

'Wɔsuslolue loluu 'sebhε

Kouya New Testament

Contents

Matie	1
Maluki	39
Luku	62
Zaan	104
Lenugbunya	133
Wlomu -nyuma	171
1 Kolenti -nyuma	188
2 Kolenti -nyuma	204
-Galasii -nyuma	215
Efezi -nyuma	221
Filipu -nyuma	227
Kolosu -nyuma	231
1 Tes	235
2 Tes	239
1 Timotee	241
2 Timotee	246
Titu	249
Filemō	251
Eblenya	252
'Zake	264
1 Pielu	269
2 Pielu	274
1 Zaan	277
2 Zaan	281
3 Zaan	282
Zudi	283
'Yliwu	285

'Wɔsuslɔlue loluu 'sebhe New Testament in Kouya

copyright © 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Kouya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Information sur le droit d'auteur

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. tous droits réservés.

Ce texte de traduction vous est rendu disponible sous termes du Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-Pas de travaux dérivés. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) En outre, vous avez l'autorisation de mettre le texte sous différents formats de fichier, tant que vous ne changez pas le texte ou la ponctuation de la Bible.

Vous pouvez partager, copier, distribuer, transmettre et extraire des parties ou des citations de ce travail à condition que vous incluez l'information sur le droit d'auteur ci-dessus:

- Vous devez donner Attribution au travail.
- Vous ne devez pas vendre ce travail pour en tirer profit.
- Vous ne devez effectuer aucun travail dérivé qui puisse changer les mots ou la ponctuation en l'état des Saintes Ecritures.

Les autorisations au-delà du canevas de cette licence peuvent être disponibles si vous nous contactez au travers de votre demande.

Le Nouveau Testament

en Kouya

Copyright Information

© 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kouya

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

ISBN 978-1-5313-0368-6

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016

6b11f8e-be6f-55f2-a7a8-c43583754a65

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *“filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea.”* (Habakkuk 2:14)

Matiee 'sebhē Sa Matie gbaa -Zezuu gbu

-Zezuu -gugbu Matie celta, mu -wa. Nu, Matie mi -Zezuu *'bunonya kugbua le 'saa glaa -nyume yabhlo nya. Zuifu -yla Matie celta wee 'sebhē ni. -Lago ka 'cin o -Bhasanyoo tietiegbuu weli wla, 'in -Lagogbuu -falupanya ka -moo daa celi *'wusulolue swaa 'sebhē 'wu. 'Sebhē ni 'wu, Matie slolua we Zuifu nu, -Zezu -wa -Lago -Bhasanyo (Mo -wa Mesi).

-Zezuu dukpasī
(Lk 3.23-28)

¹ -Zezu Klisu dukpasu ηni nu: o -Zezu *Klisu mia, o dukpasa -wa *-Davidi, 'in *Ablaamu mia -Davidi dukpasa nya.

² Ablaamu gwalia Izaki.
Izaki gwalia Zakobu.

Zakobu gwalia Zuda -yo o bhelia.

³ Zuda gwalia Pelesi -yo Zela, nu, wa 'nyaa -wa Tamaa.

Pelesi gwalia Eslomu.

Eslomu gwalia Alamu.

⁴ Alamu gwalia Aminadabu.

Aminadabu gwalia Naason.

Naason gwalia Salma.

⁵ Salma gwalia -Boazi, nu, o 'nyaa -wa *Wlaabu.

-Boazi gwalia Obedi, nu, o 'nyaa -wa Wluti.

Obedi gwalia -Zesee.

⁶ -Zesee gwalia nyumaa 'wlulapulnyo - Davidi.

-Davidi gwalia *Salomoo, Ulii 'ηwno nya.

⁷ Salomoo gwalia Wloboamu.

Wloboamu gwalia Abia.

Abia gwalia Aza.

⁸ Aza gwalia Zozafati.

Zozafati gwalia Zolamu.

Zolamu gwalia Oziasi.

⁹ Oziasi gwalia Yotamu.

Yotamu gwalia Akazi.

Akazi gwalia Ezekiasi.

¹⁰ Ezekiasi gwalia Manasee.

Manasee gwalia Amon.

Amon gwalia -Zoziasi.

¹¹ -Zoziasi gwalia Yekonia -yo o bhelia.

We bhla wa kpaa *Izlaelnyuma, 'in wa yia wa Babilonu kwa.

¹² -Muu 'bigu, Yekonia gwalia Salatieli.

Salatieli gwalia Zolobabeli.

¹³ Zolobabeli gwalia Abiudu.

Abiudu gwalia Eliakimu.

Eliakimu gwalia Azoo.

¹⁴ Azoo gwalia Sadoku.

Sadoku gwalia Akimu.

Akimu gwalia Eliudu.

¹⁵ Eliudu gwalia Elezaa.

Elezaa gwalia Matan.

Matan gwalia Zakobu.

¹⁶ Zakobu gwalia Malii 'lowli *-Zezevu.

Nu, Malii gwalia -Zezu wa laa

Klisu, -muu ji -wa -Lago -

Bhasanyo.

¹⁷ Nu, we 'ka Ablaamu -gu 'bhu, we 'ka - Davidi yli, dukpasī -zakpa kugbua le -mnua -wa. We 'ka -Davidi -gu 'bhu, we 'ka wa kpakpie yli, 'in wa 'ka wa Babilonu kwa, we nyini dukpasī -zakpa kugbua le -mnua. - Muu 'bigu, we 'ka wa Babilonu -kwakwie -gu 'bhu, we 'ka -Zezu Klisu gwali bhla nyini, we nyini dukpasī -zakpa kugbua le -mnua.

Malii gwalia -Zezu

(Lk 2.1-21; -Gal 4.4)

¹⁸ Nu, sanee wa gwalia -Zezu Klisu. Nu, o 'nyaa -wa Malii, mo -yo -Zezevu 'kaa kukwali, wa 'ni -slo ladi dabhlo, 'in o yia nukpla pla -Lago Zuzu 'Pupaa 'tite nya.

¹⁹ Nu, -Zezevu mia, nyume tiklu -wa. O 'ni 'yibha o 'ka Malii gbu dli -zejila 'wu. We 'dee 'gbu, bhoyi o -yo o yi yaa -dia zizewiemu. ²⁰ Da o dli mia we -gu, 'in Jejitapee 'anzi yabhlo yia o -gbe yi 'ytaa 'wu, 'in we nee:

«-Zezevu, -Davidu 'yuoyu, -in 'na lulu dli -ni, -in 'ka Malii kwa, nu, 'yu o yia gwalia, -Lago Zuzu 'Pupaa 'tite nya o plaa nukpla.

²¹ Nu, nukpasuyu o yia gwalia, 'in -in 'ka o 'ηni zu -Zezu, 'in o 'ka o nyuma gbonyuu 'wusa.»*

²² -We Jejitapee gbaa o gbuu -falupanyoo ηwe nya, we 'ka lenus 'gbu, we yi 'saa 'pli:

²³ «Nu, 'yieslonnyonyu -o 'nia nukpasu -yi, mo yia nukpasuyu gwalia,

'in wa 'ka o 'ηni zu Emanuel.»

-Muu ji -wa nu, -Lago -yo -a 'so mi.

²⁴ O ganoa, sa Jejitapee 'anzi gbaa, 'mu o nua le, 'in o yia Malii o 'dee -gbe belu. ²⁵ O

* 1:21 -Zezuu ji -wa ni, -Lago saa nyuma gbu 'wu.

3

*Zaan batizea nyuma 'nyu nya
(Mk 1.1-8; Lk 3.1-18; Zn 1.19-28)

¹ We bhla wa 'yia 'Zan *-Batisti -yo -mo da beblee Zudee -dudv -gv. ² $\text{\textcircled{D}}$ 'kpa 'wu, ³ $\text{\textcircled{D}}$ nEE: «A 'bhiti amiaa dli, nu, -Lagoo nyumaa 'wluwapule ka cipa.»

³ -Lagobv -falpanyo *Ezaii nEE zlme $\text{\textcircled{D}}$ daa nu:
«Nyume yabhlo 'kpa 'wu -mo da beblee, $\text{\textcircled{D}}$ nEE:

«Nu, a mnazi Nyumaa -Kanyoo 'yloogbv -yo. A nu 'yoo tuklu $\text{\textcircled{D}}$ 'yu.» »

⁴ Nu, $\text{\textcircled{D}}$ *Zaan mia, $\text{\textcircled{D}}$ 'wu -bana mi *-nyomee nyani nya, 'in $\text{\textcircled{D}}$ -cesli mia numee ku nya. Luu 'kpi -yo -gangan $\text{\textcircled{D}}$ lia. ⁵ Zudee -dudv -gv -nyuma klaa, -Zeluzalemv -nyuma klaa, we -yo -wa 'bhua Zudeen nyu kwesi, ma yia Zaan -gbe. ⁶ Gbonyuu -we wa nua le, 'mu wa gbaa -zejila 'wu, 'in $\text{\textcircled{D}}$ batizea wa Zudeen nyu lu.

⁷ Zaan 'yia nu, *Falizunyuma -yo *Sadusenyuma mi $\text{\textcircled{D}}$ -gbe yida, nu, -maa -zu 'wu, 'in $\text{\textcircled{D}}$ nEE wa -ylae: «Amia mia de, 'munimee -gv a -mia! Nyoo -sali aun 'di, 'in a pupali 'wlukvun la nu, a mneni a 'ka -Lagoo 'ce -we mia yida kwee 'tlaa? ⁸ A -slo lu amiaa lenvgbunya 'wu sazou sa nu, a ka amiaa dli 'bhiti. ⁹ A 'na gbal amiaa 'de dli zo -nie: «Nu, Ablaamv mi -amiaa dukpasa nyaa 'gbv -a ka gbuvubhu.» Nu, 'in nEE aun -yla, -Lago mneni $\text{\textcircled{D}}$ 'ka tukpanya ni, Ablaamv 'yua -zeli. ¹⁰ -Lagoo 'nenoo gbee 'yli -di sunyaa bhv -yo la pepe. Su weee -we'e 'paa 'bhue -zounyaa ni, -dia $\text{\textcircled{D}}$ yia we, $\text{\textcircled{D}}$ 'ka we -kosu 'wu viteli. ¹¹ 'Nyu nya -amv na batizea aun, 'in wa 'ka we 'jyibheli nu, a ka amiaa dli 'bhiti. Nu, nyume $\text{\textcircled{D}}$ yia 'mi 'bu yia, ma yia aun batizea Zuzu 'Pupa -yo -kosu nya. $\text{\textcircled{D}}$ 'tite -zi na -nu, 'in 'ni we 'klv -ka in 'ka $\text{\textcircled{D}}$ -sakwla 'wobhu. ¹² $\text{\textcircled{D}}$ ka $\text{\textcircled{D}}$ bute kwee, $\text{\textcircled{D}}$ 'ka $\text{\textcircled{D}}$ 'mnoo 'wupu, $\text{\textcircled{D}}$ 'ka we 'ya -yo we vavi -yosalsu. 'In $\text{\textcircled{D}}$ 'ka we 'ya -zounyaa -gbagbv 'wu slu, 'bhie, $\text{\textcircled{D}}$ 'ka we vavinya -kosu we'e nyumoa 'wu viteli.»

Zaan batizea -Zezu 'nyu nya
(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Zn 1.29-34)

¹³ -Zezu 'bhua Galilee -dudv -gv, 'in $\text{\textcircled{D}}$ yia Zudeen nyu -yo mni. $\text{\textcircled{D}}$ nyina -mo, 'in $\text{\textcircled{D}}$ yia Zaan kwesi be, -moo 'ka $\text{\textcircled{D}}$ batizee 'nyu nyaa 'gbv. ¹⁴ Zaan 'ni we gwuu, $\text{\textcircled{D}}$ nEE: «-Innya, we 'ni 'sa -mi. -Mi 'ka 'yaa 'mi batizee 'nyu

nya, 'in -in yia yi, in 'ka -mi 'nyu nya batizee yi?»

¹⁵ -Zezu nEE: «Nu, we mi -Lago 'yu tikluu 'gbv, -a nu we le.»

-Bha Zaan gwuu we -yo, 'in $\text{\textcircled{D}}$ yia we lenv.

¹⁶ Zaan batizea -Zezu 'nyu nya, -Zezu mi 'nyu lu 'tlada, 'in $\text{\textcircled{D}}$ yia -Lagoo 'gbe -yoyi gwewe -kalida. 'In $\text{\textcircled{D}}$ yia -Lagoo Zuzu, $\text{\textcircled{D}}$ 'wlu -kpakun, -yoyi kwilida, 'in -moo yia $\text{\textcircled{D}}$ -gv lasibhli. ¹⁷ 'In wa yia weli yabhlo, -we 'bhua -Lagoo -gbe 'nu, we nEE: «Na 'Yu $\text{\textcircled{D}}$ -mia, in -kalv $\text{\textcircled{D}}$ ze, 'mo in 'nyea na dli weee yoo.»

4

*Kuzu ylaa -Zezu la
(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

¹ Toun, 'in -Lagoo Zuzu yia -Zezu da beblee kwa, *Kuzu 'ka $\text{\textcircled{D}}$ laylaa 'gbv. ² $\text{\textcircled{D}}$ mia -mo da beblee, $\text{\textcircled{D}}$ li -mo zli gv 'so, sabo gv 'so, -zugba $\text{\textcircled{D}}$ ti lililu, 'in gwoo yia $\text{\textcircled{D}}$ -yokpa. ³ *Laylanyo bea $\text{\textcircled{D}}$ kwesi, 'in we nEE $\text{\textcircled{D}}$ -ylae: «-In -ka -Lagoo 'Yu nya -mi 'pieun, -in gba tukpanya ni -yla nu, we -ze 'floo.»

⁴ 'In $\text{\textcircled{D}}$ nEE: «We mi celida *-Lagosebhe 'wve:

«We 'ni lililu -bhlogvoo -gv nyumee 'yliyogagie tlili, nu, weli -we -Lago gbaa, 'in we nye 'yaa $\text{\textcircled{D}}$ 'yliyogagie.» »

⁵ Toun, 'in 'Kuzu yia $\text{\textcircled{D}}$ -mowlv -gbe -Zeluzalemv 'wokwa. We dia $\text{\textcircled{D}}$ *-Lagobudu 'kadu 'wlu la, ⁶ 'in we nEE: «-In -ka -Lagoo 'Yu nya -mi 'pieun, -blu 'wu -in 'ka lasibhli, nu, we mi celida -Lagosebhe 'wve:

«-Lago yia $\text{\textcircled{D}}$ 'anzunya tiea -na 'gbv, 'in we 'ka we sonya -mi zo laslv, -na bhv yi tukpa gozoo 'gbv.» »

⁷ 'In $\text{\textcircled{D}}$ nEE: «We mi 'ya celida -Lagosebhe 'wv:

«Nu, Jejitape, $\text{\textcircled{D}}$ -wa -na -Lago, a 'na ylalv $\text{\textcircled{D}}$ la -ni.» »

⁸ -Bha 'Kuzu kwa 'yaa $\text{\textcircled{D}}$ 'wupa -gogo 'kadu 'wlu. 'In we yia dudv 'gnumv -da weee -yo we 'gnumv -yo we 'tite $\text{\textcircled{D}}$ 'klvslolu. ⁹ 'In we nEE: «-In -ka 'mi 'yu 'kukulu 'sibhli, 'in -in -ka 'mi bubv, nu, -we weee mia da, 'in na nyea -mi we.»

¹⁰ 'In $\text{\textcircled{D}}$ nEE we -ylae: «Be lu, 'Kuzu! We mi celida -Lagosebhe 'wve:

«-In bubv Jejitape, $\text{\textcircled{D}}$ -wa -na -Lago, 'in -in nu $\text{\textcircled{D}}$ 'debhlogvoo -yla lubho.» »

¹¹ 'Kuzu 'bhua o kwesi toun, 'in 'anzunya yia o 'wusa.

-Zezu dia o lubho gwe Galilee
(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)

¹² -Muv 'bigu, -Zezu 'nua nu, wa ka Zaan -kaslu 'wupa, 'in o yia Galilee mni. ¹³ O 'ni Nazaletu -tu, Kapenaumu o -dia la. Nu, Kapenaumugbe mia Galilenyu kwesi, -we mia -mo Zabulon -yo Nefotalii -dudu -gu.

¹⁴ 'Mu o nua le, 'in -we -Lagogbuu -falupanyo Ezaii gbaa, we 'ka gbuzonu -ze, o nee:

¹⁵ «Zabulon -yo Nefotali -nyuma,
nyuma -wa mi 'nyuu -yo 'lyoogblu,
-mo Zudeen nyuu kakpe yabhlo lu,
Galilee da 'lakpanya mi!

¹⁶ Nyuma -wa mia nikpise 'wu, zli wa yia 'yia!
-Wa mia tlithee zuzu 'wu, zli wa yia -gbe 'tlaa.»

¹⁷ -Bha -bhlokpade, 'in o yia -Lagogbu gbagbie bhli, o nee: «A 'bhiti amaa dli, nu, -Lagoo nyumaa 'wlulaplie ka cipa.»

-Zezu laa o 'binonya -mnua
(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)

¹⁸ 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi Galilenyu kwesi noda, 'in o yia bhelia 'so -yoyi, 'Simoo (-moo -barnu -wa Pielu), we -yo o bheli Andlee. Wa mi wa 'sowli 'nyu lu vitelida, nu, zibhibhanya wa -mia. ¹⁹ O nee wa -yla: «A yi 'mi 'bi, sa a kpa zibhi, in 'ka 'sa an nyumaa 'yiliblanonunya -zeli, 'in a 'ka 'mi wa 'bi -la.»

²⁰ Toun, wa tia -bha wa 'sowli, 'in wa yia o 'bi mni. ²¹ O bea 'yu -se, 'in o yia *'Zake -yo o bheli *Zaan 'yi, nu, Zebedee 'yua -wa. Wa -yo wa dide mi wa 'sowli mnazida -mo 'glu 'wu, 'in -Zezu yia wa la, ²² 'in wa yia wa dide -yo o 'glu -bha ti, 'in wa yia -Zezu 'bi mni.

²³ We bhla -Zezu 'plulu Galilee -dudu weee -gu, -zugba o slolua nyuma gbu *-Lagobudunya zo, 'in o gbaa *-Lagoo nyumaa 'wlulaplie -zonuv gbu, gu weee -yo siasie weee, -we mia nyuma -yo jipejipe nya. ²⁴ -Bha wa 'nua -Zeeuu 'di Silii -dudu weee -gu. Nu, -wa mia stada weee, -wa kaa gu -yo klaa, -wa ka ku glopoa klaa, -wa zuzu 'nyuu mia 'wu klaa, -wa kaa nevu gu -yo klaa, we -yo zolaslonya, 'ma wa -laa -Zezu, 'in o yia wa jipe. ²⁵ 'In nyumaa -zlo yia -Zezu 'bi yi. Tolua 'bhua Galilee, talua 'bhua 'Gbe Kugbua -dudu -gu, talua 'bhua -Zeluzalem, talua 'bhua Zudee -dudu -yo Zudeeen kakpe yabhlo -gu.

5

-Zezu -slolua nyuma gbu
(Lk 6.20-23)

¹ Da -Zezu 'yia nyumaa -zlo -yo, o -gblaa -gogo yabhlo 'wlu, 'in o yia -mo ladu. O 'binonya gbelia o, ² 'in o yia wa slolue bhli, o nee:

³ «Nyuma -wa'a laa wa 'de nyuma -Lago 'yu,
'wototue -dloo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lago pilu wa 'wlu la.

⁴ -Wa mia wida,
'wototue -dloo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lago yia wa 'kvayli 'paa.

⁵ Nyuma -wa mia sa bhe,
'wototue -dloo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, ma yia dudu 'wobhua 'bi -liliee saa.

⁶ Nyuma -wa nyuma tiklu -zeze tu mia 'bhada hwo 'bhisa,
'wototue -dloo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, lva wa yia.

⁷ Nyuma -wa yulia wa -lima nyazi,
'wototue -dloo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lago yia wa nyazi 'yulia.

⁸ Nyuma -wa ka dli mia tiklu,
'wototue -dloo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lago wa yia 'yia.

⁹ Nyuma -wa bibelia nyuma -yo,
'wototue -dloo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lago yia wa laa o 'yua.

¹⁰ Nyuma -wa wa palu 'klyie 'wu,
wa mi nyuma tiklu nyaa 'gbu,
'wototue -dloo mi wa -nu nya,
-we ka gbu -wa, -Lago pilu wa 'wlu la.

¹¹ «Nu, wa -ka amiaa 'hni -nyuma, wa -ka an 'klyie 'wupalu, wa -ka an yoyo gbu -gu la zolu na 'gbu, 'wototue -dloo mi amiaa -nu nya. ¹² A li 'muna sa duun, -we ka gbu -wa, -tnuv 'kadu a yia 'yia -Lagoo -gbe. Nu, 'sa -bhlokpade wa 'pala -Lagobuu -falupanya, -wa -gala an 'yu, 'klyie 'wu.

-Zezu nee o 'binonya mi zli -yo gumu 'bhisa
(Mk 4.21, 9.50; Lk 8.16, 14.34-35)

¹³ «Nu, amia, dudugu -nyumaa gumu 'bhisa a mia. Nu, gumu -ka 'nujwe 'bhu, sa wa 'ka we namania? We 'ni 'masleen -lu yabhlogboo 'woku. Nu, 'pipee wa vitelia we, 'in nyuma na we -gu.

¹⁴ «Nu, amia, dudugu -nyumaa zli 'bhisa a mia. 'Gbe wa zva -gogo 'wlu, wa 'ni mneni wa 'ka we zize. ¹⁵ 'In wa -yo 'nape -ka yi, wa 'a di we -solu zo la. Yali wa dia we la, 'in we yia nyuma weee -gu la, we 'ni muv? ¹⁶ 'Sa -bhlokpade, amiaa zli 'kaa nyuma 'yu li, 'in wa 'ka amiaa lenugbu -zonu -yoyi, 'in wa 'ka amiaa Dide -o mia yalu 'hni -mnuni.

-Zezu -yo -Lago tite

¹⁷ «A 'na pupali dli zo la -ni, nu, *Moizu tite -yo -Lagobbu -falpanyaa weli in yia lasaa -ni. In 'ni we lasatee 'gbu yi. Yi in yia, 'in we 'ka gbuzonu -ze.

¹⁸ «In nee aun -yla gbuzonu sa nu, dudv -yo yali 'ni -slo labhu, -Lago tite celilu 'ya 'kienyi -le 'na 'ka labhu, 'in dudv 'kaa bhia. ¹⁹ We 'dee 'gbu, nyume -o mia 'kienyi -le, -wa -Lago pula 'wlu la glaa, mo -wa nyume -o zo zva -Lago tite 'kienyi -le 'nuywe, 'in o slolua o -lima sa wa 'a zva we 'nuywe. Nu, -o slolua o -lima -Lago tite 'nuywezvze, mo -wa kpasaa, nyuma -wa -Lago pula 'wlu la glaa. ²⁰ In nee aun -yla: a zv -Lago tite 'nuywe. A -zi -Lago tite gwesanya -yo Faliznyuma, we 'ni -muvv, nyuma -wa -Lago pula 'wlu la, a 'na 'ka wa glaa -mi.

A -yo amiaa bhelia suslolu 'wv

²¹ «A ka 'nu nu, wa nee amiaa dukpast -ylae: «A 'na 'bhali nyume -ni. Nu, -o ka o bheli 'bha, gbuwobhunya 'yu wa yia o kwaa.» ²² Nu, in nee aun -ylae: -o -ka o bheli -yo 'cepali, gbuwobhunya 'yu wa kwaa o. -o -ka gba o bheli -yla, -moo mi nyume -kpva nya, nyuma kpast 'yu wa kwaa o, 'in wa bhua o -yogbu 'wv. -o -ka o bheli -yla gba: «Nyogugu», o ka we 'klv wa 'ka o -kosu -we'e nyumoa 'wv kwa. ²³ We -ka nu, -na wlawlalu -in mi -Lago kwada 'slakagusalulu 'yu, 'in -in yi ligbe nu, -in -yo -na bheli 'so ka gbu, ²⁴ -in ti -bha wee wlawlalu 'slakagusalulu 'yu, -in mni, -in -yo -na bheli 'ka gbu -bhia, 'bhie, -in 'ka wee wlawlalu -Lago -la.

²⁵ «Nu, nyume -ka -mi gbu 'wluaduli, 'in -in -yo o 'so 'ka gbuwobhunya 'yu mnida -mi, -in -yo o 'so -bhia gbu slv, da a mia -slo 'yloogblv. Nu, we 'ni -muvv, 'in o kwaa -mi gbuwobhunya 'yu, 'in gbuwobhunya nyea -mi 'slvja yoo, 'in wa paa -mi -kaslv 'wv. ²⁶ In nee aun -yla gbuzonu sa: -in 'ni -slo o tama 'wobhlolu -nv wla, -in 'na 'ka -mo 'tla.

-In -yo nyume -putuu 'hwno 'na -dili -budu 'wv -ni

²⁷ «A ka 'nu nu, wa nee: «-In -yo 'hwno -putu 'na -dili -budu 'wv -nu.»* ²⁸ Nu, -ami, in nee aun -yla: nyume -ka o -libheyii 'hwno yla, 'in o -budu 'wvdi tv -ka o 'bha, o -yo o ka -budu 'wvdi o dli zo.

²⁹ «We -ka nu, -na lilikwe -yliya kwa -mi gbonyuu lv, -sa -bha we, viteli we 'pupi. We nanu 'yli -in 'ka -na kuu kibhe mnonu, we -zi wa 'ka -na ku weee viteli -kosu -we'e nyumoa 'wv. ³⁰ We -ka nu, -na lilikwe -so kwa -mi gbonyuu lv, di -bha we, viteli we 'pupi. We nanu 'yli -in 'ka -na 'lali yabhlo mnonu, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wupla -na -kpabbie nya.

A 'na -salu 'hwno 'kwne -ni
(Mt 9.9; Mk 10.11-12; Lk 6.18)

³¹ «Wa nee 'ya aun -ylae: «Nyume -o -ka o 'hwno 'kwne -sa, o 'nye o 'kwne -sa -sebhe yoo.» ³² 'In -ami, in nee aun -ylae: nyume 'ni mneni o 'ka o 'hwno 'kwne -sa, 'mv we 'ni o mvtu kwe -kakte 'wobhu. Nu, nyume -ka o 'hwno 'kwne -sa, o gbonyuu lv -sulue -wa, -we ka gbu -wa, nukpasu -putu o yia kwaa. 'In nyume -momo -ka 'kwne -sa hwno kwa, gbonyuu o nva le.

A 'na bili -ni

³³ «A ka 'nu nu, wa nee amiaa dukpast -ylae: «-In 'na bili yoyo sa -ni. -We -in bia -Lago 'yu, -in nu we le.» ³⁴ Nu, -ami, in nee aun -ylae: a 'na bili 'mnumnu -ni. A 'na bili yali -ni, nu, mv -wa -Lago 'hnumnkpe. ³⁵ A 'na bili dudv -ni, mv -gu o dia bhv la. A 'na bili -Zeluzalemu -ni, nu, mv -wa -Lagonyuma weee 'wluapilunyoo gbe. ³⁶ -In 'na bili -na 'wlu -ni, nu, -in 'ni mneni -in 'ka -na 'wluo nyi -bhlogbo o 'bhiti, we 'ka 'pupa -ze, we 'ka 'ylukpa -ze. ³⁷ We -ka «un», a gba «un», we -ka «-unnya», a gba «-unnya». -We -na yia we 'bigv zva, gbonyuuu didee -gbe we bhua.

A 'na nunu gbuv 'leeji le -ni
(Lk 6.29-30)

³⁸ «A ka 'nu nu, wa nee: «'Ylii 'leeji -wa yli, 'in glaa 'leeji -wa glaa.» ³⁹ Nu, -ami nee aun -yla: -o nva -mi -yla gbu le, -in 'na nunu we 'leeji le -ni. Nu, nyume -ka -na lilikwe -yukwli 'kpa 'wusobha, -in 'bhiti we

* 5:27 giekweli 'wv, we ji -wa nu, -wa kukwala, wa -yo nyuma -putu 'na -dili -budu 'wv -ni.

-gudu, o 'ka -bha yabhlo 'pa. ⁴⁰ Nyume -ka -mi gbuwobhunya 'yu kwa, o 'ka -na -bana 'wubhu, 'nye o 'yoo, o 'ka -na -guslunaa 'wubhu. ⁴¹ -Laide -ka -mi 'gba 'wludi -in 'ka kilo -bhlo lenu, -in nu kilo 'so le. ⁴² Nyume -ka -mi -lu -zlali, 'nye we o. Nyume -ka -na -lu -bhoo yi, -in 'na pali o -bligu -ni.

A -kali amiaa tonyumaa ze
(Lk 6.27-28,32-36)

⁴³ «A ka 'nu nu: <-In -kali -na -libheyii ze, 'in -na tonyume mia, -in 'ka -moo 'wonye.»
⁴⁴ Nu, -ami, in nee aun -yla: a -kali amiaa tonyumaa ze, 'in -wa palia aun 'klyie 'wu, a bhuhhoe -Lago wa 'hni nya. ⁴⁵ 'Bhie, a 'ka amiaa Dide, -o mia yalu 'yua -ze. Nu, -Lago solua o 'ylo 'wu nyuma -zono -yo nyuma 'nyii -gu, 'in -wa nua gbuzono le, we -yo -wa nua gbonyuu le, 'in o lualia wa -gu 'nyu.
⁴⁶ «-Wa -kalia amiaa ze, we -ka -maa -bhloo 'dee ze a -kali, a 'ni -lu yabhlogboo 'klu -ka -Lago 'yu. Nu. *nisun -gwezisanyaa 'debhie -gbolu, 'sa -bhlokpade wa nua. ⁴⁷ A -ka amiaa bheliaa 'dekpua fusa ni, gbu 'kadu a nua -bha le yi? Nu, -wa 'ni -Lago -yi, 'sa -bhlokpade wa nua, we 'ni muv? ⁴⁸ We 'dee 'gbu, amia, a -mi tiklu sa amiaa Dide -o mia yali mia tiklu 'bhisa.

6

Sa -a 'kaa bobabhanya 'nye

¹ «A zo amiaa 'de 'yliyoo, a 'na nonu amiaa -Lagobu le -zejila 'wu, nyuma 'ka aun 'ytaa 'gbu -ni. A -ka 'sa we nu, a 'na 'ka -tnuu 'yi amiaa Dide -o mia yali kwee.

² «-In -ka 'gwezi bobabhanya 'nye, -in 'na bhili we legle nya -ni. Nu, 'sa weli 'so -nyuma nua -mo -Lagobudunya zo, we -yo 'yloogblu, wa 'ka wa 'hni -zono gbaa 'gbu. In nee aun -yla gbuzono sae: wa ka wa -tnuu 'yi 'gamu. ³ Nu, -mi, -in -ka -na 'gwezi bobabhanya 'nye -na liliso nya, -na kopeso 'na yibheli we 'ji -ni. ⁴ Sa -in wlaa -lu zizada, -na Dide -Lago, -o yia we -yo, mo kwee -na yia -na -tnuu 'yia.

Sa -a 'kaa -Lago bhuhhoe
(Lk 11.2-4)

⁵ «A -ka -Lago bhuhhoeda -mi, a 'na nonu weli 'so -nyuma 'bhisa -ni. Nu, wamia, wa 'yubha wa 'ka 'yiligbe, 'in wa 'ka -Lago bhuhhoe -Lagobudunya zo -yo 'yoo 'wugbelida. 'Mu wa nua le, 'in nyuma weee 'ka wa -yoyi. In nee aun -yla gbuzono sae: wa ka wa -tnuu

'yi 'gamu. ⁶ Nu, -mi, -in -ka -Lago bhuhhoeda yi, -in pla -na -budu zo, -in kla we, 'in -in bhuhhoe -na Dide da wa'a 'yia -mi -yo. -In -ka 'sa nu, -na Dide -o yia -mi -yo zizada, mo yia -na -tnuu wlaa.

⁷ «A -ka -Lago bhuhhoeda -mi, a 'na mnani hwe la -ni, nee -wa 'nia -Lago -yi. We mi wamiaa dli zo nu, wa gbagbaweli duuun 'gbu -Lago pulua wa yukwli. ⁸ A 'na nonu wa 'bhisa -ni. Nu, a 'ni -slo o -lu -zlali, o -yi amiaa -yokpagbu.

⁹ «Sa a 'kaa -Lago bhuhhoe mu ni:
<-Amiaa Dide -o mi yali,

wa zo -bha -na -mowlu hni.

¹⁰ -Na nyumaa 'wlulaplie yi.

Nyuma nu -na dumagbu le dudu -gu, sa we mia yali 'bhisa.

¹¹ 'Nye -zeen nu lililu -aun.

¹² -Wa nua -aun gbonyuu 'wluo,

sa -a tia wa -yogbu 'wu,

-in ti 'sa -amiaa -yogbu 'wu.

¹³ -In 'na kwali -aun laylagbu lu -ni.

-In -sa -aun gbonyuuu dide kwee.»

[Nu, nyumaa 'wlulaplie klaa, 'tite klaa, we -yo 'hnumme, we -mi -na -nu nya, bhla weee nya.

*-Amen.]

¹⁴ Nu, amiaa -lima -wa nua aun -yla gbonyuu le, a -ka we 'woti, amiaa Dide -o mia yali, 'in o tia amiaa -yogbu 'wu. ¹⁵ 'In a 'ni wa -yogbu 'woti ni, amiaa Dide -o mia yali, o 'na 'ka amiaa -yogbu 'woti.

Sa a 'kaa 'sun pla

¹⁶ «A -ka 'sun 'wu -mi, a 'na 'sulu 'klu weli 'so -cian 'bhisa -ni. 'In wa nua wa 'klu 'fuakaa, 'in nyuma weee 'ka we 'jyibheli nu, wa mi 'sun 'wu. In nee aun -yla gbuzono sae: wa ka wa -tnuu 'yi 'gamu. ¹⁷ Nu, -mi, -in -ka 'sun 'wu -mi, budo 'klu -yo, 'fla -na 'nyi, ¹⁸ nyuma yi we 'jyibheli nu, -in mi 'sun 'wu. -Na Dide, -o wa'a 'yia -yo, -mo -bhlogboo yia we 'jyibhelia. -We -in nua zizada le, -na Dide, -o yia we -yo, mo yia -na -tnuu wlaa.

'hnumnulu -zono
(Lk 12.33-34)

¹⁹ «'hnumnulu -we mia dudu -gu, da 'gli -yo hwanon nyumoa we, 'in 'wienya wlaa -budu, 'in wa ylia we, a 'na dli we -zlo dudu -gu -ni. ²⁰ Nu, a dli 'hnumnulu -Lago -gbe la, da 'gli -yo hwanon 'na 'kaa we -nyumo, 'in 'wienya 'na 'kaa we yli. ²¹ Nu, mo -na 'hnumnuli mia, -mo -na dli mia.

'Yli -wa kuu 'napε
(Lk 11.34-36)

²² «'Yli mi kuu 'napε nya. -Na 'yli -ka -yali, -na ku weee mi zli 'wu. ²³Nu, -na 'yli -ka gu -yo -ka, -na ku weee mi nikpise 'wu. -We mia -na zli nya, we -ka nikpise 'bhisa -mi, -zugba nikpise -dlugba -wa.

'Gwezi -yo -Lago, a -sa -bha
(Lk 16.13)

²⁴ «Nyume 'ni mnene o 'ka -cian 'so -yla lubho nu. We -ka 'sa -mi, 'yabhlo o yia 'wonyεa, 'in o 'ka 'yabhloo zekali. 'Yabhlo -yo o yia lanεa, 'in 'yabhlo 'ka o dudonyumani. A 'ni mnene a 'ka -Lago -yo 'gwezi -yla lubho nu dabudu.

A 'na lɔlv dli -ni
(Lk 12.22-31)

²⁵ «We 'dεε 'gbv, in nεε aun -yla: a 'na lɔlv dli amiaa 'yliyogagie -yo amiaa kuu 'gbv -ni. A 'na gbalu amiaa dli zo -nεε: «Lεε -lu -a 'ka lia? Lεε -lu -a 'ka 'maa? -A yi 'naa 'yi -a 'ka 'wɔplaa? Nu, amiaa 'yliyogagie -zi lililu, 'in amiaa ku -zi 'naa, we 'ni muv? ²⁶Nu, zia mia, we'e 'pa 'mnɔ, we'e -di we, 'in we'e bublu we -zlo -gbagbu 'wu. Nu, amiaa Dide -o mia yali, mɔ nyεa we lililu. Nu, amia, a 'yli a -zi 'zia, we 'ni muv? ²⁷Nyume yabhlogbɔɔ 'ni mnene o 'ka o 'yliyogagie 'yli -gu pali o dlɔlvbe nya. ²⁸Lεε -lu ka 'gbv a lv dli 'naa 'gbva? -Fliisuu -bu mia, a di we dli 'wu nu, we'e nu lubho, 'in we'e lva 'naa. ²⁹Nu, in nεε aun -yla: *Salomɔɔ 'dεε 'ηnumie 'kadu 'wu, o 'ni 'yilinano -bana -bhlogbɔɔ 'yi suu -buunya nu 'yabhlo 'bhisa. ³⁰Su -we mia -zεεn kpa, 'in wa 'kaa -kosu 'wu viteli cɔzi, we -ka nu, -Lago ka we -bana -zɔnu 'nye, -zugba -bana o yia aun 'nyεa, dli 'kienyi -zunya! ³¹A 'na 'yibhali amiaa 'de la dli -lɔlvbe nya -nεε: «Lεε -lu -a 'ka lia? Lεε -lu -a 'ka 'maa? -A yi -bana 'yi -a 'ka 'wɔpla -bhaa? ³²-Lu weee mia da, -wa talu we da, 'yli weee nya, nyuma -wa 'nia -Lago -yi, ma -wa. Amiaa Dide -o mia yali, o -yi we 'ji nu, -we mia dε, mu -wa amiaa -yɔkpagbu. ³³Tiada, a 'tide -Lago 'yi, o 'ka aun 'wlulapɔli, 'in a 'ka gbu tuklu lεnu. We 'biɔ, -Lago 'ka aun -lu weee -muni 'nye. ³⁴Nu, a 'na lɔlv dli cɔzi gbuv 'gbv -ni. Nu, cɔzi 'bhie, a 'ka cɔzi nuv gbu 'wɔpla. Nu, -zεεn nuv siaste mia, we -tu 'sa, a 'na pali we 'yli -putuu -nu -gv -ni.»

7

A 'na 'bhulu nyumaa -yogbu 'wu -ni
(Lk 6.37-38,41-42)

¹ «A 'na 'bhulu nyumaa -yogbu 'wu -ni, -Lago yi amiaa -yogbu 'wobhu. ²Nu, sa a bhua nyumaa -yogbu 'wu, 'sa -Lago yia amiaa -yogbu 'wobhua. -We a bhua 'wu, 'in a yibhɔva nyuma, 'mu -Lago yia 'wobhua o 'ka aun yibhɔlv.

³ «Bɔεε go -lε mia -na bheli 'yliya 'wu, 'mu -na yia -yo, 'in su -kibhe 'kadu -we mia -na 'yliya 'wu, -'in 'yi we -yo. Lεε -lu ka 'gbva? ⁴Su -kibhe 'kadu mi -na 'yliya 'wu, 'in -in nεε -na bheli -yla: «Ŋwuu, 'in 'ka -mi bɔεε go 'yliya 'wusaa? We 'ni 'yilinani. We 'ni muv? ⁵Welɔ 'so -nyume, -in -sa -slo -na 'dε su -kibhe 'kadu 'yliya 'wu, -in 'ka layi 'bhie, -in 'ka bɔεε go -na bheli 'yliya 'wusa.

⁶ «A 'na 'nyεni -Lago -lu gwɔ yoo -ni, we 'ni -muv, 'in we bhitia la, 'in we mia aun. A 'na viteli amiaa -can gbua -bobo zo -ni, we 'ni -muv, 'in we nɔa we -gv.

A bhuhoe amiaa Dide -o mia yali
(Lk 11.9-13)

⁷ «A -zla -lu, 'in wa 'ka we aun 'nye. A -tali -luu da, 'in a 'ka we 'yi. A bhli -budu, 'in wa 'ka -bha -kali aun -yla. ⁸Nu, -o zlaa -lu, mɔ wa nyεa we. -o talia -luu da, mɔ yia we. -o bhli -budu, mɔ -yla wa kalta -bha. ⁹Amiaa 'yu -ka aun 'floo -zlali, a mnene a 'ka o tukpa 'nyεε? ¹⁰'In o -ka aun zibhi -zlali, a mnene a 'ka o tɔbhe 'nyεε? -Innya, we 'ni sa -mi. ¹¹Nu, amia -mama -wa nyuma 'nyii, a -yi amiaa 'yua -li -zɔnu 'nye sa. We -ka 'sa -mi, a -mi we -gv nu, amiaa Dide -o mia yali, -wa -ka o -lu -zlali, -lu -zɔnu o yia wa 'nyεa.

¹² «-We a 'yibhaa nyuma nu aun -yla lε, amia nu 'ya we wa -yla lε. Mu -wa Moizu tite -yo -Lagɔgbuv -falupanyaa 'sebheε ji.

'Yoo 'so
(Lk 13.24)

¹³ «A plali klolo ηwεε poo 'wu. 'Yoo -we kwaa nyume tɔltie 'wu, we gbu 'ni -yo -kali, 'in we klolo ηwεε 'yilia 'wu la. 'in -wa bhlia wee 'yoo, wa -zu 'wu. ¹⁴Nu, 'yoo -we kwaa nyume 'yliyogagie 'wu, we gbu -kali -yo. 'in we ηwεε mia poo. -Wa yia we -yo, wa 'ni 'wuzu.

Suu 'bhue -yo wa yibhelia we
(Lk 6.43-44)

¹⁵ «Nyuma -wa laa wa 'de -Lagögbuu -falupanya, a zu amiaa 'de 'yliyo wa gbegebeun. Wa -ka yi, wa mi sa -dlöö bhlahhle 'bhisa, 'in wa nukple mia, -möö 'wlu -fliigwü -we mia via 'wu. ¹⁶Wa lenugbu -yo a yia wa yibhelia. Wa'a -sa *-dlöya 'mnëwia 'wlu, 'in wa'a -sa magloo -köji 'wlu. ¹⁷Nu, su -zönv weee mia, 'bhue -zönv we paa, 'in su 'nyuu mia, 'bhue 'nyuu we paa. ¹⁸Su -zönv mia, we 'ni mnëni we 'ka 'bhue 'nyuu 'pa. 'In su 'nyuu mia, we 'ni mnëni we 'ka 'bhue -zönv 'pa. ¹⁹Su weee nyidi, -we 'ni 'bhue -zönv 'pa, -di wa -dia we, 'in wa vitelia we -kosu 'wu. ²⁰'Sa a yia waa yocian yibhelia wa lenugbu 'wu.

-Zeeuu nyuma -zönv
(Lk 13.25-27)

²¹ «-Wa gbaa da: <Na -Kanyo, na -Kanyo>, we 'ni wa 'de weee -Lago yi 'sa 'wlulaplia. Nu, -wa nva ö dumagbu le, ma 'wlu ö yia lapilia. ²²Zli -Lago yia nyumaa -yögbu 'wubhua, -bha nyuma duun yia 'mi -yla gbaae: <-Amiaa -Kanyo! -Amiaa -Kanyo! Nu, -a ka -Lagögbu gba -na 'hni nya, -a ka zuzu 'nyii vu -na 'hni nya, 'in -a ka gwedigbu lenv -na 'hni nya, we 'ni muv?> ²³Töun, -bha na yia wa -yla gbaa -zejila 'wue: <In 'ni aun -yi 'mnumnu. Nyuma 'nyii, a be lul>

-Budu 'söö gbuv nine
(Lk 6.47-49)

²⁴ «Nu, -we weee in gbaa de ni, -ö -ka we yukwli pulv, 'in ö 'ka we -gugbu lenv, ö 'wlu gbuuyilonv -ö 'subha ö -budu tukpa -gv. ²⁵Da 'nyu lua, 'nyu yea -bha, -pipe 'kadu 'plia, weee -budu 'ni bhli. -We ka gbu -wa, wa ka we 'subha tukpa -gv. ²⁶Nu, nyume -ö 'nva na weli, 'in ö 'nia we -gugbu lenv, ö 'wlu nyögvgv, -ö 'subhaa ö -budu -böse -gv. ²⁷Da 'nyu lua, we yea -bha, 'in -pipe 'kadu 'plia, 'in we yia we la bhli, 'in we yia -nyumö weee.»

²⁸ -Zeu bhia gbu ni gbagbie, 'in we yia nyuma weee hwegaga -subhali. ²⁹Nu, ö 'ni wa gbu -slolu -Lagö titee gwesanya 'bhisa, se -we -Lagö 'nyea ö, we nya ö -slolua wa gbu.

8

-Zeu puea *solibhanyo
(Mk 1.40-45; Lk 5.12-16)

* 8:3 Zuifuv -gbe, -ö -ka söli -yö -ka, ö 'ni mnëni ö 'ka nyume kwezi, 'in ö 'ni mnëni ö 'ka -Lagöbudu zö mni.

¹Da -Zeu mia -gögo kwliida, 'in nyumaa -zlo yia ö 'bu yi. ²Töun, *solibhanyo yabhlo bea ö 'yu, 'in ö yia 'kukolu 'sibhli, 'in ö nëe: <Na -kanyo, -na zukpa -wa: we -ka -mi dudv nani, -in mnëni -in 'ka 'mi jipe.»

³ -Zeu -gloa sö 'wu, ö zia ö kwe, * ö nëe: <We nani 'mi dudv, -in 'pu!>

-Bha -bhlokpade *söli 'bhva ö ku -yö, ⁴'in -Zeu nëe ö -yla: <-In -ka mni ni, -in 'na -salu we 'di nyume yabhlogbö -ni. Mni -na 'de *-Lagöbubönv 'klsolua, 'in -we Moizi gbaa ni, nyume -ö -ka 'pu ö 'nye -Lagö, -in wla we, 'in wa 'ka we 'jijibheli nu, -in ka 'pu.»

-Zeu puea 'slujaa 'yugalnyö zöyu
(Lk 7.1-10)

⁵ We bhla -Zeu plaa Kapenaumvgbe nukple, 'in *Wlömv -sluja glv gbuu 'yugalnyo yia ö -gbe yi. Nu, ö yia ö zukpa 'pali, -möö 'ka ö -yöbe. ⁶Ö nëe: <Na -kanyo, na zöyu ka gu -yö, ö 'ka 'kli, ö mi lapida -budu hweg, ö mi stada duun.»

⁷ -Zeu nëe ö -yla: <In mi yida, in 'ka ö jipe.»

⁸'In 'slujaa 'yugalnyo nëe: <Na -kanyo, in 'ni we 'klu -ka, -in 'ka na -budu zö pla. Nu, gba weli yabhlo, 'in na zöyu 'ka 'pu. ⁹Nu, -ami, in mi na -cian zö, 'in in plia 'sluja tölua 'wlu la. In -ka 'yabhlo -yla gbae: <-In mni!> 'in ö mnia. In -ka 'ya -budv -yla gbae: <-In yi!> 'in -möö yia. 'In in -ka na zölubhononyo -yla gbae: <-In nu -mni le!> 'in ö nva we le.»

¹⁰ -Zeu 'nva we, 'in we yia ö hwegaga -subhali, 'in ö nëe -wa mia ö 'bu -yla: <In nëe aun -yla gbuzönv sae: nyume, -ö zua sa dli ni, in 'ni -slö we -kanyo 'yi Izlaeli -dudv 'debbie -gbolu -gv. ¹¹In nëe aun -yla: nyuma -duun yia yia. Tölua yia 'yluv 'wösolua 'bhva, 'in tölua yia 'yluv bhliida 'bhva. *-Lagö nyumaa 'wlulapiligbe 'wu wa yia dabudu lia, wa -yö *Ablaamv klaa, *Izakv klaa, we -yö *Zaköv. ¹²Nu, 'yua -wa 'wlu -Lagö 'ka 'yaa lapili, 'ma wa yia 'pipe vitelia, nikpise 'wu. -Mö wa yia wilia, 'in -mö wa yia gla 'wu lia.»

¹³Töun, -Zeu nëe ö 'slujaa 'yugalnyo -yla: <Mni -budu hweg. -We -na dli mia -gv we ka lenv.»

-Bha -bhlokpade ö zöyu 'pua.

-Zezu puea guzunya duun
(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)

¹⁴ -Bha -Zezu mnia Pielu -buduḡwee. ᠔ nynia -mō, 'in ᠔ yia Pielu 'ḡwnōō 'nyaa -yōy lapida. -Mōō ku -su. ¹⁵ -Zezu zia ᠔ sō kwē, 'in -pīpe yia ᠔ ku zō 'plūl. ᠔ sōa 'wv, 'in ᠔ yia wa -yla pipie bhli.

¹⁶ Jibhe 'ka zō, 'in wa yia nyuma duun -wa zuzu 'nyuu mia 'wv, ᠔ -gbe -la. ᠔ welt nya ᠔ vua zuzu 'nyii, 'in ᠔ jipea guzunya weee.

¹⁷ 'Mu ᠔ nua lē, 'in -we -Lagōgbv -falpanyo Ezaii gbaa we 'ka gbuzōnv -ze:

«᠔ ka -amīaa stasie 'wvbbhu,
'in ᠔ yia -ain gu -yōsa.»

Nyuma 'yibhaa wa 'ka -Zezu 'bī mni
(Lk 9.57-62)

¹⁸ -Mv -bīgv, -Zezu 'yia nu, nyuma duun mī ᠔ kwesi, 'in ᠔ nēe ᠔ 'binōnya -yla nu, wa mni 'nyuu kakpe -putu -gv. ¹⁹ -Lagōō titee gwesanyo yabhlo bea ᠔ -yō, 'in ᠔ nēe: «- Slolunyo, da weee -na yia mnia, in mī -mī 'bī.»

²⁰ 'In -Zezu nēe ᠔ -yla: «-Totonya ka 'bhoka, 'in zia kaa lulō. Nu, da *Nyumēe 'Yu 'kaa ladli, -bha 'nī -mī.»

²¹ 'In ᠔ 'binōnyō yabhlo nēe ᠔ -yla: «Nyumaa -Kanyō, -in 'nye 'mī 'yoo, in 'ka na dide 'bhluā mni 'bhie.»

²² -Zezu nēe ᠔ -yla: «-In 'yī 'mī 'bī, -in 'tide tlitlunya 'yī, wa 'ka wa tlitlunya 'bhlu.»

-Zezu bēla -pīpe 'kadu zō
(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

²³ -Zezu -bhoa 'glv 'wv, 'in ᠔ 'binōnya yia ᠔ yoo kwa. ²⁴ Tōvn, 'in -pīpe 'kadu yia 'plīplīe bhli, 'in 'nyu -gbvgv yia 'glv 'wvslō, -zugba -Zezu mī 'yīlā 'wv. ²⁵ ᠔ 'binōnya bea ᠔ kwesi, wa ganōa ᠔, 'in wa nēe ᠔ -yla: «Nyumaa -Kanyō, -sa -ain gbv 'wv! -Amīa tīlā!»

²⁶ Tōvn, -Zezu nēe wa -yla: «Dli 'kienyi -zunya, lēe -lu ka 'gbv a nv 'sa nyanaō?»

Tōvn ᠔ sōa 'wv, 'in ᠔ yia -pīpe -yō 'nyu 'wlvō 'kpīli, 'in -bha yia 'wvōv blenyii.

²⁷ ḡwegaga -sobhali wa 'de weee, 'in wa yia layibhali -yibhaliē: «᠔ō nyumē mia da, 'nyu -yō -pīpe zva ᠔ 'nvḡwe, mōō -nyumē nī da?»

-Zezu jipea nyuma 'sō -wa kaa zuzu 'nyii 'wv

(Mk 5.1-20; Lk 8.26-29)

²⁸ We bhla -Zezu nynia 'nyuu kakpe yabhlo -gv, -mō -wa Gadale -nyumaa dudv -gv, 'in nukpasia 'sō yia gbawla nyidi 'tla, 'in wa yia ᠔ yoo yī. Waa nukpasia mia, zuzu

'nyii mī wa 'wv. 'Cē wa paa -bhabha, 'in wa bhūta nyuma, we 'dēe 'gbv nyuma weee nua nyano, 'in wa 'a 'plīlīa -slēen wee 'yloogblv. ²⁹ Tōvn wa 'kpiā 'wv, wa nēe: «-Mī, -Lagōō 'Yu, -naa lēe -gbv pīlī -amīaa gbv 'wvōlā? We bhla 'nī -slō nyni, yī -in yia, -in 'ka -ain 'klyē 'wvpa yī?»

³⁰ Nu, wa kwesi, -boboo -zlo mī -bha lilīluu datalīda. ³¹ 'In zuzu 'nyii yia ᠔ zukpa 'pālī, we nēe: «-In -ka gba -in 'ka -ain vū nī, -in kwa -ain -bobonya nī 'wv.»

³² -Zezu nēe: «A mni.»

'In we yia waa nyuma 'sō 'wvōtla, 'in we yia -bobonya 'wvplā. Tōvn, wee -bobonya yia -gōgō kwli -gwagwīe nya, we yia 'nyu lv slo, 'in we yia 'nyu lv tlīlī -nyā. ³³ -Bha -boboo 'ylyōzunya mnia 'gbe 'kadu nukplē -gwagwīe nya, 'in -we weee yīlā -bobonya -yō -wa kaa zuzu 'nyii 'wv, 'in wa yia -mō we 'dī -sa. ³⁴ Wee 'gbe nukplā -nyuma weee 'tlaa, da -Zezu mia, 'in wa yia -mō mni. Wa 'yia ᠔, 'in wa yia ᠔ bhūbhōe, 'in wa nēe nu, ᠔ 'bhv wa dudv -gv.

9

-Zezu puea zōlaslonyō
(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

¹ -Zezu -bhoa 'glv 'wv, ᠔ -dīa 'nyu 'wv, 'in ᠔ yia Kapenaumv lv mni. ² 'In nyuma -yō zōlaslonyō yia yī, -zugba ᠔ mī 'sowli 'wv. -Zezu 'yia nu, wa ka ᠔ dli -gv zv, 'in ᠔ nēe ᠔ zōlaslonyō -yla: «Na 'yu, -in 'temani dli, in ka -na gbunyīi 'wvōtī.»

³ -Bha, -Lagōō titee gwesanya pupalīa 'wlukvōn lāe: «Nu, nukpasu mia dē, -Lagō ᠔ vēlā.»

⁴ 'In -we wa pupalīa 'wlukvōn lā, -Zezu yia we yībheli, 'in ᠔ nēe: «Lēe -lu ka 'gbv a pupalī 'wlukvōn lā sa 'nyumēēa? ⁵ 'In 'ka gba: «In ka -na gbunyīi 'wvōtī,» -muv -kalia -yō yaayū, in 'ka gba: «-In -sō 'wv, -in nō,» -muv -kalia -yō yī? ⁶ A yībheli we 'jī nu, Nyumēe 'Yu ka se dudv -gv ᠔ 'ka nyumaa gbunyīi 'wvōtī.»

-Bha -Zezu gbaa ᠔ zōlaslonyō -ylāe: «- Sō 'wv, 'bhū -na 'sowli 'wv, mni -na -buduḡwee.»

⁷ ᠔ō nyumē -sōa 'wv, 'in ᠔ yia -buduḡwee mni. ⁸ Waa nyuma 'yia we -yō, 'in nyano yia wa dli 'wv slo, 'in wa yia -Lagōō 'ḡnī -mni, nu, -Lagō ka nyuma 'tite 'nyē wa 'ka 'sasvōkpa -gbv lēnv.

-Zezu laa Matie
(Mk 2.13-17; Lk 5.27-32)

⁹'Yli yabhlo nya -Zezu 'bhva -bhade, o mi 'pluda, 'in o yia nyume wa laa Matie -yoyi, nu, o -di 'gwezisabudu zo la. O nee o -yla: «Yi 'mi 'bi.»

Matie -soa 'wu, 'in o yia o 'bi mni.

¹⁰-Zezu -yo o 'bunonya mi lida Matiee -budu zo, -zugba *nison -gwezisanya -yo gbunyuuu kwe -cian duun mi 'ya wa glaa.

¹¹Falizinyma 'yia we -yo, 'in wa nee -Zezuu 'bunonya -ylae: «Amiaa -Kanyo mia, lee -lu ka 'gbu o -yo nison -gwezisanya -yo gbunyuuu kwe -cian lia?»

¹²-Zezu 'nua we, o nee wa -yla: «Nyuma -wa -yala, wa'a mni -dotlao -gv. Nu, guzunya mna -dotlao -gv. ¹³-We -Lagoweli ni gbaa, a mni a 'ka we 'jii datai, we nee: <-We in 'yibhaa mu -wa nu,

nyuma 'ka nyazidli -ka, we 'ni 'slaka -saste.>

Nu, in 'ni nyuma tiklu laa yi, gbonyuu -lenonya in yia laa.»

-Zezu -yo 'sun
(Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)

¹⁴'Zan -Batisu 'bunonya bea -Zezu kwesi, 'in wa yia o layibhae: «Lee -lu ka 'gbu, -amia -yo Falizinyma pla 'sun 'yli talva nya, 'in -nanuu 'bunonya'a nu we lea?»

¹⁵'In -Zezu nee wa -ylae: «Nu, 'hwno kwa zli, o 'lowlii 'talea mia, wa dli 'ni men, gbuzonu -wa yi? -Innya, yo -wa yo. Nu, 'yli yabhlo yia nyinia, 'in wa saa wa 'hwnoo 'lowli glaa. Nu, -muv zli wa plaa 'sun.

¹⁶«Nu, -bana sua -ka yla ni, nyume -ka we pupeda -mi, o'o zu we ylada 'naa lolu. O -ka 'sa we nu, 'in 'naa lolu gbizea -bana sua 'wu, 'in we ylada ylimania 'wula. ¹⁷'Sa -bhlokpade, wa'a pali nu lolu *bala sua 'wu. Wa -ka 'sa nu, 'in bala wlaa, 'in nu jitea. Nu, nu -lolu kaa bala lolu, 'in we 'de 'so gwlea.»

-Zezu puea 'hwno yabhlo, 'in o yia 'hwnoyu yabhlo 'yliyogagie 'nye

(Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)

¹⁸Da -Zezu mia -slb gbu gbada, 'in Zuifvu 'yugalnyo yabhlo yia yi. O 'sibhlia o 'yu 'kukolu, 'in o nee: «-Na zukpa -wa, na 'hwnoyu ka tli, we 'bi 'ni -slb 'wugwle, nu, -in yi, -in 'ka o so -gv lapali, 'in o 'ka 'yliyogagie 'yi.»

¹⁹-Zezu -soa 'wu, 'in o -yo o 'bunonya yia -moo 'bi mni.

²⁰⁻²¹-Bha 'hwno yabhlo mi -bha, mo palta kwe, we li -zu kugbua le 'so o -yo. O nee o 'de dli zo: «In -ka o -bana kwe -zize mneni, 'in na pua.»

We 'de 'gbu o yia -Zezu luv 'plut, 'in o yia o -banaa hwe kwezi. ²²-Zezu 'bhitia la, o 'yia o 'hwno -yo, 'in o nee: «Na 'yu, a 'teman dli, amaa dli ka aun pue.» -Bha -bhlokpade o 'pua.

²³Toun, -Zezu nyinia Zuifvu 'yugalnyoo -buduhwee, 'in o yia -mo guzo -gofi -bhlnya -yoyi, -zugba nyuma duun zizli -bha -gv so weee lu. ²⁴O nee: «A 'bhu -bha! Nu, o 'hwnoyu 'ni tli, 'yiaa 'wu o mia.»

'In wa yia o gla pali. ²⁵Wa ka wa wleli weee 'bhie, -Zezu yia komi luv pla. O kpalia o 'hwnoyu so -yo, 'in -moo yia 'wuso.

²⁶We di mnenia wee dudv weee -gv la.

-Zezu puea 'lolonya 'so

²⁷-Zezu 'bhva -mo, o mi 'yloogblu, 'in 'lolonya 'so yia o 'bi mni. Wa 'kpa 'wu, wa nee: «-Davidu 'yuooa, -in 'yuli -aun nyazidli»

²⁸Da o plaa -budu zo, 'in 'lolonya 'so yia o kwesi be, 'in o nee wa -ylae: «'Lee a zu dli nu, in mneni in 'ka we lenuv?»

'In wa nee: «Nyumaa -Kanyo, gbuzonu -wa, -in mneni we.»

²⁹Toun, -Zezu zia wa 'yli kwe, 'in o nee: «Sa a zva dli, a 'yi 'sa we!»

³⁰'In wa 'yli yia -blo. -Zezu nee wa -yla 'klu 'cici nya: «Nyume yabhlogoo 'na yibheli we 'ji -ni.»

³¹Toun, wa mnia, 'in wa yia -Zezuu 'di -sa wee dudv weee -gv.

-Zezu jipea bhobho yabhlo

³²Da wa mia mnida, 'in wa yia -Zezu nyume yabhlo -la. Nu, o nyume mia ni, o 'ni gbagbie mneni, zuzu 'nyuu mi o 'wuv 'gbu.

³³-Zezu vua wee zuzu, -bha -bhlokpade o nyume gbaa. 'In -wa mia -bha, hwegaga -sbbhali wa, 'in wa nee: «Aya, -a 'ni -slb 'sasokpa -gbu -muni da 'yi Izlaeli -dudv -gv.»

³⁴Nu, Falizinyma mia, -maa nee: «Zuzu 'nyiii -kanyo 'nyea o 'tute, 'in o 'ka zuzu 'nyii vu!»

Nyumaa -zlo -laa -Zezu nyazi 'wu

³⁵-Zezu 'phila -bha 'gbe 'kadu weee -yo 'gbe yua weee 'wu, o plaa -Lagobudunya zo, 'in o yia -mo nyuma gbu -slolu. -Lagogbu -we gbaa -Lagoo nyumaa 'wululapilgbu, 'mu o gbaa wa -yla, 'in o yia gu weee -yo siaste

weee jipe. ³⁶ Nyumaa -zlo -wa mia siada, 'in wa dli 'nia meni, -wa 'wlwa bhlabhle -we 'ni 'yliyozonyo -ka, o 'yia wa -yo, 'in wa yia o nyazi 'wla. ³⁷ 'In o nee o 'bunonya -yla: «Mno ka zali duun, we kpa a 'yli, 'in we -didunya 'ni 'wuzu. ³⁸ We 'gbu, a bhuhhoe kpa -Kanyo o 'ka lubhononya yoo 'pa, wa 'ka wee -lu -di.»

10

-Zezuu tietienya kugbua le 'so
(Mk 3.13-19; Lk 6.12-26)

¹ -Zezu laa o 'bunonya kugbua le 'so, 'in o yia wa 'tite 'nye wa 'ka zuzu 'nyii vu, 'in wa 'ka gu weee -yo ku zo -stasie weee jipe. ² O tietienya kugbua le 'soo 'ni ni: tiada, 'Simoo (-moo -banji -wa Pielu), we -yo o bheli Andlee klaa, Zebedee 'yua *'Zake -yo o bheli *Zaan klaa, ³ Filipu -yo Batlemii klaa, Toma -yo nisun -gwezisanyo Matie klaa, Alifee 'yu 'Zake -yo Tadee klaa, ⁴ 'gbee *'lupanyo 'Simoo we -yo Zudas Isakalioto, nyume -o wlaa -Zezu o tunyuma -yla.

-Zezu tiea o 'bunonya kugbua le 'so
(Mk 6.7-13; Lk 3.1-6)

⁵⁻⁶ -Muu 'bigu, -Zezu 'kaa o 'bunonya kugbua le 'so tie o nee wa -ylae: «Nu, nyuma -wa 'nia Zuifu, a 'na mnuni wa dudv -gu -ni. A 'na mnuni 'ya Samalii -dudv 'gbe yabhlogboo 'wu -ni. Da a 'kaa mni ni, mu -wa Izlaelnyumaa -gbe, ma 'wlwa mnomno -bhlabhle. ⁷ A -ka 'yloogblo -mi, a gbae: -Lagoo nyumaa 'wlulapili bhla ka cipa. ⁸ Guzonya mia, a jipe -maa. -Mama -ka th, a 'nye -maa 'yliyogagie. Solbhanya mia, a pue -maa, 'in a vu zuzu 'nyuu. Bhe a 'yia wee 'tite, we 'dee 'gbu, a -sa nyuma 'wu bhe. ⁹ A 'na 'bhulu -can klaa, 'gwezi klaa, we -yo tama yabhlogboo 'wu -ni. A 'na pali we amiaa posi 'wu -ni. ¹⁰ A -ka mnuda -mi, * -bada klaa, -bana 'sonu klaa, -sakwla klaa, we -yo koozu, a 'na 'bhulu we 'yabhlogboo 'wu -ni. Lubhononyo mia, o ka o lililuu 'klu.

¹¹ «Nu, a -ka 'gbe 'kadu -mumu 'wu nyini, a -ka 'gbe yua -mumu 'wu nyini, nyume -o 'kaa aen kpa 'nanvu, a -tali o da. A 'ni -slo wee 'gbe 'wobhu, a -di -bha la. ¹² -Budu -mumu 'wee a -ka nyini, a 'nywa wa 'nyu la, 'in wa 'ka 'wotutve -dlao 'yu. ¹³ Wee -budu'wee -nyuma -ka amiaa 'lakpasu kpa, amiaa 'wotutve -dlao -tu wa -gu. 'In wa 'ni

amiaa 'lakpasu kpa, a -yo amiaa 'wotutve -dlao 'pli.

¹⁴ «Nu, -budu -mumu 'wee we -yo 'gbe -mumu 'wu, wa 'ni amiaa 'lakpasu kpa, wa 'ni au yukwli pulo, a gboto amiaa bhv -yo * -bhuhui, 'in a 'bhv -bha. ¹⁵ 'In nee au -yla gbuzonu sa nu, zli -Lago yia nyumaa -yogbu 'wobhua, wee 'gbe -mumu nukpla -nyuma yia sia bhabha, we 'ka *Sodomu -nyuma -yo * -Gomolu -nyuma -nu 'wuzi.

-We 'kaa -Zezuu 'bunonya yli
(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17)

¹⁶ «A pu yukwli: nu, bhlabhle 'bhisa na tiea au -mo gbi glaa. We 'dee 'gbu a mna 'yli tubhe 'bhisa, 'in a 'ka mi -dlao -kpakun 'bhisa. ¹⁷ Nu, gbuwobhunya 'yu wa yia au kwaa, 'in wa 'ka au seli -mo -Lagobudunya zo. We 'dee 'gbu, a zu amiaa 'de 'yliyo. ¹⁸ Na 'gbu, wa yia au dudv 'wlulapilunya -yo nyumaa 'wlulapilunya 'yu kwaa. Nu, -maa -yo -wa 'nia Zuifu, wa 'yu a yia na gbudayunya -zea. ¹⁹ Wa -ka au gbuwobhunya 'yu kwa, a 'na lulu dli -ni, -we a 'kaa gba, 'in sa a 'kaa we gba mu ni: welu -we a 'kaa gba, we bhla a yia we. ²⁰ Nu, wee welu mia, we'e 'bhv amiaa 'de dli zo, amiaa Dide -Lago yia we wlaa o Zuzuu gbegein.

²¹ «Nu, bhelia yia wa bhelia wlaa wa 'ka wa 'bha, 'in 'sa -bhlokpade didea yia wa 'yua wlaa. Yua yia wa didea -yowwosolva, 'in wa 'ka wa 'bha. ²² Amia, na 'gbu nyuma weee yia au 'wonyea. -o ka dli -ka 'mi -gu -tu, 'in we 'ka we bhloluda nyini, 'in -moo bhua gbv 'wu. ²³ Wa -ka au 'klyite 'wupalida -mi 'gbe yabhlo 'wu, a mni 'gbe -putu 'wu -gwagwe nya. 'In nee au -yla gbuzonu sae: a 'ni -slo *Izlaelu 'gbe weee 'wuplile bhia, 'in Nyume 'Yu 'kaa luyi.

²⁴ «'Kprikpiany o yabhlogboo 'ni o -slolunyo 'wuzi, 'in gaylo yabhlogboo 'ni o -kanyo 'wuzi. ²⁵ Nu, 'krikpiany o -ka o -slolunyo 'bhisa -mi, 'in gaylo 'ka o -kanyo 'bhisa -mi, we -tu sa. Wa -ka -budu'wee -kanyo veli, wa -ka o 'ni zo *Belzebuli, o -budu'wee -nyuma mia, -maa -nu yia -bha -zia!

-O a 'kaa so, mo ni
(Lk 12.2-7)

²⁶ «A 'na solu nyuma -ni. Nu, -lu weee mia zizada, zli 'klu we yia 'tlaa, 'in -we ka 'ji nyuma 'nia -yi, 'ji wa yia we yibhelia. ²⁷ -We in gbaa au -yla nikpise 'wu, a gba we

zli. -We in gbaa ain -yla ḡwurweda, a wızı we nyuma weee -yla. ²⁸-Wa mnenia wa 'ka nyumee ku 'bha, 'in wa 'nia mneni wa 'ka nyumee zuzu 'bha, a 'na sɔlv wa -ni. Nu, -Lago mia, ɔ mneni ɔ 'ka nyumee ku -yo ɔ zuzu 'bha -kosu 'wu, we 'gbu a sɔ ɔ.

²⁹«Nyumaa 'yliya 'wu, bhuyua 'ni -vale -ka. Tama -bhloo 'gbu wa paa we 'sɔ pelv. 'In -muv bhla, amiaa Dide 'ni -slɔ we ḡwnu, we yabhlogbɔɔ'ɔ bhli dɔdv. ³⁰⁻³¹Nu amia, a 'yli -Lagoɔ 'yliya 'wu, a 'ka bhuyuaa -zlo 'wɔzi, ni, -Lago -yi amiaa 'wluo nyii ḡwe. We 'dɛɛ 'gbu a 'na nɔnv nyanɔ -ni.

Nyume -ɔ mia -Zezuu -nv nya mɔ ni
(Lk 12.8-9)

³²«Nu, nyume, -ɔ -ka gba ɔ mi na -nv nya -zejila 'wu, 'in na gbaa na Dide -ɔ mia yali 'yu ni, ɔ mi na 'bunɔnyo nya. ³³Nu, -ɔ yia na gbu kpelia -zejila 'wu, 'in -amɔ na kpelia ɔ gbu na Dide -ɔ mia yali 'yu.

-We -Zezu -laa dɔdv -gv mɔ ni
(Lk 12.51-53, 14.26-27)

³⁴«Nu, in 'ni 'wɔtvɔv -dlɔɔ -la dɔdv -gv. We 'ni -muv, in 'ni 'wɔtvɔv -dlɔɔ -la, ni, tv in -laa dɔdv -gv.

³⁵«Nu, 'yu -yo ɔ dide klaa,
'ḡwnɔyu -yo ɔ 'nyaa klaa,
we -yo 'ḡwnɔ -yo ɔ 'lowlii 'nyaa,
'yli in yia wa pupalia.

³⁶Nyumeɛ -buduḡweɛ -nyuma yia ɔ tunyuma -zɛa.»

³⁷«Nyume -ɔ -ka ɔ dide -yo ɔ 'nyaa 'yibha we 'ka 'mi -zi, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka na 'bunɔnyo -zɛ. 'In -ɔ -ka ɔ nɔkpasuyu -yo ɔ 'ḡwnɔyu 'yibha we 'ka 'mi -zi, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka na 'bunɔnyo -zɛ. ³⁸'In nyume -ɔ 'ni ɔ siastee *su 'wɔbhɔ, ɔ 'ka 'mi 'bi yi, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka na 'bunɔnyo -zɛ. ³⁹Nu, -ɔ -ka gba, ɔ 'ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie 'yi ni, tlia ɔ yia. 'In -ɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'yliyɔgagie wla na 'gbu, 'in -mɔɔ yia 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka.

-We -Lago 'kaa nyuma 'nye
(Mk 9.41)

⁴⁰«Nyume -ɔ -ka aun kpa 'nanuv, -amɔ ɔ kpaɔ 'nanuv. 'In nyume -ɔ -ka 'mi kpa 'nanuv, -ɔ tiea 'mi, 'mɔ ɔ kpaɔ 'nanuv. ⁴¹Nyume -ɔ -ka -Lagoḡbv -falipanyɔ kpa 'nanuv, ɔ mi -Lagoḡbv -falipanyɔ nyaa 'gbu, -we -Lago 'kaa ɔ ḡbv -falipanya 'nye, 'yia ɔ yia we. 'In -ɔ -ka nyume mia tiklu -Lago 'yu kpa 'nanuv, ɔ mi tiklu -Lago

'yuu 'gbu, -we -Lago 'kaa nyuma tiklu 'nye, 'yia ɔ yia we. ⁴²'In nɛɛ aun -yla ḡbvzɔnv sa ni, nyume -ɔ -ka 'nyu -wɔtvɔv 'kɔpv yabhlogbɔɔ 'nyenyeyua ni 'yabhlo 'nye, ɔ mi na 'bunɔnyo nyaa 'gbu, -Lago yia we -tvuv -mɔɔ 'nyɛa.»

11

¹Da -Zezu bhia wee ḡv ḡbagbie, ɔ 'bunɔnyo kugbua lɛ 'sɔ -yla, 'in ɔ yia -bha 'bhv. ɔ mnia wee dɔdv -gv 'ḡbhenya 'wu, ɔ ḡbaa -mɔ -Lagoḡbv, 'in ɔ yia -mɔ nyuma ḡv -slolu.

-Zezu gbaa 'Zan -Batisu ḡv
(Lk 7.18-35)

²'Zan -Batistɔ mia, ɔ mi -kaslv 'wu, 'in ɔ yia -Zezu Klisu lenḡḡbv 'di 'nv. -Bha ɔ tiea ɔ 'bunɔnyo tɔlv, wa 'ka ɔ layibhae: ³«Nu, nyume -ɔ 'kaa yi, -a mia wuda, 'mɔ -in -mia yɔ, yaayɔ, -a wɔ nyume -putuu?»

⁴-Zezu nɛɛ: «Nu, -we a 'nva, -we a 'yia -yo, a mni, a -salɔ we Zaan lɔvɔ nya. ⁵'Lɔlɔnyo mi layida, 'tigitigunya mi nɔda 'nanuv, solibhanya ka 'pv. 'Sulonyo mi 'nɔda, tɔtlɔnya ka tɔtlɔ lv 'wɔsɔ. Wa mi -Lagoḡbv ḡbada bobabhanya -yla. ⁶Nyume -ɔ 'ni 'mi dli -gv -sa, 'wɔtvɔv -dlɔɔ mi ɔ -nv nya.»

⁷Da Zaaan 'bunɔnyo 'bhitiya lv, 'in -Zezu yia Zaaan ḡv ḡbagbie bhli nyuma duun -yla. ɔ nɛɛ: «Lɛɛ -lu a mni ylaa da bebleɛa? ḡblee -we -pɔvɛ mia zukluda, mv -wa yi? -lnnya! ⁸'In lɛɛ -lu a mni -slɛɛn -mɔ ylaa? Nyume -ɔ kaa -bana 'nanuv 'wu, mɔ -wa yi? Nu, nyuma -wa kaa -bana -zɔnv 'wu, nyumaa 'wlulapilinyɔɔ -buduḡweɛ wa mia. ⁹We -ka 'sa -mi, lɛɛ -lu a mni -mɔ ylaa tɛnyua? -Lagoḡbv -falipanyɔ -wa yi? In, in nɛɛ aun -ylɛɛ: ɔ 'yli, ɔ -zi -Lagoḡbv -falipanyɔɔ 'dɛḡbolu. ¹⁰Nu, -Lago nɛɛ ɔ 'sebbe 'wu Zaaan dɛɛ:

<Mi 'yu na paa na tietienyo yoo,
ɔ 'ka -na 'yoo -yɔmnazi.>

¹¹'In nɛɛ aun -yla ḡbvzɔnv saɛ: nyuma -wa 'ḡwnɔ ḡwalia, wa glaa, nyume -ɔ 'kaa 'yli, ɔ 'ka 'Zan -Batisu -zi, -mɔɔ -kanyɔ 'ni -mi. We mi 'sa 'bhie, nyume -ɔ mia 'kienyi -lɛ -Lagoɔ nyumaa 'wlulapilɔḡbe 'wu, -mɔɔ 'yli ɔ 'ka Zaan -zi. ¹²We 'ka 'Zan -Batisu -Lagoḡbv -ḡba bhla 'bhv we 'ka -zɛɛn yɔ, *-Lagoɔ nyumaa 'wlulapilɔ mi 'yugbeɛn mniɔda 'tite nya, 'in nyuma 'tite bhua we 'wu. ¹³We 'ka Zaaan bhla nyini, -Lagoḡbv -falipanya

weee -yo Moizu tite weee, -Lagoo nyumaa 'wlulapilite gbu wa gbaa. ¹⁴ A -ka na weli 'wuhwuu, oo *Elii oo -Lagosebhe gbaa nu, yia oo yia, Zaan -wa. ¹⁵ -oo -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, oo 'nu we.

¹⁶ «Nyuma -mama in 'ka desleen -nyuma ni 'wopala? Wa 'wlv sa 'yilaasi -wa -di -gblogblu 'wu la, -zugba tolva kpi 'wu wa -lima -yla, ¹⁷ 'in wa gbae:

<-A ka aun -yla -lili bhli,
a 'ni lite.
'In -a ka aun -yla guzoolu bhli,
'in a 'ni -bhali!»

¹⁸ 'Sa Zaan yia, oo ka 'sun pla, oo 'ni nu 'ma, 'in wa nee nu, oo ka zuzu 'nyuu 'bi! ¹⁹ Nyumee 'Yu yia, oo mi lida, oo mi 'mada, 'in wa nee: <A -tali, nyume mia de, liligbu -yo numagbu oo kaa. Nu, *nisun -gwezisanya -yo gbonyuuu kwe -cian, wa 'tale oo -mia.» Nu, -Lagoo gbuyiloo lenugbunya -yo wa yibhelua we 'ji nu, we tuklu.»

'Gbe -we 'na -Zezuu gbu njwuu
(Lk 10.13-15)

²⁰ 'Gbe -we 'wu oo nva gwedigbu le, 'in wa 'na wa dli 'bhiti, 'in oo yia wa -yla gbu lapalie bhli: ²¹ «Kolazen -nyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Betsaida -nyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Nu, gwedigbu -Lagoo nva da le aun nyidi, we 'ka 'yaa 'mu oo nu le Tili -yo Sidoon, -zugba wa ka wa dli 'bhiti pepe, 'in wa plaa -gbenaa 'wu, 'in wa slua 'tuto 'wluo, mu yia we slolua mnia. ²² We 'dee 'gbu in nee, zli -Lagoo yia nyumaa -yoggbu 'wobhua, amiaa -nu oo yia 'wobhua we 'ka Tili -yo Sidoon -nu 'wuzi.* ²³ Amia, Kapenaumu -nyuma, amiaa dli 'wu nu, 'wu a yia -soa yali yi? -Innya, we 'ni -muv, oo -Lagoo yia aun belu, tilitnyaa dudv -gv. We -ka nu, gwedigbu in nva da aun nyidi le, mu nu Sodomu le, wa 'na 'ka 'yaa labhu, -zugba wa mi -zeen -bha. ²⁴ We 'dee gbu in nee zli -Lagoo yia nyumaa -yoggbu 'wobhua, amiaa -nu oo yia 'wobhua we 'ka *Sodomu -nyumaa -nu 'wuzi.»

A mmi -Zezuu -gbe oo 'ka aun 'gba 'wlu -sa
(Lk 10.21-22)

²⁵ -Muv 'bigu, 'in -Zezu nee: <Dide, -na 'jhu na mnua, yali -yo duduv -Kanyo, in 'pa -mi fuo. -We ka gbu -wa, -lu -we -in zizea gbuyilonya -yo 'ylimnanya kwee, 'mu

-in -slolua 'nyenyeyua 'klv. ²⁶ Gbuozonu -wa, Dide, -na 'de 'yubhaa we -mi 'sa.

²⁷ «Nu, na Dide ka 'mi -lu weee 'nye. Oo Yu mia, we 'ni oo Dide 'debhlogboo 'wobhu, nyume yabhlogboo 'ni oo -yi. 'In oo Dide mia, we 'ni oo 'Yu 'wobhu, nyume yabhlogboo 'ni oo -yi. Nu, nyuma -wa oo 'Yu -slolua oo Dide, ma -yia o.

²⁸ «A 'de weee kaa da 'gba 'kadu 'wlu, a yi na -gbe in 'ka aun nyapeda 'nye. ²⁹ -We in 'bhua 'wu, amia 'bhu 'ya we 'wu, 'in in 'ka aun gbu -slolu. Nu, na dli -dloo, 'in 'in 'ylimani na 'de. -Bha a yia amiaa 'dee 'wututue -dloo 'yia. ³⁰ Sa na yia aun 'yugalia, we 'ni 'te, 'in 'gba na yia aun 'wlu dia we 'ni 'wuwolu.»

12

-Zezu -yo *Nyapeyli
(Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)

¹ -Muv 'bigu, Zuifuv *Nyapeyli yabhlo nya, -Zezu 'phila blekpa, 'in njwo yia oo 'bunonya 'bha, 'in wa yia bleya 'kwa wa 'ka we li. ² -We wa mia lenuda, Faliznyuma 'yia we -yo, 'in wa nee -Zezu -ylae: <-Tali, -we -amiaa tite gbaa wa 'na nunu Nyapeyli nya le -ni, 'mu -na 'bunonya nva le!»

³ -Zezu nee wa -yla: <'Yli yabhlo nya, da njwo mia *-Davidi -yo oo nononya 'bhada, -we oo nva le, a 'ni -slo we zelu? ⁴ 'In oo yia -Lagoo bbbobudu oo pla, 'in 'floo -we wa 'nyea -Lagoo, 'in oo -yo oo nononya 'so yia we li. Nu, wee 'floo mia, -Lagoo tite nee wa 'ni mneni wa 'ka we li: *-Lagobubonyaa 'dekpua 'ka yaa we li. ⁵ We mi celida Moizu tite 'wu nu, Nyapeyli nya, -Lagobubunya -ka lubho nu *-Lagobudu 'kadu oo, -we wa 'na 'ka yaa lenu, a 'ni -slo we zeli nu, -Lagoo na 'ka wa -yoggbu 'wobhuu? ⁶ Nu, -we mia -seli we -zi -Lagobudu 'kadu! ⁷ Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wuv:

<-We in 'yubhaa, mu -wa nu,
nyuma 'ka nyazidli -ka,
we 'ni 'slaka -sasie.»

«A -ka yaa we 'wulanu, a 'na 'ka yaa nyuma -wa 'na gbonyuu lenu gbu -dli. ⁸ Nu, Nyumee Yu mia, mo -wa Nyapeyli -Kanyo.»

-Zezu jipea nyume Nyapeyli nya
(Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)

* ^{11:22} Kapenaumu kwesi -gbe -wa Kolazen -yo Betsaida, 'in Sidoon -yo Tili mia, 'lakpa -gbe 'kadu -wa.

⁹-Zezu 'bhva -bha, 'in o yia *-Lagobudu zo mni. ¹⁰Nu, nyume yabhlo mia -bha, o so ka 'ku. -Wa mia -bha, wa 'yibha wa 'ka -Zezu gbu 'wlu di. We 'dee 'gbu wa yia o layibhae: «-Amiaa tite nukple, 'lee, nyume mneni o 'ka guzunya jipe Nyapeyli nyaa?»

¹¹-Zezu nee: «Atin glaa, nyume yabhlo -ka bhlabhle -bhlo -ka ni, 'in we -ka 'wutolo -bhuka 'wubho Nyapeyli nya ni, -mo o yia we -saa, we 'ni mvv? ¹²Nu, nyume mia, o 'ylilo -zi bhlabhle. We -ka 'sa -mi, nyume mneni o 'ka gbuzonu lenu Nyapeyli nya amiaa tite 'wu.»

¹³'In -Zezu nee -o ka so 'kua -yla: «-Glo -na so 'wu.» O -gloa we 'wu, 'in we yia 'pu, 'in we yia 'wutu we -libheyi 'bhisa. ¹⁴Faliznyuma mia wa glaa, wa 'tlaa, 'in wa yia gbu zua mni, sa wa 'kaa -Zezu lasa, we -gu.

¹⁵-Zezu 'nva we, 'in o yia -bha 'bhu.

-Lagoo lubhononyo o -saa -bha

-Sleen -Zezu mnia, 'in nyuma duun yia o 'bi mni. O jipea guzunya weee, ¹⁶'in o nee wa -yla 'klu 'cici nya ni, -o o -mia, wa 'na gbalu we -ni. ¹⁷Sa we 'plia sa, 'in -we -Lagobbu -falipanyo Ezaii gbaa, we 'ka gbuzonu -ze. O nee:

¹⁸«Nu, -Lago nee:

«Na lubhononyo in -saa -bha, mo ni. O ze in -kalia, 'mo in 'nyea na dli weee yoo. 'Mo na yia na Zuzu 'nyea.

Sa in 'kaa nyumaa -yogbu 'wubhu, we gbu o yia dudugu -nyuma weee -yla lapala.

¹⁹O -yo nyume 'na 'ka kpeli.

'In o 'na 'ka 'wukpi, 'in nyume yabhlogbo 'na 'ka o weli 'nu 'yloogblu.

²⁰Gblee -we mia 'wukwnada, o 'na 'ka we 'kate, 'nape -we ka mo 'nia layida -mi 'nanvu, o 'na 'ka we nyumonu.

'Sa o yia nva 'in nyuma 'ka na gbuzonu gbu 'wujwnu.

²¹Dudugu -nyuma weee yia o dli 'wodia.» »

Nyuma velia -Zezu (Mk 3.22-30; Lk 11.14-23)

²²Nu, 'lolo -bhobho yabhlo -o zuzu 'nyuu mia 'wu, 'mo wa -laa -Zezu. -Zezu jipea o, 'in o bhobho yia gba, 'in o yia layi. ²³We -subhalia nyuma weee njwegaga, 'in wa nee: «Oo mia da ni, 'lee -Davidu 'yu o -mia yi?»

²⁴Nu, Faliznyuma 'nva we, wa nee: «Oo nyume mia da ni, we 'ni zuzu 'nyiii -kanyo Belizebuli 'nye o 'tite ni, o 'ni mneni o 'ka zuzu 'nyii vu.»

²⁵-We wa pupalia 'wlukvun la, -Zezu -yi we, we 'gbu o nee: «Dudu -we ka -gu -nyuma -ka toguda -mi wa 'dekpva nyidi, la wee dudu bhva. -Budui -bhlo njwee -nyuma -yo 'gbe -bhlo 'wu -nyuma -ka -yowwusoloda -mi, we 'na 'ka -gwle. ²⁶*-Saatan -ka -Saatan vu, we 'de -yo we -solva 'wu, we -ka 'sa -mi, we 'na 'ka -gwle. ²⁷Amia nee Belizebuli nyea 'mi see 'gbu, na vua zuzu 'nyii. We -ka 'sa -mi, nyoo 'nye amiaa -lima se, 'in wa vu zuzu 'nyiaa? We 'gbu, amiaa -limaa 'debbiee lenugbu lolua ni, -we a gbaa, yo -wa. ²⁸-We -wa gbuzonu, mu ni: nu, -Lagoo Zuzuu 'tite nya na vua zuzu 'nyii, -mvv 'ji -wa nu, -Lagoo nyumaa 'wulupite mi aun nyidi.

²⁹«Nu, wa 'ni -slo latelonyo gbuan, wa 'ni mneni wa 'ka o -budu zo pla, wa 'ka o 'gba labhu. Wa -ka o gbuan, 'bhie wa plaa o -budu zo, 'in wa bhua o zuzonu la.

³⁰«Nyume -o -yo 'mi 'ni -mi, na tonyo -wa. Nyume -o 'o -saa 'mi 'wu -a 'ka nyuma -yobibeli, nyumaa lamumninyo o -mia. ³¹We 'dee 'gbu in nee aun -ylae: -Lago yia gbunyuu weee -yo veli weee 'wotia. Nu, nyume -o -ka -Lagoo Zuzu veli, -Lago 'na 'ka o -yogbu 'wutu. ³²Nyoo -ka *Nyumee 'Yu daa gbunyuu gbaa, -moo -yogbu -Lago tia 'wu. Nu, nyume -ka Zuzu 'Pupa daa gbunyuu gbaa, we 'de yi desleen -zeoo, we 'de yi bhla -we mia yida nya -zeoo, -Lago 'na 'ka o -yogbu 'wutu.

Su -yo we 'bhue (Mt 2.16-17; Lk 6.44-45)

³³«Su -zonu paa 'bhue -zonu, 'in su 'nyuu paa 'bhue 'nyuu. Suu 'bhue -yo wa yibhelia wee su. ³⁴Amia mia de, 'munime a -mia, a mneni a 'ka gbuzonu gbaa? -Innya. -Lu -we yea nyumee dli -zo, mu tlaa o njwee. ³⁵Nyume -zonu mia, o gbuzonu mia o dibhe 'wu, 'mu o wlelia. 'In nyume 'nyuu mia, o gbu 'nyuu mia o dibhe 'wu, 'mu o wlelia. ³⁶In nee aun -ylae: weli weee -we nyuma yia gbaa, zli -Lago yia nyumaa -yogbu 'wubhua, we 'ji wa yia gbaa. ³⁷Nu, -na gbagbaweli -gu, -Lago yia -mi gbu dilu. 'In we -gu -na yia gbu 'wutlaa.»

Nyuma yibhalia -Zezu gwedigbu (Mk 16.1-4; Mk 8.11-12; Lk 11.16,29-32)

³⁸ Təvən -Lago titee gwesanya -yo Faliznyuma nēe -Zezu -yla: «-Slolunyo, -in nu gwedigbu yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jiyibheli zuzonv sa nu, -Lago tiea -mī.»

³⁹ -Zezu nēe: «Desleen -nyuma mia, nyuma 'nyii wa -mia, 'in wa'a zv -Lago dli -gv, 'in wa yibhala 'mī gwedigbu. Gwedigbu yabhlogbō 'na 'ka wa -yla lenv, 'mv we 'nī *Zonasu gbu -zē. ⁴⁰ Nu, Zonasī ka zli ta sabo ta li, zibhi nukple. 'Sa -bhlokpade Nyumēe 'Yu yia gwlu zli ta sabo ta lia. ⁴¹ *Ninivv -nyuma 'nua *Zonasu weli, 'in wa yia wa dli 'bhiti. Nu, nyumē -ō 'yilia -ō -zia Zonasī, o mi da. We 'dēe 'gbv, zli -Lago yia nyumaa -yogbv 'wobhua, 'in Ninivv -nyuma sōa 'wv desleen -nyuma 'yu, 'in wa dila -maa gbu. ⁴² Sebaa 'wlulapulwvno 'bhva dudv bhloluda, 'in o yia *Salomōō gbu yilo weli yukwli pūva yi. Nu, nyumē -ō -zia Salomōō, o mi da. We 'dēe 'gbv, zli -Lago yia nyumaa -yogbv 'wobhua, 'in o 'hwnō sōa 'wv desleen -nyuma 'yu, 'in o dila -maa gbu.

Zuzu 'nyuu yia lv
(Lk 11.24-26)

⁴³ «Nu, zuzu 'nyuu 'tlaa nyumē yabhlo 'wv, we mni, we yi, -mō yeyē da, ladidaa datale nya, we 'ka ladu. ⁴⁴ We 'nī da 'yu 'gbv, we nēe we 'dē -ylaē: «Na -budu we zō in 'bhua, -mō na bhitiā lv.» We 'bhitiā -mō lv, 'in we yia -bha wee -budu yli klo nya, -zugba we nukple mī laylipeda, 'in -mō mī lammazida. ⁴⁵ Təvən, zuzu 'nyii gbesō ka nukple -nyua 'yli bhahba, -we -zia wemv, 'in we yia -muv 'bumni. 'In we -yo we 'sō yia wee -budu zō luyi, dabudu. 'In we yia -mō ladi duaa. -Sleen, 'in o nyumēe -kwikwī yia 'ylinyumanī, 'in we yia we tianv 'wuzi. Desleen -nyuma -wa ka nukple 'nyua 'yli, we 'sasvka -gbv yia wa ylia.»

-Zezuu zvayli -nyuma -zōnv
(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

⁴⁶ Da -Zezu mia nyuma -yla gbu gbada mī, 'in o 'nyaa -yo o bhelia yia yi, 'in wa yia -buduvwēe 'yiligbe. Wa 'yibha wa 'ka o -yla gbu gba. ⁴⁷ 'In nyumē yabhlo nēe o -yla: «-Na 'nyaa -yo -na -bhelia mī 'pipee, wa 'yibha wa 'ka -mī -yla gbu gba.»

⁴⁸ -Zezu nēe o -ylaē: «Nyōō -wa na 'nyaa, nyōō -wa na bhelia?»

⁴⁹ O 'bhua sō 'wv, 'in o yia o 'binōnya wa 'kluslolu.

'In o nēe: «-Wa mia da mī, ma -wa na 'nyaa -yo na bhelia. ⁵⁰ Nu, -o nua na Dide -o mia yalu dvmagbv le, mō -wa na bheli, mō -wa na bhōlō, mō -wa na 'nyaa.»

13

Mnōpanyōō gbuu nine
(Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)

¹ Wee 'yli -bhlokpade nya, -Zezu 'tlaa -budu zō, 'in o yia 'nyuu -gogo -gv ladia mni. ² Nyumaa -zlo ka o gbēlii 'gbv, o yia 'glv 'wobho, 'in o yia -mō ladi, -zugba nyumaa -zlo mī 'nyuu -gogo -gv. ³ Gbuu nine nya o -slolua wa gbu duun, o nēe: «Nu, kpaapanyo yabhlo mnia 'mno 'paa. ⁴ O mia wee 'mno 'mnida, 'yaa -zakpa -bhlo yia 'yoo hwe -yo bhli, 'in 'zianya yia we li. ⁵ Təva bhiliia tvkpa -dudu -gv, da bla 'nīa -zu. Bla 'nī -bha -zuu 'gbv, we yia mī sa sūv. ⁶ Nu, 'yiv -sōa 'wv, we yia we -sie, 'in we yia ye, we somi 'nī -tlvlv 'gbv. ⁷ We 'ya tava sloa -kpōga glaa, 'in -kpōga yia we -gv palul, 'in we yia we 'tuntnu. We 'nī 'ya yabhlogbō 'pa. ⁸ Təva yia dudu -zōnv -gv bhlili, 'in we yia zv. We lakpa tava wla 'ya glv -bhlo 'ya kugbua, tava wla 'ya glv ta, 'in tava wla 'ya glv gbu. ⁹ -ō -ka 'nunv -yukwli 'wlu -ka, o 'nv we.»

-We ka 'gbv -Zezu paa gbuu nine
(Mk 4.10-12; Lk 8.9-10)

¹⁰ O 'binōnya bea o kwesi, 'in wa yia o layibha: «Lēe -lu ka 'gbv -na slolu wa gbuu nine -papie nya?»

¹¹ O nēe wa -yla: «-Lago ka o nyumaa 'wlulapulgbv mia zizeda an 'kluslolu, mī, o 'nī we wama 'kluslolu. ¹² Nu, -lukanyō mia, o -nv wa yia -gupalta, 'in we 'ka 'wuzumanī. 'In nyumē -ō 'nīa -lu duun -ka, we -sele mia o kwēe, kwēe wa yia we o -saa.

¹³ «We 'dēe 'gbv na gbaa wa -yla gbuu nine -papie nya. Wa -ka ylada -mī, wa 'a 'yila. Wa -ka yukwli puda -mī, wa 'a 'nv. Nu, wa 'a 'nv gbu yabhlogbō 'wla. ¹⁴ Sa -we -Lagōgbv -falpanyō Ezaii gbaa, we -zēa gbuzōnv wa gbēgbein, o nēe:

«Yukwli a yia pva 'nanuv,

'in a 'na 'ka we 'wolanu.

Ylaa a yia 'nanuv,

'in a 'na 'ka -lu -yoyi.

¹⁵ Nu, waa nyuma -manu 'wlukvōn ka 'wōtv -dudluu.

Wa ka wa yukwli 'sumanī, wa ka wa 'yli 'mū,

wa yi layi, wa yi 'nu, wa yi gbu yibhelii 'gbu,
wa yi wa dli 'bhitii 'gbu, in yi wa gbu 'wusa.

'Sa -Lago gbaa.>

¹⁶ Amia, amiaa 'yli yi la, 'in amiaa yuk-wli nua, 'wutotue -dloo mi amiaa -nu nya.

¹⁷ In nee aun -yla gbuzonu sae: -Lagogbuu -falupanya -yo -Lagonyuma tukluu -zlo 'yibha -we a yia -yo, wa 'ka we -yoyi, 'in wa 'ni we -yoyi, -we a nua, wa 'ka we 'nu, 'in wa 'ni we 'nu.

'Mnapanoyo gbuu ninee 'ji
(Mk 4.13-20; Lk 8.11-15)

¹⁸ «We 'deε 'gbu, amia, a 'nu mnapanoyo gbuu ninee ji ni 'wula. ¹⁹ -Wa 'nua * -Lago nyumaa 'wlulapiltee weli, 'in wa'a 'nua we 'wula, wa 'wlv 'yoo ηwe -yo da 'mno bhlia. *Gbonyuuu dide -ka yi, -we wa faa wa dli zo, 'in we saa -mo we. ²⁰ 'Sa -bhlokpade tolva mi -bha tukpa -dudu 'bhisa, da -Lagoweli bhlia. 'In wa -ka we 'nu ni, 'in wa ηwnua we gbu 'muna nya, 'in wee 'muna'a -gwle. ²¹ Nu, wa 'ni ηwnu we 'ka somi fa wa dli zo. Waa nyuma mia, bhla -sele nya wa ηwnua we -yo, 'in wa -ka wa sialda -mi, wa -ka wa 'klyie 'wupalida -mi -Lagoweli 'gbu, 'in wa saa -Lagoweli dli -gu. ²² Tolva 'wlv 'ya 'mnoya -we -wa -Lagoweli -mo -kpoga glaa. Wa 'nua wee weli, 'in dudu -guu dlilue klaa, wa 'gwezi -we nania wa dudu, 'in we nua wa -dawli 'wu klaa, mu palila we -guu 'gbu, we'e tnu. ²³ 'In nyuma tolva mia, -maa 'wlvaa wee 'mnoya -we -wa -Lagoweli -mo dudu -zonu -gu. Wa 'nua we, 'in wa yia we -yoηwnu. Toun, wee weli -we mia wa 'wu, 'in we yia tnu. We lakpa yabhlo wla 'ya glv -bhlo 'ya kugbua, we tolva 'ya glv ta, 'in we tolva wla 'ya glv gbu.»

-Petu 'nyuuu gbuu nine

²⁴ -Zeu 'pa 'yaa wa -yla gbuu nine yabhlo, o nee: «-We -yo -Lago nyumaa 'wlulapiltee 'wuwlua, 'mu na yia da aun -yla gbaa. Nu, nyume yabhlo 'paa o kpaas 'mno -zonu. ²⁵ -Muu 'bigu, sabo, da nyuma weee mia 'ylaa 'wu, o tonyume yia, 'in o yia -petuu 'ya glv wee 'mno -kpaas, 'in o yia mni. ²⁶ Da wee 'mno mia, 'in we mia zuda, -zugba wee -petu mi 'ya -mo we nyidi.

²⁷ «Wee kpaas -kanyoo lubhononya yia yi, 'in wa nee o -ylae: «-Amiaa -kanyo, 'lee, -in 'ni zlume da 'mnoya -zonu 'paa? 'In da -petunya ni 'bhulva?»

²⁸ «O nee wa -ylae: «Na tonyume nua we le.»

«'In o lubhononya nee o -yla: «'Lee, -a mneni -a 'ka wee -petu 'tluu?»

²⁹ «O nee: «-Innya, nu, a -ka wee -petu 'tlua yi, a mneni a 'ka 'mno 'tlu -bha -bhlokpade. ³⁰ A 'tide we 'yi, we 'de 'so 'ka 'ylimani. We -didi bhla -ka be, 'in 'in 'ka we -didnya 'tulv nu, wa -di -slo -petu, wa gbuan we, 'in wa 'ka we sie. -Muu 'bigu, wa 'ka 'mno -di, 'in wa 'ka we na -gbagbu 'wukwa.»

-Lago nyumaa 'wlulapiltee gbuu nine
(Mk 4.30-32; Lk 13.18-19)

³¹ -Zeu 'pa 'yaa wa -yla gbuu nine yabhlo, o nee: «-Lago nyumaa 'wlulapiltee 'wlv su -we wa laa *mutadi, we 'ya. 'Mu nyume yabhlo 'bhua 'wu, 'in o yia we glv o kpaas.

³² We 'kienyi we -zi dudu -guu su weee 'ya. Nu, we -ka mi, 'in we ylimania 'kaduu, 'in we zea su -we -zia su weee 'wu. Nu, 'zianya yia we lolv 'subhaa we 'klyia -nyidi.»

(Lk 13.20-21)

³³ -Zeu 'pa 'yaa wa -yla gbuu nine yabhlo, o nee: «-Lago nyumaa 'wlulapiltee 'wlv *goo 'ηwno yabhlo slua 'floo -bhuhhuu kilo glv -bhlo 'ya gbu lv, o bhitta we, 'in we yia 'yli, mu.»

-We ka 'gbu -Zeu paa gbuu nine
(Mk 4.33-34)

³⁴ Nu, gbu weee mia de, gbuu nine -papie nya o -slolua we nyumaa -zlo. We 'ni gbuu nine -papie 'wubhu, o'o -slolu nyuma gbu. ³⁵ 'Sa we 'plia sa, 'in -we -Lagogbuu -falupanyo gbaa, we 'ka gbuzonu -ze, o nee: «Nu, gbuu nine -papie nya na yia wa -yla gbu gbaa.

We 'ka dudu gwedida 'bhu, gbu -we -Lago zizea, gbaa na yia we.»

³⁶ Toun, -Zeu 'bhua nyuma glaa, 'in o yia -buduηweε mni. O plaa -budu zo, 'in o 'bunonya yia o kwesi be, 'in wa nee o -ylae: «Gba -aun -yla kpaas -petu 'nyuu nu gbuu ninee 'ji.»

³⁷ O nee wa -ylae: «Nu, o 'paa 'mnoya -zonu, Nyumeε Yu -wa. ³⁸ 'In kpaas mia, mu -wa dudu -gu, 'in 'mnoya -zonu mia, mu -wa nyuma -wa -Lago pilaa 'wlu la. -Petu mia, mu -wa nyuma -wa gbonyuuu dide pilaa 'wlu la.

o 'kwie 'bumni, 'in wa yia we 'bhoka 'wofa, 'in wa yia we 'di -Zezu -salia mni.

-Zezu 'nyea nyumaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu lililu

(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Zn 6.1-14)

¹³-Zezu 'nua we 'di, 'in o yia 'glv 'wobho, o -dia 'nyu 'wu, 'in o yia da beblee mni, da nyuma 'nia -mi, o 'ka 'wunya.

Nyumaa -zlo 'nua we, wa 'tlaa wa 'gbe nukple, 'in wa yia o 'bi mni bhv -gv, 'nyu -gogo -gv yilie nya. ¹⁴-Zezu 'tlaa 'glv 'wu, o 'yia nyumaa -zlo -yo, 'in wa yia o nyazi 'wola, 'in o yia wa guzunya jipe.

¹⁵Jibhe zaa, o 'bunonya bea o kwesi, 'in wa nee: «'Ylo ka -fla, 'in da tlvb la. We 'dee 'gbv, 'nye wa 'yoo wa 'ka 'gbenya 'wu lililu zaa mni.»

¹⁶O nee wa -yla: «Wa 'na 'ka mni. Amiaa 'de 'nye wa lililu.»

¹⁷'In wa nee: «We 'ni 'floo gbu -yo zibhii 'ya 'so 'wobhu, -a 'ni lililu kwee -ka.»

¹⁸'In o nee: «A -yo we yi.»

¹⁹-Muv 'bigv, o nee nyumaa -zlo -yla nu, wa -di -petu -gv la. Toun, o bhua wee 'floo gbu -yo zibhii 'ya 'so 'wu, o ylaa yali, 'in o yia -Lago fuo 'pa. 'Bhie, o dlilia wee 'floo, o 'nyea we o 'bunonya yoo, 'in -maa yia we nyuma 'wladlili. ²⁰Wa 'de weee lia, 'in wa yia lv. We pnu -tua 'wu, -we nynia -cice kugbua le 'so, 'in o 'bunonya -yo we yia mni.

²¹Nyuma -wa lia, wa nyini nukpasiaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu (5.000). Wa 'ni 'nywnt -yo 'nyenyeyua zeli.

-Zezu naa 'nyu -gv

(Mk 6.45-52; Zn 6.15-21)

²²Toun, 'in -Zezu yia wa tie, wa -gali o 'yu, wa 'ka 'nyuu kakpe -putu -gv mni, -zugba o pa nyuma weli. ²³O 'paa wa weli, 'in o yia -gogo 'wlu mni o 'ka -Lago bhubhoe. O mi -bha o 'de -bhlo, 'in sabo yia be. ²⁴Nu, 'glv ka -sleen -gogo -yo la tlvmant. -Pipe mi wa 'klo -yo -gbeun bhuludaa 'gbv, 'nyuu -gbugbv sloa 'glv 'wu.

²⁵Tiatia -kuko gboa, 'in -Zezu yia o 'bunonya 'bi mni 'nyu -gv -nonve nya. ²⁶Wa 'yia da o -yo -noda -mo 'nyu -gv, 'in wa yia nyano nu, wa nee: «'Kuzu -wal»

Wa mi nyano nu daa 'gbv, wa yia 'wukpi.

²⁷Toun, 'in o nee wa -yla: «A 'na nuvu nyano -ni, -ami -wa, a pali dli la.»

²⁸'In Pieli nee: «Na -Kanyo, we -ka -mi 'piein, 'nye 'mi 'yoo, 'in 'ka 'nyu -gv no, 'in 'ka -mi -yobe.»

²⁹O nee o -yla: «Yi!»

Pieli 'tlaa 'glv 'wu, 'in o yia -Zezuu -gbe mni 'nyu -gv -nonve nya. ³⁰Nu, o 'yia -pipe mi 'plida, 'in o yia nyano nu, 'in o yia 'nyu glv -plaphe bhli. O 'kpa 'wu, o nee: «Na -Kanyo, kpa 'mi!»

³¹-Bha -bhlokpade, -Zezu -gloa so 'wu, 'in o yia o kpa, 'in o nee: «Dli 'kienyi -zunyo, lee -lu ka 'gbv -na lv dlia?»

³²Wa 'de 'so -bhoa 'glv 'wu, 'in -pipe yia zobe. ³³Toun, o 'bunonya -wa mia 'glv 'wu, 'in wa yia o 'yu 'kukolu 'sibhli, wa 'ka o 'ylimant, wa nee: «-Mi, -in mi -Lago 'Yuu 'debbie -gbolu nya!»

-Zezu jipea Zenezaleti guzunya

(Mk 6.53-56)

³⁴Wa -dia 'nyu 'wu, 'in wa yia Zenezaleti -dudu -gv nyini. ³⁵-Bha nyuma weee yia -Zezu yibheli, 'in o 'di yia wee dudu weee -gv lamneni. Wa yia o guzunya weee -la. ³⁶'In wa palta -Zezu zukpa nu, o 'ka wa guzunya 'yoo 'nye wa 'ka o -banaa jwe kwezu. 'In -wa weee zia we kwe, -maa yia 'pv.

15

-Zezu -yo Zuifvu tite

(Mk 7.1-13)

¹Falizinyuma -yo -Lago tite gwesanya 'bhua -Zeluzalemv, 'in wa yia -Zezuu -gbe yi, 'in wa nee o -ylae: ²«-Na 'bunonya mia, wa'a budo kwe -amiaa titee solv, 'in wa lia. Nu, -we -amiaa dukpasi gbaa -a 'na nuvu le -ni, 'mv wa nua le. Lee -lu ka 'gbva?»

³-Zezu nee wa -yla: «Amia mia da, amiaa bhlasabhla gbuv 'gbv, a'a zva -Lago tite 'nujwe. Lee -lu ka 'gbva? ⁴Nu, -Lago nee: <Zv -na dide -yo -na 'nyaa 'nujwe.> O nee 'yae:

<-O -ka o dide -yo o 'nyaa veli, 'bha wa 'bhaa o.>

⁵'In amia, a nee: nyime o -ka o dide -yo o 'nyaa -yla gba nu, -we o 'ka yaa wa 'nye, wa 'wusatie saa, o ka we -Lago 'nye, o'oo nyime'e -sa o dide 'wu. 'Sa a nua, 'in a saa -Lagoweli la, amiaa bhlasabhla gbuv 'gbv. ⁷Weli 'so -nyuma a -mia! -We Ezaii gbaa -benyi amiaa daa, gbuzunv -wa. O nee:

⁸<-Lago nee: waa nyuma mia, jwee la wa nmania 'mi,

nu, wa dli 'ni 'mi -gv -mi.
 9 Bhebhe wa ylimania 'mi.
 Nu, tite wa slolua,
 -we wa laa -Lagoo tite,
 nyumaa -gbe we bhua.» »

-We platia nyuma poun, mu ni
 (Mk 7.14-23)

10 -Muv 'bigv, -Zezu nee nyumaa -zlo -yla:
 «A be -seli, -we na yia gbaa, a 'ka we 'nu.
 11 Nu, -we plaa nyume ijwee, we'e -plati o
 poun. Nu, -we platia nyume poun ni, mu -wa
 we bhua ijwee.»

12 Toun, o 'bunonya bea o -yo, 'in wa nee o
 -yla: «-In -yi we 'ji nu, weli -in gbaa de -bha,
 we ka Falizunyuma 'wu 'fnuv?»

13 O nee: «Su, -we na Dide, -o mia -yali,
 'nia fa ni, tlua wa yia we. 14 A 'tide wa 'yi nu,
 'lolonya wa -mia, 'in wa mia 'lolonya 'yoo da
 -sloluda. Nu, 'lolonyo -ka 'lolonyoo su lakpa
 o 'ka o 'yoo da -slolu, 'in wa 'de 'so bhililia
 'bhuka 'wu.»

15 Pielu 'bhua weli 'wu, o nee: «Wee gbuv
 nina mia da ni, sa we 'ji mia?»

16 -Zezu nee: «Amaa, a 'ni 'ya -slo -muv
 'wolanuv? 17 Nu, -lu weee -we platia nyume
 ijwee, o nukple we plitia. -Muv 'bigv, 'in
 o plaa 'kwla -yo. A'a 'nu 'ya -muv 'wulaa?»

18 Nu, -we tlaa nyume ijwee, mu bhua o dli
 zo, 'in -we platia nyume poun, mu -wa. 19 Nu,
 'wlukuvun lapupalie 'nyuu bhua nyume dli
 zo. Toun, 'in nyuma bhaa wa -lima, 'ijwni
 -yo nyuma -putu dia -budu 'wu,* wa kaa
 mutni kwe, wa ylia 'wie, wa tubhua yo, 'in
 wa saa wa -lima 'ijni. 20 Nu, -we platia nyume
 poun mu mia de. Nu, nyume 'ni kwe budo
 tiklu o 'ka li, -muv'v -plati nyume poun.»

'Lakpajwno ijwnua -Zezuu gbv
 (Mk 7.24-30)

21 -Muv 'bigv, -Zezu 'bhua -bha, 'in o yia
 Tilt -yo Sidoon -dudu -gv mni. 22 Kanaa -
 ijwno yabhlo -dila -mo la, 'in o yia o -gbe
 mni, -zugba o wili o -yo: «-Davidi 'yuo, -in
 'yuli 'mi nyazioo! Na -Kanyo, zuzu 'nyuu ka
 na 'ijwnoyu kpa, o 'ni 'kvayli -ka.»

23 -Zezu 'ni o -gv -sa. O 'bunonya bea o -yo,
 'in wa nee o -yla: «Vu o, we 'ni -muv, o mi
 -aun 'bi wiwie nya.»

24 'in -Zezu nee: «Izlaelunyuma -wa 'wlv
 bhlahle -we mno, wa 'dekpuva 'gbv in yia
 yi.»

25 Nu, o ijwno 'sibhlia o 'yu 'kukolu, o
 nee: «Na -Kanyo, be 'mi -yo.»

26 'In o nee: «'Ylaasli -ka lida -mi, we 'ni
 tiklu -mi wa 'ka 'ylaasli lililu zo -sa, wa 'ka
 we gwi zo viteli, we 'ni muv?»

27 O ijwno nee: «Na -Kanyo, gbuzonu -
 wa. Nu, 'ylaasli -ka lida -mi, 'in gwi -ka
 'tabhle zo -mi, wee lililu -we bhlia, gwi lia
 we, we 'ni muv?»

28 O nee: «Amaa dluozve 'yli 'le! -We a
 'yubhaa, mu yia aun -yla lenva.»
 -Bha -bhlokpade o 'yu 'pva.

-Zezu jipea guzonyaa -zlo

29 -Muv 'bigv, -Zezu 'bhua -bha, o 'plitia
 Galilenyu kwesi, o -gblaa -gogo 'wlu, 'in o
 yia -mo ladi. 30 Toun, nyumaa -zlo -yo wa
 guzonya yia o -gbe yi. Tolva tigia, tolva'a 'yu
 la, tolva 'kua, tolva'a 'nu, 'in wa'a gba, we -
 yo guzonya duun -putu. 'in wa yia wa -Zezu
 -yo laslu, 'in o yia wa jipe. 31 Nyumaa -zlo
 'yia nu, -wa mia bhobhonya, wa ka gba, -wa
 'kua, wa ka 'pv, -wa tigia, wa ka no 'nanuv,
 -wa 'la, wa ka layt, we 'ni wa ijwegaga -
 subhali -se. 'in wa yia *Izlaeli -Lagoo 'ijni
 -mmni.

-Zezu 'nyea nyuma 'wlu glv -bhlo lililu
 (Mk 8.1-10)

32 -Zezu laa o 'bunonya, 'in o nee: «Nu,
 nyazi nyuma ni laa 'mi 'wu. Wa 'yli ta ni, -
 zugba wa mi 'mi 'bi, 'in lililu ka bhia. Nu, wa
 'ni -slo li, in -ka gba wa mni lu ni, wa mneni
 wa 'ka 'yloogblv bhli siasie kwee.»

33 -Bha o 'bunonya 'yubhaa o lae: «-A mia -
 flii 'pupi, da -a ka 'floo 'yuli, 'in -a 'ka nyumaa
 -zlo ni 'nye, 'in wa 'ka li, 'in wa 'ka lva?»

34 -Zezu nee wa -yla: «'Floo zuma mi aun
 kwee?»

Wa nee: «'Floo gbeso, we -yo zibhi yua -
 sele.»

35 Toun, o nee nyumaa -zlo -yla nu, wa -di
 dudu la. 36 'Bhie, o 'bhua 'floo gbeso -yo zibhi
 'wu, o 'paa -Lago fuo, 'in o yia we ladidli, 'in
 o yia we o 'bunonya yoo 'nye, 'in -maa yia we
 nyumaa -zlo 'wuladlili. 37 Wa 'de weee lia, 'in
 wa yia lv. -We wa sialta, we nyini -cice gbeso,
 'mu o 'bunonya -yo we mnia. 38 Nu, -wa lia wa
 nyini nukpasiaa 'wlu glv -bhlo (4.000). Wa
 'ni 'ijwni -yo 'nyenyeyua zeli. 39 Da -Zezu
 'nyea wa 'yoo, 'in o yia 'glv 'wubho o 'ka
 Magadan -dudu -gv mni.

* 15:19 giakiweli 'wu, we ji -wa nu, -wa kokwala, wa -yo nyuma -putu dia -budu 'wu.

16

*Sadusenyuma -yo Falizinyuma 'yibhaha -Zezu gwedigbu

(Mk 8.11-13; Lk 12.53-56)

¹*Sadusenyuma -yo Falizinyuma bea -Zezu -yo, wa 'ka o layla. Wa nee o -yla: «-In nu gwedigbu yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jyibheli nu, -Lago 'nyea -mi 'tite.»

²-Zezu nee wa -yla: «'Ylv -ka bhli, yalt -ka lazamani a nee da nanu 'yli. ³'In zlvkpe 'yvl -ka 'wvso, yalt -ka lazamani, a nee 'nyu yia -zeen lva. A -ka yalt yla, we -ka nu, 'nyu yi lva, 'in a yibhelia we 'ji. 'In -we mia -zeen 'plida, a 'ni mneni a 'ka we yla, 'in -we mia yida a 'ka we yibheli. ⁴Desleen -nyuma ka 'nyii, 'in wa'a zv -Lago dli -gv. Wa 'yubha in nu wa -yla gwedigbu le, we 'ni *Zonasu gwedigbu 'wubhu, wa 'na 'ka gwedigbu yabhlogbo 'yl.»

Toun, o tia -bha wa, 'in o yia mni.

Falizinyuma -yo Sadusenyumaa goo gbu (Mk 8.13-21)

⁵O 'bunonya mia 'nyu 'wodida, wa ka 'floo 'wodlv. ⁶Toun, -Zezu nee wa -ylae: «A zv amiaa 'de 'yliyoo, a 'na 'tideli amiaa 'de 'yi Falizinyuma -yo Sadusenyumaa 'floo *goo -yla -ni.»

⁷-Bha o 'bunonya gbugbala -ylae: «Nu, 'floo 'ni -aun kwee -mi, we 'gbu o yi 'saa gba.»

⁸-We mia wa dli zo, -Zezu yibhelia we 'ji, o nee wa -ylae: «Dli 'kienyi -zvnya, 'lee, lee -lu ka 'gbu a gbugbalt -yla nu, a 'ni 'floo kwee -kaa? ⁹A 'ni -slo we 'wulanu nu, 'floo gbu in dililia nyumaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu (5.000) 'wu laa? 'In -cice a 'bhua 'wu, a ka we 'wodlv? ¹⁰'In 'floo gbeso in dililia nyumaa 'wlu glv -bhlo (4.000) 'wu la, 'in -cice a 'bhua 'wu, a ka we 'wodlv? ¹¹'In -ka aun -yla gba nu, a zv amiaa 'de 'yliyoo Sadusenyuma -yo Falizinyumaa goo kwee, 'in 'ni 'floo gbu gba, sa a 'nu we 'wu laa?»

¹²-Sleen, o 'bunonya yibhelia we 'ji nu, -Zezu 'ni 'floo *goo gbu gba. Gbu -we Falizinyuma -yo Sadusenyuma slolua, 'mu o saa 'hni.

Piel nee nu, -Zezu -wa -Lago - Bhasanyo (Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)

¹³-Zezu mnia Sezalee Filipu -dudu -gv, o nynia -mo, 'in o nee o 'bunonya -ylae: «'Lee, nyuma nee *Nyumee 'Yuu daa nyoo o -mia?»

¹⁴Wa nee: «Nyuma tolva nee, 'Zan -Batisu -in -mia, 'in tolva nee, Elii -in -mia. 'In tolva nee 'ya nu, Zelemi -in -mia, -Lagoo gbu -falipanyo -putu -in -mia.»

¹⁵'In o nee: «'In amia, a nee, nyoo in -mia?»

¹⁶Simu Piel nee: «-Lago -Bhasanyo -in -mia, -in mi 'yliyoo -Lago 'Yu nya.»

¹⁷Toun, -Zezu nee o -ylae: «'Simoo, Zonasu 'yu, -in -tu 'wu -dloo, nu, wee gbu mia, nyume 'ni -mi we -slolu. Na Dide -o mia yalt, mo -slolua -mi we. ¹⁸Nu, -mi wa laa Piel, we ji -wa tukpa. Wee tukpa -gv na yia na *Leglizi 'subhaa. 'In tlithee 'debbie -gboluu 'tite 'na 'ka we -wlv. ¹⁹*-Lago nyumaa 'wlulapilgbee -lakli na yia -mi yoo 'nyea. -We -na yia gbuaan dudu -gv, gbuaan wa yia we yalt. 'In -we -na yia -bloa dudu -gv, -bloa wa yia we yalt.»

²⁰'In o nee wa -yla 'klu 'cici nya: «A 'na gbalt nyume yabhlogbo -yla, in mi -Lago -Bhasanyo nya -ni.»

-Zezu nee tia o yia, 'in o 'ka tlitlunya glaa 'wvso

(Mk 8.31-9.1; Lk 9.22-27)

²¹Nu, we 'ka -bha 'bhu, -Zezu gbaa -sleen o 'bunonya -yla sa tuklu, o'zize 'masleen gbu, o nee: «We mi nu, in mni -Zeluzalemu, -mo Zuifvu nyuma kpaasi klaa, *-Lagobubonyaa -cian klaa, we -yo -Lago titee gwesanya, ma kwee na yia sia bhahba. Ma yia 'mi wlaa wa 'ka 'mi 'bha. 'In 'yli 'so we tanu nya, tlitlunya glaa na yia 'wvsoa.»

²²Toun, 'in Piel yia o -glima lalt, 'in o yia o -yla gbu gba, o nee: «Na -Kanyo, -Lago 'na jnwnunu we -ni. -Mv 'na nuv le -ni.»

²³-Zezu 'bhitia la, o nee Piel -yla: «*-Saatan, be lv! 'Bhu 'mi kwesi. -In mi 'mi 'yoo -kuluda. Nu, -'in pupali 'wlukvun la -Lago 'bhisa, nyuma 'bhisa -na pupalia 'wlukvun la.»

²⁴Toun, o nee o 'bunonya -yla: «Nyoo nyoo -ka gba o 'ka 'mi 'bu no, o -sa o 'de dli, o 'bhu o siastee *su 'wu, 'in o 'ka 'mi 'bu yi. ²⁵Nu, nyoo nyoo -ka o 'dee 'yliyoo gagie 'wvnu nu, 'wu o yia we baa. 'In -o -ka o 'dee 'yliyoo gagie 'wvno na 'gbu, 'yliyoo gagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu -moo yia 'yia. ²⁶Nu, nyume -ka dudu -gv zvzvnu weee 'yi, 'in o -ka o 'yliyoo gagie 'wvno nu, lee -lu o 'yu

we 'wua? Nu, -lu yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni we 'ka nyumɛɛ 'yliyogagie zɔ. ²⁷Nu, Nyumɛɛ Yu yia yia ɔ Didee 'ɲnumniee san 'wɔ, ɔ -yɔ ɔ 'anzunya 'sɔ. 'In -we nyuma nua lɛ, we ɲwɛɛ ɔ yia wa 'penia. ²⁸In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu sɛɛ: amia -wa mia da -seli, aun glaa, nyuma tɔlva ka Nyumɛɛ 'Yu 'yɪ yida, ɔ 'ka nyuma 'wlulapɪ, 'bhie wa 'kaa tɪ.»

17

-Zezuu 'binɔnya ta 'yia ɔ 'tite
(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36)

¹'Yli gbu, we gbelibhlonv nya, -Zezu 'bhua Piɛlɪ klaa, *Zake klaa, we -yɔ 'Zakee bheli *Zaan 'wɔ, 'in wa yia -gɔgɔ 'kadu 'wlu mɪ. -Mɔ wa -nyaa 'wɔ. ²-Mɔ, 'in ɔ 'klv yia 'bhiti wa 'yɪliya 'wɔ, 'in we yia li 'yɪlv 'bhisa, 'in ɔ -bana yia pɔmanɪ 'paunpan zɪ 'bhisa. ³Tɔɔn, 'in wa yia Moizu -yɔ *Elii 'sɔ -yɔyɪ, -zugba wa -yɔ -Zezu sa 'dɪ. ⁴-Bha Piɛlɪ gbaa -Zezu -ylɛɛ: «Na -Kanyɔ, -amaa -seli -mumie nanɪ 'yɪli! We -ka -mɪ dɔdɔ nanɪ, palv yua ta na yia -seli 'subhaa. -Na -nv -bhlo, Moizu -nv -bhlo, Elii -nv -bhlo.»

⁵ɔ mɪ gbada, tɔɔn yalɔpɔpa -we lɪa, 'in we yia wa 'wuwɛlɪ. 'In wɛlɪ yabhlo yia wee yalɔpɔpa nyɪdɪ 'tɪa, we nɛɛ: «-ɔ mia dɛ, na Yu -wa, in -kalɪ ɔ zɛ. 'Mɔ in 'nyɛa na dɪ weee yoo, a pɔlv ɔ yukwli.»

⁶ɔ 'binɔnya 'nua wee wɛlɪ, nyano sloa wa 'wɔ, 'in wa yia 'klv lagbli. ⁷-Zezu bea wa -yɔ, ɔ zia wa kwe, ɔ nɛɛ: «A -sɔ 'wɔ, a 'na nɔnv nyano -nɪ.» ⁸Wa 'bhua 'klv 'wɔ, we 'nɪ -Zezu -bhlogbɔɔ 'wɔbhv, wa 'nɪ nyumɛ -putu -yɔyɪ.

⁹Da wa mia wee -gɔgɔ kwɪlɪda, -Zezu zwa wa 'dɪ, ɔ nɛɛ: «-We a 'yia da -yɔ nɪ, ɔɔ Nyumɛɛ 'Yu 'nɪ -sɔ tɪtɪlɪnya glaa 'wɔsɔ, a 'na gbalɪ we nyumɛ yabhlogbɔɔ -yla -nɪ.»

¹⁰Tɔɔn, -Zezuu 'binɔnya yia ɔ layibha: «Lee, lɛɛ -lu ka 'gbv -Lagɔɔ titee gwesanya gba nɪ, Elii 'kaa yi tiaa?»

¹¹ɔ nɛɛ: «Gbuzɔnu -wa: Elii yia yia tia ɔ 'ka -lu weee we 'bɪ 'wɔla. ¹²Nu, in nɛɛ aun -yla: Elii ka yi pepe, 'in wa 'nɪ ɔ yibheli. Sa wa 'yibhaa, 'in wa yi 'saa ɔ nv. 'Sa -bhlokpade wa yia Nyumɛɛ 'Yu sialta.» ¹³-Bha ɔ 'binɔnya yibhelia we 'ji nɪ, 'Zan -Batisu gbu ɔ mia gbada.

-Zezu vua zuzu 'nyuuu 'tite
(Mk 9.14-29; Lk 9.37-43)

¹⁴-Bha -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya nɪnya nyumaa -zlo kwesi, nyumɛ yabhlo 'tɪaa -mɔ, ɔ 'sibh-
lia 'kukolu -Zezu 'yu, ɔ nɛɛ: ¹⁵«Na -Kanyɔ, na yu mia, -in 'yɪli ɔ nyazi. Nu, ɔ 'wlukɔvɔn ka -nyumɔ. 'Yɪli tɔlva nya, ɔ bhilɪa -kosu 'wɔ, ɔ bhilɪa 'nyu lu. ¹⁶In ka ɔ -na 'binɔnya -la, wa 'nɪ mneni wa 'ka ɔ jipe.»

¹⁷-Zezu nɛɛ: «Deslɛn -nyuma -wa'a zɔ dɪ, nyuma 'nyii, 'yɪli zuma in -yɔ aun 'sɔ 'ka lia? 'Yɪli zuma in 'ka amiaa 'gba zɔ 'yɪligbeda -tua? A -yɔ ɔ 'sɔ yi -seli.»

¹⁸-Zezu 'kɔpɪla wee zuzu 'nyuu 'wɪlɔ, 'in we yia ɔɔ 'yu 'yitide, 'in ɔ yia 'pɔ. ¹⁹'Bhie, -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya -nyaa 'wɔ, wa bea ɔ kwesi, 'in wa nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbv -amia 'nɪ mneni -a 'ka wee zuzu 'nyuu nɪ vua?»

²⁰-Zezu nɛɛ: «-We ka gbv -wa, amiaa dɪzɔvɔɔe 'kienyi. Nu, in nɛɛ aun -yla gbuzɔnu sɛɛ: *mutadu 'ya -sɛ, amiaa dɪ 'ka yaa we 'bhisa -mɪ, a -ka gba -gɔgɔ -yla, 'Bhɔ da, mɪ mɔ, 'in we bhva -bha.» A mneni 'ya a 'ka -lu weee lɛnv. [²¹'Sasɔkpa -zuzu 'nyii mia dɛ, we 'nɪ -Lagɔbhuhɔe -yɔ 'sun -plapɪe 'wɔbhv, wa 'nɪ mneni wa 'ka we vu.]]

-Zezu gba 'yaa ɔ tɪtɪlgbu
(Mk 9.30-32; Lk 9.43-45)

²²⁻²³'Yli yabhlo nya, -Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya gbelia 'wɪlɔ -mɔ Galilee, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «ɔɔ Nyumɛɛ 'Yu wa yia nyuma yoo 'nyɛa, wa 'ka ɔ 'bha. Nu, 'yɪli 'sɔ, we tanv nya, ɔ yia tɪtɪlɪnya glaa 'wɔsɔ.» 'In wee gbv yia wa -gɔ 'wɔtɪ yuoo.

-Zezu plɔlva -Lagɔbudu 'kaduv 'gwezi

²⁴-Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya nɪnya Kapenaumv, *-Lagɔbudu 'kaduv nɪsɔv -gwezisanya bea Piɛlɪ -yɔ, 'in wa yia ɔ layibhae: «-Na -Kanyɔ mia, ɔ'ɔ plɔlv -Lagɔbuduu 'gwezi -wa yɪ?»

²⁵Piɛlɪ nɛɛ: «Plɔlv ɔ plɔlv we.»

Da Piɛlɪ plaa -budu zɔ, -Zezu gbaa tua, ɔ nɛɛ: «'Simɔɔ, -mɪ nɛɛ lɛa? Da nyumaa 'yugalunya mia 'gwezi -sada nɪ, nyɔɔ plɔlv wea? Wa yua -wa yaayɪ, 'lakpanya -wa yɪ?»

²⁶Piɛlɪ nɛɛ: «'Lakpanya -wa.»

-Zezu nɛɛ: «We -ka 'sa -mɪ, wa 'yua'a plɔlv we. ²⁷Nu, -a 'nɪ 'yibha -a 'ka wa nyeni. We 'dɛɛ 'gbv, mɪ 'nyu -yɔ. -In -ka -mɔ nɪni nɪ, -in 'pa -kɔ. Zibhii tanv -ka we 'wɔbhua yɪ nɪ, gbize we 'wɔ. -In -ka we kpa, 'bha we ɲwɛɛ. -Mɔ -na yia tama yabhlo 'yia, -we 'kaa in -yɔ -mɪ 'sɔɔ nv -Lagɔbuduu 'gwezi

plulu. 'Bhu we 'wu, 'in -in 'ka -amtaa -nu plulu.»

18

Nyoo 'yli -Lagoo 'yliya 'waa?

(Mk 9.33-37; Lk 9.46-48)

¹ We bhla, -Zezuu 'bunɔnya bea ɔ kwesi, 'in wa yia ɔ layibha: «Nyuma -wa -Lago pɔla 'wlu la, nyoo 'yli wa glaaa?»

² -Zezu laa 'yu yabhlo, 'in ɔ yia wa 'yu ɔ 'yiligbeli, ³ 'in ɔ nee wa -yla: «In nee au -yla gbuzɔnu sae: a 'bhiti amaa 'de, 'in a 'ka 'yilaasli 'bhisa -mi. We 'ni -muv, nyuma -wa -Lago pɔla 'wlu la, a 'na 'ka wa glaa -mi.

⁴ «Nyume ɔ tia ɔ 'de 'wu 'nyenyeyu 'bhisa, nu, nyuma -wa -Lago pɔla 'wlu la, mɔ -wa wa kpa. ⁵ 'Yu ɔ mia yu ni 'bhisa, nyume ɔ -ka ɔ kpa 'nanuv na 'ɲni nya, na 'de ɔ kpa 'nanuv.

Gbonyuu -lenunyaa -tnuv

(Mk 9.42-44; Lk 17.1-2)

⁶ «Nu, 'yilaasli -wa mia sa yu ni 'bhisa, 'in wa zua 'mi dli -gv, ɔ -ka wa 'yabhlogbɔ gbonyuu lukwa, we nani 'yli -mɔɔ -nu nya wa 'ka -mɔɔ tukpa 'kadu -bli -yɔ gbuan, 'in wa 'ka ɔ 'nyu lu viteli. ⁷ Gbonyuu mi dudugv -nyumaa -nu nya, gbu -we kwaa nyuma gbonyuu lu 'gbu. Nu, gbu -we kwaa nyuma gbonyuu lu, we mi la 'kɔmuv. Nu, nyume ɔ ka -gbe wee gbonyuu -ka 'bhu, gbonyuu mi ɔ -nu nya. ⁸ We -ka -na bhu -yɔ -na sɔ 'ka -mi gbonyuu lu kwa ni, -di -bha we, 'pa we kwnɛɛ. We nani 'yli -in 'ka 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'yu sɔ -bhlo -yɔ bhu -bhlo nya, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wu mni sɔ 'sɔ -yɔ bhu 'sɔ nya. ⁹ We -ka -na yli 'ka -mi gbonyuu lu kwa, -sa -mɔ we, 'pa we kwnɛɛ. We nani 'yli -in 'ka 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'yu 'yliya -bhlo nya, we -zi wa 'ka -mi -kosu -we'e nyumoa 'wu viteli 'yli 'sɔ nya.

Bhlahle -we mnɔaa gbuv nine

(Lk 15.3-7)

¹⁰ «A zu amaa 'de 'yliyo 'yilaasli nu gbɛgbɛn, a 'na gbalt -ni nu, 'yilaasli glaa, 'yu -bhlo 'ni -lu yabhlogbɔ nya -mi. Nu, 'yli weee nya, wa 'anzinya mi -bha yali. 'In na Dide ɔ mia yali, mu 'yiligbea ɔ 'yu wa 'gbu. [¹¹ Nu, ɔ Nyumɛ Yu mia, -wa mnɔa, 'ma ɔ yia gbu 'wusaa.]

¹² «Nu, a nee lea? Nyume yabhlo -ka bhlahle glv gbu -ka, 'in we 'yabhlo 'ka mɔɔ, we glv -mnva 'ya kugbua le gbomnva ɔ tia -gogɔ 'wlu, 'in ɔ mnta we 'yabhlo datalia. We 'ni muv? ¹³ In nee au -yla gbuzɔnu sae: ɔ -ka we 'yu, 'in we laa ɔ 'muna 'wu, we -zi bhlahle glv -mnva 'ya kugbua le gbomnva -we -tua -bha. ¹⁴ 'Sa -bhlokpade amaa Dide ɔ mia yali, ɔ'ɔ ɲwnu waa 'yilaasli nu 'yabhlogbɔ 'ka mɔɔ.

-Na bheli -ka -mi gbu -yɔkpali

¹⁵ «-Na bheli -ka -mi gbu -yɔkpali, mni ɔ 'yia, 'in gbu ɔ nva le, -in -yɔ ɔ 'sɔ 'ka 'wu -nya, -in 'ka we ɔ -yla lapali. ɔ -ka we ɲwnu ni, -zugba ɔ ka 'ya na bheli -ze. ¹⁶ ɔ 'ni we ɲwnu ni, -in 'bhu nyume -bhlo, nyuma 'sɔ 'wu, 'in sa -Lagɔɛbhe gbaa nu, wa 'bhu gbu 'wu nyuma 'sɔ, nyuma ta 'yu, -in nu 'sa. ¹⁷ ɔ 'ni wa weli 'wɔɲwnu ni, gba we -Lagonyuma weee 'yu. 'In ɔ 'ni -maa 'wɔɲwnu ni, -in 'bhu ɔ 'wu *nisuv -gwezisanya -yɔ nyuma -putu -wa 'na -Lago -yi 'bhisa.

A bhuhoe -Lago dabuv

¹⁸ «In nee au -yla gbuzɔnu sa nu, -we a yia gbuan dudv -gv, gbuan wa yia we -mɔ yali -Lagoo -gbe. 'In -we a yia -bhloa yia dudv -gv, -bhloa wa yia we -mɔ yali -Lagoo -gbe.

¹⁹ «In nee 'ya nu, amia mia dudv -gv, au glaa, nyuma 'sɔ -ka weli bhli, wa -ka -lu -mumv -zla, na Dide ɔ mia yali, 'nyea ɔ yia we au. ²⁰ Nu, da nyuma 'sɔ, nyuma ta -ka 'wlugbeli na 'ɲni nya, in mi wa glaa.»

Lubhononyo ɔ -nia ɔ -libheyii -yɔgbu 'wutv, ɔ gbuv nine

²¹ Tɔv Pieli bea -Zezu -yɔ, 'in ɔ yia ɔ layibhae: «Na -Kanyo, na bheli -ka 'mi gbu -yɔkpali, -zakpa zuma in 'ka ɔ -yɔgbu 'wutia? We nyini -zakpa gbeso -wa y?»

²² -Zezu nee ɔ -yla: «-Innya, in 'ni gba -zakpa gbeso. In nee: glv ta 'ya kugbua -zakpa gbeso (70 x 7).* ²³ We 'de 'gbu, -we -yɔ -Lagoo nyumaa 'wlulapite 'wowlva mu ni. ²⁴ Duduv 'wlulapitunyɔ yabhlo 'yibha ɔ -yɔ ɔ lubhononyo 'ka wa kpagbu zeli. ɔ bhlia we zelte, ɔ lubhononyo yabhlo yia, -mɔɔ 'ka minion kpagbu 'wlu. ²⁵ ɔ nyume 'ni -lu yabhlogbɔ kwɛ -ka, ɔ 'ka wee kpagbu -sa. We 'de 'gbu ɔ -kanyo nee ɔ 'ka ɔ pelv 'pa, ɔ 'ka gaylo -ze, ɔ 'ɲwno -yɔ ɔ 'yua klaa,

* 18:22 We 'ji yabhlo -wa ni, -zakpa glv ta 'ya kugbua le gbeso (77).

we -yo ɔ -kakalu weee, 'in ɔ 'ka ɔ kpagbu -sa. ²⁶ 'In ɔ lubhononyo yia ɔ -kanyo 'yu 'kukolu -kulu, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: <-Na zukpa -wa, -in nu dlitie lɛ na gbɛgbɛn, 'in in 'ka we 'dɛ weee 'pɛni.> ²⁷ 'In ɔ -kanyo yia ɔ nyazi 'yili, 'in ɔ yia we 'bi 'bhu.

²⁸ «ɔɔ lubhononyo 'tlaa, 'in ɔ -yo ɔ -libheyi yabhlo yia gbeli. -Moo ka onu kpagbu 'kienyi -lɛ 'wlu. ɔ yia -moo -bli 'wobhli, 'in ɔ yia ɔ 'tuntnu, ɔ nɛɛ: <-Sa na kpagbu.>

²⁹ «ɔ -libheyi bhli ɔ gbu -yo, ɔ nɛɛ: <-Na zukpa -wa, -in nu dlitie lɛ na gbɛgbɛn, 'in in 'ka we 'dɛ weee 'pɛni.>

³⁰ «ɔ 'ni we nyuu, 'in ɔ yia ɔ -kaslu 'wupa. Nu, -moo 'ni -slo ɔ 'gwezi wla, -moo 'na 'ka -mo 'tla. ³¹ Da ɔ -lima -manu 'nua we, we 'ni wa -yokpa -sɛ. 'In -maa yia wa -kanyo we 'di -salu. ³² Toun, 'in wa -kanyo yia ɔ lubhononyo la, 'in ɔ nɛɛ ɔ -yla: <Nyikanyo, -in ka 'mi zukpa 'pali we 'dɛɛ 'gbu in yia na kpagbu 'bi 'bhu. ³³ Sa in 'yili -mi nyazi, we mi nu, -in 'yili yaa 'sa -na -libheyi nyazi.> ³⁴ ɔ -kanyo 'paa 'cɛ bhahba, 'in ɔ yia ɔ lubhononyo -kaslu 'wokwa, wa 'ka ɔ salu. ɔ 'ni -slo ɔ kpagbu -sa, ɔ 'na 'ka -mo 'tla.

³⁵ «Nu, 'sa we 'pla -sa. 'Sa -bhlokpade, na Dide -ɔ mia yali yia an -yla nua, we -ka nu, an glaa nyume yabhlo 'ni ɔ -libheyii -yogbu 'wutu dli weee nya.»

19

-Zeu gbaa 'jwno kwnɛɛ -sa gbu
(Mk 10.1-12)

¹ -Zeu bhia gbu ni gbagbie, ɔ 'bhva Galilee, Zudee -dudu -we mia Zudeɛn nyu luu, 'in ɔ yia -mo mni. ² Nyumaa -zlo mnia ɔ 'bi, 'in ɔ yia wa guzonya jipe.

³ Falizinyuma tolva bea ɔ -yo wa 'ka ɔ layla, 'in wa yia ɔ layibhae: <-Amiaa tite nukple, nukpasu mneni ɔ 'ka ɔ 'jwno kwnɛɛ -sa gbu -kpuaa 'gbu?»

⁴ ɔ nɛɛ: <-We wa cɛla -Lagoweli 'wu, a 'ni -slo we zeli? Nu, -lu weee gwedida, 'in -Lago yia nukpasu -yo 'jwno lala. ⁵ 'In ɔ nɛɛ: <We 'dɛɛ 'gbu -nukpasu yia ɔ dide -yo ɔ 'nyaa kwesi 'bhva, 'in ɔ -yo ɔ 'jwno 'ka 'wususalolu, 'in wa 'ka ku -bhlo -zɛ.>

⁶ -Slɛɛn, wa 'ni 'maslɛɛn nyuma so, nu, nyume -bhlo wa -mia. We 'dɛɛ 'gbu, -we -Lago -ka 'ylijiju, nyume 'na sisali we 'yili -ni.»

⁷ Falizinyuma nɛɛ: «Nu, we -ka 'sa -mi, lɛɛ -lu ka 'gbu Moizi gba nu, -ɔ -ka ɔ 'jwno kwnɛɛ -sa, ɔ 'nye -moo kwnɛɛ -sa 'sɛbhe yooa? 'In ɔ 'tide ɔ 'yia?»

⁸ ɔ nɛɛ: «Amiaa yukwli -yo suloo 'gbu, Moizi yia an 'yoo 'nye a 'ka amiaa 'jwnu kwnɛɛ -sa. Nu, we gwedida we 'ni 'sa -mi. ⁹ 'In nɛɛ an -yla: nu, nyume -ka ɔ 'jwno kwnɛɛ -sa, -zugba -moo 'ni nukpasu -putu nya -budu 'wudi, 'in ɔ -ka 'jwno -putu kwa, gbunyuu ɔ nua -moo -yla lɛ.»

¹⁰ ɔ 'bunonya nɛɛ ɔ -yla: «Nukpasu -yo 'jwno ɔ gbu -ka 'sa -mi, we nanu 'yili, nyume 'na kwali 'jwno -ni.»

¹¹ ɔ nɛɛ wa -yla: «Nyuma weee 'ni we kweyomneni. Nu, -wa -Lago 'nyea we 'tite, wa mneni we kweyo. ¹² Nu, nyuma -tolva mia, wa 'a kwa 'jwnu. -We ka gbu -wa, we 'ka wa gwali bhla 'bhu, wa 'ni we kweyomneni. 'In tolva mia, wa 'a kwa 'jwnu, wa ka wa lɛlu 'gbu. Nu, tolva 'a kwa 'jwnu, -Lago nyumaa 'wlulapilee 'gbu. Nu, nyume -ɔ -ka we 'wulanu, ɔ 'nu we 'wu la.»

-Zeu jwnaa 'yilaash 'nyu la
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

¹³ -Bha nyuma kwaa -Zeu 'yilaash ɔ 'ka wa kwe 'wluo lapali, 'in ɔ 'ka -Lago bhubhoe wa 'jnu nya. 'In ɔ 'bunonya yia wa vuvue bhli wa 'wluo kpilite nya. ¹⁴ -Zeu nɛɛ: «A 'tide wa 'yi wa 'ka na -gbe yi, a 'na -kulu wa 'yoo -ni. Nu, nyuma -wa 'wlu -Lago yia lapila, waa 'yilaashu -sokpa -nyuma -wa.» ¹⁵ ɔ palu wa so 'wluo la, -muv 'bigu, 'in ɔ yia -bha 'bhu.

Nyume -ɔ 'kaa -Zeu 'bi mni, ɔ 'bhu ɔ -lu weee 'bi
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)

¹⁶ -Bha nyume yabhlo bea -Zeu kwesi, 'in ɔ yia ɔ layibha: <-Slolonyo, lɛɛ -lu -zonu in 'ka lɛnu, 'in in 'ka 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'yia?»

¹⁷ -Zeu nɛɛ ɔ -yla: <-Lu -zonunya mia, lɛɛ -lu ka 'gbu -na yibha 'mi we gbu laa? -Lago -bhlogboɔ mia nyume -zonu nya. Nu, -in 'ka 'yliyogagie 'yi, -in zu ɔ *tite 'nuywe.»

¹⁸ ɔ nɛɛ: «Tite -mumu we -maa?»
-Zeu nɛɛ: <-In 'na 'bhali nyume -ni. -In -yo 'jwno -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.* -In

* 19:18 gɛktweli 'wu, we ji -wa nu, -wa kukwala, wa -yo nyuma -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.

'na yilili 'wie -ni. -In 'na zolv nyume yo -yo -ni. ¹⁹-In zv -bha -na dide -yo -na 'nyaa, 'in -in -kalı -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

²⁰Ɔo nyimeslɔyu nɛɛ ɔ -yla: «In ka wee titenya weee 'nɔɔɔwe zv, 'in -mumu -tu 'wua?»

²¹-Zezu nɛɛ ɔ -yla: «-In -ka gba -in 'ka tklu -mi ni, -in 'pa -na zuzɔnu weee pelv, -in 'nye we -yo -gwezi bobabhanya, 'in -in 'ka 'ɔnumnie 'yu -Lagɔɔ -gbe. -In -ka we lenve bhia, -in yi 'mi 'bi.»

²²Ɔo nyimeslɔyu 'nva we, 'in ɔ yia lbbhiti, 'klv -susue nya, nu, 'ɔnumniyo -wa.

²³Tɔnu, -Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya -yla: «In nɛɛ an -yla gbuzɔnu saɛ: 'ɔnumniyo 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilgbe 'wu mni, 'te we 'tea.

²⁴In nɛɛ 'ya an -ylaɛ: 'ɔnumniyo 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapilgbe 'wɔpla, we -kalı -yo we -zi *-nyɔmɛɛ seenu 'bhvka 'wɔphile.»

²⁵Ɔ 'bunɔnya 'nva we, 'in we yia wa -lvɛl. 'In wa nɛɛ: «Aya! We -ka 'sa -mi, nyɔɔ -mɔmɔ 'ka gbu 'wɔbhua?»

²⁶-Zezu ylaa wa tenyii, ɔ nɛɛ: «Nyume 'ni we mneni. Nu, -Lago mia, ɔ mneni ɔ 'ka -lu weee lenv.»

²⁷Pielı yia we 'bigupalıɛ: «-Talı, -a ka -amaa -lu weee -bha ti, 'in -a yia -mi 'bi yi. Lɛɛ -lu -a 'ka we 'wu 'yia?»

²⁸Ɔ nɛɛ wa -yla: «In nɛɛ an -yla gbuzɔnu saɛ: dudv lolu yia yia, 'in *Nyumɛ 'Yu 'ka ɔ 'ɔnumnikpe -zɔnu -gv ladi, ɔ 'ka nyuma 'wlulapulı. We bhla, amia nyuma kugbua lɛ sɔ nɔa 'mi 'bi, 'ɔnumnikpe -gv a yia ladia, a 'ka *Izlaelu *zva kugbua lɛ 'sɔɔ -yɔgbv 'wɔbhı. ²⁹-Wa weee tia -bha wa -budu klaa, wa bhelia klaa, wa bhɔɔa klaa, wa dide klaa, wa 'nyaa klaa, wa 'yua klaa, we -yo wa kpa, na 'gbv, 'yia wa yia we -zakpa glv gbu, we -yo 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka. ³⁰Nyumaa dumadu -wa -gaa 'yu, lv -maa yia -gaa. 'in -wa -gaa lv, 'yu -maa yia -gaa.»

20

'Ylıwı -lubhonnyaa gbvı nine

¹«-We -yo -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapulıe 'wuwıa, mv ni: ni, kpapanyɔ yabhlo -wa, zıgv ɔ mnia 'yılıwı -lubhonnyaa datala, wa 'ka ɔ *-dlɔkpaaa lubho nv. ²Ɔ -yo wa 'sɔ, 'in wa yia wɛlı bhı, ɔ 'ka wa tama -bhlo 'nye 'yılı -bhlo, 'in ɔ yia wee kpa wa kwa. ³Zlɔkpa -yılı 'tite nya, ɔ 'tlaa lv, 'in ɔ yia nyuma talva 'yılı, -zugba wa slı lokɔ 'wu la sa

bhe. ⁴Ɔ nɛɛ wa -yla: «Amia mia da ni, a mni na kpa lubho nva, 'in -we mia tklu, 'in in 'ka we an 'nye.» ⁵In wa yia mni.

«Ɔo kpapanyɔ 'tlaa 'yılı -ggbgv, we -yo jibheza yılı nya, 'in ɔ yi 'yaa we -bhlokpade lenv. ⁶Jibheza ɔ 'tlaa, ɔ 'yia nyuma, -zugba -maa mi 'ya lokɔ 'wu, ɔ nɛɛ wa -yla: «Lɛɛ -lu ka 'gbv a -dı -seli la bhe, 'in a 'ni -lu yabhlogbɔ lenvda -mia?»

⁷«Wa nɛɛ ɔ -yla: «Nyume yabhlogbɔ 'ni -an 'wɔbhı.»

«Ɔ nɛɛ wa -yla: «A mni na kpa.»

⁸«Sabo bea, 'in ɔ nɛɛ ɔ lubhonnyaa 'yugalınyɔ -ylaɛ: «La -na 'yılıwı -lubhonnyaa. -Wa in laa lugada, -in 'penı -maa tia, 'in -wa in laa tia, -in 'ka -maa 'penı lugada.» ⁹-

Wa ɔ 'bhua 'wu jibheza, -maa yia, 'in wa yia tama -bhlo 'yılı. ¹⁰-Wa ɔ 'bhua 'wu tia, -maa nɛɛ -maa 'de dı zo ni, -maa -nv yia tama -bhlo 'wuzia. Nu, tama -bhlo -maa 'yılı 'yaa.

¹¹Wa 'yia we, 'in wa yia ɔ -yo 'ɔwɔwɔni.

¹²Wa nɛɛ: «Nu, 'wɔbhılu -nyuma -wa nva lubho 'lɛlı -bhlo nya klaa, -amia -mama nva lubho 'yılı -bhlo 'yılı 'klv klaa, -a 'de weee 'penıgwezi mia -bhlo yi? We 'ni 'yılını.»

¹³«Ɔo kpapanyɔ nɛɛ wa yabhlo -yla: «'Tale, in 'ni -mi -dawlı 'wɔnv. -A 'de 'sɔ ka yaa wɛlı bhı, -in 'ka lubho nv tama -bhlo -nv nya, we 'ni mvı? ¹⁴Nı, -in 'bhı -na 'gwezi 'wu, -in -yo we mni. We nanı 'mi dudv, in 'ka -we in 'nye -mi, in 'ka we -ɔ yia 'wɔbhılu 'nye. ¹⁵Na 'gwezi -wa. -We in 'yibhaa, in 'ni mneni in 'ka we nya we lenvı? Yaayu na 'nanı 'gbv -na nva zenı yi?»

¹⁶«'Sa we mia sa, -wa -gaa lv, ma yia 'yu -gaa. 'in -wa -gaa 'yu, lv wa yia -gaa yia.»

-Zezu gbaa ɔ 'dɛɛ tıltıgvı -zakpa ta (Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

¹⁷-Zezu mi -Zeluzalemv mnda, ɔ nɛɛ ɔ 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔ -ylaɛ: «A be -seli!» 'In da wa mia nɔda ɔ nɛɛ wa -yla: ¹⁸«A -talı, -Zeluzalemv -a mia da mnda, -mɔ wa yia ɔo Nyumɛ 'Yu wlaa -Lagɔɔbunɔnyaa -cian -yo -Lagɔɔ titee gwesanyaa kwɛɛ. Ma yia ɔ -yɔgbv 'wɔbhıa, 'in wa 'ka gba wa 'bha ɔ.

¹⁹'In wa 'ka ɔ 'lakpanya, -wa 'nia -Lago -yi, yoo 'nye, -maa 'ka ɔ gla palı, -maa 'ka ɔ selı, 'in wa 'ka ɔ *su -gv lakulv. 'In 'yılı 'sɔ we tanv nya, ɔ 'ka tıltınya glaa 'wɔsɔ.»

¹⁴ 'Lalonya -yo 'tigitigunya bea -Zezu -yo -mo -Lagobudu 'kadu njwee, 'in o yia wa jipe.

¹⁵ -Lagobubonyaa -cian -yo -Lagoo titee gwe-sanya 'yia -Zezuu njwegaga -subhali gbu -yo, 'in wa 'nua 'yilaaslu 'wukpiweli -Lagobudu 'kadu njwee: «-A -mnuni -Davidu 'yuu 'jnu,» 'in wa yia 'ce 'pa.

¹⁶ Wa nee -Zezu -yla: «-We wa mia gbada, -t' in 'nu wee?»

'In -Zezu nee: «In, 'nu na nu we wa. Nu, -we mia celuda -Lagosebhe 'wu, a 'ni -slo we zelu? We nee:

<-Mi nua we le, 'in 'yilaasli -yo 'nyenyeyua mia -na 'jnu -mnunda.»

¹⁷ Toun -Zezu 'bhua wa -yo, o 'tlaa wee 'gbe 'wu, o mnia Betani, 'in o yia -mo -gv.

-Zezu tia *figisu me -yo la
(Mk 11.12-14,20-24)

¹⁸ Zli zha, -Zezu mi -Zeluzalemo lumnida, 'in njwo yia o 'bha. ¹⁹ O mi noda, 'in o yia *figisu -yoyi 'yoo njwe -yo. O bea we kwesi, we kpu 'dekpua mia we 'wlu, 'in o nee figisu -yla: «-Mi 'na 'pali 'masleen 'bhue -ni!»

-Bha -bhlokpade wee figisu yea. ²⁰ O 'bunonya 'yia we -yo, 'in we yia wa njwegaga -subhali, 'in wa yia o layibhae: «Sa -mumu wee su ye 'sa sa slua?»

²¹ -Zezu nee: «In nee aun -yla gbuzonu sae: a -ka dli zu, 'in a 'ni dli lu, -we in nua da figisu ni -yla le, a mneni a 'ka we lenu. A mneni a 'ka -gogo 'kadu -yla gba: -in 'bhu da, viteli -na 'de 'nyu lu, 'in we nua we le.

²² -We a zlalta -Lago dli weee nya, 'yia a yia we.»

Nyoo 'nye -Zezu sea?
(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

²³ -Zezu mnia -Lagobudu 'kadu njwee lu, 'in o yia nyuma gbu -slolu. -Lagobubonyaa -cian -yo Zuifvu nyuma kpasu bea -Zezu -yo, 'in wa yia o layibhae: «Se -mumu nya -na nu gbunya ni lea? 'In nyoo 'nye -mi we lenu sea?»

²⁴ -Zezu nee wa -yla: «Gbuu go -bhlo na yi 'yaa aun layibhaa, a -ka we 'bigupali 'bhie, 'in -o 'nyea 'mi se, 'in na gbua o 'jnu. ²⁵ Nyoo tie Zaan o batizee nyuma, -Lago -wa yaayu, nyuma -wa yi?»

'In wa yia we -gv kpelie bhli, 'in wa nee: ²⁶ «-A -ka gba, (-Lago tiea o), 'in o yibhaa -aun lae: <Lee ka 'gbu a 'ni o weli 'wujwuna?> - A -ka gba ni, nyume tiea o, 'in nyuma solva

-aun -yo 'wu. Nu, wamua nee -Lagobubu -falipanyo -wa.»

²⁷ Toun wa nee -Zezu -yla: «-O tiea *Zaan, -a 'ni o -yi.»

'In -moo nee: «We -ka 'sa -mi, -o 'nyea 'mi wee gbunya -muni lenu se, -ami 'na 'ka 'ya -moo -kanyoo 'jnu aun -yla gba.»

Nukpasuyua 'soo gbuu nine

²⁸ -Zezu nee: «Gbuu nine -muni, sa a gba we daa? Nu, nyume yabhlo mia, o ka nukpasuyua 'so. O nee 'yabhlo -yla: <Na 'yu, -in mni -zeen -dlokpaa lubho nua.»

²⁹ «-Moo nee: <In 'ni mnida -mi.» -Bha bea, oo 'yu yia dli 'bhiti, 'in o yia wee kpaa mni.

³⁰ «Toun, 'in o dide yia wee weli -bhlokpade gba o 'yu -putu -yla. 'In -moo nee: <-Ao, mnia na yia.» 'In -moo 'ni mni.

³¹ «Nu, waa 'yua 'so nyidi, nyoo nu o didee dumagbu lea?»

Wa nee: «O tianu -wa.»

Toun, -Zezu nee wa -yla: «In nee aun -yla gbuzonu sae: da -Lago yia nyuma 'wlulupilia, nison -gwezisanya -yo 'naabizujwui yia aun 'yugalia. ³² Nu, 'Zan -Batisi yia amiaa -gbe, 'in o yia aun 'yoo tiklu da -slolu, 'in a 'ni we -yujwuu. Nu, nison -gwezisanya -yo 'naabizujwui mia, -maa yia o 'wujwuu. 'In a 'yia we -yo, -muv 'bigu a 'ni -slo dli 'bhiti, 'in a 'ka o 'wujwuu.»

(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)

³³ -Zezu nee: «A pulu gbuu nine yabhlo ni yukwli. Nu, nyume yabhlo 'paa -dlokpaa. Wee kpaa o bibelia 'suo, 'in o yia -dloyaa 'wunyazolu lenu. 'In da wa 'kaa 'yiligbe, 'in wa 'kaa kpaa -gutali, o yia -muv 'subha. 'In o yia we -gv -busalubhonunya lapali, 'in o yia 'lakpa 'wu mni. ³⁴ -Dloya -sasa bhla bea, 'in o yia o zolubhonunya tie o -busalubhonunya 'bi, o 'ka onuv kpaa -lu 'yi.

³⁵ Waa -busalubhonunya kpaa o tietienya, 'in wa yia 'yabhlo bhiti, 'yabhlo wa 'bhaa, 'in wa yia wa tanu gboku 'wubhali. ³⁶ -Muv 'bigu, o yi 'yaa o zolubhonunya tolva tie. -Maa -zu 'wu, -maa -zi wa tianu. Mu -bhlokpade waa -busalubhonunya nu 'yaa wa -yla le. ³⁷ -Muv 'bigu, o yia o 'dee 'yu tie, o nee o 'de dli zo: <Na yu mia, 'mo wa yia 'nunjwe zua.»

³⁸ «Nu, waa -busalubhonunya 'yia oo 'yu -yo, wa nee wa 'de nyidi: <-O 'kaa ci oo kpaaa -kanyo 'bi li, mo ni. -A mni o 'bhaa, 'in -a 'ka o 'bi li.» ³⁹ Wa kpaa o, 'in wa yia o kpaa luu viteli, 'in wa yia o 'bha.

⁴⁰ «Nu, ɔɔ kpaaa -kanyɔ -ka yi, lɛɛ -lu ɔ 'ka waa -busalubhonunya nunva?»

⁴¹ Wa nɛɛ ɔ -yla: «Waa 'nyii -cian mia, 'nyii -sa ɔ yia wa 'bhaa. -Muv 'bɔɔ, 'in ɔ palia -busalubhonunya -putu ɔ -dlɔkpa -gu la, 'in we -didɔ bhla -ka bɛ, 'in ɔ yia ɔ kpa -luu 'ya.»

⁴² Tɔvɔn -Zezu nɛɛ wa -yla: «-We mia -Lagɔsebhe 'wu celida, a 'ni -slo we zɛlu? We nɛɛ:

«Tɔkpa -we -budusubhanya -saa kwnɛɛ, mu -zɛa -buduu gwɔgwɔyɔ -tɔkpa -zɔvɔ. ɔ -ɔ nva gbu ni lɛ, Jejitaɛ -wa.

'In we gbu mia, -a -ka we 'yi, 'in we namania -amɔaa dlu.»

⁴³ «We 'dɛɛ 'gbu in nɛɛ an -yla, -Lagɔ 'na 'ka 'maslɛɛn an 'wlulapɔ, ɔ nyazɔdɔ nya. -Wa nva ɔ dumagbu lɛ, 'ma ɔ yia 'wlulapɔla.

⁴⁴ Wee tɔkpa mia, nyɔɔ -ka we -gu bhilili, la ɔ wuwɔlɔta. 'In -mɔmɔ -gu we -ka bhilili, ɔ tɔvɔ we saa.»

⁴⁵ -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ Falizunyuma 'nva wee gbuɔ ninenya ni, 'in wa yia we 'jijibheli ni, 'ma ɔ saa 'ɲni. ⁴⁶ Wa ka 'klɔ 'yi wa 'ka ɔ kpa, 'in wa yia nyumaa -zlo sɔ. -We ka gbu -wa, -maa nɛɛ ni, -Lagɔgbuɔ -falɔpanyɔ ɔ -mia.

22

'ɲwɔkɔwafɛti (Lk 14.15-24)

¹ -Zezu gbaa nyumaa -zlo -yla gbuɔ nine -papie nya, ɔ nɛɛ: ² «-We -yɔ *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɔte 'wɔwɔlɔ mu ni: dɔdɔvɔ 'wlu -lapɔlɔnyɔ yabhlo mia, ɔ yu kwaa 'ɲwɔ. 'In ɔ 'yibha ɔ 'ka we 'fɛti -sa. ³ ɔ laa nyuma, ɔ tiea ɔ zɔlubhonunya wa 'wu wa 'ka yi, wa nɛɛ ni, wa 'ni yida -ni. ⁴ ɔ yi 'yaa tɔlva tie, ɔ nɛɛ: «-Wa in laa a gba wa -yla ni, in ka wa -yla pi. In ka na 'bhɔlɔnyɔ -yɔ na 'kɔɔ -ka -numa 'bha wa -yla. We 'dɛ weee mi -bha. Wa yi 'ɲwɔkɔwafɛti 'wu.»

⁵ «Nu, -wa ɔ laa, wa 'ni we -yɔɲwɔ. 'In wa yia wa dumagbu lenva mni. Tɔlva mnia kpa, tɔlva mnia -vale 'paa. ⁶ 'In tɔlva yia ɔ zɔlubhonunya kpa, wa stala wa, 'in wa yia wa 'bha.

⁷ «Nu, ɔɔ dɔdɔvɔ 'wlulapɔlɔnyɔ yia 'cɛ 'pa, 'in ɔ yia ɔ 'slɔja tie, -wa 'bhaa da nyumɛ, wa 'ka wa 'bha, 'in wa 'ka wa 'gbe 'yɔlɔ fa. ⁸ Tɔvɔn, ɔ nɛɛ ɔ zɔlubhonunya -yla: «'ɲwɔkɔwafɛti -gu -lilili mi -bha. -Wa in laa, wa 'ni we 'klɔ -ka wa 'ka we li. ⁹ We 'dɛɛ 'gbu, a 'pɔlɔ 'gbee

'yoo weee -gu, -wa a -ka 'yi, a la wa, wa 'ka yi.»

¹⁰ «Tɔvɔn, ɔ zɔlubhonunya yia 'yoo weee 'wɔpɔlɔ, 'in wa yia wa 'dɛ weee 'wɔlɔgɔwɔlɔ. 'Sa wa laa nyuma duun, 'in fɛti -budu yia ye. ¹¹ Tɔvɔn, ɔɔ dɔdɔvɔ 'wlulapɔlɔnyɔ plaa -mɔ ɔ 'ka -wa ɔ laa -gotali, 'in ɔ yia nyumɛ yabhlo 'yi -mɔɔ 'ni 'fɛti -gu -bana 'wɔpɔla. ¹² 'In ɔ nɛɛ ɔ -yla: «'Tale, -in 'ni 'fɛti -gu -bana 'wɔpɔla. Sa -in pupɔlɔ -seli 'wɔlɔa?» ɔ 'ni gbu -gu -sa.

¹³ «Tɔvɔn, ɔɔ 'wlulapɔlɔnyɔ nɛɛ ɔ zɔlubhonunya -yla: «A gbuan ɔ bhɔ -yɔ ɔ sɔ. A viteli ɔ 'pipee -mɔ nikpise 'wu. Da wa wia, 'in wa lia gla 'wu.»

¹⁴ «Nu, -Lagɔ laa nyuma duun, 'in -wa ɔ -saa -bha, -maa -sɛlɛ.»

'Gwezi plɔlɔ *Sezaa kwɛɛ (Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

¹⁵ Falizunyuma gbelia 'wlu, wa 'ka 'klɔ 'yi, 'in wa 'ka -Zezu -dawli 'wɔvɔ, 'in ɔ 'dɛɛ gbagbawɛlɔ 'ka ɔ gbuan. ¹⁶ Falizunyuma tiea wa 'bunɔnyɔ tɔlva -yɔ Ewɔlɔvɔ nyuma tɔlva -Zezuu -gbe. -Maa nɛɛ ɔ -yla: «-Slɔlɔnyɔ, -a -yi we 'ji ni, gbɔzɔvɔ -na gbaa. 'In sa -Lagɔ 'yibhaa nyumɛ ni, 'mu -na slɔlua tiklu. Nyumɛ -ka 'yɔlɔ, -nanuvɔ -gbe, we bhe, we 'dɛɛ 'gbu, -i' in sɔ nyumɛ. ¹⁷ We -ka 'sa -ni, -in nɛɛ lɛa? 'Lee, we mi tiklu -amɔaa tite nɔkplɛ, -a plɔlɔ *Sezaa kwɛɛ *nison -gwezi?»

¹⁸ Nu, -Zezu yibhelia wa 'wlukɔvɔ lapɔpɔlɔ -gbu 'nyuu, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «Wɛlɔ 'sɔ -nyuma, lɛɛ -lu ka 'gbu a yla 'mi laa? ¹⁹ 'Gwezi -we a plɔlɔ Sezaa kwɛɛ, a -slɔlu 'mi we 'klɔ.» 'In wa yia ɔ tama yabhlo yoo 'nye. ²⁰ 'In ɔ nɛɛ: «'Lee, nyɔɔ ka 'wlu -yɔ ɔ ɲni mi da we -gva?»

²¹ Wa nɛɛ: «Sezaa -wa.»

-Bha ɔ gbɛ: «-We -ka Sezaa -nu, a 'nye we Sezaa yoo. 'In -we -ka -Lagɔɔ -nu, a 'nye we -Lagɔ yoo.»

²² Wa 'nva wee wɛlɔ, 'in we yia wa ɲwɛgaga -subhali, 'in wa yia ɔ -yobhu, 'in wa yia mni.

*Sadusenyuma kpɛlɔ -Zezuu tɔlɔ -yɔ ɔ 'wɔsɔvɛɛ gbu -gu

(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

²³ Sadusenyuma mia, wa nɛɛ ni, tɔlɔlɔnyɔ 'ni mneni wa 'ka tɔlɔlɔ lu 'wɔsɔ.

Wee 'yɔlɔ -bhɔkɔpɛɛ nya, waa Sadusenyuma tɔlva bea -Zezu kwesi. ²⁴ Wa nɛɛ ɔ -ylɛ: «-Slɔlɔnyɔ, Moizi nɛɛ: «Nu, nyumɛ -ka tɔlɔ, ɔ -yɔ ɔ 'ɲwɔ 'ni 'yu gwali, ɔ

bheli kwa ɔ -dugbanɔwɔ, 'in ɔ -yɔ ɔɔ 'ɔwɔwɔ 'sɔ 'ka ɔ bhelii zwa lala 'in -mɔɔ 'ɔwɔ 'ka dɔdɔ -gɔ -tɔ.»

²⁵ «Nu, zlume -amɔa -gbɛ nyume yabhlo ka nukpasuyua gbesɔ. Wa kɔpa kwaa 'ɔwɔwɔ, ɔ -yɔ ɔ 'nɔ gwali, 'in ɔ yia tli. 'Sa ɔɔ 'ɔwɔwɔ -tɔa ɔ bheli -yɔ. ²⁶ 'Sa -bhlokpade we nɔa ɔ bhelii 'sɔwɔ nɔa, ɔ bhelii tanɔ nɔa, 'sa -bhlokpade we nɔa waa bhelia gbesɔɔ -nɔ nɔa. ²⁷ Wa 'de weee 'bigɔ, 'in ɔɔ 'ɔwɔwɔ yi 'yaa tli.

²⁸ «'Yli -we nɔa waa tɔtɔlɔnɔ yia 'wɔsɔa, waa bhelia gbesɔ glaa, nyɔɔ ka 'ɔwɔwɔ ɔ -mɔa? Nu, wa 'de gbesɔ kwaa ɔ -bhlo -bhlo.»

²⁹ ɔ nɛɛ wa -yla: «Amɔa 'de a nɔa -dawli 'wɔ. -We ka gbɔ -wa, a 'nɔ -Lagɔsɛbhɛ -yɔ -Lagɔɔ 'tɛɛ -yi. ³⁰ Nu, tɔtɔlɔnɔ -ka 'wɔsɔ, nukɔɔɔ -yɔ 'ɔwɔwɔ 'na 'ka kukwali. Nu, 'anzɔnɔa -we mɔa yali, we 'bhisa wa yia -tɔa. ³¹ 'Lee, -we -Lagɔ gbaa an -yla tɔtɔlɔnɔa 'wɔsɔgbɔɔ daa, a 'nɔ -sɔ we zɛɔ? ɔ nɛɛ:

³² (-Amɔ -wa *Ablaamɔɔ -Lagɔ, *Izaku -Lagɔ, *Zakɔbɔɔ -Lagɔ.) » 'In -Zɛɔ yia we -gɔdɛ: «-Lagɔ mɔa, 'yɔlɔyɔganyaa -Lagɔ -wa. ɔ 'nɔ tɔtɔlɔnɔa -Lagɔ.»

³³ Nyumaa -zɔ 'nɔa we nɔ, 'in -we ɔ -sɔlɔɔa wa, 'in we yia wa nyɛgaga -subhali.

Tite weee 'kadɔ
(Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)

³⁴ Da Falizinyuma 'nɔa nɔ, -Zɛɔ ka Sadusenyuma lɔ, -bha wa gbelia 'wɔ. ³⁵ Wa 'yabhlo mɔa, -Lagɔɔ titee gwesanyɔ mɔ. ɔ 'yɔbha ɔ 'ka -Zɛɔ layla, 'in ɔ yia ɔ layɔbhaɛ: ³⁶ «-Sɔlɔnɔɔ, -amɔa tite weee glaa, -mumɔ -wa we 'kadɔ?»

³⁷ -Zɛɔ nɛɛ ɔ -yla: « (Jejitape, ɔ -wa -na -Lagɔ, -in -kali ɔ zɛ -na dɔ weee nɔa, -na zuzu weee nɔa, -na 'wɔlɔkɔɔn lapɔpali weee nɔa.) ³⁸ Mɔ -wa weee titee tanɔ. 'In we 'kadɔ we -mɔa. ³⁹ 'In weee titee 'sɔwɔ -we mɔa we 'kadɔ -mɔnɔ 'bhisa, mɔ nɔ: (-in -kali -na -libheyii zɛ -na 'de 'bhisa.) ⁴⁰ Nu, Moizu *tite weee -yɔ -we weee -Lagɔgbɔɔ -falɔpanya -sɔlɔɔa, mɔ -gɔ wa -saa we.»

-Lagɔɔ -Bhasanyɔ, nyɔɔ ɔ -maa?
(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

⁴¹ Falizinyuma mɔ 'wɔlɔgbelida -bhlokpade, 'in -Zɛɔ yia wa layɔbhaɛ: ⁴² «A nɛɛ lea? -Lagɔɔ -Bhasanyɔ mɔa, nyɔɔ ka 'yɔ ɔ -mɔa?»
Wa nɛɛ: «-Davidu yu -wa.»

⁴³ ɔ nɛɛ wa -yla: «-Lagɔɔ Zuzu 'sua -Davidi, 'in ɔ yia ɔ la (Na -Kanyɔ), leɛ -lɔ ka 'gbɔa? ⁴⁴ Nu, -Davidi nɛɛ:

«Jejitape nɛɛ na -Kanyɔ -yla: «-In -dɔ da la na lilisɔɔɔ.»

'In in 'ka -na tɔnyuma -na bhu zɔ lapali.» > ⁴⁵ We -ka nɔ, -Davidi la ɔɔ -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, (na -Kanyɔ), ɔ 'nɔ mneni ɔ 'ka -Davidu 'yɔ -zɛ, we 'nɔ mɔ?»

⁴⁶ -ɔ mnenia ɔ 'ka ɔ wɛɔ 'bigɔpali, ɔ 'nɔ -mɔ. We 'bhu wee 'yɔ 'wɔ, nyume yabhlogbɔɔ 'yɔbha -sɛɛn ɔ la.

23

A 'na nɔwɔ -Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma 'bhisa -nɔ

(Mk 12.38-39; Lk 11.43-46, 20.45-46)

¹ -Mɔ 'bigɔ, -Zɛɔ gbaa nyumaa -zɔ -yɔ ɔ 'bunɔnɔa -yla, ɔ nɛɛ: ² «-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma mɔ Moizu 'bigɔ, wa 'ka ɔ titee 'ji gba. ³ We 'deɛ 'gbɔ a zɔ wa 'nɔwɛ. 'In -we weee wa yia gbaa, a 'ka we lɛnɔ. Nu, -we wa nɔa lɛ, a 'na nɔwɔ we lɛ -nɔ. Nu, -we wa sɔlɔɔa, wa 'de'ɛ nɔ we -gɔgbɔ lɛ.

⁴ Gba 'kadɔ wa nɔa lɛ, 'in wa dia we nyuma 'wɔ, 'in -zugba wa -kwɔtaya -bhlogbɔɔ 'tɔlɔlɔ we. ⁵ -We weee wa nɔa lɛ, -zɛjila 'wɔ wa nɔa we lɛ, nyuma 'ka wa -yɔyɔ 'gbɔ. -Lagɔwɛɔ -kibhe wa gbuan wa 'klɔɔ, wa sɔ -yɔ, -tɔkpɔ 'kadɔ 'wɔ wa zɔa we. 'In -banaa nyɛ wa lɔa, 'in we tɔlɔmanɔa. ⁶ -Lagɔbɔdɔ zɔ -yɔ 'fetɔnɔa -gɔ, 'yugbɛn ladidɛ wa 'yɔbhaa kɔɛ -zɔnɔnɔa -gɔ. ⁷ Nyuma -ka wa fɔsa -zɛjila 'wɔ, wa 'nɔwɛzɔzɔve nɔa, wa -ka wa la (*Wɔlɔbɔ), 'in we namaniɔ wa dɔdɔ.

⁸ «Nu, amɔa, a 'na nyɔnɔnɔ wa 'ka an (Wɔlɔbɔ) la -nɔ. -We ka gbɔ -wa, bhelia a 'dekpɔa -mɔa, amɔa -Sɔlɔnɔɔ -bhlogbɔɔ.

⁹ A 'na lɔlɔ dɔdɔgɔ -nyume yabhlogbɔɔ (Dide) -nɔ. Nu, amɔa Dide -bhlogbɔɔ, ɔ mɔ yali.

¹⁰ Amɔa 'dekpɔa nyɔdɔ, a 'na lɔlɔ nyume (-Kanyɔ) -nɔ. Amɔa -Kanyɔ -bhlogbɔɔ, mɔ -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ. ¹¹ -ɔ 'kaa an 'yugali, ɔ -mɔ amɔa zɔlɔbɔnɔnɔnɔ nɔa.

¹² «Nu, nyume -ɔ yɔlɔmanɔa ɔ 'de, zɔ -Lagɔ yia ɔ belɔ, 'in nyume -ɔ belɔ ɔ 'de zɔ, 'yɔlɔmanɔa -Lagɔ yia ɔ.»

(Mk 12.40; Lk 11.39-42,44,52, 20.47)

¹³ ɔ nɛɛ 'yɔ: «-Lagɔɔ titee gwesanya -yɔ Falizinyuma, gbɔnyuu mɔ amɔa -nɔ nɔa! Wɛɔ 'sɔ -nyuma a -mɔa. -We ka gbɔ -wa, -Lagɔɔ nyumaa 'wɔlɔlɔpɔlɔgbee 'yɔɔ a kɔkɔlɔa.

Amiaa 'de'e pla -mō, 'in -wa 'yibhaa wa 'ka -mō pla, 'in a kōlva wa 'yoo.

[¹⁴ «-Lagōō titee gwesanya -yō Falizinyuma, gbonyuu mī amiaa -nū nya! Welī 'sō -nyuma a -mia. -We ka gbu -wa, -dugbarjwū a saa -maa -lu weee kwēē. 'In a bhuhhoa -Lagō nyumaa 'yliya 'wū kpokpo, nyuma tiklu 'bhisa. We 'gbu, -Lagō yia amiaa -yōgbu 'wōbhua, 'in amiaa -kaslu 'ka nyuma tōlvaa -nū 'wuzi.]

¹⁵ «-Lagōō titee gwesanya -yō Falizinyuma, gbonyuu mī amiaa -nū nya! Welī 'sō -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa, dūdu weee -yō 'nyu weee -gū a plūta, a 'ka nyumē yabhlogbōō 'yi, ɔ 'ka amiaa gbu -yōjhwū. A -ka -mōō 'yi, 'in amiaa lēnvgbu zelia -mōō nyumē 'nyuu. 'In -Lagōō paa ɔ -kaslu 'wū, we 'ka amiaa -nū -zi -zakpa 'sō.

¹⁶ «Amia, nyumaa 'yoo daslolunya, a ka 'lō, gbonyuu mī amiaa -nū nya! A nēē: «Nyumē -ka -Lagōōbudu 'kadu bi, we mī bhe. 'In ɔ -ka -Lagōōbudu 'kadu -can bi, we mī nū, ɔ nū we lē teun.»¹⁷ -Sabhe 'wlukūn, 'lōlonya! Nū, -Lagōōbudu 'yī we -zi -can, mū nva lē, 'in -can yia -lu tiklu -zē. A 'nī we 'jī -yīi?¹⁸ A nēē 'yae: «Nyumē -ka 'slakagusalū bi, we bhe. Nū, nyumē -ka wlawlalu -we mia 'slakagusalū -gū bi, we mī nū, ɔ nū we lē teun.»¹⁹ 'Lōlonya, nū, 'slakagusalū 'yī we -zi wlawlalu. Mū nva lē, 'in wlawlalu yia -lu tiklu -zē, a 'nī we 'jī -yīi?²⁰ Nū, nyumē -ka 'slakagusalū bi, 'slakagusalū -yō -lu weee wa palia we -gū la, 'mū ɔ bia.²¹ Nyumē -ka -Lagōōbudu 'kadu bi, -Lagōōbudu -yō -Lagō, ɔ -dīa -mō la, 'ma ɔ bia.²² Nyumē -ka yali bi, -Lagōō 'hnumnikpe -yō ɔ -dīa we -gū la, 'ma ɔ bia.

²³ «-Lagōō titee gwesanya -yō Falizinyuma, gbonyuu mī amiaa -nū nya! Welī 'sō -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa, -titikpī -we mēnia: 'matī klaa, fēnuwī klaa, we -yō kumē 'bhisa, we kugbuua -gū -bhlo -nū a bhua 'wū, 'mū a nyēa -Lagō. -Zugba a tide -Lagōō titee gbu 'kadī 'yi, -we -wa: «A -mī tiklu, a -ka nyazidī, 'in a zū -Lagō dī -gū.» -We mia dē, 'mū a 'ka yaa lēnū tia, 'in a 'na dīlvū -lūu kugbua -gū -bhlo -nū wlawhe 'wū -nū.²⁴ Amia, nyumaa 'yoo daslolunya, a ka 'lō! Amiaa 'mama nyu a lloa 'wū, a 'ka -mō -knīknī -saa 'gbu. Tōn, 'in a mnaa *-nyomēē, -glū!

²⁵ «-Lagōō titee gwesanya -yō Falizinyuma, gbonyuu mī amiaa -nū nya! Welī 'sō -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa, 'kōpū -yō 'setu ku -yō a wōlva, 'in -zugba 'wie -yīlyīe -yō 'nyīi ye we.²⁶ Falizinyumē, -in ka 'lō. Tiada, -wōl -slō wee 'kōpū nūkplē we 'ka tiklu -mī.

²⁷ «-Lagōō titee gwesanya -yō Falizinyuma, gbonyuu mī amiaa -nū nya! Welī 'sō -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa nī, -we -yō aū 'wōwlvā, mū -wa gbawla -we -yō wa 'paa pentlu 'pupa. We ku -yō mia, 'yī we nania. We nūkplē mia, we mī yēda 'kua klaa, 'kwīe klaa, we -yō zēnzēn -lu weee nya.²⁸ Sa 'bhisa, nyuma -ka aū 'yī nī, a mī tiklu wa 'yliya 'wū, 'in amiaa nūkplē mia, yō mī -mō, 'in a 'nī tiklu -mī.

(Lk 11.47-51)

²⁹ «-Lagōō titee gwesanya -yō Falizinyuma, gbonyuu mī amiaa -nū nya! Welī 'sō -nyuma a -mia! -We ka gbu -wa, -Lagōōgbū -falipanya -yō nyuma tiklu gbawla a subhaa, 'in a namanā we 'yī.³⁰ 'In a nēē: «A -ka yaa -amiaa dukpasū bhla 'wlv, -a 'na 'ka yaa wa glaa -mī, -a 'ka -Lagōōgbū -falipanya lasa.»³¹ 'Sa a bhua amiaa 'dēē -yōgbu 'wū. -Wa 'bhaa -Lagōōgbū -falipanya nī, wa 'yuaa 'debbie -gbolū a -mia.³² We -ka 'sa -mī, -we amiaa dukpasū dia gwe, a bhua we.³³ Tibhenya, 'munūmēē -gū! Amiaa dī 'wū nū, a mnenī a 'ka -Lagō amiaa -Kosu 'wūpapie kwēē 'tlaa? -Innya, a 'nī we mnenī.³⁴ We 'dēē 'gbu, a pū yukwī. Nū, -Lagōōgbū -falipanya klaa, gbuyilonya klaa, we -yō nyuma -wa 'kaa aū gbu -slolū, 'ma na yia amiaa -gbe tiea. Tōlvā a yia 'bhaa, tōlvā a yia *su -gū laklvā, tōlvā a yia sētia -Lagōōbudunya zō, 'in a 'ka wa 'bī vū 'gbe -bhlo -bhlo 'wū.³⁵ Gbū -we ka 'gbu in yia wa tie, mū -wa nū, -Lagō yia aū -kaslu 'wūpaa nyuma tiklu weee wa 'bhaa, wa 'gbu. Tiada, wa 'bhaa *Abeli, nyumē tiklu. We bhuālda -wa, Balasīi 'yū Zakalīi 'bhabhie. 'Mō wa 'bhaa -Lagōō -mōwlvā -yō 'slakagusalū nyīdī.³⁶ In nēē aū -yīa gbuzōnū saē: -we weee mīa daa 'gbu, -Lagō yia dēlēēn -nyuma -kaslu 'wūpaa.

-Zēzū palia -Zeluzalēmu -nyuma -yīa gbu la

(Lk 23.34-35)

³⁷ «-Zeluzalēmu -nyuma, -Zeluzalēmu -nyuma, amia -wa bhaa -Lagōōgbū -falipanya, 'in nyuma -Lagōō paa aū yoo, -wa

bhaa wa gboku 'wu. Sa nynu gugwalia we 'yua 'wlu we -kapue zo, 'in we gblia we -gu la, in 'yibha in 'ka 'sa an 'wlugwiala bhla weee nya, 'in a 'ni we -yohwnu. ³⁸We 'gbu, -Lago yia amiaa -budu 'kadu solu lapalilia. ³⁹In n̄e an -yla: a 'na 'ka 'masleen 'mi 'yi, 'in bhla -we nya a 'kaa gba nu, (Nyume -o yia Nyumaa -Kanyoo 'jhu nya, -Lago 'jwna o 'nyu la), 'in we bhla 'kaa nyini.»

24

-Zeluzalemugbee -wlowlbe -yo Nyumee 'Yuu yiyigbu

(Mk 13.1-2; Lk 21.5-6)

¹-Zezu 'tlaa -Lagobudu 'kadu zo, o mia mnida, 'in o 'bunonya n̄e o -yla: «Yla 'saa wee -budu ni wa!» ²-Zezu n̄e wa -yla: «A yi we -yo, we 'ni mu? In n̄e an -yla gbuzonu sa: tukpanya -muni 'yabhlogboo 'na 'ka we -libheyi -gu -tu. Jitea we 'de weee yia.»

(Mk 13.3-13; Lk 21.7-19)

³O -dia Olivusunyaa -gogo 'wlu la, da wa -nyaa 'wu, 'in o 'bunonya yia o kwesi be, 'in wa yia o layibha: «Lɛbhla -mu 'ka lenva? Lee -lu 'ka we -slohu nu, -na yiyibhla -yo dudu labhu bhla ka cipaa? Gba we -an -yla.»

⁴O n̄e wa -yla: «A zu amiaa 'de 'yliyoo, -mu yi 'wlu nu, wa nu an -dawli 'wu. ⁵Nu, nyuma -duun yia na 'jhu -gu yia, 'in wa 'ka gba: «-Ami -wa -Lagoo -Bhasanyo!» 'In wa 'ka nyuma duun -dawli 'wunu.

⁶«A -ka 'nu nu, wa mi tuguda da -kwein, 'in a -ka 'nu nu, wa mi tuguda da 'pupi, a 'na nu nu nyano -ni. We mi nu, we nu le, -mu 'ni -slo dudu bhialida. ⁷Tu yia laga dudu 'so nyidi 'wusa. 'Gbe yabhlo yia we -libheyi -yowusolva. 'Jwo yia yia da tolva, 'in dudu 'ka zuklu. ⁸Sa 'jhwoo -ka gwalia yi o sia, 'sa wee dudu bhiabhee gwedida yia -mia.

⁹«We bhla kpa wa yia an, 'in wa 'ka an 'klyie 'wopal, 'in wa 'ka an 'bha. Na 'gbu, dudu nu -nyuma weee yia an 'wonyea. ¹⁰-Mu bhla tolva yia 'mi dli -gu -saa, 'in wa 'ka wa -lima wla, wa 'ka wa kpa, 'in wa 'ka wa -lima 'wonye. ¹¹Nu, nyuma duun yia yia, 'in wa 'ka gba nu, ma -wa -Lagobuu -falupanya. Yo -wa yo. 'In nyuma duun wa yia -dawli 'wunva. ¹²'Ylinyunogbu yia zumania. We 'dee 'gbu, nyumaa zekalidli yia -gudoa bhabha nyuma duun dli zo. ¹³Nu, nyume -o 'ni 'mi dli -gu -sa, 'in o 'ka we bhloluda nyini,

-Lago yia o gbu 'wusaa. ¹⁴Nu, weli -zonu -we gbaa -Lagoo nyumaa 'wlulapitie gbu, 'mu wa yia gbaa dudu weee -gu, 'in nyuma weee 'ka we 'nu. Toun, 'in dudu bhla bhla nyina.

(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)

¹⁵«Nu, -lu -we -Lago 'nia 'yibha, 'in we saa -lu weee la, 'mu a yia 'yia -mo -Lagoo -mowloda. (Nyume -o -ka 'sebhe ni zeli, o 'nu we 'wula.) Nu, -Lagobuu -falupanyo Danieli gbaa wee gbu. ¹⁶Nu, nyuma -wa -ka Zudee -dudu -gu -mi, wa -yo -gwagwie mu zizea -gogonya 'wlu. ¹⁷Nyume -o -ka nyapada -mi 'pipee, o 'na mnun o -lu 'wobhu -budu zo -ni. ¹⁸'In -momo -ka kpa -mi, -moo 'na yili -moo -bana 'bu -zo -ni.

¹⁹«Lee gbonyuu yi 'sa nokplabhue jwuni -yo 'jwuni -wa mia 'yua 'nyenida yla, wee 'ylunya -muni nya! ²⁰Nu, -a bhuhoe -Lago, we yi lenu jwotloyibhla, we -yo *Nyapeyli nya. ²¹Nu, we bhla mia, siaste 'kadu wa yia 'yia. 'Lee, -a -ka bhaa 'wlu, we 'sasokpa -gbu ka -slo lenu, 'in le we yia nva yi? -Innya, we 'na 'ka lenu. ²²-Lago 'ni yaa wee 'yli -gusa, -zuga nyume yabhlogboo 'ni mneni o 'ka 'pu. Nu, o nyuma o -saa -bha, wa 'gbu o yia wee 'yli -gusa. ²³Nu, nyume -ka gba -Lagoo -Bhasanyo mi -seli, 'in wa -ka gba nu, o mi mo, a 'na zulu we dli -gu -ni. ²⁴Yocian yia yia, 'in wa 'ka gba nu, ma -wa -Lagoo -Bhasanya, 'in tolva 'ka gba nu, -Lagobuu -falupanya wa -mia. Gwedigbu -yo gbu 'kadu wa yia lenva. 'In -wa -Lago -saa -bha, 'in wa 'ka wa -dawli 'wunu, 'in wa 'ni we mneni.

²⁵«A pu yukwli in 'ka an 'dizu. ²⁶Nu, nyume -ka gba: O mi da beblee, a 'na mnun -mo -ni, 'in wa -ka gba: O mi zizeda da -putu, a 'na lal we gbuzonu -ni. ²⁷Sa 'nyu -ka 'yika 'pa, 'in we -nyumalu yal 'wudidie bhva 'yluu 'wusoloda, 'in we nyina 'yluu bhililida, 'sa *Nyumee 'Yu yia yia. ²⁸Da 'kwie -ka -mi, -bha -jwaaa -zlo mia.

(Mk 13.24-27; Lk 21.25-28)

²⁹«Toun, wee siaste 'ylunya nu 'bigu, <Nikpise yia kpa, 'ylu 'na 'ka 'pu. Nikpise yia kpa, 'cu 'na 'ka li. Nikpise yia kpa, -zeli yia yal 'bhua we 'ka bhli. -Lu weee mia yal, zuklua we yia.>

³⁰ «Toun, -we slolua nu, do Nyumee 'Yu mi yida, 'in nyuma yia we -yo yali. Toun, 'in dudugu -nyuma weee wazea, 'in wa kpia 'wu. -Sleen, Nyumee 'Yu wa yia -yoyia yida yaluppa 'wu, 'tite -yo zli weee nya. ³¹ Nu, legle 'kadu -ka gba, 'in o paa o 'anzinya yoo dudv weee -gu, -wa -Lago -saa -bha 'gbe weee 'wu, we 'ka wa la.

(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)

³² «-We figisu slolua, a 'nu we 'wula. We 'klyia -ka tlomanida -mi, 'in we -ka topoda -mi, a yibheli we 'ji nu, 'nyu -lva bhla ka cipa.

³³ 'Sa -bhlokpade, a -ka 'sasokpa -gbv -muni lenuda 'yi, a yibheli we 'ji nu, do Nyumee 'Yuu yiyibhla ka cipa. O 'ni -sleen latlolv.

³⁴ In nee aun -yla gbuzonu sae: desleen -nyumaa 'de weee 'na 'ka tli, 'in wee gbunya -muni 'kaa lenv. ³⁵ Nu, la yali -yo dudv yia 'bhua, na weli 'na 'ka labhv 'mnumnu.

(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30,34-36)

³⁶ «Nu, nyume yabhlogbo 'ni wee stastee bhla -yo we 'yli -yi. Yali 'anzinya -yo -Lago 'Yuu 'debbie, wa 'ni wee 'yli -yi. Nu, na Dide -bhlogbo -yia wee 'yli. ³⁷ -We 'plia *Nowee bhla, zli do Nyumee 'Yu yia yia, mu yia lenva. ³⁸ Da 'nyu 'kadu 'nia -slo nyuma lasa, -zugba wa mi lida, wa mi 'mada, wa mi kukwalida, wa mi wa 'hwniyua yli zuda. Toun, 'in Nowee yia batoo 'kadu 'wugbla.

³⁹ Zezeguda 'kaa wa lasaa yi, waa nyuma 'ni gbu yabhlogbo 'wulanu. 'Sa -bhlokpade we yia -mia do Nyumee 'Yuu yiyizli.

⁴⁰ «Nyuma 'so -ka kpaa -mi, 'yabhlo wa yia 'wubhua, 'in wa 'ka -bha o -libheyi ti.

⁴¹ 'Hwni 'so -ka bhuda -mi, 'yabhlo wa yia 'wubhua, 'in wa 'ka -bha o -libheyi ti. ⁴² We 'dee 'gbv, a -tv 'yliyogada. 'Yli -we nya amiaa -Kanyo 'kaa yi, a 'ni we -yi.

⁴³ «A yibheli we 'ji nu, bhla -we nya 'wienyo 'kaa -buduu -kanyoo -gbe yi sabo, o -ka we -yi, o 'na 'ka 'ytaa hwo, 'in o kulva o 'yoo, -moo yi -budu zo pla. ⁴⁴ We 'dee 'gbv, a mnazi amiaa 'de la. Nu, bhla -we a 'nia -tolv, we nya Nyumee 'Yu yia yia.

Zolubhonnyo -zonu -yo zolubhonnyo 'nyuu gbu nine

(Lk 12.41-48)

⁴⁵ «Zolubhonnyo, -o zva o -kanyo 'nshwe, 'in o -yia gbu, sa o mia? Mo -wa, -o, o -kanyo tia o -lima -yo, 'in lilibhla -ka be, o 'ka wa lililu 'nye. ⁴⁶ O -kanyo -ka luyi, o -ka 'yi nu, -moo mi o lubho nuda, 'wutvte

-dloo mi o -nu nya. ⁴⁷ In nee aun -yla gbuzonu sae: o -kanyo yia -moo zvzonu weee o yoo 'nyea o 'ka we 'yliyozo. ⁴⁸ We -ka nu, do zolubhonnyoo nukple -nyu 'yli, 'in o gbaa o 'dee dli zoe: «Na -kanyo yia -mo -gwlea.» ⁴⁹ 'In o bhla o -lima bhutie, o -yo numanya 'so lia, 'in wa maa. ⁵⁰ 'Yli -we nya o 'nia o -kanyo wuda -mi, 'in bhla o 'kaa yi, o 'nia we -yi, we nya o yia. ⁵¹ O -kanyo yia o vua, 'in sa -Lago paa weli 'so -nyuma -kaslv 'wu, 'sa o yia -moo -kaslv 'wupaa, mo wa wilia, 'in wa lia gla 'wu.»

25

'Yiesia kugbuua gbuu nine

¹ «Nu, -we -yo -Lago nyumaa 'wlulaplie 'kaa 'wowlv, mu nu: mu -wa 'yiesia kugbuua. 'Hwnokwafetu zli, ma 'tlaa, wa 'ka 'hwnoo 'lowli yoo mni. ²⁻⁴ Wa gbu 'nia 'ylimna, wa -yo wa 'nape mnia, wa 'ni wa 'napee 'nyu 'wubhu. Wa gbu -mama -yia gbu, -maa 'bhua -maa 'nape -yo -maa 'napee 'nyuu -tukpu 'so 'wu. ⁵ Oo 'hwnoo 'lowli 'ni yida -mi -pa. 'In 'kua yia wa 'yli lawla. 'In wa yia 'ytaa hwo.

⁶ «Sabo -nyidi, 'in nyume yabhlo yia 'wukpu: «Lowli ka yioo! A mni o yoooo!» ⁷ Toun, waa 'yiesia ganoo, 'in wa yia wa 'nape lamnazi.

⁸ «-Wa 'nia 'ylimna, wa nee -wa -yia gbu -yia: «-Amiaa 'nape mi nyumoda, a 'nye -aun 'napee 'nyu.»

⁹ «-Wa -yia gbu, -maa nee wa -yia: «-Innya, 'napee 'nyu 'ni 'wuzu amiaa -nu -yo -amiaa -nu -yia. A mni we pelupanyaa -gbe, a 'ka amiaa -nu zo -bhlo.»

¹⁰ «Wa mnia 'napee 'nyu zaa, wa -manu -mo, 'in 'hwnoo 'lowli yia yi. -Wa mnazia wa -nu la, 'in wa -yo do 'lowli yia 'fetu -budu zo pla. 'In wa yia -bha kla.

¹¹ «-Muu 'bigu, wa tolva -manu yia yi, 'in wa nee: «-Amiaa -kanyo, -amiaa -kanyo, -kalu -bha, -a 'ka pla.»

¹² «Oo 'lowli nee: «In nee aun -yla gbuzonu sa: in 'ni aun -yi.»»

¹³ -Bha -Zezu bhla we -gve: «A -tu 'yliyogada, -we ka gbu -wa, a 'ni we 'yli -yi -bhloo, 'in a 'ni we bhla -yi.»

Zolubhonnyaa taa gbuu nine

(Lk 19.11-27)

¹⁴ «-We -yo *-Lago nyumaa 'wlulaplie 'wowlva, mu -wa nyume yabhlo. Mo mia

'lakpa 'wu mnuda, 'in o yia o zolubhonunya la, o 'ka wa o 'hnumnulu yoo 'nye, wa 'ka we 'yliyozu. ¹⁵-We nyume yabhlo mnenia o 'ka 'yliyozu, 'mu o 'nyea o. O 'nyea yabhlo -can bi gbu, wa 'sonu -can bi 'so, 'in o yia tanu -can bi -bhlo 'nye. Toun, 'in o yia mu.

¹⁶«-O 'yia -can bi gbu, o tatala we -gula -valepapie nya, 'in o yi 'yaa -can bi gbu we -gupali. ¹⁷'Sa -bhlokpade, o 'yia -can bi 'so, 'in -moo yi 'yaa -can bi 'so we -gupali. ¹⁸-O 'yia -can bi -bhlo, o mnia, o yia 'bhuka 'bhlu, 'in o yia -mo o -kanyoo -can zize.

¹⁹«We 'bi -gwlea 'wu, 'in wa -kanyo yia yi o 'ka o -lu zeli wa nya. ²⁰-O 'yia -can bi gbu, o bea o kwesi, 'in o yi 'yaa -mo -can bi gbu wleli. O nee: «Na -kanyo, -in ka 'mi -yo -can bi gbu ti, in 'ka we 'yliyozu. In ka -can bi gbu 'yi 'ya, mu mia da.»

²¹«O -kanyo nee o -yia: «We nani 'yili, -in mi zolubhonunyo -zonus nya, 'in -na zua 'mi 'nuhwe. -In ka -lu -sele 'yi, 'in -in yia we 'yliyozu tuklu, we 'dee 'gbu na nyea -mi -lu duun, -in 'ka we 'yliyozu. -In yi, in -yo -mi 'so 'ka 'muna li.»

²²«-O 'yia -can bi 'so, o bea o -kanyo -yo, 'in o nee: «Na -kanyo, -in ka 'mi -yo -can bi 'so ti, in 'ka we 'yliyozu. Nu, in ka -can bi 'so 'yi 'ya, nu, mu mia da.»

²³«O -kanyo nee o -yia: «We nani 'yili, -in mi zolubhonunyo -zonus nya, 'in -na zua 'mi 'nuhwe. -In ka -lu -sele 'yi, 'in -in yia we 'yliyozu tuklu, we 'dee 'gbu, na nyea -mi -lu duun, -in 'ka we 'yliyozu. -In yi, in -yo 'mi 'so 'ka 'muna li.»

²⁴«-O 'yia -can bi -bhlo, o bea o -kanyo -yo, o nee: «Na -kanyo, -in -yi we 'ji nu, -in 'te, da -in 'nia -lu gwlv, -mo -na kwaa we. 'In da -in 'nia 'mno 'pa, -mo -na dia we. ²⁵In mi -mi sodaa 'gbu, in mnia, 'in in yia -na -can zize 'bhuka 'wu. Nu, wee -na -can ni.»

²⁶«O -kanyo nee: «Na zolubhonunyo, -na nukple -nyu 'yili, 'ya -in 'yaa, -in -yi we 'ji nu, da in 'nia -lu gwlv, -mo na kwaa we, da in 'nia 'mno 'pa, -mo na dia we. ²⁷We -ka yaa 'sa -mi, -mumu ka 'gbu -in 'ni na 'gwezi banki 'wokwaa? 'In da in -ka yi, 'in in 'ka -mo we -sa, -zugba we ka -gu -bhoa?»

²⁸«Toun, o nee o lubhonunya -yia: «A -sa wee -can bi -bhlo o kwee, 'in o kaa -can bi kugba, a 'ka we o yoo 'nye. ²⁹-Wa weee kaa -lu duun, wa -nu wa yia -gupalia, 'in wa -nu 'ka 'wozuman. Nu, nyume o 'nia -lu duun

-ka, we -sele mia o kwee, kwee wa yia we o -saa. ³⁰O zolubhonunyo -o ka nukple -nyua 'yili, o mia da ni, a viteli o 'pipse, nikpise 'wu, mo wa wilia, 'in wa lia gla 'wu.»

³¹«O Nyume Yu yia yia, duduu 'wulapilunyo 'tute nya, o -yo o 'anzi weee 'so. -Bha o yia o 'hnumnkpe -gu ladia, 'in o 'ka nyuma 'wulapili. ³²Laga weee yia o 'yu 'wlugbelia, 'in mo yia nyuma -yosisalia. Sa numee 'yliyozunyo sisalia bhlabhlenya -yo wlinya -yo, ³³'sa o Nyume 'Yu yia bhlabhlenya liikwesolu zua, 'in o 'ka wlinya kopesolu zu. ³⁴-Sleen, o nyumaa 'wulapilunyo yia gbaa -wa mia o lilisolu -yia: «Amia, -mama na Dide palta so -zonu -gu la, a yi. A yi, dudu -lolu na Dide mrazia la ain -yia, we 'ka duduu gwedida 'bhu, a yi a 'ka we -goladi. ³⁵Nu, hwo ka 'mi 'bha, 'in a yia 'mi lilili 'nye. 'In 'nyumato yia 'mi 'bha, 'in a yia 'mi 'nyu 'nye. In mi zlume 'lakpayu nya, 'in a yia 'mi kpa so 'so nya. ³⁶In mi zlume kpanu nya, 'in a yia 'mi 'naa ku 'wugbali. In ka zlume gu -yo, 'in a yia 'mi 'yuo 'paa yi. In mi zlume -kaslu 'wu, 'in a yia 'mi -yobe.»

³⁷«'In -wa mia tuklu yia we 'bigupali o -yiae: «-Amiaa -Kanyo, nu, -in nee, hwo mi -mi 'bhada, 'in -a yia -mi lilili 'nye, 'nyumato mi -mi 'bhada, 'in -a yia -mi 'nyu 'nye. ³⁸Da -a 'yili -mi 'lakpayu nya, 'in -a yi -mi kpa so 'so nya? -In mi kpanu nya, 'in -a yi -mi 'naa ku 'wugbala? ³⁹-In ka gu -yo, -in mi -kaslu 'wu, 'in -a yi -mi -yobe? Labhla -a 'yi -mi, 'in -a yi we lenua?»

⁴⁰«Nyumaa 'wulapilunyo yia gbaae: «In nee ain -yia gbuzonus sa, -we a nua le na 'bisva bhelia -yia, na 'de -yia a nua we le.»

⁴¹«Toun, o nyumaa 'wulapilunyo yia -wa mia o kopesolu -yia gbae: «Amia -Lago tia me -yo la, a be lu! Nu, -kosu -we'e nyumoa, -we -Lago mrazia la *Kuzu -yo we 'anzunya -yia, a mni -mo. ⁴²Hwo ka 'mi 'bha, 'in a 'ni 'mi lilili 'nye. 'Nyumato mi 'mi 'bhada, a 'ni 'mi 'nyu 'nye. ⁴³In mia 'lakpayu nya, a 'ni 'mi kpa so 'so nya. In mia kpanu nya, a 'ni 'mi 'naa ku 'wugbali.»

⁴⁴«'In we 'bigu wa yia 'palia yiae: «-Amiaa -Kanyo, nu, -in nee, hwo mi -mi 'bhada, 'nyumato mi -mi 'bhada, -in mi 'lakpayu nya, -in mi kpanu nya, -in ka gu -yo, -in mi -kaslu 'wu, 'in -a 'ni -mi -yobe. Labhla -a 'yi -mia? Labhla -a 'ni we lenua?»

⁴⁵ «Ɔɔ nyimaa 'wlulapulnyo yia we 'bigupalia: <In nee aun -yla gbuzonu sae: -we a 'nia lenu -wa mia -sese -yla, -ami -yla a 'nia we lenu.>

⁴⁶ «Nu, wamia, da wa paa wa -kaslu 'wu, 'in we'e bhia, -mo wa mnia. 'In -wa mia tiklu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu wa yia 'yia.»

26

Zuifvu 'yugalunya zva -Zezuu -yogbu (Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Zn 11.45-53)

¹ -Zezu bhia gbv weee ni gbagbie, 'in ɔ nee ɔ 'bunonya -yiae:

² «A -yi we 'ji nu, *'Wuzitylu 'fetu ka cpa, we -tu 'wu 'yli 'so. Nu, ɔɔ Nyumee 'Yu, 'mo wa yia wlaa, wa 'ka ɔ *su -gu lakulu.»

³ Nu, -Lagobubonyaa -cian -yo Zuifvu nyuma kpasl gbelia 'wlu *-Lagobubonyaa -kanyo 'kado Kaifvu -budurwee, ⁴ 'in wa yia weli -bhlo bhli, wa 'ka -Zezu kpa 'wiemi, 'in wa 'ka ɔ 'bha. ⁵ Wa nee: «-A 'na kpalu ɔ 'fetu 'yli nya -ni, we 'ni -muv, 'in nyuma gbugblolua.»

'ɔwɔ yabhlo slua -Zezuu 'wluo *-lasiklo

(Mk 14.3-9; Lk 7.36-50; Zn 12.1-8)

⁶ Da -Zezu mia Betani *solbhanyo 'Simɔɔ -budurwee, ⁷ 'in 'ɔwɔ yabhlo yia ɔ -yobe. Ɔ ka -bhonyida kwee, *-lasiklo -zonu, -we 'ka -vale 'tea, we mi we 'wu. -Zezu mia lida, 'in ɔ yia wee -lasiklo ɔ 'wluo slu. ⁸ Ɔ 'bunonya 'yia we -yo, 'in wa yia 'ce 'pa, wa nee: «Lee -lu ka 'gbv ɔ nyumɔ 'sa sa wea? ⁹ A mneni yaa a 'ka wee -lasiklo -zonu pelu 'pa, 'in a 'ka we 'gwezi bobabhanya yoo 'nye.»

¹⁰ -Zezu yibhelia we 'ji nu, wa ka 'ce 'pa, 'in ɔ nee: «Lee -lu ka 'gbv a stal ɔɔ ɔwɔ nua? -We ɔ nua 'mi -yla le, gbuzonu -wa.

¹¹ Nu, bobabhanya -yo aun 'so mi 'yli weee nya. Nu, -ami mia, we 'ni 'yli weee nya in mi aun glaa. ¹² Na gbawlaa 'gbv ɔ yia wee -lasiklo na 'wluo slu. ¹³ In nee aun -yla gbuzonu sae: da wa yia -Lagogbu gba dudu weee -gv, -we ɔwɔ ni nua da le, gbaa wa yia we, 'in ɔ lenogbu 'ka nyimaa dli 'wu -tu.»

Zudasi 'yibha ɔ 'ka -Zezu wla (Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

¹⁴ Tɔɔn, -Zezuu 'bunonya kugbua le 'so glaa nyume yabhlo wa laa Zudasi Isikalioɔ, mo mnia -Lagobubonyaa -cian -gbe, ¹⁵ 'in ɔ

nee: «'Lee, in -ka -Zezu wla ni, lee -lu a 'ka 'mi 'nyea?» 'In -maa yia ɔ tama glu -bhlo 'ya kugbua 'nye. ¹⁶ We 'bhu wee 'yli 'wu, sa ɔ 'kaa nu ɔ 'ka -Zezu wla, -bha ɔ bhlia we 'yooɔ datale.

-Zezu -yo ɔ wlawlanyo lia (Mk 14.12-21; Lk 22.7-14, 21-23; Zn 13.21-30)

¹⁷ Nu, Zuifvu *'floo 'nia gɔɔ -yo -kaa 'fetu 'yilu tianu nya, 'in ɔ 'bunonya yia ɔ layibha: «Mo -in 'yibha -a mni -mi -yla 'Wuzitylu 'fetu -gv -lililu pia?»

¹⁸ -Zezu nee: «A mni -zɔɔ nyume nu -gbe, * a gba ɔ -yla: <-Amiaa -Kanyo nee: «Na bhli ka nyini. -Na -gbe na yia 'Wuzitylu 'fetu -saa, in -yo na 'bunonya 'so.» > ¹⁹ -We ɔ gbaa wa -yla, 'mu wa nua le, 'in wa yia wee 'fetu -gv -lililu pi.

²⁰ Jibhe zaa, 'in -Zezu -yo ɔ 'bunonya yia ladi wa 'ka li. ²¹ Da wa mia lida, 'in ɔ nee: «In nee aun -yla gbuzonu sa nu, aun glaa, nyume yabhlo yia 'mi wlaa.»

²² 'In we yia wa -yokpa, 'in wa yia ɔ layibhayibhie bhli -bhlo -bhlo: «Na -Kanyo, we 'ni -ami, we 'ni muv?»

²³ Ɔ nee: «-Ɔ -yo 'mi 'so -ka 'floo 'ɔwɔ zapu lu, mo -wa. ²⁴ Gbuzonu -wa: sa we mia celida -Lagosebhe 'wu ɔ daa, 'sa ɔɔ *Nyumee 'Yu yia mnia. Nu, nyume -ɔ 'kaa ɔ wla, 'in wa 'ka ɔ 'bha, gbunyuu mi -moɔ -nu nya. Wa 'ni yaa -moɔ gwali, we nani 'yli.»

²⁵ Zudasi -ɔ 'kaa -Zezu wla yia ɔ layibha: «Wlabi, we 'ni -ami, we 'ni muv?»

-Zezu nee: «-Mi gbaa de -muv!»

-Zezu -yo ɔ 'bunonya lia (Mk 14.22-26; Lk 22.15-20; 1 Kol 11.23-26)

²⁶ Wa mia lida, 'in -Zezu yia 'floo 'wobhu. Ɔ 'paa -Lago fuo, 'in ɔ yia we ladiɔ. Ɔ dililia we ɔ 'bunonya 'wola, 'in ɔ nee: «A 'bhu we 'wu a 'ka we li, na ku -wa.»

²⁷ -Muv 'bigu, 'in ɔ yia nu -kɔpu 'wobhu, ɔ 'paa -Lago fuo, 'in ɔ yia we wa yoo 'nye, ɔ nee: «A 'de weee 'ma we. ²⁸ Nu, mu -wa na 'pɔn -we yia jitea nyuma duuun 'gbv, 'in we 'ka -Lago -yo nyuma 'wosuslolu. ²⁹ Nu, gbuzonu -wa, zli na Dide -ka dudu 'wlulapli, we zli na maa nu lolu. We 'ni -muv, we 'ka -zeen 'wobhu, 'in na 'ka nu 'ma.»

³⁰ Wa bhli -Lago -lɔv 'bhie, wa yia 'tla, 'in wa yia *Olivosunyata -gogo 'wlu mni.

* 26:18 A zeli Mk 14.13-15

-Zezu nee nu, Pieli yia o gbu kpelia
(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Zn 13.36-38)

³¹ Toun, -Zezu nee wa -yla: «Nu, -zeen saboo 'debbie -gbolu, a 'de weee yia 'mi 'bi 'bhua. Nu, we mi celuda -Lagosebhe 'wue: «Bhlabhle 'yliyozonyo na yia 'bhaa, 'in bhlabhle 'ka lamno.»

³² Nu, in -ka tli, in -ka 'wuso lu, Galilee na yia aun wlua mnia.»

³³ 'In Pieli nee o -yla: «Nyuma weee -ka -mi 'bi 'bhv, -ami 'na 'ka we lenu.»

³⁴ 'In -Zezu yia we 'bigupalie: «In nee -mi -yla gbuozonu sae: -zeen sabo mia, -na kpeli na gbu 'wula -zakpa ta, -zugba -koko 'ni -slo gbo.»

³⁵ Pieli nee: «-Innya, we 'ni -muv, we -ka 'bha wa 'ka in -yo -mi 'so 'bha, in 'na 'ka -na gbu kpeli.»

'Sa -bhlokpade, wa 'de weee gbaa wee weli -bhlo.

-Zezu bhuhoea -Lago Getisemanee
(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)

³⁶ -Zezu -yo o 'binonya 'so, 'in wa yia da wa laa Getisemanee mni. -Bha o gbaa wa -ylae: «A -di da la, in 'ka mo mni, in 'ka -Lago bhuhoe.»

³⁷ O -yo Pieli -yo Zebedee 'yua 'so klaa, 'in wa yia mni. -Bha o -gu yia, 'in 'pion yia o dli 'wo slo. ³⁸ 'In o nee wa -ylae: «Na dli sulo mi 'mi 'bhada, a -tv 'yliyogada, a -yo 'mi 'so.»

³⁹ O bea 'yu -se, 'in o yia 'klu lagbli, 'in o yia -Lago bhuhoe, o nee: «Na Dide, 'in -ka we 'yibha, -in vlali 'mi stasie 'kadu -muni gwe. Nu, we 'na -zeli na dumagbu -ni, we -ze -na dumagbu.»

⁴⁰ 'In o yia o 'binonyaa -gbe luyi, -zugba wa mi 'y'laa 'wu. O nee Pieli -yla: «A 'ni mneni a 'ka 'yliyogada -tv 'leli -bhloo -kpuva, a -yo 'mi 'soo? ⁴¹ A -tv 'yliyogada, a bhuhoe -Lago, a yi laylagbu lu bhilili. Nu, nyumee dli 'yubha we 'ka -lu -zonu lenu, 'in ku 'ni we mneni.»

⁴² Toun, o 'bhv 'yaa wa -yo lu, 'in o yia -Lago bhuhoe. O nee: «We -ka nu, 'yoo -putu 'ni -mi, stasia -yoo 'ni in 'ka bhli, -na dumagbu nu le.»

⁴³ O yia lu, -zugba wa mi 'ya 'y'laa 'wu, wa 'yli ka 'wuwomanu 'gbu. ⁴⁴ O 'bhua wa -yo lu, 'in o yia 'yu be, 'in o tanu yia -Lago bhuhoe -zugba o gbaa wee weli -bhlokpade.

⁴⁵ 'In o yia o 'binonyaa -gbe yi lu, 'in o nee wa -ylae: «A mi 'y'laa 'wu -bhlokpade,

nyapeda a mia yi? Da wa 'kaa Nyumee 'Yu wla gbonyuu -lenunya -yla, we bhla ka nyini.

⁴⁶ A -so 'wu, -a 'ka mni! A -tali, nyumee o 'kaa 'mi wla, mo yia mo.»

-Zezu wa yia kpa

(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Zn 18.3-21)

⁴⁷ Da -Zezu mia gbada, weli mi o nyee, toun Zudasi yia yi. Oo Zudasi mia, o mi -Zezuu 'binonya kugbua le 'so glaa. 'In o -yo nyumaa -zlo yia yi, tugugble -yo su kibhe nya kwee. Nu, -Lagobubonyaa -cian -yo nyuma kpast tiea wa. ⁴⁸ O 'kaa o wla, sa o 'kaa o wla, o ka wa -yla we gba. O nee: «Nyume in -ka gbleli ni, mo -wa, a kpa o.»

⁴⁹ Toun, o bea -Zezu -yo, o nee: «*Wlabi o fusasie nya, 'in o yia o gbleli.

⁵⁰ -Zezu nee o -ylae: «'Tale, -we -in yia lenua, -in nu we le slui.»

-Bha tolua bea -Zezu -yo, 'in wa yia o kpa. ⁵¹ Nu, o 'binonyaa 'yabhlo -saa tugugble tukpa 'wu, 'in o yia we -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu zolubhononyo 'pa, 'in we yia o yukwli 'wlu -di. ⁵² Toun, -Zezu nee: «Fa -na -gble we 'bigv. Nu, -o -ka tugugble 'wubhu, tugugble 'yli o mnuua. ⁵³ -In yibheli we 'ji nu, in mneni in 'ka na Dide bhuhoe, -bha -bhlokpade, o 'ka 'mi 'anzunyya -zakpa kugbua le 'so yoo 'pa, we 'ka gu. ⁵⁴ We -ka 'sa -mi ni, sa -we mia celuda -Lagosebhe 'wu 'ka gbuozonu -zea? Nu, we nee 'sa we yia 'plia.»

⁵⁵ -Zezu nee wa -yla: «'Wienyo in -mia, 'in a yia 'mi kpa yi tugugble -yo su kibhe nya kwee -nya yi? -Innya! 'Yli weee nya, in mi ladida -Lagobudu 'kadu zo gbu -slo luda, 'in a 'ni 'mi kpa. ⁵⁶ Nu, 'sa we 'de weee 'plia sa, 'in -Lagobuu -falpanyaa weli -we mia celuda -Lagosebhe 'wu, we 'ka gbuozonu -ze.» Toun, 'in o 'binonya yia -bha o ti -gwagwie nya.

-Zezu wa kwaa gbuwubhunyya 'yu

(Mk 14.53-65; Lk 22.54-55,63-71; Zn 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Wa kpa o, 'in wa yia o -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu, -o wa laa Kaifuv -gbe kwa. Da -Lagobubonyaa -cian klaa, -Lago titee gwesanya klaa, wa -yo nyuma kpasie gbelia 'wlu. ⁵⁸ Pieli mi -Zezu 'bi, o 'ni o -yo cipa, 'in o yia -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -budunwee plali, o 'ka -bha 'yi.

⁵⁹ -Lagobubonyaa -cian -yo gbuwubhunyya weee titalia yoyogbu la -Zezu -yo, wa 'ka o gbu 'wluladili, 'in wa 'ka o 'bha, wa 'ni gbu

yabhlogbɔɔ 'yi. ⁶⁰ Nyuma -wa yia -Zezu yo - gu la zɔlva, -maa -zu 'wv. Nu, nyumɛ ɔ 'kaa wɛlɪ gba -we -yɔ wa 'kaa -Zezu 'bha, -mɔɔ 'nɪ -mɪ. -Slɛɛn, nyuma 'sɔ -sɔa 'wv wa nyɪdɪ, ⁶¹ 'nɪ -maa nɛɛ: «-ɔ mia da nɪ, ɔ nɛɛ nɪ, ɔ mneni ɔ 'ka -Lagɔbudu 'kadu labhɪ, 'nɪ ɔ 'ka we 'sɔbha 'yɪlɪ ta zɔ.»

⁶² -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu -sɔa 'wv, 'nɪ ɔ nɛɛ -Zezu -ylɛ: «Nyuma nɪ ka -mɪ gbu 'wluladɪ, -nɪ 'nɪ mneni -nɪ 'ka gbu -gu -saa?»

⁶³ -Zezu yia nɔwɛ -muda -tv. 'nɪ -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu nɛɛ ɔ -ylɛ: «-nɪ bɪ 'mɪ -yla, 'yɪlyɔgɔ -Lagɔɔ 'nɔnɪ nya: 'lee, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, -Lagɔɔ 'Yu -nɪ -mia yɪ?»

⁶⁴ -Zezu nɛɛ: «'Mv -nɪ gbaa dɛ! nɪ nɛɛ 'ya aɪn -yla nɪ, Nyumɛɛ Yu yia 'tɪtɛ -ka -Lagɔɔ lɪlɪsɔlv ladɪa. 'Yɪa a yia ɔ, yalɪpɔpa -gu -zugba ɔ -yɔ we kwɪ.»

⁶⁵ Tɔɔn, -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu yia ɔ 'naa yla 'cɛ nya, 'nɪ ɔ nɛɛ: «ɔ ka -Lagɔ vɛɪ, a 'dɛ weɛɛ ka we 'nɪ. -A 'nɪ -slɛɛn gbudayunyɔɔ gbu -ka. ⁶⁶ 'nɪ amia, a nɛɛ lɛa?»

Wa nɛɛ: «ɔ -yɔgbv -wa, wa 'bha ɔ.»

⁶⁷ Tɔɔn, wa yia ɔ -dlɛ klɔɔ slɪ, 'nɪ wa yia ɔ -kwɪlɪ 'pa, -zugba tɔlvɔ sɔbhaa ɔ 'kpa yukwɪ,

⁶⁸ 'nɪ wa nɛɛ: «-Lagɔɔ -Bhasanyɔ, nyɔɔ 'pa -mɪ -lua? -nɪ gba ɔ 'nɔnɪ!»

Piɛɪ kpɛɪɪa -Zezuu gbu

(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Zn 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Nu, Piɛɪ -dɪ -bha la, 'pɪpɛɛ -budɪnɔwɛɛ, 'nɪ -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kaduɔ zɔlvɔbhɔnɔnɔ yabhɪo yia ɔ -yɔbɛ, 'nɪ ɔ nɛɛ ɔ -yla: «-Mɪ, -nɪ -yɔ Galɪleyu -Zezu 'sɔ mɪ ya.»

⁷⁰ 'nɪ ɔ yia nyuma weɛɛ 'yɪbadɪ kpɛɪ, ɔ nɛɛ: «-We a mia gbada, nɪ 'nɪ we -yɪ!»

⁷¹ ɔ mɪa 'suoo klolo -yɔ, 'nɪ zɔlvɔbhɔnɔnɔ yabhɪo yia ɔ 'yɪ, 'nɪ -mɔɔ nɛɛ nyuma mia -bha -yla: «-ɔ mia dɛ nɪ, ɔ -yɔ Nazaletɪyu -Zezu 'sɔ mɪ.»

⁷² 'nɪ Piɛɪ yia we kpɛɪ -tapa, ɔ nɛɛ bibie nyaɛ: «nɪ 'nɪ nyumɛ nɪ -yɪ!»

⁷³ -Bha bɛa -sɛ, -wa mia -bha, wa nɛɛ ɔ -yla: «Nu, gbuzɔnɔv -wa, -nɪ mɪ wa glaa. -Na gbagbawɛɪ -gu -a yɪbhɛɪɪa we 'jɪ.»

⁷⁴ Tɔɔn, Piɛɪ yia bɪ, ɔ nɛɛ: «nɪ 'nɪ ɔɔ -nyumɛ nɪ -yɪ! nɪ -ka yo 'tubhɪ, -Lagɔ 'pa 'mɪ -kaslv 'wv!»

-Bha -bhɪokpadɛ -kukɔ gboɔ. ⁷⁵ 'nɪ Piɛɪ dɪ yia -we -Zezu gbaa ɔ -yla -gu -bho: «Nu,

-na kpɛɪ na gbu 'wɔla -zakpa ta, -zugba -kukɔ 'nɪ -slɔ gbo.»

Piɛɪ 'tɪaa, 'nɪ ɔ yia nyazɪwɛ wɪda -tv kpokpo.

27

-Zezu wa kwaa Pilatɪ 'yu

(Mk 15.1; Lk 23.1-2; Zn 12.28-32)

¹ Zlɔkpɛ -papa, -Lagɔbubɔnyaa -cɪan -yɔ Zuɪfɔv nyuma kpasɪ weɛɛ yia wɛɪ bhɪ, wa 'ka -Zezu 'bha. ² Wa gbuan ɔ, *Wɔlvɔmɪ -nyumɛ -ɔ pulɪa Zudeɛ -dɪdɪ 'wlv la, wa laa Pilatɪ, 'nɪ wa yia ɔ -mɔɔ -gbɛ kwa. 'nɪ wa yia ɔ -mɔɔ yoo 'nye.

Zudasɪ tɪɪa

(Lngb 1.18-19)

³ Zudasɪ, -ɔ wɪaa -Zezu, ɔ 'yɪa nɪ, wa ka ɔ -yɔgbv 'wɔbhɪ wa 'ka ɔ 'bha, 'nɪ ɔ dɪ yia ɔ zukpa -sa. 'nɪ weɛ tama glv -bhɪo 'ya kugbua mia, ɔ yia we -Lagɔbubɔnyaa -cɪan -yɔ Zuɪfɔv nyuma kpasɪ yoo 'nye lv. ⁴ ɔ nɛɛ: «Nyumɛ -ɔ 'nɪa gbɔnyuu yabhlogbɔɔ 'jɪ -yɪ, nɪ ka ɔ wɪa wa 'ka ɔ 'bha, gbɔnyuu nɪ nua lɛ.»

Wa nɛɛ ɔ -yla: «-Mv 'nɪ -amɪaa gbu. -Na 'dɛɛ gbu mv.»

⁵ Zudasɪ vitɪɪa weɛ 'gwezi -mɔ -Lagɔbudu 'kadu zɔ, ɔ mɪa, 'nɪ ɔ yia ɔ 'dɛ bɪzɪ. ⁶ -Lagɔbubɔnyaa -cɪan 'bhua weɛ 'gwezi la, 'nɪ wa nɛɛ: «Weɛ 'gwezi mɪa da nɪ, nyumɛɛ 'pɪɔɔn 'gwezi -wa, nɪ, -a 'nɪ mneni -a 'ka we -Lagɔbudu 'kadu 'kesu 'wɔzɔ.»

⁷ Wa bhɪɪa wɛɪ, 'nɪ wa yia weɛ 'gwezi labhɪ, 'nɪ wa yia we nya nyɪdabhɪanyɔɔ kpaɔ zɔ, we 'ka 'lakpanyaa 'bhɪlɪluda -zɛ.

⁸ We 'dɛɛ 'gbv wa laa -zɛɛn yɪ nya we «nyumɛɛ 'pɪɔɔn kpaɔ». ⁹ Nu, -we -Lagɔgbv -falɪpanyɔ Zɛɪɪmɪ gbaa, mv nua lɛ.

«Nu, tama glv -bhɪo 'ya kugbua, mv -wa -valɛ -we -gu *ɪzɪlɛɪ -ylaasɪ bhɪɪa wɛɪ, wa 'ka ɔ 'wɔzɔlv.»

¹⁰ 'Mv wa 'bhua 'wv, 'nɪ wa yia we nyɪdabhɪanyɔɔ kpaɔ 'wɔzɔlv.

Sa na -Kanyɔ tɪɛa 'mɪ, 'sa wa nua we lɛ.»

Pilatɪ 'bhua -Zezuu -yɔgbv 'wv

(Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Zn 18.33-38)

¹¹ Wa 'yɪlgbelɪa -Zezu Pilatɪ 'yu, 'nɪ -mɔɔ nɛɛ ɔ -yla: «'Lee, Zuɪfɔv 'wlulapɪɪnyɔɔ -nɪ -mia yɪ?»

'In -Zezu nEE o -yla: «'Mu -in gbaa de.»

¹² -Muv 'bigu, -Lagobubonyaa -cian -yo Zuifuv nyuma kpassi dila o gbu 'wlu la, o 'ni gbu -gu -sa. ¹³ Toun, Pilati nEE o -yla: «-We weee wa gbaa de -na da ni, -'in 'nu wee?»

¹⁴ -Zezu 'ni we 'yabhlogboo 'bigupali, 'in we yia Pilati njwagaga -subhali.

Pilati nEE nu, wa 'bha -Zezu (Mk 15.6-15; Lk 23.13-25; Zn 18.39-19.16)

¹⁵ Nu, Zuifuv *'Wuzititlyu 'feti -ka nyini ni, -o nyumaa -zlo 'yibhaa, 'mo Wlomv -duduv 'wlulapilunyoo saa -kaslv 'wu. ¹⁶ We bhla, nyumE -o nyuma weee -yia, wa laa -Zezu -Balabasi, mo mia -kaslv 'wu. ¹⁷ Da nyuma duun gbelia 'wlu Pilatu -gbe, 'in o yia wa layibhaE: «Nyoo a 'yibha in 'tide 'yia? -Zezu -Balabasi yaayu, -Zezu wa laa -Lagoo -Bhasanyoo?»

¹⁸ Nu, Pilatu 'de -yi we 'ji nu, zenyidli nya wa wlaa oo -Zezu. ¹⁹ Pilatu -dia la, o mi gbuwobhuda, 'in o 'njwono yia o weli yoo 'pa: «-In 'na plali nyumE mia nu gbu 'wu -ni. O 'ni gbonyuu lenu. Nu, -zeen sabo mia, -mo 'yila 'wu, in ka o 'gbu -zila 'yi.»

²⁰ * -Lagobubonyaa -cian -yo nyuma kpassi sumania nyumaa -zlo -yola, wa 'ka gba nu, o 'tide -Balabasi 'yi, 'in o 'ka -Zezu 'bha. ²¹ Oo duduv 'wlulapilunyoo nEE wa -yla: «Nu, nyumE yabhlo na yia 'yitidea. 'Lee, wa 'desobhie glaa, nyoo in 'ka 'yitidea?»

Wa nEE: «-Balabasi!»

²² Pilati nEE: «We -ka 'sa -mi, -Zezu wa laa -Lagoo -Bhasanyo, 'lee, lee -lu in 'ka o nonva?»

'In wa nEE: «Kulv o *su -gu la!»

²³ Pilati nEE: «Gbonyuu -mumu o nu lea?»

'In wa yia 'wukpi 'tite: «Kulv o su -gu la!»

²⁴ Da Pilati 'yia nu, -we o mia lenuda we bhe, 'in 'gbe mia gbugbloluda bhabha, o 'bhua 'nyu 'wu, o budoo kwe nyuma weee 'yibadi, 'in o nEE: «NyumE nu titlhee 'gba 'ni 'mi 'wlu -mi. Amiaa 'deE gbu -wa!»

²⁵ Wa 'de weee nEE: «O titlhee mia, -amiaa -yo -amiaa 'yilaaslu 'wlu -gbu -wa!»

²⁶ Toun, 'in Pilati yia -Balabasi -kaslv 'wusa. 'in o nEE 'sloja -yla nu, wa seli -Zezu, 'in wa 'ka o su -gu lakulv.

'Sloja nyania -Zezu (Mk 15.16-20; Zn 19.2-3)

²⁷ Pilatu 'sloja kwaa -Zezu duduv 'wlu-lapilunyoo -budunjweE. 'Sloja weee bibea o,

²⁸ 'in wa yia o -bana 'wusa, 'in wa yia o 'naa

zalo 'wupla. ²⁹ Toun, wa maa 'wia -kloo, 'in wa yia we o 'wluo -pla, 'in wa yia gblee o lilisoo 'wu zv. Wa 'sibhlia 'kukulu o 'yu, 'in wa yia o nyani. 'In wa nEE: «Zuifuv 'wlulapilunyoo, -na fuv!»

³⁰ 'In wa yia o -dle -gu slu. Wa 'bhua gblee 'wu, 'in wa yia we o 'wluo 'pa. ³¹ Da wa bhia o nyamE, 'in wa yia o 'naa zalv 'wusa, 'in wa yia o 'deE -bana o 'wupla, 'in wa -yo o yia mni wa 'ka o su -gu lakulv.

-Zezu wa kulva su -gu la (Mk 15.21-35; Lk 23.26-43; Zn 19.17-27)

³² Da wa 'tlaa 'gbe, 'in wa -yo Sileniyu 'Simoo yia gbeli. 'Sloja nEE o -yla -gla nya nu, o 'bhu -Zezuu su 'wu. ³³ 'In wa yia da yabhlo wa laa zuifoweli 'wu Golvgota nyini, we ji -wa nu, 'wluu 'kwaa da. ³⁴ -Bha 'sloja 'nyea -Zezu nu -we lu wa palia kalo -nyakpo. -Zezu 'yia we 'njwe, o 'ni we 'ma. ³⁵ Wa yia o su -gu lakulv, 'in wa yia -nigbi 'pa, -we wa 'kaa 'yi -bhlo -bhlo o -bananya glaaa 'gbu. ³⁶ Toun, wa yia -bha ladi, wa 'ka o 'yliyoozv.

³⁷ -We ka 'gbu wa yia o 'bha, wa ka we celv, 'in wa yia we o 'wlubita lakulv:

-O MIA DA

ZUIFUV 'WLULAPILINYOO -ZEUZU -WA

³⁸ Wa ka 'ya 'wienya 'so su -gu lakulv o kwesi. 'Yabhlo mi o lilisolv, 'in -gudu mia o kopesolv. ³⁹ -Wa plua -bha, 'wlu wa bitea, 'in wa velia -o, ⁴⁰ wa nEE: «-Mi, -mi gbaa -in 'ka -Lagobudu 'kadv -wlv, 'in -in 'ka we 'subha 'yli ta 'wu ni, -sa -na 'de gbu 'wu. Nu, -in -ka -Lagoo 'Yu nya -mi, -in 'bhu su -gu -in 'ka lasibhli.»

⁴¹ 'Sa -bhlokpade, -Lagobubonyaa -cian klaa, -Lagoo titee gwesanya klaa, we -yo Zuifuv nyuma kpassi nyania o, wa nEE: «O ka nyuma tolva pue, ⁴² o 'ni -sleen mneni o 'ka o 'de pue. *Izlaelu 'Wlulapilunyoo o -mia yi? We -ka 'sa -mi, o 'bhu su -gu o 'ka lasibhli, 'in -a 'ka o dli -gu zv. ⁴³ 'In o nEE: «In mi -Lagoo 'Yu nya.» Nu, -de -Lago yi njwuu, o 'ka o gbu 'wusa, -bha -a yia 'yia.»

⁴⁴ 'Sa -bhlokpade, 'wienya, -wa wa kulva su -gu la o kwesi, -maa velia o.

-Zezuu thda (Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Zn 19.28-30)

⁴⁵ 'Ylv 'ka -glonyidi nyinia yi, nikpise kpaa dudv weee -gu, we li 'leli ta. ⁴⁶ We bhaliida -Zezu 'kpa 'wu 'titEE, o nEE: «Eli, Eli, lama sabakatani?» -Muv ji -wa nu: na -Lago, na -Lago, lee -lu ka 'gbu -in yi 'mi 'bu 'bhua?»

⁴⁷Nyuma tɔlva -wa mia -bha, -wa 'nva we, wa nɛɛ: «Ɔ mi Elii ladal!»

⁴⁸Wa 'yabhlo 'bhua -fuu 'wu -gwagwie nya, ɔ faa we kalɔ nu lu, 'in ɔ yia we gblee 'yliya 'wu zv, 'in ɔ yia we ɔ hwe -yɔdi ɔ 'ka 'ma.

⁴⁹Nu, wa tɔlva nɛɛ: «-In wu -slɔ. -De Elii yi yi -mɔɔ 'ka ɔ gbu 'wusa, -a 'ka -bha 'yu!»

⁵⁰-Zezu yia 'wokpi lu 'titeɛ, 'in ɔ yia tlu. ⁵¹-Bha -bhlokpade, 'naa bɔzia -Lagɔbudu 'kadu zɔ bhlia 'woylayle we nyidi -mɔ yali tuklu, 'in we yia zɔ nyini. Dudu yia zuklu, 'in tukpanya yia 'woyla. ⁵²Gbawla yia hwe -kali, 'in -Lagɔnyuma tɔlva -wa tlia, 'in wa yia tɔltlunya glaa 'wuso. ⁵³'In wa yia wa gbawla 'wutla. Da -Zezu -sɔa tɔltlunya glaa 'wu, wa mnia -Zeluzalemv, 'in nyuma duun yia wa 'yu.

⁵⁴*Wlɔmv -slɔja glu gbuu 'yugalnyo -yɔ ɔ 'slɔja, -wa mia -Zezu 'yliyozoda, wa 'yia dudu zukluda we -yɔ -lu weee -we 'plia, 'in wa yia nyano nu, wa nɛɛ: «-Lagɔɔ 'Yu ɔ -mia 'piɛn!»

⁵⁵'Hwɔnɔ -duun mia -bha, -wa kwaa -Zezu yoo Galilee, 'in -wa pia ɔ -yla, wa 'yiligbe -mɔ 'pi, -zugba wa yla. ⁵⁶Wa glaa, Magidala -hwnɔ Malii klaa, *'Zake -yɔ * -Zezefv 'nyaa Malii klaa, we -yɔ Zebedee 'yuaa 'nyaa mi -bha.

Alimateyu * -Zezefu faa -Zezu gbawla 'wu (Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Zn 19.38-42)

⁵⁷Jibhe mia zoda, 'in Alimategbe 'wuv 'hnumnyo yabhlo wa laa * -Zezefu, 'in -mɔɔ yia yi. Nu, -mɔɔ mi -Zezuu 'bunɔnyo nya. ⁵⁸Ɔ mnia Pilatu -gbe, 'in ɔ yia -mɔɔ -Zezu 'kwie -zlali. Tɔvɔn, Pilatu yia ɔ 'yoo 'nye ɔ -yɔ we 'ka mni. ⁵⁹Ɔ 'bhua -Zezuu 'kwie 'wu, 'in ɔ yia we 'naa lolu -yɔ zv. ⁶⁰'Bhuka -we wa 'bhluwa tukpa 'wu ɔ 'dɛɛ -yla, we nukple ɔ faa wee 'kwie. We 'bɔgv, ɔ glipea tukpa -boklo 'kadu, ɔ klaa gbawla hwe, 'in ɔ yia mni. ⁶¹Magidala -hwnɔ Malii -yɔ Malii -putu -di -bha gbawla 'yu la.

'Slɔja -kva -Zezuu gbawla hwe

⁶²Zli -ka zli, mv -wa *Nyapeyl. -Lagɔbubɔnyaa -cian -yɔ Falizunyuma yia Pilatu -gbe mni. ⁶³Wa nɛɛ: «-Amiaa -kanyo, -we ɔɔ yokanyo ni gbaa, -zugba ɔ -ga 'yliyo, -amiaa dli ka we -gv lasibhli. Ɔ nɛɛ: «'Yli 'sɔ, we tanv nya, na yia tɔltlunya glaa 'wuso.»

⁶⁴We 'dɛɛ 'gbu, -na zukpa -wa, tie -na 'slɔja,

wa 'ka ɔ gbawla hweku tuklu 'yli ta. Wa -ka 'sa nu, ɔ 'bunɔnyo 'ni mneni wa 'ka ɔ 'kwie yli, 'in wa 'ka gba nu, ɔ ka tɔltlunya glaa 'wuso. We 'ni -mvv, yo -mvv wa yia tubhua, we -nyu 'yli we -zi tanv.»

⁶⁵Pilatu nɛɛ: «'Slɔja ni, sa a -ka we hwekukve mneni, a mni a 'ka 'sa we hweku.»

⁶⁶Tɔvɔn, wa yia mni wa 'ka gbawla hweku. Tukpa -we mia we hweɛ, 'in wa yia we -yɔ 'pa, 'in wa yia -bha 'slɔja 'yilgbeli, wa ka we 'yliyozv.

28

-Zezu -sɔa tɔltlunya glaa 'wu
(Mk 16.1-11; Lk 24.1-12; Zn 20.1-10)

¹Nyapeyl 'plia, dimasu zlukpe -papa, Magidala -hwnɔ Malii -yɔ Malii -putu yia gbawla -gv mni. ²Tɔvɔn, 'in dudu yia zuklu sa -gligli. -We ka gbu -wa, Jeditapeɛ 'anzi 'bhua yali, mv 'sibhlia la, we glipea tukpa -boklo 'kadu, 'in we yia we gbawla hweɛ -sa, 'in we yia we -gv ladu. ³Sa 'nyu 'kaa 'yuka 'pa, 'sa we 'klu mia, 'in we 'wu -bana la 'pau 'pau. ⁴Waa 'slɔja nva nyano, -zugba wa tɛlia, 'in wa yia bhli tɔltlunya 'bhisa.

⁵Nu, 'anzi nɛɛ 'hwnɔ -yla: «A 'na nunv nyano -ni. In -yi we 'ji nu, -Zezu -ɔ wa kulva *su -gv la, ɔ da a mia -talida. ⁶Ɔ 'ni -seli -mi. Sa ɔ gbaa, ɔ ka tɔltlunya glaa 'wuso, ɔ -ga 'yliyo. A yi, da ɔ pia zlume la, a 'ka -bha 'yu. ⁷A mni -gwagwie nya, a 'tulv ɔ 'bunɔnyo nu, ɔ ka tɔltlunya glaa 'wuso, ɔ ka aun 'yugal Galilee. -Mɔ a yia ɔ 'yia. Nu, 'mv in gbaa de aun -yla.»

⁸Wa 'bhua gbawla -yɔ slvi, wa mi nyano nuda, -zugba 'muna 'kadu mi wa dli 'wu. 'in wa yia mni -gwagwie nya, wa 'ka -Zezuu 'bunɔnyo 'du -sali. ⁹Tɔvɔn, 'in -Zezu yia wa yoo yi, ɔ nɛɛ wa -yla: «Ka 'yuo 'pa!» Wa bea ɔ -yɔ, 'in wa yia ɔ bhv lakpa, 'in wa yia ɔ 'ylimani. ¹⁰'In ɔ nɛɛ wa -ylae: «A 'na nunv nyano -ni, a mni, a gba na bhelia -yla wa mni Galilee, -mɔ wa yia 'mi 'yia.»

'Di 'slɔja -saa
(Mt 27.62-66)

¹¹Da waa 'hwnɔ mia -slɔ 'yloogblv, 'slɔja -wa -kva gbawla hwe, 'in wa tɔlva yia 'gbe nukple lumni. -We weee 'plia, 'mv wa gbaa -Lagɔbubɔnyaa -cian -yla. ¹²-Maa -yɔ nyuma kpasɔ gbelia 'wlu, 'in wa yia weli -bhlo bhli.

Wa 'nyea 'sloja 'gwezii -zlo, ¹³'in wa nee: «-We a 'kaa gba ni, mu ni da: «Nu, sabo, da -a ma 'ytaa 'wu, 'in o 'bunonya yia yi, 'in wa yia o 'kwie yli.» ¹⁴Nu, o dudu 'wlulapunyoo -ka we 'nu, -we -a 'kaa gba, -a -yi we. Gbu 'na 'ka aini yli.»

¹⁵'Sloja -yo wa 'gwezi mnia, -we wa gbaa wa -yla, mu wa nua le. Wee 'di wa zua 'sloja, 'in we yia lamneni Zuifoo -gbe. -Zee yli nya, wa mi -slo we gbada.

-Zezu -slooa o 'de o 'bunonya 'klu

(Mk 16.14-18; Lk 24.36-49; Zn 20.19-23; Lngb

1.6-8)

¹⁶o 'bunonya kugba le -bhlo mnia Galilee, -gogo -we -Zezu -slooa wa 'klu, 'mu wa -gbla. ¹⁷Wa 'yia -Zezu -yo, 'in wa yia o 'hni -mni. Nu, wa tola lua dli. ¹⁸-Zezu bea wa -yo, 'in o nee: «-Lago ka 'mi 'tite weee 'nye yali -yo dudu -gu. ¹⁹A mni laga -dudu weee -gu, a -zeli -mo -nyuma na 'bunonya. A batizee wa 'nyu nya, Dide klaa, 'Yu klaa, we -yo Zuzu 'Pupa, wa 'hni nya. ²⁰Tite weee in 'nyea aini, a -slooa wa we 'nuhwezoo. A yibheli we 'ji nu, in -yo aini 'so mi 'yli weee nya, 'in dudu 'kaa labhu.»

Maluku 'sebhē

Sa Maluku gbaa -Zezuu gbvzvzv gbu

Nu, nyuma -wa cēla -Zezuu -gvgbu, Maluku -wa wa tianv. Ōmō klaa, *Pōlv klaa, we -yō Banabasi, ma nva lubho dabvdu. Wa ka Maluku -gvgbu celv -Zezuu tietienyaa lenvgbunyaa 'sebhē 'wv. Ō 'sebhē 'wv, ō 'yibha ō 'ka tia -Lagonyuma -Zezu -slolu, 'in -we ka 'gbv we mī yaa nu, -Zezu tli tēv, ō 'ka we 'ji wa -yla gba.

-We 'kaa lenv, 'mv 'Zan *-Batisu gbaa

¹ -Lagōgbv -we gbaa -Lagōō 'Yu -Zezu *Klisu gbu, we gwedida ni. ² *-Lagōgbv -falpanyō *Ezaii cēla ō 'sebhē 'wv:

«Nu, -Lagō nēē:

«Mī 'yu na paa na *tietienyō yoo ō 'ka -na 'yoo -yōmnazl.»

³ Nyūmē yabhlo 'kpiā 'wv -mō da bēblēē, ō nēē:

«Nu, a mnazi Nyūmaa -Kanyōō 'yloogblv -yō. A nv 'yoo tuklu ō 'yu.» »

⁴ Sa wa 'yia *Zaan -yō -mō da bēblēē, -zugba ō batizee nyūma 'nyu nya, ō kpi 'wv nu, «A 'bhiti dli, a yi in 'ka aū batizee, 'in -Lagō 'ka amiaa gbunyii 'wv.»

⁵ Zudee -dvdv -gv -nyūma weee -yō *-Zeluzalemv -nyūma weee yia Zaaan -gbē. Gbunyū, -we wa nva lē, 'mv wa gbaa -zejila 'wv, 'in ō batizea wa, Zudeen nyū lv.

⁶ Nu, ōō Zaan mia, ō 'wv -bana mī *-nyōmēē nyāni nya, 'in ō -cesli mia numēē ku nya. Luv 'kpi -yō -gangan ō lia. ⁷ Ō 'kpiā 'wv, ō nēē: «Nyūmē -ō yia 'mī 'bī yia, ō 'tite -zi na -nv. In 'nī we 'klv -ka in 'ka 'wukwli, 'in in 'ka ō -sakwlaa 'lrukpe -blo. ⁸ 'Nyū nya -amī na batizea aū. Mō yia aū batizea -Lagōō Zuzu 'Pupa nya.»

Zaan batizea -Zezu

(Mt 3.13-4.11; Lk 3.21-22, 4.1-13)

⁹ -Bha -bhlokpade -Zezu 'bhva Nazalēti Galilee -dvdv -gv, 'in Zaan yia ō batizee Zudeen nyū lv. ¹⁰ -Zezu 'tlaa 'nyū lv, tōv, ō yia -Lagōō 'gbē -yōyī gwē -kalida. 'In -Lagōō Zuzu -ō 'wlvā -kpakv, -mōō yia -Zezu -gv lasibhli. 'In wa yia wēl yabhlo 'bhva -Lagōō -gbē 'nv, we nēē: ¹¹ «Na 'Yu -in -mia, in -kalī -na zē. -Mī in 'nyēa na dli weee yoo.»

¹² Tōv, -Lagōō Zuzu yia -Zezu da bēblēē 'sulu. ¹³ Ō li -mō 'ylī glv 'sō, 'in *-Saatan yia

ō layla, -zugba -Zezu mī -mō -fliinuma glaa, 'in 'anzunya yia ō 'wusa.

-Zezu laa zibhibhanya -mnva

(Mt 4.12; Lk 4.14-15, 5.1-11)

¹⁴ Wa ka Zaan -kaslv 'wupa 'bhie, -Zezu yia Galilee -dvdv -gv mni. Ō nyūnia -mō, 'in ō yia -Lagōgbv gbagbie bhli. ¹⁵ Ō nēē: «'Ylī -we -Lagō -saa -bha, we ka nyūni. *-Lagōō nyūmaa 'wlulapūlī bhla ka cūpa. A 'bhiti amiaa dli. A zv -Lagōgbv dli -gv.»

¹⁶ -Zezu mī Galilenyū kwesi 'plīda, 'in ō yia 'Simōō -yō ō bheli Andlee 'yī. Wa mī -bha wa 'sowli 'nyū lv vitelida. Nu, zibhibhanya wa -mia. ¹⁷ -Zezu nēē wa -ylāē: «A yi 'mī 'bī, sa a kpaā zibhi, in 'ka 'sa aū nyūmaa 'yiliblanōnyūna -zēlī, 'in a 'ka wa 'mī 'bīla.» ¹⁸ Tōv, wa tia -bha wa 'sowli, 'in wa yia ō 'bī mni.

¹⁹ Ō bēa 'yū -sē, 'in ō yia Zebedee -yō ō 'yua *Zake -yō *Zaan -yōyī, -zugba wa mī wa 'sowli mnazīda, -mō 'glv 'wv. ²⁰ Ō laa wa, 'in wa yia -bha wa dīde -yō ō lubhōnyūna tī, -mō 'glv 'wv, 'in wa yia ō 'bī mni.

-Zezu vva zuzu 'nyūu

(Lk 4.31-37)

²¹ -Zezu -yō ō *'būnōnyā mniā Kapenaumu *Nyapeyū nya, 'in ō yia wa gbv -slolu *-Lagōbudu zō. ²² Ō gbagba wēlī ka wa ŋwegaga -subhali. Nu, ō 'nī wa gbv -slolu -Lagōō titee gwasanya 'bhisa, se -we -Lagō 'nyēa ō, we nya ō -slolua wa gbv. ²³ Tōv, nyūmē yabhlo, zuzu 'nyūu kpaā, 'mō wa 'yia -yō -mō -budu zō, 'in ō yia 'wukpī. ²⁴ Ō nēē: «-Mī, Nazaletiyū -Zezu, -naa lēē -gbv pūlī na gbv 'wvā? -Amiaa lasastee 'gbv -in yia yi yi? In -yī -mī ŋwēē ŋwēē: -Lagōō -Mōwlvnyō ō tiea, 'mō -in -mia.»

²⁵ -Zezu yia we, we ŋwēē labhali -gla nya: «'Mu ŋwēl 'Bhv ō 'wv.»

²⁶ Tōv, 'in we yia ō lazuklu 'titeē, 'in we yia ō 'wvā 'wukpīkpie nya. ²⁷ ŋwegaga yia wa 'dē weee subha, 'in wa yia la 'yibhalī yibhale: «Aya! Lēē gbv nī daa? Wēlī -lolu ō slolua nyūma 'tite nya. Nu, ō pūlī zuzu 'nyūi 'wlu la, 'in we zva ō 'nūŋwē.»

²⁸ -Bha -bhlokpade ō 'ŋnī mnenia Galilee -dvdv -gv la.

-Zezu jipea guzvnyaa -zlo

(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

²⁹ Wa 'tlaa tōv, ōmō klaa, 'Zake klaa, we -yō Zaan, wa yia Andlee -yō 'Simōō -budūŋwēē mni. ³⁰ Wa 'kaa -mō nyūni, -zugba

'Simɔɔ ɛ ɲwɔɔ 'nyaa mɪ lapɪda. ɔ ku -su. Wa yia we -Zezu -yla gba slvi. ³¹ɔ bea ɔ kwesi, 'in ɔ yia ɔ sɔ -yɔ ɔ 'wɔbhulu, 'in ɔ kusulo yia ɔ -gv 'bhu. 'Bhie, ɔ yia wa -yla pipie bhli.

³²Jibheza, da 'ylo bhli, 'in wa yia guzvny -yɔ nyuma -wa zuzu 'nyuu mia 'wɔ -Zezuu -gbe -la. ³³'In, -zɔɔ -nyuma weee yia -bha wee -buduɲwɛ 'wlugbeli. ³⁴ɔ yia nyuma, -wa kaa guu 'yli -bhlo -bhlo -yɔ jipe, 'in ɔ yia zuzu 'nyii duun vu. Nu, ɔ -ɔ -mia, zuzu 'nyii -yi we, we 'dɛɛ 'gbv ɔ 'nɪ ɲwɔn we 'ka gba.

-Zezu 'pluha Galiledudu weee -gv
(Lk 4.42-44)

³⁵Zlɪgv -papa, 'in -Zezu yia 'wɔsɔ, 'in ɔ yia -flii mni. -Mɔ ɔ bhuhhoea -Lago. ³⁶'Bhie, 'Simɔɔ -yɔ ɔ -lima yia ɔ 'ylibulanɔnva mni. ³⁷Wa 'yia ɔ, wa nɛɛ ɔ -yla: «Nu, nyuma weee mi -mi -yɔ layibhada.»

³⁸ɔ nɛɛ wa -yla: «-A mni 'ya da -putu, kwesi -gbenya 'wɔ, in 'ka -memɛ -Lagɔgbv gba. Nu, we 'gbv in yia yi.»

³⁹ɔ yia Galilee -dudu weee -gv 'plɪl, -zugba ɔ gba -Lagɔgbv -Lagɔbudunya zɔ, 'in ɔ vu zuzu 'nyii.

-Zezu jipea *sɔlibhanyɔ
(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

⁴⁰-Bha *sɔlibhanyɔ -bhlo bea ɔ 'yu, 'in -mɔɔ yia 'kukolu 'sibhli. -Mɔɔ nɛɛ: «-Na zupka -wa. We -ka -mi dudu nani, -in mneni -in 'ka 'mi jipe.»

⁴¹-Zezu 'yɪla ɔ nyazi, 'in ɔ yia ɔ kwezi, 'in ɔ nɛɛ: «We nani 'mi dudu we 'ka -mi -yɔ 'bhu.» ⁴²Tɔɔn, 'in we yia ɔ -yɔ 'bhu, 'in ɔ yia 'pɔ. ⁴³-Bha ɔ gbaa ɔ -yla 'klv 'cɪcɪ nyae: ⁴⁴«-In -ka mni ni, -in 'na -sali we 'di nyume yabhlogbɔɔ -ni. Mni -na 'dɛ *Lagɔɔbɔɔnyɔ 'kluslolua. 'In, -we *Moizu gbaa nyume ɔ -ka 'pɔ ɔ 'nyɛ -Lago, -in wla we, wa 'ka we 'jiyibheli ni, *sɔli ka -mi ku 'wɔ 'bhu.»

⁴⁵ɔɔ nyume mni, 'in ɔ yia we gba nyuma weee -yla. We 'dɛɛ 'gbv -Zezu 'ni 'maslɛn mneni ɔ 'ka 'gbe nukple pla. -Mɔ ɔ -dɪla -flii la, -zugba wa bhv da weee, wa yi ɔ -gbe.

2

-Zezu jipea zɔlaslonyɔ
(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

¹'Yli 'sɔlɛ 'pla, 'in -Zezu yia Kapenaumu lu yi. Wa ka 'nu nu, ɔ mi -budu zɔ. ²Nyuma duun yia -mɔ gbeli. Wa -zu 'wɔ -bhaa 'gbv, tɔlva 'ni mneni wa 'ka 'yiligbeda 'yi -bha

-buduɲwɛ. 'In, -zugba ɔ gbaa wa -yla -Lagɔweli. ³'In nyuma -yɔ zɔlaslonyɔ yia yi. ɔ mi nyuma -mɔɔ kwɛɛ 'sowli 'wɔ. ⁴Nyuma -zu 'wɔɔ 'gbv, wa 'ni mneni wa 'ka ɔ -Zezu 'kluslolu. We 'dɛɛ 'gbv wa -gblaa -budu 'wlu, wa 'fitea -bha, 'in wa yia -bha ɔɔ zɔlaslonyɔ -lali, -zugba ɔ mi 'sowli 'wɔ. ⁵-Zezu 'yia nu, wa ka ɔ dli -gv zɔ, ɔ nɛɛ ɔɔ zɔlaslonyɔ -yla: «Na 'yu, in ka -na gbonyii 'wɔtɪ.»

⁶-Lagoɔ titee gwesanya tɔlva -dia -bha la, -maa nɛɛ -maa 'dɛɛ dli zɔɛ: ⁷«Lɛɛ -lu ka 'gbv nyume -mɔni gba 'sa sa? -Lago ɔ vɛla. -Lago -bhlogbɔɔ mnenia ɔ 'ka nyumeɛ gbonyii 'wɔtɪ. We 'ni mɔɔ?»

⁸'In gbv -we mia wa 'wlukvɔn, -Zezu yibhelia we, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «Lɛɛ -lu ka 'gbv a pupali sa dli laa? ⁹'In 'ka gba: «In ka -na gbonyii 'wɔtɪ», -mɔɔ -kala -yɔ yaayɪ, in 'ka gba: «-Sɔ 'wɔ, 'bhu -na 'sowli 'wɔ, mni -buduɲwɛɛ -mɔɔ -kala -yɔ yi? ¹⁰A yibheli we 'ji nu, ɔɔ *Nyumeɛ 'Yu ka se dudu -gv, ɔ 'ka nyumaa gbonyii 'wɔtɪ.» ¹¹-Bha ɔ gbaa ɔɔ zɔlaslonyɔ -yla: «-Sɔ 'wɔ, -in 'bhu -na 'sowli 'wɔ, mni -buduɲwɛɛ.»

¹²Tɔɔn, nyuma weee mi ɔ ylada, 'in ɔ yia 'wɔsɔ. ɔ 'bhua ɔ 'sowli 'wɔ, 'in ɔ yia mni. We subhala nyuma ɲwegaga, 'in wa yia -Lagoɔ ɲni -mnɪni, wa nɛɛ: «-A -ka bhaa 'wɔ, -a 'ni -slɔ 'sasɔkpa -gbv -minu da 'yi.»

-Zezu laa Levii
(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)

¹³-Zezu mni lu, -mɔ 'nyu kwesi, 'in nyumaa -zlo yia ɔ 'bi yi, -zugba ɔ slolua wa gbv. ¹⁴ɔ mi 'plida, 'in ɔ yia Alufee 'yu Levii -yɔyɪ, -mɔɔ -di 'gwezisabudu zɔ la. 'In ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «Yi 'mi 'bi.» *Levii -sɔa 'wɔ, 'in ɔ yia ɔ 'bi mni.

¹⁵-Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya mi lida *Leviii -budu zɔ, -zugba *nisɔn -gwezisanya -yɔ gbonyuuu kwɛ -cian tɔlva mi 'ya wa glaa. Nu, -maa -zu 'wɔ, 'in wa mia ɔ 'bi. ¹⁶-Lagoɔ titee gwesanya 'yia -Zezu -yɔ nisɔn -gwezisanya -yɔ gbonyuuu kwɛ -cian nya lida, 'in wa nɛɛ ɔ 'bunɔnya -yla: «Lɛɛ -lu ka 'gbv ɔ -yɔ nisɔn -gwezisanya -yɔ gbonyuuu kwɛ -cian lia?»

¹⁷ɔ 'nɔa we, ɔ nɛɛ wa -yla: «Nyuma -wa -yala, wa'a mni -dɔtlɔɔ -gv. Nu, guzvny mni -dɔtlɔɔ -gv. Nu, in 'ni nyuma tuklu laa yi, gbɔkpua -nyuma in yia laa.»

-Zezu -yo 'sun
(Mt 9.4-17; Lk 5.33-39)

¹⁸ Zaaan 'bunonya -yo *Falizinyuma mi 'sun 'wu, 'in wa yia -Zezu layibhaa mni. Wa nee o -yla: «Lee -lu ka 'gbu Zaaan 'bunonya -yo Falizinyuma mi 'sun 'wu, 'in -nanuu 'bunonya 'ni 'sun 'wu -mia?»

¹⁹ -Zezu yia we 'bigupali: «'Hwanoo kwa zli, o 'lowlii -lima mneni wa 'ka lililu ti o 'lowlii 'yibadu? -Innya, we 'ni 'sa -mi. O 'lowli -ka -bha -mi, wa 'ni mneni wa 'ka 'sun pla. ²⁰ Nu, 'yli yabhlo yia nynia, 'in wa saa wa 'hwanoo 'lowli glaa. -Muu zli wa plaa 'sun.

²¹ «Nu, -bana sua -ka yla ni, nyume -ka we pupeda -mi, o'o zu we ylada 'naa lolu. O -ka 'sa we nu, 'in 'naa lolu gbizea -bana sua 'wu, 'in we ylada ylimania 'wola.

²² «Nu, wa'a pali nu lolu *bala sua 'wu. Wa -ka 'sa nu, 'in nu lolu wlaa wee bala, 'in we 'de 'so nyumoa. Nu, nu -lolu kaa bala lolu.»

-Zezu -yo Nyapeyli
(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)

²³ *Zuifvu Nyapeyli yabhlo nya, -Zezu mi blekpa 'plida, 'in o 'bunonya yia bleya -kwakwie bhli 'yoonjwe -yo. ²⁴ -Bha Falizinyuma gbaa o -yla: «-We -amua tite gbaa wa 'na nuuu Nyapeyli nya le -ni, lee -lu ka 'gbu -na 'bunonya nu we lea?»

²⁵ O nee: «Da *-Davidi 'mia -lu -ka, 'in hwo mia o -yo o nononya 'bhada, -we o nua le, a 'ni -slo we zelu? ²⁶ *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu Abiataa bhla, 'sa -Davidi plaa -Lagoo bubobudu zo, 'in 'floo wa 'nyea -Lago, wee 'floo mia ni, -Lagobubonyaa 'dekpaa 'ka yaa we li, 'in -Davidi yia we li, 'in o yia o nononyaa -nu wla.

²⁷ «-Lago zua nyuma Nyapeyli, wa zuzonu 'gbu o yia we lala, we 'ni Nyapeyli 'dekpaa 'nuhwezuzvee gbu. ²⁸ We 'dee 'gbu, Nyumee Yu mia, mo -wa Nyapeyli -Kanyo.»

3

Nyume -o ka so 'kua
(Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

¹ -Zezu yia -Lagobudu zo pla lu, -zugba nukpasu o ka so 'kua o mi -mo. ² -Wa mia -bha, -zugba wa wu 'saa -Zezu tenyii, -de o yi nyume jipe Nyapeyli nya, 'in wa 'ka sa o'o zua titee 'nuhwe, wa 'ka we gbu o 'wlu di. ³ O nee -o ka so 'kua -yla: «-So 'wu nyuma weee -zejila 'wu.»

⁴ Touu, o yia wa layibha: «Sa tite gbaa? We nee wa nu gbu -zonu le Nyapeyli nya yaayu, wa nu gbu 'nyuu lee? Wa pue nyume yaayu, wa 'bha nyumee?»

⁵ 'In -bha yia 'wotu bhlenyii. ⁶ Waa nyumaa nukplee 'ylinyunoo 'gbu -Zezuu dli yia 'wuso, -zugba o ylaa wa 'ce dli nya. 'In o nee -o ka so 'kua -yla: «-Glo -na so 'wu.» O -gloa o so 'wu, 'in we yia 'pu. ⁷ Falizinyuma 'tlaa, wa -yo *Ewloduo nyuma yia yli pla, wa yia gbu zu. Nu, wa 'ka 'klu 'yu, wa 'ka o 'bha.

Nyumaa -zlo yia -Zezu 'bi

⁷ -Zezu yia 'nyuu hwe -yo mni, o -yo o 'bunonya 'so. Nyumaa -zlo yia o 'bi, Galilee klaa, Zudee klaa, we -yo Idumee dudv -gu wa 'bhua. ⁸ Tolva 'bhua -Zeluzalemu, tolva 'bhua Idumee -dudv -gu, dudv -we mia Zudeen nyu luv, tolva 'bhua we -gu, tolva 'bhv 'yaa Tili -yo Sidon kwesi gbe 'wu. Nu, wa 'nua o lenvgbu, 'in wa yia o -gbe yi. ⁹ O nee o 'bunonya -yla: «A mnazi 'glv yabhlo la 'mi -yla. Nu, nyumaa -zlo yi 'mi nunen.»

¹⁰ Nu, o ka nyuma duun jipe, we 'dee 'gbu -wa kaa gu -yo, 'in wa suslua wa 'ka o kwezi. ¹¹ 'In zuzu 'nyii -ka o 'yu, 'in we kwlia 'wu o 'yu, 'in we kpia 'wu: «Nu, -Lagoo 'Yu -in -mia.» ¹² 'In o gbaa we -yla 'klu 'cici nya nu, -o o -mia, we 'na gbalu we -ni.

-Zezu -saa -bha o 'bunonya kugbua le 'so
(Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

¹³ -Muu 'bigu, 'in -Zezu yia -gogo 'wlu mni, 'in nyuma o 'yubhaa, o yia wa la. 'In -maa yia o -gbe mni. ¹⁴ 'In o yia -bha nyuma kugbua le 'so -sa, 'in o yia -maa tie, -maa 'ka -Lagobgu gba. ¹⁵ 'In o yia wa 'tite 'nye wa 'ka zuzu 'nyii vu. ¹⁶ Waa nyuma kugbua le 'so, o -saa -bha, wa hu ni: 'Simoo, -moo -bajni o zua Pieli, klaa, ¹⁷ Zebedee 'yu 'Zake -yo -moo 'bisua -bheli wa laa Zaan klaa, -maa -bajni o zua Boanezesti, -muu ji -wa nyuma -wa 'wlu -de, we -yo ¹⁸ Andlee klaa, Filipu klaa, Batlemii klaa, Matie klaa, Toma klaa, Alifee 'yu 'Zake klaa, Tadee klaa, 'gbee *lupanyo 'Simoo klaa, ¹⁹ we -yo Zudasi Isukaliotu, nyume -o wlaa -Zezu, 'in wa yia o 'bha.

-Zezuu nyuma yia o 'bi

²⁰ 'In wa yia -budurjwee mni lu. Nyuma duun yi 'yaa wa -gbe yi, we 'dee 'gbu wa 'ni mneni wa 'ka li. ²¹ O nyuma 'nua da we, wa

nɛɛ nu, -Zezu 'wlukuvn ka -nyumɔ. 'In wa yia ɔ 'bi yi.

-Lagɔɔ titee gwesanya dila -Zezu gbv (Mt 12.22-32; Lk 11.14-23, 12.10)

²² -Lagɔɔ titee gwesanya, -wa 'bhua -Zeluzalemv, wa nɛɛ: «*Belzebuli ka -Zezu kpa, wee zuzu 'nyiii -kanyɔɔ 'tite nya ɔ vua zuzu 'nyii.»

²³ -Zezu yia wa la, ɔ nɛɛ wa -yla gbuv nine -papie nya: «Sa -Saatan 'ka we 'de vua?

²⁴ Dɔvɔ -we ka -gv -nyuma -ka tɔguda -mi wa 'dekpva nyidi, la wee dɔvɔ bhua. ²⁵ 'In -budu -bhlo ɲwɛɛ -nyuma -ka -yɔwɔsɔsɔlɔda -mi, we 'na 'ka -gwɛ. ²⁶ 'In -Saatan -ka we 'de -yɔwɔsɔlv, -zugba we ka we 'de 'wɔdi, we 'na 'ka -gwɛ, we -nv ka -mɔ bhua.

²⁷ «Nu, wa 'nı -slɔ nyime 'tite gbvan, wa 'nı mneni wa 'ka ɔ -budu zɔ pla, wa 'ka ɔ 'gba labhu. Wa -ka ɔ gbvan 'bhiɛ wa plaa ɔ -budu zɔ, 'in wa bhua ɔ 'gba la.

²⁸ «In nɛɛ aun -yla gbuvzɔnv saɛ: gbuvnyuu weee klaa, velunya klaa, -Lagɔ yia we 'wɔtia. ²⁹ Nu, nyime -ka Zuzu 'Pupa veli, -Lagɔ 'na 'ka ɔ -yɔgbv 'wɔti. Gbuvnyuu -we 'na bhloluda -ka, 'mɔ ɔ nva lɛ.»

³⁰ -We ka 'gbv ɔ yi 'saa gbv ni gba, mv -wa nu: wa nɛɛ 'ya, zuzu 'nyuu ka -Zezu kpa.

-Zezuu nyuma -zɔnv (Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

³¹ -Zezuu 'nyaa -yɔ ɔ 'bısvayua yia ɔ 'bi. Wa yia -budunwɛɛ 'yiligbe, 'in wa yia nyume tie, -mɔɔ 'ka ɔ la. ³² Nu, nyuma duun ka ɔ gbeli, wa -di -bha la. 'In -maa nɛɛ ɔ -ylae: «-Tali, nu, -na 'nyaa -yɔ -na bhelia 'yiligbe 'pipee, wa mi -mi lada.»

³³ ɔ nɛɛ wa -yla: «Nyɔɔ -wa na 'nyaa -yɔ na bheliaa?»

³⁴ ɔ ylaa -wa -dia ɔ -yɔ la, ɔ nɛɛ: «-Wa mia da ni, ma -wa na 'nyaa -yɔ na bhelia. ³⁵ Nu, nyume -ɔ nva -Lagɔɔ dɔmɔgbv lɛ, mɔ -wa na 'nyaa, mɔ -wa na bheli, mɔ -wa na bhɔlv.»

4

'Mnɔpanyɔ -yɔ dɔvɔ (Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)

¹ -Zezu bhlia nyuma slɔlue 'ya lv -mɔ 'nyu kwesi, 'in nyumaa -zlo yia ɔ -gbe mni. We 'dɛɛ 'gbv ɔ yia 'glv 'wugbla, 'in ɔ yia -mɔ ladi 'nyu -gv, -zugba nyumaa -zlo mi 'nyuu -gɔgɔ -gv. ² Gbuv nine -papie nya ɔ -slɔlua wa gbv duun. ɔ mia wa -slɔluda, ɔ nɛɛ: ³ «A pv yukwli. Nu, kpaapanyɔ yabhlo mna 'mnɔ

'paa. ⁴ ɔ mia 'mnɔ 'mnida, 'in we 'yaa -zakpa -bhlo yia 'yoo ɲwɛ -yɔ bhli, 'in 'zianya yia we li. ⁵ Tɔlva bhlilia tukpa -dɔvɔ -gv, da bla 'nia -zu. Bla 'nı -bha -zuu 'gbv, we yia mi sa slv. ⁶ 'Ylv 'pva, we yia we -sie, 'in we yia ye, we somi 'nı -tlɔlv 'gbv. ⁷ -Zakpa -bhlo sloa -kpɔga glaa, 'in -kpɔga yia we -gv palıli, 'in we yia we 'tuntnu. We 'nı 'ya yabhlogbɔɔ 'pa. ⁸ Tɔlva yia dɔvɔ -zɔnv -gv bhlili, 'in -mv yia mi, 'in we yia 'ylımamı, 'in we yia zɔ. We lakpa tɔlva wla 'ya glv -bhlo 'ya kugbua, tɔlva wla 'ya glv ta, 'in tɔlva wla 'ya glv gbv.

⁹ «-ka 'nɔnv -yukwli 'wlv -ka, ɔ 'nv we.»

-We ka 'gbv -Zezu paa gbuv nine (Mt 13.10-17; Lk 8.9-10)

¹⁰ Da nyuma duun mɔɔa -Zezu -yɔla, -wa -tua -bha, 'in wa yia ɔ gbeli we -yɔ ɔ 'bınɔnya kugbua lɛ 'sɔ, -maa yia wee gbuv ninee 'ji layıbha.

¹¹ ɔ nɛɛ wa -yla: «-Lagɔ ka aun ɔ nyumaa 'wlulapılıgbv -we mia zizeda 'klvslɔlu. Nu, wa tɔlva -wa'a nva -Lagɔɔ dɔmɔgbv lɛ, gbv weee -maa nva gbuv nine sɔlv. ¹² We 'dɛɛ 'gbv:

<'in wa -ka ylada -mi, wa'a 'yı la.

Wa -ka yukwli puda -mi, wa'a 'nv we 'wbla.

We 'nı yaa 'sa -mi ni, 'in wa 'bhitia wa dli, 'in -Lagɔ tia wa -yɔgbv 'wv.» >

¹³ 'In ɔ yia wa layıbhaɛ: «A 'nı gbuv nine -mni 'wolanv 'lee, sa a 'ka we tɔlva 'wolanva?»

'Mnɔpanyɔɔ gbuv ninee 'ji (Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)

-Zezu nɛɛ 'yae: ¹⁴ «'Mnɔya -we kpaapanyɔ 'paa, we 'wlv -Lagɔwɛlı. ¹⁵ Nyuma tɔlva 'wlv 'yoo ɲwɛ -yɔ, da -Lagɔwɛlı bhlia. Wa -ka we 'nv tɔvn, 'in -Saatan yia, 'in we saa -mɔ -Lagɔwɛlı wa faa wa dli zɔ. ¹⁶ 'Sa -bhlɔkpade tɔlva mia tukpa -dɔvɔ 'bhisa, da -Lagɔwɛlı bhlia. -Maa -ka we 'nv, 'in -maa ɲwnua we gbv 'muna nya. 'in wee 'muna, we'e -gwɛ. ¹⁷ Nu, wee weli'ı fa somi -mɔ wa dli zɔ. Waa nyuma mia, bhla -sele nya wa ɲwnua we -yɔ. 'In wa -ka wa stalıda -mi, wa -ka wa 'klyıe 'wɔpalıda -mi -Lagɔwɛlı 'gbv, 'in wa saa -Lagɔwɛlı dli -gv. ¹⁸ 'In tɔlva mi -kpɔga 'bhisa, -we glaa -Lagɔwɛlı 'mnia. Wa -ka we 'nv, ¹⁹ dɔvɔ -gv dlıbe klaa, wa

'gwezi wa -dawli 'wɔnɔnɔve klaa, we -yɔ wa dɔlɔwɔnɔnɔnɔlu, mɔnya palɔla -Lagɔweli -gɔ, 'in we'e tɔva. ²⁰ 'In tɔlva 'wɔ dɔdɔ -zɔnɔ, da -Lagɔweli bhɔla. Ma 'nva -Lagɔweli, 'in wa yia we -yɔɔwɔnu, 'in wee wɛɔlɔ -we mia wa 'wɔ, 'in we yia tɔv. We lakpa yabhlo wla glv -bhlo 'ya kugbua, 'yabhlo glv ta, 'in lakpa yabhlo wla glv gbua.»

'Napeε gbɔv nine
(Lk 8.16-18)

²¹ -Zeu nεε wa -yla: «Nu, wa -yɔ 'nape -ka yi ni, 'lii zɔ wa faa we yi? -Solu zɔ wa faa we yi? -Innya: yalɔ wa dia we la, we 'ni mɔv? ²² Nu, -lu -we mia zizeda, zɔ 'klv we yia 'tɔaa. 'In -lu -we mia nikpise 'wɔ, -yɔ wa yia we 'yia. ²³ -ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wɔ -ka, ɔ 'nɔ we.»

²⁴⁻²⁵ 'In ɔ yi 'yaa we 'biɔpɔlaɛ: «-We a 'nva da ni, a zɔlv we dɔlɔ zɔ la. -We a bhua 'wɔ, 'in a yibhɔlvɔ nyuma, 'mɔ -Lagɔ yia 'wɔbhua ɔ 'ka aɔn yibhɔlv. Nu, -lukanyɔ mia, ɔ -nɔ wa yia -gɔpɔla, 'in we 'ka 'wɔzumanɔ. 'In nyume -ɔ 'nva -lu duun -ka, we -sele mia ɔ kwεε, kwεε wa yia we ɔ -saa.»

'Mɔɔ gbɔv nine

²⁶ -Zeu nεε wa -yla: «-We -yɔ -Lagɔɔ nyumaa 'wlɔlapɔte 'wɔwɔlvɔ, mɔ ni: nyume yabhlo 'paa 'mɔ ɔ kpaa. ²⁷ ɔ yi yɔlvɔ 'wɔ -mɔ sabɔɔɔ, ɔ yi 'yɔlvɔgɔ zɔlvɔ, mi we mi, 'in we yɔlvɔmanɔ. 'In sa we mimnia 'wɔla, -zugba we yɔlvɔmanɔ, we naci 'ni ɔ dɔlɔ zɔ -mɔ.

²⁸ «Nu, dɔdɔ zɔlvɔ 'mɔ. Tɔtia, we kɔɔ tɔaa. We kɔɔ -ka 'tɔla 'bhie, we lakpa tɔaa. We lakpa -ka 'tɔla 'bhie, we zɔlvɔ. ²⁹ We -ka zɔlvɔ, 'in wa dia we -bhleka nya. -We ka gbv -wa, we -didɔ bhla ka nyini.»

*-Lagɔɔ nyumaa 'wlɔlapɔteε gbɔv nine
(Mt 13.31-32; Lk 13.18-19)

³⁰ -Zeu nεε 'yae: «In 'ka aɔn -yla gbv nine yabhlo 'pa 'ya. Lεε -lu -a 'ka -Lagɔɔ nyumaa 'wlɔlapɔte 'wɔpɔla? Gbɔv nine -mɔmɔ nya -a 'ka wee gbv gbaa? ³¹ We 'wɔ su wa laa *mutadɔ, we 'ya. Wa -ka we 'pada -mɔ, we 'kienyi, we -zi dɔdɔ -gɔv su weεε 'ya. ³² Wa -ka we glv ni, 'in we mia. We -ka 'yɔlvɔmanɔ 'kadɔv, 'in we zia su weεε 'wɔ, we paa 'kɔlvɔ 'kadɔ, 'in 'zianya dia we zuzu 'wɔ la.»

Sa -Zeu gbaa nyuma -yla

³³ Weεε gbɔv nine nu 'wɔwɔlvɔvɔ nya -Zeu gbaa wa -yla -Lagɔgbv. Sa wa 'kaa we

'wɔlvɔnɔ. ³⁴ We 'ni gbv nine -pɔpɛ 'wɔbhɔ, ɔ'ɔ gba gbv bhe. Nu, ɔ 'de -bhlo -yɔ ɔ 'bunɔnya -ka ladɔda -mɔ, 'in ɔ gbaa we 'ji weεε wa -yla.

-Zeu belɔ -pɔpɛ 'kadɔ zɔ
(Mt 8.23-27; Lk 8.22-25)

³⁵ Weεε 'yɔlvɔ -bhɔlvɔpɔdεε jibheza, -Zeu nεε ɔ 'bunɔnya -yla: «-A 'plɔlvɔ 'nyuu kakpe -putu -gɔ.»

³⁶ Wa 'bhva nyuma duun glaa, 'in -Zeu -yɔ ɔ 'bunɔnya yia 'glv 'wɔbhɔ. Da ɔ -dia la, 'glv tɔlvɔ mɔ ɔ kwesi. ³⁷ Tɔvɔn, -pɔpɛ 'kadɔ yia 'plɔpɔte bhli, 'in 'nyuu -gbvɔgbv yia 'glv 'wɔsɔlvɔ, -zugba we yeli we. ³⁸ -Zeu -mɔɔ pɔ 'glvɔ lvɔgbεɔn la. ɔ 'wɔlvɔ mɔ -sumu -gɔ. ɔ mɔ 'yɔlvɔ 'wɔ. 'In ɔ 'bunɔnya yia ɔ ganɔ, wa nεε ɔ -yla: «-Amiaa -Kanyɔ, -amɔ tɔla! We'e -la -mɔ -stɔn 'wɔv?»

³⁹ ɔ -saa 'wɔ tɔvɔn, 'in ɔ yia -pɔpɛ 'wɔlvɔ 'kɔpɔlvɔ, 'in ɔ nεε 'nyu -yla: «'Yɔlvɔ! Bε zɔlvɔ!» Tɔvɔn, -pɔpɛ yia zɔlvɔ, 'in 'nyu -gɔ yia 'wɔvɔvɔ blenyii. ⁴⁰ ɔ nεε wa -yla: «-Mɔmɔ ka 'gbv a nu 'sa nyanaɔ? A 'ni -slɔ 'mɔ dɔlvɔ -gɔ zɔ -wa yi?»

⁴¹ Tɔvɔn, nyano 'kadɔ yia wa dɔlvɔ 'wɔ slo. 'In wa yia layibhɔlvɔ -yibhɔlvɔ: «Mɔɔ -nyume ɔɔ -mɔnɔ -mɔ, 'in 'nyu -yɔ -pɔpɛ zɔ ɔ 'nɔvɔwεa?»

5

-Zeu vua zuzu 'nyii
(Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

¹ 'In -Zeu -yɔ ɔ 'bunɔnya yia Galilenyuu kakpe -putu -gɔ nyini, Zelazɔ -nyumaa dɔdɔ -gɔ. ² ɔ 'bhva 'glv 'wɔ, 'in ɔ yia lasibhli. Nɔkpasu yabhlo 'tɔlvɔ gɔwɔlvɔ nyidɔ, 'in ɔ yia ɔ -yɔyɔ. Nu, ɔɔ nyume mia, zuzu 'nyuu mɔ ɔ 'wɔ. ³ Gɔwɔlvɔ -gɔ ɔ gva. Nu, wa 'ni -slεεn mneni wa 'ka ɔ gbvan, wa 'de yi nete -llukpe 'wɔbhɔ. ⁴ Wa ka bha ɔ sɔ -yɔ -pekleε zɔ, wa yia ɔ bhv gbvan nete -llukpe nya, ɔ yia nete -llukpe -dɔ, 'in ɔ yia -pekleε -nyumɔ. Nyume 'ni -slεεn ɔ kwεεɔmneni. ⁵ Sabɔɔɔ, zɔlvɔ, 'yɔlvɔ weεε nya, ɔ mɔ -mɔ -gɔgɔnya 'wɔlvɔ, -mɔ gɔwɔlvɔ -gɔ 'wɔkɔpɔda, -zugba ɔ nɔ ɔ 'de lε tɔkpa nya.

⁶ ɔ 'yia -Zeu -yɔ -mɔ 'pɔ, ɔ mnia ɔ -gbε -gwagwε nya, 'in ɔ yia ɔ 'yu 'kukulu 'sibhli. ⁷⁻⁸ -Zeu nεε ɔ -yla: «Zuzu 'nyuu, 'tide ɔ 'yil!»

'In ɔ yia 'wɔkɔpɔ 'tɔtεε: «-Zeu, Yalɔ -Lagɔɔ 'Yu, -naa lεε -gbv pɔlvɔ na gbv 'wɔlvɔ? -Na zɔkpa -wa, 'na palɔ 'mɔ 'kɔlvɔ 'wɔ -ni, -Lagɔɔ 'ɔnɔ nya.»

⁹ 'In -Zezu yia ɔ layıbha: «Lee, sa wa la -na 'hıma?»

'In we yia we 'bigupalie: «Na 'hıni wa laa <'Slojaa -zlo.> Nu, -a -zu 'wu.»

¹⁰ We yia ɔ zupka 'pali bhabha nu, ɔ 'na vulu we dudu ni -gu -ni. ¹¹ -Zugba -boboo -zlo mı -bha lililuu dataıda, -gɔgɔɔ 'klu -yo.

¹² 'In zuzu 'nyii yia -Zezu zupka 'pali, we nee ɔ -yla: «Nu, kwa -ain -bobonya mia ni 'wu. 'Nyε -ain 'yoo -a 'ka we 'wupla.»

¹³ ɔ yia we 'yoo 'nyε. Toun, wee zuzu 'nyii 'tlaa ɔɔ nukpasu 'wu, 'in we yia -bobonya 'wupla. We kwlia -gɔgɔ -gwagwie nya, 'in we yia 'nyu lu slo, 'in 'nyu yia we 'bha.

Nu, wee -bobo hweε mneni we 'ka -bobo 'wlu kugbua nyini. ¹⁴ Toun, -boboo 'yliyozonya yia -gwa. Gbu -we ylia wa, 'in wa yia we gba kudanya -yo 'gbe 'kadi nukple. 'In we 'di yia da weee nyini. Nyuma yia -bha 'yia mni. ¹⁵ Wa nyinia -Zezu kwesi, nyume ɔ kaa zuzu 'nyii duun 'wu wa 'yia -mɔɔ -yo, -zugba -mɔɔ -di -bha la, -bana nya 'wu, 'in -mɔɔ 'wlukusun ka ladolu, 'in wa yia nyano nu. ¹⁶ 'In gbu ylia zuzu 'nyii 'wokanyo -yo -bobonya, nyuma -wa 'yia -bha, 'in wa yia we 'di -sa. ¹⁷ Wa yia -Zezu bhuhhoe ni, ɔ 'bhu wa dudu -gu.

¹⁸ Da -Zezu mia 'glv 'wugblada, nyume zuzu 'nyuu kpaa, ɔ yia ɔ zupka 'pali nu, ɔ -yo ɔ 'so 'ka -tu. ¹⁹ -Zezu 'ni we hwnu, 'in ɔ nee ɔ -yla: «Mni -na -buduhweε, -na nyumaa -gbe, 'in -we weee Nyumaa -Kanyo nua -mi -yla le nyazıdı nya, -in 'ka we 'di wa -salı.» ²⁰ 'In ɔ yia mni. -We weee -Zezu nua ɔ -yla le, ɔ yia we 'di -sa 'Gbe Kugbua -dudu -gu, 'in we yia wa 'de weee hwegaga -subhali.

'Hwno yabhlo -yo -Zalusı 'hwnoyuu gbu (Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

²¹ -Zezu mnia 'nyuu kakpe yabhlo -gu 'glv nya, 'in nyuma duun yia 'wlugbeli ɔ kwesi 'nyuu -gɔgɔ -gu. ²² -Bha * -Lagɔbuduu -kanyo yabhlo yia, 'mɔ wa laa -Zalusı. ɔ 'yia -Zezu, 'in ɔ yia -mɔɔ bhu -yo bhilili, ²³ 'in ɔ yia ɔ bhuhhoe bhabha: «Nu, -na zupka -wa. Na 'hwnoyule mı tlida. Yi, -in 'ka ɔ so -gulapali, ɔ 'ka 'pu, ɔ 'ka 'yliyogagie 'ylı.»

²⁴ 'In -Zezu -yo ɔ 'so yia mni. Nyumaa -zlo kwaɔ ɔ yoo, nunenı wa nunenıa ɔ.

²⁵ Nu, 'hwno yabhlo mı wa glaa, -mɔɔ kwepalie li -zu kugbua le 'so -mɔɔ -yo. ²⁶ -Dotlıɔ -zlo jipea ɔ, wa yia ɔ stali. ɔ ka ɔ 'gwezi weee -nyumo, ɔ 'ni 'pu. -Zugba we

-yo ɔ stalie mni. ²⁷⁻²⁸ ɔ 'nva -Zezuu 'di ni, 'in ɔ nee ɔ 'de dlı zɔe: «In -ka ɔ -bana kwezi, in mneni in 'ka 'pu.»

ɔ 'plıta nyuma nyıdı -Zezu luv, 'in ɔ yia ɔ -bana kwezi. ²⁹ -Bha -bhlokpade ɔ 'pıon yia 'wokani, 'in ɔ yia we 'jiyibheli ni, ɔ ka 'pu.

³⁰ -Zezu yibhelia we 'ji ni, ɔ 'tite ka lubho nu, 'in ɔ yia labhiti -mɔ nyuma nyıdı, 'in ɔ yia layıbhae: «Nyɔɔ zi na -bana kwea?»

³¹ 'In ɔ 'bunonya yia we 'bigupalie: «Aya! Nyumaa -zlo mı da -mi nunenıa ni, 'lee sa -na yıbha la ni, nyɔɔ zi -mi kwea?»

³² ɔ yia ɔ 'de -yo latıtali. Nyume -ɔ nua we le, ɔ 'ka ɔ 'yi. ³³ ɔ 'hwno ka nyano nu, -zugba ɔ telıa. -We ylia ɔ, -mɔɔ ka we 'jiyibhelii 'gbu, 'in ɔ yia -mɔɔ bhu -yo bhilili, 'in ɔ yia we 'bigu 'plıta -mɔɔ -yla. ³⁴ -Zezu nee ɔ -yla: «Na 'yu, amaa dlı ka ain pue. A mni, 'wututue -dlɔɔ -yo ain 'so -mı! Amaa gu bhıaoo!»

³⁵ Da -Zezu mia gbu -muni gbada, nyuma 'bhua -Zalusı -buduhweε, wa yia, wa nee ɔ -yla: «-In 'na stali Nyumaa -Kanyo -ni, -na 'hwnoyu ka tlı.»

³⁶ 'In weli, wa mia gbada, -Zezu yia we yukwli -gulasali, 'in ɔ nee -Zalusı -yla: «-In 'na nonu nyano -ni, -in zu dlı!»

³⁷ We 'ni Pıelı -yo *'Zake -yo ɔ bheli *Zaan 'wobhu, ɔ 'ni hwnu nyume -putu 'ka wa yoo kwa. ³⁸ Wa nyinia -Lagɔbuduu -kanyo -buduhweε, 'in ɔ yia nyumaa -zlo -yoyı -guzızlida so weee lu, wie -yo 'wokpıkpie nya. ³⁹ ɔ plaa -budu zɔ, 'in ɔ nee wa -yla: «Lee -lu ka 'gbu a gbugblolu -nya? Lee -lu ka 'gbu a wi -nya? ɔ 'ni tlı, 'ytaa 'wu ɔ mia.» ⁴⁰ 'In wa yia ɔ gla pali.

-Bha ɔ wlelia wa 'de weee. -Sleeɛn, ɔmɔ klaa, 'hwnoyuu dide klaa, ɔ 'nyaa klaa, we -yo ɔ 'bunonya ta, 'in wa yia komi luv mni, mɔ 'hwnoyu pia la. ⁴¹ 'In ɔ yia ɔ so lakpa, 'in ɔ nee ɔ -yla: «Talita kumi.» (We ji -wa nu: «'Yiesıhwnoyu, in nee ain -yla, a -so 'wu.») ⁴² Toun, ɔ 'hwnoyu yia 'wuso, 'in ɔ yia nɔ. We yia wa hwegaga -subhali. Nu, ɔ ka -zu kugbua le 'so. ⁴³ -Zezu nee wa -yla 'klu 'cıcı nya: «A 'na gbalı we nyume yabhlogbɔɔ -yla -ni. A 'nyε ɔ lililı, ɔ 'ka li.»

6

-Zezuu -zɔɔ -nyuma 'ni ɔ gbu hwnu (Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)

¹-Zezu 'bhva -bhede, 'in ɔ -yo ɔ 'bunɔnya 'sɔ yia ɔ -zɔɔ mni. ²³Wa *Nyapeylı nya, 'in -Zezu yia wa -Lagobudu zɔ mni, 'in ɔ yia -mɔ gbu -slołu. Nyuma, -wa ɔ mia -slołuda, we -subhalta wa ɲwegaga, 'in wa nee: «Ɔɔ mia de ni, ɔ 'ni Maliiı yuu? 'Lee, ɔ 'ni 'Zake klaa, Zozee klaa, Zudi klaa, we -yo 'Simɔɔɔ bheliı? Ɔ bhɔloa 'ni da -ain glaa -mu? Ɔɔ mia de ni, -budukunyɔ -wa. Wee gbu mia de ni, da ɔ sahı wea? Gbuıyo -mumu -Lago 'nye ɔmɔ, ɔ 'ka -ain -slołua? Nyɔɔ 'nye ɔ 'tite, 'in ɔ nu gwedıgbu ni lea?»

We 'deɛ 'gbu, wa 'ni ɔ weli 'wɔɲwnu. ⁴'In ɔ nee wa -yiaɛ: «-Lagɔgbu -falpanyɔ -ka -mi, da weee -bha wa zua ɔ. Nu, wa'a zu -bha ɔ ɔ -zɔɔ, ɔ zwaylı we -yo ɔ -buduɲweɛ.»

⁵We 'ni, ɔ ka nyuma -bhlo -bhlo jipe, wa sɔ -gu lapalie nya 'wɔbhı, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka gwedıgbu lenı, ⁶'in ɔ nee: «Aya! 'in 'ni -slo 'sasukpa -nyuma, -wa'a zua -Lago dı -gu, 'yɔ.»

-Zezu tiea ɔ 'bunɔnya kugbua le 'sɔ
(Mt 10.5-15; Lk 9.1-6)

-Muv 'bıgu, 'in -Zezu yia kwesi -gbenya 'wɔplıli nyuma gbuslołue nya. ⁷Ɔ laa ɔ 'bunɔnya kugbua le 'sɔ, ɔ 'ka wa tie 'sɔ 'sɔ, 'in ɔ yia wa 'tite 'nye, wa 'ka zuzu 'nyii vu. ⁸⁻⁹Ɔ nee wa -yia: «We 'ni kɔɔsu -bhlogbɔɔ 'wɔbhı, a 'na 'bhulu -lu yabhlogbɔɔ 'wu -ni. A 'na 'bhulu 'floo 'wu -ni. A 'na 'bhulu *-bada 'wu -ni. A 'na 'bhulu 'gwezi 'wu -ni. Nu, a -pla -sakwla bhı 'wu, a -yo -banaa 'sɔnu 'na mnunı -ni.

¹⁰«A -ka 'gbe -mumu 'wu nyini, -budu -we ka ɲweɛ a -ka ladı, a -gu -bha. 'Ylı -we nya a 'ni -slo 'wusɔ, a 'na 'bhulu -bha -ni. ¹¹'In da -mumu wa 'ni amıaa 'lakpasu kpa, wa 'ni an yukwli pɔlv, a gbɔtɔ amıaa bhı -yo *-bhuhı, 'in nyuma 'ka we 'jiiybheli nu, wa 'ni -Lagɔgbu -yoɲwnu.»

¹²Wa mna, 'in wa nee nyuma -yia nu, wa 'bhiti wa dı. ¹³-Zugba wa vua zuzu 'nyiii -zlo, 'in wa slua guzunya duun 'kptı 'wluo, 'in -maa pva.

Ewlođu wlaa Zaan wa 'ka ɔ 'bha
(Mt 14.1-12; Lk 9.7-9)

¹⁴-Zezuu 'ɲni mnenia da weee la, 'in dɔdɔv 'wlulapınyɔ *Ewlođu yia we 'nu. Ɔ nee: «'Zan -Batisu -wa. Nu, mɔ -sɔa 'wu tıtlınyı glaa. We 'deɛ 'gbu ɔ mneni ɔ 'ka gwedıgbu lenı.»

¹⁵Nyuma tɔlva nee: «*Elii -wa.»

'In tɔlva nee: «-Lagɔgbu -falpanyɔ -wa, bhlasabhla -Lagɔgbu -falpanyaa 'yabhlo 'bhisa.»

¹⁶Nu, Ewlođu 'nva we, 'in ɔ nee: «Zaan -wa. -Amı wlaa ɔ, 'in wa yi bhaa ɔ 'wlu -gu -dı. Mɔ -sɔa tıtlınyı glaa 'wu.»

¹⁷⁻²⁰Nu, Ewlođu mia, ɔ ka bha ɔ bheli Filipu 'ɲwnɔ Ewlođıadı -mɔɔ -glosa, 'in ɔ yia -mɔɔ kwa. 'In Zaan nee ɔ -yia: «Nu, we 'ni 'ylinanı -Lagɔɔ tite 'wu, nyıme 'ka ɔ 'deɛ bheliı 'ɲwnɔ kwa.» -Bha Ewlođıadı 'paa 'ce. Ɔ 'yibha ɔ 'ka Zaan 'bha. Nu, Ewlođu sɔa Zaan, 'in ɔ -yi we 'ji nu, -Lagɔnyıme tıklı -wa. 'In Zaan -ka gbada -mi, we nanı Ewlođu dɔdɔv, 'in we bhiti ɔ 'wlukɔvı. We 'deɛ 'gbu Ewlođu 'yibha ɔ 'ka Zaan 'wɔgu. 'In ɔ yia ɔ gbuan, ɔ yia ɔ -kasıv 'wɔpa Ewlođıadı yi ɔ 'bhaa 'gbu.

²¹Nu, 'yılı yabhlo nya, 'in Ewlođıadı yia -jɔlv 'yı. We zlı mia, Ewlođu gwalyılı -wa. 'In ɔ yia 'gbee -cıan klaa, 'slıjaa nyuma 'kadı klaa, we -yo Galilee -nyuma kpası la, wa 'ka 'feti -sa. ²²Ewlođıadı 'ɲwnɔyı plaa, 'in ɔ yia lite, 'in ɔ yia wa dɔdɔv namanı. -Bha ɔ dɔdɔv 'wlulapınyɔ Ewlođu gbaa ɔ -yia: «Nu, -we a -ka 'yibha, a -zlılı 'mi we, 'in un 'ka we an 'nye.» ²³'In ɔ yia ɔ -yia bie: «Nu, -lu weee a yia 'mi -zlılı, yoo na nyea we an. We yi na dɔdɔv kibhe -zeoo, 'nye na yia we an.»

²⁴Ɔɔ 'ɲwnɔyı 'tlaa, 'in ɔ yia ɔ 'nyaa layıbha: «Lee -lu un 'ka ɔ -zlılı?»

'In -mɔɔ nee: «A -zlılı ɔ 'Zan -Batisu 'wlu.»

²⁵Ɔɔ 'ɲwnɔyı mna lv -gwagwie nya, 'in ɔ nee Ewlođu -yia: «-We un 'yibha ni, mu -wa 'Zan -Batisu 'wlu. -In -la desleeen 'mi we -plaa -gu.»

²⁶We wlaa ɔ 'kuaylı la, ɔ ka bi ɔ -limaa 'yıbadı 'gbu, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka gba nu, ɔ 'nia we ɲwnu. ²⁷Ɔ yia 'slıjayı yabhlo la, ɔ nee ɔ -yia: «Mni, -in -dı -bha 'Zan -Batisu 'wlu, -in -yo we yi.»

²⁸Ɔ mna -kasıv 'wu, ɔ yia Zaan 'wlu -bha -dı, 'in ɔ yia we -plaa -gu ladı, 'in ɔ -yo we yia yi. Ɔ 'nye we ɔɔ 'ɲwnɔyı yoo, 'in -mɔɔ yia -mɔɔ 'nyaa we kwa.

²⁹Zaan 'bunɔnya 'nva we 'dı, 'in wa yia ɔ 'kwie 'bumni, wa 'ka we gbawla 'wufa.

-Zezu 'nyeɛ nukpasia 'wlu gvı -bhlo 'wlu gbu lılı

(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Zn 6.1-14)

³⁰-Zezuu tietienya yia lu, 'in wa -yo o 'so yia 'wlugbeli. Gbu weee wa nva le, -we wa -slolua nyuma, 'in wa yia we 'di o -salt. ³¹Nyumaa -zlo, -wa yia, -wa mnia, wa 'gbu, -Zezu -yo o 'bunonya 'ni mnene wa 'ka li. ³²We 'gbu o nee o 'bunonya -yla: «-A mni da mia blenyii, -a 'ka -mo ladi.»

'in wa 'dekpva yia 'glv 'wu -bho, 'in da nyuma 'nia -mi, wa yia -mo mni. ³³Nyuma duun 'yia da wa -yo mnida, 'in wa yia wa yibheli. 'in 'gbe weee 'wu -nyuma yia o 'yu zili bhv -gv -gwagwie nya.

³⁴-Zezu 'tlaa 'glv 'wu, 'in o yia nyumaa -zlo -yoyi. Wa 'wlv bhlabhle -we 'ni 'yliyozunyo -ka. We 'gbu wa laa o nyazi 'wu, 'in o yia wa gbu duun -slolu.

³⁵Jibhe zaa, o 'bunonya bea o kwesi, 'in wa nee o -yla: «Da -mni -tlvlu la, 'in 'yvl ka -fla. ³⁶Gba wa -yla, wa mni kvdanya -yo 'gbenya mia da -an kwesi 'wu, wa 'ka wa 'dee lililu zo.»

³⁷O nee wa -ylae: «Amiaa 'de 'nye wa lililu!»

Wa nee: «'Cu gbetaa lubho -gwexi 'ni mnene we 'ka wa 'floo zo.»

³⁸'in o nee wa -yla: «'Floo zuma mi aun kwexa? A mni a 'ka we zel.»

Wa zela we, 'in wa nee o -yla: «Nu, 'floo gbu -yo zibhii 'ya so mia -bha.»

³⁹-Bha o gbaa wa -yla, -maa 'tvlv nyuma nu, wa -di la -zlo gwexi -petu kali -gv. ⁴⁰'in wa yia -zlo gwexi ladi. -Zlo yabhlo ka nyuma 'wlv gbu, 'in tlvba ka 'wlv glv 'so 'ya kug-bua. ⁴¹-Zezu 'bhua wee 'floo gbu -yo zibhii 'ya 'so 'wu, o ylaa yali, o 'paa -Lago fuo, o didlia wee 'floo la, 'in o yia we o 'bunonya yoo 'nye, wa 'ka we nyuma 'wvdlilili. 'Sa -bhlokpade o dlilia nyuma weee zibhi 'wu la. ⁴²Wa 'de weee lia, 'in wa yia lv. ⁴³'Floo pnu -yo zibhi -we wa siala, we nyini -cixie kugbua le 'so. ⁴⁴Nyuma -wa lia, wa nukpasia mia wa glaa, wa nyini nyumaa 'wlv glv bhlo 'wlv gbu (5.000).

-Zezu naa 'nyu -gv
(Mt 14.22,32; Zn 6.15,21)

⁴⁵Tavn, -Zezu nee o 'bunonya -yla: «A -bho 'glv 'wu, a -gali 'mi 'yu -mo Betusaida mnida. 'in 'in 'ka waa nyuma weli 'pa.» ⁴⁶Wa 'bhvbhva -yo, 'in o yia -gogo 'wlv mni, o 'ka -Lago bhuhoe.

⁴⁷-Kwitatvka ylumana la, -zugba -Zezuu 'bunonya mi -mo 'nyu -nyidi 'glv 'wu,

'in omv mia dudv, o 'de -bhlo. ⁴⁸-Zezu 'yia nu, -maa mi stada, -pipe mi wa 'klv -yo -gbeun bhvlvda, 'in 'glv -papie kali -yo, tiatia -koko gboa, 'in o yia wa 'bi mni 'nyu -gv -nonve nya, o 'ka wa -gv yli. ⁴⁹⁻⁵⁰Wa 'yia o -yo nada -mo 'nyu -gv, wama nee 'sa 'kuzu -wa. Wa 'de weee 'yia o -yo, 'in wa yia nyano nu. Wa 'kpa 'wu, -Zezu nee: «A 'na nonv nyano -ni, -ami -wa, a pali dl la.»

⁵¹'in o yia wa lv -bho -mo 'glv 'wu, 'in -pipe yia zobe. Wee gbu 'ni wa gwegaga -subhalt -se. ⁵²Nu, wa yukwli -yo 'tela 'gbu, -Zezu 'nye nyumaa -zlo lililu gwedi sa, wa 'ni o 'tite yibheli.

⁵³-Zezu -yo o 'bunonya -dia 'nyu 'wu, wa nynia Zenezaleti -dudv -gv, -mo wa jia 'glv lubhu. ⁵⁴Wa mi 'glv 'wu lasibhlida, 'in nyuma yia -Zezu yibheli. ⁵⁵Wa -yo 'pulo -pulue mi 'gbe weee 'wu 'plvlvda, 'in da wa -ka 'nv nu, -Zezu mi -bha, 'in wa mnia -mo, wa -yo wa guzunya 'so, -zugba -maa mi 'sowli 'wu. ⁵⁶Da o -ka mni, 'in wa laa o guzunya. We yi kva -zeoo, we yi -zoo -zeoo, we yi 'gbe 'kadu 'wu -zeoo, 'in wa palia wa guzunya -zejila 'wu la. 'in wa palia -Zezu zupka nu, o 'ka wa guzunya 'yoo 'nye wa 'ka o -banaa gwexi. 'in -wa weee zia we kwe, -maa yia 'pu.

7

-Zezu -yo Zuifv tite
(Mt 15.1-9)

¹⁻⁴Bha Zuifv -yo Falizinyumaa -gbe, wa 'ni -slo kwe budo 'nanv, wa 'a li. Nu, wa dvkpasu tite -wa, 'mv wa zva 'nvhw. Nu, wa -ka loko 'wvbhu, wa 'ni -slo budo, wa 'a li. Tite tlvba wa dvkpasu tia wa -yo, 'in wa zv 'yaa -mv 'nvhw. Sa 'bhisa, nyidanya klaa, -tkpnya klaa, we -yo 'wumani -kopynaa 'wv lawolve.

'Yli yabhlo nya, Falizinyuma -yo -Lago titee gwesanya 'bhva -Zeluzalemv, 'in wa yia -Zezuu -gbe 'wvgbeli. -Bha wa 'yia nu, o 'bunonya tlvba mi kwe pvnlilida. Nu, -maa 'ni kwe budo. ⁵Wa nee -Zezu -ylae: «-Na 'bunonya lilia kwe pvnl. Wa 'ni -amiaa dvkpasu tite 'nvhw zo. Lee -lu ka 'gbu wa yi 'sa nva?»

⁶O yia we 'bvupate: «Weli 'so -nyuma! -We -Lagovbu -falpanyo Ezaii celia o 'sebhe 'wu, gvzovv -wa:

«Waa nyuma mia, gwexi la wa nnanu 'mi, nu, wa dl 'ni 'mi -gv -mi.

⁷Bhebbhe wa ylimania 'mi.
 Nu, tite wa slolua,
 'in wa laa -Lagoo tite,
 nyumaa 'dekpuaa -gbe we 'bhua.»
⁸Nu, a ka -sleɛn -Lagoo dumagbu 'yitide, 'in
 a nua nyumaa dumagbu le.»

⁹Ɔ neɛ 'ya wa -yiae: «A mna 'yli! A 'yibha
 a 'ka amiaa dokpasu tite 'nuɔɔwe zuu 'gbu, a
 yia -Lagoo tite 'yitide. ¹⁰Moizu neɛ:
 <Zu -na dide -yo -na 'nyaa 'nuɔɔwe.>
 'In:

<-Ɔ -ka ɔ dide -yo ɔ 'nyaa veli,
 'bha wa bhaa ɔ.>

¹¹'In amia, a neɛ: nyume -ɔ -ka ɔ dide -yo ɔ
 'nyaa -yla gba nu, <-We in 'ka yaa aun 'nye,
 mu -wa «Koluban» > (we ji -wa ɔ ka we -Lago
 'nye), ¹²amia 'nyea ɔ 'yoo, ɔ'ɔ nu -sleɛn -lu
 yabhlogboɔ le ɔ dide -yo ɔ 'nyaa 'so -yla. ¹³A
 -ka 'sa nuda -mi ni, 'in a saa -Lagoweli la,
 amiaa bhlasabhla gbuu 'gbu. 'In a nua we
 'gbu 'sasokpa -gbu duun toɔwa le.»

-We plaha nyume poun mu ni
 (Mt 15.10-20)

¹⁴-Muu 'bigu, 'in -Zezu yia nyumaa -zlo la,
 'in ɔ neɛ wa -yiae: «A pu yukwli, -we na yia
 gbaa a 'ka we 'nu. ¹⁵Lililu nyume lia ni, we'e
 -plali ɔ poun. Nu, gbu -we ɔ gbaa, -we 'bhua
 ɔ dli zo, mu plaha ɔ poun. [¹⁶-Ɔ -ka 'nunu
 -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nu we.]]»

¹⁷Da -Zezu 'bhua nyuma glaa, ɔ plaa -budu
 zo, 'in ɔ 'bunonya yia ɔ wee gbuu ninee 'ji
 layibha. ¹⁸'In ɔ neɛ wa -yiae: «Amia'a 'nu
 'ya -muu 'wɔlaa? A yibheli we 'ji nu, -lu -
 we nyume lia, we'e -plali ɔ poun. ¹⁹Nu, wee
 lililu mia, we'e mni ɔ dibhe 'wu, ɔ nokple we
 mnia. -Muu 'bigu, 'in ɔ plaa 'kwla -yo.» -Bha
 ɔ gbaa nu, wa mneni wa 'ka lililu weee li.

²⁰'In ɔ neɛ 'yae: «Wee -lu -we bhua
 nyumee dli zo, mu plaha ɔ poun. ²¹Wee -lu
 -we bhua nyuma 'wu, -mɔ wa dli zo, mu -
 wa nu: wa pupali 'wlukɔɔn la 'nyumee, wa
 ka muɔni kwe, wa yli 'wie, wa bha nyume,
²²'in 'ɔɔwɔ -yo nyuma -putu dia -budu 'wu.*
 Wa 'yibha wa 'ka -gɔgali. Gbunyuu wa nua
 le, wa -lima wa nua -dawli 'wu. Wa'a zu
 tite 'nuɔɔwe. Wa ka zenyi, 'in wa saa nyume
 'ɔɔni. Wa ylimania wa 'de, wa 'wlukɔɔn ka
 -nyumɔ. ²³Wee gbunyuu mia de, mu tlaa
 nyumee dli zo, 'in mu plaha ɔ poun.»

'Lakpaɔɔwɔ ɔɔwɔ -Zezu gbu
 (Mt 15.21-28)

²⁴Da -Zezu 'bhua -bha, 'in ɔ yia Tilt -dudu -
 gu mni, -mɔ ɔ plaa -budu zo. Ɔ 'ni 'yibha nu,
 nyume 'yi ɔ, 'in ɔ 'ni mneni ɔ 'ka zize. ²⁵⁻²⁶Nu,
 ɔ plaa -budu zo, toon, 'ɔwɔ yabhlo yia ɔ -
 gbe yi. Ɔɔ ɔwɔ mia, 'lakpaɔɔwɔ -wa: Silii
 -dudu yabhlo wa laa Fenisi, -mɔ wa gwalia
 ɔ. Nu, ɔ ka 'ɔwɔnyuu, 'mɔ zuzu 'nyuu kpa.
 'In ɔɔ 'ɔwɔnyuu yia -Zezu -yobe, 'in ɔ yia ɔ bhu -
 yo bhilili, ɔ neɛ: «-Na zukpa -wa, zuzu 'nyuu
 -we kpa na 'yu ni, -in vu we.»

²⁷Ɔ neɛ ɔ -yla: «'Ylaasli -ka lida -mi, we
 'ni tuklu -mi wa 'ka 'yilaasli lililu zoɔa wa 'ka
 we gwi zo viteli, we 'ni muu?»

²⁸Ɔɔ 'ɔwɔ neɛ ɔ -yla: «Na -Kanyo,
 gbuzɔɔn -wa. Nu, gwi -ka 'tabhle zo -mi, 'in
 'yilaasli -ka lida -mi, wee lililu -we bhlia, gwi
 lia we. We 'ni muu?»

²⁹Ɔ neɛ: «-We a gbaa, gbuzɔɔn -wa. We
 'gbu a 'bhiti lu. Nu, zuzu 'nyuu -we kpa
 amaa 'yu, in ka we vu.»

³⁰Ɔ mnia lu, ɔ nynia ɔ -buduɔwɛɛ, -zugba
 ɔ 'yu pi lii -gu la, zuzu 'nyuu ka ɔ 'yitide.

-Zezu jipea bhobho

³¹-Zezu 'bhua Tilt -dudu -gu, ɔ -dia
 Sidɔɔn -yo 'Gbe Kugbua -dudu 'wu, 'in ɔ yia
 Galilenyu kwesi luyi. ³²Nyume -ɔ'ɔ 'nua, 'in
 -ɔ'ɔ gbaa, -bha wa -yo ɔ yia, 'in wa neɛ ɔ -
 yiae: «-Na zukpa -wa, pali ɔ -na so -gu la ɔ
 'ka 'pu.»

³³-Zezu -yo ɔ 'so 'bhua nyuma glaa, 'in ɔ
 yia ɔɔ guzɔɔnyoo yukwlii 'yoo 'wu -kwetya
 fa. -Bha -Zezu tlia -dle ɔ -kwetya -yo, 'in ɔ
 yia ɔ muu kwezi. ³⁴Toon, 'in ɔ yia yali yia,
 'in ɔ yia -nyii slu, 'in ɔ neɛ ɔɔ guzɔɔnyoo -yla:
 «Efata», -muu ji -wa nu: «-In -kall.»

³⁵-Bha -bhlokpadɛ ɔ 'pu, 'in ɔ yia gba, 'in
 ɔ yia 'nu. ³⁶-Zezu neɛ waa nyuma -yla: «A 'na
 gbalu we nyume yabhlogboɔ -yla -ni.»

'In sa ɔɔ -Zezu zua wa 'di, nu, wa'a gbalu
 we -ni, wa 'ni 'sa nu. ³⁷'in wa -yo we gbagbie
 yia da weee mni. Ɔwɛgaga ka wa -subhali,
 'in wa neɛ: «Aya! Ɔ lenlu weee mia 'yli
 we nania. -Wa'a 'nvaoo, 'in -maa nua, -wa'a
 gbaaoo, 'in -maa gbaa!»

8

-Zezu 'nyea nyuma 'wlu glb -bhlo lililu
 (Mt 15.32-39)

* 7:22 Giekweli 'wu, we ji -wa nu, -wa kukwalia, wa -yo nyuma -putu dia -budu 'wu.

¹We bhla, 'in nyuma duun yi 'yaa -Zezu 'bi yi. Lililu 'ni -mi. -Bha -Zezu laa o 'binonya, 'in o nee wa -ylae: ²«Nu, nyazi nyuma ni laa 'mi 'wu. Wa 'yli ta ni -zugba wa mi 'mi 'bi, 'in lililu ka bhua. ³Wa 'ni -slo li. In -ka gba, wa mi lu ni, wa mneni wa 'ka 'yloogblu bhlili. Nu, tolva 'bhuda -tlulu la.»

⁴O 'binonya yia we 'bigupalae: «Aya! - Amia -flii 'pipi, da -a 'ka 'floo 'yi -a 'ka wa 'nye, 'in wa 'ka lva?»

⁵O nee: «'Floo zuma mi ain kwæa?»

-Maa nee: «'Floo gbeso.»

⁶'In o nee nyuma -yla: «A -di dudv la.»

O 'bhua wee 'floo 'wu, o 'paa -Lago fuo, 'in o yia we ladidli. O 'nyea we o 'binonya yoo, 'in -maa yia we nyuma 'wuladlili. ⁷Zibhi yua tolva mia -bha, o 'bhua we 'wu, 'in o yia we -Lago kwæe zv. O 'nyea we o 'binonya yoo, -maa yia we nyuma 'wuladlili. ⁸Wa lia, 'in wa yia lu. -We wa stalia, we yia -ciice gbeso ye. ⁹Nu, -wa lia, wa mneni wa 'ka nyuma 'wlu glv -bhlo (4.000) nyini.

Faliznyuma ylaa -Zezu la

(Mt 16.1-4)

¹⁰-Zezu 'nyea wa 'yoo toun, o yia 'glv 'wubho o -yo o 'binonya 'so, 'in wa yia Dalmanuta -dudv -gv mni. ¹¹Faliznyuma yia, 'in wa yia -Zezu kpeli, wa nee o -ylae: «-In nu gwedigbu yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jyibheli nu, -na 'tite mia, -Lago 'nyea -mi we.»

¹²-Zezu yia nyo laslu, 'in o nee: «Lee - lu ka 'gbv amia desleen -nyuma 'yibha 'sa gwedigbva? In nee ain -yla gbuzonv sae: waa -manu 'na 'ka gwedigbu yabhlogbo 'yi.»

-Zezuu 'binonya 'ni o 'tite 'wulanv

(Mt 16.5-12)

¹³-Zezu yia -bha wa ti. O -yo o 'binonya 'so, wa yia 'glv 'wu -gbla, 'in wa yia 'nyuu kakpe yabhlo -gv mni. ¹⁴O 'binonya ka dlv, wa 'ni lililu 'wubhu. 'Floo yabhlo -tva -mvo 'glv 'wu, mv -bhlogbo -tva wa kwæe. ¹⁵-Zezu yia wa gbv -yla lapali: «A zv amiaa 'de 'yliyv. A 'na 'tideli amiaa 'de 'yi Faliznyumaa 'floo *gvo -yo Ewloobv nyumaa -nv -yla -ni.»

¹⁶-Bha o 'binonya gbubgala -yla: «Nu, 'floo 'ni -ain kwæe -mi. We 'gbv o yi 'saa gba.»

¹⁷-Zezu yibhelia we 'ji, 'in o nee wa -ylae: «Lee -lu ka 'gbv a gba 'sa? A 'ni 'floo 'wubhu

-wa yi? A 'ni -slo we 'wulanv? Amiaa yukwli -yo 'tea la yi? ¹⁸A ka 'yli 'klu -yo, 'in a'a 'yi la. A ka yukwli, 'in a'a 'nv. Amiaa dlu -bho we -gv. ¹⁹Nu, in ka zlume 'floo gbu nyumaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu (5.000) 'wuladlili. -Ciice yeye -nv zuma -tv zlume 'wva?»

Wa nee: «-Ciice kugbua le 'so.»

²⁰'In o nee: «In dlili 'yaa 'floo gbeso nyumaa 'wlu glv -bhlo (4.000) 'wula naa?»

Wa nee: «-Ciice gbeso.»

²¹O nee wa -yla: «Aya! A 'ni -slo we 'wulanv?»

-Zezu jipea 'lolonyo

²²-Zezu -yo o 'binonya nynia Betisaida, 'in wa yia o 'lolonyo -la. Zukpa wa palv o zukpa nu, o zv -mvo kwæe. ²³-Zezu kpaav o so la, 'in o -yo o 'so yia 'gbe luv mni. -Muv 'bigv, 'in o yia o -dle 'yli -gv tli, 'in o yia o so -gv lapali. O nee o -ylae: «-Na yi -lu yabhlo -yov?»

²⁴O -bloa 'yli, o nee: «Nyuma na yia -yo, wa 'wlv sunya. Nu, wa mi noda.»

²⁵-Zezu palav o 'yli -gv so la 'ya, 'in o 'yli yia -blo, 'in o yia layi 'vayu. ²⁶O nee o -yla: «Mni -na -budurwæe. -In 'na plali -zov -ni.»

Pielv nee nu, -Zezu -wa -Lagov - Bhasanyo

(Mt 16.13-20; Lk 9.18-20)

²⁷-Zezu -yo o 'binonya mnia 'gbenya -we mia Sezalee Filipv kwesi nukple. Wa mi 'yloogblv noda, 'in -Zezu yia wa layibha: «'Lee, nyov nyuma palv 'mi 'wva?»

²⁸Wa 'pala we 'bigv, wa nee: «Nyuma nee nu, 'Zan -Batisti -in -mia. Tolva nee, Elii -in -mia, 'in tolva nee 'yæ, bhlasabhla -Lagovbv -falpanyaa 'yabhlo -in -mia.»

²⁹O nee wa -ylae: «'In amia, a nee, nyov in -mia?»

'In Pielv nee: «-Lagov -Bhasanyo -in -mia.»

³⁰-Zezu nee: «A 'na gbali we nyume yabhlogbo -yla -ni.»

-Zezu gbaa o 'de tlitigbu

(Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

³¹Nu, -Zezu bhliav o 'binonya gbvslolue, o nee wa -yla: «We mi nu, ov *Nyumæ 'Yu sia bhabha. Nu, Zuifbv nyuma kpaav klaa, *-Lagovbvnyaa -cian klaa, we -yo -Lagov titee gwesanya yia o kwneæ -saa. 'Bhaa wa yia o, 'in 'yli 'so, we tanv nya, tilitunya glaa o yia 'wvsoa.»

³² Sa o gbaa we sa beblee, 'in Piel yia o - glima lali, 'in o nee o -yla: «-In 'na gbal' sa -ni.» ³³ -Zezu 'bhitia la, o ylaa o 'bunonya, 'in o nee o -yla 'klv 'cici nya: «*-Saatan, be lo! 'Bhu 'mi kwesi. Nu, -i'tu pupali 'wlukoon la -Lago 'bhisa, nyuma 'bhisa -na pupalia 'wlukoon la.»

³⁴ O laa nyuma -yo o 'bunonya, 'in o nee wa -yla: «Nyoo nyoo -ka gba o 'ka 'mi 'bi no, o -sa o 'de dli, o 'bhu o siastee *su 'wu, 'in o 'ka 'mi 'bi yi. ³⁵ Nu, nyoo nyoo -ka o 'dee 'yliyogagie 'wogu ni, 'wu o yia we bo. 'In o -ka o 'dee 'yliyogagie 'wubo -Lagogbu -yo na 'gbu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mv -moo yia 'yia. ³⁶ Nu, nyume -ka dudu -gub zozonu weee 'yi, 'in o -ka o 'yliyogagie 'wubo ni, lee -lu o 'yi we 'wua? ³⁷ Nu, - lu yabhlogbo 'ni mneni we 'ka nyumee 'yliyogagie zo. ³⁸ Nu, Nyumee Yu yia yia o Didee 'hnumtee san 'wu, o -yo o -mowlo -anzunya 'so, -wa nva -Lagoo dumagbu lee -gbe. Nu, desleen -nyuma, -wa 'nia tiklu -mi, 'in wa nva gbonyuu le, wa glaa, o -ka in -yo na welu zo nu, -ami, zli in -ka yi ni, 'in na nu 'yaa onu zo.»

9

¹ O nee wa -yla: «Nu, in nee ain -yla gbuzonu sae: amia -wa mia da -seli, ain glaa, tolua ka *-Lagoo nyumaa 'wlulapite 'yi yida 'tite nya, 'bhie, wa 'kaa tli.»

-Zezuu 'bunonya ta 'yia o 'tite
(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)

² Yli gbu 'plta, we gbelibhlonu nya, -Zezu laa Piel klaa, *Zake klaa, we -yo *Zaan, 'in wa 'de -mnva 'bhie yia -gogo 'kadu 'wlu mni. -Mo o 'klv 'bhitia wa 'yliya 'wu. ³ In o 'wu -bana yia pomani tenyii. Li we lia. Nyume o 'kaa 'sa -bana pomani dudu -gu, -moo -kanyo 'ni -mi. ⁴ -Bha wa 'yia Moizu -yo Elii 'so -yo, -zugba -maa -yo -Zezu mi 'di -sada. ⁵⁻⁶ In nyano yia wa dli 'wu slo. Welu -we Piel 'kaa gba, o 'ni we -yi. -Bha o gbae: «*Wlabi, -amtaa -seli -mumie nani 'yli! Palv yua ta -a yia 'subha, -na -nu -bhlo, Moizu -nu -bhlo, Eliii -nu -bhlo.»

⁷ -Bha yalupupa welta wa 'wu, 'in weli yabhlo yia wee yalupupa nyidi 'tla, we nee: «-O mia de, na Yu -wa, in -kali o ze. A pulv o yukwli.»

⁸ Toun, 'in -Zezuu 'bunonya yia lattali, we 'ni -Zezu 'wobhu, wa'a 'yi nyume yabhlogbo -yo.

⁹ Wa mia -gogo kwilda, 'in -Zezu nee wa -yla: «-We a 'yia da ni, nu, oo Nyumee 'Yu 'ni -slo tultinya glaa 'wuso, a 'na gbal' we nyume yabhlogbo -yla -ni.»

¹⁰ Welu -we -Zezu gbaa wa -yla, wa ka we 'nuywe zo. 'In wa yibhala -yibhala la: nu, o nee: «Nyume 'ka tultinya glaa 'wuso. Sa -mv 'ji mia?»

¹¹ 'In wa yia o layibha: «Lee, lee -lu ka 'gbu -Lagoo titee gwesanya gba nu, *Elii 'kaa yi taa?»

¹² O nee: «Gbuzonu -wa: Elii 'kaa yi tia o 'ka -lu weee we 'bi 'wu la. We mi celida *-Lagosebhe 'wu, nu, oo Nyumee Yu yia sia bhabha, 'in wa 'ka o veli. -We ka 'gbu we mia celida, a -yi we 'jii? ¹³ In in nee ain -yla: Elii ka yi pepe. 'In sa wa 'yibhaa, 'sa wa sialta o. Sa we mia -benyi celida -Lagosebhe 'wu, 'sa we 'plta.»

-Zezu vua zuzu 'nyuu
(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)

¹⁴ -Zezu klaa, Piel klaa, 'Zakee klaa, Zaan klaa, da wa nymia wa -lima -gbe, wa -talia -mo, -zugba nyumaa -zlo ka -maa gbeli. -Lagoo titee gwesanya mi wa glaa. Wa -yo wa 'so mi gbu gbada. ¹⁵ Wa 'yia -Zezu, toun wa yia nywe -ga, 'in wa yia o -gbe mni -gwagwie nya, wa 'ka o fusa.

¹⁶ -Zezu yia o 'bunonya layibha: «-A 'nu -seli? Lee gbu a gbaa?»

¹⁷⁻¹⁸ Nyume yabhlo 'paltu we 'bigu: «-Slo lunyo, -mi in -laa na 'yu. Nu, zuzu 'nyuu ka o kpa. We ka o weli 'wobhu, o'o gba. Da we -ka o kpali, la we bhla o. 'Fufli tlaa o nywee, o lia gla 'wu, 'in o slela. In ka -na 'bunonya bhuhbo, wa 'ka wee zuzu 'nyuu vu. Wa 'ni we mneni.»

¹⁹ -Zezu nee wa -yla: «Desleen -nyuma, -wa'a zo dli, 'yli zuma in -yo ain 'so 'ka lia? 'Yli zuma in 'ka amtaa 'gba zo 'yilgbeda -tua? A -yo oo 'yu 'so yi.»

²⁰ 'In wa -yo o yia yi. Da o 'yia -Zezu, 'in wee zuzu 'nyuu yia o lazuku 'titee, 'in o yia bhli, -zugba o glipe, 'fufli tla o nywee. ²¹ -Zezu yia o dide layibha: «We dia gwe, we -zu zuma nia?»

O dide nee: «O mi -sele, 'in we yia gwedi.

²² We 'ka o 'bhaa 'gbu, 'yli tolua zli, 'in we paa o -kosu 'wu, 'in we paa o 'nyu lu. Nu, -in -ka mneni -in 'ka -ain 'wusa, 'yili -ain nyazi. Be -ain -yo.»

-Zezu nɛɛ: ²³«Lɛɛ -lu 'ka 'gbv -na gba nu, -un -ka we mnenia? -ɔ zva -Lago dli -gv, ɔ mneni ɔ 'ka -lu weee lɛnu.»

²⁴Bha ɔɔ 'yuu dide 'kpɩa 'wv, ɔ nɛɛ: «In ka dli -sele -Lagoɔ gbɛgbɛun, -sa 'mi 'wv, 'in un 'ka dli zv weee.»

²⁵-Zezu 'yia nu, nyumaa -zlo mɩ ɔ -gbɛ yida, 'in ɔ yia wee zuzu 'nyuu 'wluo 'kpɩl: «-Mɩ zuzu 'nyuu, -mɩ nva we le, 'in nyumɛ'e gbaa, un ɔ'ɔ 'nva. In nɛɛ: 'tide ɔ 'yi. -In 'na kpɩl 'maslɛɛn ɔ -ni.»

²⁶We zuklua ɔɔ 'yu la 'titeɛ, 'in we yia ɔ 'yitide 'wɔkpɩkpie nya, 'in ɔ yia lapɩ 'kwie 'bhisa. We 'gbv tɔlva nɛɛ: «ɔ ka tli.»

²⁷-Zezu yia ɔ sɔ -yɔ ɔ 'wɔbhulu. ɔ -sɔa 'wv, 'in ɔ yia 'yiligbe.

²⁸-Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya plaa -budu zɔ, 'in wa yia ɔ layibha: «Wee zuzu 'nyuu mia de ni, lɛɛ -lu ka 'gbv -a yi we vuvue sɩalia?»

²⁹ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «'Sasɔkpa -zuzu 'nyii mia de ni, we 'ni -Lagoɔ bhuhhoe -bhlogbɔɔ 'wɔbhv, wa 'ni mneni wa 'ka -mɩv vu.»

³⁰Wa 'bhua -bha, 'in wa yia Galilee -dɔdɔ -gv 'plɩl. -Zezu 'yibha wa 'na yibheli ɔ da -ni. ³¹ɔ -slolua ɔ 'binɔnya gbv, ɔ nɛɛ: «ɔ Nyumɛɛ 'Yu wa yia nyuma yoo 'nyɛa, 'in wa 'ka ɔ 'bha. 'Yl 'sɔ, we tanv nya ɔ yia tɩtlɩnya glaa 'wusɔa.»

³²Ni, -we -Zezu gbaa, ɔ 'binɔnya'a 'nv we 'wɔla. Wa mɩ nyanɔ nɔdaa 'gbv wa 'ni ɔ layibha.

Sa nyumɛ 'ka nv, 'in ɔ 'ka -mɩ tiklu -Lago 'yua?

³³Wa nynia Kapenaumu, wa plaa -budu zɔ, 'in -Zezu yia wa layibha: «Mɔɔ -dɩ a -sa yaa 'yloogblva?» ³⁴'In wa -gv yia lasubha. -We ka gbv -wa, wa mia nɔda, 'in wa yia layibhalɩ -yibhalɩ: «'Lee, nyɔɔ 'yli -aun glaaa?»

³⁵ɔ yia ladɩ, 'in ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya -yla: «A be -seli. Ni, -ɔ -ka gba ɔ 'ka amaa kpaɩa -zɛ, ɔ -zɛ nyuma weee 'bisvayu, 'in ɔ 'ka wa zɔlubho nv.»

³⁶ɔ 'bhua 'yu yabhlo 'wv, 'in ɔ -yɔ ɔ 'sɔ yia ɔ 'binɔnya nyɩdɩ ladɩ, ɔ gblelia -mɔɔ, 'in ɔ yia -mɔɔ ɔ bhv -gv ladɩ. ɔ nɛɛ: ³⁷«'Yu -ɔ mia yu ni 'bhisa, nyumɛ -ɔ -ka ɔ kpa 'nanv na 'ɣni nya, na 'de ɔ kpa 'nanv. -ɔ -ka 'mɩ kpa 'nanv, we 'ni na 'de ɔ kpa 'nanv, nu, -ɔ tiea 'mi, 'mɔ ɔ kpa 'nanv.»

³⁸Zaan nɛɛ -Zezu -yla: «Na -Slolunya, -a ka nyumɛ yabhlo 'yi, ɔ 'ni -aun glaa -nyumɛ,

-zugba ɔ vua zuzu 'nyuu -na 'ɣni nya. ɔ 'ni -aun glaa -mɩ 'gbv, -a yia ɔ 'yiligbeli.»

³⁹-Zezu nɛɛ: «-Innya, a 'na 'yiligbeli ɔ -ni. 'Lee, -ɔ -ka gwɛdigbv lɛnu na 'ɣni nya, ɔ mneni ɔ 'ka 'mɩ velu? -Innya. ⁴⁰Ni, nyumɛ -ɔ 'ni -amɩa tɩnyo, ɔ -yɔ -aun 'sɔ mi.

⁴¹«Ni, un nɛɛ aun -yla gbuzɔnv saɛ: nyumɛ -ɔ -ka aun 'nyu 'nyɛ -Lagoɔ -Bhasanyɔɔ 'ɣni nya, -Lago yia ɔ -tnɩv 'nyɛa. ⁴²'Ylaasɩ -wa mia sa yu ni 'bhisa, 'in wa zva 'mɩ dli -gv, -ɔ -ka wa 'yabhlogbɔɔ gbɔnyuu lukwa, we nanɩ 'yli -mɔɔ -nv nya, wa 'ka ɔ tukpa 'kadu -bli -yɔ gbuanɩ, 'in wa 'ka ɔ 'nyu lv viteli. ⁴³We -ka -na sɔ 'ka -mɩ gbɔnyuu lv kwa ni, -dɩ -bha we. We nanɩ 'yli -in 'ka 'yliyogagie -we 'na bhloluda -ka 'yi, sɔ -bhlo nya, we -zi -in 'ka -kosu -we'e nyumoa 'wv mni sɔ 'sɔ nya. [⁴⁴-Mɛmɛ mia, «nɔnya -we lia nyumɛɛ yɩɛ we'e tli, 'in -kosu'u nyumo -mɔ -gba».]

⁴⁵«'In we -ka -na bhv 'ka -mɩ gbɔnyuu lv kwa ni, -dɩ -bha we. We nanɩ 'yli -in 'ka 'yliyogagie 'yi 'tigie nya, we -zi wa 'ka -mɩ -kosu -we'e nyumoa 'wv viteli -na bhv 'sɔ nya. [⁴⁶-Mɛmɛ mia, «nɔnya -we lia nyumɛɛ yɩɛ we'e tli, 'in -kosu'u nyumo -mɔ -gba».]

⁴⁷⁻⁴⁸«We -ka -na yli 'ka -mɩ gbɔnyuu lv kwa, -in -sa -mɔ we. We nanɩ 'yli -in 'ka -Lagoɔ nyumaa 'wɩlulapɩlgbe 'wv mni 'yliya -bhlo nya, we -zi wa 'ka -mɩ -kosu -we'e nyumoa 'wv viteli, da nɔ lia yɩɛ 'ylɩ weee nya, 'ylɩ 'sɔ nya.

⁴⁹«Sa wa palia gumu lilɩlu -yɔ, 'sa -bhlokpade -Lago yia nyuma -gv -kosu slua.

⁵⁰Gumu nanɩ 'yli. Mɛmɩ we menɩa. We 'ni -slɛɛn menɩ ni, wa 'ni mneni wa 'ka we mɛmɛ we -yɔ zɔ. Ni, amɩa, a mɩ gumu 'bhisa, a -tv 'wv -dlɔɔ.»

10

-Zezu gbaa 'ɣwnɔ kwnɛɛ -sa gbv (Mt 19.1-12; Lk 16.18)

¹-Zezu -yɔ ɔ 'binɔnya 'sɔ mɩa Zudeɛ -dɔdɔ -gv, 'in wa yia Zudeɛn nyu 'wɔdɩ. Nyumaa -zlo yia ɔ kwesi yi lv. Sa ɔ nva 'ylɩ weee nya, 'sa ɔ bhli 'yaa wa slolue lv.

²Faliznyuma yia ɔ kwesi be, wa 'ka ɔ layla. 'In wa yia ɔ layibhaɛ: «'Lee, -amɩa tite nukple, nukpasu mneni ɔ 'ka ɔ 'ɣwnɔ kwnɛɛ -saa?»

³ɔ nɛɛ: «'Lee, tite -mɩmv Moizɩ 'nyɛ aun a?»

⁴ Wa nee: «Moizi celia nu, nyume -ka gba o 'ka o 'hwno kwnee -sa, o celi wee gbu 'sebbe -gu, 'bhiie o 'ka o kwnee -sa.»

⁵ 'In -Zezu nee wa -yla: «Amiaa yukwli -yo suloo 'gbu, 'in Moizi yia 'mu tite ni pali.

⁶ -Lu weee gwedida, <'In -Lago yia nukpasu -yo 'hwno lala.>

⁷ «We 'dee 'gbu, nukpasu yia o dide -yo o 'nyaa -yobhua,

'in o -yo o 'hwno 'ka 'wususlolu,

⁸ 'In wa 'ka ku -bhlo -ze.>

-Sleen, wa 'ni 'masleen nyuma so, nu, nyume -bhlo wa -mia. ⁹ We 'dee 'gbu, -we -Lago -ka 'ylijiji, nyume 'na sisali we 'yli -ni.»

¹⁰ Wa plaa -budu zo, 'in o 'binonya yia o wee gbu ni 'ji layibha. ¹¹ O nee wa -yla: «Nu, nyume -o -ka o 'hwno kwnee -sa, o -ka 'hwno -putu kwa, gbnuyuu o nva o 'hwno tianu -yla le. ¹² 'Sa -bhlokpade, 'hwno -ka o 'lowli -glubhu, 'in o -ka nukpasu -putu kwa, gbnuyuu o nva le.»

-Zezu hwnaa 'yiaasli 'nyu la
(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)

¹³ Nyuma ni -Zezuu -gbe 'yiaasli kwada, o 'ka wa 'nyulanwna wa kwe -gu lapalie nya, 'in o 'binonya yia wa vuvue bhli wa 'wluo kpilie nya. ¹⁴ -Zezu 'yia wa -yo, 'in we yia o -yokpa. 'In o nee o 'binonya -yla: «A 'tide 'yiaasli 'yi wa 'ka na -gbe yi, a 'na -kulu wa 'yoo -ni. Nu, nyuma mia sa 'yiaasli ni 'bhisa, -Lago nyumaa 'wlulapilie ni -maa -nu nya.

¹⁵ In nee aun -yla gbuzonu sae: nyume, -o 'ni -Lago nyumaa 'wlulapiligbu -yogwnu 'yislokpilie 'bhisa, o 'na 'ka -Lago -gbe pla.»

¹⁶ O 'bhua wa 'wu, o yia wa so 'wluo lapali, 'in o yia wa 'nyulanwna.

Nyume -o 'kaa -Zezu 'bi mni o 'bhu o -lu weee 'bi

(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

¹⁷ Nu, -Zezu ni mnida, 'in nyume yabhlo yia o 'bigwali, 'in o yia 'kukolu 'sibhli o 'yu, 'in o nee o -yla: «Na -slolunyo -zonu, sa in 'ka nu, zli in -ka tli, 'in in 'ka -Lago kwee 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'yia?»

¹⁸ -Zezu nee o -yla: «-Mumu ka 'gbu -na la 'ni nyume -zonua? We 'ni -Lago 'debhlogbo 'wobhu, nyume -zonu 'ni -ni.

¹⁹ Nu, -na 'de -yi -Lago *titenya:

<In 'na 'bhali nyume -ni.

-In -yo 'hwno -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.*
-In 'na ylili 'wie -ni.

-In 'na zulu nyume yo -yo -ni.

-In 'na lili nyuma 'wlu -dawli nya -ni.

-In zo -bha -na dide -yo -na 'nyaa.> »

²⁰ O nee: «-Slolunyo, in ni nyimeslo nya, 'in in yia tite -muni 'nuyezuzve bhli.»

²¹ -Zezu ylaa o zekalidi nya, 'in o nee o -yla: «-Lu yabhlo -tua 'wu, -in 'ni -slo -muv lenu. Mni, -in 'pa -na -kakali weee pelu, -in 'nye we 'gwezi bobabhanya yoo, 'in -in 'ka 'hnumnie 'yi -Lago -gbe. -In -ka we lenue bhua, -in yi 'mi 'bi.»

²² O 'nva wee weli ni, 'in 'kua yia o 'yli lawla, 'in o yia lubhiti 'klu -susue nya. Ni, 'hnumnuyo -wa.

²³ -Zezu ylaa o 'binonya -wa gbelia o, 'in o nee wa -yla: «'Hnumnuya 'ka -Lago nyumaa 'wlulapiligbe 'wu pla -yo we -kaha.»

²⁴ Wee weli yia -Zezu 'binonya hwegaga -subhali. 'In o nee 'ya wa -yla: «Na 'yua, nyume 'ka *-Lago nyumaa 'wlulapiligbe 'wu pla, we 'ni 'te -se. ²⁵ 'Hnumnuyo 'ka -Lago nyumaa 'wlulapiligbe 'wu pla, we -kali -yo we -zi *-nyomee seenu 'bhoka 'wupilie.»

²⁶ We yia o 'binonya -lueli. Wa nee: «Aya! We -ka 'sa -ni, nyoo -momo 'ka gbu 'wobhua?»

²⁷ -Zezu ylaa wa, 'in o nee: «Nyume 'ni we mneni, ni, -Lago mneni we. -Lago mia, o mneni o 'ka -lu weee lenu.»

²⁸ -Bha Pielu gbaa: «-Tali, -a ka -amiaa -lu weee -bha ti, 'in -a yia -ni 'bi yi.»

²⁹⁻³⁰ -Zezu 'palia we 'bigu, o nee: «Nu, in nee aun -yla gbuzonu sae: nyume -o -ka o -lu weee -bha ti na 'gbu, 'in o 'ka -Lago gbu gba, we 'leeji -moo yia 'yia -zakpa glu gbu. -O -ka o -budu klaa, o bhelia klaa, o bhola klaa, o 'nyaa klaa, o dide klaa, o 'yua klaa, we -yo o kpa -bha ti, bhla -we 'wu -a mia da -budunya klaa, bhelia klaa, bhola klaa, 'nyaanya klaa, dide klaa, 'yua klaa, we -yo kpaanya o yia 'yia, -zugba nyuma stali o. 'In bhla -we yia yia, we nya o yia 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka.

³¹ «Nyumaa dumadu -wa -gaa 'yu, lu -maa yia -gaa. 'In -wa -gaa lu, 'yu -maa yia -gaa.»

-Zezu gbaa o thltigbu
(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)

* 10:19 Giektiweli 'wu, we ji -wa ni, -wa kukwala, wa -yo nyuma -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.

³² -Zezu -yo ɔ 'binɔnya 'so, wa mia -Zeluzalemɔ mmıda, -Zezu -galı wa 'yu 'yloogblo, -zugba ɔ 'binɔnya lu dli. -Wa mia wa 'bi, -maa mı 'ya nyanɔ nɔda. ɔ nɛɛ ɔ 'binɔnya kugbua lɛ 'so -yla: «A bɛ -seli.»

'In -we 'kaa lɛnu, ɔ yia we wa -yla gba. ³³ ɔ nɛɛ: «A -talı, -Zeluzalemɔ -a mnia da. Nu, -mɔ wa yia ɔɔ Nyumɛɛ 'Yu wlaa. -Lagɔbubɔnyaa -cian -yo -Lagɔɔ titee gwe-sanya kwɛɛ wa yia ɔ pɛlv 'paa. 'In wa 'ka ɔ gbu 'wluladlı, 'in wa 'ka wɛlı -bhlo bhlı wa 'ka ɔ 'bha. 'In 'lakpanya -wa 'nia -Lagɔ -yi, wa 'ka ɔ -maa yoo 'nyɛ. ³⁴ -Maa yia ɔ gla palıa, -maa yia ɔ -dlɛ -gv slua, -maa yia ɔ selıa, 'in -maa 'ka ɔ 'bha. 'Ylı 'so, we tanu nya, 'in ɔ 'ka gbawla 'wutla.»

-ɔ -ka gba, ɔ 'ka nyumɛ 'kadu -zɛ, ɔ -zɛ ɔ -limaa zɔyu
(Mt 20.20-28)

³⁵ We 'bigu, Zebedee 'yua *'Zake -yo Zaan yia -Zezu -yɔbɛ, 'in wa nɛɛ ɔ -yla: «-Amıaa -Slolunyo, -we -a yia -mı -zlalıa, -a 'yıbha -ın nu we lɛ.»

³⁶ ɔ nɛɛ wa -yla: «Lɛɛ -lu a 'yıbhaa ın nu an -yla lɛa?»

³⁷ Wa nɛɛ: «Da nyuma weee -ka we 'jiyib-heli nu, -ın pılı nyuma 'wlu la, 'nyɛ -an 'yoo -a 'ka -mı kwesi ladı. 'Yabhlo 'ka -na lılısɔlv ladı, 'in 'yabhlo 'ka -na kɔpɛsɔlv ladı.»

³⁸ ɔ nɛɛ wa -yla: «Nu, -we a -zlalıa 'mı, a 'nı we -yi. 'Lee, sıaste -we zɔ na yia 'yılıgbea, a mnenı a 'ka we zɔ 'yılıgbee? Yaayu batizea wa yia 'mı sıaste lu, a mnenı a 'ka ɣwnu wa 'ka 'sa an batizee?»

³⁹ 'In wa nɛɛ ɔ -yla: «In, -a mnenı we.»

-Zezu yia we 'bigupalıɛ: «Gbuzɔnu -wa. Sta a yia 'mı 'bhısa. Sıaste -we lu wa yia 'mı batizea, we lu wa yia an batizea. ⁴⁰ Nu, we -ka na lılısɔlv -yo na kɔpɛsɔlv ladıde, -amı 'mı mnenı ın 'ka we wla. Nu, wee ladıda mıa, -Lagɔ ka we lamnazi nyuma tolvaa -nu nya. Nu, ma yia -bha ladıa.»

⁴¹ Wa -lima kugbua 'nva we, 'in wa yia wa -yo 'cɛ 'palı. ⁴² -Zezu yia wa 'de weee la, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «Nu, dudugu -nyumaa 'wlulapulunya mıa, wa 'tıte nya wa sıalıa wa zɔlvbhonnya. ⁴³ An glaa, we 'na -mı 'sa -nı. -ɔ -ka gba ɔ 'ka nyumɛ 'kadu -zɛ, ɔ -zɛ ɔ -limaa zɔlvbhonnyo. ⁴⁴ 'In an glaa, -ɔ -ka gba ɔ 'ka nyuma 'yugalı, ɔ -zɛ ɔ -limaa gaylo.

⁴⁵ Nu, ɔɔ *Nyumɛɛ 'Yu 'nı yı wa 'ka ɔ 'wusa.

Yı ɔ yia ɔ 'ka nyuma 'wusa, 'in ɔ 'ka tlı nyuma duuun 'wozıtıee 'gbu.»

-Zezu -bloa 'lɔlɔnyɔɔ 'yılı
(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

⁴⁶ -Zezu -yo ɔ 'binɔnya nynıa Zelikoo, wa mı wee 'gbe 'tlada, 'in nyuma duun yia wa 'bi yı. 'Lɔlɔnyo yabhlo wa laa Batımee, Tımeee 'yu nya, ɔ -dı 'yoo ɣwe -yo la. Nu, -zlazlanyo -wa. ⁴⁷ ɔ 'nva nu, Nazaletyu -Zezu mı 'plıda, 'in ɔ yia 'wukpı, ɔ nɛɛ: «* -Davidu 'yu -Zezuɔɔ, -ın 'yılı 'mı nyazıɔɔ!»

⁴⁸ 'In nyuma duun yia ɔ 'wluo 'kplı. Wa nɛɛ ɔ -yla: «'Mu ɣwe!»

-Mıv bhla ɔmɔ 'kpta 'wv 'tıteɛ: «-Davidu 'yuɔɔ, -ın 'yılı 'mı nyazıɔɔ.»

⁴⁹ Tɔvn, -Zezu yia 'yılıgbe, 'in ɔ nɛɛ: «A la ɔ.»

'In wa yia ɔ la, -zugba wa gba ɔ -yla: «-Na 'yuo. -In -sɔ wv, ɔ mı -mı lada.»

⁵⁰ 'Lɔlɔnyo vıtelıa ɔ 'naa, 'in ɔ yia 'wusɔ -gwagwıe nya, ɔ yia -Zezu -yɔbɛ. ⁵¹ 'In -Zezu yia ɔ layıbha: «Lɛɛ -lu -ın 'yıbha ın nu -mı -yla lɛa?»

'In ɔ nɛɛ: «*Wlabı, -ın -blo na 'yılı, ın 'ka layı lv.»

⁵² ɔ nɛɛ: «'Bhıtı lv, -na dlızɔvze ka -mı pue.» Tɔvn, ɔ 'yılı yia -blo, 'in ɔ yia -Zezu 'bı mni.

11

-Zezu mnia -Zeluzalemɔ
(Mt 21.1-11; Lk 19.28-40)

¹ -Zezu -yo ɔ 'binɔnya ɔpaa -Zeluzalemɔ -yo, -mɔ Betfaze -yo Betanı kwesi, 'in wa yia *Olıvısvunyyaa -gɔgɔ ylı, -bha -Zezu tıea ɔ 'binɔnya 'so, ² 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «'Gbe -we mıa -mɛmɛɛ an 'yu, a mni -mɔ. Nu, lɛbhla a 'ka -mɔ nynı, -sokofalı -dɔgbu yabhlo a yia -bha ylıa lubhu -jıda. Wee -sokofalı mıa, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nı -slɔ we -gv ladı. A -sa we lubhu, a -yo we yı. ³ Nu, wa -ka an layıbha: lɛɛ -lu ka 'gbu a nu 'sa? A gba wa -ylaɛ: -amaa -kanyo 'yıbha ɔ 'ka we -gv ladı, nu, deslɛɛn ɔ laa we lv.»

⁴ Wa mnia, 'in wa yia -sokofalı -dɔgbu yabhlo 'yılı lubhu -jıda -bha 'yooɔ ɣwe -yo -bha 'pıpee -budu yabhloo ɣwe -yo. 'In wa yia we lubhu -sa. ⁵ Nyuma mıa -bha, wa nɛɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a sa wee -sokofalı lubhua?»

⁶ 'In sa -Zezu zva wa 'dı, 'in wa yı 'saa gba. 'In wa yia wa kwɛ -yo -sa, 'in wa yia mni.

⁷ Wa -laa wee -sokofalı -dɔgbu -Zezu, wa slua

wa 'naa we -gv, 'in ɔ yia we -gv ladı. ⁸Tɔlva slva wa 'naa 'yloogblv, 'in tɔlva -dia suu kpi -mɔ kpaa, 'in -maa yia we 'yloogblv laslu. ⁹Nyuma nɔa ɔ 'yu we -yɔ -wa nɔa ɔ lɔv, wa 'dɛ weee 'kpi 'wv, wa nɛɛ:

«-A -mnunı -Lagɔɔ 'ɲni.
-ɔ mia Jejitapɛɛ 'ɲni nya yida,
-Lagɔ ɲwana ɔ 'nyu la.

¹⁰Nyume -ɔ mia yida,
ɔ 'ka -aun 'wɔlupalı -Davidu 'bıgv,
-Lagɔ 'pali 'sa ɔ sɔ -zɔnv -gv la.

-Wa mia yali,
wa -mnunı -Lagɔɔ 'ɲni.»

¹¹-Zezu plaa -Zeluzalemv, 'in ɔ yia *-Lagɔbudu 'kadu zɔ mni, 'in ɔ yia da weee yia. Jibhe zaa, we 'gbv ɔ -yɔ ɔ 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔ yia Betani mni.

-Zezu bhla *figısu gwɛɛ
(Mt 21.18-19)

¹²Zlı zlıa, -Zezu mı Betani 'bhuda, 'in ɲwɔ yia ɔ 'bha. ¹³Tɔvn, ɔ yia *figısu -we kaa kpi 'wlu -yɔyı -mɔ 'yu, 'in ɔ yia we -yɔ bɛ, -dɛ ɔ yi we 'bhue 'wlu 'yu. ɔ 'ka -bha nyini, we kpu 'dekpva mia we 'wlu. Nu, we 'bhue -pa bhla 'nı -slɔ nyini. ¹⁴-Bha ɔ gbaa wee su -yla: «-Mı 'ı 'pali -slɛɛn 'bhue -nı.»

'In ɔ 'bunɔnya yia we 'nı.

-Zezu vaa -valepanya
(Mt 21.12-17; Lk 19.45-48)

¹⁵Wa nyinia -Zeluzalemv, tɔvn -Zezu yia -Lagɔbudu 'kadu ɲwɛɛ mni. -Wa mia -bha, -valepanya -yɔ -lizɔnya, 'in -Zezu yia wa vuvue bhli. ɔ yia 'gwɛzi -bhıtınyaa 'tabhle -yɔ -kpakvvn pɛlvpanyaa kpenya labhli. ¹⁶ɔ 'nı ɲwnu nyume yabhlogbɔɔ -yɔ -lu 'ka -Lagɔbudu 'kadu ɲwɛɛ 'plılı. ¹⁷ɔ -slolua wa gbv, ɔ nɛɛ:

«We mı ɛlıda -Lagɔsɛbhe 'wvɛ:
«Na -budu mia, 'mv wa yia laa dıdvɔv -nyuma weee -Lagɔ bhuhhoe -budu.»
'In 'mv amia nva 'wıenyaa zızedı 'wv.»

¹⁸-Lagɔbɔvɔnyaa -ɔıan -yɔ -Lagɔɔ tıtee gwesanya 'nva ɔ 'dı, 'in wa yia nyanɔ nv, -we ka gbv -wa, ɔ gbagbawɛlı ka nyuma duun ɲwɛgaga -subhalı. We 'dɛɛ 'gbv wa mia 'klı 'yıda wa 'ka ɔ 'bha.

¹⁹Jibhe zaa, 'in -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya yia 'gbe nɔkplɛ 'bhv, 'in wa yia mni.

-Zezu -yɔ tlıtlı -figısu
(Mt 21.20-22)

²⁰Zlı zlıa, wa mı 'yloogblv 'plıda, 'in -Zezuu 'bunɔnya yia wee figısu -yɔyı, -zugba we ka ye weee. ²¹-We -Zezu gbaa, Pıılı dlı 'sıbhlıa we -gv la, ɔ nɛɛ: «Wlabı, -ın yla figısu -ın bhla dɛ gwɛɛ, we ka ye.»

²²-Zezu nɛɛ wa -yla: «A zv -Lagɔ dlı -gv. ²³In nɛɛ aun -yla gbɔzɔnv saɛ: nyıme -ka -gɔgɔ -yla gba: «'Bhv da, vıtelı -na 'dɛ 'nyu lv,» 'in ɔ dlı 'ka -we ɔ gbaa da lɛnvɛɛ -gv -mı, 'in ɔ 'nı dlı lv, 'in we nva lɛ. ²⁴We 'dɛɛ 'gbv in nɛɛ aun -yla, -we weee a yla -Lagɔ -zlıa yia bhuhhoe nya, a zv we dı -gv nu, 'yia a yia we, 'in -Lagɔ 'ka we aun 'nye.

²⁵«Nu, a -ka -Lagɔ bhuhhoeda -mı, 'in nyıme yabhloo gbv -ka aun dlı -mı, a tı ɔ -yɔgbv 'wv, 'in amıaa Dıde -ɔ mia yalı, ɔ 'ka amıaa gbonyuu 'wvı. [²⁶A 'nı nyımeɛ -yɔgbv 'wvı, amıaa Dıde -ɔ mia yalı, ɔ 'na 'ka amıaa -yɔgbv 'wvı.]]»

Mɔ -Zezuu 'tıte bhva?
(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

²⁷-Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya mni 'yaa -mɔ -Zeluzalemv lv. Wa mı -zıeda -mɔ -Lagɔbudu 'kadu ɲwɛɛ, 'in -Lagɔbɔvɔnyaa -ɔıan klaa, -Lagɔɔ tıtee gwesanya klaa, we -yɔ Zuıfıv nyuma kpası, wa yia -Zezu -yɔ bɛ. ²⁸Wa yia ɔ layıbha: «Se -mımv nya -na nv gbunya nı lɛa? 'In nyɔɔ 'nye -mı we lɛnv sea?»

²⁹ɔ nɛɛ wa -ylae: «Gbıv gɔ -bhlo na yia aun layıbhaa, a -ka we 'ıgvıpalı 'bhıe, -ɔ 'nyeı 'mı se, 'in na gbaa ɔ 'ɲni. ³⁰Nyɔɔ tıe *Zaan ɔ batızee nyuma, -Lagɔ -wa yaayı, nyuma -wa yı? A gba 'mı -yla we.»

³¹'In wa yia we -gv kpɛlıe bhli, 'in wa nɛɛ: «-A -ka gba, (-Lagɔ tıea ɔ), 'in ɔ yıbhaa -aun laɛ: «Lɛɛ ka 'gbv a 'nı ɔ weli 'wıɲwınuı?» »

³²Wa mı nyuma sɔda, nı, -maa nɛɛ Zaan mia -Lagɔgbıv -falıpanyɔ -wa. We 'dɛɛ 'gbv wa 'nı mnenı wa 'ka gba nı, nyuma tıea ɔ.

³³We 'dɛɛ 'gbv, wa nɛɛ -Zezu -yla: «-ɔ tıea Zaan, -a 'nı ɔ -yı.»

'In -Zezu nɛɛ: «We -ka 'sa -mı, -ɔ 'nyeı 'mı wee gbunya -mınv lɛnv se, -amı 'na 'ka 'ya -mɔɔ -kanyɔɔ 'ɲni aun -yla gba.»

12

-Zezu 'paı gbıv nıne ɔ -yɔvıvɔvɔnya -yla
(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

¹-Mıv 'bıgv, 'in -Zezu yia wa -yla gbv gbagbıe bhli gbıv nıne -paıe nya: «Nu, nyıme yabhlo 'paı *-dlokpaı. Wee kpaa

mia, 'mu o bibelia 'suo. O nua *-dlɔyaa 'wunyazolu le, 'in o yia kpaagutali -gbagbu 'subhaa. O 'bhua -busalubhonunya 'wu, -zugba -maa lo wee kpa. 'In o yia 'lakpa 'wu mni.

² «Tɔɔn, -dlɔya -sa bhla 'ka be, 'in o yia o zolubhonunya yabhlo tie waa -busalubhonunya 'bi, wa 'ka o -nu wla. ³Wa sloa -mɔɔ 'wluo, wa bhitia -mɔɔ, 'in wa yia -mɔɔ vu kwe klo nya. ⁴Oɔ -dlɔkpa -kanyo yi 'yaa o zolubhonunya -putu tie. -Mɔɔ mnia, -mɔɔ wa bhitiia 'wluo, 'in wa yia -mɔɔ veli. ⁵Oɔ kpa -kanyo yi 'yaa nyumaa tanu tie, 'in wa yia -mɔɔ 'bha. 'Sa o tiea nyumaa -zlo, tɔlwa wa bhitia, 'in wa yia tɔlwa 'bha.

⁶«Nyume -bhlogbɔɔ -tua o kwesi, mɔ -wa o 'yu -o -ka zɛ o -kalia. -Mɔɔ o tiea wa -gbe logada, -zugba o pupalia dli la nu, -mɔɔ wa yia 'nuɔɔwe zɔa. ⁷-Bha waa -busalubhonunya gbugbala -ylae: «O 'kaa ci oɔ kpa -kanyo 'bi li, mɔ nu. -A mni o 'bhaa, 'in wee kpa 'ka -amiaa -nu -zɛ.» ⁸Wa sloa o 'wluo. Wa 'bhaa o, 'in wa yia o 'kwie viteli kpa luv.

⁹«Lee, sa oɔ kpa -kanyo 'ka nua? O 'de yia yia, o 'ka nyuma tie, wa 'ka waa -busalubhonunya 'bha, 'in o 'ka kpa nyuma -putu yoo 'nye.

¹⁰«-We mia -Lagɔsebhe 'wu celida, a 'ni -slɔ we zelu? We nɛɛ: <Tɔkpa, -we -budusubhanya -saa kwnɛɛ, mu -zɛa gwigwiyl -tɔkpa -zɔnu.

¹¹-O nua gbu ni le, Jɛjitape -wa. 'In wee gbu mia, -a -ka we 'yi, 'in we namania -amiaa dli.»

¹²Wee gbu nine mia, Zuifuv 'yugalunya -yi we 'ji nu, ma -yo -Zeu -saa we. Wa ka 'klu 'yi, wa 'ka o kpa. Nu, nyumaa -zlo wa mia sɔdaa 'gbu, wa yia o -yo 'bhu, 'in o yia mni.

'Gwezi plɔlve *Sezaa kweɛ
(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

¹³Falizunyuma tɔlwa -yo Ewloɔv nyuma, 'in wa tiea -Zeu -gbe, wa 'ka o zɔ bhli, 'in o 'deɛ gbagbaweli 'ka o gbuan. ¹⁴Wa yia, 'in wa nɛɛ o -yla: «-Amiaa -Slolunya, -a -yi we 'ji nu, -we -na gbaa, gbuzɔnu -wa. -l'in sɔ gbu 'yli, 'in -l'in sɔ nyume 'yililo -ɔɔwe. Nu, sa -Lago 'yubhaa nyume -mi, 'mu -na sloa gbuzɔnu sa. We mi tiklu nu, -amiaa tite nukple, -a plɔlve *Sezaa kweɛ *nison -gwezi? -A plɔlve we yaayu, -a 'na plɔlve we -nu?»

¹⁵-Zeu -yi we 'ji nu, wa gbagbaweli -yo wa 'wlukuv la pupalie 'ni -mi -bhlo. O nɛɛ wa -yla: «Lee -lu ka 'gbu a bhli 'mi zɔa? A -la 'mi *Wlɔmv -tama yabhlo, in 'ka we 'yi.» ¹⁶Wa 'nye o tama yabhlo yoo, 'in o yia wa layibha: «'Lee, nyɔɔ ka 'wlu -yo o ɔni mi da we -gua?»

'In wa nɛɛ o -yla: «Sezaa -wa.»

¹⁷-Bha o gbaa wa -yla: «-We -ka Sezaa -nu, a 'nye we Sezaa yoo, 'in -we -ka -Lagoɔ -nu, a 'nye we -Lago yoo.»

'In o gbu 'bigupali weli yia wa ɔɔwɛgaga -subhali.

*Sadusenyuma kpelia tilitunya tilitie lu 'wusɔgbu

(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

¹⁸*Sadusenyuma mia, wa nɛɛ nu, tilitunya 'ni mneni wa 'ka tilitie lu 'wusɔ.

Wa tɔlwa yia -Zezuu -gbe, 'in wa nɛɛ o -ylae: ¹⁹«-Slolunya, -we mia celida Moizu tite 'wu, mu mia da. Nu, nyume -ka 'ɔɔwɛ kwa, o -yo o 'ni gwali, o -ka tli, oɔ ɔɔwɛ -tua o 'bigu, o bheli kwaa o, 'in o -yo oɔ 'ɔɔwɛ 'sɔ 'ka o bheli zua lala, 'in -mɔɔ 'ɔni 'ka dɔvɔ -gu -tv. ²⁰Sa 'bhisa, nyume yabhlo ka nukpasuyua gbeso, 'in wa kpa yia 'ɔɔwɛ kwa. O -yo o 'ni gwali, 'in o yia tli. ²¹Wa 'sonu kwaa o bheli -dugbaɔwɛ, -mɔɔ -yo o 'ni gwali, 'in -mɔɔ yi 'yaa tli. Oɔ 'ɔɔwɛ -bhlokpaɛ yia waa bhelia tanu kwa. ²²Sa wa 'de gbeso kwaa oɔ 'ɔɔwɛ -bhlo -bhlo, wa -yo o 'ni gwali, 'in wa yia tli. Wa 'bigu, oɔ 'ɔɔwɛ yi 'yaa tli.

²³«'Lee, 'yli -we nya tilitunya yia 'wusɔ, nyɔɔ ka 'ɔɔwɛ o -mɔɔ? Nu, wa 'de gbeso kwaa o -bhlo -bhlo.»

²⁴-Zeu nɛɛ wa -yla: «A ka 'yoo mɔɔ, -we ka gbu -wa, a 'ni -Lagɔsebhe -yi, 'in a 'ni -Lagoɔ tite -yi. ²⁵Tilitunya -ka 'wusɔ, nukpasia -yo 'ɔɔwɛ 'na 'ka kukwali, nu, 'anzunya -we mia yali, we 'bhisa wa yia -tua.

²⁶'Lee, we -ka tilitunya 'wusɔgbu, -we mia celida Moizu 'sebhe 'wu, a 'ni -slɔ we zelu? Da misagusu pileɛ -bhoo 'yli, 'in -Lago nɛɛ Moizu -ylae: «-Ami -wa *Ablaamuv -Lago, *Izaku -Lago, *Zakobuv -Lago.» ²⁷'In -Zeu yia we -gɔɔɛ: «-Lago mia, 'yiyɔɔganyaa -Lago o -mia. O 'ni tilitunya -Lago. A ka mɔɔ bhabha.»

-Lago tite gwesanya yabhlo gbaa gbuzɔnu

(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)

²⁸ Wa mı -Zezu laylada, 'ın -Lagoo titee gwesanyo yabhlo yia we 'nu. ɔ 'yia nu, -Zezu mi wa welt 'bigupalıda 'nanuu, ɔ bea ɔ -yo, 'ın ɔ yia ɔ layıbhae: «-Lagoo tite weee glaa, -mumu -wa we 'kadva?»

²⁹ -Zezu yia we 'bigupalıe: «Tite weee glaa, -we -wa we 'kadu mu mia da: «*Izlaelunyuma, a pu yukwli. Nu, Jejitape mia, -amıaa -Lago -wa, ɔ -bhlogboo.

³⁰ Jejitape, -ɔ -wa -na -Lago, -ın -kalı ɔ ze -na dlı weee nya, -na zuzu weee nya, -na 'wlukuvn lapupalıe weee nya, -na 'tite weee nya.» ³¹ Wee titee 'sounu nu: «-In -kalı -na -libheyii ze -na 'de 'bhısa.» Tite, -we 'kaa tite so nu 'wuzı, we 'nu -mı.»

³² ɔ titee gwesanyo nee: «Gbuozonu -wa. -Lago -bhlogboo, ɔ 'nu 'so -mı. ³³ Nyume -ka -Lagoo zekalı ɔ dlı weee nya, ɔ 'wlukuvn lapupalıe weee nya, ɔ 'tite weee nya, ɔ 'de weee nya, 'ın ɔ -ka ɔ -limaa zekalı ɔ 'de 'bhısa, -muv nantı 'yılı we -zi 'slaka weee, we -zi nyume 'ka wlawlalu sie -Lago -yla.»

³⁴ ɔ 'paltı we 'bigu gbuıyilo nya, -Zezu 'yia we -yo, 'ın ɔ nee ɔ -yla: «-Lagoo -na 'wlulapılıe 'nu -sleen latlılv.»

-Muv 'bigu, nyume, -ɔ 'kaa 'tite 'yılı ɔ -yo -Zezu 'ka kpelı, -moo 'nu 'yie.

-Lagoo -Bhasanyo: nyoo ɔ -mia?
(Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

³⁵ -Zezu mı nyuma gbusloluda -Lagobudu 'kadu nyee, 'ın ɔ nee: «Waa -Lagoo titee gwesanya nee nu, -Lagoo -Bhasanyo mia, -Davidu yu -wa. Lee -lu ka 'gbu wa yı 'sa gbaa? ³⁶Nu, -Davidu 'debhie -gbolu, -ɔ Zuzu 'Pupa 'nyea 'tite, ɔ nee:

«Jejitape nee na -Kanyo -yla: «-In -dı da la na lılısolv. 'In ın 'ka -na tonyuma -na bhv zo lapalı.» »

³⁷Nu, -Davidu 'de -ka oo -Lagoo -Bhasanyo la na -Kanyo, sa ɔ mneni ɔ 'ka ɔ 'yu -zea?»

(Mt 23.1-12; Lk 20.45-47)

Nyuma -zlo mia -bha, 'ın ɔ gbagbawelı yia wa 'muna 'wula. ³⁸ ɔ mia wa -slołuda, ɔ nee: «A zu amıaa 'de 'yılıyo -Lagoo titee gwesanyaa gbegebeın. Wa 'yibha tılvı -bana 'kadı 'wuplapıe, -zugba wa zie we nya. Wa 'yibha wa -sa wa fı wa 'nuhwewezovıe nya -zejıla 'wu. ³⁹ -Lagobudu zo -yo 'fetunya -gu, 'yugbeın ladıde wa 'yibhaa kpe -zonunya -gu. ⁴⁰ -Dugbarjwnı wa saa -maa -lu weee kwee. 'In wa bhıbhıhoea -Lago nyuma 'yılı 'wu kpokpo, nyuma tkılu 'bhısa. We 'gbu,

-Lago yia wa -yogbu 'wubhu, 'ın wanuu -kaslv 'ka nyuma tılvaa -nu 'wuzı.»

-Lagoo 'nyenyıe -zonu
(Lk 21.1-4)

⁴¹ -Zezu -dı 'gweziı -gbo kwesi la, -zugba ɔ yla nyuma -maa palı -mo 'gwezi -dolv -gu. Nu, 'ıhınumnyaa -zlo palı -mo 'gwezi duun. ⁴² Bobabha -dugbarjwno yabhlo yia, ɔ palı -mo tamayua 'so -we 'nia -vale -ka.

⁴³ -Bha -Zezu gbaa ɔ 'bunonya -yla: «In nee au -yla gbuozonu sae: bobabha -dugbarjwno mia de nu, 'gwezi ɔ wlaa de, we -zi nyuma weee -nu 'wu. ⁴⁴ 'ıhınumnyaa mia, 'gwezi -we wa gbu 'nia 'wu -mı, 'mu wa wlaa. Nu, ɔo ıhwno mia, ɔ boba 'wu, 'gwezi -we ɔ 'kaa lılı, 'mu ɔ wlaa.»

13

-We slolua duduv bhıa bhla, mu nu

¹ -Zezu 'tlaa -Lagobudu 'kadu zo, 'ın ɔ 'bunonyo yabhlo nee ɔ -ylae: «Na -Slolunyo: yı 'saa wa, tukpa -zonu, we -budu nantı 'yılı 'le!»

² 'In ɔ yia we 'bigupalıe: «Gbuozonu -wa, tukpanya -na yia de -yo -guladıdıda, we 'yabhlogboo 'na 'ka we -libheyi -gu -tı. Jitea we 'de weee yia.»

³ Wa mnia Olivusunyaa -gogo 'wlu, -mo wa -dıa la, -zugba wa yla -Lagobudu 'kadu. Da wa -nyaa 'wu, Pıelı klaa, 'Zake klaa, Zaan klaa, we -yo Andlee, 'ın wa yia ɔ layıbha: «'Lebhla -muv 'ka lenva? 'In lee -lu 'ka we -au -slolu, nu, we bhla ka cıpa?»

(Mt 24.4-14; Lk 21.8-19)

⁵ ɔ nee wa -yla: «A zu amıaa 'de 'yılıyo, -muv yı 'wlv nu, wa nu au -dawlı 'wu. ⁶ Nyuma -duun yia na 'ıhıı -gu yia, 'ın wa 'ka gbae: «-Amı -wa -Lagoo -Bhasanyo!» 'ın wa 'ka nyuma duun -dawlı 'wuvu.

⁷ «A -ka 'nu nu, wa mı tuguda da -kweın, 'ın a -ka 'nu nu, wa mı tuguda da 'pıpı, a 'na nuuv nyano -nu. We mı nu, we nu le, -muv 'nu -slo duduv bhıalıda. ⁸ Tv yia laga 'so nyıdı 'wusoa. 'In nyumaa 'wlulapılınyo yabhlo 'ka nyumaa 'wlulapılınyo -gudv -yowusolv. Dudv yia zukılu da tılvı, 'ın ıhwı 'ka yı. Sa 'ıhwno -ka gwalıa yı ɔ sıa, 'sa wee duduv bhıabıhıe gwedıda yia -mıa.

⁹ «Amıa mı de, a zu amıaa 'de 'yılıyo. Gbuwobhunya 'yu wa yia au kwaa. Bhıtıa wa yia au -Lagobudunya zo. Duduv 'wlu -lapılınya -yo nyumaa 'wlulapılınya 'yu wa

yia aun laa na 'gbu, 'in na gbudayunya a yia -zea wa 'yu. ¹⁰ Tiada, -Lagogbu wa yia gbaa 'lakpanya weee -yla. ¹¹ Wa -ka an gbuwobhunya 'yu kwa, a 'na lolu dli -ni, -we a 'kaa gbaa 'gbu. -Muv bhla, weli -we a 'kaa gba, -Lago yia we aun njwee zwa. We'e 'bhu amiaa 'de'e 'wlukusun, Zuzu 'Pupa wlaa we.

¹² «Nyume yia o bheli wlaa wa 'ka o 'bha. 'Sa -bhlokpade, dide yia o 'yu wlaa. 'Yua yia wa didea -yowusolwa wa 'ka wa 'bha. ¹³ Na 'gbu, nyuma weee yia aun 'wunya. Nyume -o 'ni 'mi dli -gu -sa, 'in o 'ka we bhloluda nyini, -Lago yia o gbu 'wusaa.

(Mt 24.15-31; Lk 17.23-24, 21.20-28)

¹⁴ «Nyume -o -ka 'sebbe ni zeli, o 'nu we 'wula. Nu, -lu -Lago 'nia 'yibha, 'in -we saa -lu weee la, -o -ka we -yoyi ladida, da we 'na 'ka yaa -mi, -o -ka 'sebbe ni zeli, o 'nu we 'wula. Nyuma -wa -ka Zudee -dudu -gu -mi, wa -yo -gwagwie mni zizea -gogonya 'wlu. ¹⁵ Nyume, -o -ka nyapada -mi 'pipee, o 'na mnuni o -lu 'wobhua -budu zo -ni. ¹⁶ 'In -momo -ka kpa -mi, -moo 'na yili -moo -bana 'bhu -zoo -ni. ¹⁷ Lee gbunyuu yi 'sa nukplabhue njwı -yo 'njwı -wa mia 'yua 'nyenida ylia, wee 'ylunya -muni nya! ¹⁸ A bhuhhoe -Lago, we yi lenu njwotloyibhla. ¹⁹ We bhla mia, saste 'kadu wa yia 'yia. 'Lee, -a -ka 'bhaa 'wlv, we 'sasokpa -nu ka -slu lenu? 'In le we yia nua yi? -Innya, we 'na 'ka lenu.

²⁰ «-Lago 'ni yaa wee 'yli -gusa, -zugba nyume yabhlogboo 'ni mneni o 'ka we kwee -di. Nu, nyuma o -saa -bha, wa 'gbu o yia wee 'yli -gusaa. ²¹ Wa -ka gba nu, -Lago -Bhasanyo mi -seli, 'in wa -ka gba nu, o mi mo, a 'na lali we gbuzonu -ni. ²² Yocian yia yia, wa 'ka gba, nu, ma -wa -Lagobbu -falupanya -yo o -Bhasanya. Gwedigbu -yo gbu 'kadu wa yia lena, 'in -wa -Lago -saa -bha, wa 'ka wa -dawli nu. Nu, wa 'na 'ka we mneni. ²³ Mu un gbaa da aun -yla 'gamu. Nu, amia mia de, a zu amiaa 'de 'yliyo.»

²⁴⁻²⁵ 'In -Zezu nee:

- «We bhla, wee saste 'bigu,
- «Nikpise yia kpa,
- 'yli 'na 'ka pu.
- Nikpise yia kpa,
- 'cu 'na 'ka li.
- Nikpise yia kpa,
- zeli yia yali 'bhua we 'ka bhli.

-Lu weee mia yali, zuklua we yia.»

(Mt 24.32-35; Lk 21.29-33)

²⁶ «-Muv 'bigu wa yia oo Nyumee 'Yu -yoyia yida -mo yaluppa 'wu, 'tite -yo zli weee nya.

²⁷ -Bha o yia 'anzinya yoo 'paa, dudu weee -gu. 'In, -wa -Lago -saa -bha 'gbe weee 'wu, wa 'ka wa la.

²⁸ «-We figisu slolua aun, a 'nu we 'wula. We 'kliya -ka tlomanida -mi, 'in we -ka topoda -mi, a -yi we 'ji nu, 'nyu -lva bhla ka cıpa. ²⁹ 'Sa -bhlokpade a -ka 'sasokpa -gbu -muni 'yi lenuda, a yibheli we 'ji nu, oo *Nyumee 'Yu ka cıpa, o 'ni -sleen latlolu.

³⁰ «In nee aun -yla gbuzonu sae: desleen -nyumaa 'de weee 'na 'ka tli, 'in wee gbunya -muni 'kaa lenu. ³¹ Yali -yo dudu mia, la we yia 'bhua, nu, na weli 'na 'ka labhu 'mnumnu. ³² Nyume yabhlogboo 'ni wee saste bhla -yo we 'yli -yi. Yali -anzinya -yo -Lago 'Yuu 'debbie 'ni wee 'yli -yi. Nu, na Dide -bhlogboo -yia we 'yli.

³³ «We 'de'e 'gbu, a zu amiaa 'de 'yliyo. A -tu 'yliyogada. 'Yli -nu nya gbu ni 'kaa lenu, a 'ni we -yi. ³⁴ We 'wlv sae, nyume yabhlo -o mi 'lakpa 'wu mnida. O 'kaa mni, o yia o zo -nyuma lubho 'woladlili. 'In o nee kloloo njekunyoo -yla: «In 'na njwosu 'ytaa -ni.»

³⁵ We 'de'e 'gbu, a -tu 'yliyogada, a 'na njwosu 'ytaa -ni. Bhla -we nya -buduu -kanyo 'kaa yi, -de jibhezaoo, -de saboo, -de zligoo, -de zlukpeoo, a 'ni we -yi. ³⁶ O -ka aun 'tlali, o 'na yili aun ytaa njwoda -ni. ³⁷ -We un mia da aun -yla gbada, mu na gbaa nyuma weee -yla. A -tu 'yliyogada.»

14

Zuifvu -cian zva -Zezuu -yogbu

(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Zn 11.45-53)

¹ Nu, we -tu 'wu 'yli 'so *'Wuzittylı 'fetu -yo Zuifvu 'floo 'nia *goo -yo -kaa 'fetu 'ka nyini. -Lagobubonyaa -cian -yo -Lago titee gwesanya yia -Zezuu -yoyli pla wa 'ka o kpa -dawli nya, 'in wa 'ka o 'bha. ² Wa nee: «-A 'na kpali o 'fetu 'yli nya -ni. We 'ni -muv, 'in 'gbe gbugblolua.»

'Njwao yabhlo slua -Zezu 'wluo *-lasiklo (Mt 26.6-13; Zn 12.1-8)

³ -Zezu mia Betani, solibhanyo 'Simoo -budu zo, da o mia lida, 'in 'njwao yabhlo yia -mo pla. Oo 'njwao, o ka -bhonyida kwee. *-Lasiklo -zonu, -we ka -vale 'tea, we mi we 'wu. O -dia wee -bhonyida -bli njwee, 'in o

yia wee -lasiklo -Zezuu 'wluo slu.* ⁴Nyuma tɔlva mia -bha, 'in -maa yia 'ce 'pa, -zugba wa 'yibhali yibhali la: «Lɛɛ -lu ka 'gbu ɔ nyumɔ -lasiklo nia?» ⁵Wa mneni yaa wa 'ka we pelu 'pa 'gwezi duun lu, -we nyume 'kaa 'yl -zu 'jwɛɛ, 'in wa 'ka we bobabhanya 'nye.»

'In wa yia ɔɔ 'ɲwɔɔ -yɔ 'cɛpali. ⁶-Zezu nɛɛ wa -yla: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a siali ɔa? A 'tide ɔ 'yi. -We ɔ nva 'mɪ -yla lɛ, gbu -zɔnu -wa. ⁷Nu, bobabhanya mɪ aun glaa 'ylɪ weee nya. Da a -ka 'yibhali, a mneni a 'ka wa 'nanɪ 'wɔnu. Nu, -amɪ mia, in 'nɪ aun glaa -mɪ 'ylɪ weee nya. ⁸-We ɔ mnenia, 'mɔ ɔ nva 'mɪ -yla lɛ. Nu, -lasiklo ɔ tlia 'mɪ -yɔ gbawlaa 'gbu 'gamu. ⁹In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu sɛɛ: da wa yia -Lagɔgbu gbaa dudu weee -gu, -we 'ɲwɔɔ nɪ nva da lɛ, gbaa wa yia we, 'in ɔ lɛnuɔgbu 'ka nyumaa dli 'wɔ -tu.»

Zudast 'yibha ɔ 'ka -Zezu wla
(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

¹⁰-Zezuu 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔ glaa, nyume yabhlo, wa laa Zudastɪskalioɔtu, mɔ mɪnia -Lagɔbubɔnyaa -cian -gbɛ, ɔ 'ka -Zezu wla. ¹¹Wa 'nva we, 'in we yia wa 'mɔna 'wɔla. 'In wa nɛɛ ɔ -yla: «'Gwezi -a yia -mɪ 'nye.» Sa ɔ 'kaa nu ɔ 'ka -Zezu wla, -bha ɔ bhlia we 'yooɔ dataɩte.

-Zezuu 'bunɔnya pia 'Wuzitiylu 'feti -gu -lililu
(Mt 26.17-25; Lk 22.7-14; Zn 13.21-30)

¹²'Floo 'nia gɔɔ -yɔ -kaa 'feti ka nyini. We 'ylɪ tianu -we nya wa bhaa *bhlabhleyua 'Wuzitiylu 'feti -gu -lililu nya, wee 'ylɪ nya -Zezuu 'bunɔnya 'yibhaa ɔ laɛ: «Mɔ -in 'yibha -a mɪ -mɪ -yla 'Wuzitiylu 'feti -gu -lililu pia?»

¹³-Zezu tiea ɔ 'bunɔnya 'sɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -yla: «A mɪni -zɔɔ. A -ka -mɔ nyini, nyume ɔ 'nyunyida mia 'wlu, a -yɔ ɔ yia 'wɔgbelia, a mɪni ɔ 'bɪ. ¹⁴ɔ -ka -budu -mumu zɔ pla, a gba wee -buduu -kanyɔ -yla: «-Amɪaa -Kanyɔ nɛɛ, «'Lee, -buduu 'yu -we zɔ -a 'kaa -amɪaa 'Wuzitiylu 'feti -gu -lililu li nɪ, mɔ we mia?» » ¹⁵'In ɔ slɔlua aun -buduu 'yu 'kadu yabhlo 'klu, -mɔ -budu 'wlu, -we zɔ -guladi -li -zɔnu mia. -Mɔ a 'kaa -amɪaa 'Wuzitiylu 'feti -gu -lililu pili.»

¹⁶Wa mɪnia, wa nyinia -zɔɔ, 'in sa -Zezu gbaa wa -yla, 'in wa yi 'saa we yli. 'In wa yia wa 'feti -gu -lililu pi.

-Zezu -yɔ ɔ wlawlanyo lia
(Mt 26.20-25; Lk 22.14; Zn 13.21-30)

¹⁷Jibhe zɔa, 'in -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔ yia yi. ¹⁸Da wa mia lida 'tabhle -gu, -Zezu nɛɛ: «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu sɛɛ: aun glaa, nyume yabhlo in -yɔ ɔ mia da lida nɪ, mɔ yia 'mɪ wlaa.»

¹⁹Tɔɔn, wa ple sumania, 'in wa yia ɔ layibha -bhlo -bhlo. «We 'nɪ -amɪ, we 'nɪ muɔ?»

²⁰ɔ nɛɛ wa -yla: «Amɪa kugbua lɛ 'sɔ glaa nyume yabhlo -wa. In -yɔ ɔ 'sɔ mɪ 'floo 'ɲwada zapu -bhlo lu. ²¹Gbuzɔnu -wa: sa we mia celida -Lagɔsɛbhe 'wɔ ɔ daa, 'sa ɔɔ Nyumɛɛ 'Yu yia mɪnia. Nu, nyume -ɔ 'kaa ɔ wla, 'in wa 'ka ɔ 'bha, gbonyuu mɪ -mɔɔ -nu nya. Wa 'nɪ yaa -mɔɔ gwali, we nanɪ 'yli.»

-Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya lia
(Mt 26.26-30; Lk 22.15-20; 1 Kol 11.23-25)

²²Wa mia lida, 'in -Zezu yia 'floo 'wobhu. ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we ladidli. ɔ dililia we ɔ 'bunɔnya 'wɔla, 'in ɔ nɛɛ: «A 'bhu we 'wɔ, na ku -wa.»

²³-Muu 'bigu, 'in ɔ yia nu -kɔpu 'wobhu, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ yia we wa yoo 'nye -bhlo -bhlo, 'in wa 'dɛ weee yia we 'ma. ɔ nɛɛ:

²⁴«-We mia da nɪ, mu -wa na 'pɔɔn -we yia jitea nyuma duuun 'gbu, 'in we 'ka -Lagɔ -yɔ nyuma 'sɔ 'wɔsuslolu. ²⁵Nu, in nɛɛ aun -yla gbuzɔnu sɛɛ: zli -Lagɔ -ka dudu 'wlulapɩ, we zli na maa nu lolu. We 'ylɪ 'nɪ -slɔ nyini, in 'na 'ka nu 'ma.»

²⁶Wa bhlia -Lagɔ -luɔ 'bhie, wa yia 'tla, 'in wa yia *Olivusunyaa -gɔgɔ 'wlu mɪni.

-Zezu nɛɛ nu, Pielɪ yia ɔ gbu kpelia
(Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Zn 13.36-38)

²⁷-Zezu nɛɛ wa -yla: «'Bɪ a yia 'mɪ 'bhua. Nu, we mɪ celida -Lagɔsɛbhe 'wɔ: «Bhlabhlee 'ylɪyɔzɔnyɔ na yia 'bhaa, 'in bhlabhlenya 'ka lamno.»

²⁸Nu, in -ka tli, in -ka 'wɔsɔ lu, Galilee na yia aun wɔlva mɪnia.»

²⁹Pielɪ nɛɛ ɔ -yla: «Nyuma weee -ka -mɪ 'bɪ 'bhv, -amɪ 'na 'ka we lɛnu.»

³⁰'In -Zezu yia we 'bigupalɛ: «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu sɛɛ: -zɛɛn sabo mia, -na kpeli

* 14:3 Wee -lasikloɔ -bhonyida mia, tukpa wa laa alibatli, mu nya wa nva we lɛ. Wee -lasiklo, wa laa nalidi.

na gbu 'wula -zakpa ta, -zugba -koko 'ni -slo -zakpa 'sonu gbo.»

³¹ Pieli nɛɛ -bhlokpade: «-Innya, we 'ni -muv! We -ka 'bha wa 'ka -in -yo 'mi 'so 'bha, in 'na 'ka -na gbu kpeli.»

Toun, wa 'de weee yia wee weli -bhlo gba.

-Zezu bhuhhoea -Lago Getisemanee (Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

³² -Muv 'bigu, -Zezu -yo o 'bunonya 'so ninya Getisemanee, 'in o nɛɛ wa -yla: «A -di de la. In 'ka -Lago bhuhhoe.»

³³ O -yo Pieli klaa, *'Zake klaa, we -yo *Zaan, wa yia mni. -Bha o -gu yia, 'in 'pion yia o dli 'wu slo. ³⁴ O nɛɛ wa -ylae: «Na dli ka sumani bhabha. A -tu -seli, a -tu 'yliyagada.»

³⁵⁻³⁶ O bea 'yu -sɛ, o -gblia dudv la, 'in o yia -Lago bhuhhoe, o nɛɛ: «*Aba! Dide! -in mneni -in 'ka -lu weee lenv. -in -ka we 'yibha ni, -in vlahi 'mi stasie 'kadv -mni gwe. Nu, we 'na -zeli na dumagbu -ni: we -zɛ -na dumagbu.»

³⁷ O yia o 'bunonyaa -gbe lv, -zugba wa mi 'y'laa 'wu. O nɛɛ Simo Pieli -yla: «'Y'laa -na nyaa yi? -in 'ni mneni -in 'ka 'yliyagada -tu 'lɛli -bhloo -kpavaa? ³⁸ A -tu 'yliyagada, a bhuhhoe -Lago, a yi laylagbu lv bhilili. Nu, nyumɛ dli 'yibha we 'ka -lu -zonv lenv, 'in o ku 'ni we mneni.»

³⁹ Toun, o 'bhu 'yaa wa -yo lv, 'in o yia -Lago bhuhhoe weli -bhlokpade nya. ⁴⁰ O yia lv, -zugba wa mi 'ya 'y'laa 'wu, wa 'yli ka 'wuwamanu 'gbv. Weli -we wa 'kaa o -yla gba, we 'ni -mi.

⁴¹ O yia lv -zakpa tanv nya, o nɛɛ wa -ylae: «A mi 'y'laa 'wu -bhlokpade, nyapɛda a mia yi? We -tu 'sa. Da wa 'kaa Nyumɛ 'Yu wla gbonyuu -lenunya -yla, we bhla ka nyini. ⁴² A -so 'wu, -a 'ka mni. A -tali, nyumɛ o 'kaa 'mi wla, mo yia mo.»

-Zezu wa yia kpa (Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Zn 18.3-12)

⁴³ Da -Zezu mia gbada, weli mi o nywɛɛ, toun Zudasi yia yi. Oo Zudasi mia, o mi -Zezuu 'bunonya kugbua lɛ 'so glaa. 'In o -yo nyumaa -zlo yia yi, tugugble -yo su kibhe nya kwɛɛ. Nu, -Lagobubonyaa -cian klaa, -Lago titee gwesanya klaa, we -yo nyuma kpasi, ma tiea wa. ⁴⁴ Zudasi, o 'kaa -Zezu wla, sa o 'kaa o wla, o ka we wa -yla gba. O nɛɛ: «Nyumɛ in -ka gbleli ni, mo -wa. A kpa o, a -yo o 'so mni, a zv o 'yliyɔ 'nanuv.»

⁴⁵ Zudasi nynia -Zezu kwesi, 'in o nɛɛ: «*Wlabi.» 'In o yia o gbleli. ⁴⁶ -Bha wa yibhelia -Zezu, 'in wa yia o kpa. ⁴⁷ O 'bunonyo yabhlo -saa tugugble tukpa 'wu toun, o yia *'Lagobubonyaa -kanyo 'kaduv zolubhononyo yabhlo yukwli 'wlu -di.

⁴⁸ -Zezu nɛɛ wa -yla: «'Wienyo in -mia, 'in a yia 'mi kpa yi tugugble -yo su kibhe nya kwɛɛ -nya yi? ⁴⁹ -Innya, 'yli weee nya, in mi aun glaa gbu -sloluda -mo -Lagobudu 'kaduv zo, 'in a 'ni 'mi kpa. Sanɛɛ a kpa 'mi, 'in -we mia celida -Lagoɛbhe 'wu, we 'ka gbuzonv -zɛɛ 'gbv.»

⁵⁰ Toun, 'in o 'bunonya yia -bha o ti -gwagwie nya. ⁵¹⁻⁵² Nyimesloyu yabhlo yia o 'bi, o ka 'naa -bhlogbo -gu. Wa kpa wee 'naa, 'in o yia we wa kwɛɛ ti, 'in o yia -gwa kpanv nya.

-Zezu wa kwaa gbuvubhunya 'kadv 'yu (Mt 26.57-68; Lk 22.54-55,63-71; Zn 18.13-14,19-24)

⁵³ Wa yia -Zezu -Lagobubonyaa -kanyo 'kaduv -gbe kwa. Da -Lagobubonyaa -cian klaa, nyuma kpasi klaa, we -yo -Lago titee gwesanya weee, wa gbelia 'wu. ⁵⁴ Pieli mi -Zezu 'bi, o 'ni o -yo cipa. O plalia -Lagobubonyaa -kanyo 'kaduv -buduɗwɛɛ, 'in o yia -kosu -yo ladi, o -yo 'sluja 'so.

⁵⁵ -Lagobubonyaa -cian -yo gbuvubhunya weee titalia -Zezu -yo la wa 'ka o gbu -dili, 'in wa 'ka o 'bha, wa 'ni gbu yabhlogbo 'yi. ⁵⁶ Nyuma -duun zolva o yo -yo, 'in -maa weli 'ni bhli -bhlo.

⁵⁷ Tolva -soa 'wu, -maa dila o yo gbu 'wlu la, 'in -maa nɛɛ: ⁵⁸ «Gbu o gbaa, -a ka we 'nu. O nɛɛ ni, -Lagobudu 'kaduv, -we nyuma 'subhaa da ni, -wloa o yia we. 'In 'yli ta zo we -putu -we nyumɛ so 'mia 'tilili, o 'ka -muv 'subha.» ⁵⁹ Wee gbu ni -gu, wa'a gba weli -bhlo.

⁶⁰ -Lagobubonyaa -kanyo 'kaduv -soa 'wu wa nyidi, 'in o yia -Zezu layibha: «Nyuma ni mi -mi gbu 'wlu ladi. -in 'ni mneni -in 'ka we -gu -saa?» ⁶¹ -Zezu 'ni nywɛ gba. O -so yaa 'wu, 'in o yia o layibha: «'Lee, -Lago -Bhasanyo -in -mia yi? -Lago ka 'nyu -a mnuma, o 'Yu -in -mia yi?»

⁶² -Zezu yia we 'bigupalu: «Cun, 'mo in -mia. Nyumɛ Yu yia 'tite -ka -Lago lilisolv ladi. 'Yia a yia o yaluppa -gu we nya kwilida.»

⁶³⁻⁶⁴-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu yia o 'naa yia 'ce nya. O nee: «O ka -Lago veli, a 'de weee ka we 'nu. -A 'ni -sleen gbudayunyoo gbu -ka.»

O nee wa -yla: «Amia nee lea?»

Wa nee: «O ka gbonyuu lenu.»

-Zugba wa kpa 'wu: «A 'bha o! A 'bha o! A 'bha o!»

⁶⁵Nyuma talua slua o -dle -gu. Wa -gbliia o 'naa 'yli -gu, 'in wa yia o bhiti -kwli nya, wa nee o -yla: «Nyoo 'pa -mi -lua? -In gba o 'hni!» 'In 'sluja yia o 'kpa yukwli 'wu subha.

Pieli kpelii -Zezuu -gugbu

(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Zn 18.15-18,25-27)

⁶⁶⁻⁶⁷Nu, da Pieli mia 'woloda -mo wee -buduywee, 'in -Lagobubonyaa -kanyo 'kaduu zolubhonuywano yia yi. O 'yia Pieli, 'in o yia o yla tenyii, 'in o nee o -yla: «-Mi mia da, -in -yo Nazaletiyu -Zezu 'so mi -benyi.»

⁶⁸Pieli nee: «Yo -wa yo, in 'ni o -yi. -We a gbaa de ni, 'in 'nu we 'wola.»

Toun, 'in o yia 'wusa, o yia klolo hwee 'yiligbe. 'In -kuko yia gbo. ⁶⁹Oo 'hwno 'yi 'yaa o, -wa mia -bha, o nee wa -yla: «Oo nukpasu mia da ni, o mi waa nyuma ni glaa.»

⁷⁰Pieli nee: «Yo -wa yo.»

Toun, -wa mia -bha, wa nee Pieli -yla: «Gbuzonu -wa, -in mi wa glaa. Nu, Galilee -nyume -in -mia.»

⁷¹In Pieli yia bi, o nee: «Nyume a saa de 'hni, in 'ni o -yi, in -ka yo 'tubhu, -Lago 'pa 'mi -kaslu 'wu!»

⁷²-Bha -bhlokpade, -kuko yia -zakpaa 'sonu gbo, 'in Pieli dli yia -Zezuu weli -gu -bho, nu, o kpeli -Zezu gbu 'wola -zakpa ta, -zugba -kuko 'ni -slo -zakpaa 'sonu gbo. 'In Pieli yia wie bhli.

15

Pilati 'bhua -Zezuu -yogbu 'wu

(Mt 27.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Zn 18.28-38)

¹Zlukpe -papa, *-Lagobubonyaa -cian klaa, nyuma kpasu klaa, we -yo -Lagoo titee gwesanya, waa gbuwobhunya weee, ma bhliia weli -bhlo. Wa gbuwan -Zezu, *Wlomu -nyume -o pilia Zudee -dudu 'wlu la, wa laa Pilati, 'in wa yia o -moo -gbe kwa, 'in wa yia o -moo yoo 'nye.

²-Bha Pilati 'yibhaa o la: «Lee, Zuifvu 'wlulapilunyo -in -mia yi?»

-Zezu nee o -yla: «'Mu -in gbaa de.»

³-Lagobubonyaa -cian dila -Zezu gbu duun 'wlu la. ⁴'In Pilati yia o -zakpa 'sonu layibha: «'Lee, gbuu -zlo wa dila de -mi 'wlu la ni, -na nu we, 'in -'in -sa we -gus?»

⁵-Zezu 'ni we 'yabhlogboo 'bigupali, 'in we yia Pilati hwegaga -subhali.

⁶Nu, Zuifvu 'feti -ka nyini ni, -kaslonyume -o nyumaa -zlo 'yibhaa, 'mo Pilati tidea 'yi.

⁷-Mo wee -kaslu 'wu, nyume yabhlo wa laa -Balabasi -yo o -lima mi -mo. Ma -yo dudu 'wlulapilunyo gu bhaa tu, 'in wa yia nyume 'bha. ⁸-Bha wa gbaa Pilati -yla: «-We -na nu bhaa 'fetu 'yli nya le, -in nu we le.»

⁹Pilati nee wa -ylae: «Zuifvu 'wlu-lapilunyo mia, 'mo in 'kaa 'yitide yi?»

¹⁰Pilatu 'de -yi we 'ji ni, zenyidli nya -Lagobubonyaa -cian wlaa -Zezu. ¹¹Ma zulu nyuma hwe ni, wa sumani we 'wu Pilati 'ka -Balabasi -kaslu 'wusa.

¹²-Bha Pilati gbae: «'Lee, Zuifvu 'wlu-lapilunyo mia de ni, lee -lu in 'ka o nonna?»

¹³Wa 'kpa 'wu, wa nee: «Kulu o *su -gu la!»

¹⁴Pilati nee: «Gbonyuu -momu o nu lea?»

'In wa yia 'wokpi 'tttee: «Kulu o su -gu la!»

¹⁵Nu, Pilati 'yibha o 'ka nyumaa -zloo domagbu lenu, we 'dee 'gbu o yia -Balabasi 'yitide. Toun, o nee 'sluja -yla: «A seli -Zezu.» 'In o yia wa 'yoo 'nye, wa 'ka -Zezu su -gu lakulu.

'Sluja nyama -Zezu

(Mt 27.27-31; Zn 19.2-3)

¹⁶'Sluja kwaa -Zezu yoo -mo dudu 'wlu-lapilunyo gbuwobhu -buduywee, 'in wa yia wa -lima weee la ¹⁷wa 'ka o nyani. Wa yia o nyumaa 'wlulapilunyo -bana zalv 'wupla, 'in wa yia 'wia -kloo ma, 'in wa yia we o 'wluo -pla, ¹⁸'in wa yia o fusa o glapalie nya: «Zuifvu 'wlulapilunyo, -na fuv.»

¹⁹Wa bhitia o 'wlu gblee nya, -zugba wa slua o -dle -gu, 'in wa sibhliia 'kukulu o 'yu, wa tta wa 'de 'wu 'kienyi. ²⁰Da wa bhia o nyame, wa -saa o -bana zalv 'wu, 'in wa yia o 'dee -bana o 'wupla. 'In wa -yo o yia mni, wa 'ka o su -gu lakulu.

-Zezu wa kulva su -gu la

(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Zn 19.17-27)

²¹Wa mia mnida, 'in wa -yo Sileniyu 'Simoo yia gbeli, -zugba o bhu kpa. Nu, Alezandli -yo Wlufusu dide -wa. -Bha 'sluja gbaa o -yla -gla nya ni, o 'bhu -Zezuu su

'wu. ²² Wa yia -Zezu da wa laa Gologota kwa. (-Muv ji -wa 'wluu kvaa da.) ²³ Wa 'nyea o nu -we lv wa slua *mili, o 'ni we 'ma. ²⁴ Toun, wa yia o su -gv lakulv, 'in wa yia -nigbi 'pa, -we wa 'kaa 'yi -bhlo -bhlo o -bananya glaaa 'gbu.

²⁵ Zlokpa ylv nya wa kulva o su -gu la. ²⁶ -We ka 'gbu wa yia o 'bha, wa ceta we, 'in wa yia we o 'wlu -bita lakulv. 'Mu wa ceta:

-O MIA DA

ZUIFUV 'WLULAPILINYO -WA

²⁷ Wa ka 'ya 'wienya 'so su -gu lakulv. 'Yabhlo mi o lilisolv, 'in -gudv mia o kapesolv. [²⁸ Nu, sanee 'sa -Lagosebhe beta yabhlo gbaa, beta -we gbaae: «Wa ka o gbonyuuu kwe -cian glaa zelv.»]

²⁹ Nyuma mia 'plida, -zugba wa bite 'wlu, wa vela o, wa nee: «Aya, -mi gbaa -in 'ka -Lagobudu 'kadu -wlv, 'in -in 'ka we 'subha 'yil ta zo ni, ³⁰ -sa -na 'de gbu 'wu, 'bhv su -gu -in 'sibhli la.»

³¹ -Lagobubonyaa -cian klaa, -Lagoo titee gwesanya klaa, ma gbugbali 'yaa -yla o nyame nya, -maa nee: «Nu, o ka nyuma tolva pue, o 'ni -sleen mneni o 'ka o 'de pue! ³² Omoo, -Lagoo -Bhasanyo, *Izlaelu 'Wlulapulnyo, o -ka su -gu 'bhv o -ka lasibhli ni, -a -ka o -yoyi, 'in -a zva o dli -gu.»

-Wa mia su -gu o kwesi, -maa ka 'ya o veli.

-Zezuu tlida

(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Zn 19.28-30)

³³ 'Ylv 'ka -glonyidi nynia yi, nikpise yia kpa dudv weee -gv, we li 'l'el ta. ³⁴ We bhla -bhlokpade, -Zezu 'kpa 'wu 'tutee, o nee: «Eloi, Eloi, lama sabakatani?» -Muv ji -wa: «Na -Lago, na -Lago, lee -lu ka 'gbu -in yi 'mi 'bi 'bhva?»

³⁵ Nyuma tolva -wa mia -bha, -wa 'nva we, wa nee: «Aya, o mi Elii lada!»

³⁶ Wa lv nyume yabhlo -yo -gwagwie mnua, o 'bhua -fuu 'wu, o yia we kalv nu lv fa. O zva we gbleee 'yliya 'wu, 'in o yia we o nywe -yodv, -de -moo yi we nywonywonus, 'in o nee: «A wv -slv. -De Elii yi yi, -moo 'ka o lasibhlii, -a 'ka -bha 'yi.»

³⁷ -Zezu 'kpa 'wu 'tutee, 'in o yia tli.

³⁸ 'Naa bizia -Lagobudu 'kadu zo, mv bhlia 'wuylaylie we nyidi -moo yali tuklu, 'in we yia zo nyini.

³⁹ Wlomu -sluja glv gbuu 'yugalunyo o 'yiligbea -Zezu 'yu, 'in o yia o 'wokpieweli 'nu,

'in sa o titla 'wola, 'in o yia -bha 'yi, o nee: «O nyume mia da ni, -Lagoo Yu -wa 'pien.»

⁴⁰⁻⁴¹ Magudala -nywv Malii klaa, 'Zake -yule -yo Zozee 'nyaa Malii klaa, we -yo Salomee, ma mia o 'bi. Nu, ma pia -benyi o -yla da wa mia Galilee. Wa -yo 'nywv duun tolva -yo -Zezu ka bha -Zeluzalemv mni. Wa 'yiligbe -moo 'pipi, -zugba wa yla o.

*-Zezefv zva -Zezuu 'kwie gbawla nukple

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Zn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Jibheza ylv nya, Alimateyu *-Zezefv yia yi. O mi *Zuifuv gbuwliwudnyaa glaa -nyume yabhlo, -o wa zva -bha nya. Bhla -we nya -Lago 'kaa dudv 'wlulapuli, o mi we wuda.

We zlv mia, Zuifv mi wa -lu lamnazida, 'in zlv -ka zlv, mv -wa wa *Nyapeylv. We 'dee 'gbu -Zezefv yia dli 'temani, o yia Pilatv -gbe mni o 'ka -Zezuu 'kwie -moo -zlali. ⁴⁴ Pilatv nee o dli zo: «Aya! O ka tli -papa -bhlo.»

'in o yia Wlomu -sluja glv gbuu 'yugalunyo la, 'in o yia o layibha: «Lee, o titli bi ka 'wugwlee?»

⁴⁵ -Moo nywua we -yo, 'in o yia -Zezefv o 'kwie yoo 'nye. ⁴⁶ -Zezefv zva 'naa -zonus, o -saa -Zezuu 'kwie su -gv, o zva we 'naa -yo, 'in o yia we 'bhuka 'wu fa. Wee 'bhuka mia, wa ka bha we 'bhlu tukpa 'wu. Toun, o glipea tukpa -boklo, 'in o yia wee gbawla nyekla.

⁴⁷ Da wa zva -Zezuu 'kwie gbawla nukple, Magudala -nywv Malii -yo Zozee 'nyaa Malii ka -bha 'yi.

16

-Zezu -soa 'wu titlunya glaa

(Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Zn 20.1-10)

¹ Nyapeylv 'plia, Magudala -nywv Malii klaa, *Zakee 'nyaa Malii we -yo Salomee, ma zva -lasiklo, -we ka nyne menia, wa 'ka we -Zezuu 'kwie -yotli.

² Dimasu zlvkpe -papa, da 'ylv -soa 'wu, 'in wa yia gbawla -gv mni, ³ -zugba wa 'yibhala yibhala lae: «Lee, tukpa 'kadu mia da gbawla nyee, nyoo 'ka we glipe -aun -yla?»

⁴ Wa -talia -moo, 'in wa yia wee tukpa -boklo 'kadu -yoyi. Nu, wa ka 'cun we glipe.

⁵ Wa plaa gbawla nukple, 'in wa yia -moo nyimesloyu yabhlo 'yi. O nyimesloyu -dli

lilisɔlv la. ɔ -bana pɔlv. Nyano yia wa dli 'wuslo.

⁶ ɔ nɛɛ wa -yla: «A 'na nɔnv nyanɔ -ni. Nazaletiyu -Zezu, -ɔ wa kulva *su -gv la, ɔ da a tala yi? Nu, ɔ ka 'wusɔ tɩtɩnya glaa. ɔ 'ni -seli -mi. A -tali, da wa palva ɔ la, -bha ni da. ⁷Nu, ɔ ka aun 'yugali Galilee. -Mɔ a yia ɔ 'yia, saa 'dɛ ɔ gbaa zlumɛ aun -yla, 'sa. Nu, a mni, a 'tulv ɔ 'bunɔnya -yɔ Piɛli.»

⁸ -Bha wa 'tlaa gbawla nukple -gwagwie nya, -zugba wa telia nyanɔ nya. Wa mi nyanɔ nuda a 'gbv, wa 'ni nyumɛ yabhlogbɔɔ -yla gbv gba.

Magidala -ɣwnɔ Malii 'yia -Zezu
(Mt 28.9-10; Zn 20.11-18)

[⁹ -Zezu -sɔa tɩtɩnya glaa 'wv dimasv zlvkpe. Magidala -ɣwnɔ Malii, -ɔ 'wv ɔ vva zuzu 'nyii gbesɔ, ɔ yia ɔ 'dɛ -mɔɔ 'kluslolu tia.

¹⁰⁻¹¹ -Wa -yɔ -Zezu 'sɔ mia 'cin, -bha Malii mnia wa -gbe. Wa mi wida. ɔ 'tulva wa nu, ɔ ka -Zezu 'yi, ɔ -ga 'yliyɔ. Wa 'ni we la gbuzɔnv.

-Zezu -slolua ɔ 'dɛ ɔ 'bunɔnya 'sɔ 'klv
(Lk 24.13-35)

¹² -Mvɔ 'bigv, -Zezuu 'bunɔnyaa glaa -nyuma 'sɔ mia kpa a -yloogblv nɔda, 'un ɔ yia ɔ 'dɛ -maa 'kluslolu sa -putu sa. ¹³ Wa 'bhitia lv, 'un wa yia wa -lima 'tulv, -maa 'ni 'ya we la gbuzɔnv.

-Zezu -slolua ɔ 'dɛ ɔ 'bunɔnya kugbua lɛ -bhlo 'klv

(Mt 28.16-20; Lk 24.36-49; Zn 20.19-23; Lngb 1.1-8)

¹⁴ -Slɛɛn, ɔ 'bunɔnya kugbua lɛ -bhlo mi lida, 'un -Zezu yia ɔ 'dɛ wa 'kluslolu. ɔ nɛɛ wa -ylae: «Nyuma nɛɛ aun -yla nu, un ka 'wusɔ tɩtɩnya glaa, 'un wa yia 'mi 'yi. A 'ni we la gbuzɔnv. Lɛɛ ka 'gbv a 'ni 'mi dli -gv zva? Lɛɛ ka 'gbv a su sa yukwli -yɔa?»

¹⁵ Tɔvɔn, 'un ɔ nɛɛ wa -yla: «A 'plli dɔdɔ weee -gv, a 'ka -mɔ -Lagɔgbv gba nyuma weee -yla. ¹⁶ Nyumɛ, -ɔ -ka 'mi dli -gv zv, 'un wa -ka ɔ batizee, -Lagɔ yia ɔ gbv 'wusaa. Nu nyumɛ, -ɔ 'ni 'mi dli -gv zv, -Lagɔ yia ɔ gbv dila. ¹⁷ -Wa zva 'mi dli -gv, gwedigbv wa yia lenva, mv ni: na 'ɣni nya wa yia zuzu 'nyuu vva. Wɛli -we wa 'nia -yi, 'mv wa yia gbaa.

¹⁸ Wa yi tibhe 'wɔbhuoɔ, wa yi gu 'maoɔ, gbv yabhlogbɔɔ 'na 'ka wa yli. Wa yi nyuma sɔ -gulapaloo, 'un -maa pva.»

¹⁹ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu bhia gbv gbagbue, -Lagɔ 'bhua ɔ 'wv, ɔ mnia yali, 'un ɔ yia -Lagɔ lilisɔlv ladu. ²⁰ 'In ɔ 'bunɔnya yia -Lagɔgbv gbaa mni, da weee. 'In Nyumaa -Kanyɔ saa wa 'wv wa lubho 'wv. ɔ yia wa 'tite 'nye wa 'ka gwedigbv lenv. Mv yia we -slolua, 'un nyuma weee 'ka we 'jyibheli nu, wa weli mi gbuzɔnv nya.]

Luku 'sebhē

Sa Luki gbaa -Zezuu gbuzōnu gbu

-Dōtōyū -ō -yō *Pōlv mnia 'lakpa 'wu, mō -glaa. Luku 'sebhē ɔ cēla, we gwedida ɔ nēē nu, -we ka 'gbu ɔ yia 'sebhē ni celi, mō -wa nu, nyuma 'ka -Zezu -gugbuu 'dēbhie yibheli.

-We ka 'gbu Luki yia 'sebhē ni celi mō ni

¹ Teofili 'kadu, -na fuv! -We pla -seli -aun glaa, nyuma duun ka we celicēte layla. ² Nyuma, -wa 'yia wee gbūu gwedilida, 'in wa yia -Lagōwelu gbagbanya -zē ni, -we wa gbaa -aun -yla ni, 'mū wama cēla. ³ Na 'dēbhie -gbolu, da wee gbu dila gwe, sa we 'pūplia 'wola, 'in un yia we layibha. Sa we mūmnia 'wola, 'in un yia we yibheli ηwēē ηwēē. We 'gbu, Teofili, we nanū 'mī dudu, 'mū un cēla da 'sebhē 'wu, 'in un yia -mū we yoo 'pa. ⁴ 'In 'nī -mī 'wuceli bēbhē. -Zezuu weli wa -slolua -mū, sa we -zēa weli -zōnu, -in 'ka we 'jiyibheli 'gbu, un yia -mī 'wuceli.

Zakalii -yō Elizabetu 'yugwaligbu

⁵ Bhla -we nya dudu 'wlulapulnyo *Ewlodu pūlv bhaa Zudee -dudu 'wlu la ni, *-Lagōbubōnyo yabhlo, -ō mī bhaa -bha, 'mō wa laa Zakalii. *-Lagōbubōnyaa zua wa laa Abia, -mō wa nyūdi ɔ mia. ɔ 'ηwnō 'ηni wa laa Elizabeti. 'In ɔ yia -Lagōbubōnyaa -kanyo 'kadu *-Awlōōōn zwayli 'bhv. ⁶ Zakalii -yō Elizabeti 'sō nōnōbhv tūklū -Lagō 'yliya 'wu. 'In wa zua -bha -Lagō tite sazōnu sa, we -yō ɔ weli 'dē weēē 'sō. ⁷ -Gblo Elizabeti -tvaā 'gbu, wa 'nī 'yu -ka, 'in wa 'dē 'sō yia gō.

⁸ 'Yli yabhlo nya, 'in Zakalii nu -Lagōbubō zvaā 'yli yia nyini. 'In Zakalii yia ɔ -Lagōbubō -lubho nua mni, -mō *-Lagōbudu 'kadu zō. ⁹ -Lagōbubōnyaa lēnugbu 'cūn 'wu, wa -ka gba wa 'ka wa libho dlili ni, -nigbi wa paa. -Muv zli mia, wa 'paa wee -nigbi ni, Zakalii -gu we bhililia, ɔ 'ka -mō -Lagōbudu 'kadu zō pla, ɔ 'ka -mō 'wli -sīēē 'gbu. ¹⁰ Weē 'wlu -sīē bhla nyinia ni, -zugba -Lagō nyumaa -zlo -dī -bha 'pīpēē la, wa mī -Lagō bhubhoēda.

¹¹ Zakalii mī -Lagō bubōda, Jejitapēē 'anzi yabhlo yia ɔ 'klutlali. We 'yigbe -bha 'slakagusalulu, -we -gu wa siea 'wlunya, we lilisōlv. ¹² Da Zakalii 'yia wee 'anzi -yō, 'pion

sloa ɔ dlu, 'in -nyangbō yia ɔ -kpali. ¹³ 'Anzi nēē ɔ -ylāē: «Zakalii, -in 'na nuvu nyano -ni. -Lagō ka -na -Lagō -bhuhhoeweli 'wūηwnu. Nūkpasuyi -na 'ηwnō Elizabeti yia gwalia -mī -yla. ɔ -ka ɔ gwali, 'in -in 'ka ɔ 'ηni zu *Zaan. ¹⁴ ɔ 'yuu 'gbu, 'mōna 'kadu yia -mī 'wu yia. Nyuma -duun ɔ gwaligwalie yia 'mōna 'wōlāa. ¹⁵ -We ka gbu -wa ni, -bha Jejitape 'yu, nyumē 'kadu ɔ yia -zēa. ɔ 'na 'ka -dlō zalv 'ma, ɔ 'na 'ka nu kalo 'ma. ɔ mī -mō ɔ 'nyaaa nūkpē ni, 'in -Lagō Zuzu 'Pōpa 'kaa ɔ ye. ¹⁶ *Izlaelnyuma -duun ɔ yia Jejitape, -ō -wa wa -Lagō -gbe lūlāa. ¹⁷ Nyumaa -Kanyōō 'yugalnyo ɔ -mia, 'in zuzu -yō 'tūtē, -we mī bhaa *Elii -gu ni, mū yia ɔ -gu yia. ɔ 'ka we lēnu, 'in dīēda -yō 'yua 'sō 'ka 'yibhali -yibhali. 'Bhie, -wa'a zua -Lagō 'nūηwē, ɔ 'ka wa nyuma tūklū gbūyilo 'nyē. ɔ 'ka 'sa wa -yōmnazi Nyumaa -Kanyōō -nu nya.»

¹⁸ -Lagōō 'anzi gba 'saa, Zakalii nēē: «-Ami ka gō, 'in na 'ηwnō mī ηwnōkaa nya, -na weli -in gbaa da 'lee, sa we 'ka 'wōlapliha?»

¹⁹ 'Anzi yia we 'būgūpali, we nēē: «-Ami -wa Gablie. -Lagō -ō 'yu na yligbea, mō tiea 'mī, nu, un yi, un 'ka -mī -yla weli ni -yō gbuzōnu -gbu ni gba. ²⁰ Weli -we in gbaa dē -mī -yla, -in 'nī we dli 'wōdu 'gbu ni, we 'bhv -zēēn 'wu, bhobho -na yia -zēa, weli 'na 'ka -mī ηwēē 'tla. 'Yli -we -Lagō 'paa ηwēē, we -ka nyini 'bhie, 'in -in 'kaa gba.»

²¹ Zakalii mī -Lagōbudu 'kadu zō -gwleda kplokplōo 'gbu, -Lagōō nyuma -wa mia -bha 'pīpēē ɔ wōluda, ηwēgaga ka wa subha.

²² Nu, ɔ 'tlaa, ɔ 'nī mneni ɔ 'ka wa -yla gba. 'In nyuma yia we -yōyī nu, -lu yabhlo ka ɔ 'klv 'tlali -mō -Lagōbudu 'kadu zō. 'In -zugba ɔ paa wa -yla sō. ɔ 'nī mneni ɔ 'ka gbu -gūsa. ²³ ɔnuv -Lagōō bubō yli bhia ni, 'in ɔ yia ɔ -zōō lūmni.

²⁴ 'Yli 'sō -lē 'plia, 'in Zakalii 'ηwnō Elizabeti yia nūkpāla pla. 'Cv gbu 'wu, -zugba ɔ zize ɔ 'dē. 'In ɔ nēē ɔ 'dēē dli zōē: ²⁵ «-Aal -Lagō ka 'mī nyazi 'yūli, ɔ ka 'mī zu 'klv -sa nyuma 'yliya 'wu. 'In un yia gwali ηwnō -zē.»

Sa 'anzi kwaa Malii -Zezuu gwaligbuu 'dū

²⁶ Elizabeti plaa nūkpāla, ɔ ka 'cv gbēlibhlo, 'in -Lagō yia ɔ 'anzi Gablie tie -mō Nazaleti, Galilee -dudu -gu. ²⁷ -Mō 'yieslōηwnōyuu -gbe ɔ tiea we. ɔ 'ηni wa laa Malii. ɔ 'nī -slō nūkpasu -yi. Nu, nyumē yabhlo wa laa *-Zezefv, ɔ bhoyi -wa. Nyumaa 'wlulapulnyo

*-Davidu zwayli -nyume yabhlo -wa. ²⁸ -Lagoo 'anzi plaa o -gbe, 'in we nee o -ylae: «Malii, a fu! A li 'muna. Ama -Lago 'nyea o zuzonu, ama na saa fu, -Lago -yo au 'so mi.»

²⁹ Malii 'nva weli -muni, we ka o dli sumani. 'In o yia o 'de layibha 'lee: «Fu -mumu we -saa de 'mi, sa -muv 'ji mia?»

³⁰ 'Anzi nee o -ylae: «Malii, nyanu 'na slolu au dlu -ni. -Lago ka o zuzonu au 'nye.

³¹ A -tali, nukpla a yia plaa, a 'ka nukpasuyu gwali, 'in a 'ka o 'hni zu -Zezu. ³² Nyume 'kadu o yia -zea, 'in wa 'ka o la Yali -Lagoo 'Yu. 'Mo Jeditape yia o dukpasa -Davidu 'hnumnikpe 'wuladia, 'in o 'ka nyuma 'wulapili. ³³ Mo yia Izlaelnyuma weee 'wulapilia 'komvu, 'in o nyumaa 'wulapilie 'ni bhloluda -ka.»

³⁴ Malii nee 'anzi -ylae: «In 'ni nukpasu -yi, sa we 'ka 'wulanunna?»

³⁵ 'Anzi yia we 'bigupali o -ylae: «Zuzu 'Pupa yia au -gu yia, 'in Yali -Lagoo 'tite yia au -gugblia zuzu 'bhisa. We 'gbu, o 'yu a yia gwalia, o mi -mowluda, 'mo wa yia laa -Lagoo 'Yu. ³⁶ Ama zwayli hwno Elizabeti mi nukpla, ni, o ka go. Nukpasuyu o yia gwalia, -o wa laa zlume -gblotu hwno, o 'cu gbelibhlo mia da. ³⁷ -We ka gbu -wa ni, -lu yabhlogbo 'kaa -Lago sialu, we 'ni -mi.»

³⁸ Toun, 'in Malii nee: «Jeditapee lubhonu hwno in -mia. Sa -in gbaa de, we nu 'sa na -nu nya.» 'in 'anzi yia o kwesi 'bhu, 'in we yia mni.

Malii mna Elizabeti 'yia

³⁹ Wee bhla -bhloo 'de nya, Malii -saa 'wu -gwagwie nya, 'in o yia Zudee -dudvu da -gogoo -zuua 'gbe yabhlo 'wu mni. ⁴⁰ O plaa Zakalii -budu zo, 'in o yia Elizabeti fusa. ⁴¹ Da Elizabeti 'nva Maliii fusaweli ni, yu mia o nukple, 'in o yia lazuklu. 'In Zuzu 'Pupa yia Elizabeti ye. ⁴² 'In o yia 'wokpi 'titee:

«Malii! -Lago ka au 'nyularhwna, we 'ka 'hwni weee -zi. 'In o ka 'ya 'yu -o mia au nukple 'nyularhwna. ⁴³ Aya! Nyoo in -mia, 'in na -Kanyoo 'nyaa yi na -gbe yia? ⁴⁴ Nu, a yi -yoo! In 'nva amaa na fusaweli, toun, 'yu -o mia 'mi nukple, 'in o yia lazuklu 'muna 'kadu nya. ⁴⁵ Gbu Jeditape gbaa au -yla, a ka we dli 'wudi nu, le we yia nuua 'gbu, 'wututue -dloo mi amaa -nu nya.»

Malii -muna -Lagoo 'hni

⁴⁶ Elizabeti gba 'saa, -bha -bhlokpade Malii nee:

«Cun, Jeditape 'yli, o 'hni na yia -muna.

⁴⁷ 'Muna ka na dli ye, na Gbuwsanyo -Lagoo 'gbu.

⁴⁸ -We ka gbu -wa, -Lago ka 'mi 'yli -gu 'pa, o nyazidli nya.

-Ami, o lubhonu hwno, -o 'nia -lu yabhlogbo nya -mi.

We 'gbu, we 'bhu -zeen 'wu, bhla weee nya, nyuma yia na daa gbaa: <'hwno, -o -Lago hwna 'nyu la.>

⁴⁹ -Lago -o ka 'tite pila 'tite weee 'wlu la, o ka 'mi gbu 'kadu -yla lenu.

O 'hni mi -mowluda. ⁵⁰ Nyuma -wa zua o 'nuhwe, bhla weee nya o yila wa nyazi.

⁵¹ O soo 'tite o -slolua, 'in -wa ka dli zo, 'dee 'yilimanie mia, o yia wa -yosusal.

⁵² -Lago ka dudvu 'wulapilunya wa 'hnumnikpe -gu -sa.

'In o yia nyuma -se -se 'bu 'kadu 'nye.

⁵³ Nyuma -wa 'kli mia 'bhada, o ka wa -lu -zonu 'nye duun, 'in o yia 'hnumnunya vu, wa kwe klo nya.

⁵⁴⁻⁵⁵ O ka o lubhononyo *Izlael -yobe.

'In o 'ni o nyazidli lenugbu 'wudlu, *Ablaamu -yo o 'yuoyuaa gbegebein, -zu weee nya.

Sa o gbaa -amuaa dukpasi -yla, 'sa o mia we nuda.»

⁵⁶ Malii -dila Elizabetu -gbe la, we li sa 'cu ta, 'bhie, o yia o -zoo lomu.

'Zan *-Batisu gwaligbu

⁵⁷ Bhla -we nya Elizabeti 'kaa 'wlusa we nynia, 'in o yia nukpasuyu gwali.

⁵⁸ Elizabetu kwesinyuma -yo o zwayli -nyuma 'nva nu, Jeditape ka Elizabeti nyazi 'kadu 'yuli, 'in wa -yo o 'so yia we 'muna li.

⁵⁹ 'Da 'yu lia loko wlu -bhlo, wa yia o km 'wu 'paa, 'in wa nee, wa 'ka o dide Zakalii 'hni o zu. ⁶⁰ 'In o 'nyaa nee: «-Innya! 'Mo wa laa Zaan.»

⁶¹ Wa nee o -ylae: «'hni -muni 'ni amaa zwayli -mi.»

⁶² 'In wa yia o dide layibha so nyae: «Sa -in 'ka o 'hni zva?» ⁶³ Zakalii 'yibhaha wa -boklo falv ni, 'in o yia we -gv celu ni: «'Yuu hni -wa Zaan.» 'Hni -we o celha, wa 'yia we -yo ni, 'in hwegaga yia wa 'de weee subha. ⁶⁴ -Bha -bhlokpade Zakalii mo -bloa, 'in o yia gbagbie bhli, -zugba o mnuni -Lagoo 'hni. ⁶⁵ Toun, nyanoo yia o kwesinyuma weee 'wuslo, -zugba nyuma weee, -wa mia Zudee -gogo -dudu -gv, gbugbali we -yla. ⁶⁶ -Wa weee 'nua weee gbv -muni, dli zo wa dlia we la, 'in wa yibhali -yibhaha lae: «'Ao! Nyoo 'yu -mooi 'ka ci -zea?» Nu, -Lagoo 'tite -yo o 'so mi.

Gbvoozv -gbv, -Lago nua le, Zakalii 'paa we -fali

⁶⁷ Zuzu 'Pupa yea oo 'yuu dide Zakalii, 'in o yia gbuv -falpapie bhli:

⁶⁸ «Jejitape, -o -wa Izlaelinyumaa -Lago, -a -mnuni o 'hni. Mo bea o nyuma -yo, 'in o yia wa gbv 'wusa.

⁶⁹ Nyumaa Gbuwusanyo 'kadu, -o 'bhva -Lagoo lubhononyo -Davidu zwayli, o ka o -an 'nye.

⁷⁰ -Lago ka 'cin we gba o -mawlv gbuv -falpanyaa hwee nya.

⁷¹ Nu, mo yia -an -amtaa tonyuma kwee -saa, 'in o 'ka -an -wa weee nyee -an 'wu, wa 'tite zo -sa.

⁷² 'Sa -Lago -soluta sa o nyazidl -amtaa dukpasl 'klu.

'In o ligbea o -yo o nyuma 'soo -mawlv *'wusloluugbv.

⁷³ -Lago ka zlume -amtaa dukpasa Ablaamu -yla bi, nu,

⁷⁴ -amtaa tonyuma kwee o yia -an -saa, 'in o 'ka -an nyanoo dli -sa, -a 'ka o lubho nu,

⁷⁵ -mawlowlwe -yo 'wututue tiklu nya o 'yu, bhla -a -gaa 'ylyio.

⁷⁶ 'In -mi, na 'yu, wa yia laa, Yali * -Lagobv -falpanyo.

Nu, -mi yia Nyumaa -Kanyo 'yu noa, 'in -in 'ka o 'yloogblunya -yo mnazi.

⁷⁷ 'In -in 'ka o nyuma -yla we 'wuyeleli nu, -Lago -ka wa -yogbv 'woti, mu solua wa 'pupve.

⁷⁸ -Amtaa -Lagoo nyazidl 'kaduv 'gbv, o yia yalu san -we -yo zlokpa ylv san 'wowlba, -an -gv 'mnia,

⁷⁹ we 'ka -wa mia nikpise 'wu ladida -yo -wa mia tlitlee zuzu 'wu ladida, glaa layi.

'In we 'ka -an 'wututue -dlloo 'yloogblv daslolu 'gbv.»

⁸⁰ 'Yule mi 'ylyimanida, 'in o 'wlukvun mi ladoluda. 'In o yia da beblee ladilia mni o 'de -bhlo tiklu 'bhie, 'yli -we nya o -soluta o 'de Izlaelinyuma 'klu, 'in we yia nyini.

2

-Zezuu gwahgv (Mt 1.18-25)

¹ -Muv bhla, nyumaa 'wlulapilunyo 'kadu *Sezaa Ogusi palia tite yabhlo, nu, wa zeli o nyuma weee, dudu weee -gv. ² Bhla -we nya Kilinius mia Silii -dudu -gv nyumaa 'wlulapilunyo nya, we bhla wa zeli nyuma tianu. ³ Nyuma weee yia wa 'de -zoo wa 'hni celia mni -bhlo -bhlo.

⁴ * -Zezevu -moo yi 'yaa Nazaletigbe 'wu 'bhv, Galilee -dudu -gv, 'in o yia -Davidu 'gbe wa laa Betilemu nukple mni, Zudee -dudu -gv. -Davidu zwayli -yo o -budu zo -nyume o -mia, -Davidu -budu zo. ⁵ O -yo o bhoyi Malii, -o mia 'wlowlv -nukpla 'so, 'in wa yia mni, wa 'ka wa 'hni celu 'gbv. ⁶ Wa mi Betilemu, 'bhie, Malii 'wlusabhla yia nyini. ⁷ 'In o yia o 'wokpali yu gwali, nukpasuyu nya. O bibelia o 'naa -yola ni, 'in o yia o numaa 'wolili -gbo 'wu lapli. Nu, wa 'ni 'bi 'yi 'lakpanyaa -budu zoo 'gbv.

-Lagoo 'anzi yabhlo -laa bhlahlee 'yliyozunya 'dizovu

⁸ -Mo wee dudu -bhlokpade -gv ni, kpa bhlahlee 'yliyozunya gva. Sabo, -zugba wa ku wa bhlahlee -zlo hwe. ⁹ -Jejitape 'anzi yabhlo yia wa 'klotlali, 'in -Lagoo 'hnumtee san 'kadu yia wa gbeli. 'In -nyanigbo yia wa -kpalu. ¹⁰ 'Anzi nee wa -ylae: «A 'na nyamani -ni, nu, 'dizovu in -laa an. Mu yia nyuma weee 'muna 'kadu dli zo slua. ¹¹ -Zeen sabo, wa ka amtaa Gbuwusanyo gwali, -mo -Davidu -zoo. Mo -wa -Lagoo -Bhasanyo, 'in mo -wa Nyumaa -Kanyo. ¹² -Lu -we 'kaa o -soluta, 'bhie, a 'ka o yibheli mu ni: 'yuyolu yabhlo a yia 'yia, 'naa mi o -yolabelida, -zugba o pi numaa 'wolili -gbo 'wu la.»

¹³ Toun, yali 'anzu -zlo yia 'anzi -gubho, -Lagoo 'hnumnorie nya, -zugba we gbaa:

¹⁴ «-Lagoo 'hni 'yli -mo yali 'pupi, 'in nyuma -wa -Lago 'yibhaa,

'wututve -dlɔɔ mi wa -nu nya dudvɔ -gv.»

Bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnya mnia Betilemv

¹⁵Da -Lagɔɔ 'anzunya 'bhwa wa kwesi, 'in we 'dɛ weee yia yali mni ni, -bha bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnya zɔzɔva 'di, wa nɛɛ: «-A mni Betilemv, gbu -we nva -mɔ lɛ, Jejitape -slolua -aun 'klu, -a 'ka we 'yi.»

¹⁶Wa -sɔa 'wɔ -gwagwie nya, 'in wa yia -mɔ mni. 'In wa yia -mɔ Malii -yɔ -Zezɛfu yli. 'Yuyolu pi numaa 'wolili -gbo 'wɔ la, 'in wa yia ɔ 'yi. ¹⁷Da wa 'yia ɔɔ 'yuyolu ni, -we 'anzi gbaa wa -yla ɔɔ 'yuu daa, 'in wa yia we 'disasie bhli nyuma tɔlua -yla. ¹⁸Gbu -we bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnya gbaa, -wa weee 'nva we, ηwɛgaga subhaa wa. ¹⁹Gbu weee 'plia, Malii yia we dli zɔ ladili. ɔ -ka ladi, -zugba ɔ pupali we -gv 'wlukusun la. ²⁰-Muv 'bɔgv, 'in bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnya yia lɔmni, -Lagɔɔ 'ηni yilimanie -yɔ ɔ 'ηni mnuɛ nya. -We wa 'nva klaa, 'in wa 'yia -yɔ klaa, nu, sa 'anzi gbaa we wa -yla, 'sa we nva.

Malii -yɔ -Zezɛfu 'sɔ yia -Zezu -slolua mni, -Lagɔɔbudu 'kadu zɔ

²¹'Yuu lɔkɔwlu -bhlo nynia, 'in wa yia ɔ kni 'wopa. 'In wa yia ɔ 'ηni zv -Zezu. Wa 'ni -slɔ ɔ nukpla pla, 'ηni -we 'anzi gbaa ɔ 'nyaa -yla ni, 'mv wa zva ɔ.

²²'In da Maliii -yɔwɔlv yli nynia, sa we mia celida *Moizu tite 'wɔ, 'sa -Zezɛfu -yɔ Malii kwaa 'yu *-Zeluzalemv, wa 'ka ɔ Jejitape 'kluslolu. ²³Nu, we mi celida Jejitape tite 'wɛ:

«'Wɔkpali nukpasuyi wa yia -bha -saa Jejitapeɛ -nu nya.»

²⁴Wee tite -bhlokpade gbaa wa bubɔ -Lagɔ, -de gbele sɔɔ, -de -kpakun yua sɔɔ, we nya, 'in Malii -yɔ -Zezɛfu -yɔ we yia mni.

'Simeɔɔ 'paa -Lagɔ fuo -Zezuu 'gbv

²⁵Nu, nyume yabhlo mi bhaa -Zeluzalemv, 'mɔ wa laa 'Simeɔɔ. Nyume tiklu -wa, 'in ɔ zva -Lagɔ 'nuηwe, 'in ɔ mia *Izlaɛlu Gbuwusanyɔ wuda. Zuzu 'Pupa mi ɔ -gv. ²⁶-Mɔɔ nɛɛ ɔ -yla 'ciɛn, nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ ɔ yia yoo 'paa, ɔ 'ni -slɔ -mɔɔ 'yi, ɔ 'na 'ka tli.

²⁷-Lagɔɔ Zuzu 'bhua 'Simeɔɔ 'wɔ, 'in ɔ yia -Lagɔɔbudu 'kadu zɔ mni. We bhla, -Zezuu didea ka wa 'yu -Lagɔɔbudu 'kadu zɔ kwa. 'In -we Jejitapeɛ tite gbaa, wa 'ka we lɛnu ɔ -yla.

²⁸'Simeɔɔ 'bhua 'yu 'wɔ, ɔ 'paa -Lagɔ fuo, 'in ɔ nɛɛ:

²⁹«Jejitape, -we -in gbaa, we ka lɛnu. -Slɛɛn -in mneni -in 'ka -na lubhononyɔ 'yitide, ɔ 'ka tli -dlɔɔ.

³⁰Nu, *nyumaa Gbuwusanyɔ -in 'paa yoo, in ka ɔ 'yi na 'yli 'sɔ nya.

³¹Nu, nyume -ɔ -in nva lɛ, nyumaa Gbuwusanyɔ nya, nyuma weee 'yu, in ka ɔ 'yi.

³²Mɔ -wa, zli -we 'kaa dudvɔgv -nyuma weee nikpise 'wusa.

Izlaɛlunyuma -in -saa -bha, wa 'ηni 'ka mni ɔ 'gbv.»

'Simeɔɔɔ -falɔpagbu

³³Gbu 'Simeɔɔ mia gbada -Zezuu daa, we ka ɔ 'nyaa -yɔ ɔ dide 'sɔ ηwɛgaga -subhali.

³⁴'Simeɔɔ ηwnaa wa 'nyu la, 'in ɔ nɛɛ -Zezuu 'nyaa Malii -ylɛ: «A -tali, 'yu -manu 'gbv, nyuma -duun yia bhlia, 'in nyuma -duun yia 'wusɔa *izlaɛli -dudvɔ -gv. Mɔ yia -Lagɔ -slolua, 'in nyuma tɔlua 'na 'ka ɔ gbu -yɔηwɔnu. ³⁵'In nyuma duun dli zɔ lapupaligbunya mia, wa dli zɔ zizada, sanɛɛ ɔ yia we zli 'klu wlelia beblɛ. 'In ama, Malii, gbu -we yia aun ylia, -yɔ we yia aun 'cɔnɔa, nɛɛ 'yli 'sɔ tugvble wa fa amaa dibhe 'wɔ.»

Ani 'paa -Lagɔ fuo -Zezuu 'gbv

³⁶We bhla, Fanuelu 'yu Ani, -ɔ -wa -Lagɔgbv -falɔparηwɔ, Aselu zwayli, -mɔɔ mi 'ya wee -Lagɔɔbudu 'kadu zɔ, -zugba ɔ ka gɔ. ɔ -dɔgbv bhla, ɔ -kva yli, we li -zv gbeso, 'in ɔ 'lowli yia tli. ³⁷ɔ ka -zv glv -mnuva -zv -mnuva, 'in -zugba ɔ mi -dɔgbarηwɔ nya. ɔ mi -Lagɔɔbudu 'kadu zɔ 'kɔmv, 'in ɔ nva -mɔ -Lagɔɔ lubho zlvkpe, jibheza, -zugba ɔ pla 'sun, 'in ɔ bhuhhoe -Lagɔ. ³⁸Da 'Simeɔɔ mia Malii -yɔ -Zezɛfu 'sɔ -yla gbu gbada, we bhla Ani plaa -Lagɔɔbudu 'kadu zɔ, ɔ 'yia -Zezu ni, 'in ɔ yia -Lagɔɔ 'ηni mnuɛ bhli. 'In -zugba nyuma weee -wa mia -Zeluzalemv 'wuzitɔyli wuda, ɔ gba -maa -yla -Zezuu gbu.

-Zezu -yɔ ɔ nyuma 'sɔ 'bhitia lv Nazaleti

³⁹Gbu -we Jejitapeɛ tite gbaa, -Zezuu nyuma bhia we lɛnve, 'in wa yia wa 'gbe nukple lbhiti, Nazaleti, Galilee -dudvɔ -gv.

⁴⁰Wa mi -mɔ, -zugba 'yu yilimani, ɔ tɛmanu la. 'In gbu yilo yia ɔ ye, 'in -Lagɔɔ 'nanu yia ɔ nya -tv.

-Zezu ka -zv kugbua lɛ 'sɔ, 'in ɔ yia -Lagɔɔbudu 'kadu zɔ mni

⁴¹ -Zu weee nya, -Zezuu 'nyaa -yo ɔ dide mnia *Zuifuv *'Wɔzitylu 'feti* -gv -Zeluzalemv. ⁴² -Zu yabhlo nya, da -Zezu 'yia -zu kugbua le 'so, sa wa mnia 'cin 'Wɔzitylu 'feti -gv ni, 'in ɔ -yo ɔ nyuma 'so yi 'saa -mɔ mni. ⁴³ 'Feti bhia, wa mi Nazaletɪ luyida, 'in wa 'yu -Zezu yia -Zeluzalemv -tv. ɔ didea 'ni we 'jijibheli. ⁴⁴ Wamɪa dlu nu, -Zezu mi wa nonɔnya glaa. Wa nɔa 'yli -bhlo, 'in wa yia ɔ datalɛ bhli wa nyuma -yo wa 'talea nyidi. ⁴⁵ Nu, wa 'ni ɔ 'yida -mu 'gbv, 'in wa yia -Zeluzalemv lobbhiti, wa 'ka -mɔ ɔ datali. ⁴⁶ We 'yli tanuv zli, 'in wa yia ɔ 'yi -Lagɔbudu 'kadu zɔ. -Zugba ɔ -di titee gwesanya nyidi la, ɔ pulv wa yukwli, 'in ɔ yibha wa gbunya la. ⁴⁷ Nyuma -wa pulva ɔ weli yukwli hwegaga ka wa subha, ɔ 'ylimnee -yo ɔ gbuv 'bigupaltee 'gbv. ⁴⁸ Da ɔ nyuma 'yia ɔ ni, 'in hwegaga yia wa subha. 'In ɔ 'nyaa nɛɛ ɔ -ylae: «Na 'yu, le ka 'gbv -in yi 'sa -an -yla nva? -In -tali, in -yo -na dide mia -na datalida, -amɪa dli ka sumani bhahha.»

⁴⁹ 'In ɔ yia we 'bigupali wa -ylae: «Lɛɛ ka 'gbv a nɔnv 'mi 'yilibila? A 'ni we 'ji -yi nu, na Dideɛ -budu zɔ in 'kaa -mu?» ⁵⁰ Nu, ɔ nyuma 'ni gbv -we ɔ gbaa wa -yla 'wulanv.

⁵¹ -Zezu -yo ɔ nyuma 'so yia Nazaletɪ lobbhiti, 'in ɔ yia wa 'nuhwe zv. 'In ɔ 'nyaa yia gbunya -mni dli zɔ lazv. ⁵² -Zezu mi 'ylimanida, -zugba ɔ gbuyilo ylimani -gɔwɔla, 'in ɔ namani -Lagɔ -yo nyuma dudv.

3

'Zan -Batɪsɪ mnazia Nyumaa -Kanyɔɔ 'yloogblv -yo

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Zn 1.19-28)

^{1,2} Nu, Tibɛɛ Sezaaa nyumaa 'wlulaputeɛ -zu kugbua le gbunv nya ni, we bhla, Ponsɪ Pilatɪ mi duduv 'wlulapɪunyo nya Zudeɛ. Ewlovɔv mi nyumaa 'wlulapɪunyo nya Galilee, 'in ɔ bheli Filipu mia Ituleɛ -yo Tlakonitɪ -dudv -gv, -zugba Lizaniasi -mɔɔv mi Abilenɪ -nyumaa 'wlulapɪunyo nya. 'In Anasi -yo Kaifu 'so mi *-Lagɔbɔbɔnyaa -cian 'kadu nya. We bhla, Zakalii 'yu *Zaan -ɔ dula da bebleɛ la, 'in -Lagɔ yia ɔ -yla gbv gba. ³ 'In Zaan yia Zudeɛn gbua dudv weee -gv 'pilite bhli, -zugba ɔ gba nyuma -ylae: «A 'bhiti dli, a yi in 'ka aun batizee, 'in -Lagɔ

'ka amɪa -yɔgbv 'wotl.» ⁴ Sa *-Lagɔgbuv -falɪpanyɔ *Ezaii cɛla ɔ 'sebhɛ nukplɛ, 'sa we nva. ɔ nɛɛ:

«Nyumɛ yabhlo kpia 'wv da bebleɛ, ɔ nɛɛ: «Nu, a mnazi Nyumaa -Kanyɔɔ 'yloogblv -yo, a nu ɔ 'yu 'yoo tuklu.

⁵ 'Gbiwlu weee yia klaa, -gɔgɔ weee -yo 'kpida weee yia sloa. 'Yloogblv 'wukanɔdanya yia 'wuslamanta, 'yilinyano -yloogblvnyaa -gv yia 'wumnesia ylooyloɔ.

⁶ 'In *Nyumaa Gbɔwɔsanyɔ -Lagɔ 'paa yoo, dudvɔv -nyuma weee yia ɔ 'yia.»

⁷ Nyumaa -zlo mi Zaaan -gbɛ yida, ɔ 'ka wa batizee, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «Tibhɛ -gnv! -Dawlician! -Lagɔɔ gbuvbhuyli ka cupa. Nyɔɔ -sali aun 'di, 'in a pupali 'wlukubv la nu, a mneni a 'ka -Lagɔɔ 'cɛ -we mia yida kwɛɛ 'tlaa? ⁸ A 'bhiti amɪa dli, 'in a -slovu we amɪa lɛnvgbunya 'wv sazɔnv sa. A 'na gbalɪ amɪa 'dɛɛ dli zɔ -nɪɛ: «Nu, Ablaamv mi -amɪa dukpasa nyaa 'gbv, -a ka gbuvbhuv -nv. Nu, in nɛɛ aun -ylae, -Lagɔ mneni, ɔ 'ka tukpanya ni Ablaamv 'yua -zeli. ⁹ -Lagɔɔ 'nɛnɔ gbee 'yli -di sunyaa bhv -yo la pepe. Su weee -we'e 'paa 'bhue -zɔnvnya ni, -diɔ ɔ yia we, ɔ 'ka we -kosu 'wv viteli.»

¹⁰ Tɔɔv, 'in waa nyumaa -zlo yia Zaan layibhɛ: «Sa -a 'ka -ylɛɛ nv ya?»

¹¹ Zaan yia we 'bigupali wa -ylae: «-ɔ -ka -bana 'so -ka, ɔ 'nye 'yabhlo nyumɛ -ɔ 'nia -bana -ka. 'In -ɔ -ka lilili duun -ka, ɔ dlili we.»

¹² *Nisvɔn -gwɛzisanya tolva yia Zaaan -gbɛ, ɔ 'ka wa batizee. 'In wa yia Zaan layibhɛ: «-Amɪa -kanyɔ, sa -a 'ka nva?»

¹³ 'In Zaan yia we 'bigupali wa -ylae: «'Gwezi -we a 'kaa -sa, amɪa 'dɛ -yi we, a 'na palɛ we -gv -ni.»

¹⁴ 'In 'sloja yia ɔ layibha 'yae: «Sa -amɪa 'ka nva?»

ɔ nɛɛ wa -ylae: «A 'na -sali nyuma 'gwɛzi kwɛɛ -gla nya -ni, a 'na lili wa -bi 'wv -ni. Amɪa 'penigwezi namani aun dudv.»

¹⁵ Nyuma, -wa mia woda, maa yibhaa -maa 'dɛ la dli zɔ, «Zaan mia dɛ, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ 'kaa yi, -dɛ mɔɔ?» ¹⁶ Nu, Zaan nɛɛ wa 'dɛ weee -ylae: «-Amɪ, 'nyu nya na batizea aun. Nu, -ɔ mia yida, ɔ 'tite -zi na -nv. In 'ni we

* 2:41 'mu wa laa -tuauweli 'wv: «Pâques».

'klu -ka, in 'ka ɔ -sakwlaa 'llukpe -blo. Mɔ yia aɔn batizea Zuzu 'Pɔpa -yɔ -kosu nya. ¹⁷ɔ ka ɔ bute kwɛɛ, ɔ 'ka ɔ 'mnɔ 'wɔpɔ, 'in, ɔ 'ka we 'ya -yɔ we vavi -yɔsisali. 'in ɔ 'ka we 'ya -zɔnɔnya -gbagbɔ 'wɔ slu, 'bhie, ɔ 'ka we vavinya -kosu we'e nyumoa 'wɔ viteli.»

¹⁸ Zaan mɔ nyuma 'di duun zɔda, -zugba ɔ gba wa -yla -Lagɔwɛli -zɔnɔ. ¹⁹ Nu, we bhla Zaan palɔ dɔdɔv 'wlulapɔlɔnyɔ Ewloɔv -yla gbu la, ɔ bhelii 'ɲwɔɔ Ewloɔdiadi ɔ -saa -mɔɔ -glo, 'in ɔ yia ɔ kwa, we -yɔ gbɔnyuu -duun ɔ nva lɛɛ 'gbɔ. ²⁰ Nu, 'in Ewloɔv yi 'yaa gbɔnyuu yabhlo lɛnu -tapa: ɔ ka Zaan -kaslu 'wɔpa.

Zaan batizea -Zezu

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)

²¹ Da wa 'nia -slɔ Zaan -kaslu 'wɔpa, we bhla ɔ batizea nyuma duun -yɔ -Zezuu 'dɛbhie -gbolu. ɔ batizee bhla, -Zezu mɔ -Lagɔ bhuhboeda, 'in yali yia ɲwɛ -kɛ. ²² 'in Zuzu 'Pɔpa yia ɔ -gɔ lasibhli, ɔ 'wɔ sa -kpakɔn. 'in wa yia wɛli yabhlo 'bhva -Lagɔɔ -gbɛ 'nu, we nɛɛ: «Na 'Yu -in -mia, in -kali -na zɛ. -Mɔ in 'nyɛa na dli weee yoo.»

-Zezuu dɔkpasu 'ɲnyɔna ni

(Mt 1.1-17)

²³⁻³⁸ -Zezu ka sa -zɔ glɔ -bhlo -zɔ kugbua, 'bhie, ɔ yia ɔ lubhoo nɔnve gwedi. ɔ dɔkpasu ɲni ni:

*-Adaan dide -wa -Lagɔ.

-Adan gwalia Seti, Seti gwalia Enɔsɔ.

Enɔsɔ gwalia Kainamu, Kainamu gwalia Maleleeli.

Maleleeli gwalia -Zalɛdi, -Zalɛdi gwalia Enɔkv.

Enɔkv gwalia Matuzala, Matuzala gwalia Lamɛki.

Lamɛki gwalia *Nowee, Nowee gwalia Semv.

Semv gwalia Alifakisadi, Alifakisadi gwalia Kainamu.

Kainamu gwalia Sala, Sala gwalia Ebeli.

Ebeli gwalia Faleki, Faleki gwalia Wlago.

Wlago gwalia Seluku, Seluku gwalia Nakɔɔ.

Nakɔɔ gwalia Tala, Tala gwalia Ablaamu.

Ablaamu gwalia Izaki, Izaki gwalia Zakɔbu.

Zakɔbu gwalia Zuda, Zuda gwalia Faleɔ.

Faleɔ gwalia Eslɔmɔ, Eslɔmɔ gwalia Aluni.

Aluni gwalia Adime, Adime gwalia Aminadabu.

Aminadabu gwalia Naason, Naason gwalia Sala.

Sala gwalia -Boazi, -Boazi gwalia Obɛdi.

Obɛdi gwalia -Zesee, -Zesee gwalia -Davidi.

-Davidi gwalia Natan, Natan gwalia Matata.

Matata gwalia Mena, Mena gwalia Melea.

Melea gwalia Eliakimɔ, Eliakimɔ gwalia -Zonamu.

-Zonamu gwalia -Zezɛfɔ, -Zezɛfɔ gwalia Zuda.

Zuda gwalia 'Simeɔɔ, 'Simeɔɔ gwalia *Levii.

Levii gwalia Matati, Matati gwalia Zolimu.

Zolimu gwalia Eliezɛɛ, Eliezɛɛ gwalia -Zezu.

-Zezu gwalia Eli. Eli gwalia Elumadamɔ.

Elumadamɔ gwalia Kozamu, Kozamu gwalia Adii.

Adii gwalia Melikii, Melikii gwalia Neli.

Neli gwalia Salatiɛli, Salatiɛli gwalia Zolobabeli.

Zolobabeli gwalia Wlesa, Wlesa gwalia Yoana.

Yoana gwalia Zoda, Zoda gwalia Zozɛki.

Zozɛki gwalia Semeini, Semeini gwalia Matatiasi.

Matatiasi gwalia Mati, Mati gwalia Nagai.

Nagai gwalia Esili, Esili gwalia Naumu.

Naumu gwalia Amɔsɔ, Amɔsɔ gwalia Matatiasi.

Matatiasi gwalia -Zezɛfɔ, -Zezɛfɔ gwalia Zanai.

Zanai gwalia Melukii, Melukii gwalia Levii.

Levii gwalia Matati, Matati gwalia Eli.

Eli gwalia -Zezɛfɔ. 'in we mɔ nyuma dli ni,

-Zezɛfɔv nɔkpasuyu -wa -Zezu.

4

*'Kuzu ylaa -Zezu la

(Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)

¹ Zuzu 'Pɔpa yea -Zezu tɔɔn, 'in ɔ yia Zudeɛɛn -gɔgɔ -gɔ 'bhv, 'in ɔɔ Zuzu 'Pɔpa yia ɔ da bebleɛ kwa. ² 'in *'Kuzu yia -mɔ ɔ layla, 'yli glɔ 'sɔ nɔkplɛ. Wee 'ylɔnya -mɔnɔ nya, ɔ 'mɔ -lu yabhlogbɔɔ li. Wee 'ylɔnya 'pɔla, 'in ɲwɔ yia ɔ -yɔkpa.

³ 'Kuzu nɛɛ ɔ -ylɛ: «-In -ka -Lagɔɔ 'Yu nya -mɔ 'pɛiɔn, -in gba tɔkpa mia ni -yla, we -zɛ 'floo.»

⁴'In -Zezu yia we 'bigupali we -ylae: «We mi celida *-Lagosebhe 'wue: <We 'ni lililu -bhlogbɔɔ -gu nyumɛɛ 'yliyɔgagie tlili.> »

⁵'Kuzu yia -Zezu 'wupa -gɔgɔ 'kadu 'wlu kwa, -bha -bhlokpade we -slolua ɔ dudɔv 'ɲnumni -da weee 'klu. ⁶'In we nɛɛ ɔ -ylae: «'Tite weee ni klaa, 'in dudɔ -guv 'ɲnumnie weee klaa, in 'ka -mi we 'nye. Wa ka 'mi we 'de weee yoo 'nye. Nyumɛɛ -ɔ in -ka 'yibha, 'mo in mnenia in 'ka we 'nye. ⁷-In -ka 'mi 'yu 'kukolu 'sibhli, -in -ka 'mi bubɔ ni, 'in we 'de weee zɛa -na -nu.»

⁸'In -Zezu yia we 'bigupali we -ylae: «We mi celida -Lagosebhe 'wue:

<In bubɔ Jejitape,
-ɔ -wa -na -Lago,
'in -in nu ɔ 'debhlogbɔɔ -yla lubho.> »

⁹'Kuzu yia -Zezu -Zeluzalemv kwa. We dia ɔ -Lagɔbudu 'kadu 'wlu la, 'in we nɛɛ ɔ -ylae: «-In -ka -Lago 'Yu nya -mi 'piɛin, -in -blu 'wu, -in 'ka lasibhli. ¹⁰Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

<Na 'gbu, gbaa ɔ yia ɔ 'anzunya -yla we zu -mi 'yliyo.

¹¹'In we 'ka we sonya -mi zɔ lasulɔ,
-na bhv yi tukpa gozoo 'gbu.> »

¹²'In -Zezu yia we 'bigupali 'Kuzu -ylae: «-Lagosebhe nɛɛ,
<Jejitape -ɔ -wa -na -Lago,
-in 'na ylalɔ ɔ la -ni.> »

¹³'Kuzu bhia -Zezuu laylaylie sɔ weee lu ni, 'in we yia ɔ gwevla -sɛ.

-Zezu dia ɔ lubhoo gwe Galilee -dudɔ -guv
(Mt 4.12-17; Mk 1.14-15)

¹⁴-Lago Zuzuu 'tite mi -Zezu yeda, 'in ɔ yia Galilee luyi. 'In ɔ 'ɲni yia lamneni Galilee -dudɔ weee -gu. ¹⁵Nyuma ɔ slolua *-Lagɔbudunya zɔ, 'in nyuma weee kwalia ɔ 'ɲni.

Nazaleti -nyuma 'ni -Zezuu gbu -
yɔɲwnu

(Mt 13.53-58; Mk 6.1-6)

¹⁶-Zezu ka Nazaleti mni, -mɔ wa zua ɔ. *Nyapeyli nya ni, sa ɔ plaa 'cun -Lagɔbudu zɔ ni, 'in ɔ yi 'saa -mɔ pla. ɔ yia 'wɔsɔ -Lagosebheɛ zelzeliee 'gbu. ¹⁷'In wa yia ɔ -Lagɔgbuv -falpanyo Ezaiii 'sebhe yoo 'nye glida, ɔ yia we 'wokali, da weli ni ma celida ni, 'in ɔ yia we 'yi, 'in ɔ yia we zelɛ:

¹⁸«Jejitapeɛ Zuzu mi 'mi -gu.

ɔ ka -bha 'mi -sa,

in 'ka nyazunya -yla -Lagɔgbu gba.

ɔ ka 'mi tie, in 'ka -kaslonnyuma -yla gba nu:
<Amiaa -kaslu ka -zɛɛn bhia.>

<Lɔlɔnya, amiaa 'yli ka -zɛɛn -blo.>

<Amia wa nyɛa 'wu, a ka -zɛɛn gbu 'wɔbhvu.>

¹⁹'In, -zu -we nya Jejitape 'kaa ɔ zuzɔnu lenv,
in 'ka we 'di wa -sali.>

²⁰-Zezu glia wee 'sebhe, 'in ɔ yia we -Lagɔbudu zɔɔ lubhonnyo yoo 'nye, 'in ɔ yia ladi. Nyuma weee -wa mia -bha, -maa yia ɔ ylada -tv sa tenyii. ²¹Tɔvni, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «-We 'sebheɛ 'ya gbaa, we ka -zɛɛn lenv, amia pulva da 'mi yukwli, amiaa 'yibadu.>

²²-We wa 'de weee yia -yɔ -Zezuu gbɛgbɛin, 'in wa yia we gbagbie bhli. 'In gbuzɔnu -gbunya ɔ mia gbada, we ka wa ɲwegaga -subhali. 'In wa nɛɛ: «Nyumɛɛ mia de, ɔ 'ni -Zezefuv yuu?» ²³-Zezu nɛɛ wa -ylae: «Nine 'ni a yia 'mi -yla 'paa, gbuzɔnu sa. Gbaa a yia: <-Dotlɔɔ, -in jipe -na 'de.> 'In gbaa a yi 'yaa 'mi -ylae: <-We weee -in nua le Kapenaumv ni, -a ka we 'di 'nu. -In nu wee gbunya -bhloo 'de le -na 'deɛ dudɔ -gu -seli.> »

²⁴-Zezu nɛɛ wa -yla 'yae: «Cun, gbuzɔnu -wa, wa'a -tɔlv -Lagɔgbuv -falpanyo nyumɛɛ, ɔ 'deɛ dudɔ -gu. ²⁵Gbuzɔnu na gbaa da aɲ -yla. -Dugbarɲwɲi duun mi Izlaɛli -dudɔ -gu zlumɛ, -Lagɔgbuv -falpanyo Eliii bhla. -Zugba 'nyu'u lva -zu ta 'cv gbelibhlo, 'in ɲwɔ 'kadu yabhlo yia wee dudɔ weee -gu yi. ²⁶'In -muv bhla, -Lago 'ni Elii tie -dugbarɲwɲi mia Izlaɛli -dudɔ -guv -gbe, 'in ɔ 'ka wa 'yabhlo 'wusa. Ni, -dugbarɲwɲi -ɔ mia Saleputagbe nukple, Sidoɔn -dudɔ -gu, ɔ -gbe -Lago tiea Elii. ²⁷-Lagɔgbuv -falpanyo Elizee bhla, -zugba *sɔlibhanya duun mi Izlaɛli -dudɔ -gu. Elizee 'ni wa 'yabhlogbɔɔ jipe, ni, Silii -yu Naamaa ɔ jipea.>

²⁸Nyuma weee -wa mia -Lagɔbudu zɔ, wa 'nua wee wɛlnya -mni, 'in we yia wa 'cɛdlɔ la. ²⁹Wa 'de weee -sɔa 'wu, 'in wa -yɔ -Zezuu 'susue yia 'gbe -glima mni. 'In -gɔgɔ -we kwesi wa 'gbe mia 'subhada, 'in wa yia we 'wlu ɔ kwa, wa 'ka ɔ zɔ vitelii 'gbu. ³⁰Nu, 'in -Zezu yia wa nyidi 'plili, 'in ɔ yia mni.

-Zezu puea nyumɛɛ -ɔ kaa zuzu 'nyuu 'bi
(Mk 1.21-28)

³¹Tɔvni, -Zezu mnia Kapenaumv, Galilee -dudɔv 'gbe yabhlo nukple, 'in ɔ yia nyuma

-Lagögbo -slolu Nyapelyi weee nya, -Lagöbudu zo. ³² ð nyuma -slolu so ka wa ñwegaga -subhalt. Nu, se -we -Lago 'nyea -Zezu, we nya ð gbaa.

³³ -Mö -Lagöbudu zo, nyume yabhlo kaa pun -ka -zuzu 'nyuu 'bi, mö 'kpiä 'wu 'tütεε, ð nεε: ³⁴ «'Aaa! Nazaletiyu -Zezu, -naa lεε -gbu pilu -amıaa gbu 'wu la? -Amıaa lasasıee 'gbu -ın yia yi yi? In -yi -mı ñweε ñweε: -Lagöö -Möwlonyo ð tiea, 'mö -ın -mıa.»

³⁵ -Zezu yia we, we ñweε labhalt -gla nya. ð nεε we -ylae: «'Mu ñwe, 'bhu ð 'wu!» Zuzu 'nyuu yia ð nuvkapu labhli dudu, nyuma weee -zejila 'wu, 'ın we yia ð 'wötlä, we 'ın ð gbonyuu yabhlogbö ð yla lenu.

³⁶ ñwegaga yia wa 'de weee subha, 'ın wa nεε wa 'dekpua nyıdıε: «Möö -weli mü dea? Se -yo 'tıtε nya ð nyume gbaa zuzu 'nyii -yla gbu, 'ın we tlaa nyuma 'wu!» ³⁷ 'In -Zezuu 'ñni yia lamneni wee dudu weee -gv.

-Zezu jıpea guzunya
(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)

³⁸ -Zezu 'bhua -Lagöbudu zo nu, 'ın ð yia 'Simöö ð -budu zo mnu. -Zugba 'Simöö 'ñwnö 'nyaaa ku -su sa -gläglä, 'ın wa nεε ð -yla, ð zukpa -wa, ð jıpe ð. ³⁹ -Zezu kwlıa ð -gv 'wu, 'ın ð nεε ð kusulo -yla weli 'tıtε nyae: «-In 'bhu ð -gv la.» ð gba 'saa tövn, 'ın we yia ð -gv labhu. -Bha -bhlokpade ð 'ñwnö -sä 'wu, 'ın ð yia wa -yla pipie bhli.

⁴⁰ Jıbeylu nya, -wa kaa guzunya 'yli -bhlo -bhlo nu, 'ın -maa -yo -maa guzunya yia -Zezuu -gbe yi. ð yia wa kwεzi -bhlo -bhlo, 'ın ð yia wa jıpe. ⁴¹ Zuzu 'nyii yi 'yaa guzunya duun 'wötlä 'wukpıkpıe nya: «-Lagöö 'Yu -ın -mıa!» -We ka gbu -wa, wa -yi we 'ji -nya nu, -Zezu mıa, -Lagöö -Bhasanyo -wa. 'In -Zezu yia we wa ñweε labhalt -nya, ð 'ın ñwnu wa 'ka gba.

-Zezu mıa -Lagögbo gbaa dudu weee -gv
(Mk 1.35-39)

⁴² Zlı 'ka 'wöladolua mnu tövn, 'ın -Zezu yia 'gbe nukplε 'tla, 'ın ð yia da yabhlo mnu -flii. 'In nyumaa -zlo yia ð 'yli 'bi lanönve bhli, da ð mıa nu, 'ın wa yia -bha nyini. Wa 'yubha ð 'na 'bhulu wa -yo -nu, 'ın wa yia ð lakpıkpı. ⁴³ 'In -Zezu nεε wa -ylae: «We mı 'ya nu, ın gba *-Lagöö nyumaa 'wlulapıgıbu 'gbe tılua 'wu. We 'gbu, -Lago yia 'mı tie.»

* 5:1 'mu wa la 'yaa Galilee.

⁴⁴ 'In ð gbaa -Lagögbo, -Lagöbudunya zo, dudu weee -gv.

5

-Zezu laa ð *'bınönıya tıanu
(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

¹ 'Ylı yabhlo nya, -Zezu mı Zenezaleti* -nyu 'kadu yabhloo -gögö -gv, 'ın nyuma duun yia ð gbeli, wa 'ka -Lagöweli 'nıv 'gbu. ² 'In 'glv so mıa 'nyuu -gögö ñwe -yo, -Zezu yia we -yoyı, -zugba zıbhı -bhanya ka we 'wötlä, wa mı wa 'sowlınya -wölıda. ³ Wee 'glv söbhıe glaa, 'yabhlo -wa 'Simöö -nu. -Zezu -gbıaa we 'wu, 'ın ð nεε ð -ylae: «'Simöö, -ın vla gwe 'nyuu -gögö -yo -sε.» -Zezu mı wee 'glv nukplε, -zugba ð slolu nyuma -Lagöweli.

⁴ Da ð bhıa gbagıe, ð nεε 'Simöö -ylae: «-In be 'nyuu 'wötlöda 'glv nya, 'bhıe, a 'ka amıaa 'sowlınya vıtelı.»

⁵ 'In 'Simöö nεε ð -ylae: «Na -Slölunyo, -a ka sıada -tıv sabö weee, -a 'nı -lu yabhlogbö 'yı. Nu, -mı gbaa -a nu we lεε 'gbu, vıtelıa na yia wee 'sowlınya.»

⁶ Wa vıtelıa wee 'sowlınya, 'ın wa yia zıbhıı -zlo 'pli, wa 'nı we 'wugbızee mnenı, 'ın wa 'sowlı yia yılayıe gwedu. ⁷ We 'deε 'gbu, wa -lıma mıa 'glv yabhlo 'wu, 'ın wa yia wa la so -papıe nya, -maa 'ka wa 'wusa. 'In wa -yo wa 'glv yia yi. 'In wa yia wee zıbhı wee 'glv söbhıe 'wöslu. We ka we ye kekeε 'gbu, we felı 'nyu glu mnia. ⁸ Nu, Sımö Pıelı 'ya gbu -mnu -yo nu, 'ın ð yia 'kukulu 'sıbhlı -Zezu 'yu, 'ın ð nεε ð -ylae: «-In vla gwe 'mı -yo, na -Kanyo! -We ka gbu -wa, gbonyuu -lenunyo ın -mıa.»

⁹ Zıbhı -duun wa 'bhıaa, da wa 'ya we -yo nu, 'ın -nyanğbö yia Sımö Pıelı -kpalı, we -yo ð nönönya 'so. ¹⁰ Nu, Zebedeεe 'yua *'Zake -yo Zaan -wa mıa 'Simöö nönönya nya, 'sa -bhloo 'de -nyanğbö -kpalıa -maa.

'In -Zezu nεε 'Simöö -ylae: «-In 'na nönv nyanö -nı, nu, sa na kpaä da zıbhı nı, -slεen, nyumaa -zlo -na yia -Lagöö -gbe laa.» ¹¹ Nu, wa -laa wa 'glv 'nyuu -gögö -yo lv, 'ın wa yia -bha -lu weee tı, 'ın wa yia -Zezu 'bı mnu.

-Zezu jıpea sölbhanyo yabhlo
(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)

¹² 'Ylı yabhlo nya, -Zezu mı 'gbe yabhlo nukplε, nyume -ö ka ku solı 'bhua la sa -kan,

'in o yia -Zezu 'yu. O bea o -yo, 'in o yia dudub lagbli o 'yu. O nee o -ylae: «-Na zukpa -wa, na -Kanyo. -In -wolu 'mi -yo. Nu, we -ka -mi dudub nani, -in mneni -in 'ka 'mi jipe.»

¹³ -Zezu -gloa so 'wu, 'in o yia oo solbhanyoo ku kwesi, 'in o nee: «We nani 'mi dudub, we 'ka -mi -yo 'bhul!» -Zezu gba 'saa toun, -bha -bhlokpade wee soli 'bhua oo nyumee ku -yo. ¹⁴ -Zezu nee oo nyumee -ylae: «-In -ka mni ni, -in 'na -sali we 'di nyumee yabhlogboo -ni. Nu, -in mni -na 'de -Lagobubonyo 'kluslolu. O -ka -mi 'yu, 'in 'slaka Moizi gbaa -na -sukpa -nyumee wla ni, -in 'ka we wla. 'In nyuma 'ka we 'jiyibheli ni, soli ka -mi ku 'wu 'bhul.»

¹⁵ Nu, -Zezu gba 'saa da o -ylaoo, -muv bhla o 'hni -yo lamnenie mnia bhabha. 'In nyumaa -zlo yia o gbeli, wa 'ka o weli yukwli pulu, 'in o 'ka 'ya wama jipe. ¹⁶ 'In -Zezu bhua wa glaa 'kamuv, 'in o mnia -Lago bhuhhoea da beblee.

-Zezu jipea zolaslonyo yabhlo
(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

¹⁷ 'Yi yabhlo nya, -Zezu mi -Lagoo gbu nyuma -sloluda, -zugba *Falizinyuma -yo titee -cian -di o kwesi la, wa pulu o yukwli. Waa nyuma -mani, Galilee -yo Zudee -dudub 'gbe weee nukple wa 'bhua. Tolva 'bhua -Zeluzalemv. Jejitapee 'tite -yo -Zezu 'so mi, -zugba o jipe 'sa we nya guzunya. ¹⁸ Nyumaa -zakpa -bhlo -yo zolaslonyo yabhlo yia yi, -zugba o mi 'sowli 'wu. -Budu -we zo -Zezu mia, wa 'yibha wa -yo zolaslonyo 'ka -mo pla, 'in wa 'ka o -Zezu 'yu ladi. ¹⁹ Nyumaa -zloo 'gbu, da wa 'kaa 'plili -bha 'ni -mi. Toun, 'in wa yia wee -budu 'wlu -gbla. Wa yia -bha hwe -di, wa -lala -bha o, 'in wa yia wee -budu zo o lasibhli nyumaa -zlo nyidi -Zezu 'yu tein. ²⁰ -Zezu 'yia ni, wa ka o dli -gu zu, o nee oo guzonyo -ylae: «'Tale, in ka -na gbunyii 'wuti.»

²¹ -Zezu gba 'saa da toun, -Lagoo titee gwesanya -yo Falizinyuma yia 'hjuwuwue hbli: «Nyoo oo nyumee -moni -mia, 'in o veli -Lagoo? Nyoo mneni o 'ka nyumaa gbunyii 'wutia? -Lagoo 'debhlogboo mnenia we, we 'ni muv?»

²² Gbu -we wa mia dli zo lapupalida, -Zezu yibhelia we 'ji ni, 'in o nee wa -ylae: «Lee ka 'gbu a pupali sa gbu -muni dli zo la? ²³ 'In 'ka gba: «In ka -na gbunyii 'wuti», -muv -kalia -yo yaayu in 'ka gba: «-In -so 'wu, -in 'ka

na», -muv -kalia -yo yu? ²⁴ 'In 'yibha a yibheli we 'ji ni, *Nyumee 'Yu ka we se dudub -gu, o 'ka nyumaa gbunyii 'wuti.» Toun, 'in o nee zolaslonyo -ylae: «-So 'wu, 'bhu -na 'sowli 'wu, mni -budu hwee.»

²⁵ -Bha -bhlokpade, zolaslonyo -soa 'wu nyuma weee 'yibadi. O 'sowli -we -gu o pu yaa la, o 'bhua we 'wu, 'in o yia o -budu hwee mni, -Lagoo 'hni mni nie nya. ²⁶ Nyuma weee -wa mia -bha, hwegaga yia wa subha, 'in -nyamigbo yia wa -kpali. Wa yia -Lagoo 'hni -mni, 'in wa nee: «-Yia! -A ka -zeeen gwedigbonyaa da 'yi!»

-Zezu laa Levii, o 'ka o 'bi no
(Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)

²⁷ -Muv 'bigu, -Zezu 'tlaa, o mi sa -zieda, 'in o yia *nisun -gwezisanyo yabhlo 'yi, -zugba -moo -di -moo lubhonu -budu zo la. 'Mo wa laa Levii. 'In -Zezu nee o -ylae: «Yi 'mi 'bi.» ²⁸ Toun, *Levii -soa 'wu, o tia -bha o -lu weee, 'in o yia -Zezu 'bi mni.

²⁹ -Muv 'bigu, 'in Levii yia -Zezu -yla lililu 'kadu pi o -budu zo. -Zugba nisun -gwezisanya duun -yo nyuma tolva mi -bha, 'in wa yia li dabudu. ³⁰ Falizinyuma -yo wa -Lagoo titee gwesanya 'yia we -yo, 'in wa yia wa zo hjuwuwenie bhli. 'In wa nee -Zezuu 'bunonya -ylae: «Lee ka 'gbu a -yo nisun -gwezisanya -yo gbunyuuu kwe -cian tolva 'so li, 'in a -yo wa 'so maa?»

³¹ -Zezu 'bhua weli 'wu, 'in o nee wa -ylae: «Nyuma -wa -yala, wa 'a mni -dotloo -gu, ni, guzunya mnia -dotloo -gu. ³² 'In 'ni nyuma -wa laa wa 'de nyuma tiklu laltee 'gbu yi. Nu, gbunyuu -lenunyaa 'gbu in yia yi, wa 'ka wa dli 'bhiti.»

-Lagoo gbuzonu -yo nyumaa lenugbu 'ci 'in no dabudu

(Mt 9.14-17; Mk 2.18-22)

³³ 'In nyuma tolva nee -Zezu -ylae: «Zaaan 'bunonya plaa 'sun, 'in wa bhuhhoea -Lago, 'sa Falizinyumaa 'bunonya nu 'yaa. 'In -nanuv 'bunonya mi lida, -zugba wa ma!»

³⁴ -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «Nyume -ka o 'hwno -kwa -feti -sada -mi, o -ka o 'talea la, a mneni a 'ka gba wa -yla wa pla 'sun, -zugba oo 'hwnoo 'lowli mi wa glaa? ³⁵ Bhla yabhlo yia nynia, 'in wa 'ka 'hwnokwanyo wa glaa -sa. Wee 'ylnya -muni nya, wama 'kaa 'sun pla.»

³⁶ 'In -Zezu yi 'yaa wa gbuu nine -muni 'pali. O nee wa -ylae: «Nyumee yabhlogboo

'ni mneni o 'ka 'naa lolu yla, 'in o 'ka we 'pi 'naa sua -yolaneni, 'in o 'ka we pipe. We -ka -muv, -zugba yla wa ylaa wee 'naa lolu bhe. We 'yli 'na 'ka 'wuwlv. ³⁷ 'In nyume yabhlogbo 'ni mneni o 'ka nu lolu *bala sua 'wu slu. O -ka 'sa nu, 'in we wlaa. 'In wee nu jitea dudu, -zugba wee balanya ka -nyumv. ³⁸ We 'gbv, a slu nu lolu bala lolu 'wu. ³⁹ 'In nyume o -ka nu sua 'ma, nu loluu 'ma tv 'bha o. -We ka gbv -wa, gbaa o yia nu: <Nu sua nani 'yli.> »

6

-Zezu mi Nyapeyli -Kanyo nya
(Mt 12.1-8; Mk 2.23-28)

¹ Zuifuv Nyapeyli yabhlo nya, -Zezu -yo o 'bunonya mi blekpaanya * 'plida, o 'bunonya -ka bleya 'kwa, wa -ka we 'titli, -zugba wa li we. ² Wa mi 'sa nuda, Falizunyuma tolva 'ya wa -yo ni, 'in wa yia wa layibhae: <-We -amtaa tite gbaa, wa 'na nonv Nyapeyli nya le -ni, lee ka 'gbv a nu we lea?>

³ -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: <-We nyumaa 'wluwapunyo -Davidi nua le, -we mia celuda -Lagosebhe 'wu, a 'ni -slo we zeli? 'Yli yabhlo nya, 'in nwo yia o -yo o 'bunonya 'bha, ⁴ -Davidi plaa -Lagoo bubobudu zo, 'floo wa 'nyea -Lago, o 'bhua we 'wu, o lia we, 'in o yia o nononyaa -nu wla, 'in -maa yia we li. Wee 'floo -muni, -amtaa tite nee, -Lagobubonyaa 'dekpva 'ka yaa we li.> ⁵ -Zezu nee 'ya wa -ylae: <Nyume Yu mia, mo -wa Nyapeyli -Kanyo.>

Nyapeyli nya -Zezu jipea nyume ka so 'kua
(Mt 12.9-14; Mk 3.1-6)

⁶ Nyapeyli yabhlo nya 'ya, -Zezu plaa -Lagobudu zo, 'in o yia -Lagoweli -sloslolue bhli. -Zugba nyume o ka lilikwesv 'kua, o mi wee -budu zo. ⁷ -Zugba -Lagoo titee gwesanya -yo Falizunyuma waa -Zezu tenyii, -de o yi nyume jipe Nyapeyli nya, 'in sa o'v zua tite 'nuywe, wa 'ka we gbv o 'wlu di. ⁸ Nu, -Zezu -yi wa 'wluksun lapupaligbu, we 'gbv, o nee o nyume ka so 'kua -ylae: <-In so 'wu, -in 'yligbe nyuma weee -zejila 'wu.> O nyume yia 'wuso, 'in o yia 'yligbe. ⁹ -Zezu nee wa -ylae: <Weli 'ni na yibhaa sa ain la. Sa tite gbaa? We nee wa nu gbv -zonv le *Nyapeyli nya yaayu,

wa nu gbv 'nyuu lee? Wa pue nyume yaayu, wa 'bha oo?> ¹⁰ -Zezu ylaa wa 'de weee -gu -yilili, 'in o nee o nyume -ylae: <-Glo -na so 'wu.> -Moo nu 'saa -Zezuu weli -gv, 'in -moo so yia 'pu. ¹¹ -We -Zezu nua le, 'in we yia -Lago titee gwesanya -yo Falizunyuma 'ce 'nyuu dlo la. 'In -we wa 'kaa -Zezu 'wluo nu, 'in wa yia we pupali wa 'dekpva nyidi.

-Zezu -saa -bha o tietienya kugbua le 'so
(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)

¹² We bhla, -Zezu yia -Lago bhubhoe 'gbv -gogo 'wlu mni, 'in o yia -Lago bhubhoeda -tv zli yia o -zli. ¹³ Zli zlia, o yia o 'bunonya la. Wa glaa, 'in o yia nyuma kugbua le 'so -bha -sa. 'In o yia wa la o tietienya. ¹⁴ Wa nni ni: 'Simoo (-o ka -barji o zua Piel) -yo -moo bheli Andlee, 'Zake -yo *Zaan, Filipu -yo Batlemii, ¹⁵ Matie -yo Toma, Alifee 'yu 'Zake -yo 'Simoo wa laa *Zelotv, ¹⁶ 'Zakee 'yu Zudasi -yo Zudasi Iskaliotv, o 'kaa -Zezu wla o tonyuma kwee.

-Zezu mi nyumaa -zlo -slo luda, -zugba o jipe 'sa guzunya
(Mt 4.23-25)

¹⁷ -Zezu -yo o tietienya kugbua le 'so 'bhua -gogo 'wlu, 'in o yia da yilaa yabhlo 'yligbe, -zugba o 'bunonya tolva -zlo mi -bha de. Nyuma -duun 'bhua Zudee -yo -Zeluzalemv -dudu -gv, we -yo Tili -yo Sidon -gbenya mia gumunyu -gogo -gv. ¹⁸ Wa 'de weee yia, -Zezuu weli yukwli pulve -yo o 'ka wa jipee 'gbv. Nu, -wa zuzu 'nyii mia sialida, -Zezu ka wa jipe. ¹⁹ Nyuma duun 'yibha wa 'ka o kwezi, -we ka gbv -wa, 'tite bhua o 'wu, we mi wa 'de weee jipeda.

'Wototve -dlv -yo gbvnyuu gbv
(Mt 5.1-12)

²⁰ -Zezu ylaa o 'bunonya, 'in o nee wa -ylae:

<Amia bobabhanya,
'wototve -dlv mi amtaa -nu nya,
ni, -Lago pli ain 'wlu la.

²¹ Amia nwo mia da 'bhada,
'wototve -dlv mi amtaa -nu nya,
-we ka gbv -wa, lva a yia.

Amia mia da wida,
'wototve -dlv mi amtaa -nu nya,
-we ka gbv -wa, nyaa a yia.

²² Nyuma -ka ain 'wonye,
wa -ka ain kwnee -sa, wa -ka ain veli,

* 6.1 'Flooya wa laa -tuauweli 'wu: <bl'e>.

'in wa -ka amiaa daa gbonyuu gba
Nyumεε 'Yuu 'gbu,
'wututvε -dlɔɔ mi amiaa -nu nya.

²³ «-Mvɔ 'sasɔkpa -gbonya -ka aun yli, a
lite 'muna nya. Nu, amiaa -tnɔv 'kadɔ
mi -mɔ aun wuda -Lagɔɔ -gbe. Nu, 'sa
wa dɔkpasi pali bhaa -Lagɔgbɔv -falipanya
'kliye 'wu.

²⁴ Amia, 'ɲnumnɔnya,
gbonyuu mi amiaa -nu nya,
a ka amiaa zɔzɔnɔnya kwεε -seli dɔdɔ
-gɔv 'gbu.

²⁵ Amia -wa lva da,
gbonyuu mi amiaa -nu nya, -we ka gbu
-wa,
ɲwɔ yia aun 'bhaa yia.

Amia -wa mia da nyada,
gbonyuu mi amiaa -nu nya, -we ka gbu
-wa,
gu yia aun 'wowlva, 'in a 'ka wi.

²⁶ Nyuma weεε -ka amiaa gbuzɔnɔ gbada -mi,
-zugba gbonyuu mi amiaa -nu nya.

Nu, 'sa wa dɔkpasi nu bhaa
yoyogbɔv -falipanya.

A -kalti amiaa nyuma 'nyiii zε
(Mt 5.38-48, 7.12)

²⁷ «Amia -wa pɔlva da 'mi yukwli, in nεε
aun -ylae: a -kalti amiaa tɔnyumaa zε, -wa
nyεa aun 'wu, a nu wa zuzɔnɔ 'wlɔv. ²⁸ -
Wa bhliɔ aun gwεzε, a ɲwna wa 'nyu la, -
wa palta aun 'kliye 'wu, a bhuhhoe -Lagɔ
wa 'ɲni nya. ²⁹ Nyumε -ka -na yukwli yabhlo
'kpa 'wɔsubha, -in 'bhiti ɔ -yla we -bɔdɔ. 'in
ɔ -ka -na -gɔslunaa 'wɔbhu, -in 'na 'tɔtɔlv -
na -bana ɔ kwεε -ni. ³⁰ Nyɔɔɔ nyɔɔ -ka -mi
-lu -zlali, -in 'nye we ɔ. 'in nyɔɔ -ka -na -lu
'wɔbhu, -in 'na 'yibhali we -yɔ la -ni. ³¹ -We
a 'yibhaa nyuma nu aun -yla lε, amia nu 'ya
we lε wa -yla.

³² «-Wa -kalia amiaa zε, we -ka -maa -
bhloo 'dεε zε a -kalti, a 'na pɔpali 'wlukɔvɔn
la -ni nu, -Lagɔ yia aun 'penia we 'gbu -
ni. Gbonyuu -lɛnɔnya -kali 'ya -wa -kalia
wamiaa zε, we 'ni saa? ³³ -Wa nva aun 'nanɔ
'wu, a -ka maa -bhloo 'dε 'nanɔ 'wɔnɔv, -Lagɔ
'na aun 'penia yi. 'Sa gbonyuu -lɛnɔnya -
maa nu 'ya, we 'ni mvɔ? ³⁴ Nyuma -wa saa
amiaa kpagbu, a -ka -maa -bhloo 'dε kpagbu
-yɔfa, lεε -lu a 'ka 'yɔ we 'penie nya -Lagɔɔ
kwεε? Gbonyuu -lɛnɔnya mia ni, gbonyuu
-lɛnɔnya wa fa kpagbu -yɔ. 'in wa 'ka we
'bigɔpali -nu 'yu 'gbu! ³⁵ We 'gbu, in nεε
aun -ylae, a -kali amiaa tɔnyumaa zε. A nu

zuzɔnɔ lε. A fa kpagbu, amiaa dli 'na -tɔlv
we 'bigɔpali -nu -yla -ni. Nu, Yali -Lagɔ
yia aun 'penia, 'in a 'ka ɔ 'yua -zε. -Lagɔ
mi zuzɔnɔv lɛnɔnyɔ nya, -wa 'mia 'nanɔ -
yi -yɔ nyuma 'nyiii gbegeɔv. ³⁶ Sa amiaa
Dide -Lagɔ kaa nyazidli ni, amia -ka 'ya 'sa
nyazidli.

A 'na 'bhulu nyuma -putuu -yɔgbu 'wu -ni
(Mt 7.1-5)

³⁷ «A 'na 'bhulu nyuma -putuu -yɔgbu 'wu
-ni, -Lagɔ yi amiaa -yɔgbu 'wɔbhu. A 'na dli
nyuma wa gbonyuuu 'gba 'wlu -ni, -Lagɔ yi
amiaa -nu aun 'wlu dɔ. A ti nyumaa -yɔgbu
'wu, 'in -Lagɔ 'ka amiaa -yɔgbu 'wɔti. ³⁸ A
'nye nyuma, 'in -Lagɔ 'ka aun 'nye. A -ka 'sa
nu, 'in -Lagɔ slua amiaa bi 'wu -lu, 'in wa
bhua we, 'in we kua, 'bhie, we sloa gwe -yɔ
la. Sa a nyεa nyuma, 'sa -Lagɔ yia aun 'nyεa.»

³⁹ 'in -Zezu yi 'yaa wa gbɔv nine yabhlo
'pali: «'Lɔlɔnyɔ mneni ɔ 'ka 'lɔlɔnyɔ su
lakpa, 'in ɔ 'ka ɔ 'yoo da -slɔluu? Wa -ka 'sa
nu, 'in wa 'dε 'sɔ bhililia 'bhoka 'wu, we 'ni
mvɔ?

⁴⁰ «Nu, 'kpiakpianyɔ yabhlogbɔɔ 'ni
ɔ -slɔlunyɔ 'wuzi. 'Kpiakpianyɔ ɔ -ka
'wɔsibhli, ɔ -kanyɔ ɔ -yɔ ɔ mnenia 'wu.

⁴¹ «Bvεε gɔ -lε mia -na bheli 'yliya 'wu,
'mv -na yia -yɔ, 'in su -kibhe 'kadɔ -we mia
-na 'yliya 'wu, -'in 'yɔ we -yɔ. Lεε -lu ka
'gbɔv? ⁴² -Mi, -mɔmɔ kaa su -kibhe 'kadɔ
'yliya 'wu, 'in -'in 'yia we -yɔ, sa -na gba -na
bheli -ylae: «Na bheli, -in 'tide 'mi 'yi, in 'ka
-mi weεε gɔ 'yliya 'wu -saa? Welɔ 'sɔ
-nyumε, -in -sa -slɔ -na 'dε su -kibhe 'kadɔ
'yliya 'wu, -in 'ka layi, 'bhie, -in 'ka bvεε gɔ
-na bheli 'yliya 'wu -sa.

Suu 'bhue -yɔ wa yibhelia we
(Mt 7.16-20, 12.33-35)

⁴³ «Su -zɔnɔv tɔv 'bhue 'nyuu, 'in su
'nyuu 'in tɔv 'bhue -zɔnɔ. ⁴⁴ Suu 'bhue -yɔ wa
yibhelia we. Wa 'a -sa magloo mnewia 'wlu,
'in wa 'a -sa * -dlɔya 'ylɔlu su 'wlu. ⁴⁵ Nyumε
-zɔnɔ mia, gbuzɔnɔv mia ɔ dibhe 'wu, 'mv ɔ
nva lε. 'in nyumε 'nyuu mia, gbonyuu mia
ɔ dibhe 'wu, 'mv ɔ nva lε. Nu, gbonya bhua
nyumεε dibhe 'wu, mv tlaa ɔ ɲwεε.

-Budu 'sɔɔ gbɔv nine
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ «Lεε ka 'gbu, a la 'mi (-amiaa -Kanyɔ,
-amiaa -Kanyɔ), 'in -we na gbaa aun -yla,
'in a'a nu we lea? ⁴⁷ Nyumε ɔ yia na -gbe,

-o pulva na weli yukwli, 'in o nɔa we -gu, o 'wuwlv na yia aun 'klvslolua. ⁴⁸ O 'wlv sa nyume -o yia o -budu 'subhaa, 'in o yia 'wutolo -bhoka 'bhlu, 'in o yia we gwe glu pali tukpa -gu, mɔ. 'Nyu 'kadu lva, we -gbligbli yilia wee -budu -yo, we 'ni we -wlv, wee -budu mi 'subhada 'nanvsv 'gbv. ⁴⁹ 'In nyume -o pulva na weli yukwli, 'in o 'o nɔa we -gu ni, o 'wlv sa nyume -o 'subhaa o -budu dudv klo -gu, 'in o 'nia we gwe glu 'pa, mɔ. 'Nyu 'kadu lva, we -gbligbli yia, 'in we yia we -wlv -bha -bhlokpade. 'In wee -budu yia lamumni weee.»

7

-Zezu jipea 'slvjaa 'yugalnyoo zolubhonnyoo

(Mt 8.5-13)

¹ Da -Zezu bhia welynua -muni gbagbie, nyumaa -zlo -wa mia o yukwli puluda -yla, 'in o yia Kapenaumu gbe nvkplɛ mni. ² -Mɔ Kapenaumu, *Wlvmv -slvja glv gbuu 'yugalnyoo ka zolubhonnyoo yabhlo o 'yibhaa bhabha. Oo zolubhonnyoo ka gu -yo, we -tv 'wv -se, o 'ka tli. ³ Da oo 'slvjaa 'yugalnyoo 'nva -Zezuu 'du, 'in o yia Zuifv nyuma kpasu tɔlva o 'wvtie, ni, o yi o 'ka o zolubhonnyoo jipe. ⁴ Wa mnia, 'in wa yia -Zezuu -gbe nyini, wa bhuhhoea o bhabha, 'in wa nɛɛ o -ylae: «Nyume mia da, nyume -zɔnv -wa, o ka we 'kvb, -in 'ka o -yɔɛ. ⁵ O kali -amiae nyuma weee zɛ, 'in mɔ 'subhaa -amiae -Lagɔbudu.» ⁶ 'In -Zezu -yo wa 'so yia mni.

Wa 'ka o -budu -yo cupaa yi, 'in oo 'slvjaa 'yugalnyoo yia o 'talea tie, ni, wa mni -Zezu yoo wa gbae: «Na -Kanyo, -in 'na stali -na 'de -ni, in 'ni we 'klv -ka, -in 'ka na -budu zo pla. ⁷ In 'ni we 'klv -kaa 'gbv, na 'de 'nia -na -gbe mni. -Muv 'gbv, -in gba weli yabhlogbo, 'in na zoyu 'ka 'pv. ⁸ Nu, in ka 'wlvlapulunya, 'in na zva wa 'nvhwɛ. In ka 'slvja, -wa 'wlv in pila la. In -ka 'yabhlo -yla gbae: <-In mni!, 'in o mnia. In -ka 'ya -bvdu -yla gbae: <-In yi!, 'in -moo yia. 'In in -ka na zolubhonnyoo -yla gbae: <-In nv -mni le!, 'in o nva we le.»

⁹ Da -Zezu 'nva welynua -muni, 'in o yia oo 'slvja glv gbuu 'yugalnyoo 'hni kwali. 'In nyumaa -zlo mia o 'bi, o 'bhitia wa -gbe la, o nɛɛ wa -ylae: «In nɛɛ aun -ylae: nyume, -o zva sa dli ni, in 'ni -slv we -kanyo 'yi lzlaeli -dvdv 'debhie -gbolu -gu.» ¹⁰ -Zezu

gba 'saa tɔvn, 'slvja glv gbuu 'yugalnyoo tietienya yia o -gbe lubbhiti, wa 'kaa yi, -zugba o zolubhonnyoo kaa gu -yo, o ka 'pv.

-Zezu 'bhua -dvgba hwnoo nvkpasuyu yabhlogbo 'wv tltlie lv

¹¹ -Muv 'bigv, 'yli yabhlo nya, 'gbe yabhlo wa laa Naini, 'in -Zezu yia -mɔ mni, -zugba o 'bvonyaa -yo nyumaa -zlo -yo o 'so mi nɔda. ¹² O 'ka wee 'gbee 'suo hwe -yo cupaa mni, -dvgba -hwnoo yabhloo nvkpasuyu yabhlogboo tlia, wa mi o 'bhilda mnida. -Zugba wee 'gbee nvkpla -nyuma duun -yo oo -dvgba hwnoo nɔ, wa mni 'bhoka -gu. ¹³ Da Nyumaa -Kanyo 'yia oo -dvgba -hwnoo -mɔni -yo, 'in -moo yia o nyazu 'wvla bhabha. O nɛɛ o -ylae: «A -golv 'wv, a 'na wili -ni.» ¹⁴ 'Bhie, o bea -bha, 'in o yia 'kwiee -gbo kwezi. 'In we 'wubhunya yia 'yiligbe. -Zezu nɛɛ: «Nyimesloyu, in nɛɛ, -in -so 'wv!» ¹⁵ -Zezu gbaa 'sa tɔvn, 'in oo tltlunyoo yia 'wvso, 'in o yia gbagbie bhli. 'In -Zezu yia o 'nyaa o yoo 'nyɛ.

¹⁶ -Nyanigbo yia nyuma weee -kpali. 'In wa yia -Lagoo 'hni ylimanie bhli, wa nɛɛ: «-Lagvgbv -falpanyoo 'kadu yabhlo ka -aun glaa yi. -Lago ka o nyuma 'wusaa yi.» ¹⁷ -Zezuu 'hni -zɔnv yia lamnnei Zudee -dvdv weee -yo we kwesi -gbe weee -gu.

'Zan -Batisi tiea nyuma -Zezuu -gbe (Mt 11.2-19)

¹⁸ -We weee 'plia, 'Zan -Batisu 'bvonyaa yia we o -salti lvdɛ nya. 'In 'Zan -Batisi yia wa glaa nyuma 'so la. ¹⁹ 'In o yia wa Nyumaa -Kanyo -Zezuu -gbe tie, wa 'ka o layibha 'lee: «Nyume -o 'kaa yi, -a mia wuda, 'mɔ -in -mia yi, yaayu, -a wv nyume -putuu?»

²⁰ Oo 'Zan -Batisu 'bvonyaa nyinia -Zezuu -gbe, wa nɛɛ o -ylae: «'Zan -Batisi tiea -aun -na -gbe, -a 'ka -mi layibha 'lee: <-Lagoo -Bhasanyo -o 'kaa yi, -a mia wuda, 'mɔ -in -mia yi, yaayu, -a wv nyume -putuu?» »

²¹ Wee bhla -bhloo 'de nya, -Zezu jipea guzvnyaa duun -yo 'kukunya, 'in nyuma -wa kaa zuzu 'nyii 'bi, o yia we wa 'bi vuv, 'in o yia 'lɔlonya duun 'yli -blo. ²² 'Bhie, o nɛɛ 'Zan -Batisu tietienya 'so -ylae: «A mni, -we a 'yia -yo, 'in a 'nva, a -salti we 'Zan -Batisi lvdɛ nya: «Nu, 'lɔlonya mi layida, 'tigitigunya mi nɔda 'nanvsv, *solibhanya ka 'pv, 'sulonya mi 'nvda, tltlunya ka tltlie lv 'wvso, 'in wa mi -Lagvgbv gbada bobabhanya -yla.»

²³ Nyume -o 'ni 'mi dli -gu -sa, 'wotutue -dlɔɔ mi ɔ -nu nya.»

-Zezu gbaa 'Zan -Batisu gbu ɔ 'bunyumaa -zlo -yla

²⁴ Da 'Zan -Batisu tietienya 'bhitia lu, -bha -Zezu bhlia 'Zan -Batisu gbu gbagbie nyumaa -zlo -yla. ɔ nɛɛ: «Lɛɛ -lu a mni ylaa da bebleɛa? Gblee -we -pipe mia zukluda, mu -wa yi? -Innya! ²⁵ 'In lɛɛ -lu a mni -sleɛn -mɔ ylaa? Nyume -ɔ -plaa 'ɣnumni naa 'wu, mɔ -wa yi? A -yi we 'ji nu, nyuma -wa plaa 'ɣnumni -naa -zɔnɔnya 'wu, 'in wa mia 'ɣnumni -li nyidi ni, nyumaa 'wlulapilinyaa -budu zɔ wa -dila la. ²⁶ Lɛɛ -lu a mni -mɔ ylaa tenyua? -Lagɔgbu -falpanyɔ -wa yi? 'In, in nɛɛ an -ylaɛ: ɔ 'yili, ɔ -zi -Lagɔgbu -falpanyɔɔ 'degbolu. ²⁷ Nu, -Lago nɛɛ ɔ 'sebhe 'wu 'Zan -Batisu daae: <Mi 'yu na paa na *tietienyo yoo,

'in ɔ 'ka -na 'yoo -yɔmnazu.>

²⁸ 'In nɛɛ an -ylaɛ: nyuma -wa 'ɣwni gwalia, wa glaa, nyume -ɔ 'kaa 'yili, ɔ 'ka 'Zan -Batisu -zi, -mɔɔ 'ni -mi. -Zugba, nyuma -wa -Lago pɩta 'wlu la glaa, nyume 'kienyile 'yili, -mɔɔ -zi ɔ 'wu.»

²⁹ Nyuma weee -yɔ nisun -gwezisanya -wa pulba 'Zan -Batisu weli yukwli, wa ka we 'jyibheli nu, -Lago tklu, 'in wa yia wa 'de 'Zan -Batisu yoo 'nye, 'in -mɔɔ yia wa batizee. ³⁰ Nu, Falizinyuma -yɔ -Lagɔɔ titee gwesanya ka zɔzɔnu -Lago 'kaa wa -yla lenu kwnɛɛ -sa, 'in wa 'ni 'ɣwnu 'Zan -Batisu 'ka wa batizee.

³¹ -Zezu nɛɛ 'yae: «Waa desleɛn -nyuma, nyɔɔ in 'ka wa 'wupalia? Nyɔɔ wa -yɔ ɔ 'wowlba? ³² Wa 'wlu sa 'yilaasi -dia la -gblɔgbu 'wu, ma. -Zugba wa lilali, 'in wa gba wa -lima -ylaɛ:

<A ka an -yla -lili bhli,

a 'ni lɛɛ!

'In -a yia an -yla guzo -lɔɔ bhli,

a 'ni wil!»

³³ Nu, 'Zan -Batisu yia, ɔ'ɔ lia lilili -zɔnu, ɔ'ɔ 'maa nu, 'in a nɛɛ: ɔ ka zuzu 'nyuu 'bɩ.» ³⁴ *Nyumɛɛ 'Yu yia ni, ɔ li, 'in ɔ maa. 'In a nɛɛ: <A -tali, nyume mia de, liligbu -yɔ numagbu ɔ kaa. *Nisun -gwezisanya -yɔ gbonyuuu kwɛ -cian, wa 'tale ɔ -ma.» ³⁵ Nu, -wa 'ɣwnua -Lagɔgbu -yɔ, ma yibhelia we 'ji, -Lagɔɔ gbu yilo mia, we tklu.»

-Zezu tia gbonyuuu lenu -ɣwnɔ yabhloo -yɔgbu 'wu

³⁶ Falizinyume yabhlo laa -Zezu, wa 'ka li dabudu. 'In -Zezu yia ɔ Falizinyumɛɛ -budu zɔ pla, 'in ɔ yia lilili gwe ladu. ³⁷ -Mvu bhla, gbonyuuu lenu -ɣwnɔ yabhlo mi wee 'gbe -muv nukple. ɔ 'nua nu, -Zezu mi Falizinyumɛɛ -gbe lida, ɔ -yɔ *-lasiklo -zɔnu -bhonyidaa yeyenu yia -mɔ mni. ³⁸ 'In ɔ yia -Zezu lɔɔ ladu, -mɔɔ bhunya -yɔ, -zugba ɔ wi. 'In ɔ 'muɔ yia -Zezuu bhu wɔtɔlu. 'Bhie, ɔ yia we -yɔɛ ɔ 'nyi nya, ɔ yia we gbleli, 'in ɔ yia -lasiklo ɔ bhu -yɔ slu. ³⁹ Falizinyumɛɛ, -ɔ laa -Zezu wa 'ka li dabudu, ɔ 'yia we -yɔ, ɔ nɛɛ ɔ 'dɛɛ dli zɔɛ: «ɔɔ nyume -mɔni -ka yaa -Lagɔgbu -falpanyɔ 'piɛn, 'ɣwnɔ -ɔ mia de ɔ kwezida, sa ɔ mia, -zugba, ɔ ka yaa ɔ yibheli gbonyuu lenu 'ɣwnɔ nya.»

⁴⁰ -Zezu 'bhua weli 'wu, ɔ nɛɛ ɔ Falizinyumɛɛ -ylaɛ: «'Simɔɔ, in 'yibha in 'ka -mi -yla gbu yabhlo gba.»

'Simɔɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, -in gba.»

⁴¹ 'In -Zezu nɛɛ: «Nyume yabhloo kpagbu mia nyuma 'sɔ -yɔ. 'Yabhlo ka tamaa 'wlu glu gbu -zakpa gbu 'wlu (500.000), 'in -gudɔ kaa 'wlu glu 'sɔ 'wlu kugbua 'wlu (50.000). ⁴² Nu, waa nyuma 'sɔ 'na 'ka wee kpagbu -saa 'gbu, 'in ɔɔ nyume yi 'saa we ti. 'Lee wa 'de 'sɔ glaa nu, nyɔɔ 'ka ɔɔ nyume 'yibha bhabha?»

⁴³ 'In 'Simɔɔ yia we 'bigupalie: «-Ami dlu ni, -ɔ kaa 'gwezi 'kadu 'wlu, mɔ 'kaa ɔ 'yibha bhabha.»

'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Gbu -zɔnu -in gbaa.» ⁴⁴ Tɔn, -Zezu 'bhitia la 'ɣwnɔɔ -gbe, 'in ɔ nɛɛ 'Simɔɔ -ylaɛ: «-Na yi mɔ 'ɣwnɔ ni -yɔɔ? In plaa -na -budu zɔ, -in 'ni 'mi 'nyu 'nye, in 'ka bhu -yɔ budo. Nu, mɔ budoa na bhu -yɔ ɔ 'muɔ nya, 'in ɔ yia we -yɔ sɛ ɔ 'nyi nya. ⁴⁵ -In 'ni 'mi gbleli, nu, ɔ plaa, mɔ -tua na bhu gblelida. ⁴⁶ -In 'ni 'mi 'kpɩ 'wluo slu, nu, mɔ slua na bhu -yɔ -lasiklo. ⁴⁷ We 'gbu, in nɛɛ -mi -ylaɛ: -Lagɔɔ zɛ ɔ kalia bhabhaa 'gbu, -Lago ka ɔ gbonyuu duun 'wɔti. Nu, nyume -ɔ nua gbonyuu 'kienyile, 'in -Lago yia ɔ -yɔgbu 'wɔti, ɔ -Lagɔɔ zɛkalidli -sɛ.»

⁴⁸ 'In -Zezu nɛɛ ɔɔ 'ɣwnɔ -ylaɛ: «In ka amaa gbonyuu 'wɔti.»

⁴⁹ -Wa -yɔ ɔ 'sɔ mia lida, -maa nɛɛ -mɔ dli zɔɛ: «Mɔɔ -nyume mɔa, 'in -mɔɔ ti nyumɛɛ gbonyuu 'waa?»

⁵⁰ 'In -Zezu nɛɛ ɔɔ 'ɣwnɔ -ylaɛ: «Amaa dli ka an pue, a mni, 'wotutue -dlɔɔ -yɔ an 'sɔ -mi!»

8

'ɔwɔɔ -wa nɔa -Zezu 'bi

¹ -Muu 'bigu, -Zezu yia 'gbe 'kadɔ -yɔ 'gbe yua 'wɔ mni, *-Lagɔɔ nyumaa 'wlu-lapilɛe gbɔzɔnɔnyaa gbagbie nya, -zugba ɔ 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔ -yɔ ɔ mi. ² 'In, 'ɔwɔɔ tɔlva ɔ vua zuzu 'nyii 'bi, -yɔ ɔ jipea, -maa mi 'ya -bha. Wa ɔwɔɔ ni: Magɔdalaɔ -ɔwɔɔ Malii zuzu 'nyii gbesɔ 'tlaa 'wɔ, ³ Ewloɔɔ lubhononyɔ 'kadɔ Kuzaa 'ɔwɔɔ Zani, -yɔ 'Suzani -yɔ 'ɔwɔɔ dumadu, -wa -saa -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya 'wɔ, wa zɔzɔnɔ nya.

'Mnɔpanyɔɔ gbɔɔ nine

(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)

⁴ Nyumaa -zlo 'bhua 'gbe -bhlo -bhlo 'wɔ, 'in wa yia -Zezu -yɔ 'wɔgbeli. 'In ɔ yia gbɔɔ nine -mni wa 'pali. ⁵ «Nu, kpaapanyɔ mni ɔ 'mni 'paa. ɔ mi ɔ 'mni 'pada, ɔ 'mni wa, 'in we -zakpa -bhlo yia 'yoo ɔwɛ -yɔ bhli. 'Plɔlɔnya nɔa we -gu, 'in 'zianya yia we li. ⁶ Tɔlva yia tukpa -ɔɔɔ -gu bhli, we mia, -bhaa bla 'ni 'nyu 'wɔlakaa 'gbu, 'in we yia ye. ⁷ Tɔlva yia -kpɔga glaa bhli, 'in -muv -yɔ we 'sɔ yia 'wɔsɔ, 'in -muv yia we -gu palɔ, 'in we yia we 'tuntnu. ⁸ Tɔlva yia ɔɔɔ -zɔnɔ -gu bhli, 'in we yia mi, we 'paa lakpa, we lakpa -bhlo -sa -mɔ 'yaa glɔ gbɔ.»

'In -Zezu yia we -gu ɔ wɛ 'tɛ nyae: «-ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nɔ we.»

-Mumu ka 'gbu -Zezu pa gbɔɔ ninea?

(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)

⁹ ɔ 'bunɔnya ka ɔ wee gbɔɔ nine -mni 'ji layibha. ¹⁰ 'In ɔ yia we 'bigupali wa -ylae: «-Lagɔ ka ɔ nyumaa 'wlu-lapilɛe mia zizada an 'kluslolu. 'In nyuma tɔlva -nɔ mia, gbɔɔ nine nya wa 'paa we wa -yla.

«Wa -ka -lu yla, wa 'a 'yu we -yɔ,

'in wa -ka gbɔ 'nɔ,

wa 'a 'nɔ we 'wɔla.»

-Zezu gbaa wee gbɔɔ ninee 'ji

(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)

¹¹ «Wee gbɔɔ ninee 'ji ni: 'mnɔya mia, we 'wɔ -Lagɔwɛli. ¹² Nyuma tɔlva 'wɔ 'yoo ɔwɛ -yɔ da 'mnɔya bhli: wa -ka -Lagɔwɛli 'nɔ ni, 'in *Kuzu yia, 'in we saa we wa dibhe 'wɔ, wa yi we dli -gu zɔ, 'in wa yi gbɔ 'wɔbhɔ 'gbu. ¹³ -Mumunya mia tukpa -bita -gu: -muv 'wɔ nyuma -tɔlva, -wa nua -Lagɔwɛli, 'in wa ɔwɔɔ -bha we -yɔ 'mɔna nya ni, wa 'a 'tide we 'yi, we 'e fa wa 'wɔ somi. Bhla -sele nya, wa ɔwɔɔ we -yɔ, 'in laylagbunya -ka

yi, 'in wa dli bhua we -gu. ¹⁴ Nyuma tɔlva 'wɔ 'mnɔya -we bhli -kpɔga glaa: wa -ka -Lagɔwɛli 'nɔ, bhla -guɔɔ -ka nyini, 'in wa tidea wa 'de 'yi -se -se, 'in dliwe -yɔ 'ɔwɔɔ -li, ɔɔɔ -gu 'mɔna -li tuntnu wa, 'in wa 'a wla 'ya, -muv 'zali. ¹⁵ 'Mnɔya -we bhli ɔɔɔ -zɔnɔ -gu, -muvnya 'wɔ nyuma -wa nua -Lagɔwɛli dli -zɔnɔ nya, 'in wa zua we la, wa dli weee nya, 'in wa paa 'ya bhla weee nya.

'Napee gbɔɔ nine -yɔ -Lagɔwɛli yukwli pulɔ ɔ

(Mk 4.21-25)

¹⁶ «Nyume -ka 'nape -nyuma, ɔ ɔ -gbli we -solu 'wluo, 'in ɔ ɔ fa we 'lii zɔ. Nu, yali ɔ dia we la -budu zɔ, 'in -wa -ka pla, wa 'ka we san -yɔyɔ. ¹⁷ Nu, -we weee mia zizada, zli 'klɔ we yia 'tlaa, 'in -we weee mia 'wiem -lu nya, 'ji wa yia we yibhelia, 'in we 'ka 'bhlewlɔ weee. ¹⁸ We 'gbu, a zɔ amiaa gbɔɔ yukwli pulɔ ɔ 'yliyɔ. Nu, -lukanyɔ mia, ɔ -nɔ wa yia -gupalia, 'in nyume ɔ 'mia -lu duun -ka, we -sele -we -gu ɔ dli mia, kwɛɛ wa yia we ɔ -saa.»

-Mama -wa -Zezuu bhelia -yɔ ɔ 'nyaa?

(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

¹⁹ -Zezuu bhelia -yɔ ɔ 'nyaa 'sɔ yia ɔ 'ya ni, nyuma duun 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka ɔ yli. ²⁰ 'In wa yia -Zezu 'di kwae: «-Na 'nyaa -yɔ -na bhelia mi 'pipee. Wa 'yubha wa 'ka -mi 'yi.»

²¹ 'In -Zezu nɛɛ wa 'de weee -ylae: «-Wa pulva -Lagɔwɛli yukwli, 'in wa nɔa we -gu ni, ma -wa, na 'nyaa -yɔ na bhelia.»

-Zezu 'yiligbelia -pipe 'kadɔ

(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

²² 'Yli yabhlo nya, -Zezu -yɔ ɔ 'bunɔnya -gblaa 'glɔ yabhlo 'wɔ ni, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «-A 'plɔli 'nyuu kakpe -putu -gu.» 'In wa yia mni. ²³ Da wa mia 'nyu 'wɔɔɔda, 'in -Zezu yia 'ylaa ɔwɔ. Tɔnɔ, -pipe 'kadɔ yia 'nyu -gu 'plɔlie bhli. 'Nyuu mi 'glɔ yeda, we -tu 'wɔ -se, wa 'ka 'nyu glu mni.

²⁴ -Zezuu 'bunɔnya bea ɔ kwesi, 'in wa yia ɔ ganɔ. 'In wa nɛɛ 'wɔkpɔkpɛ nyae: «-Slolunyɔ, -Slolunyɔ, -amia tia!»

-Zezu ganɔ, 'in ɔ yia -pipe 'wluo 'kpɔli. 'In 'nyuu -gbɔgbɔ yia zɔbe, we yia 'yiligbe blenyii. 'In -bha yia 'woku.

²⁵ -Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya -ylae: «Mɔ amiaa dli zɔbe mia?»

-Nyanigbo -kpala wa ni, 'in ηwεgaga yia wa subha. 'In wa nεε wa 'dekpva nyidie: «Moo -nyume oo -moni -mia, 'in o gba 'nyu -yo -pufe -yla, 'in we zo o 'nuηwea?»

-Zezu -saa nyume yabhlo zuzu 'nyii 'bi (Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

²⁶-Zezu -yo o 'bunonya -dia 'nyu 'wu, Zelazi -nyumaa dudv* mia nyuu kakpe yabhlo -gv, Galilee 'klu, -mo wa nymia. ²⁷Da -Zezu 'bhva 'glv 'wu o 'sibhlia la, 'in wee 'gbee nukpla -nyume yabhlo yia o yoo yi. Oo nyume mia, zuzu 'nyii mia o 'wu. 'Bi ka 'wugwle, o'v -pla -bana 'wu, 'in o'v -gv -budu zo, nu, gbawla -nyidi o gva. ²⁸Da o 'yia -Zezu -yo, 'in o yia 'wokpi, 'in o yia o bhv -yo bhlii. 'In o nεε weli 'tute nyae: «-Naa lεε -gbv pili na gbv 'wula, -Zezu, Yali -Lagoo 'Yu? -Mi na bhubhooa, -in 'na pali 'mi 'klyie 'wu -ni!» ²⁹-We ka 'gbv oo nyume yi 'saa gba, zuzu 'nyuu mia o 'wu, 'mu -Zezu gbaa we 'tla o 'wu. Wee zuzu 'nyuu mia, 'wu we bhua o -zakpa duun nya. Wa -ka o sonya gbvan netellikpe nya, 'in wa -ka o gbloko bhv 'wu fa, 'in o dia we 'de weee. 'In wee zuzu 'nyuu kwaa o -flii.

³⁰-Zezu yia o layibhae: «Sa wa la -na 'ηnia?»

'In o nεε: «Na 'ηni wa laa ('Slujaa -zlo) ».

-We ka gbv -wa, zuzu 'nyii duun mi o 'wu. ³¹'In wee zuzu 'nyii nεε -Zezu -ylae: «-Na zukpa -wa, -in 'na kwali -aun *glukaslv 'wu -ni!»

³²-Zugba -boboo -zlo mi we lililuu datalida -gogoo nukpla -gv. 'In wee zuzu 'nyii nεε -Zezu -ylae: «-Na zukpa -wa, -in kwa -aun -bobonya mia ni 'wul!» 'In -Zezu yia we 'yoo 'nyε ni, we pla we 'wu. ³³Toun, zuzu 'nyii yia oo nyume 'wu 'tla, 'in we yia -bobonya 'wu pla. 'In wee -bobo weee yia -gogo kwli -gwagwie nya, 'in we yia 'nyu lu slo, 'in we yia tli -nya.

³⁴Da wee -boboo 'yiyoozunya 'yia gbv 'plia ni -yo, 'in wa -yo -gwagwie yia 'gbe 'kadu -yo kudanya 'wu we 'di lamneni. ³⁵Da wee gbv -muni 'plia, 'in nyuma yia -mo 'yia mni. Wa nymia -Zezu kwesi, nyume -o 'wu zuzu 'nyii 'tlaa, 'in wa yia o 'yi, -zugba o -di -Zezuu bhv -yo la, -bana mi o 'wu, 'in o 'wlukoun ka ladolu. 'In -nyanigbo yia wa -kpali weee. ³⁶Sa oo zuzu 'nyii 'wu -nyume 'pva ni, -wa

'yia wee gbv weee da, 'in -maa yia we 'di -sa wa -yla. ³⁷Toun, Zelazi -nyuma weee nεε -Zezu -yla, o 'bhv wa dudv -gv. Ni, -nyanigbo ka wa -kpali. 'In -Zezu yia 'glv 'wugbla, o 'ka lumni.

³⁸Nyume -o zuzu 'nyii 'tlaa 'wu, bhubhooa -Zezu, o nεε o -ylae: «In -yo -mi 'so 'ka mni.» 'In -Zezu yia o lulabhitili, o nεε o -ylae: ³⁹«Mni -na -buduηweε. -We weee -Lago nva -mi -yla le, -in gba we nyuma -yla.» Oo nyume mnia, -we weee -Zezu nva o -yla le, 'in o yia we 'di lamneni, wee 'gbe 'kadu nukple weee.

-Zezu puea 'ηwno yabhlo, 'in o yia -Zalusu 'ηwnoyu 'yliyogagie 'nye (Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)

⁴⁰Da -Zezu yia lu 'nyuu kakpe -putu -gv, 'in nyumaa -zlo yia o yoo -sa, wa mi o wudaa 'gbv. ⁴¹We bhla, nyume -o wa laa -Zalusi nymia -Zezuu -gbe. -Lagobuduu -kanyo yabhlo o -mia. 'In o yia -Zezuu bhv -yo bhlii, o yia o bhubhoe ni, o yi o -buduηweε. ⁴²-We ka gbv -wa, o 'ηwnoyu yabhlogoo kaa -zv kugbua le 'so, mo mia tlii.

Da -Zezu mia -mo mnida, -zugba nyumaa -zlo tuntnu 'saa o so weee lu. ⁴³Wa nyidi, 'ηwno yabhlo mia -bha, o kwepalte li o -yo -zv kugbua le 'so. 'In o yia 'gwezi weee -nyumo. -Dotloo yabhlogoo 'ni o jipe. ⁴⁴O 'plia -Zezu luv, 'in o yia o -banaa ηwe kwezi. -Bha -bhlokpade o 'pion yia 'wokani.

⁴⁵'In -Zezu yia layibhae: «Nyoo zi 'mi kwea?»

Wa 'de weee mi we kpelidaa 'gbv, 'in Pielu nεε: «Na -Slolunyo, nyuma -wa gbelia -mi, ma tuntnu -mi so weee lu!»

⁴⁶'In -Zezu nεε: «Nyume yabhlo ka 'mi kwezi, in ka we 'jiyibheli ni, na 'tute ka lubho nu.»

⁴⁷Oo 'ηwno 'yia we -yo ni, wa ka we 'jiyibheli, 'in o -yo telitelie yia -Zezuu bhv -yo bhlia mni. 'In -we ka 'gbv, o yia o kwezi, 'in sa o 'pua -bha -bhlokpade, o yia we gba o -yla, nyuma weee 'yibadi. ⁴⁸-Zezu nεε o -ylae: «Na 'yu, amaa dli ka aun pue, a mni, 'wututue -dloo -yo aun 'so -mi!»

⁴⁹Da -Zezu mia gbv -muni gbada, nyume yabhlo 'bhva -Zalusu -buduηweε, o yia 'in o nεε o -ylae: «-In 'na siali Nyumaa -Kanyo -ni, -na 'ηwnoyu ka tli.»

* 8:26 'mu wa la 'yaa Gadale -nyumaa dudv.

⁵⁰-Zezu 'nva we ni, o nee -Zalusı -ylae: «-In 'na nonu nyanö -ni, -in zu dli! 'Pva o yia.»

⁵¹-Zezu nynia wee -budunwæe, o 'ni jwnu nyuma -putu 'ka wee -budu zo pla, 'mu we 'ni Pieli klaa, *Zaan klaa, *Zake klaa, we -yo 'yuu dide -yo o 'nyaa 'wubhu. ⁵²Nyuma weee mi wida, -zugba wa bhali zo 'hwnoyuu 'gbu. 'In -Zezu nee wa -ylae: «A 'na wili -ni, o 'ni tli, 'ytaa 'wu o mia.»

⁵³'In wa -yi we 'ji nu, 'yu ka tlu 'gbu, wa yia o gla palı. ⁵⁴-Zezu kpaha o so -yo, 'in o yia 'wukpi, o nee: «Na 'yu, a -so 'wu!» ⁵⁵O zuzu 'sibhlia o -gu la, 'in o yia 'wuso -bha -bhlokpade. -Zezu nee wa -ylae: «A 'nye o lililu.» ⁵⁶-We 'plia, 'in we yia zo 'hwnoyuu 'nyaa -yo o dide jwegaga -subhali. 'In -Zezu nee wa -ylae: «A 'na gbali we nyume yabhlogboö -yla -ni!»

9

-Zezu tiea o 'bunönya kugbua le 'so
(Mt 10.5-15; Mk 6.7-13)

¹'Yli yabhlo nya, -Zezu gbelia o 'bunönya kugbua le 'so 'wlu, 'in o yia wa se -yo 'tite 'nye, wa 'ka zuzu 'nyii vu, 'in wa 'ka gu nyuma -yo -sa. ²'Bhie, o yia wa tie, wa 'ka -Lagoö nyumaa 'wlupalıgbu gba. 'In wa 'ka guzunya jipe. ³'In o nee wa -ylae: «A -ka noa mna yi ni, a 'na 'bhulu -lu yabhlogboö 'wu -ni: köosu, *-bada, 'floo -yo 'gwezi 'na -mni an kwæe -ni. 'In nyume yabhlogboö 'na 'bhulu -bana 'so 'wu -ni. ⁴-Budı -we jwæe a -ka mni, wa -ka amiaa 'lakpasu kpa, a -tu -bha tiklu, 'in amiaa lübhiti yli 'ka nyini. ⁵-Budı -we jwæe a -ka mni, wa 'ni amiaa 'lakpasu kpa, a 'tla wee 'gbe nukple. A gboto amiaa bhı -yo *-bhuhui, 'in nyuma 'ka we 'jiiyibheli nu, wa 'ni -Lagoöbu -yönwnu.» ⁶-Zezuu 'bunönya yia mni. 'In wa yia 'gbe weee 'wu 'plı, -Lagoöbu gbagbie -yo guzunyaa jipee nya da weee.

Ewlođu lva dli -Zezuu 'gbu
(Mt 14.1-12; Mk 6.14-29)

⁷We bhla, -we weee mia 'plıda, 'in Galilee 'wlupalınyo Ewlođu yia we 'nu. -We o 'kaa 'wlukovn lapıpalı, we 'ni -mi. Nu, nyuma -töba nee: «'Zan -Batisı -soa 'wu tıtlınya glaa.»

⁸'In nyumaa -zakpa -bhlo nee: «Elii yia lu dudu -gu.» 'In töba nee 'yae: «Bhabenyii

-Lagoöbu -falpanyaa 'yabhlo -soa 'wu tıtlınya glaa.»

⁹Ewlođu nee: «Na welı -gu, wa ka Zaan 'wlu -gu -dı. 'In nyume -o ka -gugbu na nva de, nyoo möa?» 'In o yia -Zezu 'yiliblanönu, o 'ka o 'yi.

-Zezu 'nyea nyumaa 'wlu glı -bhlo 'wlu gbu lilılu

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Zn 6.1-14)

¹⁰-Zezuu tietienya yia o -gbe lu, -we wa nva le, 'in wa yia we 'dı o -salt. O -yo wa 'so vlaa gwe, 'in wa yia 'gbe -we wa laa Betisaida kwesi mni. ¹¹Nyumaa -zlo 'nva we, 'in wa yia o 'bi mni. -Zezu yia wa kpa so 'so nya, 'in o yia wa -yla -Lagoö nyumaa 'wlupalıgbu gba. Nyuma -wa 'yibhaa o jipe wa, 'in o yia -maa jipe.

¹²Da jibhe mia zođa, 'in -Zezuu 'bunönya kugbua le 'so yia o kwesi be. 'In wa nee o -ylae: «Da -a mia -seli, -bha tılvı la. -In gba nyuma -manı -yla, wa mni 'gbenya -yo kudanya mia kwesi 'wu, wa 'ka lilılnya -yo lapıda 'yi.»

¹³'In -Zezu nee wa -ylae: «Amıaa 'de 'nye wa lilılu!»

'In wa yia we 'bügıpalıe: «'Floo gbu -yo zıbhii 'ya 'so -a kaa kwæe. -In 'yibha, nu, -amia mni nyumaa -zlo -manı lilılu zoaa?» ¹⁴(Nu, sa, nyumaa 'wlu glı -bhlo 'wlu gbu mia -bha (5.000)).

'In -Zezu nee o 'bunönya -yla, wa dı wa la sa glı 'so 'ya kugbua, kugbua jwæe.

¹⁵Wa nu 'saa, 'in wa yia wa 'de weee ladı. ¹⁶-Zezu 'bhua wee 'floo gbu -yo zıbhii 'ya 'so 'wu, o ylaa yalı, 'in o yia -Lago fuo 'pa. O didlıa we la, 'in o yia we o 'bunönya yoo 'nye, wa 'ka we nyumaa -zlo 'woladılı. ¹⁷Wa 'de weee lia, 'in wa yia lv. 'In -we -tua 'wu, wa -yo we -cıce yeye -nu kugbua le 'so yia mni.

Pieli nee -Zezu -wa -Lagoö -Bhasanyo
(Mt 16.13-19; Mk 8.27-29)

¹⁸'Yli yabhlo nya, -Zezu mi -Lagoö bhuhöeda, o 'de -bhlo, -zugba o 'bunönya mi o kwesi. 'In o yia wa layıbhae: «Nyoo nyumaa -zlo palı 'mi 'waa?»

¹⁹'In wa yia we 'bügıpalıe: «-Zakpa -bhlo nee, 'Zan -Batisı -in -mia. Töba nee, Elii -in -mia, 'in töba nee 'yae, -Lagoöbu -falpanya mi bhaa bhlasabhla, wa 'yabhlo -soa 'wu tıtlınya glaa.»

²⁰'In -Zezu yia wa layıbhae: «'In amıa, a nee, nyoo in -mia?»

'In Pielt yia we 'biguppalae: «-Lagoo - Bhasanyo -o ka gbu o gbaa, 'mo -in -mia.»

-Zezu 'paa o tilithe -falt
(Mt 16.20-28; Mk 8.30-9.1)

²¹'In -Zezu nee wa -yla 'klu 'cicu nyae: «A 'na gbal we nyume yabhlogboo -yla -ni.»
²²'In o yia we -gudie: «We mi nu, o Nyumee 'Yu sia bhabha. 'In Zuifuv nyuma kpasu klaa, *Lagobubonyaa -cian klaa, we -yo -Lagoo titee gwesanya yia o kwnee -saa. 'Bhaa wa yia o, 'in 'yli 'so we tanu nya, tilitunya glaa o yia 'wosaa.»

Sa wa 'ka -Zezu 'bi noa

²³'Bhie, o nee wa 'de weee -ylae: «Nyooo nyoo -ka gba o 'ka 'mi 'bi no, o -sa o 'de dli, o 'bhu o staslee *su 'wu, 'yli weee nya, 'in o 'ka 'mi 'bi yi. ²⁴Nu, nyooo nyoo -ka o 'dee 'yliyogagie 'wogu ni, 'wu o yia we boa. 'In -o -ka o 'dee 'yliyogagie 'wobo na 'gbu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu -moo yia 'yia. ²⁵Nyume -ka dudv -gvu zuzovu weee 'yi, 'in o -ka o 'yliyogagie 'wobo, o -ka o 'de lasa dudv -gu, lee -lu o 'ka we 'wu 'yia? ²⁶Nyume -o -ka in -yo na weli 'so zu nu, zli Nyumee 'Yu yia yia o -yo o Dide -yo -moo -mawlv -anzunya 'hnumne 'wu, we zli -moo nu 'yaa onuv zu. ²⁷In nee au -yla gbuovu sae: -wa mia da -seli, wa tolva ka -Lagoo nyumaa 'wulupilite da 'yi, 'bhie, wa 'kaa tli.»

-Zezu bhilitia 'wola
(Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)

²⁸-Zezu gbaa weli -muni, we 'bigu, lokowlu -bhlo 'plia sa, -Zezu -yo Pielt, Zaan -yo 'Zake 'so mnia, 'in o yia -gogo 'wlu -Lago bhuhhoea mni. ²⁹Da -Zezu mia -Lago bhuhhoeda, 'in o 'klu yia 'bhiti, 'in o 'wu -bana yia pomani, -zugba we li 'bibi. ³⁰-Bha -bhloo 'de, 'in nyuma 'so yia o 'klu 'tlali, -zugba o -yo wa 'so gba. Moizi -yo Elii so -wa. ³¹Ma 'tlaa -Lagoo 'hnumnee san -nyidi. Sa -Zezu 'kaa o lubho 'wubha -Zeluzalemv, o tilithe nya, 'in wa -yo o 'so yia we -gugbu gba. ³²Pielt -yo o -lima 'so ka -gblo 'ytaa nya. Da wa ganoo, 'in wa yia -Zezuu 'hnumnee san -yoyi, we -yo nyuma so mia o kwesi. ³³Da waa nyuma mia -Zezu kwesi 'bhuda, 'in Pielt nee o -ylae: «Na -Slolunyo, -a -ka -seli -tu we nani 'yli. Palv yua ta -a yia 'subhaa, -na -nu -bhlo, Moizu -nu -bhlo, Eliii -nu -bhlo.» (Nu, -we Pielt mia gbada, o 'ni we -yi.)

³⁴Da o mi 'saa gbada ni, 'in yalipupa yia wa -gugbli. We -gbli wa -gu, 'in -nyanigbo yia wa -kpalt. ³⁵'In weli yabhlo yia wee yalipupa nyidi 'tla, we nee: «-o mia de, na Yu -wa, 'mo in -saa -bha, a pulv o yukwli!»

³⁶Da wa 'nua weli -muni, -muv 'bigu, -Zezuu 'debhlogboo wa 'yia -yo. 'In o 'binonya yia hwe 'mu 'ce, -we wa 'yia -yo, wa 'ni we 'di -sa nyume yabhlogboo -yla, we bhla.

-Zezu vua zuzu 'nyuu, 'yu yabhlo 'bi
(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)

³⁷Zli zlia, 'in wa yia -gogo 'wlu 'bhu. Nyumaa -zlo yia -Zezu yoo yi. ³⁸-Mo nyumaa -zlo nyidi, nyume yabhlo yia 'wokpi: «Na -Kanyo, -mi na bhuhhoe, -in yla na 'yu, mo -wa na 'yu yabhlogboo! ³⁹-In -tali, zuzu 'nyuu -ka o kpa, 'in o kpia 'wu, -bha -bhlokpade, we zuklua o 'titee, 'in we wlelia o 'fufli gbaa hwee. We -ka o siali kplokplo, 'bhie, we bhua o -gu. ⁴⁰In ka -na 'binonya bhuhhoe ni, wa vu wee zuzu 'nyuu o 'bi, wa 'ni we kwe -yo mneni.»

⁴¹-Zezu yia 'wokpi: «Desleen -nyuma -wa'a zu dli, nyuma 'nyii, 'yli zuma in -yo au 'so 'ka lia? 'Yli zuma in 'ka amtaa 'gba o 'yigbede -tva? -In -yo -na 'yu yi -seli.»

⁴²Bhla -we nya 'yu mia -Zezu kwesi beda, 'in zuzu 'nyuu yia o labhli, we yia o lazuklu 'titee. 'In -Zezu yia wee zuzu 'nyuu 'wluokpili. 'In o yia oo 'yu jipe, o yia o dide o yoo 'nye. ⁴³'In -wa weee mia -bha, -Lagoo 'tite 'kadu yia wa hwegaga -subhali.

-Zezu gbaa o tilithee gbu 'ya so
(Mt 17.22-23; Mk 9.30-32)

-We weee -Zezu nua le, we ka wa hwegaga -subhali -bhlo -bhloo 'gbu, o nee o 'binonya -ylae: ⁴⁴«Amia, -we na gbaa da a 'nu we, *Nyumee 'Yu wa yia nyuma yoo 'nyea.» ⁴⁵-Zezu gbaa weli -muni, o 'binonya 'ni we 'wolanu. We 'ji mi zizada wa -yla, wa yi we 'wolanuv 'gbu. 'In wa 'ka we -Zezu layibha, nyano mi wa dlu.

Nyoo 'yia?
(Mt 18.1-5; Mk 9.33-37)

⁴⁶'Yli yabhlo nya, -Zezuu 'binonya yia kpelte bhli wa 'dekpva nyidi. 'In wa nee 'lee: «Nyoo 'yli -au glaa?» ⁴⁷-Zezu yibhelia -we -gu wa mia kpelidaa 'ji, 'in o yia 'yule 'wobhu, 'in o yia -moo o 'de kwesi 'yigbeli. ⁴⁸O nee wa -ylae: «-o -ka 'yu -momi kpa 'nanuv na

'hni nya, na 'de ɔ kpaa 'nanuu. 'In ɔ -ka 'mi kpa 'nanuu, ɔ tiea 'mi, 'mo ɔ kpaa 'ya 'nanuu. Nu, ɔ -ka ɔ 'de 'wobhu 'kienyi, mo -wa nyume 'kadu aun glaa.»

Nyume ɔ 'nia amiaa tonyume, amiaa nyume -wa

(Mk 9.38-40)

⁴⁹ Zaan 'bhua welt 'wu, ɔ neɛ: «-Amiaa - Slolunyo, -a ka nyume yabhlo 'yi, zuzu 'nyuu ɔ vua -na 'hni nya. -A 'yibha yaa -a 'ka ɔ 'yilgbeli, ɔ -yo -aun 'so 'ni -mu 'gbu.»

⁵⁰ Nu, -Zezu yia we 'bigupali ɔ -ylae: «A 'na 'yilgbeli ɔ -ni. -We ka gbu -wa, ɔ 'ni amiaa tonyume, amiaa nyume -wa.»

Samalii -gbe yabhlo 'ni -Zezuu gbu -yoŋwnu

⁵¹ Da -Zezuu dudv -gu -bhu -ylunya cipaa, 'in ɔ neɛ, -Zeluzalemv ɔ mnia -kpɔ. ⁵² ɔ yia nyuma tie ɔ 'de 'yu. -Maa mnia, 'in -maa yia Samalii -gbe yabhlo nukple pla, wa 'ka da ɔ 'kaa -gu lamnazu 'gbu. ⁵³ ɔ mi -Zeluzalemv mndaa 'gbu, *Samalii -nyuma 'ni ɔ gbu -yoŋwnu. ⁵⁴ -Zezuu 'binɔnya 'Zake -yo Zaan 'nua we, 'in wa neɛ -Zezu -ylae: «-Amiaa -Kanyo, -in 'yibha -a gba -kosu 'bhu yali, we 'ka wa lasaa?»

⁵⁵ -Zezu 'bhitia la wa -gbe, 'in ɔ yia wa -yla gba 'klv 'cicu nyae: [«Dli -we zva welt -muni aun jwɛɛ, a 'ni we -yi. ⁵⁶ Nu, Nyumɛ 'Yu 'ni dudv -gu yi nyumaa lasasɛɛ 'gbu. Nyumaa puepuee 'gbu ɔ yia yi.»] 'In -Zezu -yo ɔ 'binɔnya yia 'gbe -putu 'wu mni.

-Wa 'yibhaa wa 'ka -Zezu 'bi nɔ

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Da wa mia mnida 'yloogblv, 'in nyume yabhlo neɛ -Zezu -ylae: «Dao da -in -ka mnida -mi, in mi -mi 'bi.»

⁵⁸ -Zezu neɛ ɔ -ylae: «-Totonya ka 'bhuka, 'in 'zianya kaa lulu. Nu, da Nyumɛ 'Yu 'kaa ladil, -bha 'ni -mi.»

⁵⁹ 'In -Zezu neɛ nyume yabhlo -ylae: «-In yi 'mi 'bi.»

'In -mɔɔ neɛ: «Nyumaa -Kanyo, -in 'nye 'mi 'yoo, in 'ka na dide 'bhlu mni 'bhie.»

⁶⁰ -Zezu yia we 'bigupali ɔ -ylae: «-In 'tide tilitlunya 'yi, wa 'ka wa tilitlunya 'bhlu. Nu -mi, -in mni -Lagoo nyumaa 'wlulapiligbu gbaa.»

⁶¹ 'Yabhlo neɛ 'ya ɔ -ylae: «Nyumaa -Kanyo, 'bi na yia -mi nɔa, nu, -in 'tide -slv 'mi 'yi, in 'ka na nyuma welt 'paa mni.»

⁶² -Zezu neɛ ɔ -ylae: «Nyume ɔ kpaa gwgwɛɛ kuku la, 'in ɔ dia lubhoo gwe, 'bhie ɔ -talia lv, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -Lagoo nyumaa 'wlulapilte zo pla.»

10

-Zezu tiea ɔ 'binɔnya glv ta 'ya kugbua le 'so

¹ -Muv 'bigv, Nyumaa -Kanyo -Zezu laa ɔ 'binɔnya, 'in ɔ yia wa glaa glv ta 'ya kugbua le 'so -bhasa. 'In 'gbenya -yo da ɔ 'de 'ka yaa mni, 'in ɔ yia -mɔ wa tie 'so 'so ɔ 'de 'yu. ² -Zezu neɛ wa -ylae: «'Mnɔ ka zali duun, we kpaa 'yli, 'in we -didunya 'ni 'wuzu. We 'gbu, a bhubhoe kpaa -kanyo, 'in ɔ 'ka lubhonnya yoo 'pa, wa 'ka ɔ 'mnɔ -di. ³ A mni, bhlabhleyua 'bhisa na tiea aun gbi glaa. ⁴ A 'na 'bhulu 'gwezi klaa, -bada klaa, we -yo -sakwla 'wu -ni. 'In a 'na -gwɛli 'yloogblv fusasɛɛ 'gbu -ni. ⁵ A -ka -budu -mumu jwɛɛ nyini, a gba tae: «'Wɔtɔtue -dlɔɔ -mi -budu -muni jwɛɛ.» ⁶ We -ka 'wɔtɔtue -dlɔɔ -nyume yabhlo mi wee -budunjwɛɛ, amiaa 'wɔtɔtue -dlɔɔ a gbaa ɔ -yla, we -tu ɔ -gu. We 'ni -mumu, amiaa 'wɔtɔtue -dlɔɔ yi amiaa -gbe lv. ⁷ A -tu wee -budu -muni jwɛɛ, -we wa -ka aun 'nye a li, 'in a 'ma. Nu, lubhonnyo mia, ɔ 'penlu ɔ yia. A 'na 'phli -budu -bhlo -bhlo jwɛɛ -ni. ⁸ Da a -ka 'gbe -mumu 'wu pla, wa -ka aun kpa 'nanuu wa 'lakpanya nya, -we wa -ka aun 'nye, a li we. ⁹ A jipe wee 'gbee guzunya. 'In a gba -mɔ -nyuma -ylae: «*-Lagoo nyumaa 'wlulapilte ka aun -yo cipaa.»

¹⁰ Nu, 'gbe -we 'wu a -ka mni, -mɔ -nyuma 'ni amiaa 'lakpasu kpa, a 'tla -gblɔgblv 'kadu 'wu. A gba wa -ylae: ¹¹ «Amiaa 'gbee nukpla -bhubhui -we sloa -aun bhv -yo, 'mu -a yia aun -gu gbɔtolva. 'In a yibheli we 'ji nu, -Lagoo nyumaa 'wlulapilte ka cipaa.» ¹² In neɛ aun -ylae, zli -Lago yia nyumaa -yogbv 'wobhua, 'gbe -muni nukpla -nyuma yia sia bhahba, we 'ka *Sodomu -nyumaa -nu 'wuzi.

'Gbenya 'ma -Lagogbv -yoŋwnu

(Mt 11.20-24)

¹³ «Kolazen -nyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Betsaida -nyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Ninee 'hɔnɔpiligbv -Lago nua le amiaa -gbe, we -ka yaa nu, Tili -yo Sidaon 'so ɔ nu we le, -zugba -mɔ -nyuma ka yaa wa dli 'bhiti pepe. 'In wa ka yaa we -slolu, -gbenaa 'woplaplie -yo 'tɔtɔɔ 'wluo -slusue nya. ¹⁴ We 'gbu, zli -Lago yia nyumaa

-yogbu 'wobhwa, amiaa -nu o yia 'wobhwa, we 'ka Tili -yo Sidooon -nu 'wuzi. ¹⁵'In amia, Kapenaumu -nyuma, amia dlu nu, 'wu a yia -saa yali yi? -Innya, we 'ni -muv, zo -Lago yia an belta tlitlinyaa dudu -gu.»

¹⁶-Zezu nee 'ya o 'binonya -ylae: «Nyume -o -ka aun yukwli pvlb, -ami o pvlba yukwli. -o 'ni aun kpa 'nanuv, -ami o 'nia kpa 'nanuv. 'In -o 'ni 'mi kpa 'nanuv, -zugba, -o tiea 'mi, 'mo o 'nia kpa 'nanuv.»

-Zezuu 'binonyaa glv ta 'ya kugbua le so yia lu

¹⁷-Muv 'bigv, waa tietienyaa glv ta 'ya kugbua le 'so yia luyi 'muna nya. 'In wa nee -Zezu -ylae: «-Amiaa -Kanyo, -a -ka gbu gba zuzu 'nyii -yla, -na 'hni -gv, 'un we zva -an 'nuhwe.»

¹⁸-Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «In ka *Saatan -yoyi yali -bhuda nee nyu 'pa 'yika, 'un we yia bhli. ¹⁹A yla, in ka aun se 'nye, a 'ka tibhe -yo -klagbeta -gv no. 'In a 'ka 'ya amiaa tonyume 'tite lawlali, 'in -lu yabhlogbo 'ni mneni we 'ka aun gbonyuu 'wluo nu. ²⁰A 'na lili 'muna zuzu 'nyii ka aun 'nuhwe zuv 'gbv -ni. Nu, amiaa 'hni -Lago celia yali, a li -muv 'gbv 'muna.»

-Zezu lia 'muna (Mt 11.25-27, 13.16-17)

²¹Wee bhla -bhloo 'de nya, Zuzu 'Pupa yia -Zezu 'muna yeli. 'In o yia 'wukpt: «Dide, -na 'hni na mnuna, yali -yo dudu -Kanyo, in 'pa -mi fuo. -We ka gbu -wa, -lu -we -in zizea gbuyilonya -yo 'ylimnanya kwee, 'mu -in -slolua 'nyenyeyua 'klv. Gbuzonu -wa, Dide, -na 'de 'yibhaa we -mi 'sa.

²²«Na Dide ka 'mi -lu weee 'nye. Oo Yu mia, nyume yabhlogbo 'ni o -yi, we 'ni o Didee 'debhlogbo 'wobhu. 'In o Dide mia, nyume yabhlogbo 'ni o -yi, we 'ni o 'Yu 'wobhu, we -yo -wa o 'Yu -slolua o 'klv, ma -yia o.»

²³Bhie, -Zezu 'bhitia o 'binonyaa -gbe la, 'in o nee -maa 'dekpa -ylae: «'Wutvte dloo mi amiaa -nu nya, -we a mia da -yoyida, a ka we -yoyi 'gbv! ²⁴Nu, in nee aun -ylae: -Lagobvu -falpanya duun -yo dudu 'wlulapulunya 'yibha bhaa, -we a yia -yo, wa 'ka we -yoyi, 'in wa 'ni we -yoyi. -We a nua, wa 'ka we 'nu, 'in wa 'ni we 'nu.»

-In -kai -Lago -yo -na -libheyii ze

²⁵-Bha -Lago titee gwesanyo yabhlo -saa 'wu, o 'ka -Zezu laylaa 'gbv. 'In o yia o layibhae: «-Slolunya, sa in 'ka nu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'in un 'ka we 'yia?»

²⁶-Zezu nee o -ylae: «Sa we mi celida titee 'sebbe 'wua, 'in -in -ka we zeli sa -na nu we 'wola?»

²⁷'In oo nyume yia we 'bigupali:

«Jejitape, -o -wa -na -Lago, -in -kai o ze -na dli weee nya, -na zuzu weee nya, -na 'tite weee nya, -na 'wlukuvn lapupale weee nya.

'In -in -kai -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

²⁸-Zezu nee o -ylae: «-In ka we 'bigupali tuklu. -in nu 'sa, 'in -in 'ka 'yliyogagie 'yi.»

²⁹Nu, oo -Lago titee gwesanyo 'yibha o 'ka zukpa 'yu 'gbv, 'in o yia -Zezu layibhae: «Nyoo -wa na -libheyia?»

³⁰-Zezu yia we 'bigupali: «Nyume yabhlo 'bhva -Zeluzalemu, o mi Zelikogbe 'wu mnuda, 'in 'wienya yia o 'yligbeli. Wa 'bhua o -lu weee 'wu, wa bhitia o, o -gbloa, 'in wa yia -bha o ti, 'in wa yia mni. ³¹Sa 'bhisa, -Lagobubonyo yabhlo bhlia wee 'yloogblv, o 'yia oo nyume -yo lapida, 'in o yia o -yolabhlul, 'in o yia mni. ³²'Sa -bhlokpade *Leviii zwaylinyume yabhlo nynia 'ya -bha. O 'yia oo nyume -yo, 'in o yia o -yolabhlul, 'in o yia mni.

³³«Nu, Samalii -nyume yabhlo mia 'lakpa 'wu mnuda. O nynia oo nyume -yo, o 'yia -moo -yo, 'in -moo yia o nyazi 'wula. ³⁴O nynia -moo -yola -tapa, 'in o yia -moo danya le nua, 'kpi -yo nyakpo pali, 'in o yia we gbuan. 'Bhie, o yia o 'wobhu o -sokofalu -gv, 'in o yia o 'lakpanyaa -budu zo kwa. -Mo o gwlvla o -yo. ³⁵We zli zlia, o -saa -mo 'gwezi* , 'in o yia we wee -buduu -kanyo yoo 'nye. 'In o nee -moo -ylae: «-In gwlv nyume ni -yo, da in -ka -seli luyi, -na 'gwezi -we -in -ka we -gupali, in 'ka we kpagbu -sa na 'de nya.» »

³⁶-Zezu yia we -gvdie: «Waa nyuma ta -manu glaa, -mi dlu, nyoo -wa nyume 'wienya bhitiaa -libheyia?»

³⁷-Lago titee gwesanyo yia we 'bigupali: «Nyume -o 'yula o nyazi, mo -wa.»

'In -Zezu nee o -ylae: «-In mni, -in nu 'sa.»

-Zezu mia Maati -yo Malii fusaa

* 10:35 'Yli 'soo lubhoo 'gwezi -wa.

³⁸ -Zezu -yo o 'binonya mi 'yloogblo, 'in o yia 'gbe yabhlo nukple pla. 'Hwno yabhlo mia -bha, wa laa Maatu, mo kpaa o 'lakpasu o 'dɛɛ -budu zo. ³⁹ Maatu bholo wa laa Malii, mo -dia Nyumaa -Kanyoo bhu -yo la, -zugba o pulo o nyumaa gbuslolu weli yukwli. ⁴⁰ Maatu 'yiligwe -su la pipie nya. O yia -Zezu kwesi, 'in o nɛɛ o -ylae: «Nyumaa -Kanyo, na bholo tula na 'dɛ -bhlo lubho weee, we'e -la -mi -sian 'wu? -In gba o -yla nu, o -sa 'mi 'wu!»

⁴¹ Nyumaa -Kanyo yia we 'bigupali o -ylae: «Maatu, Maatu, amaa 'dɛɛ dli a sumania bhe, 'in a palia amaa 'dɛ -biabi 'yiligwe gbu duuun 'gbu. ⁴² Nu, -lu yabhlogbo mi -lu -zonu nya. -We nania 'yli, 'mu Malii -saa -bha. 'In nyume 'ni mneni o 'ka we o kwɛɛ -sa.»

11

-Zezu slolua -Lagobhubhoe o 'binonya (Mt 6.9-13, 7.7-11)

¹ 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi -Lago bhuh- hoeda da yabhlo. Da o bhia, o 'binonyaa 'yabhlo nɛɛ o -ylae: «Nyumaa -Kanyo, -in -slolu -aun -Lagobhubhoe, sa 'Zan -Batisti -slolua o 'binonya.»

² -Zezu nɛɛ wa -ylae: «A -ka -Lago bhuh- hoeda -mi, a gbae:

«Dide, wa zo -bha -na -mowlo hni, -na nyumaa 'wlulapilie yi.

³ 'Yli -we -ka -mi, -in 'nye we lilili -aun.

⁴ -In ti -amuaa -yogbu 'wu.

-Wa nua -aun gbonyuu 'wluo, sa -a tia wa -yogbu 'wu, 'sa.

-In 'na kwali -aun laylagbu lu -ni.» »

Nyume -o mnia o 'tale 'floo -zlaha

⁵ -Zezu nɛɛ 'ya wa -ylae: «Sa 'bhisa, aun glaa, 'yabhlo ka 'tale yabhlo. O -ka o -gbɛ mni zli -nyidu, o 'ka o -yla gbae: 'Tale, -in fa 'mi 'floodbhaku taa kpagbu -yo. ⁶ Nu, desleɛn, na 'tale yabhlo 'bhua 'lakpa 'wu, 'in o yia na -gbɛ yi. In 'ni -lu yabhlogbo -ka, 'in in 'ka we o 'nye.»

⁷ «In sa 'bhisa, o 'tale -moo yia we 'bigupali -budu zoɛ: «-In 'tide 'mi 'yi 'cɛ! In ka -budu kla -lakli nya, we 'bi ka 'wogwle. In -yo na 'yua mi lapida, in 'ni mneni in 'ka 'woso, 'in in 'ka -mi 'floo yoo 'nye!»

⁸ In nɛɛ aun -yla, o 'na 'ka 'woso, o 'ka wee 'floonya wla o 'tale -ɲwɛɛ. Nu, -moo mi we

-zlazlagbu kpada so 'so nya -klii 'gbu, 'wu o yia -saa, -we weee -moo -ka 'yibha, o 'ka we -moo yoo 'nye.

⁹ «We 'gbu, -ami nɛɛ aun -ylae: a -zla -lu, 'in wa 'ka we aun 'nye. A -tali -luu da, 'in a 'ka we 'yi. A bhli -budu, 'in wa 'ka -bha -kali aun -yla. ¹⁰ Nu, -o zlaa -lu, 'mo wa nyɛa we. -O tala -luu da, mo yia we. -O bhlia -budu, mo -yla wa kalta -bha.

¹¹ «Aun glaa, 'yabhlo -ka 'yuu dide nya -mi, o 'yu -ka o ['floo -zlali, o yi o tukpa 'nyeɛ? Yaayu, o -ka o] zibhi -zlali, o yi o tibhe 'nyeɛ? ¹² In o 'yu -ka o nynugan -zlali, o yi o -klagbeta 'nyeɛ? ¹³ Nu, amia -mama -wa nyuma 'nyii, a -yi amuaa 'yua -li -zonu 'nye sa. We -ka 'sa -mi, amuaa Dide -o mia yali, -o kaa 'nani, -wa zlaho o Zuzu 'Pɔpa, o 'na 'ka we wa 'nyeɛ?»

-Zezu nɛɛ nu, o 'tite'ɛ 'bhv -Saataan -gbe (Mt 12.22-30; Mk 3.22-27)

¹⁴ 'Yli yabhlo nya, zuzu 'nyuu -we -zela nyume yabhlo bhobho, -Zezu mi we vuda, da wee zuzu 'tlaa -moo 'wu, 'in -moo yia gbagbie bhli -bha -bhlokpadɛ. Toun, nyumaa -zlo -wa mia -bha, 'in ɲwegaga yia wa subha. ¹⁵ Nu, nyuma -tolva -wa mia -bha, wa nɛɛ: «Zuzu 'nyiii -kanyo *Belizebuli nyɛa o se, o 'ka zuzu 'nyii vu.» ¹⁶ Tolva 'yibha wa 'ka o laylaa 'gbu, wa nɛɛ o -yla, o nu gwedigbu yabhlo le, 'in wa 'ka we 'jiiyibheli nu, -Lagoo -gbe o bhua.

¹⁷ In -Zezu -yi wa 'wlukuun lapopalee 'gbu, o nɛɛ wa -ylae: «Dudu -we ka -gu -nyuma -ka tu -gu wa 'dekpɔa nyidu, la wee dudu bhua. In -budu -bhlo ɲwɛɛ -nyuma -ka -yowoswosoluda -mi, bhlia wee -budu yia. ¹⁸ A nɛɛ, zuzu 'nyii na vua, Belizebuli nyɛa 'mi we se. -Saatan -ka we 'dɛ -yowoswosɔ, sa we dudu 'ka 'wulatutlɔa? ¹⁹ Belizebuli -ka -ami se 'nye, in -ka zuzu 'nyii vu, nyoo nyɛ amuaa -lima se, 'in -maa vu wee zuzu 'nyii? We 'gbu, amiaa -limaa 'debbie lenvgbu slolua nu, -we a gbaa yo -wa. ²⁰ Gbuzonu sa, -Lagoo so nya na vua zuzu 'nyii, we ji -wa nu, -Lagoo nyumaa 'wlulapilie mi aun nyidu.

²¹ «Latelonyo -o kaa 'li -yo -gble kwɛɛ, o -ka o kɔda 'wɔkɔda -mi nu, o zovzonu weee mi 'wɔpada 'cɛ. ²² In, nyume 'tea la, -o zia o, -moo -ka yi, 'in -moo -ka o ɲwɛ -zi, 'in o 'li -yo -gble -we o di yaa dli 'wu, 'in -moo saa we o kwɛɛ. In -we weee -moo -saa o kwɛɛ,

'in -moo dlilia we. ²³ Nyume -o -yo 'mi 'ni -mi, na tunyo -wa. Nyume o'oo -saa 'mi 'wu, -a 'ka nyuma -yobibeli, la o munnia wa.

Zuzu 'nyuu luyiyie
(Mt 12.43-45)

²⁴ «Nu, zuzu 'nyuu 'tlaa nyume yabhlo 'wu, we mni, we yi, -mo yeye da, ladidaa datale nya, we 'ka ladi. We 'ni da 'yu 'gbu, we nee we 'de -ylae: «Na -budu -we zo in 'bhua, -mo na bhitia lu.» ²⁵ 'In da we 'bhitia -mo lu, we yia -bha wee -budu yli, -zugba we nukple mi laylipeda, 'in -mo mi lamnazida. ²⁶ Toun, zuzu 'nyii gbeso ka nukple -nyua 'yli bhabha, -we -zia wemu, 'in we yia -muv 'bumni. 'In we -yo we 'so yia wee -budu zo luyi, dabudu. 'In we yia -mo ladi duaa. -Sleen, 'in oo nyume -kwikwi yia 'ylinyumani, 'in we yia we tianu 'wuzi.»

'Munaa 'degbolu

²⁷ Da -Zezu gba 'saa, 'in 'hwno yabhlo nee o -yla, -mo nyuma -nyidi weli 'tite nyae: «'Hwno -o plaa -na nukpla, 'in o yia -mi 'nyeni, 'wotutue -dlao mi o -nu nya.»

²⁸ 'In -Zezu yia we 'bigupalae: «A gba sae: nyuma -wa pulva -Lagoweli yukwli, 'in wa zua we 'nuhwe, 'wotutue -dlao mi wa -nu nya.»

Nyuma 'yibhala -Zezu gwedigbu
(Mt 12.38-42)

²⁹ Da nyumaa -zlo gbelia -Zezu, 'in o yia gbagbue bhli wa -ylae: «Desleen -nyuma mi nyuma 'nyii nya. Ma yibhala 'mi gwedigbu. Gwedigbu yabhlogoo 'na 'ka wa -yla lenu, 'mu we 'ni *Zonasu gbu -ze. ³⁰ Sa *Zonasu -zea we 'yli -slolunyo *Ninivu -nyuma -yla, 'sa Nyume 'Yu yia we 'yli -slolunyo -zea desleen -nyumaa -nu nya. ³¹ Sebaa 'wulapiluhwno 'bhua duduv bhloluda, 'in o yia *Salomoo gbuyloweli yukwli pulva yi. Nu, nyume -o zia Salomoo, o mi da. We 'de' gbu, zli -Lago yia nyumaa -yogbu 'wobhua, 'in oo 'hwno saa 'wu desleen -nyuma 'yu, 'in o dila -maa gbu. ³² Ninivu -nyuma 'nua Zonasu weli, 'in wa yia wa dli 'bhiti. Nu, nyume -o 'yilia -o -zia Zonasu, o mi da. We 'de' gbu, zli -Lago yia nyumaa -yogbu 'wobhua, 'in Ninivu -nyuma saa 'wu desleen -nyuma 'yu, 'in wa dila -maa gbu.»

'Napee gbuu nine
(Mt 5.5-15, 6.22-23)

³³ -Zezu 'paa wa -yla gbuu nine yabhlo 'ya, o nee: «Nyume -ka 'nape -nyuma, o'oo zize we, 'in o'oo zu we -solu zo. Nu, yali o dia we la, 'in -wa -ka -budu zo pla, 'in wa yia we san -yo. ³⁴ -Na 'yli mi -na kuu 'nape nya. We -ka nu, -na 'yli -yali, -na ku -kpabhie mi zli 'wu. We -ka -na 'yli ka gu -yo, -na ku mi nikpise 'wu. ³⁵ Nu, -in zu -na 'de 'yliyo, zli -we mia -mi 'wu, we 'na -zeli nikpise -ni. ³⁶ -Na ku weee -ka zli 'klv -mi, we kibhe 'ni nikpise 'wu -mi, we -kpabhie mia zli 'klv. Sa 'napee san dolua -mi -yo la beblee, 'sa.»

-Zezu dia Faliznyuma -yo -Lagoo titee gwesanya gbu 'wlu

(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

³⁷ -Zezu bhua gbagbue, Faliznyume yabhlo yia o la, o -yo o 'ka li. -Zezu plaa o -budu zo, 'in wa yia lilie bhli. ³⁸ Faliznyume 'yia nu, -Zezu 'ni kwe budo, 'in o yia lilie bhli, we yia o hwegaga -subhali.

³⁹ Nu, Nyumaa -Kanyo nee o -ylae: «Sa amia Faliznyuma mia, mu nu: 'koo -yo 'wuliliknaa ku -yo a wolva, -zugba 'wie -yliylie -yo 'nyii mi amiaa dibhe yeda. ⁴⁰ -Gwotunya! -Lago -o nua -luu ku -yo le, mo nua we nukple le 'ya, we 'ni mu? ⁴¹ -Lu -we mia amiaa 'koo -yo amiaa knanya 'wu, a 'nye we bobabhanya. 'In we 'de weee 'ka -mowlu amiaa -nu nya.

⁴² «Amia Faliznyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! Amiaa -titikpi weee -we mena, 'matt -yo wluu * 'bhisa, we kugbua -gu -bhlo a nyea -Lago. 'In gbu tiklunya -we nania -Lago duduv -yo amiaa -Lago zekalie, a ka we 'yli latlili, 'mu a 'ka yaa lenu tua. 'In a 'na dlulu -luu kugbua -gu -bhloo wlawie 'wu -ni.

⁴³ «Amia Faliznyuma, gbonyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, 'yugbein ladidie a 'yibha -Lagobudu zo. 'In a 'yibha, wa -sa an fu -zejila 'wu amiaa 'nuhwezuzue nya.

⁴⁴ «Gbonyuu mi amiaa -nu nya! A 'wlu sa gbawla wa'a 'yu -yo, wa -ka we -gu noda -mi, wa 'ni we 'ji -yi.»

⁴⁵ -Lagoo titee gwesanyaa 'yabhlo nee -Zezu -ylae: «Na -Slolunyo, -in -ka 'sa gbada -mi, -amia -in mi 'yaa velida!»

* 11:42 'Matt -yo wluu mia: -titikpi -we Zuifonya palu bhaa zapu lu, mu -wa.

⁴⁶ -Zezu yia we 'bigupali: «Titee gwesanya, gbonyuu mi 'ya amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, 'gba 'kadu -we ka didie -kalia -yo, 'mu a dia nyuma 'wlu, 'in amiaa 'de -kwitaya -bhlogbo'o 'tlili we.

⁴⁷ «Gbonyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, -Lagoo gbu -falpanyaa gbawla a paa, 'in amiaa didea 'bhaa wa. ⁴⁸ -We a mia lenuda, mu slolua we nu, -we amiaa didea nua le, we nani an dudv. Amiaa dukpasi 'bhaa -Lagoo gbu -falpanya, 'in amia mia wa gbawla 'pada. ⁴⁹ We 'gbu, -Lagoo Gbuyilo nee: «Wa -gbe na yia gbu -falpanya -yo tietienya tiea. 'In -maa glaa tolva wa yia 'bhaa, 'in wa 'ka tolva 'khyie 'wupal.» ⁵⁰ Nu, we 'ka dudv gwedilida -yo 'bhu, -Lagoo gbu -falpanya wa 'bhaa, -wa ka 'pwn wa jitea, wa 'pwn -Lagoo yia desleen -nyuma layibhaa. ⁵¹ Tia, wa ka *Abeli 'bha, 'in 'wubhloluda wa yia Zakalii 'bha, 'slakagosalulu -yo -Lagoo -mowluda nyidi. Cun, in nee an -ylae: desleen -nyuma -Lagoo yia we 'gba 'wlu dia.

⁵² «Amia titee gwesanya, gbonyuu mi amiaa -nu nya! -We ka gbu -wa, -lakli -we kalia gbuyilo nyee, 'mu a 'bhua 'wu, 'in amiaa 'de 'ni -mo pla. 'In -mama 'yibhaa -maa 'ka -mo pla, 'in a yia -maa 'yoo -kolv.»

⁵³ Da -Zezu 'tlaa wee -budu zo, -Lagoo titee gwesanya -yo Faliznyuma yia o -yo 'ce 'nyuu 'pali. 'In wa yia gbu duun o layibha. ⁵⁴ O zabhlibhie nya, 'in gbu -kpua weli -ka o nyee 'tla, wa 'ka we nya o gbu -lueli.

12

A 'na -zeli weli 'so -nyuma -ni
(Mt 10.26-27)

¹ We bhla, nyumaa 'wlu -nyacun yia 'wlugbeli -Zezu kwesi. Wa 'wuzuloo 'gbu, bhu ladida 'a 'yi. -Zezu nee o 'binonya -yla tia: «A zo amiaa 'de 'yliyo Faliznyumaa 'floo *gwo gbegbein. Nu, wa weli 'so 'so. ² Nu, -we weee mia zizeda, zli 'klu we yia 'tlaa, 'in -we ka 'ji nyuma 'nia -yi, 'ji wa yia we yibhelia. ³ We 'gbu, -we weee a gbaa nikpise 'wu, 'nua wa yia we zli 'klu. 'In -we weee a nyuwwea nyume -yla komi luv, -budu 'wlu wa yia we wiza.»

A so -Lagoo 'debhlogbo
(Mt 10.28-31)

⁴ 'In -Zezu nee 'yae: «Na 'talea, in nee amia -ylae: -wa mnenia wa 'ka nyumee ku 'bha, 'in wa 'nia we 'bigu gbu yabhlogbo

lenve mneni, a 'na solv wa -ni. ⁵ -O a 'kaa so, 'mo na yia aun 'kluslolu: a so -Lagoo, amiaa tlitlie 'bigu, mo kaa we se, o 'ka aun -kosu 'wu viteli. Cun, in nee aun -ylae: 'mo a 'kaa so!

⁶ «Nyuma 'yliya 'wu, bhuyua 'ni -vale -ka. Tama 'so lu wa paa we gbu pelv. 'In -muv bhla, -Lagoo o dlv we 'yabhlogbo 'wu. ⁷ -Lagoo -yi amiaa 'wluo nyii nyee. We 'gbu, a 'na nvn nyano -ni. A 'yli -Lagoo 'yliya 'wu, a 'ka bhuyuaa -zlo 'wuzi.

-Wa nyumaa -Zezuu gbu -yo 'in -wa 'a nyumaa -Zezuu gbu -yo

(Mt 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸ «In nee aun -ylae: -o -ka gba na daa -zejila 'wu, nu, o mi na -nu nya, gbaa *Nyumee 'Yu yia o daa, -Lagoo 'anzunya 'yu, o mi o -nu nya. ⁹ -O yia na gbu kpelia -zejila 'wu, nu, Nyumee Yu yia o gbu kpelia -Lagoo 'anzunya 'yu. ¹⁰ Nyoo -ka Nyumee 'Yuu daa weli 'nyuu gba, -moo -yogbu -Lagoo tia 'wu. Nu, -o -ka Zuzu 'Pupa weli, -Lagoo 'na 'ka -moo -yogbu 'woti.

¹¹ «Wa -ka amiaa -yogbu 'wubhua yi, wa -ka aun -Lagobudunya zo kwa, 'in wa -ka aun nyumaa 'yugalunya -yo 'gbee 'wlupalunya 'yu kwa, sa a 'kaa we amiaa 'de -gv -sa, 'in -we a 'kaa gba, a 'na luv we 'gbu dli -ni. ¹² Nu, -we a 'kaa gba, we bhla, Zuzu 'Pupa yia we aun nyee zva.»

'Nyumnyoo -gubwotv gbu nine

¹³ -Mo waa nyumaa -zlo nyidi, nyume yabhlo nee -Zezu -ylae: «Na -Slolunyo, -in gba na bheli -yla, 'bi -amiaa dide tia, o dlili we, o 'ka na -nu wla.»

¹⁴ -Zezu yia we 'bigupali o -ylae: «'Tale, nyoo pali 'mi la amiaa gbuwbhunyo -yo amiaa zozonv dliny nya?» ¹⁵ -Muv 'bigu, o nee wa 'de weee -ylae: «A zo amiaa 'de 'yliyo, 'nyumnyoo dli 'wonyinyinee gbegbein. Nu, 'yliyo gagtee 'degbolu mia, we'e 'bhu nyumee 'nyumnyoo -gbe, saa 'de o yi 'nyumnyoo 'kadu -ze.»

¹⁶ 'In -Zezu yia wa gbu nine yabhlo 'pali: «'Nyumnyoo yabhlo mi -bha, o ka kpaanya -we tva o -yla duun. ¹⁷ O pupalia 'wlukvun la, o yia o 'de layibhae: «Sa in 'ka da we nva? Da in 'kaa na kpa -li slu, -bha 'ni -mi.» ¹⁸ 'In o yia we -gudie: «-We in 'kaa lenv, mu ni! Na wlunya na yia -yomnazia, 'in in 'ka we 'wulaylimani. 'In in 'ka -mo na 'mmoo -yo na -lu -zoonv tolva slu. ¹⁹ 'In na yia na 'de -yla

gbaae: «Na nyime, -in ka zuzunuv -zlo, -zu duuun -nu nya. -in -di la, -in nyape, -in li, -in 'ma, -in li 'muna!»²⁰ 'In -Lago nee o -ylae: «Gowwotonyo, -zeen sabo -na tlia. 'In -we weee -in gugwalaria 'wlu -na 'de -yla, nyoo -yla we 'ka -tva?»

²¹ -Zezu yia we -gudie: «Nyime o gugwalaria zuzununya 'wlu o 'de -yla, 'sa we mia o -nu nya. 'In -moo 'ni 'hnumnyo nya -mi -Lago 'yliya 'wu.»

A zu -Lago dli -gu
(Mt 6.25-34)

²² 'In -Zezu nee o 'bunonya -ylae: «We 'gbu, in nee aun -ylae: -we a 'kaa li, 'in a 'ka 'yliyogagie 'yi, a 'na lulu we 'gbu dli -ni. 'Naanya a 'kaa 'wupla, a 'na lulu we 'gbu dli -ni. ²³ -We ka gbu -wa, nyimee 'yliyogagie -zi lililu, 'in nyimee ku -zi 'naa. ²⁴ A yla 'hwaa: we'e 'pa 'mno, 'in we'e -di we, 'in we'e bublu we wlu 'wu. Nu, -Lago nyea we lililu. Amia 'yli a -zi 'zianya! ²⁵ Aun glaa, nyoo mneni o 'ka o dlube nya, o 'yliyogagiee 'yli -gu palta? ²⁶ 'In amia 'na mneni, a 'ka wee -lu 'kienyile -muni lenu, lee ka 'gbu a lu we pnu 'gbu dlia?»

²⁷ «A yla -fliisuu -buu: we'e nu lubho, 'in we'e lua 'naa. In nee aun -yla nu: *Salomoo 'dee 'hnumnie 'kadu 'wu, o 'ni 'ylinano -bana -bhlogbo 'yi suu -buunya nu 'yabhlo 'bhisa. ²⁸ Dli 'kienyi -zunya! Su -we mia -flii -zeen, 'in wa 'kaa -kosu 'wu viteli cizi, -Lago -ka sa -muu -kpeli, -zakpa zuma o 'na 'ka 'sa amia -kpelial! ²⁹ -We a 'kaa li, 'in -we a 'kaa 'ma, a 'na sumani amiaa 'dee dli -muu 'gbu -ni. ³⁰ Nu, dudugu -nyima weee, -wa 'na -Lago -yi, ma talia -luu da 'komuu. 'In amia mia, amiaa Dide -Lago -yi -we -wa amiaa -yokpagbu. ³¹ A -tali -Lago amiaa 'wlulapute da tia, 'bhie, -Lago 'ka aun -lu weee -muni 'nye.

A di amiaa 'hnumnli -Lago kwesi la
(Mt 6.19-21)

³² «Na kwiiyua, a 'na nuuu nyano -ni. Nu, we nani amiaa Dide -Lago dudu, o 'ka aun o nyumaa 'wlulapute zo kwa. ³³ A 'pa amiaa zuzununya pelu, 'in a 'nye we -yo -gwezi bobabhanya. 'Gwezi -bhoto -we'e -nyumaa, a nu we le. A gugwala amiaa 'hnumnli 'wlu -Lago kwesi, da we 'na 'kaa mno. 'Wienya 'ni mneni wa 'ka we 'wobhu, 'in hwanu 'ni mneni we 'ka we li. ³⁴ -We ka gbu -wa, mo -na 'hnumnli mia, -mo -na dli mia.

A mnazi amiaa 'de la, 'in a 'ka -Zezu wu
³⁵ «A mnazi amiaa 'de la, a ji -jlaa, amiaa 'nape -tu -nyumada. ³⁶ Zolubhonunya mia wa -kanyo mnia 'hwonokwafeti -gu woda, a mi wa 'bhisa. Da o -ka luyi, o -ka koko bhli, 'in wa 'ka -bha -kulu o -yla -bha -bhlokpade. ³⁷ Zolubhonunya -manu -kanyo -ka wa 'yliyogada yli, 'wototve -dlao mi wa -nu nya! In nee aun -yla, gbuzunu -wa: o -jlaa o yia jia, o 'ka wa ladu, lililuu 'gbu. 'In o 'ka we wa 'wuladlili. ³⁸ O -ka luyi, -de zli -nyidu, -de zli -guu, o -ka wa 'yliyogada yli, 'wototve -dlao mi wa -nu nya! ³⁹ -We mia da, a 'nu we 'wola: bhla -we nya 'wienyo 'kaa yi, -buduu -kanyo -ka yaa we -yi, o 'na 'ka o 'yitide, o 'ka o -budu zo pla. ⁴⁰ Amia, a mnazi amiaa 'de la 'yae. Nu, bhla -we a 'na -tolu, we nya Nyimee 'Yu yia yia.»

Zolubhononyo -zonu -yo zolubhononyo 'nyuu

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Pieli yia o layibhae: «Nyumaa -Kanyo, -amia -bhlo -na palta wee gbuu nine yaayu, nyima weee -in mia we 'palida yi?»

⁴² Nyumaa -Kanyo yia we 'bigupali o -ylae: «O -wa zolubhononyo tiklu, 'in o -yia gbu, sa o mia? Mo -wa, -o, o -kanyo tia -budu -yo, o 'ka we 'yliyozu. 'In libhla -ka be, o 'ka zolubhononyo talva lililu 'nye. ⁴³ 'Wototve -dlao mi oo zolubhononyo -nu nya. O -kanyo -ka luyi, 'in o 'ka o 'yi, -zugba o mi wee lubho nuda. ⁴⁴ In nee aun -yla gbuzunu sae: o -kanyo yia -moo zuzunu weee o yoo 'nyea, o 'ka we 'yliyozu. ⁴⁵ We -ka nu, oo zolubhononyo nee dli zoe: «Na -kanyo mi -mo -gwleda.» 'In o yia zolubhonunya -yo lubhononyo talva bhite bhli, o yia li, o yia 'ma, 'in o yia o 'de nu 'bhali. ⁴⁶ 'Yli -we nya oo zolubhononyo -muni 'na o -kanyo woda -mi, 'in bhla -we o 'na -tolu, we nya -moo yia yia. Vua o -kanyo yia o, 'in o 'ka o -kaslu 'wupa. Sa -Lago paa wa 'hwuu o gbu -yo -kaslu 'wu, 'sa. ⁴⁷ Zolubhononyo o -yia o -kanyoo dumagbu, 'in o'o mnazia o 'de la, o 'ka we lenu, gan -duun wa yia o 'paa. ⁴⁸ Zolubhononyo -o 'na o -kanyoo dumagbu -yi, 'in o nua gbonyuu le, gan -se wa paa o. 'In nyimee -o wa 'nyea -lu duun yoo, 'mo wa yia -lu duun layibhaa. 'In nyimee -o kwee wa zua -lu duun la, 'mo wa yia -lu duun layibhaa bhahba.

-Zezuu 'gbv -yobhvbhloe yia nyuma nyidi -bhoa

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ «-Kosu in -laa dudv -gv, 'un na dli 'yibha 'yaa nu, we -nyuma -bha -bhlokpade. ⁵⁰ Siaste -we -wa na batizee -gbv, we lenve in mia wuda dlube nya. ⁵¹ Amia dlu nu, dudvgy -nyuma nyidi in -laa 'wotvte -dlv yf? -lnnya, in nEE aun -ylae, -yobhvbhloe in -laa wa nyidi. ⁵² We 'bhv -ZEEN 'wv, nyuma gbu -ka -budu yabhlo zv -mi, -yv wa yia 'bhvbhlova. Ta yia 'so -yv gwe 'paa, 'un 'so 'ka ta -yv gwe 'pa. ⁵³ Dide yia v 'yu -yovvsvba, 'un 'yu 'ka v dide -yovvsv. 'Nyaa yia v 'hvwvgy -yovvsvba, 'un 'hvwvgy 'ka v 'nyaa -yovvsv. 'Lowlii 'nyaa yia v 'yuu 'hvwv -yovvsvba, 'un 'yuu 'hvwv 'ka v 'lowlii 'nyaa -yovvsv.»

A 'nv bhlaa 'ji 'wv la

(Mt 16.2-3)

⁵⁴-Zezu nEE 'ya nyumaa -zlv -ylae: «Da yali -ka laylumanf, 'un a gbaa -bha -bhlokpade nyu yia lua, 'un we lva 'saa 'piefn* . ⁵⁵ 'In da 'ylv -ka 'wvsv zlvkpe -papa, a nEE: «Sloo yia yia», 'un we yi 'saa 'piefn, we 'ni mvv?† ⁵⁶ Welv 'so -nyuma! -We weee pla dudv -gv -yv yali, a -yi we 'ji. 'In -we mia desleen 'plida, a'a 'nv -mvv 'wv la!

-In -yv -na tvnyv 'nvnvv 'wvla?

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ «LEE ka 'gbv, gbu mia tiklu a 'ni we 'wvsvsahida dayia? ⁵⁸ NyumE -ka -mi gbu 'wlu ladilv, v -yv -mi 'so -ka gbvsvbhunya 'yu mnida -mi, da a mia -slv 'yloogbv, -in 'yi 'klv, -in -yv v 'so 'ka gbv -bhia. v yi -mi gbvsvbhunyv 'yu kwa, 'un -mvv yi -mi 'slvja yoo 'nye, 'slvja yi -mi -kaslv 'wupa. ⁵⁹ 'In nEE -mi -ylae: -in 'ni -slv v 'wvsvhlolu -su wla, -in 'na 'ka -mv 'tla.»

13

A 'bhiti amiaa dli, we 'ni -mvvv, 'un a tlia

¹ We bhla, Galilee -nyuma -wa mia 'slaka -sada, sa dudvv 'wvluvplvnyv Pilati 'bhaa wa, 'un nyuma talva yia we gbaa yi -Zezu -yla. ² -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «Amia dlu nu, waa Galilee -nyuma wa 'bhaa, ma -wa gbvnyuu -lenvnya, we 'ka Galilee -nyuma talva 'wvzi yi? ³ -lnnya, in nEE aun -ylae, a

'ni amiaa dli 'bhiti, a 'de weee yia tlia wa 'bhisa. ⁴ 'In nyuma kugbua le gbeta, -wa -gv Siloe we -wa tvlobudu 'kadv bhilia, 'un we yia wa 'bha, amia dlu nu, ma nva gbvnyuu le, ma -zia -Zeluzalemv -nyuma talva yi? ⁵ -lnnya, in nEE aun -ylae, a 'ni amiaa dli 'bhiti, a 'de weee yia tlia wa 'bhisa.»

Gblotvsv wa laa *figvsvvv gbv nine

⁶ -Zezu 'pa 'yaa wa -yla gbv nine, v nEE:

«Nvkpasu yabhlo faa v *-dlvkvpa *figvsv. 'Ylv yabhlo nya, v yia we 'bhuee da mni, 'un v 'ni we 'bhue yabhlogbv v wlv ylv. ⁷ Tvsv, v nEE v kpaava lubhonvnyaa -kanyv -ylae: «-In yla, we -zv ta ni, -zugba na yi figvsv -muv 'bhuee da, 'un 'yi we 'bhue yabhlogbv. -In -di we -gv! Lee ka 'gbv we klali dudv 'wv bhea?»

⁸ «v kpaava lubhonvnyaa -kanyv nEE v -ylae: «Na -kanyv, -in tv -bha we, -zv -muv nya -slv, in 'ka we -yv -bhlu, 'un in 'ka -ylikpee zenzennv we gwe -yv slu. ⁹ -De we yi 'sa -mv tvv lvgadaa. We 'ni tvv, 'un -in 'ka 'mi -yla gba, in -di we -gv.» »

-Zezu jipea 'kwegvhwv yabhlo

¹⁰ Zuifvv Nyapeylv yabhlo nya, -zugba -Zezu mi nyuma gbv -sloluda -Lagvbudu yabhlo zv. ¹¹ We bhla, 'hwv yabhlo kaa gu -yv, v mi -bha. -Zv kugbua le gbeta 'wv 'kwezuv 'kwnaa v 'wv, 'un v 'ni mneni v 'ka 'wv glo tiklu. ¹² Da -Zezu 'yia v 'hwv -yv, v yia v la, 'un v nEE v -ylae: «A ka amaa gu kwee 'tla!» ¹³ -Zezu palva v sv -gv la, -bha -bhlokpade v -gloa 'wv tiklu, 'un v yia -Lagv 'hni mnvie bhli.

¹⁴ -Zezu ka 'hwv -mvi jipe Zuifvv *Nyapeylv nyaa 'gbv, -Lagvbuduu 'yugalvnyv yia 'ce 'pa. v nEE nyumaa -zlv -ylae: «-A ka 'ylv gbelibhlo -a 'ka we nya lubho nu. A yi -mvv nya amiaa 'de jipea. We 'na -zeli Nyapeylv nya -nvl»

¹⁵ Nyumaa -Kanyv yia we 'bigupali v -ylae: «Welv 'so -nyuma, Nyapeylv nya a'a -sa amiaa 'bhli -yv amiaa -sokofali lubhu we 'wvlili -gv -yv -bhlo -bhloo, 'un a'a kwa we 'madaa, we 'ni mvv? ¹⁶ 'In Ablamvv zvaylvhwv -mvi, 'mv -Saatan gvban, we -zv kugbua le gbeta ni, in nEE aun -yla 'lee, we mi nu, wa 'ka v -bv Nyapeylv nyaa?» ¹⁷ -Zezu gbaa welv -muv, tvsv, zv yia v tvnyuma

* 12:54 Wee dudv -mvv -gv, 'ylv bhliida 'nyu bhvba 'kvmvv. † 12:55 Wee dudv -mvv -gv, 'ylv 'wvsvbvda livilv -pive laa slo.

weee 'bha. 'In -zugba gbu 'kadu weee o mia lenuda, nyumaa -zlo li we 'muna.

Su wa laa *mutadi, we 'yaa gbusu nine
(Mt 13.31-32; Mk 4.30-32)

¹⁸ -Muu 'bigu, -Zezu nɛɛ: «Lɛɛ -lu -Lagoo nyumaa 'wlulapɔlie -yɔ we 'wɔwɔlba, 'in lɛɛ in 'ka we 'wɔpalia? ¹⁹ Su wa laa *mutadi, -we ka 'ya nyumɛ yabhlo glɔa o kpaa, 'mu we -yɔ we 'wɔwɔlba: we mia, we yia su -zɛ, 'in 'zianya yia we 'kɔɔɔ -nyidi lɔlɔ 'sɔbha.»

'Flooo gɔɔɔ gbusu nine
(Mt 13.33)

²⁰ -Zezu nɛɛ 'yaa: «Lɛɛ -lu in 'ka -Lagoo nyumaa 'wlulapɔlie 'wɔpalia? ²¹ Goo 'ɛɛwɔ yabhlo slua 'floo -bhɔbhɔv kilo glu -bhlo 'ya glu lu, o bhɔtia we, 'in we yia 'yɔli, 'mu *-Lagoo nyumaa 'wlulapɔlie -yɔ we 'wɔwɔlba.»

Plalida poo
(Mt 7.13-14, 21-23)

²² -Zezu mi -Zeluzalemɔ -gbɛin mnida, -zugba o -yɔ nyumaa -slɔlɔslɔlɔwe mni 'gbe 'kadu -yɔ 'gbe yua nɔkplɛ. ²³ 'In nyumɛ yabhlo yia o layibhɛ: «Nyumaa -Kanyo, nyuma -wa 'kaa gbu 'wɔbhɔ, wa 'na 'ka 'wɔzɔu?»

-Zezu yia we 'bigɔpali wa -ylɛ: ²⁴ «A 'temani amiaa 'de la, a 'ka plalida poo 'wu 'plɔli. In nɛɛ aun -yla, nu, nyuma -duun yia -bhaa 'plɔlie laylaa, 'in wa 'na 'ka we mnɛni. ²⁵ Da -buduu -kanyo -ka 'wɔsɔ, o -ka o -budu -gbali, 'in a tua 'pipee. A bhɔtia -buduu bhɔbhɔlie, 'in a gbaa: «Nyumaa -Kanyo, -in -kɔli -bha -aun -yla.» We 'bigu o yia 'palia aun -ylɛ: «In 'ni amiaa 'bhɔlɔda da -yɔli!» ²⁶ Tɔvɔn, 'in a gbaa o -ylɛ: «-A -yɔ -mi 'sɔ ka li, 'in -a yia 'ma dabɔdɔ, 'in -in yia -amiaa 'gbee -gbɔgbɔ 'wu nyuma -slɔlɔ!» ²⁷ Gbaa o yi 'yaa aun -ylɛ: «In 'ni amiaa 'bhɔlɔda da -yɔli. Amia weee nua gbunyu lɛ, a vla 'mi gwɛ!» ²⁸ Da a yia *Abɔlamu, *Izaki, *Zakɔbu -yɔ -Lagoo -falɔpanya weee 'yia, -Lagoo nyumaa 'wlulapɔligbe 'wu, 'in wa 'ka amia 'pipee viteli, -bha a yia wia, 'in a 'ka gla 'wɔli! ²⁹ 'Yɔlɔ 'wɔsɔlɔda, 'yɔlɔ bhɔlɔlida, 'yɔlɔ 'wɔsɔlɔdaa lɔlɔsɔ -yɔ kɔpɔsɔlɔ, -mɔ nyuma yia 'bhua, 'in wa 'ka dabɔdɔ li -Lagoo nyumaa 'wlulapɔligbe 'wu. ³⁰ 'In -slɛɛn da, -wa -gaa lu, tɔlɔ yia 'yuganya -zɛa, 'in -wa -gaa 'yu, -maa tɔlɔ yia luganya -zɛa.»

-Zezu wia -Zeluzalemɔ 'gbu
(Mt 23.37-39)

³¹ We bhla, Falizunyuma tɔlɔa bea -Zezu kwesi, 'in wa nɛɛ o -ylɛ: «-In 'bhɔ da, -in mni da -putu. Nu, Ewɔlɔdu 'yɔbha o 'ka -mi 'bha.»

³² -Zezu yia we 'bigɔpali wa -ylɛ: «A mni, a gba -totoo -bho -nyumɛ mia ni -ylɛ: zuzu 'nyii na vua, 'in na jipea guzunya -zɛɛn -yɔ cɔzi. 'In we 'yɔli taa zɔli na bhɔtia na lubho.

³³ Ni, -zɛɛn, cɔzi -yɔ cɔziɔlɔ, we mi ni, in zɔ na nɔnɔvɛ 'yɔliɔ. Nu, wa 'ka -Lagoo -falɔpanya 'bha 'gbe -putu -gɔ, we 'ni 'yɔli nani, 'mu we 'ni -Zeluzalemɔ 'wɔbhɔ.

³⁴ «-Zeluzalemɔ -nyuma, -Zeluzalemɔ -nyuma, amia -wa bhaa -Lagoo -falɔpanya, 'in nyuma -Lagoo paa aun yoo, -wa bhaa wa gbɔku 'wu. Bhla weee nya, sa nyuu gugwɔlɔla we 'yua 'wɔlɔ we -kapue zɔ, 'in we gbɔlia we -gɔ la, in 'yɔbha in 'ka 'sa aun 'wɔlɔgɔwɔlɔli, 'in a 'ni we -yɔɛwɔnu.

³⁵ We 'gbu, -Lagoo yia amiaa -budu 'kadu sɔlɔ lapalɔli. 'In in nɛɛ aun -ylɛ: a 'na 'ka 'masɛɛn 'mi 'yɔli tiklu, 'in bhla -we nya a 'kaa gba ni,

«Nyumɛ -o yia Nyumaa -Kanyo 'ɛni nya,
-Lagoo nyuma o 'nyu la,
'in we bhla 'kaa nyini.»

14

-Zezu jipea guzunya yabhlo, Zuifɔv Nyapeyli nya

¹ Zuifɔv Nyapeyli yabhlo nya, Falizunyumaa 'yugalunaa 'yabhlo laa -Zezu o 'dɛɛ -gbɛ, o -yɔ o 'ka li dabɔdɔ. -Zezu plaa o -budu zɔ, -zugba Falizunyuma -wa mia -bha, -maa yla o tenyii. ² -Zugba nyumɛ yabhlo kaa 'yɔliɔ -yɔ, -mɔɔ 'yɔligbe o 'yu. ³ 'In -Zezu yia -Lagoo titee gwesanya -yɔ Falizunyuma layibhɛ: «'Lee, -amiaa tite nyɛ nyumɛ 'yoo yaayu, we'e 'nyɛ o 'yoo, o 'ka nyumɛ jipe Nyapeyli nyaa?»

⁴ 'In wa 'ni 'yɔbha wa 'ka we 'bigɔpali. -Zezu 'bhɔtia o guzunya -gbɛ la, 'in o yia o jipe. 'In o nɛɛ o -yla: -in mni. ⁵ 'Bhie, o nɛɛ wa -ylɛ: «Aun glaa -nyumɛ yabhlo, -de o yuu, o -ka -kɔ 'wɔbhɔ, o 'na 'ka -mɔ o -saa, yaayu -de o bhɔli, we -ka -kɔ 'wɔbhɔ, o 'na 'ka -mɔ we -sa Nyapeyli nyaa?»

⁶ Da -Zezu gba 'saa, wa 'ni mnɛni wa 'ka we 'bigɔpali o -yla.

-In 'na 'bhulu -na 'de 'wu nyumɛ 'kadu 'bhisa -ni

⁷ -Wa wa laa wee 'feti -gu, -wa mia 'bi -zõnu 'wobhuda, -Zezu 'yia wa -yõ, 'in õ yia wa gbõv nine -mni 'pali: ⁸ «Da nyumẽ yabhlo -ka -mi la 'hwnõkwafeti -gu, -in -ka -mõ nyini, -in 'na -dili 'bi -zõnu mia 'yugbein -gu la -ni. -We ka gbv -wa, nyumẽ -õ ka -vacu -zia -mi, -de wa ka -mõõ laa! ⁹ 'In nyumẽ -õ laa a 'de 'so wee 'feti -gu, õ -ka yi, 'in õ 'ka -mi -yla gbae: <-In 'nyẽ õ 'bi -mnu>, zõ nya -na yia 'wõõõ, 'in -in 'ka lugbein ladia mni. ¹⁰ Nu, da nyumẽ -ka -mi la 'feti -gu, -in -ka -mõ nyini, -in mni -in -di lugbein la. 'In -õ laa -mi da õ -ka yi, 'in õ 'ka -mi -yla gba: <'Tale, yi, -in 'ka 'bi -zõnu -gu ladi.> Tõv, 'in -muv yilimania -na 'hni, nyuma -wa -in -yõ wa 'so mia lililu gwe 'yiliya 'wu. ¹¹ Nu, nyumẽ -õ yilimania õ 'de, zõ -Lago yia õ belia, 'in nyumẽ -õ belia õ 'de zõ, 'yilimania -Lago yia õ.»

-Wa a 'kaa la lililu -yõ

¹² 'Bhie -Zezu nẽe -õ laa õ -yiae: «Da -in -ka lililu lenv, -in 'na lali -na 'talea, -na bhelia, -na zvaylinyuma -yõ -na -lima 'hnumnyaa 'dekpua -ni. Nu, zli wanuv 'yli -ka nyini wa -ka -mi la, -zugba -we -in nva le we 'bigv wa 'palia. ¹³ Nu, -in -ka 'feti lililu lenv, -in la bobabhanya, 'kukunya, 'tigitigunya -yõ 'lõlõnya. ¹⁴ Nu, -in -ka 'sa nv, -zugba, 'wõtõtue -dlõõ mi -na -nv nya. Wa 'ni mneni wa 'ka -mi -lu yabhlogbõõ 'nyẽ we 'bigv. Nu, -Lago yia we 'bigupalia -mi -yla. Da nyuma tiklu yia titlunya glaa 'wõõõ, we zli.»

'Feti 'kaduv gbõv nine
(Mt 22.1-10)

¹⁵ -Muv 'bigv, nyuma -wa mia lililu gwe, wa glaa -nyumẽ yabhlo 'nva welunya -mni, õ nẽe -Zezu -yiae: «Nyumẽ -õ yia lia -Lagõõ nyumaa 'wlulapulge 'wu, 'wõtõtue -dlõõ mi -mõõ -nv nya.»

¹⁶ -Zezu nẽe õ -yiae: «Nyumẽ yabhlo -saa 'feti 'kadu, 'in õ yia nyuma duun la. ¹⁷ Lilibhla bea, 'in õ yia õ zõlubhonnyõ yabhlo tie, õ gba -wa õ laa -yiae: <A yi, ni, lililuu pipie ka bhia.>

¹⁸ «'In wa 'de weee yia gbagbie bhli -bhlo -bhlo nu, <-In ti -amtaa -yogbv 'wu>. Tianv nẽe õ zõlubhonnyõ -yiae: <In ka kpaayabhlo zõ, 'mv na mnia 'yia -kpõ. We 'gbv, -mi na bhubhoe, -in ti na -yogbv 'wu.> ¹⁹ 'In 'yabhlo nẽe õ -yiae: <In ka 'bhli kugbua zõ, 'mv na mnia laylalia. -Mi na bhubhoe, -in ti na -yogbv 'wu.> ²⁰ -Budv nẽe 'ya õ -yiae:

<Desleen na bhva da 'hwnõ kwada. We 'gbv, in 'ni mneni in 'ka mni.>

²¹ «Zõlubhonnyõ 'bhitia lv õ -kanyõõ -gbe, 'in õ yia we 'bigv -dunya õ -salu. 'In -buduu -kanyõ yia 'ce -papie bhli. 'In õ nẽe õ zõlubhonnyõ -yiae: <-In mni 'gbe nõkple slv, -mõ we -gblõgblunya -yõ we -gwelenya -gu, -in -yõ bobabhanya, 'kukunya, 'lõlõnya -yõ 'tigitigunya yi.> ²² -Muv 'bigv, zõlubhonnyõ yia, 'in õ nẽe: <Na -kanyõ, -we -in gbaa in nv le, in ka we lenv. 'In 'bu tõlva yi 'yaa 'wõtõ.> ²³ 'In -buduu -kanyõ nẽe õ zõlubhonnyõ -yiae: <-In mni, -in 'plili -gwelenya -gu, we -yõ kpaayoonya 'wu, 'in -wa -in -ka 'yi, -in gba wa -yla -gla nya, wa yi na -gbe. 'In na -budu 'ka ye. ²⁴ In nẽe aun -yiae: waa tianyuma -wa in laa, wa 'yabhlogbõõ 'na 'ka na 'feti -gu -lu li.> »

Sa wa 'kaa -Zezu 'bi nv, mv ni
(Mt 10.37-38)

²⁵ Nyumaa -zlo -yõ -Zezu mi 'yloogblv nuda, õ 'bhitia wa -gbe, 'in õ nẽe wa 'de weee -yiae: ²⁶ «Nyumẽ -õ -ka 'mi 'bi yi, in namanõ dõdõ, we 'ka õ dide, õ 'nyaa, õ 'hwnõ, õ 'yua, õ bhelia, õ bhõõõ -yõ õ 'debbie -gbolu 'wuzi. We 'ni -muv, õ 'ni mneni õ 'ka na 'bunõnyõ -ze. ²⁷ 'In nyumẽ -õ 'ni õ stasee *su 'wobhu, õ 'ka 'mi 'bi yi, õ 'ni mneni õ 'ka na 'bunõnyõ -ze.

²⁸ «Nu, amtaa lv -nyumẽ -mõõ, -õ gba õ 'ka -budu 'kadu 'subha, 'in õ 'õ -di la, õ 'õ zelu 'gwezi -we mia õ kwẽea? 'In -de wee 'gwezi mneni we 'ka wee -budu bhiaa? 'In õ 'õ yibheli we 'jia? ²⁹ We 'ni -muv, õ -ka wee -buduu gwe glu pali, õ so -ka we 'subhasubhee -yõbhiali, -wa weee yia -bha 'yia, 'in wa bhlia õ nyame? ³⁰ Gbaa wa yiae: <Nyumẽ -mõõ bhlia -buduu subhasubhee, 'in õ so yia we -yõbhiali.>

³¹ «'Sa -bhlokpade, nyumaa 'wlulapulnyõ yabhlo kaa 'slõja 'wlu glv 'so 'wlu kugbua, õ -ka gba, õ 'ka nyumaa 'wlulapulnyõ -putu -õ kaa õnv 'slõja -zakpa 'sõõ -gbe tv kwa, la õ dia, 'in õ yubhaa õ 'de la: <'Lee, in mneni in -yõ õ 'ka tv gv?> ³² We -ka õ 'ni we mneni, 'in õ tiea nyuma, nyumaa 'wlulapulnyõ -mõnu -gbe. Da -mõõ -tlõlva -slõ õ -yõ la, 'in õ 'ka -mõõ -yla gba 'wõtõtue -dlõõ -tv wa nyidi.

³³ «'Sa -bhlokpade, nyõõõ nyõõ -ka amtaa lv -nyumẽ nya -mi, õ 'ni õ -kakalu weee -bli -gv 'pali, õ 'ni mneni õ 'ka na 'bunõnyõ -ze.»

Gumu -we 'bhva 'nɔɔɔwe
(Mt 5.13; Mk 9.50)

³⁴ 'In -Zezu yia we -gudie: «Gumu mia, -lu -zɔɔɔ -wa. 'In gumu -ka 'nɔɔɔwe 'bhv, sa wa 'ka we namania? ³⁵ We 'ni 'yilinani, dudv -nu nya, we 'ni 'yilinani -ylikpeduduu -nu nya. 'Pipee wa vitelia we.

«-ɔ -ka we 'nonv -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nu we.»

15

Bhlahhle mnɔaa gbv nine
(Mt 18.12-14)

¹ 'Yli yabhlo nya, *nisv -gwezisanya -yɔ gbvnyuuu kwe -cian tɔlv a bea -Zezu kwesi, wa 'ka ɔ weli yukwli pul. ² Falizinyuma -yɔ -Lagɔ titee gwesanya saa -Zezuu 'ɔni, wa nɛɛ: «Nyume -mɔni kpaa gbvnyuuu kwe -cian sɔ 'sɔ nya, 'in ɔ -yɔ wa lia dabvd!»

³ 'In -Zezu yia wa gbv nine -mni 'pali: ⁴ «Amiaa lv -nyume yabhlo -ka bhlahhle gbv -ka, we lv -bhlahhle yabhlo -ka mnɔ, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka we gv -mnva 'ya kugbua lɛ gbomva lida tu? ɔ 'ka wee -bhlo mnɔa 'yiliblanɔva mni, 'in ɔ ka we 'yu? ⁵ 'In da ɔ 'yia wee bhlahhle, ɔ dli namania, ɔ yia we -bli gba lapali. ⁶ ɔ ninya ɔ -buduɔwe, tɔv, ɔ laa ɔ 'talea -yɔ ɔ ladnya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «A -yɔ 'mi 'sɔ li 'mna. Nu, na bhlahhle mnɔa, in ka we 'yu!»

⁷ «In nɛɛ aɩ -yla, 'sa -bhlokpade, gbvnyuu -lɛvnyɔ yabhlogbɔ 'bhva ɔ gbvnyuu 'bu 'gbv, 'mna 'kadu mi yali. Nyuma tukliu gv -mnva 'ya kugbua lɛ gbomva, -wa pupala 'wlukvɩ la nu, wa gbv 'ni dli 'bhiti gbv 'wɔlapil, wee 'mna -zi wa -nv 'wv.

'Gwezii tama mnɔaa gbv nine

⁸ «Yaayi, 'ɔwɔ yabhlo kaa 'gwezi tama kugbua, 'in we 'yabhlo -ka mnɔ, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka 'napɛ -nyuma, 'in ɔ 'ka -budu zɔ laylipe, ɔ 'ka we datali yeleɛ, 'in ɔ 'ka we 'yu? ⁹ 'In da ɔ 'yia wee 'gwezii tama -bhlo, ɔ laa ɔ 'talea -yɔ ɔ ladnya, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «A -yɔ 'mi 'sɔ li 'mna. Nu, na 'gwezi tama -bhlo mnɔa, in ka we 'yu!»

¹⁰ «In nɛɛ aɩ -yla 'sa -bhlokpade, gbvnyuu -lɛvnyɔ yabhlogbɔ 'bhva ɔ gbvnyuu 'bu 'gbv, 'mna 'kadu mi -Lagɔ 'anzi nyidi.»

Mnɔmnɔyuu gbv nine

¹¹ -Zezu nɛɛ 'yae: «Nyume yabhlo ka nukpasiiyua 'sɔ. ¹² 'Bisubhayu nɛɛ ɔ dide -ylae: «Dide, -na 'bu -in 'ka yaa -aɩ -yɔ ti ni, -in dlii we, 'in -in 'ka na -nv wla.» 'in wa dide yia wee 'bɔ ɔ 'yua sɔbhie 'wɔladlili.

¹³ «'Yli 'sɔ -lɛ 'plia, 'in ɔ nyimeslɔy yia ɔnv wee 'bɔ pɛlv 'pa. ɔ 'bhua we 'gwezi 'wv, 'in ɔ yia dudv -putu -gu mni 'pɩpɩ. -Mɔ ɔ -nyumɔnva wee 'gwezi, pɩvplagbɩv lɛvwe nya. ¹⁴ Da ɔ bhia ɔ 'gwezi weee nyumɔe, 'in ɔwɔ 'kadu yia wee dudv -gv yi. Tɔv, ɔ 'ni lililu -kaa 'gbv, 'in ɔwɔ yia ɔ 'bhahlie bhli. ¹⁵ -Bha ɔ mnia -slɛɩ wee dudv -gv nyume yabhlo -gbe lubho nva. 'In -mɔ yia ɔ -mɔ kpaa kwa, ɔ 'ka -bobo ɔwekv. ¹⁶ ɔ 'yibha yaa gwesi -we -bobo lia, ɔ 'ka we li. 'In nyume yabhlogbɔ ɔ 'nyɛ we ɔ.

¹⁷ «Tɔv, ɔ dli -saa ɔ zukpa, 'in ɔ nɛɛ: «Na didee lubhonnya ka lilili duun, wa 'ni mneni, wa 'ka we li. 'In, -zugba, -amɩ, na th ɔwɔ nya -seli. ¹⁸ Didee -gbe na yia lubhitia, 'in in 'ka ɔ -yla gbae: «Dide, in ka gbvnyuu lɛv -Lagɔ -yla, 'in in yia -mi -yla we lɛv. ¹⁹ In 'ni -slɛɩ wee 'klv -ka, -in 'ka 'mi la -na 'yu. Nu, 'bhu 'mi 'wv -na lubhonnyaa 'yabhlo 'bhisa.» ²⁰ ɔ -sɔa 'wv, 'in ɔ yia ɔ didee -gbe lubhiti.

«Da ɔ -tlvɩ -slɔ -buduɔwe -yɔ la, ɔ dide yia ɔ -yɔyɩ. 'in nyazi yia ɔ 'wv yi bhahba, ɔ -yɔ -gwagwie mnia ɔ yoo, 'in ɔ yia ɔ gbileli. ²¹ Tɔv, ɔ 'yu nɛɛ ɔ -ylae: «Dide, in ka -Lagɔ -yla gbvnyuu lɛv, 'in, in yia -mi -yla we lɛv. In 'ni -slɛɩ wee 'klv -ka, -in 'ka 'mi la -na 'yu.»

²² «'In ɔ dide nɛɛ ɔ zɔlubhonnya -yla: «A 'pulo! A -la ɔ 'yilinano -bana yabhlo. A -pla we ɔ 'wv, a fa ɔ sɔwɩ sɔ 'wv, a -pla ɔ -sakwla bhv 'wv. ²³ 'Bhli -dɔgbv palia dɛ 'kɩ, a -yɔ we yi. A 'bha we, 'feti -wa! -A 'ka li! ²⁴ Nu, na yu mia da, ɔ ka th, 'in ɔ yia gano, ɔ ka mnɔ, 'in in yia ɔ 'yɩ.» 'In wa yia 'feti -saste gwedi.

²⁵ «We bhla, -zugba ɔ 'yu kpasa mi lubho nɔda kpaa. ɔ mi -zɔ yida, da ɔ cipaa -buduɔwe, 'in ɔ yia lv -yɔ -lilii wɛlv 'nv. ²⁶ ɔ laa zɔlubhonnyɔ yabhlo, 'in ɔ yia ɔ layibha: «Lee, lɛɛ -lu nv lɛa?» ²⁷ Zɔlubhonnyɔ yia we 'bigɩpali ɔ -ylae: «-Na bheli yia lv, we 'gbv, 'kpikabhlii -dɔgbv -a 'sialia, 'in -na dide yia we 'bha. -We ka gbv -wa, ɔ ka 'kvayli, 'in ɔ yia ɔ 'yɩ.»

²⁸ «'In ðo 'yu kpada yia 'ce 'pa, ð nɛɛ ð 'nia -buduɲwɛɛ nyini. Ð dide 'tlaa, 'in ð yia ð bhubhoe nu, ð mni -buduɲwɛɛ. ²⁹'In 'yu yia we 'bigupali ð dide -ylae: <-Tali, in ka -mi -yia lubho nu -zu duun nya. In 'ni -slɔ -na weli yabhlogbɔɔ 'nuɲwɛ -sa. 'In -zugba, -in 'ni -slɔ -ami wliyu yabhlogbɔɔ 'nye, in -yɔ na -lima 'ka 'feti -sa. ³⁰-Na 'yu -ɔ -nyumɔa -na -li 'naabizɲwɲi nya ni, mɔ yia luv 'gbu, 'in -in yia 'kpiabhlii -dɔgbu 'kadu -a 'siala ni 'bhal!»

³¹ «Ð dide nɛɛ ð -ylae: <Na 'yu, -mi -yɔ 'mi mi 'yli weee nya. -Lu weee in kaa, we mi 'ya -na -nu nya. ³²Ni, -na bheli -na yia da -yɔ, ð ka tli, 'in ð yia ganɔ. Ð ka mɔɔ, 'in in yia ð 'yi. We 'gbu, -a mneni, -a 'ka 'feti 'kadu -sa 'mɔna nya.> »

16

-Luu 'yliyɔzɔnyɔ 'nyuuu gbuɔ nine

¹ -Zeu nɛɛ ð 'binɔnya -ylae: «'Yli yabhlo nya, 'ɲnumnyɔ yabhlo ka ð zɔzɔnuɔ 'yliyɔzɔnyɔ yabhlo, 'in nyuma yia ð -yla fen 'tubhva mni nu: <-Na zɔzɔnuɔ 'yliyɔzɔnyɔ mi -na zɔzɔnuɔ -nyumɔa.> ²Tɔɔn, ð yia ð zɔzɔnuɔ 'yliyɔzɔnyɔ la, 'in ð nɛɛ ð -ylae: <In ka 'di 'nyuu 'nu -na gbɛgbɛin. Lubho -we -in nua, -in -slolu 'mi we 'klv. -We ka gbu -wa, -in 'na 'ka -slɛɛn na zɔzɔnuɔ 'yliyɔzɔnyɔ -zɛ.>

³ «'In ðo lubhonnyɔ nɛɛ ð 'dɛ dli zɛɛ: <Na -kanyɔ -ka 'mi kwɛɛ -sa, sa in 'ka we nua? In 'ni late, in 'ka kpaalubho nu. 'In, in 'ka -kun, zu -muv bhala 'mi. ⁴Aa! Da na -kanyɔ -ka 'mi kwɛɛ -sa, -we in 'kaa lɛnu, 'in nyuma talva 'ka 'mi 'bi 'nye, in -yi wel!»

⁵ «'In -wa ð -kanyɔɔ kpagbu mia 'wlu, ð yia wa la -bhlo -bhlo. Ð yia tianv la, 'in ð nɛɛ -mɔɔ -ylae: <Na -kanyɔɔ kpagbu zuma mi -mi 'wlua?»

⁶ «-Mɔɔ yia we 'bigupali ð -ylae: <'Kpi -balii glv gbu mia 'mi 'wlua.>

«'In ð nɛɛ -mɔɔ -ylae: <-Na 'sebhe ni, -in -di la slvi, -in celi glv 'sɔ 'ya kugbua.>

⁷ «-Muv 'bigv, 'in ðo lubhonnyɔ yia 'yabhlo layibhaɛ: <'In -mi, kpagbu zuma -in ka 'wlua?»

«'In -mɔɔ yia we 'bigupali ð -ylae: <'Mɔɔ bii glv gbu.>

«Ð nɛɛ ð -ylae: <-Na 'sebhe ni, -in celi glv -mɔna.>

⁸ «Nu, -luu 'yliyɔzɔnyɔ 'nyuuu -kanyɔ yia ð 'ɲni kwali ð nacikakie 'gbu.» 'In -Zeu yia

we 'wlubha, gbagbie nyae: «Nu, dudu mi -gv -nyuma ka naci 'nyuu wa 'dekpuv nyidi, we 'ka zli 'klv -nyuma -zi.»

⁹ -Zeu yia we -gvdiɛ: «'In nɛɛ ain -ylae: a dli nyuma 'tale, duduɔgv 'ɲnumnlu nya. Zli we yia ain 'wobɔa, 'in wa 'ka amiaa 'lakpasu kpa, -Lagɔɔ -zɔɔ.

¹⁰ «Nyume -ɔ mia tiklu -li yua -sesɛɛ lɛnuda, ð tiklu 'ya -li 'kadu lɛnuda. Nyume -ɔ 'nia -mi tiklu -li yua -sesɛɛ lɛnuda, ð 'ni 'ya tiklu -mi -li 'kadu lɛnuda. ¹¹A 'ni -mi tiklu, 'in a 'ka dudu -gv 'ɲnumnli -we bhua la kpa, nyɔɔ 'ka ain 'ɲnumnlu -zɔnu yoo 'nyea? ¹²'In a 'ni -mi tiklu, a 'ka nyuma -putuu -lu kpa sa -yibheli, -we -wa amiaa -nu, nyɔɔ 'ka we ain 'nyea?

A 'na 'bhulu 'gwezi 'wv amiaa -kanyɔ nya -ni

¹³ «Lubhonnyɔ yabhlogbɔɔ 'ni mneni ð 'ka -cian 'sɔ -yla lubho nu. Ni, 'yabhlo ð yia 'wɔnyɛa, 'in ð 'ka -bhloo zekali. 'Yabhlo -yɔ ð yia lanɛa, 'in -bhlo 'ka ð dudvnyumani. A 'ni mneni a 'ka -Lagɔ -yɔ 'gwezi -yla lubho nu dabɔdu.»

-Zeu gbaha Falizunyuma -gv
(Mt 11.12-13, 5.31-32; Mk 10.11-12)

¹⁴ 'Gwezi nani Falizunyuma duduɔ 'gbu, wa 'nua welnya -mni, -zugba wa palu -Zeu gla. ¹⁵-Zeu nɛɛ wa -ylae: «Amia nua amiaa 'dɛ nyuma tiklu 'wv nyuma 'yliya 'wv, 'in -Lagɔ -yi amiaa dli. Ni, -we mia 'kaduv nyuma 'yliya 'wv, 'wv -Lagɔ nyɛa we.

¹⁶ «We 'ka 'Zan -Batisu bhla yli, -zugba Moizu titee 'sebhe -yɔ -Lagɔgbuv -faltpanyaa 'sebhe mi la. We 'ka wee bhla 'wobhu, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapiligbu wa gba. 'In nyuma duun gva la, wa 'ka we zɔ pla. ¹⁷Ni, yali -yɔ dudu mneni we 'ka labhu. 'In titee celhu 'ya yabhlogbɔɔ 'ni mneni we 'ka 'sa labhu.

¹⁸ «Nyume -ɔ -ka ð 'ɲwɔɔ kwɛɛ -sa, ð -ka 'ɲwɔɔ -putu kwa, gbonyuu ð nua lɛ. 'In -ɔ -ka kwɛɛsarɲwɔɔ kwa, gbonyuu -mɔɔ nua lɛ.»

'ɲnumnyɔ -yɔ bobabhanyɔ -Lazali

¹⁹ -Muv 'bigv, -Zeu yia wa gbuɔ nine -mni 'palu: «'ɲnumnyɔ yabhlo mi bhaa, 'ylinanɔ -naanya ka -vale 'tɛa, 'mv ð plaa 'wv. 'In 'yli weee zli, ð saa 'feti 'mɔna nya.

²⁰ -Muv bhla, bobabhanyɔ yabhlo wa laa -Lazali, -ɔ ka ku 'gbia 'bhua la, -mɔɔ pi ðo

'hnumnunyoo -buduŋwee la. ²¹ 'In lililunya -we bhlia oo 'hnumnunyoo 'tabhle zo, -Lazali 'yubha yaa o 'ka we li. 'In -zugba gwunya menɛ o 'gbia 'yli la.

²² «'Yli yabhlo nya, bobabhanyo yia tli. 'In -Lagoo 'anzinya yia o Ablaamu kwesi kwa. 'Hnumnunyoo -moo yi 'yaa tli, 'in wa yia o 'bhlu. ²³ 'Hnumnunyoo mi stada -moo tltlunya dudu -gu, o 'bhua 'wlu 'wu, 'in o yia Ablaamu -yoyi 'pupi, -zugba -Lazali mi -moo kwesi. ²⁴ Toun, 'in o yia 'wokpi: <Dide Ablaamu, -in 'yli 'mi nyazi, -in tie -Lazali, o 'ka o -kwitayaa 'mne 'nyu lu fa, 'in o 'ka na mo -gu lawotolu. Nu, in mi stada bhabha -seli -kosu 'wu.>

²⁵ «'In Ablaamu yia we 'bigupali o -ylae: <Na 'yu, -in 'pa -bha dli nu, -in ka -nanuu zuzunu weee 'yi zlume dudu -gu, -zugba -Lazali sia. -Sleen, wa mi -Lazali dli -belu -yopalida -seli, -zugba -mi -na sia. ²⁶ 'In 'ya, 'gbiwlu 'kadu mi a -yo -aun 'so nyidi. We 'gbu, nyuma -wa 'yubhaa wa 'ka -amtaa -gbe 'bhv, wa 'ka amtaa -gbe mni, wa 'ni we mneni. 'Sa -bhloo 'de, da -in mia, nyume yabhlgooo 'ni mneni -moo 'ka 'ya -moo 'bhv, 'in -moo 'ka -amtaa -gbe yi.>

²⁷ «'In oo 'hnumnunyoo nee: <Dide, -mi na bhuhoe, we -ka 'sa -mi, -in tie -Lazali na didee -buduŋwee. ²⁸ Nu, in ka bhelia gbu, -Lazali kwa wa weli, wamia yi 'ya siasada -muni yi.>

²⁹ «Ablaamu yia we 'bigupali o -ylae: <-Na bhelia ka Moizu titee 'sebhɛ -yo -Lagobbu -falpanyaa 'sebhɛ kwɛɛ, -we we gbaa wa -yla, wa zu we 'nuŋwe!>

³⁰ «'In oo 'hnumnunyoo nee: <Dide Ablaamu, gbuzunu -wa, mu -nanu -wa 'bhie, nu, nyume yabhlo -ka -seli 'bhv tltlunya -gbe, o -ka wa weli kwa, 'in wa 'bhitia wa dli.>

³¹ «'In Ablaamu nee o -ylae: <-We Moizu titee 'sebhɛ -yo -Lagobbu -falpanyaa 'sebhɛ gbaa, wa 'ni we 'nuŋwe zu, nyume 'de yi 'wusoo tltlunya glaa, o yi wa weli kwaoo, wa 'na 'ka o weli 'wŋwuu.> »

17

Gbonyuu -yo nyumee -yogbu 'wotttie (Mt 18.6-7, 21-22; Mk 9.42)

¹ -Zezu nee o 'binonya -ylae: «Gbu -we 'kaa nyuma gbonyuu lukwa, we mi la

koomu. Nyume -o ka -gbe wee gbonyuu -ka 'bhv, gbonyuu mi o -nu nya. ² 'In wa -ka o tukpa 'kadu -bli -yo gbuanu, wa -ka o gumunyu lu viteli, we nani 'yli o -nu nya. O yi 'yilaasi -manu 'yabhlo gbonyuu lukwa. ³ A zu amaa 'de 'yliyo!

«-Na bheli -ka gbonyuu lenu, -in palu we o -yla la. O -ka we yibheli, -in ti o -yogbu 'wu. ⁴ -Na bheli -ka -mi -yla gbonyuu lenu -zakpa gbeso 'yli -bhlo nukple, 'in o -ka -na -gbe yi, o -ka we yibheli, wee 'yli -bhloo 'de nya -zakpa gbeso, -in ti o -yogbu 'wu.»

-In 'ylimani -amtaa diluzvue -guwola

⁵ 'Yli yabhloo zlu, -Zezuu tietienya nee o -ylae: «Nyumaa -Kanyo, -in 'ylimani -amtaa diluzvue -guwola.»

⁶ 'In Nyumaa -Kanyo yia we 'bigupalu: «Amtaa diluzvue -ka -mi 'kienyi mutadu 'ya 'bhisa, a mneni a 'ka su -muni -yla gba: <-In 'tlu, -in 'ka -na 'de faa mni gumunyu lu, 'in we zua aun 'nuŋwe.>

Lubhonunyoo nuuu -lubho

⁷ «Sa 'bhisa: aun glaa, nyume yabhlo ka lubhonunyoo yabhlo, kpaapanyo nya, 'nooluu 'yliyozunyoo nya. Da -moo -ka kpaas 'bhv, o -ka -moo -yoyi, o yi -moo -yla gba: <-In yi sluu, -in 'ka lii? ⁸ -Innya, nu, gbaa o yia o -ylae: <-In pi na lililu, -in 'bhiti -na -bana. -In wla na lililu, -in -ka lilie bhia 'bhie, -in 'ka -na -nu li. ⁹ O 'ni mneni o 'ka o lubhonunyoo fuo 'pa, -we o gbaa -moo -yla, -we -moo nua lee 'gbu, we 'ni muu? ¹⁰ Sa we mi 'yaa amtaa -nu nya: -we weee -Lago gbaa a nu le, a -ka we lenu, a gbae: <Lubhonunya -kpuu -amia -mia, -we -Lago gbaa -a nu le, 'mu -a nua le.> »

-Zezu jipea *solibhanya kugbua

¹¹ Da -Zezu mia -Zeluzalemoo mnuda, 'in o yia Samalii -yo Galilee 'wugbelida 'plu. ¹² Da o plaa 'gbe yabhlo nukple, 'in *solibhanya kugbua yia o yoo yi. ¹³ Wa -tlulu o -yola, 'in wa yia 'wokpkpte bhli: «-Zezu, -Slolunyo, -in 'yili -aun nyazi!»

¹⁴ -Zezu 'yia wa -yo, 'in o nee wa -ylae: «A mni amaa 'de -Lagobbonya 'kluslolu.»

Da wa mia mnuda, 'in wa yia 'pu. ¹⁵ Wa glaa, 'yabhlo yibhelia we 'ji nu, o ka 'pu, 'in o yia lubhiti, -zugba o mnuni -Lagoo 'hni, 'wokpkpte nya. ¹⁶ O bhlia -Zezuu bhv -yo, o yia o 'wlu zofa, 'in o yia o fuo 'pa. Oo nyume mia, *Samalii -nyume -wa. ¹⁷ Toun,

-Zezu nee: «'Lee, nyuma kugbua 'ni 'pɔv, wa gbomɔna pɔu 'na? ¹⁸ 'Mu we 'ni 'lak-payu -mɔni 'wɔbhɔ, nyume yabhlogbɔɔ 'ni 'wlukɔvɔn lapɔpali, ɔ 'ka -Lagɔ fuo 'paa yii?» ¹⁹ 'Bhie, -Zezu nee ɔ -ylae: «-In -sɔ 'wɔ, -in mɔn. -Na dɔlvɔvɔe ka -mi pue.»

-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɔle mi aɔn nyidi (Mt 24.23-28,37-41)

²⁰ Falizinyuma yia -Zezu layibha 'lee: «'Lebhla -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɔlɔbhla 'ka nyɔnia?» 'In -Zezu yia we 'biɔɔpali wa -ylae: «-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɔle mia, wa'a 'yi we -yɔ 'yli nya. ²¹ Wa 'na 'ka gba ni, <A -tali, -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɔle mi -seli!» 'in <We mi mɔ!» A yibheli we 'ji ni, * -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapɔle mi aɔn nyidi.»

'Yli -we nya Nyumee 'Yu 'kaa yi

²² 'Bhie, -Zezu nee ɔ 'bunɔnya -ylae: «'Bhla yabhlo yia nyɔnia, 'in a 'ka gba, a 'ka *Nyumee 'Yu 'yi, 'yli -bhlogbɔɔ nya, 'in a 'na 'ka ɔ 'yi. ²³ Nyuma -ka gba: <ɔ mi -seli», 'in wa -ka gba, <ɔ mi mɔ», a 'na dɔli we dɔli 'wɔ -ni, 'in a 'na mɔni -mɔ -gwagwie nya -ni. ²⁴ Sa 'nyu -ka 'yika 'pa, we -nyumali bhua yalu gwedɔlɔda, 'in we mɔna we bhualɔda, zli Nyumee 'Yu yia yia, 'sa ɔ yia -mia. ²⁵ We mi ni, ɔ sia -sɔ bhabha, 'in desleɛn -nyuma 'ka ɔ solɔ lapali.

²⁶ «-We 'plia *Nowee bhla, Nyumee Yuu yiyizli, mɔ -bhloo de yia lenua. ²⁷ Nowee bhla, nyuma mi lida, wa mi 'mada, wa mi kukwalɔda, wa mi wa 'ɔnyiyua yli zoda, 'in Nowee batoo 'wɔ -gbɔ yli yia nyɔni. Nowee -gbɔlaa batoo 'wɔ, tɔvɔn, zezeguda lɔa, 'in 'nyu yia nyuma lasa.

²⁸ «*Lɔtvɔ bhla 'sa -bhlokpade we nua: nyuma mi lida, wa mi 'mada, -zugba, wa zɔ lu, 'in wa pa -vale, wa pa kpaa, 'in wa subha -budu. ²⁹ 'In 'yli -we nya Lɔtvɔ 'bhva *Sodɔmɔ, wee 'yli nya -Lagɔ kwilɔlia -kosu -yɔ -bhuhui slo, 'in we yia wa lasa.

³⁰ «'Yli -we nya Nyumee 'Yu yia 'bhlewlɔa, 'sa -bhlokpade we yia nua.

³¹ «Wee 'yli nya, -ɔ -ka nyapɛda -mi 'pipee, ɔ 'na mɔni ɔ 'gba 'wɔbhua -budu zɔ -ni. 'Sa -bhlokpade, -ɔ -ka kpaa -mi, -mɔɔ 'na bhitili lɔ -zɔɔ -ni. ³² A 'pa Lɔtvɔ 'ɔnyɔn dɔli -gu. ³³ Nyumee -ɔ -ka ɔ 'yliyɔgagie 'wɔgɔ, 'wɔ ɔ yia we bɔa. 'In -ɔ -ka ɔ 'yliyɔgagie 'wɔbɔ, kwɛe we yia ɔ -tɔa. ³⁴ 'In nee aɔn -yia gbuzɔvɔ sae: wee 'yli -mɔni sabɔ, nyuma 'sɔ -ka lapɔda -mi, 'yabhlo wa yia 'wɔbhua,

'in wa 'ka -bha -gudv ti. ³⁵ 'ɔnyɔn 'sɔ -ka -lu bhuda -mi, 'yabhlo wa yia 'wɔbhua, 'in wa 'ka -bha ɔ -libheyi ti. [³⁶ Nyuma 'sɔ -ka kpaa -bhlo 'wɔ -mi, 'yabhlo wa yia 'wɔbhua, wa 'ka -bha ɔ -libheyi ti.]»

³⁷ 'In -Zezuu 'bunɔnya yia ɔ layibha 'lee: «'Nyumaa -Kanyɔ, da gbv -mɔni 'ka lenua?» 'In -Zezu yia we 'biɔɔpali: «Da 'kwie -ka -mi, -bha -ɔnyaa -zlo mia.»

18

Gbɔwɔbhunyɔ 'nyuu -yɔ -dɔgbarɔwɔ

¹ -Mɔv 'biɔv, -Zezu yia wa gbɔv nine 'pali, ɔ 'ka we wa 'klɔslɔlu ni, -Lagɔ wa 'kaa bhuhɔeda -tɔ 'kɔmɔv, 'kɔa 'na wɔli wa 'ylɔli -ni. ² «Gbɔwɔbhunyɔ yabhlo mia 'gbe yabhlo 'wɔ, ɔ'ɔ sɔ -Lagɔ, 'in ɔ'ɔ zɔ nyume yabhlogbɔɔ 'nɔnyɔwe. ³ Wee 'gbe -bhloo 'de 'wɔ, -dɔgbarɔwɔ yabhlo mi -bha 'ya. 'Kɔmɔv ɔ mɔna ɔ gbɔwɔbhunyɔɔ -gbe, 'in ɔ gbaa ɔ -ylae: <-In 'bhu in -yɔ na tɔnyɔ 'sɔɔ nyidi gbv 'wɔ.»

⁴ «'Yli weee nya, ɔ gbɔwɔbhunyɔ ɔ nyuu we -yɔ. 'Bhie, 'yli yabhlo nya, 'in ɔ yia 'wlukɔvɔn lapɔpali, ɔ nee ɔ 'deɛ dɔli zɔe: <'In sɔ -Lagɔ, 'in 'in ɔ nyume yabhlogbɔɔ 'nɔnyɔwe, gbuzɔvɔ -wa. ⁵ Ni, -dɔgbarɔwɔ -mɔni mi 'mi sɔlɔda duuun 'gbv, ɔ gbv na yia 'wɔbhua. We 'ni -mɔvɔv, 'in ɔ yia 'mi sɔlɔda 'yli weee nya.» »

⁶ 'Bhie, Nyumaa -Kanyɔ yia we -gudɔe: «- We ɔ gbɔwɔbhunyɔ 'nyuu gbaa, a pɔlv we yukwli! ⁷ 'In -Lagɔ naa, -mɔɔ -bhasanya -ka ɔ gbɛgbɛn 'wɔkpɔda -mi zɔlvɔe -yɔ jibheza, -mɔɔ 'na 'ka wa -yɔgbv 'wɔbhv tɔklu? 'Lee, we 'bɔ ɔ yia 'wɔgwɔlɛɔ yɔ? ⁸ 'In nee aɔn -ylae: -unnya, wa gbv ɔ yia 'wɔbhua slɔv. 'In da Nyumee 'Yu -ka yi, ɔ yi dɔlvɔnya dɔvɔ -gv ylu?»

Falizinyumee -yɔ nisɔn -gwɛzisanyɔɔ gbɔv nine

⁹ Nyuma -wa yia wa 'de tɔklu -Lagɔ 'yliya 'wɔ, 'in wa tɔlɔlia nyuma tɔlvɔ 'ylɔli, ma -yɔ -Zezu 'paa gbɔv nine -mɔni: ¹⁰ «Nyuma sɔ mɔna -Lagɔbudu 'kadu zɔ -Lagɔ bhuhɔe. 'Yabhlo -wa Falizinyumee, 'in -budu -wa nisɔn -gwɛzisanyɔ.»

¹¹ «'In Falizinyumee -mɔni yia -Lagɔ bhuhɔe ɔ 'deɛ dɔli zɔe: <'Oo -Lagɔ, nyuma -tɔlvɔ

-wa 'wienya, tolva 'nı -mı tiklu, 'ın tolva -yo 'ıjwnı -putu dia -budu 'wv. -Amı 'nı -maa 'bhisa -mı, 'ın 'debhie, ın 'nı nısun -gwezisanyo -mɔnı 'bhisa mu 'gbv, na paa -mı fuo. ¹²Lokowlu -bhlo 'wv na pla 'sun 'yli 'sɔ, 'ın -lu weee na yta, 'ın na nyɛa -mı we kugbua -gv -bhlonv.»

¹³«Nısun -gwezisanyo -mɔɔ vıaa gwe, ɔ 'nı 'yıbha ɔ 'ka yalı yla, ɔ kpaa 'wlu la, 'ın ɔ nɛɛ: <'Oo -Lago, -ın 'yılı -amı gbonyuu -lɛnɔnyo nyazi.»

¹⁴'In -Zezu yia we -gudıe: «In nɛɛ aun -yılɛ: ɔɔ nyumɛ -mɔnı, da ɔ mıa ɔ -budıjwɛɛ mɔnıda, ɔ -yo -Lago ka weli -bhlo, we 'ka Falizinyumɛ -zi, -Lago ka ɔ -yɔgbv 'wɔtu 'gbv. Nu, nyumɛ -ɔ ylımanıa ɔ 'dɛ, zɔ -Lago yia ɔ belıa, 'ın nyumɛ -ɔ belıa ɔ 'dɛ zɔ, 'yılımanıa -Lago yia ɔ.»

-Zezu ıjwnaa 'yilaası 'nyu la
(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

¹⁵'Ylı yabhlo nya, nyuma yia -Zezu 'yuy-olua -la, ɔ 'ka wa 'nyularjwna, wa kwɛ -gv lapalıe nya. -Zezuu 'bunɔnya 'yia we -yo, 'ın wa yia waa nyuma vuvue bhlı wa 'wluo kpılıe nya. ¹⁶'In -Zezu yia waa 'yuyolua ɔ 'dɛ -yɔbelı, 'ın ɔ nɛɛ: «A 'tide 'yua 'yi, wa 'ka na -gbe yi, a 'na -kulu wa 'yoo -nı. Nu, nyuma mıa sa 'yilaası nı 'bhisa, -Lagoɔ nyumaa 'wıulapılıe mı -maa -nı nya.

¹⁷In nɛɛ aun -yila gbuzɔnu saɛ: ɔ 'nı -Lagoɔ nyumaa 'wıulapılıgbv -yɔıjwnu 'yısłkpile 'bhisa, ɔ 'na 'ka -Lagoɔ -gbe pla.»

İjnumnı nyımesłoyu
(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

¹⁸'Ylı yabhlo nya, Zuıfıvı 'yugalnyo yabhlo 'yıbhaa -Zezu laɛ: «Na -slolunyɔ -zɔnu, lɛɛ -lu ın 'ka lɛnv, 'bhie, 'yılıyɔgagıe -we 'nıa bhlıluda -ka, 'ın ın 'ka we 'yia?»

¹⁹-Zezu yia we 'bigıppalı ɔ -yılɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbv -na la 'mı nyumɛ -zɔnuva? We 'nı -Lagoɔ 'debhlogbɔɔ 'wıubhv, nyumɛ -zɔnu 'nı -mı. ²⁰-In -yi -Lagoɔ *tıtenıya: <-In -yo 'ıjwnɔ -putu 'na -dılı -budu 'wv -nı*, -ın 'na 'bhalı nyumɛ -nı, -ın 'na yılılı 'wie -nı, -ın 'na zılvı nyumɛ yo -yo -nı, -ın zv -bha -na dıde -yo -na 'nyaa.»

²¹ɔɔ nyumɛ nɛɛ: «Na -kanyɔ, ın mı nyımesłı nya, 'ın ın yia tıte -mını 'nııjwɛzıvıe bhlı.»

* 18:20 gıɛktweli 'wv, we jı -wa nı: -wa kıkwalıa, wa -yo nyuma -putu 'na -dılı -budu 'wv -nı.

²²-Zezu 'nıa gbv -mını, 'ın ɔ nɛɛ ɔ -yılɛ: «-Lu -we -ın 'kaa lɛnv, we -tv 'wv -bhlo: -ın 'pa -na zıvɔzıvı weee pılv, 'ın -ın 'ka we 'gwezi bobabhanya 'wıuladılı. 'ın -ın 'ka 'ıjnumnıe 'yı -Lagoɔ -gbɛ. -ın -ka we lɛnvıe bhıa, -ın yi 'mı 'bı.»

²³Nu, ɔɔ nyumɛ 'nıa weli -mını, ɔ mı 'ıjnumnınyo 'kadı nyaa 'gbv, 'ın we yia ɔ dlı sumanı. ²⁴-Zezu 'yia we -yo nu, ɔɔ nyumɛ dlı ka sumanı, 'ın ɔ nɛɛ: «İjnumnıya 'ka -Lagoɔ nyumaa 'wıulapılıgbe 'wv pla, -yo we -kaltı! ²⁵İjnumnınyo 'ka -Lagoɔ nyumaa 'wıulapılıgbe 'wv pla, we -kaltı -yo we -zi *-nyɔmɛɛ seenu 'bhıka 'wıvplııe.»

²⁶Nyuma -wa mıa -Zezu yukwlı pılvıda, wa nɛɛ ɔ -yılɛ: «Aya! We -ka 'sa -mı, nyɔɔ -mɔmɔ 'ka gbv 'wıubhvıa?»

²⁷-Zezu yia we 'bigıppalıe: «-We ka lɛnvıe nyuma 'nıa mnenı, -Lago mnenı we lɛnvıe.»

²⁸Tɔn, Pıelı nɛɛ -Zezu -yila: «-In -talı, -a ka -amıaa -lu weee -bha tı, 'ın -a yia -mı 'bı yi.»

²⁹-Zezu nɛɛ wa -yılɛ: «In nɛɛ aun -yila gbuzɔnu saɛ: *-Lagoɔ nyumaa 'wıulapılııe 'gbv, nyɔɔɔ nyɔɔ -ka ɔ -budu klaa, ɔ 'ıjwnɔ klaa, ɔ bhııa klaa, ɔ dııda -yo ɔ 'yua -bha tı, ³⁰-lu -duun ɔ yia 'yia bhla -mını nya, we 'ka -bha 'wuzı. 'In -mıvı 'bigı, bhla -we yia yia, 'ın ɔ yia 'yılıyɔgagıe -we 'nıa bhlıluda -ka.»

-Zezuu -zakpa tanı gbıa ɔ tıltııe -yo ɔ 'wısvɔ gbv

(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)

³¹-Zezu -yo ɔ 'bunɔnya kugbua lɛ 'sɔ mı mɔnıda, 'ın ɔ nɛɛ wa -yılɛ: «A -talı, -Zeluzalɛmv -a mını da. Gbv -we -Lagoıgbvı -falpınyıa ɛıta Nyumɛ 'Yuu daa, -mɔ we yia lɛnvıa. ³²⁻³³Nu, nyuma -wa 'nıa -Lago -yi, -maa -yila wa yia ɔ wıaa. 'In -maa 'ka ɔ gla palı, -maa 'ka ɔ vıelı, 'ın -maa 'ka ɔ -dıe -gv slı. Sıta wa yia ɔ, 'ın wa 'ka ɔ 'bha, we 'yılı taa zlı, 'ın ɔ 'ka 'wısvɔ tıltılnıya glaa.»

³⁴Nu, weli -we -Zezu gbıa, we 'jı mı zızedaa 'gbv, ɔ 'bunɔnya 'nı we 'wılanıvı.

-Zezu jıpea 'lɔlɔnyo yabhlo Zelikoo gbe nıkpıle

(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

³⁵-Zezu 'ka Zelikoo kwıeı bea yi, 'lɔlɔnyo -dı yoo ıjwɛ -yo la, -zugba ɔ zla. ³⁶ɔɔ 'lɔlɔnyo 'nıa 'pılıplınyıa weli, 'ın ɔ yia layıbha, lɛɛ nu lɛa?

³⁷ 'In -maa nɛɛ ɔ -yla: «Nazaletiyu -Zezu mia 'plida.»

³⁸ Tɔɔn, ɔ yia 'wɔkpɪ: «*-Davidu 'Yu -Zezuuɔ, -in 'yili 'mi nyaziɔɔ!»

³⁹ Nyuma -wa mia -Zezu 'yu nɔda, 'in -maa yia ɔ 'wluo 'kptɪ, wa nɛɛ ɔ -yla: «'Mu nɔwɛ!» 'In ɔ yi 'yaa 'wɔkpɪ 'titɛɛ: «-Davidu 'Yuuɔ, -in 'yili 'mi nyaziɔɔ!»

⁴⁰ -Zezu 'yiligbea, 'in ɔ nɛɛ nyuma -yla, wa -yo ɔ 'so yi. Da 'lɔlɔnyo bea ɔ kwesi, 'in -Zezu yia ɔ layibha: ⁴¹ «Lɛɛ -lu -in 'yibha in nɔ lɛ -mi -yilaa?»

-Mɔɔ yia we 'bigɔpalɛ: «Na -Kanyo, -in -blo na 'yili, in 'ka layi lu.»

⁴² -Zezu nɛɛ ɔ -ylɛɛ: «-Na 'yili -bloɛ, -na dɪzɔzɔvɛ ka -mi pue.» ⁴³ -Bha -bhlokpade, ɔ bhliia layiyɛ, 'in ɔ yia -Zezu 'bi mni, -Lagoo 'ɛɛni mɔnɔnɛ nya. Nyumaa -zlo 'yia we -yo, 'in -maa yi 'yaa -Lagoo 'ɛɛni mɔnɔnɛ bhli.

19

-Zezu -yo -Zasee

¹ 'Yli yabhlo nya, -Zezu plaa Zelikoo, ɔ mi wee 'gbe 'wɔduda, ² 'ɛɛnɔnyo yabhlo mia -bha, *nisɔn -gwezisanyaa -kanyo nya, 'mɔ wa laa -Zasee. ³ ɔ mi 'klɪ 'yida, -de nyoo -wa -Zezuu, ɔ 'ka ɔ -yoyu 'gbv. ɔ mi nyume kibhe nya, nyumaa -zloo 'gbv, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka ɔ -yoyu. ⁴ 'Yoo -we -Zezu mia kwada, -Zasee tɪia -gwagwie la, su wa laa sikomɔlv -we 'yiligbea wee 'yoo nɔwɛ -yo, 'in ɔ yia we -gbla. -Zezu yia -bha 'plɪlia, ɔ 'ka ɔ 'yu 'gbv.

⁵ -Zezu nyinia wee su zo, ɔ yilaa yali, 'in ɔ nɛɛ -Zasee -ylɛɛ: «-In 'sibhli la slɔv, -na -gbe in 'kaa -zɛɛn -gv.» ⁶ -Zasee 'sibhliia la -gwagwie nya, 'in ɔ -yo -Zezu 'so yia ɔ -buduɛɛ mni 'mɔna nya.

⁷ -Wa weee 'yia -bha, 'in -maa yia -Zezu zo nɔwɔɔnɛnɛ bhli, wa nɛɛ: «ɔ nyume ka gbvnyuuu kwe -kanyoo -gbe -gva mni.»

⁸ 'In -Zasee yia Nyumaa -Kanyo 'yu be, 'in ɔ nɛɛ ɔ -ylɛɛ: «Na -Kanyo, in 'yibha in 'ka bobabhanya na zɔzɔnɔvɛ kibhe 'nyɛ. 'In nyoo in -ka 'gwezi duun kwɛɛ -sa, in 'ka -mɔɔ we -zakpa -mɔna 'nyɛ.»

⁹ 'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylɛɛ: «'Pɔpɔvɛ ka -zɛɛn -budu -mni zo pla. -We ka gbv -wa, -mi mi 'ya Ablaamvɔ zɔyilinyume nya.

¹⁰ Ni, nyuma -wa mɔna, 'ma Nyumɛɛ 'Yu yia 'yilibalanɔna, 'in ɔ 'ka wa gbv 'wusa.»

Zɔlubhonnyaa taa gbv nine
(Mt 25.14-30)

¹¹ Da nyuma mia -Zezuu wɛlv yukwli pɔlvda, 'in ɔ yi 'yaa wa -yla gbv nine yabhlo 'pa. -We ka gbv -wa, da ɔ cipaa -Zeluzalem -yo, 'in wa yia we 'wlukvɔvɔ lapɔpali ni, deslɛɛn -Lago slɔlua ɔ nyumaa 'wɔlavɔlvɛ.

¹² ɔ nɛɛ wa -ylɛɛ: «'ɛɛnɔnyo zɔyilinyume yabhlo mni dɔdɔ -putu -gv, wa 'ka ɔ nyumaa 'wɔlavɔlvɔ -zɛlv, 'in ɔ 'ka lɔyi. ¹³ Da ɔ 'kaa mni, 'in ɔ yia ɔ zɔlubhonnyaa glaa nyuma kugbua la. 'In ɔ yia wa -can gbua -bhlo -bhlo 'wɔlavɔlvɛ. ɔ nɛɛ wa -ylɛɛ: «A 'pali we -valɛ, 'in na lɔyibhli 'ka 'sa nyini.»

¹⁴ «'In ɔ dɔdɔ -gv nyuma mi ɔ 'wɔnyɛdaa 'gbv, wa yia nyuma ɔ 'bi tie, 'in wa nɛɛ: «-A 'ni 'yibha nyume -mɔni pɪlv -aun 'wlu la.»

¹⁵ «Wa -zɛlv ɔ nyumaa 'wɔlavɔlvɔ, 'in ɔ yia ɔ dɔdɔ -gv lɔyi. Tɔɔn, ɔ zɔlubhonnyaa ɔ 'nyɛa zɔlvɛ 'gwezi yoo, 'in ɔ yia wa la. 'In -we wa 'yia, ɔ 'ka we nɔwɛ yibheli.

¹⁶ «ɔ zɔlubhonnyaa tɔnɔ yia, 'in ɔ nɛɛ: «Na -Kanyo, 'gwezi -we -in 'nyɛa 'mi yoo, we -zakpa kugbua ka we -gvbho.»

¹⁷ «Nyumaa 'wɔlavɔlvɔ nɛɛ ɔ -ylɛɛ: «We nani 'yili, zɔlubhonnyo -zɔnɔ -in -mia. -In ka -lu -sɛlɛɛ lɛnɔvɛ 'yilɔyɔvɔvɔ 'gbv, 'gbe kugbua na yia -mi yoo 'nyɛa, -in 'ka we 'wɔlavɔlvɛ.»

¹⁸ «ɔ zɔlubhonnyaa 'sɔnɔ yia, 'in -mɔɔ nɛɛ: «Na -kanyo, 'gwezi -we -in 'nyɛa 'mi yoo, we -zakpa gbv ka we -gvbho.»

¹⁹ «Nyumaa 'wɔlavɔlvɔ nɛɛ ɔ -ylɛɛ: «-Mi -mɔni, 'gbe gbv na yia -mi yoo 'nyɛa, -in 'ka we 'wɔlavɔlvɛ.»

²⁰ «ɔ zɔlubhonnyaa tɔnɔ yia, 'in -mɔɔ nɛɛ: «Na -kanyo, -na 'gwezi in zizea 'naa pi 'wɔ mu ni. ²¹ In mi -mi sɔdaa 'gbv, in yi 'saa nɔ. Ni, -in mi dɪlɛlɔnyo nya. -Lu -we -in 'ni ladi, 'mɔ -na bhua 'wɔ. 'In da -in 'ni 'mɔnɔ 'pa, -bha -na dia 'mɔnɔ.»

²² «Nyumaa 'wɔlavɔlvɔ nɛɛ ɔ -ylɛɛ: «Zɔlubhonnyo 'nyuu -in -mia. -Na 'dɛɛ nɔwɛ wɛlv -gv, na yia -na -yɔgbv 'wɔbhua. -In yi we 'ji ni, dɪlɛlɔnyo in -mia, 'in -lu -we in 'ni ladi, 'mɔ na bhua 'wɔ, 'mɔnɔ -we in 'ni 'pa, 'mɔ na dia. ²³ Lɛɛ ka 'gbv -in 'ni na 'gwezi banki 'wɔ kwa, we 'ka -gvbho? 'In in -ka lɔyi, in 'ka -mɔ we -saa?»

²⁴ «-Mvɔ 'bigv, nyuma -wa mia -bha, ɔ nɛɛ wa -ylɛɛ: «A -sa 'gwezi ɔ kwɛɛ, -ɔ 'yia we -zakpa kugbua a 'nyɛ we -mɔɔ yoo.»

²⁵ «Wa nɛɛ ɔ -ylae: «-Amiaa -kanyo, -moo ka 'cun we kugbua kwɛɛ!»

²⁶ «'In ɔ yia we 'bigupali wa -ylae: «In nɛɛ, -wa weee kaa -lu duun, wa -nu wa yia -gupala. 'In nyime ɔ -nia -lu duun -ka, we -seleɛ de mia ɔ kwɛɛ, kwɛɛ wa yia we ɔ -saa. ²⁷ -Sleɛn, na tonyuma 'nia 'yibha in pɔli wa 'wlu la, a -yo wa yi -seli, 'in a -di wa -blu na 'yibadi.» »

-Zezu nynia -Zeluzalemu
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Zn 12.12-19)

²⁸ -Zezu bhua sa gbagbie, -muv 'bigu, ɔ yia nyumaa -zlo 'yugali, 'in ɔ yia -Zeluzalemu mni. ²⁹ Da ɔ mia Betifazee -yo Betani kwesi beda, -gogo wa laa *Olivusunyaa -gogo kwesi, 'in ɔ yia ɔ 'bunanya 'so tie ɔ 'de 'yu. ³⁰ ɔ nɛɛ wa -ylae: «'Gbe -we mia -meme -ain 'yu, da a -ka -mo nyini ni, -sokofali -dogbu a yia lubhu -jida ylia, nyime yabhlogbo 'ni -slo we -gu ladi, a -sa we lubhu, a -yo we yi -seli. ³¹ We -ka nyime yabhlo ka an layibhae: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a sa we lubhua?» A gba ɔ -ylae: «-Amiaa -Kanyo 'yibha we.» »

³² Waa tietienya mnia, saa 'de -Zezu gbaa we wa -yla, 'in wa yi 'saa we yli. ³³ Wa mi wee -sokofali -dogbu lubhu -sada, 'in we -cian yia wa layibhae: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a sa we lubhua?»

³⁴ 'In wa yia we 'bigupali: «-Amiaa -Kanyo 'yibha we.» ³⁵ 'Bhie, wa -yo wee -sokofali yia -Zezuu -gbe yi. 'In wa yia we wa 'naanya -gu lapali. 'In wa yia -Zezu we -gu -gblali. ³⁶ Da -Zezu mia mnida, -zugba nyuma -yo 'naa -sluslve mni 'yloogblo ɔ 'yu.

³⁷ ɔ 'plitia Olivusunyaa -gogoo yoo 'wu, ɔ 'ka -Zeluzalemu cupaa yi, 'mna yea ɔ 'bunanya -zlo, 'in wa yia -Lagoo 'hnumnue bhli, weli 'tite nya, ninee 'hnpaligbu weee ka da wa 'ytaa 'gbu. ³⁸ 'In wa nɛɛ: «Nyumaa 'wluapulunyɔ mia yida Jejitapeɛ 'hni nya,

-Lago hwna ɔ 'nyu la.
'Wotvte -dlɔo -mi yali,
'in -Lagoo 'hni 'yliman!»

³⁹ Faliznyuma -tolva mia nyumaa -zlo glaa, wa nɛɛ -Zezu -ylae: «-Slolunyɔ, -in gba -na 'bunanya -yla wa 'mu hwe.»

⁴⁰ -Zezu yia we 'bigupali: «In nɛɛ ain -ylae, wa -ka hwe 'mu, 'in tokpanya kpia 'wul!»

-Zezu wia -Zeluzalemu 'gbu

⁴¹ -Zezu nynia -Zeluzalemu kwesi, ɔ -talta wee 'gbe -gu, 'in ɔ yia we 'gbu wi. ⁴² ɔ nɛɛ: «Cun, -Zeluzalemu, -we 'kaa -mi 'wotvte -dlɔo 'nye, -in -ka yaa -zɛɛn yli nya we yibheli, we nani 'yli. Ni, -sleɛn we mi zizada -mi kwɛɛɛ 'gbu, -in 'ni mneni -in 'ka we 'yu. ⁴³ -We ka gbu -wa, bhlangya yia nynia -na -nu nya, 'in -na tonyuma 'ka -mi 'suo bibeli. 'In wa 'ka -mi 'wokla so weee lu. ⁴⁴ Nu, la wa yia -in -yo -na nyuma 'so -saa. -Na -budunya wa yia wlaa, we tokpa 'na 'ka -gu ladi lida -tu. -We ka gbu -wa, bhla -we nya -Lago 'yula -mi nyazi, 'in ɔ yia -mi 'wusaa yi, -in 'ni we yibheli.»

-Zezu vua -valepanya -Lagobudu 'kadu hweɛ

(Mt 21.12-17; Mk 11.15-19; Zn 2.13-22)

⁴⁵ -Zezu mnia -Lagobudu 'kadu hweɛ, 'in ɔ yia -valepanyaa vuvue bhli. ⁴⁶ ɔ nɛɛ wa -ylae: «We mi celida -Lagosebhe 'wue: «Na -budu mia, -Lago -bhuhoe -budu -wa. 'In 'mu amia nua 'wienyaa zizada 'wu.»

⁴⁷ 'Komsu, -Zezu slolua nyuma -Lagobudu 'kadu zo, -zugba, *-Lagobubunya -cian klaa, -Lagoo titee gwesanya -yo Zuifvu 'yugalunya yia 'kli, wa 'ka ɔ 'bha. ⁴⁸ 'In sa wa 'kaa nu, wa 'ka ɔ 'bha, 'sa 'ni -mi. -We ka gbu -wa, nyuma duun ka ɔ hweɛ weli -zɔnuu yukwli pulve -mani.

20

Da -Zezuu gbolen se 'bhulva?

(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

¹ 'Yli yabhlo nya, -Zezu mi nyuma gbu -sloluda -Lagobudu 'kadu zo, -zugba ɔ gba wa -yla -Lagobu. 'In -Lagobubunya -cian klaa, -Lagoo titee gwesanya -yo Zuifvu nyuma kpati yia ɔ -gbe yi. ² 'In wa yia ɔ layibhae: «Se -mumu nya -na nu gbunya -muni lea, -in gba we -ain -yla. 'In nyoo 'nye -mi we lenu sea?»

³ -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «Gbuu go -bhlo na yi 'yaa amia layibhaa. ⁴ Nyoo tie *Zaan ɔ batizee nyuma, -Lago -wa yaayu, nyuma -wa yi? A gba 'mi -yla we.»

⁵ 'In wa yia we -gu kpelie bhli wa 'dekpu nyidi, 'in wa nɛɛ: «-A -ka gba, (-Lago tiea ɔ), 'in ɔ yibhaa -ain lae: «Lɛɛ ka 'gbu a 'ni Zaan weli 'wɔhwnua?» ⁶ 'In -a -ka gba: «Nyume tiea ɔ, 'in nyumaa -zlo bhaa -ain gboku 'wu. -We ka gbu -wa, nyuma -yi we 'ji nu, Zaan mi -Lagobuu -falpanyo nya.» ⁷ We 'gbu, wa

yia we 'bigupali -Zezu -ylae: «-ጋ tiea Zaan, -a 'ni ጋ -yi.»

⁸'In -Zezu nee wa -ylae: «-Aa. We -ka 'sa -mi, ጋ 'nyea 'mi wee gbunya -minu lenu se, -ami 'na 'ka 'ya -moo -kanyoo 'jnu ain -yla gba.»

Nokple 'ylinyunonya -wa nua -dlakpaa lubho

(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

⁹-Muu 'bigu, -Zezu yia nyumaa -zlo gbuu nine -minu 'pali: «Nyume yabhlo 'paa -dlakpaa, 'in ጋ yia we -gu -busalubhonunya lapali. 'In ጋ yia -mo -gwile -lakpa 'wu mni. ¹⁰Da -dlaya -sa bhla nynia, 'in ጋ yia ጋ zolubhononyo yabhlo tie -busalubhonunya 'bi, wa 'ka ጋ -nu wla. 'In waa -busalubhonunya -mani yia ጋ zolubhononyo -momi bhiti, 'bhie, wa yia ጋ vu kwe klo nya. ¹¹'In oo kpaaa -kanyo yi 'yaa ጋ zolubhononyo -putu tie. 'In waa -busalubhonunya yi 'yaa -moo bhiti, wa yia ጋ veli, 'in wa yia ጋ vu kwe klo nya. ¹²ጋ yi 'yaa ጋ zolubhononyaa tanu tie. Wa nu 'yaa -moo le, 'in wa yia -moo kpaaa -gnima viteli.

¹³«ጋጋ -dlakpaa -kanyo nee: «Sa 'in 'ka nua? Na yu, -ጋ ka ze in -kalia, 'mo na yia tiea. Na dli zo nu, -bha wa yia ጋ zua.»

¹⁴«Nu, da -busalubhonunya 'yia oo 'yu, wa nee wa 'dekpaa nyidie: «-ጋ 'kaa ci oo kpaaa -kanyoo 'bi li, mo ni. -A 'bha ጋ, 'in wee kpaaa 'ka -amtaa -nu -ze.» ¹⁵'In wa yia ጋ kpaaa -gnima viteli, 'in wa yia ጋ 'bha.»

'In -Zezu yia layibhae: «'Lee, sa oo -dlakpaa -kanyo 'ka wa nua? ¹⁶Yia ጋ yia, ጋ 'ka ጋ -busalubhonunya -mani 'bha, 'in ጋ 'ka wee kpaaa nyuma -putu yoo 'nye.»

Da nyuma 'nua wee weli -minu, 'in wa nee: «-Gbaa! -Muu 'na 'ka lenu!»

¹⁷'In -Zezu ylaa wa, ጋ nee: «Weli mia da celida, sa we 'ji mia?»

«Tukpa -we -budusubhanya -saa kwnee, mu -zea -buduu gwigwiyli -tukpa -zoonu.»

¹⁸Nyoo nyoo -ka wee tukpa -minu -gu bhilili, la ጋ wowlala. 'In wee tukpa -ka nyoo -gu bhilili, ጋ topu we saa.»

Nisun -gwezii plulbe Sezaa kwee

(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

¹⁹-Lagoo titee gwesanya klaa, -Lagobubonyaa -cian klaa, wa ka we 'jiyibheli nu, ma -yo -Zezu -saa wee gbuu

nine. Wa mi 'kli 'yida, wa 'ka -Zezu kpa -bha -bhlokpade, 'in wa yia nyumaa -zlo so.

²⁰Wa mi sa -Zezu -koda, -muv 'bigu, 'in wa yia ጋ 'wiemi gbuu lenunya yoo 'pa, -wa nua wa 'de nyuma tuklu 'bhisa. Waa nyuma -mani 'ka ጋ zabhli, ጋ layibhie nya. 'In weli -kpua -ka ጋ jwwee 'tla, wa 'ka ጋ gbu 'wlu di, 'in duduu 'wlulapulonyo kaa 'tite -yo se, wa 'ka ጋ -moo yoo 'nye. ²¹'In wa yia ጋ gbu -minu layibhae: «-Amtaa -Slolunyo, -we -na gbaa, 'in -na slolua, -a -yi we 'ji nu, we tuklu. -'In yla nyumee -kwikwi. Sa -Lago 'yibhaa nyume -mi, 'mu -na slolua gbuzonu sa. ²²'Yoo -amtaa tite nye -ain, -a plulu *Sezaa kwee nison -gwezi yaayti, -a 'na plulu we -nu?»

²³-Zezu yibhelia wa -dawlii 'ji, 'in ጋ nee wa -ylae: ²⁴«A -slolu 'mi *Wlomu -tama yabhlo 'klu. Nyoo ka 'wlu -yo ጋ jnu mi we -gaa?»

'In wa nee: «Sezaa -wa.»

²⁵'In ጋ nee wa -ylae: «-We -ka *Sezaaa -nu, a 'nye we Sezaa yoo. 'In -we -ka -Lagoo -nu, a 'nye we -Lago yoo.»

²⁶Weli -we ጋ mia gbada nyumaa -zlo 'yu, we -mumu -gu wa 'kaa ጋ kpali, -muv 'ni 'yi. Nu, ጋ gbuu 'bigupali weli ka wa jwegaga -subhalu 'gbu, wa yia jwee 'muda -tu.

'Lee, tilitunya yi 'wusoo?

(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

²⁷*Sadusenyuma, -wa gbaa tilitunya 'ni mneni wa 'ka tilitu lu 'wusoo, ma bea -Zezu kwesi, 'in wa nee ጋ -ylae: ²⁸«-Amtaa -kanyo, Moizu ka we celi -ain -yla titee 'sebhe 'wue: «Nyume -ka 'jhwano -ka, ጋ -ka tli, ጋ 'ni 'yu -ka, ጋ bheli kwa ጋ -dugbadaa. 'In ጋ -yo oo 'jhwano 'so 'ka ጋ bhelii zua lala, 'in -moo 'jnu 'ka dudu -gu -tu.» ²⁹Nu, zlume nyume yabhlo ka nukpasuyaa gbeso. Wa kpaas kwaa 'jhwano, ጋ 'ni gwali, 'in ጋ yia tli. ³⁰Wa 'sonu yia oo 'jhwano kwa. ³¹'Bhie, wa tanu yia ጋ kwa. 'Sa we nua waa bhelia gbesoo -nu nya, wa 'de weee -yo ጋ 'ni gwali, 'in wa yia tli. ³²Wanuu 'bigu, 'in oo 'jhwano -moo yi 'yaa tli. ³³Nu, waa bhelia gbeso ka oo 'jhwano -momi kwa -bhlo -bhlo. 'In 'yli -we nya tilitunya yia 'wusoo, nyoo ka 'jhwano ጋ -mia?»

³⁴'In -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «Bhla -minu nyuma mi kukwalida. ³⁵Nu, nyuma -wa -Lago -saa -bha, 'in -wa kaa we 'klu, wa 'ka 'wusoo tilitunya glaa, 'in wa 'ka dudu lolu -gu mni, wa 'na 'ka kukwali. ³⁶Nu, wa 'ni -sleen mneni wa 'ka tli, -we ka gbu -wa, wa 'wlu -Lagoo 'anzunya. Wa mi -Lagoo

'yua nya. -Lago ka wa 'wobhu tltlunya lu, 'in wa yia 'yliyogagie 'yi. ³⁷ Moizi ka we -slo lu vaa, nu, tltlunya yia 'wusaa, 'in wa 'ka 'yliyogagie 'yi. Da misagusu pilee -bhoo 'yli, 'in o yia Jejitaŋe la: «Ablaamv -Lago, Izaku -Lago, Zakobv -Lago.»

³⁸ 'In -Zezu yia we -gudie: «Wel -muni slo lu nu, -Lago mia, 'yliyoganyaa -Lago -wa, o 'ni tltlunya -Lago. Nu, wa 'de weee mi 'yliyoganya nya -Lago 'yilya 'wu.»

³⁹ -Lago titee gwesanya tɔba nee -Zezu -ylae: «-Amiaa -slo lunyo, -we -in gbaa, gbuzonu -wa.» ⁴⁰ 'In waa nyuma 'ni 'masleen 'yibha, wa 'ka gbu -putu o layibha.

-Lago -Bhasanyo mi -Davidu -Kanyo nya

(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)

⁴¹ -Zezu nee wa -ylae: «Lee ka 'gbu wa gba -Lago -Bhasanyo mia, -Davidu yu -wa?

⁴² Nu, -Davidu 'debbie -gbolu nee Luusebhe 'wue:

«Jejitaŋe nee na -Kanyo -ylae:

«-In -di da la na lilisɔlv.

⁴³ 'In in 'ka -na tonyuma -na bhv zo lapal,

-in 'ka wa -gv no.»

⁴⁴ Nu, sa o -Lago -Bhasanyo 'ka 'ya -Davidu 'yu -zea?»

A 'na nnuv -Lago titee gwesanyaa lenvgbv le -ni

(Mt 23.1-36; Mk 12.38-40)

⁴⁵ Da nyuma weee -wa mia -bha, wa mia -Zezu yukwli puluda, 'in o nee o 'binonya -ylae: ⁴⁶ «A zu amiaa 'de 'yilyo -Lago titee gwesanyaa gbegebein. Wa 'yibha tlv -bana 'kadu 'wuplaple, -zugba wa zie we nya. 'In wa 'yibha wa -sa wa fu, wa 'nujwezove nya -zejila 'wu. -Lagobudu zo -yo 'fetnya -gv, 'yugbein ladi die wa 'yibhaa kpe -zonnya -gv. ⁴⁷ -Dugbarwɔ wa saa -maa -lu weee kwee. 'In wa bhuhoea -Lago nyuma 'yilya 'wu kpokpo, nyuma tiklu 'bhisa. We 'gbv, -Lago yia wa -yogbv 'wobhua, 'in wanuv -kaslv 'ka nyuma tɔbaa -nv 'wuzi.»

21

Bobabha -dugbarwɔ

(Mk 12.41-44)

¹ -Zezu ylaa o 'de kwesi, 'hnumnunya mia 'gwezi -gbo 'wu paluda -bhlo -bhlo, -Lagobudu 'kadu zo, 'in o yia wa -yoyi. ² Wee bhla -bhlokpade nya, bobabha -dugbarwɔ

mia wee -gbo 'wu tamayua 'so paluda, 'in o yi 'yaa -moo -yoyi. ³ -Bha -Zezu gbaa: «In nee auv -yla gbuzonu sae, bobabha -dugbarwɔ -mɔni wlaa duun, mo -zia wa 'de weee 'wu. ⁴ 'Hnumnunya mia, 'gwezi -we wa gbu 'nia 'wu -ni, 'mu wa wlaa. 'In omo, o boba 'wu, 'gwezi -we o 'kaa lili, 'mu o wlaa.»

-Zezu gbaa -Lagobudu 'kadu -wlowlee gbu

(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)

⁵ -Muv 'bigv, nyuma tɔba mi -Lagobudu 'kadu 'yilinano gbu gbada. Tukpa 'nani wa 'subhala we klaa, 'in -lu 'nani wa 'nyea -Lago, -we nya wa namanu we zo 'yli, we 'gbv. 'In -Zezu yia we 'bigv palɔ -ylae: ⁶ «'Yilunya yia yia, -buduu tukpanya a yia de -yo -guladidida, we 'yabhlogoo 'na 'ka we -libheyi -gv -tv. Jitea we 'de weee yia.»

Gbonyi 'kaa lenv duduv bhuhbie 'yu

(Mt 24.3-14; Mk 13.3-13)

⁷ 'In wa yia o layibhae: «-Amiaa -slo lunyo, lebhla -muv 'ka lenva? Lee -lu 'ka wee -li -muni lenvbhla -slo lu?»

⁸ 'In -Zezu yia we 'bigv palɔ: «A zu amiaa 'de 'yilyo, nyume 'na nnuv auv -dawli -ni. Nu, nyuma -duun yia na 'hni -gv yia, 'in wa 'ka gbae: «-Ami -wa -Lago -Bhasanyo!» 'In: «We bhla ka nyini!» Nu, a 'na nnuv wa 'bi -ni. ⁹ Da a -ka tvgv -yo -yowusɔlv ee 'di 'no, a 'na nnuv nyano -ni. We mi nu, we nu le tta. Nu, -muv 'ni desleen duduv bhulida.»

¹⁰ 'Bhie, o yia we -gudie: «Tu yia laga 'so nyidi 'wusaa. 'In nyuma 'wlulapilnyo yabhlo 'ka nyuma 'wlulapilnyo -gudv -yowusɔlv. ¹¹ Dudu yia zuklua, hwo yia yia, 'in gu 'kadu yia nyuma -yobhoa duduv da weee. -Nanagbunya -yo gwedigbunya wa yia -yoyia yali, 'in we 'ka nyuma -nyamigbo -gv -la.

-We 'kaa -Zezu 'binonya yli mu ni

¹² «'In -muv weee 'yu, kpa wa yia auv, wa 'ka auv 'klyie 'wopalɔ, wa 'ka auv -Lagobudunya zo kwa, wa 'ka amiaa -yogbv 'wobhu, 'in wa 'ka auv -kaslv 'wopa. Nyumaa 'wlulapilnya -yo duduv 'wlulapilnya 'yu wa yia auv kwaa na 'gbv. ¹³ -We weee mia de yia lenva, 'in na gbunya ka da a 'yia, a 'ka we gba. ¹⁴ -We a 'kaa gba, a 'ka amiaa 'de gbo -gv -sa, a 'na pvpalɔ we 'wlukvun la -ni. 'In a 'na luv we 'gbv dli -ni. ¹⁵ Nu, na 'debbie -gbolu yia auv gbuyilo welɔ hwee zua. Sa amiaa

tunyuma 'na 'kaa we kpeli, 'in wa 'na 'kaa we 'bigupali weli 'yi, 'sa. ¹⁶Nu, amiaa didea -yo amiaa 'nyaanya, amiaa bhelia, amiaa nyuma -yo amiaa 'talea yia aun wlaa. 'in wa 'ka aun glaa nyuma duun 'bha. ¹⁷Na 'gbu, nyuma weee yia aun 'wonyea. ¹⁸Nu, amiaa 'wluonyii go yabhlogboo 'nia mnaa yi. ¹⁹We 'dɛɛ 'gbu, a kpa amiaa 'de la -kli, 'in a 'ka 'yliyogagie -zɔnu 'yu.

-Zezu gbaa -Zeluzalemuv -wɔwɔbɛe gbu
(Mt 24.15-21; Mk 13.14-19)

²⁰«Da a -ka we -yoyi, -Zeluzalemuv tunyuma 'sloja ka we gbeli, -zugba a yibheli we 'ji nu, -Zeluzalemuv gbee labhughla ka cɔpa. ²¹Muv bhla, -wa -ka Zudee -dɔdɔ -gu -mi, -maa -yo -gwagwie mu zizea -gɔgɔnya 'wlu. -Wa -ka -Zeluzalemugbe nokplɛ -mi, -maa 'tla wee 'gbe nokplɛ. 'in -wa -ka kpa -mi, -maa 'na yili -zɔɔ -ni. ²²Sa -Lago 'kaa ɔ nyuma -yogbu 'wubhu, wee 'ylunya nokplɛ mu ni. We mi celida, 'in ɛ we yia nua. ²³Lɛɛ gbonyuu yi 'sa, nokplabhue njwɔ -yo -wa mia 'yua 'nyenida yia, wee 'ylunya -muni nya! Nu, siasie 'kadu yia wee dɔdɔ -gu yia. 'in -Lagoɔ 'cɛ 'ka -mɔ -nyuma -yowusɔb. ²⁴'Bhaa wa yia tɔlva tugugble nya, 'in wa 'ka tɔlva dɔdɔ -putunya -gu kwa gali nya. Nyuma -wa 'nia Zuifu, -gu wa yia -Zeluzalemuv nɔa, wa 'ka we su, 'bhie, wanuv bhla 'ka 'saa bhia.

Nyumeɛ 'Yuu yiyie
(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)

²⁵«Gwedili wa yia -yoyia, 'yiv klaa, 'cu -yo -zeli klaa, we -gu. Gumunyuu saju -pa -jiji 'kadu yia lenva, 'in dɔdɔgu -nyuma weee dli 'ka sumani, nyano 'ka wa 'wuslo. ²⁶'in -we weee yia lenva dɔdɔ -gu, 'mu nyuma mia 'wlukuvn lapupalida, we dli -sulo yia wa 'bhaa. Nu, yalu 'tite weee yia zuklua. ²⁷Nu, Nyumeɛ 'Yuu wa yia -yoyia yida yalɔpɔpa -gu, ɔ 'tite -yo ɔ 'njumnie nya. ²⁸Da wee gbunya -muni lenve -ka gwedi, a 'yiligbe gege, 'in a 'bhu 'wlu 'wv. Nu, -Lagoɔ amiaa gbuwusayli ka cɔpa -kwɛun.»

-We figisu slolua mu ni
(Mt 24.32-35; Mk 13.28-31)

²⁹'in ɔ yia wa gbuv nine -muni 'pali. ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A yla figisu -yo su -tɔlva weee -muni! ³⁰Da a -ka we -yoyi nu, we mi tɔpɔda, a yibheli we 'ji nu, 'nyu -lva bhla ka cɔpa. ³¹'Sa -bhlokpade, da a -ka gbunya -muni lenve

-yoyi, a yibheli we 'ji nu, -Lagoɔ nyumaa 'wlulapule ka cɔpa. ³²'in nɛɛ ain -yla gbuzɔnu saɛ: dɛslɛn -nyumaa 'de weee 'na 'ka tli, 'in wee gbunya -muni 'kaa lenv. ³³Nu, la yali -yo dɔdɔ yia 'bhua, na weli 'na 'ka labhu 'mnumnu.

A -tu 'yliyogada

³⁴«A zu amiaa 'de 'yliyɔ! A 'na yeli amiaa dibhe 'fetunya -yo nu bhabhaa mamie -ni, 'in a 'na lɔlɔdli dɔdɔ -gɔv -lii 'gbu -ni. We 'ni -muvv, 'in Nyumeɛ 'Yuu yiyiyli tɔlta aun. ³⁵Nu, sa 'sowli tɔlta zibhi, 'sa -bhlokpade wee yli -muni yia dɔdɔgu -nyuma weee 'tɔlta. ³⁶We 'dɛɛ 'gbu, a -tu 'yliyogada, a 'na njwɔnu 'yɔla -ni. A -tu -Lagoɔ bhuhhoeda 'kɔmvv, a 'ka 'tite 'yi, 'in gbu weee yia yia, a 'ka we lu. 'in a 'ka Nyumeɛ 'Yuu 'klv 'yiligbee mneni.»

³⁷Zli, -Zezu slolua nyuma -Lagobudu 'kadu zɔ. 'in jibheza, ɔ mnia lapa -gɔgɔ wa laa *Olivusunyaa -gɔgɔ 'wlu. ³⁸Zlukpe 'tutu, 'in nyumaa -zlo yia -Lagobudu 'kadu zɔ, ɔ weli yukwli pɔlva.

22

Zuifu 'yugalunya zva -Zezuu -yogbu
(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Zn 11.45-53)

¹*'Floo -we 'nia gɔɔ -yo -ka, -we ka 'feti dia gwe *'Wuzitiyli 'fetu zli, we ka cɔpa. ²-Lagobubonyaa -cian -yo -Lagoɔ titee gwe-sanya 'yia 'kli, wa 'ka -Zezu 'bha. Nyumaa -zlo gbelia -Zezu, wa sɔsɔvee 'gbu, wa 'ni we mneni.

Zudasɔ nua -Zezu -dawli 'wv
(Mt 26.14-16; Mk 14.10-11)

³Nu, -Zezuu 'bunɔnya kugbua ɛ 'sɔɔ lu -nyume yabhlo wa laa Zudasɔ Isikaliɔv, -Saatan ka ɔ 'wv pla. ⁴Sa Zudasɔ 'kaa -Zezu wla, 'in ɔ yia we gbaa muni -Lagobubonyaa -cian -yo 'sloja kua -Lagobudu 'kadu njwɛɛ -cian -yla. ⁵We yia wa 'muna 'wɔla. 'in wa nɛɛ ɔ -yla, wa 'ka ɔ 'gwezi 'nye. ⁶Zudasɔ njwɔnua we -yo, 'in sa ɔ 'kaa wa -Zezu yoo 'nye, 'in nyumaa -zlo 'na 'kaa we 'jijiyibheli, -zugba ɔ talia we 'yoo da.

-Zezu nɛɛ ɔ 'bunɔnya pi 'Wuzitiyli 'fetu -gu -lililu

(Mt 26.17-25; Mk 14.12-21; Zn 13.21-30)

⁷Yli -we nya wa 'kaa 'Wuzitiyli 'feti -gu *'bhlabhleyua 'bha, we -yo 'Floo -we 'nia gɔɔ -yo -kaa 'feti, we 'yli ka nyini. ⁸'in -Zezu yia

Pielh -yo Zaan tie, o nee wa -ylae: «A mni -
aun -yla 'Wuzitylu 'feti -gu -lililu pia, -a 'ka
we li.»

⁹ 'In wa yia o layibhae: «Mo -in 'yibha -a
mni we pilia?»

¹⁰ -Zezu nee wa -ylae: «Bhla -we nya a -
ka -zoo plaa yi ni, nyume yabhlo a -yo o yia
gbelia, o ka 'nyunyida 'wlu. -Budu -we zo o
yia plaa, a pla o 'bt. ¹¹ A gba -buduu -kanyo
-ylae: «-Amiaa -slolunyo nee, -buduu 'yu -
we zo o -yo o 'bunonya 'kaa 'Wuzitylu 'feti
-gu -lililu li, da we mia?» ¹² -Budu 'yu 'kadu
mia we 'wlu, -we kaa -goladi -li -zoon zo, 'in
o slolua we aun da. -Bha a yia wee -amiaa
lililu pia.»

¹³ 'In wa yia mni, 'in sa -Zezu gbaa wa -yla,
'in wa yi 'saa we ylt. 'In wa yia 'feti -gu lililu
pi.

Nyumaa -Kanyoo -mowlu -lililu
(Mt 26.26-30; Mk 14.22-26; 1 Kol 11.23-25)

¹⁴ Da lilibhla nyinia, 'in -Zezu -yo o ti-
etienya yia lililu gwe ladi. ¹⁵ O nee wa -ylae:
«In 'yibha -in -yo aun 'ka 'Wuzitylu 'feti -gu
-lililu li dli weee nya, 'bhie, na siasia yli 'ka
nyini! ¹⁶ Nu, in nee aun -ylae: we 'bhu -zeen
'wu, in 'na lililu nu -putu lia yi. Zli a -ka
wee lililuu 'ji 'wulanv kpeen kpeen, -mo -
Lago 'wulapilgbe 'wu, we zli na lia we.»

¹⁷ -Zezu 'bhua nu -kopy 'wu, 'in o yia -
Lago fuo 'pa. 'In o nee: «A 'bhu 'kopy nu
'wu, a dlili we nukpla -lu a 'dekpva nyidi.

¹⁸ Nu, in nee aun -ylae: we 'bhu -zeen 'wu, in
'na 'ka 'masleen nu 'ma, 'in -Lago nyumaa
'wulapilte 'kaa yi.»

¹⁹ -Muv 'bigv, o 'bhua 'floo 'wu, 'in o yia -
Lago fuo 'pa. O didlia we la, 'in o yia we wa
'woladlili. 'In o nee: «-We mia da na ku -wa,
'mu in wlaa amiaa 'gbu. A li wee 'floo -muni,
'in a 'ka 'mi ligbeda -tu bhla weee nya.» ²⁰ Wa
bhua lilie, 'in -Zezu yi 'yaa 'sa wa nu -kopy
yoo 'nye. 'In o nee: «Wee 'kopy -muni -wa -
Lago -yo nyuma 'soo *'wuslolu -lolu, -we
ka 'gbu na 'pton yia jite amiaa 'gbu.

²¹ «'In a yla: o 'kaa 'mi pelu 'pa nyuma
kwee, o mi da. Na so -yo o so mi lililu lu
kna -bhlogbo 'wu. ²² Gbuzonu -wa, sa -
Lago 'yibhaa we, 'sa Nyumee 'Yu yia mnia.
Nu, nyume o 'kaa o wla, 'in wa 'ka o 'bha,
gbunyuu mi -moo -nu nya.» ²³ 'In wa yia
layibhalie bhli: «-Aun glaa nyoo 'ka -muv
lenva?»

-Aun glaa nyoo -wa 'kadva?

²⁴ -Zezu 'bunonya nyidi kpelte 'kadu yia
-bha -bho. Wa 'yibha, o -wa wa glaa
'kadu, wa 'ka o yibheli. ²⁵ -Zezu nee wa -
ylae: «Dudvgo -nyumaa 'wulapilunya pilu
wa 'wlu la, 'tite weee nya. 'In -wa kaa wa,
-maa 'yibha wa la -maa gbuzonu lenunya.»

²⁶ 'In amia 'na nuvu 'sa -maa 'bhisa -ni.
Nu, o -wa 'kadu aun glaa, o -mi 'yuslokpile
'bhisa. 'In -o -wa amiaa -kanyo, o -mi amiaa
zolubhononyo 'bhisa. ²⁷ Nu, nyume o -dia
lililu gwe la, mo 'yilia yaayu, o mia lililu
dlilida -moo 'yilia yi? O -dia lililu gwe la mo
'yilia. We 'ni muv? We nani 'yli! -Muv bhla,
-ami mi aun nyidi nyumee zolubhononyo
'bhisa!

²⁸ Da wa mia 'mi sialida, amia mia da,
amia -tua 'mi kwesi 'yli weee nya. ²⁹ Sa na
Dide 'nyea 'mi nyumaa 'wulapilte se, 'sa -
bhlokpade -ami na nyea 'ya we amia. ³⁰ -Mo
na 'wulapilgbe 'wu, lia a -yo 'mi 'so yia, 'in
a -yo 'mi 'so 'ka 'ma. 'In 'nyummnikpe -gu a
yia ladia, 'in a 'ka 'Izlaelu *'zva kugbua le
'soo -yogbu 'wobhu.

-Zezu nee Pielh yia o gbu kpelta
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Zn 13.36-38)

³¹ «'Simoo, 'Simoo, -in pu yukwili! *-
Saatan 'yibha o 'ka aun 'wobhli, sa wa bhla
'mno 'wu, 'in sa wa susalia we 'ya -yo we flu
'wu, 'sa. ³² In ka -Lago bhuhoe -na 'gbu,
dlizuvde yi -mi 'woboo 'gbu. 'In 'yli -we
nya -in -ka lobhiti na -gbe, -in 'temani -na
bheliaa dli la.»

³³ Pielh nee o -ylae: «Nyumaa -Kanyo, in ka
dli -sa, -in 'ka -kaslu 'wu mni, -in -yo -mi
'so. -in -ka thoo, in -yo -mi 'so.»

³⁴ 'In -Zezu yia we 'bigupali: «In nee -mi -
ylae: -zeen -yli -muni nya, -koko 'na 'ka gbo,
'in -na kpelta na gbu -zakpa ta. 'In -na gbaa,
-in 'ni 'mi -yi.»

A mnazi la, a 'ka tu gu

³⁵ -Zezu nee wa -ylae: «Da in tiea aun,
'in a 'mia 'gwezi -bhoto, -bada -yo -sakwla
'wobhu, -lu ka aun 'woboo?»

'In -maa yia we 'bigupali: «-Innya, -lu
yabhlogbo 'mi -aun 'wobo.»

³⁶ 'In o nee wa -ylae: «Nu, -sleen o -ka
'gwezi -ka, o 'bhu we 'wu. O -ka -bada -
ka, o 'bhu we 'wu. 'In -o 'ni tugugble -ka,
-moo 'pa -moo -bana 'kadu pelv, 'in o 'ka we
'yabhlo zo. ³⁷ In nee aun -ylae: welt -we wa
celia -Lagosebhe 'wu, -we gbaa:

«Wa ka o gbunyuu kwe -cian glaa zeli,»

na 'gbu wa yia we celi. Nu, -we wa celi na 'gbu, we mi nu, we nu le, -bha -tu 'wu -se.»

³⁸Ɔ 'bunonya neɛ ɔ -ylae: «Nyumaa -Kanyo, tugogble so ni.»

'In ɔ neɛ wa -ylae: «We -tu sa!»

-Zezu bhuhoea -Lago Olivusunyaa -gogo 'wlu

(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42)

³⁹-Zezu 'tlaa, 'in ɔ yia *Olivusunyaa -gogo 'wlu mni, ɔ -yo ɔ 'bunonya 'so. Sa ɔ nua -benyi 'sa. ⁴⁰Da ɔ nymia wee da, 'in ɔ neɛ wa -ylae: «A bhuhoe -Lago, a yi laylagbu lu bhili.»

⁴¹'Bhie, sa nyume -ka gboku viteli da we bhlia, 'in ɔ yi 'saa wa gwevla. Ɔ 'sibh-lia 'kukolu, 'in ɔ yia -Lago bhuhoe. ⁴²Ɔ neɛ: «Dide, -in -ka we 'yibha, -in vlali 'mi siasie 'kadu -muni gwe. We 'na -zeli nanuɔ dumagbu -ni, we -ze -na dumagbu.» [⁴³Tɔɔn, -Lagoɔ 'anzi yabhlo 'bhva yali, 'in we yia ɔ 'klutlali, we 'ka ɔ dli latemanu 'gbu. ⁴⁴-Zezuu dli sumania tenyi tenyii, 'in ɔ yi 'yaa -Lago bhuhoe 'tuteɛ. 'in ɔ -yoo sloo 'wla 'puɔn, we yia bhliida -tu dudv.]

⁴⁵Da ɔ bhua -Lago bhuhoe, ɔ -soa 'wu, 'in ɔ yia ɔ 'bunonyaa -gbe luyi. 'in ɔ yia wa 'ytaa -ɲwɔda yli, -we ka gbu -wa, wa dli -su. ⁴⁶Ɔ neɛ wa -ylae: «Lee ka 'gbu a ɲwɔ 'ytaa? A -so 'wu, 'in a bhuhoe -Lago, a yi laylagbu lu bhili.»

-Zezu wa kpa

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Zn 18.3-11)

⁴⁷-Zezu mi ɔ 'bunonya -yla gbu gbada, 'in nyumaa -zlo yia ɔ 'tlali. Ɔ 'bunonya kugbua le 'soɔ 'yabhlo wa laa Zudasi, mɔ -galia wa 'yu. 'in ɔ yia -Zezu kwesi be, ɔ 'ka ɔ gbleli. ⁴⁸'In -Zezu neɛ ɔ -ylae: «Zudasi, -in 'ka *Nyumee 'Yu pelu 'paa 'gbu -na gblelia ɔ yi?»

⁴⁹Gbu -we 'kaa -Zezu yli, da ɔ 'bunonya 'yia we -yo, 'in wa yia ɔ layibhae: «Nyumaa -Kanyo, -a 'pa waa nyuma ni tugogbleɛ?» ⁵⁰Tɔɔn, 'in wa lu -nyume yabhlo yia -Lagobubonyaa -kanyo 'kaduɔ zolubhononyoo lilikwe -yukwli ɔ 'wlu -di.

⁵¹'In -Zezu neɛ: «A 'tide we 'yi, we -tu 'sa!» Ɔ zia ɔ nyumee yukwli kwe, 'in ɔ yia ɔ jipe.

⁵²'Bhie, -Lagobubonyaa -cian, -Lagobudu 'kaduɔ ɲwekunya -cian, -yo -Lagobudu zoo nyuma kpaɔi, -wa yia -Zezu kpa, -Zezu neɛ wa -ylae: «'Wienyo in -mia, 'in a yia 'mi kpaɔi yi tugogble -yo su kibhe nya kweɛ -nya

yi? ⁵³In -yo ain 'so mi 'komuɔ -Lagobudu 'kaduɔ zo, a 'ni 'mi kpa. Nu, wee bhla -muni mi amaa -nu nya, 'in we mia -Saataan 'tute mia nikpise 'wuu -nu nya.»

Pielu neɛ ɔ 'ni -Zezu -yi

(Mt 26.57-58,69-75; Mk 14.53-54,66-72; Zn 18.12-18,25-27)

⁵⁴Wa kpa -Zezu, wa -yo ɔ mnia, 'in wa yia ɔ *-Lagobubonyaa -kanyo 'kaduɔ -budu zo 'pa, -zugba Pielu mi -Zezu 'bi, ɔ 'ni ɔ -yo cipa. ⁵⁵Wa -dia -kosu 'yi wee -buduɲweɛ, nyuma -wa mia 'woloda, 'in Pielu yia wa nyidi ladi. ⁵⁶Zolubhononyoo 'yia ɔ -kosu ɲwe -yo ladida, ɔ ylaa ɔ tenyii, 'in ɔ neɛ: «Ɔo nyume -mɔni mi 'ya -Zezuu 'bunonyo nya zlume.»

⁵⁷'In Pielu yia we 'bigupali ɔo 'ɲwɔnɔ -ylae: «We 'ni gbuzonu, in 'ni ɔ -yi.»

⁵⁸-Bha bea -se, nyume yabhlo mia -bha, ɔ ylaa Pielu tenyii, ɔ neɛ: «-Mi mia de, -in mi 'ya ɔ 'bunonyaa glaa -nyume yabhlo nya.»

'In Pielu yia we 'bigupali ɔo nyume -ylae: «-Innya, -ami 'ni ɔ 'bunonyo.»

⁵⁹-Muɔ 'bigu, 'leli -bhlo 'plia sa, 'in nyume yabhlo yi 'yaa we ɲwe -yokpalie: «Cun, gbuzonu -wa, ɔo nyume mia de, ɔ -yo ɔ 'so mi zlume, ni, Galilee -nyume -wa.»

⁶⁰'In Pielu yia we 'bigupali ɔo nyume -ylae: «'Tale, lee -in 'yibha -in 'ka gba -bha? 'in 'nu -na weli 'wula.» Pielu mi -slo gbada, tɔɔn, 'in -kuko yia gbo. ⁶¹Nyumaa -Kanyo 'bhitia, 'in ɔ yia Pielu yla tenyii. Tɔɔn, weli -we Nyumaa -Kanyo gbaa, 'in Pielu dli yia we -gu -bho, ɔ neɛ ɔ -ylae: «Pielu, nyuma -yla -na yia gbaa nu, -in 'ni 'mi -yi, -zakpa ta, 'bhie, -kuko 'kaa -zeɛn gbo.»

⁶²Pielu 'tlaa, 'in ɔ yia nyaziwie wida -tu kpokpo.

-Zezu wa velta, 'in wa yia ɔ bhiti

(Mt 26.67-68; Mk 14.65)

⁶³Nyuma -wa mia -Zezu ɲwekuda, -zugba wa pali ɔ gla, 'in wa bhiti ɔ. ⁶⁴Wa -gbliia ɔ 'naa 'yli -gu, 'in wa yia ɔ layibha: «Nyoo 'pa -mi -lua? -in gba ɔ 'ɲni!» ⁶⁵'In wa yi 'yaa ɔ velti, weli 'yli -bhlo -bhlo nya.

-Zezu wa kwaa gbuwliwodunya 'yu

(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Zn 18.19-24)

⁶⁶Da zli zlia, Zuifuv nyuma kpaɔi, -Lagobubonyaa -cian -yo -Lagoɔ titee gwe-sanya yia 'wlu gbeli. 'in wa yia -Zezu gbuwliwodunya 'yu kwa. ⁶⁷'In wa yia ɔ

layibha: «-Lagoo -Bhasanyo -in -mia yi? -In gba we -aun -yla.»

-Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «In -ka we gba aun -yla, a 'nia we gbozovnu laa yi. ⁶⁸In -ka aun layibha, a 'na 'ka we 'bigupali 'mi -yla. ⁶⁹Nu, desleen 'debbie -gbolu, Nyumee 'Yu dia 'tite -ka -Lagoo lilisolu la.»

⁷⁰Tovnu, 'in wa 'de weee yia 'wokpi: «- Zugba, -Lagoo 'Yu -in -mia yi?»

'In o yia we 'bigupali wa -ylae: «'Mu a gbaa de: 'mo in -mia.»

⁷¹'In wa nee: «-A 'ni we dayunyaa gbu -ka! -A ka -amtaa 'de nya o nywee weli 'nu feifei.»

23

-Zezu wa kwaa Pilati 'yu

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Zn 18.28-38)

¹Nyuma weee -saa 'wu, 'in wa yia -Zezu Pilati 'yu kwa. ²'In wa yia o gbu 'wluladulie bhli -mo. Wa nee: «-A 'kaa nyume -mou 'yi, -zugba o mi -amtaa nyuma mnovuda. O nee -aun -yla, -a 'na 'peni Sezaa *nisov -gwesi -ni. 'In o nee, o de -wa -Lagoo -Bhasanyo, mo -wa nyumaa 'wlulapilunyoo.»

³Pilati yia o layibhae: «'Lee, Zuifov 'wlu-lapilunyoo -in -mia yi?»

-Zezu yia we 'bigupali o -ylae: «'Mu -in gbaa de.»

⁴'In Pilati nee -Lagobovonyaa -cian -yo nyumaa -zlo -ylae: «Gbu -we ka 'gbu in 'kaa nyume -mo ni -kaslu 'wupa, i'in 'yi we -yo.»

⁵'In wa nee 'ya weli 'tite nyae: «O gbuslolu weli -gu nyumaa -zlo solva nyumaa 'wlu-lapilunya -yo 'wu. Galilee dudu -gu o dulia we gwe, 'in o -yo we yia Zudee -dudu -gu 'plili, 'bhie, o -yo we 'so yia -zeen da -seli nyini -Zeluzalemv -dudu -gu.»

-Zezu wa kwaa Ewlovu 'yu

⁶Pilati 'nva wa nywee Galilee 'nyu, 'in o yia layibha: «Oo nyume -mo ni, Galilee -nyume -wa yi?» ⁷O 'nva nu, dudu -we Ewlovu pila 'wlu la, -mo -Zezu 'bhua, 'in o nee, wa kwa o Ewlovu. -Muv bhla, -zugba Ewlovu mi -slo -Zeluzalemv -dudu -gu.

⁸Ewlovu 'ya -Zezu, 'in o yia 'mova li. Nu, wa ka -Zezuu gbu -gbada -gwle, -zugba o nu we. O 'yibha o 'ka o 'yi, -muv 'bi ka 'wugwle. 'In o 'yibha o 'ka o gwedigbu yabhloo lenuda 'yi. ⁹O yia o gbu duun layibha, 'in -Zezu 'ni we 'yabhlogbov 'bigupali. ¹⁰-Muv bhla, -Lagobovonyaa -cian -yo -Lagoo titee gwe-sanya mi -bha, -zugba wa dili -Zezu gbu

'wlu la -gla nya. ¹¹Ewlovu -yo 'sloja palt -Zezu gla, 'in wa yia o gbu -kpva -nyume 'wuvu. 'In o nee, wa -pla o 'ylinano -bana 'wu, wa kwa o Pilatu -gbe lu. ¹²-Benyi, Ewlovu -yo Pilati 'so mi tonyuma nya. Wee 'yli -bhlokpa de nya, wa -zea 'tale -yo 'tale.

Zuifo 'yibha -Zezuu tithle

(Mt 27.15-26; Mk 15.6-15; Zn 18.39-19.16)

¹³-Lagobovonyaa -cian klaa, nyumaa 'yugalunya kpasu -yo 'gbee nuvkpla -nyuma weee, Pilati gbelia 'wlu. ¹⁴'In o nee wa -ylae: «A -laa 'mi nyume -mo ni, 'in a nee, o mi nyuma mnovuda. Mu mia! 'Mo in yibhaa de la aun 'yu. 'In gbunyii a dila o 'wlu la, in 'ni o 'yi we 'yabhlogbov lenunyoo nya. ¹⁵'In Ewlovu -moo 'ni 'ya o 'yi we lenunyoo nya. We 'gbu, o yia o lula -amtaa -gbe. -Muv 'bigu, nyume -mo ni, gbunyuuv -we o nua le, -we ka 'gbu o 'kaa tli, -muv 'ni -mi. ¹⁶We 'gbu, gbaa na yia wa seli o -pni nya bhahba, 'bhie, in 'ka o 'yitide.» [¹⁷Sa *'Wozitylu 'feti nyinia -bhlo, 'sa Zuifov tite gbaa Pilati 'tide wa -yla -kaslonyume yabhlo 'yi.]

¹⁸'In Pilati 'yibha o 'ka -Zezu 'yitidee 'gbu, wa 'de weee yia 'wokpi: «-In 'bha oo nyume -mo ni, 'in 'tide -aun -yla -Balabasi 'yi!» ¹⁹Zlme -Balabasi -solva duduv 'wlulapilunya -yo 'wu -Zeluzalemvugbe nuvkple, 'in o yia nyume 'bha. We 'gbu, wa yia o -kaslu 'wupa.

²⁰Pilati 'yibha o 'ka -Zezu 'yitidee 'gbu, o yi 'yaa weli 'wobhu 'so, 'in o yia waa nyumaa -zlo -yla gbu gba. ²¹'In wa yia 'wokpi 'tite o -yla: «Kulu o *su -gu la! Kulu o su -gu la!»

²²Pilati 'bhua weli -zakpa tanv 'wu, 'in o nee wa -ylae: «Gbunyuuv -muvv o nu lea? Gbunyuuv -we o nua le, -we ka 'gbu o 'kaa tli, i'in 'yi we -yo. We 'gbu, gbaa na yia wa seli o -pni nya bhahba, 'bhie, in 'ka o 'yitide.»

²³'In wa yia 'wokpi, -zugba wa kpali wee gbu -bhloo 'de nywe, wa kulv -Zezu su -gu la. 'In wa nywe -yotelo yia Pilati 'wuzi.

²⁴We 'gbu, -we wa 'yibhaa, 'in Pilati yia we lenugbu -yovnyuu. ²⁵Nyume -o -solva nyumaa 'wlulapilunya -yo 'wu, 'in o yia nyume 'bha, 'mo wa 'yibhaa wa tide 'yi. 'In Pilati yia -moo 'yitide. 'In o yia wa -Zezu yoo 'nye, 'in -we wa -ka 'yibha, wa 'ka we o nuvu.

-Zezu wa kulva su -gu la

(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Zn 19.17-27)

²⁶Da wa -yo -Zezu mia mnuda, 'in Silenyuu 'Simoo, wa -yo -moo yia gbeli, -zugba o bhv

kpa. 'Sluja yia o kpa, 'in wa yia o -Zezuu su -bligba 'wulapali, o 'ka we o 'bi kwa.

²⁷Nyuraa -zlo mi o 'bi. 'In nywui mia wa glaa, -zugba -maa bhuti kikli, 'in wa bhali o 'gbu.

²⁸-Zeu 'bhitia la wa gbegebeu, o nee wa -yiae: «-Zeluzalemu -nywui, a 'na wili na 'gbu -ni, a wi amiaa 'de -yo amiaa 'yuaa 'gbu!

²⁹Nu, we bhla yia nynia, 'in wa 'ka gbae: <'Nywui -wa 'nia mneni wa 'ka 'yu gwali, -wa 'nia -slo gwali, 'in -wa 'nia -slo 'yu 'nyeni, 'wututue -dlao mi -maa -nu nya!> ³⁰Nu, nyuma yia gbaa -gogonya -yia:

<A bhili -aun -gub> 'In wa 'ka gba 'kpidanya -yia:

<A zize -aun!>

³¹Nu, we -ka 'sa wa nu sa su yalb, 'in lee -lu 'ka suu yeyenu yia?»

³²Wee bhla -bhlokpade nya, nyuma so mia gbonyuu -lenonyaa nya, 'in 'sluja -yo -maa yi 'yaa yi, wa 'ka wa -yo -Zeu 'bha dabudu.

³³Da wa nynia da ka 'nyu wa laa <'Wluu 'kua>, -bha 'sluja kulua -Zeu su -gu la. 'In wa yi 'yaa -bha gbonyuu -lenonyaa 'so su -gu lakulu. 'Yabhlo mi o lilisolu, 'in -gudu mia o kopesolu. ³⁴Toun, -Zeu nee, «Dide, -in ti wa -yogbu 'wu, -we wa mia lenuda, wa 'ni we -yi.»

'In wa yia -nygbi 'pa, -zugba wa dlili o -bana, wa 'dekpua nyidi.

³⁵Nyuraa -zlo mia -bha, -zugba wa yia -we mia 'plida. Zuifuv 'yugalunya yia o gla pali, -zugba wa gbae: «o ka nyuma tolva pue, o pue -sleen o 'de, -zugba *Klisti -o -wa -Lagoo -Bhasanyo, o -ka o nya -mi!»

³⁶'Sluja yi 'yaa -Zeu gla pali. Wa bea o kwesi, 'in wa yia o kalu nu 'nye. ³⁷'In wa nee: «We -ka Zuifuv 'wulapilunyoo -in -mi, -in -sa -na 'de gbu 'wu.»

³⁸o 'wlu -bita, wa yia -bha celu:
-o MIA DA

ZUIFUV 'WLULAPILINYO -WA

³⁹'In waa gbonyuu -lenonyaa 'yabhlo mia su -gu lakuluda, -moo yia -Zeu veli. o nee: «-In 'ni -Lagoo -Bhasanyoo? -In pue -na 'de, 'in -in 'ka -amia pue!»

⁴⁰'In, oo gbonyuu -lenonyoo -gudu yia o -libheyi -yia gbu lapali. o nee o -yiae: «-l'in so -Lagoo? Nyume -o -a -yo o 'so mia da tlitli -kaslu -bhlo 'wu, moo 'ni gbonyuu yabhogbooo lenu. ⁴¹We klu -wa -amia 'ka -kaslu -muni pla, gbonyui -a nua le, we 'penie -wa. 'In moo 'ni gbonyuu yabhogbooo lenu.»

⁴²'Bhie, o yia we -gudie: «-Zeu, zli -in -ka -na nyuma 'wulapila yi, -in ligbe 'mi.»

⁴³-Zeu yia we 'bigupali o -yiae: «In nee -mi -yia gbuzoonu sae: -zeen -yli -muni nya, -in -yo 'mi 'so mi -Lagoo dudu -gu.»

-Zezuu tithle
(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Zn 19.28-30)

⁴⁴'Ylu 'ka -glonyidi nynia yi, we nyumoo 'wu, 'in nikpise yia kpa dudu weee -gu. We li 'leli ta. ⁴⁵'In 'naa biza -Lagobudu 'kadu oo, we yia 'wuyla 'so we nyidi. ⁴⁶-Zeu 'kpa 'wu weli 'tite nya, 'in o nee: «Dide, -mi kwee na zua na zua.» o bhia 'saa gbagbie, toun, 'in o yia tli.

⁴⁷-We weee 'plia, *Wlomu -sluja gbu gbuu 'yugalunya 'yia we -yo, 'in o yia -Lagoo 'nyu -muni, 'in o nee: «Gbuzoonu -wa, oo nyume -muni, nyume tiklu -wa 'pienu!»

⁴⁸Nyura -duun -wa yia gbu -muni ylaa, -we weee 'plia, 'in wa yia we -yoyi. 'In nywotlu yia wa -gu slu, 'in wa -yo kikli bhutie yia nyazi nya wa -zoo lubhiti. ⁴⁹-Zezuu 'talea weee -yo 'nywui -wa -yo o 'bhua Galilee, 'in wa yia o yoo kwaa, wa 'yiligbe 'pupi, -zugba wa yia -we weee mia 'plida.

*-Zezefu 'bhluu -Zeu
(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Zn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹Zuifuv 'gbe yabhlo wa laa Alimatee, we nyume yabhlo wa laa *-Zezefu, -moo mi 'ya -bha. Nyume -zoonu -yo nyume tiklu -wa. o mi -Lagoo nyuraa 'wulapilite wuda, 'in o mia Zuifuv gbuwliwodunya glaa -nyume yabhlo nya. -We gbuwliwodunya tolva pupala, 'in wa nua le, o -yo wa 'so 'ni we -gu weli -bhlo -ka. ⁵²oo -Zezefu mnia Pilatu -gbe, 'in o yia -moo -Zezuu 'kwie -zlali. ⁵³-Muu 'bigu, 'in o yia wee 'kwie su -gu -sa, 'in o yia we 'naa -yo oo. 'Bhuka -we wa 'bhluu tukpa 'wu, 'in wa 'nia -slo 'kwie nukple fa, we nukple o faa wee 'kwie. ⁵⁴'Ylu -we nya wa mnazia wa 'de la, wee 'yli nya -Zezefu faa wee 'kwie 'bhuka 'wu. 'In we nya *Nyapeyli dia gwe.

⁵⁵'Nywui -wa -yo -Zeu 'bhua Galilee -dudu -gu, -maa -yo -Zezefu yia 'bhuka -gu mni. Wa yia wee 'bhuka 'wu -tali, 'in sa wa pali -Zezuu 'kwie la, 'in wa yia we -yoyi. ⁵⁶-Muu 'bigu, 'in wa yia wa -zoo lubhiti. 'In nyee -ka kpi -yo -lasiklo -we ka nyee menia, wa yia we pi, -we wa 'kaa 'kwiee ku -yo 'pa. Wa tite nee, Zuifuv Nyapeyli nya, wa 'na nonu lubho -ni. We 'gbu, wa yia nyapeda -tu.

24

-Zezu -sɔa 'wu tɪtlɪnya glaa
(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Zn 20.1-10)

¹Dimasu zɔkɔpɛ -papa, 'in 'ɲwnɪ yia kɔt -
we ka ɲnɛ mɛnia wa pia, we nya gbawla -gɔ
mni. ²Bhla waa 'ɲwnɪ 'ka -bha nyini, -zugba
tukpa -boklo 'kadu 'ni gbawla ɲwɛɛ -mi, wa
ka we glipe. ³Wa -talia gbawla nɔkɔpɛ, wa
'ni Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'kwie 'yɪ. ⁴-We
waa 'ɲwnɪ 'kaa 'wlukɔn lapɔpali, wa 'ni
we -yɪ. Tɔn, nyuma sɔ kaa lilibana 'pɔpa
'yɪlyɪ 'wu, -maa yia wa 'klɔtlali. ⁵Nyano
sloa 'ɲwnɪ 'wu, 'in wa yia 'wlu lagbli. Waa
nyuma 'sɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a
tali 'yɪlyɔganyɔɔ da tɪtlɪnya glaa? ⁶ɔ 'ni -
seli -mi. ɔ ka 'wusɔ tɪtlɪnya glaa. Da ɔ mia
zɪmɛ Galilee, -we ɔ gbaa aun -yla, a ligbe we:
⁷'We mi ni, wa 'nyɛ *Nyumɛɛ 'Yu gbɔnyuu
-lɛnyɪnya yoo. Wa 'ka ɔ su -gɔ lakɔlv, 'in 'yɪ
'sɔ we taa zɪ, ɔ 'ka tɪtlɪnya glaa 'wusɔ.»

⁸'In waa 'ɲwnɪ yia -Zezuu wɛlɪnya ligbe.
⁹Wa 'bhua gbawla -gɔ, 'in wa yia we gbaa
mni -Zezuu 'bunɔnya kugbua lɛ -bhlo -yla,
we -yɔ nyuma -tɔlva -yɔ wa 'sɔ mia. ¹⁰'ɲwnɪ
-wa -laa wee 'di -mni -Zezuu tietienya,
wa ɲni ni: Magidala -ɲwnɔ Malii, Zanɪ,
*Zakee 'nyaa Malii -yɔ 'ɲwnɪ -tɔlva -yɔ wa
'sɔ mia. ¹¹'In waa -Zezuu tietienya nɛɛ wa
'dɛɛ dɪ zɔɛ, -we waa 'ɲwnɪ mia gbada, gɔ
-kpva -waa 'gbu, wa 'ni wa dɪ 'wudɪ. ¹²-
Bha Piɛli -sɔa 'wu, 'in ɔ -yɔ -gwagwɛ yia
gbawla -gɔ mni. ɔ kwɪla 'wu, ɔ -talia 'bhuka
'wu, 'naapɪnya wa bibelia 'kwie -yɔ la, we
'dekpva ɔ 'yɪ -yɔ. 'in ɲwegaga yia ɔ subha,
-we weee 'pliaa 'gbu. 'In ɔ yia ɔ -budɪɲwɛɛ
lɔmni.

-Zezu -sɔlɔva ɔ 'dɛ ɔ 'bunɔnya 'sɔ 'klv
(Mk 16.12-13)

¹³⁻¹⁴'Gbe -we wa laa Emausi, we -yɔ -
Zeluzalɛmɪ 'sɔ, kilo kugbua lɛ -bhlo mia
we nyɪdɪ. Wee 'yɪ -bhlokpɛɛ nya, -Zezuu
'bunɔnya glaa -nyuma 'sɔ mia -mɔ mniɪda.
-We weee 'plia, -zugba wa -yɔ we 'disasɛ
mni 'yloogɔlv. ¹⁵Bhla -we nya wa mia
gbada, 'in wa mia kpɛlɪda, -Zezuu 'debbie
-gbolu yia wa kwesi bɛ, 'in ɔ -yɔ wa yia bhv
'wu mni dabɔdɔ. ¹⁶-Zezuu 'bunɔnya 'yɪ ɔ -
yɔ, 'in -lu yabhlo'o ɲwnu, wa 'ka ɔ yibheli.

¹⁷'In -Zezu yia wa layɪbha: «'Lee, lɛɛ gɔ
-gɔ a kpɛli nɔda 'yloogɔlva?»

Tɔn, wa dɪ yia sumani, 'in wa yia
'yɪligbe. ¹⁸Wa 'dɛ 'sɔ glaa 'yabhlo wa laa
Kleopasi, -mɔɔ nɛɛ ɔ -ylɛ: «-Na 'dɛ -bhlo
-wa -Zeluzalɛmɪ -nyumɛ, ɔ 'nia gɔv 'plia
'wɔbhlo -yɪnya ni nyaa 'ji -yɪ yɪ?»

¹⁹'In ɔ yia wa layɪbhaɛ: «Mɔɔ -gɔv we -
ma?»

'In wa yia we 'bigɔpali ɔ -ylɛ: «Gɔv -we
'yɪla Nazaletyɪ -Zezu, mɔ -wa! -Lagɔgbɔv
-falɔpanyɔ 'tɪtɛ ɔ -mia. ɔ ka we -sɔlɔv ɔ
lɛnyɔgbɔnya -yɔ ɔ wɛlɪnya 'wu, -Lagɔ -yɔ
nyuma 'yɪ. ²⁰-Amiaa *-Lagɔgbɔvnyaa -cian
-yɔ -amiaa 'yugalɪnya ka -Zezu wla, wa 'bha
ɔ, 'in wa yia ɔ *su -gɔ lakɔlv. ²¹-Amia dɪ
we dɪ 'wu ni, mɔ 'ka yaa Izlaɛlɪnyuma gɔv
'wusa. 'In -mɔv weee -gɔ, gbɔnya 'plia, we
'yɪ taa zɪ mia -zɛɛn. ²²Gɔvɔnɔ -wa, -amia
glaa ɲwnɪ tɔlva ka -aun ɲwegaga -subhali.
Zɔkɔpɛ -papa, 'in wa yia gbawla -gɔ mni.
²³Wa 'ni ɔ 'kwie 'yɪ. 'In wa yia lɔyɪ, -bha
wa gbaa -aun -ylɛ, -Lagɔɔ 'anzɪnya ka wa
'klɔtlali, 'in we nɛɛ wa -ylɛ: «-Zezu -ga
'yɪlyɔ!» ²⁴-Amia lɔ -nyuma tɔlva ka gbawla
-gɔ mni, 'in gɔv -we 'ɲwnɪ gbaa, wa yɪ 'saa
we yɪ. Wa 'ni -Zezuu 'dɛ 'yɪ.»

²⁵'In -Zezu nɛɛ wa -ylɛ: «Nyuma -wa 'ni
'yɪlimna, 'in gɔv -we -Lagɔgbɔv -falɔpanya
gbaa, -wa'a 'ni we 'wɔla -pa! ²⁶We mi ni,
-Lagɔɔ -Bhasanyɔ sta sa, 'bhie, -Lagɔ 'ka ɔ
'ɲnumniɛ ɔ yoo 'nyɛ.» ²⁷-Mɔv 'bigɔ, -we wa
ɔɛla ɔ daa, -Lagɔsɛbhe 'wu, ɔ yia we gwe -sa
wa -yla. ɔ dia we gwe Moizu 'sɛbhe -gɔ, 'in
ɔ -yɔ we yia -Lagɔgbɔv -falɔpanyaa 'sɛbhe
weee 'wu pla.

²⁸'Gbe -we 'wu ɔ 'bunɔnya 'sɔ mia mniɪda,
da wa nyɪa we kwesi, 'in -Zezu yia ni nɛɛ,
da 'pɔtɪ ɔ mi mniɪda. ²⁹'In wa yia ɔ -klɔlu, 'in
wa nɛɛ ɔ -ylɛ: «-In -yɔ -aun 'sɔ -tu! Jibhe ka
zɔ, 'in sabɔ ka bɛbɛɛ bhia.» 'In ɔ yia -budu
zɔ pla, ɔ -yɔ wa 'sɔ 'ka -tu.

³⁰ɔ -yɔ wa -dia lilili gwe la, ɔ 'bhua 'floo
'wu, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa. -Mɔv 'bigɔ,
ɔ didla we la, 'in ɔ yia we wa 'wɔladlili.
³¹Tɔn, wa 'yɪ -bloa, 'in wa yia ɔ yibheli.
-Bha -bhlokpɛɛ, ɔ yia wa 'yɪligwe mɔnɔv.
³²'In wa nɛɛ, wa 'dekpva nyɪdɪ: «Da -a mia
'yloogɔlv, ɔ mia -aun -yla gɔv gbada, -zugba
ɔ sa -aun -yla -Lagɔsɛbhe gwe, 'muna ka -aun
dɪ zɔ yɛ, we 'ni mɔv?»

³³Wa -sɔa 'wu -bha -bhlokpɛɛ, 'in wa
yia -Zeluzalɛmɪ lɔmni, -mɔ wa yɪla -Zezuu
tietienya kugbua lɛ -bhlo -yɔ wa -lima 'wlu

gbelida. ³⁴ 'In -maa nɛɛ wa -ylɛ: «Gbuzɔnu -wa, Nyumaa -Kanyo ka tɩtlɩnya glaa 'wɔsɔ. Nu, ɔ ka 'Simɔɔ 'klɩtlɩ.» ³⁵ 'In -maa 'sɔ yia -we 'pha 'yloogblɩv 'di -sa wa -yla. Sa wa yibhelia -Zezu, -zugba ɔ mi 'floo ladɩdɩda, 'in wa yi 'yaa -mɩv gba wa -yla.

ɔ yia wa gwevla, 'in -Lago yia ɔ 'wɔbhɩ, ɔ yia yalɩ mɩ. ⁵² Wa 'yɩmanɩa ɔ, 'bhie, wa yia -Zeluzalɛmɩ lɔbhɩti 'mɩna 'kadɩ nya. ⁵³ 'Kɔmɩv, wa mɩ -Lagɔbudu 'kadɩ zɔ, -zugba wa mɩnɩ -Lagɔɔ 'ɩnɩ.

-Zezu -slɔlua ɔ 'dɛ ɔ 'bɩnɔnya 'klɩ
(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Zn 20.19-23; Lngb 1.6-8)

³⁶ Da wa mɩa -slɔ gbada, 'in -Zezu yia ɔ 'dɛ -slɔlu wa nyɩdɩ. 'In ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «'Wɩtɩtɩvɛ -dlɔɔ -yɔ aun 'sɔ -mɩ!»

³⁷ -Nyanɩgbɔ -kpala wa, 'in wa yia nyano nɩ. Wamɩa nɛɛ yaa 'sa nu, nyumɛzuzu -wa. ³⁸ -Zezu nɛɛ wa -ylɛ: «Lɛɛ -lu sumanɩ amɩaa dlɩ? 'In lɛɛ ka 'gbɩ a lɩ sa dlɩ?» ³⁹ A yla na -kwɩtɛ -yɔ na bhɩpatɩnya, -amɩ -wa, gbuzɔnu sa! A zɩ 'mɩ kwɛ, 'in a yla, nu, nyumɛzuzu 'nɩ yɩɛ -yɔ 'kɩa -ka. Sa a yia dɛ 'mɩ -yɔ 'bhɩsa.»

⁴⁰ ɔ gba 'saa, 'bhie, ɔ yia ɔ -kwɩtɛ -yɔ ɔ bhɩpatɩnya wa 'klɩslɔlu. ⁴¹ 'Mɩna ka wa ye, 'in ɩwegaga yia wa subhaa 'gbɩ, -we -Zezu mɩa wa -yla gbada, wa 'nɩ mnenɩ wa 'ka we dlɩ 'wɩdɩ. 'In ɔ yia wa layɩbhaɛ: «-Lu -we a 'kaa lɩ, we mɩ -selɩ aun kwɛɛ?» ⁴² 'In wa yia ɔ llalla -zɩbhɩi kibhe 'nyɛ. ⁴³ ɔ 'bhua we 'wɩ, 'in ɔ yia we lɩ wa 'yɩbadɩ.

⁴⁴ -Mɩv 'bɩgɩ, ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Da in -yɔ aun 'sɔ mɩa -benyɩ, in nɛɛ aun -ylɛ: we mɩ nu, -we weɛ wa ɛɛla na daa, Moizu titeɛ 'sebhɛ 'wɩ, -Lagɔgbɩv -falɩpanyaa 'sebhɛ -yɔ Luusebhɛ 'wɩ, we nu lɛ.» ⁴⁵ 'In ɔ yia wa 'wlukɩvɩn ladolu, wa 'ka -Lagɔsebhɛ 'wɩlanɩ. ⁴⁶ 'In ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «-We mɩa ɛɛlɩda -Lagɔsebhɛ 'wɩ mɩ nu: we mɩ nu, -Lagɔɔ -Bhasanyɔ sɩa, 'in ɔ 'ka tɩ. Wa -ka ɔ gbawla 'wɩfa, 'yɩ 'sɔ we taa zɩ, 'in ɔ 'ka 'wɩsɔ tɩtlɩnya glaa. ⁴⁷ ɔ 'ɩnɩ nya, -Lagɔgbɩ -we 'kaa nyumaa dlɩ 'bhɩti, 'in -Lago 'ka wa -yɔgbɩ 'wɩtɩ, a bhɩi we gbagbɩe -Zeluzalɛmɩ, 'in a -yɔ we 'ka dudɩ weɛ -gɩ mɩ. ⁴⁸ Nu, amɩa -wa we dayɩnya. ⁴⁹ 'In Zuzu -ɔ Dide gbaa ɔ 'ka aun 'nyɛ, -amɩ yia we aun yoo 'paa. We 'dɛɛ 'gbɩ, amɩa, a -tɩ weɛ gbe nɩ nɩkplɛ tɩklɩ, 'in -Lagɔɔ 'tɩtɩ 'ka aun -gɩ lasɩbhɩ.»

-Zezu mɩa yalɩ
(Mk 16.19-20; Lngb 1.9-11)

⁵⁰ -Mɩv 'bɩgɩ, -Zezu -yɔ ɔ 'bɩnɔnya yia Be-tani kwesi mɩ, ɔ yia sɔ 'wɔbhɩ, 'in ɔ yia wa 'nyularɩwna. ⁵¹ Da ɔ mɩa wa 'nyularɩwnada,

Zaaan 'sebhε Sa Zaan gbaa -Zezuu gbuzɔnu gb

-Zezuu -gugbu *Zaan cεta, mv -wa. Nu, Zaan mi -Zezuu *'binɔnya kugbua lε 'sɔɔ glaa -nyumε yabhlo nya. 'Mɔ wa laa «'binɔnyɔ -ɔ ka zε -Zezu -kalɩ» wee 'sebhεε da tɔlva. -We ka 'gbu Zaan yia 'sebhε ni celɩ, mv -wa nu, nyuma 'ka we 'jiiybheli nu, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, mɔ -wa -Lagɔɔ Yu, 'in -ɔ -ka ɔ dli -gv zv, 'in -mɔɔ yia 'yliyogagie ɔ 'ɛni nya.

Wεlɩ -zεa nyume

¹ -Lagɔ 'mia -slɔ -lu weee lala, -ɔ wa laa Wεlɩ ɔ mi la. Wee Wεlɩ -yɔ -Lagɔ 'sɔ mi. Wee Wεlɩ -yɔ -Lagɔ mi -bhlo. ² -Lu weee gwedida, ɔ -yɔ -Lagɔ 'sɔ mi. ³ ɔ gbεgbεin -Lagɔ -laa -lu weee la. -Lu -we mia lalada ɔ 'bigv we 'ni -mi. ⁴ Nu, ɔ -gv 'yliyogagie 'bhva, 'in wee 'yliyogagie mia, we ka nyuma zli -la. ⁵ Wee zli mi lida nikpise 'wv, 'in nikpise 'ni we nyumonu.*

⁶ -Lagɔ ka nyumε yabhlo tie, 'mɔ wa laa *Zaan,† ⁷ mɔ -wa gbudayinyɔ, mɔ yia ɔ 'ka zlu -gugbu gba. Yi ɔ yia nyuma -ka ɔ wεlɩ 'nv, 'in wa 'ka dli zv. ⁸ ɔ 'dε 'ni wee zli nya -mi, nu, yi ɔ yia ɔ 'ka wee zlu -gugbu gba. ⁹ -We mia da ni, mv -wa zlu 'zayli, wee zli yia dudv -gv, we san mi 'mnida nyuma weee -gv.

¹⁰ ɔ Wεlɩ ka dudv -gv yi. ɔ gbεgbεin -Lagɔ -laa dudv la, we mi 'sa 'bhie, dudvɔv -nyuma 'ni ɔ yibheli. ¹¹ ɔ yia ɔ 'dεε nyumaa -gbε ni, wa 'ni ɔ kpa 'nanuv. ¹² Nu, tɔlva 'paa ɔ yi, 'in wa yia ɔ dli -gv zv. -Maa mia, -maa ɔ 'nyea 'yoo wa 'ka -Lagɔɔ 'yua -zε. ¹³ Sa nyuma gwalia wa 'yua dudv -gv, we 'ni 'sa -mani -zε -Lagɔɔ 'yua. We 'ni nyumε mi wa dide nya. Nu, -Lagɔ 'nyea wa 'yliyogagie.

¹⁴ ɔ Wεlɩ ka nyumε -zε, 'in ɔ yia -aun glaa ladi. ɔ 'gbv -a yia 'nanidli -yɔ -Lagɔɔ gbuzɔnu yibheli. -A ka ɔ yla, 'in sa ɔ 'ɛni mni -Lagɔɔ 'ɛni 'bhisa, -a ka we -yoyɩ. Nu, 'ɛnnumnie -we -Lagɔɔ 'Yu -bhlo 'yia ɔ Dide kwεε, mv -wa. ¹⁵ Zaan mi ɔ gbudayinyɔ nya, ɔ 'kpa 'wv, ɔ nεε: «Da in gbaa: <-ɔ yia na 'bigv, ɔ 'ɛnnumnie -zi na -nv, -we ka gbu -wa, bhla in 'ka 'wlv ɔ mi -bha» 'mɔ in saa 'ɛni.»

* 1:5 We 'ji yabhlo -wεε: 'in nikpise 'ni we 'wolanu. † 1:6 nu, 'Zan -Batisɩ -wa.

¹⁶ 'Nanidli duun ɔ kaa, we nya ɔ 'ɛwnaa -a 'dε weee 'nyu la. ɔ palta -aun sɔ -zɔnu -gv la, 'in ɔ yia we -gupalɩ. ¹⁷ Nu, -Lagɔ palta ɔ tite *Moizu gbεgbεin, nu, -Zezu *Klisu gbεgbεin -a yibhelia ɔ 'nanidli -yɔ ɔ gbuzɔnu. ¹⁸ Nyumε yabhlogbɔɔ 'ni -slɔ -Lagɔ 'yi, nu, ɔ 'Yu -bhlogbɔɔ -ɔ -yɔ ɔ mia -bhlo, 'in -ɔ mia ɔ Dide kwesi, mɔ slolua -aun -Lagɔ.

'Zan *-Batisu dayigbu (Mt 3.11-12; Mk 1.7-8; Lk 3.15-17)

¹⁹⁻²⁰ *Zuifv 'yugalunya -wa mia *-Zeluzalemv, ma tiea -Lagɔbɔbɔnya -yɔ wa -yɔbenya *Leviii zwaylinyuma tɔlva, wa 'ka Zaan layibha nyɔɔ ɔ -mia. Zaan 'ni kalt 'pa, 'sa ɔ 'palta we 'bigv sa tiklu. -We ka da ɔ 'yia, 'mv ɔ gbaa, mv -wa nu: «-Ami, in 'ni -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya -mi.»

²¹ 'In wa yi 'yaa ɔ layibha: «We -ka 'sa -mi, nyɔɔ -in -mia? *-Lagɔgbv -falpanyɔ *Elii -in -mia yi?»

ɔ nεε: «-Innya, in 'ni -mɔɔ.»

Wa nεε 'yae: «ɔɔ -Lagɔgbv -falpanyɔ -putu -a mia wuda ni, 'mɔ -in -mia yi?»

ɔ nεε: «-Innya.»

²² We 'dεε 'gbv wa nεε ɔ -yla: «Nyɔɔ -in -mia? -A -ka mni, -wa tiea -aun, -a 'ka wa 'di -sali, -in nεε -na 'dεε daa lea?»

²³ Wεlɩ -we -Lagɔgbv -falpanyɔ *Ezaii gbaa, 'mv Zaan palta:

«Nyumε yabhlo -ɔ 'kpa 'wv -mɔ da bebleε: a nu Nyumaa -Kanyɔɔ 'yoo tiklu ɔ 'yuu, 'mɔ in -mia.»

²⁴ Nyuma -wa wa tiea Zaaan -gbε, *Falizinyuma mi wa glaa. ²⁵ Wa 'yibhaa ɔ la: «Nu, -in 'ni -Lagɔɔ -Bhasanyɔ nya -mi, -in 'ni -Lagɔgbv -falpanyɔ Elii, 'in -Lagɔgbv -falpanyɔ -putu -a mia wuda, -in 'ni -mɔɔ, we -ka 'sa -mi, lεε -lu ka 'gbv -na batizee nyuma?»

²⁶ ɔ nεε: «Gbuzɔnu -wa, -ami mia, nyuma na batizea 'nyu nya. Nu, aun nyidi, nyumε yabhlo mi -bha, a 'ni ɔ -yi. ²⁷ Mɔ yia 'mi 'bɩ yia, in 'ni mneni in 'ka ɔ -sawlaa 'llukpe -blo.»

²⁸ -We weee mia da, Betani we nva lε, -mɔ Zudeen nyu 'ylyv 'wusɔluda, da Zaan batizea nyuma.

-Zezu, saa -bha nyuma gbonyuu

²⁹ Zlı zlia, -Zezu mı Zaaan gbeḡbein yilida, 'in Zaan yia ɔ -yoyi, 'in ɔ nee: «A yla, -Lagoo *Bhlabbhleyu ni, ɔ mi dudugv -nyuma gbonyuu -bhasada. ³⁰ Da in gbaa nu, nyume yia 'mi 'bi yia, ɔ 'titee -zi na -nu, nu, wa 'nia -slo 'mi gwal, ɔ mi la, 'mo in saa 'ɲni. ³¹ Zlume, in 'ni ɔ -yi, in 'ka ɔ *Izlaelnyuma -slo lu wa 'ka ɔ yibheli, we 'gbu in yia nyuma batizea yi 'nyu nya.»

³²⁻³³ Zaan ka 'ya ɔ gbuv da 'yi, ɔ nee: «Nu, zlume, in 'ni ɔ -yi, nu, -Lago ɔ tiea 'mi in 'ka nyuma batizee 'nyu nya, ɔ nee 'mi -yla: «-ɔ -gu -in -ka -Lagoo Zuzu 'yi kwilida, 'in we 'ka bha -tv, mo -wa nyume ɔ 'kaa nyuma batizee -Lagoo Zuzu 'Pupa nya. Nu, -ami -wa ɔ gbvdayunyɔ. In ka -Lagoo Zuzu -yoyi. ɔ 'bhva yali, ɔ 'sibhlia ɔ -gu la -kpakun 'bhisa, 'in ɔ yia -bha -tv.» ³⁴ -Ami, in ka ɔ -yoyi, mu 'gbu in yia gba nu, ɔ nyume mia da, -Lagoo 'Yu ɔ -mia.»

-Zezu laa ɔ 'bunonyaa tian

³⁵ Zlı zlia, Zaan -yɔ ɔ 'bunonya 'so mı 'ya -bha, ³⁶ 'in -Zezu yia 'plia yi. Zaan ylaa ɔ, ɔ nee: «A -tali, -Lagoo Bhlabbhleyu ni.»

³⁷ ɔ 'bunonya 'so 'nva -we ɔ gbaa, 'in wa yia -Zezu 'bi mni. ³⁸ -Zezu 'bhitia la, ɔ 'yia nu, wa mi ɔ 'bi, 'in ɔ nee wa -yla: «Lee -lu ka da a talia?» Wa nee ɔ -yla: «*Wlabi, mo -in -dli la?» (Nu, Wlabii ji -wa zuifuweli 'wu: «Gbvslolunyɔ».)

³⁹ ɔ nee: «A yi, 'in a 'ka -bha 'yi.»

Wa mna da ɔ -dilia la, 'in wa yia -bha 'yi, -zugba jibhezaa -leli -mnuvan ka nyini. 'in wa yia wee 'yilu pnu bhia ɔ -gbɛ.

⁴⁰ Wa 'desobhie glaa, -wa 'nva Zaaan weli, 'in wa yia -Zezu 'bi mni, wa 'yabhlo -wa Simo Pielu bheli Andlee. ⁴¹ Tiada, mo yia ɔ bheli 'Simoo laa, 'in ɔ nee: «-A ka Mesi 'yi.» (We ji -wa «-Lagoo -Bhasanyɔ».)

⁴² 'in ɔ -yɔ -moo 'so yia -Zezuu -gbɛ mni. -Zezu ylaa ɔ, 'in ɔ nee: «-Mi -wa 'Simoo, -na dide wa laa Zaan. -Na 'ɲni wa yia zva Sefasi.» ('Mu wa bhitia 'wola Pielu, -muvi ji -wa tukpa.)

-Zezu laa Filipu -yɔ Natanaeli

⁴³ Zlı zlia, -Zezu 'yibha ɔ 'ka Galilee -dudu -gu mni. ɔ -yɔ Filipu gbelia, ɔ nee ɔ -yla: «Yi 'mi 'bi.» ⁴⁴ Filipu mia, Betsaida -dudu -gu ɔ 'bhva, Andlee -yɔ Pielu klaa 'ya. ⁴⁵ -Muu 'bigu, Filipu -yɔ Natanaeli yia 'wugbeli, 'in ɔ nee ɔ -yla: «-Lagoo titee 'sebhɛ 'wu,

Moizi ka nyume yabhloo gbu gba, -Lagoo gbu -falipanya ka 'ya ɔ gbu gba wee 'sebhɛ 'wu. -A ka ɔ 'yi. Nu, mo -wa *Zezefov 'yu -Zezu, Nazaletigbe 'wu ɔ 'bhva.»

⁴⁶ -Moo nee ɔ -yla: «'Lee, -lu -zɔnu mneni we 'ka Nazaletu 'bhuv?»

Filipu nee: «Yi -na 'de 'ka -bha 'yi.»

⁴⁷ Nu, Natanaeli yia -Zezuu -gbɛ yi. ɔ bea ɔ -yɔ, -Zezu 'yia ɔ -yɔ, 'in ɔ nee ɔ daa: «A yla, *Izlaelnyumee 'debhie -gbolu ni, ɔ nyume mia, kali 'ni ɔ dli 'wu -mi.»

⁴⁸ Natanaeli nee: «Sa -in yibheli 'mi 'wu la?»

ɔ nee: «Da Filipu 'nia -slo -mi la ni, in ka -mi 'yi, -zugba -in mi *figisu zo.»

⁴⁹ -Bha Natanaeli gbæ: «Wlabi, -in mi -Lagoo 'Yu nya, Izlaelnyumaa 'wlupalunyɔ -in -mia.»

⁵⁰ -Zezu 'palia we 'bigu, ɔ nee: «In gbaa nu, in ka -mi 'yi figisu zo, we 'gbu -in yia 'mi dli -gu zu, mu -wa yi? -Li 'kadu -we -zia -mɔni 'yia -na yia we. ⁵¹ In nee an -yla gbuzɔnu sæ, yali a yia 'yia ɲwe -kalida. 'Anzunya a yia 'yia kwilida -yɔ -gblada *Nyumee 'Yu -gu.»

2

-Zezu 'bhitalia 'nyu nu 'wola

¹ -Muu 'bigu, 'yili 'so 'plia, 'in wa yia 'ɲwnokwafeti -sa Galilee 'gbe wa laa Kana, we 'wu. -Zezuu 'nyaa mi -bha. ² In wa yi 'yaa -Zezu -yɔ ɔ 'bunonya la wee 'fetu 'wu. ³ -Bha bæ, 'in nu yia bhia, 'in -Zezuu 'nyaa nee ɔ -yla: «Nu ka bhia.»

⁴ -Zezu 'palia we 'bigu, ɔ nee: «'Maa, amaa nu gbu -wa yaayi, na nu gbu -wa yi? Bhla -we nya wa 'kaa na 'titee 'debhie -gbolu 'yi, we 'ni -slo nyini.»

⁵ -Zezuu 'nyaa nee lililuu dilinya -yla: «-We weee ɔ yia an -yla gbaa, a nu we le.»

⁶ In tukpa nyida 'kadu gbelibhlo mi -bha wa kwesi. -Muu 'wu wa plia 'nyu, 'in wa budoo: 'sa Zuifuv tite gbaa. Nu, we 'yabhlo bhu 'wu litli gbu gbu. ⁷ -Zezu nee waa lililuu dilinya -yla: «Nyidanya mia da ni, a yeli we 'nyu.» 'Sa wa yelia we sa ke! ke! ke!

⁸ -Zezu nee: «A 'pli -sleeɲ we, a 'ka we 'fetu 'yugalunyɔ kwa.» 'in wa yia we ɔ kwa.

⁹ ɔ ɔ 'fetu 'yugalunyɔ 'yia wee 'nyu ɲwe, -zugba we ka nu 'wolabhitili. Da wee nu 'bhulva, ɔ 'ni -bha da -yi, nu, -wa 'plia 'nyu, wa -yi -bha da. 'in ɔ ɔ 'fetu 'yugalunyɔ yia 'ɲwno -kwanyɔ la. ¹⁰ In ɔ nee: «Da weee,

nu -zɔnu wa wlaa -slɔ tia, wa -ka 'ma duun 'bhiε, wa wlaa kalɔ nu. 'In -mɪ, -in yia nu -zɔnu ladu, 'in sɛnɛε bhla yia we ylu.»

¹¹ Nu, gwedigbuɔ tianu -we -slolua ɔ 'ɣnumnieε 'tite, Galilee 'gbe wa laa Kana, we 'wu ɔ nua we le. 'Sa ɔ -slolua ɔ 'ɣnumnieε 'tite, 'in ɔ 'buɔɔnya yia ɔ dli -gu zv. ¹² We 'bigu, 'in ɔ yia Kapenaumu mni, ɔ -yɔ ɔ 'nyaa klaa, ɔ bhelia klaa, we -yɔ ɔ 'buɔɔnya. 'In wa yia -mɔ 'yɪ ya 'sɔle li.

-Zezu vua -valepanya *-Lagobudu 'kadu ɣwεε

(Mt 21.12-13; Mk 11.15-18; Lk 19.45-46)

¹³ Nu, Zuifuv *'Wɔzitiylu 'fɛti ka cɪpa, 'in -Zezu yia -Zeluzalemɔ mni. ¹⁴ ɔ plaa *-Lagobudu 'kadu ɣwεε, nyuma -wa paa 'bhli klaa, bhlabhle klaa, we -yɔ -kpakɔn pɛlu, 'ma ɔ yɪa -bha, 'in ɔ yɪ 'yaa 'gwezi -bhitinya -bha yɪ, wa -dɪ wa 'tabhle -yɔ la. ¹⁵ ɔ 'pnaa 'ɪlukpe -yelɪpe 'bhisa, 'in ɔ yia nyuma weε vu -mɔ -Lagobudu 'kadu ɣwεε, we -yɔ wa 'bhli -yɔ wa bhlabhlenya 'sɔ. ɔ 'mnia 'gwezi -bhitinyaa 'gwezi, 'in ɔ yia wa 'tabhle labhli. ¹⁶ ɔ nεε -kpakɔn pelupanya -yɪa: «A -sa da we, a 'na nunu na Didee -budu -vale -budu 'wu -ni.»

¹⁷ -We *-Lagosebhe gbaa, 'in ɔ 'buɔɔnyaa dli yia we -gu -bho:

«'A! Na -Lago, -na -budu in 'yɪbhaa, we 'tu mɪ 'mɪ 'bhada.»

¹⁸ Tɔɔn, 'in Zuifuv 'yugalunya yia ɔ layibha: «Sanεε -na nua ya? -In nu gwedigbu yabhlo le, 'in -a 'ka we 'jiyibheli nu, -Lago ka -mɪ 'yoo 'nye.»

¹⁹ -Zezu 'palia we 'bigu, ɔ nεε: «Weε -Lagobudu 'kadu mia, a -sa we la, 'in in 'ka we 'yɪgbeli 'yɪ ta nya.»

²⁰ Wa nεε ɔ -yɪa: «Aya! Wa 'kaa -budu ni 'subha, wa li -zv glu 'sɔ -zv gbelibhlo, 'in -mɪ, -in nεε -in 'ka we 'subha 'yɪ ta nyaa?»

²¹ Nu, -budu -zɔnu -Zezu saa 'ɣni, ɔ 'dεε kuu gbu ɔ gbaa. ²² We 'dεε 'gbu, da -Zezu -ka tɪtɪlunya glaa 'wɔsɔ, ɔ 'buɔɔnyaa dli yia we -gu -bhɔa, -we ɔ gbaa we -yɔ -we mia cɛlɪda -Lagosebhe 'wu, 'mu wa zva dli -gu.

-We mia nyumaa dli zɔ, -Zezu -yɪ we

²³ Zuifuv 'Wɔzitiylu 'fɛti nya -Zezu mɪ -Zeluzalemɔ. ɔ gwedigbuɔnya -we slolua ɔ 'tite, 'mu ɔ nua le, nyuma duun 'yɪa we -yɔ,

'in wa yia ɔ dli -gu zv. ²⁴ -Zezu 'nɪ wa dli -gu zv, -we ka gbu -wa, ɔ -yɪ wa 'dε weε dli.

²⁵ Nu, nyumε -ɔ -ka ɔ -limaa gbu lapali ɔ -yɪa, -Zezu 'nɪ -mɔv gbu -ka, nu, -we mia nyumεε dli zɔ, ɔ 'dε -yɪ we.

3

-Zezu -yɔ 'Nikodemu

¹ Nu, nyumε yabhlo wa laa 'Nikodemu, -ɔ mia Falizinyumaa sɔ lu, 'in ɔ mia Zuifuv 'yugalnyɔ yabhlo nya, ² mɔ yia -Zezuu -gbe sabɔ, 'in ɔ nεε: «Wlabi, -a -yɪ we 'ji nu, -Lago ka -mɪ tie, -in 'ka -an gbu -slolu. -Lago -yɔ -mɪ 'sɔ 'nɪ -mɪ ni, -in 'nɪ mneni -in 'ka 'sasɔkpa -gwedigbuɔnya ni lenu.»

³ ɔ nεε 'Nikodemu -yɪaε: «In nεε -mɪ -yɪa gbuzɔnu saε: nyumε -ɔ ka 'lulolu* wa 'nɪ gwali, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka nyuma -wa -Lago pilu 'wlu la glaa -mɪ.»

⁴ 'Nikodemu nεε: «Sa wa 'ka nyumε kpasaa 'lulolu gwala? Nu, ɔ mneni ɔ 'ka ɔ 'nyaa nukple pla, wa 'ka ɔ 'sɔnu gwalu?»

⁵ -Zezu 'palia we 'bigu, ɔ nεε: «Nu, in nεε -mɪ -yɪa gbuzɔnu saε: we -ka nu, wa 'nɪ nyumεε 'lulolu gwali, 'nyu -yɔ -Lago Zuzu nya, -mɔɔ 'nɪ mneni -mɔɔ 'ka -wa -Lago pilu 'wlu la glaa -mɪ. ⁶ -We ka gbu -wa, -wa 'nyaa -yɔ dide gwalia, wa mɪ nyumaa nyuma nya, 'in -wa -Lago Zuzu gwalia, wa mɪ -Lago Zuzu nyuma nya. ⁷ We -ka 'sa -mɪ, in -ka gba nu, wa gwali amiaa 'lulolu, we 'na subhali -mɪ ɣwegaga -ni. ⁸ Nu, da -pɪpe 'yɪbhaa we 'ka 'pɪ, -bha we pilu, 'in -na nua we -jiji, nu, da we bhulva, mɔ we mnia, -in 'nɪ -bha da -yɪ. Sa -pɪpe mia, -wa -Lago Zuzu gwalia, 'sa wa mia.»

⁹ 'Nikodemu nεε: «Sa -mɔv 'ka 'wu la 'pɪpla?»

¹⁰ 'In -Zezu nεε: «Gbuslolunyo, -ɔ ka 'ɣni wa -yɪa *'izlaεlɪ -dudv -gu, 'mɔ -in -mia, 'in -in 'nɪ weε gbu ni -yii? ¹¹ Nu, in nεε -mɪ -yɪa gbuzɔnu saε: -we ka 'ji -a -yɪa, we -gugbu -a gbaa. -We ka da -a 'yɪa, we 'dɪ -a saa. 'In a 'nɪ 'yɪbha a 'ka -amiaa -bhayɪgbu -yɔɣwnu. ¹² In ka au -yɪa dudvɔv gbu gba, a 'nɪ we -yɔɣwnu. We -ka 'sa -mɪ ni, da na yɪa au -yɪa yali gbu gbaa, a 'na 'ka we -yɔɣwnu, we 'nɪ mɔv? ¹³ Nu, nyumε yabhlogbɔɔ 'nɪ -slɔ -Lago -gbe -gbɪa, we 'nɪ ɔɔ Nyumεε 'Yu 'wɔbhɔ, mɔɔ 'bhɔa yali.

* 3:3 'Lulolu: wɛɪ 'bhitie tɔlva nεε yali.

¹⁴«Nu, Moizi ka nete -tubhe 'wobhu yali da beblee nyuma weee 'yu, 'sa -bhlokpade wa yia Nyumee 'Yu 'wobhua yali, ¹⁵'in -wa weee -ka o dli -gu zu, wa 'ka 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi. ¹⁶We 'deee 'gbu, 'sa -Lago -kalta dudugu -nyumaa ze, 'in o yia o 'Yu yabhlogbawla, 'in -wa -ka o dli -gu zu, wa 'na 'ka labhu. 'Yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu wa yia 'yia. ¹⁷Nu, -Lago 'ni o 'Yu tie dudv -gu o 'ka nyuma gbu dili, nu, o 'ka wa gbu 'wusa, we 'gbu o yia o tie. ¹⁸-o -ka oo 'Yu dili -gu zu, -Lago 'na 'ka o gbu dili, 'in -o 'ni o dli -gu zu, -Lago ka o gbu dili pepe. -We ka gbu -wa, o 'ni -Lagoo 'Yu -bhlogbaw dli -gu zu. ¹⁹Sanee -Lago bhua nyumaa -yogbu 'wu, nu, zli ka dudv -gu yi, 'in nyuma 'ni we -yogwunu, nu, wa 'yibha nikpise, -we ka gbu -wa, gbonyuu wa nua le. ²⁰-Wa weee nua gbonyuu le, zli wa nyaa 'wu, 'in wa'a 'tla zli 'klv. -We ka gbu -wa, wa mi nyano nuda, nyume yi wa lenugbu yibheli. ²¹Nu, -wa nua -Lagoo dumagbu le, zli 'klv wa tlaa. 'Sa nyuma yia wa lenugbu -yo sa tenyii, 'in wa yibhelia we 'ji nu, wa mi -Lago 'nunjwe zuda.»

Zaan nee -Zezu -galt o 'yu

²²-Muv 'bigu, -Zezu -yo o 'bunonyia yia Zudee -dudv -gu mni, 'in o yia wa -gbe 'yli 'sole li, -zugba o batizea nyuma. ²³'In Zaan mia, -moo mi 'ya nyuma batizedaa: o mi Enoo, Salimu kwesi, da 'nyu -zua, -zugba nyuma yi o -gbe o batizee wa. ²⁴Nu, wa 'ni -slb Zaan -kaslu 'wupa. ²⁵-Bha kpikpelie -bhoo Zaaan 'bunonyia -yo Zuifu yabhlo nyidi, sa Zuifu tite gbaa wa budo wa 'ka -mowlu, we -gu. ²⁶We 'gbu wa bea Zaan -yo, 'in wa nee: «Wlabi, nyume -o -yo -mi 'so mia Zudeen nyu lu, 'in -in yia o -gugbu gba -aun -yla, omo, o mi nyuma batizedaa, 'in nyuma weee mi o -gbe mnida.»

²⁷'In Zaan nee: «-Lago 'ni nyume -lu 'nye, o 'ni mneni o 'ka we 'yi. ²⁸Amiaa 'de mi na gbudayunya nya, a ka 'mi njwee 'nu nu, -ami, 'in 'ni -Lagoo -Bhasanyo, nu, -Lago tiea 'mi o 'yu. ²⁹-We ka gbu -wa, we -ka nanuv gbu, nu, nyume -o mia 'njwoko kwada, o 'tale -o mnazia -lu weee, 'in 'feti 'ka nna, 'mo in -mia. 'In da oo 'njwoko wanyo -ka wee feti 'wu yi ni, o 'tale -ka o yi yi di 'nu ni, 'in 'muna bhaa o. -Ami mia, in mi 'muna lida sa duun, 'sa

nanuv gbu mia. ³⁰Omo, o 'bhu 'bi 'wu, 'in -ami 'ka zobe.

³¹«Nu, -o bhua -Lagoo -gbe, o -galt nyuma weee 'yu. -o bhua dudv -gu, dudvug -nyume o -mia, 'in o gbaa dudvug gbu. Omo, -o bhua -Lagoo -gbe, o -galt nyuma weee 'yu. ³²-We o 'yia, -we o 'nua, we -gugbu o gbaa. 'In nyume yabhlogbawo 'njwunu o gbusu dayigbu -yo. ³³-o -ka o gbusu dayigbu -yogwunu, mo solua nu, -we -Lago gbaa, gbusunu -wa. ³⁴Nu, -o -Lago -ka tie, -Lagoweli o gbaa, -we ka gbu -wa, -Lago nyaa o o Zuzu kplol! kplol! ³⁵Dide -Lago -kalt o 'Yuu ze, 'in o ka o 'tite o kwee zu -lu weee -gu. ³⁶-o -ka o 'Yu dili -gu zu, o ka 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka. Nu, -o o zua o 'Yu 'nunjwe, o 'na 'ka 'yliyogagie 'yi. -Lagoo 'ce zo o tua.»

4

-Zezu -yo Samaliynwano

¹-Muv 'bigu, Faliznyuma ka 'nu nu, nyuma duun mi -Zezu 'biyida o 'ka wa batizee we -zi Zaan. ²(Nu, we 'ni o de, o 'bunonyia batizea nyuma). Da -Zezu yibhelia we 'ji, ³-bha o 'bhua Zudee, 'in o yia Galilee lu mni.

⁴'o 'ka Galilee mni, we mi nu, o -di Samalii -dudv 'wu. ⁵⁻⁶Da o mia Samalii -dudv -gu 'plulida, 'gbe yabhlo wa laa Sikaa, -bha o nynia we nukple. Wee gbe mia, da *Zakobu ka bhaa dudv kibhe, 'in o yia -bha -klo 'bhlu, wee dudv -we o 'nyaa o 'yu *-Zezefu, we kwesi we mia. -Zezu sta nonve kwee, 'in o yia wee -klo -yo ladu. Nu, 'yilugbagbu -wa.

⁷-Bha Samaliynwano yabhlo yia 'nyu 'plia, 'in -Zezu nee o -yla: «A 'nye 'mi 'nyu in 'ka 'ma.» ⁸(Nu, o 'bunonyia ka lililu zaa mni 'gbe nukple.)

⁹Oo 'njwoko nee o -yla: «Aya! -Mi Zuifu zlala -ami Samaliynwano 'nyu yi?» Nu, Zuifu -yo *Samalii -nyuma'a* 'nunnu 'wola.

¹⁰-Zezu nee o -yla: «A 'ni -Lagoo wlawlalu -yi, 'in a 'ni -o mia aun 'nyu -zlalida -yi. A -ka yaa we 'ji -yi, ama yi yaa o 'wlowlonyu -zlalala, 'in o 'ka we aun 'nye.»

¹¹O nee: «Na -Kanyo, -in 'ni floko kwee -ka, 'in -klo -to 'wu, sa -in 'ka 'mi wee 'wlowlonyu 'nyaa? ¹²-Amiaa dukpasa Zakobu 'bhluu wee -klo, o 'de ka we 'nyu 'ma, we -yo o 'yua -yo o 'noolii -gnuv -zlo. -Mi dili 'wu nu, -mi 'yilia -mi -zia o yi?»

* 4:9 Zuifu 'ni mneni wa 'ka Samalii -nyumaa kna kwezi.

¹³ -Zezu nɛɛ ɔ -yɫa: «Nyumɛ ɔ -ka nyu ni 'ma, 'nyumatv yia ɔ 'bhaa lv. ¹⁴ Nu, 'nyu -we na yia wlaa, nyumɛ ɔ -ka we 'ma, 'nyumatv 'na 'ka 'maslɛɛn ɔ 'bha. 'In wee 'nyu zɛa ɔ 'wv 'wlvwlvnyu, da 'yliyogagie -we 'nia bhlloluda -ka, we bhva.»

¹⁵ ɔɔ 'ɥwnɔ nɛɛ ɔ -yɫa: «Na -Kanyɔ, 'nye 'mɪ wee 'nyu, 'nyumatv yi -slɛɛn 'mɪ 'bha, in yi 'maslɛɛn -seli 'nyu 'plia yi.»

¹⁶ -Zezu nɛɛ ɔ -yɫaɛ: «A mni amaa 'lowli laa, a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka yi.»

¹⁷ ɔ nɛɛ: «In 'ni 'lowli -ka.»

ɔ nɛɛ: «Gbuzɔnv a gbaa, nu, a 'ni 'lowli -ka. ¹⁸ Nu, a 'yu 'lowlia gbu. -Mɔmɔ a -yɔ ɔ 'sɔ mia dɛ ni, ɔ 'ni amaa 'lowli. Gbuzɔnv -wa.»

¹⁹ ɔɔ 'ɥwnɔ nɛɛ: «Cun, na -Kanyɔ, in -yi we 'ji nu, -Lagɔgbv -falpanyɔ -in -mia. ²⁰ -Gɔgɔ 'kadu ni 'wlv -amɪaa dukpasɪ bubɔ bhaa -Lagɔ, 'in amɪa nɛɛ: -Zeluzalemv wa 'kaa -Lagɔ bubɔ.»

²¹ -Zezu nɛɛ ɔ -yɫa: «Bhɔɔ, a zv 'mɪ dli -gv. Bhla yabhlo yia bea, we 'ni -gɔgɔ 'kadu 'wlv, 'in we 'ni -Zeluzalemv wa 'ka Dide -Lagɔ bubɔ. ²² Nu, amɪa *Samalii -nyuma, -we a bubɔa, a 'ni we -yi. 'In -we -amɪa Zuifv bubɔa, -a -yi we. -We ka gbv -wa, Gbuvsvanyɔ mia, Zuifv -gbɛ ɔ bhva. ²³ Nu, bhla -we nya -wa bubɔa Dide -Lagɔ tiklu, wa 'kaa ɔ bubɔ Zuzu nya sazɔnv sa, we bhla ka cɪpa, 'in we ka nyini. Nu, we 'sasɔkpa -nyumaa da -Lagɔ talɪa, wa 'ka ɔ bubɔ. ²⁴ -Lagɔ mɪ Zuzu nya. -Wa 'kaa ɔ bubɔ, wa bubɔ ɔ Zuzu nya sazɔnv sa.»

²⁵ ɔɔ 'ɥwnɔ nɛɛ ɔ -yɫa: «In -yi we 'ji nu, Mesi yia yia. (We ji -wa -Lagɔ -Bhasanyɔ.) ɔ -ka yi ni, mɔ yia we 'dɛ weee 'wvsvsalia.»

²⁶ ɔ nɛɛ ɔ -yɫa: «Mɔ mia da au -yɫa gbada.»

²⁷ -Bha -bhlokpade ɔ 'bunɔnya yia lv. 'In wa yia -Zezu -yɔ 'ɥwnɔ yabhlo -yɔyɪ 'du -sada. 'In we yia wa 'ɥwegaga -subhali, -zuga wa gba -mɔ dli zɔɛ: «Lɛɛ -lu ɔ yibhali ɔɔ 'ɥwnɔa? Lɛɛ -gbv ɔ gba ɔ -yɫa?» Nu, 'sasɔkpa -layibhawɛli ni 'ni nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ɥwɛɛ 'tla.

²⁸ Tɔvn, ɔɔ 'ɥwnɔ tta -bha ɔ 'nyu -nyida, 'in ɔ yia 'gbe nɔkplɛ pla. ɔ nɛɛ nyuma -yɫa: ²⁹ «A yi! A yi -nya, a 'ka nyumɛ yabhlo 'yu! Mɔ gbaa na lɛnvgbv weee. We 'wlv sa mɔ -wa -Lagɔ -Bhasanyɔ.» ³⁰ Tɔvn, wa yia 'gbe nɔkplɛ 'tla, 'in wa yia -Zezuu gbɛgbɛin mnuni.

³¹ We bhla, ɔ 'bunɔnya mɪ ɔ bhubhoeda ɔ 'ka li. ³² 'In ɔ nɛɛ wa -yɫaɛ: «Lililu -we in 'kaa li, a 'ni we -yi.»

³³ 'In ɔ 'bunɔnya nɛɛ wa 'dɛkpva nyidi: «Aya! Nyɔɔ 'nye ɔ lililua?»

³⁴ ɔ nɛɛ wa -yɫa: «Na yoopanyɔɔ dɔmagbv 'nvɥwezvze -yɔ ɔ lubhoo 'wlvbhabhie, mv -wa na lililu. ³⁵ Amɪa, a nɛɛ nu, we -tv 'wv 'cv -mnva, 'in -luu -didɪ bhla 'ka nyini, -amɪ nɛɛ au -yɫa, nu, we -didɪ bhla ka -slɛɛn nyini. A -tali kpaa -gv, we 'ya ka zalɪ. ³⁶ -ɔ -ka -luu -didɪnyɔ nya -mɪ, ɔ kaɔnv -tnv 'yu. Nu, ɔ mɪ nyuma 'wlvugwɫalɪda, 'yliyogagie -we 'ma bhlloluda -ka, -Lagɔ 'ka we wa 'nye. 'In we glvglvnyɔ -yɔ we -didɪnyɔ 'ka 'mva li dabhlo. ³⁷ Nu, nine yabhlo nɛɛ: «Nyumɛ yabhlo glva, 'in nyumɛ -putu dia.» Gbuzɔnv -wa. ³⁸ Kpaa -we 'wv a 'nia lubho nv, -mɔ in tiea au we -luu -didɪ bhla. Tɔlvɪa ka -mɔ lubho nv, 'in wa yia sia. 'In -amɪa yia we 'wv -tnv.»

³⁹ -Mv 'bɪgv, ɔɔ 'ɥwnɔɔ gbɔgbawɛli -gv Samalii -nyuma duun zva -Zezu dli -gv. ɔ nɛɛ wa -yɫa: «ɔɔ nyumɛ ni gbaa 'mɪ -yɫa na lɛnvgbv weee.» ⁴⁰ We 'dɛɛ 'gbv, Samalii -nyumaa -zlo yia -Zezuu -gbɛ yi. 'In wa yia ɔ -bɛlv -yɔpali, ɔ -yɔ wa 'ka -tv. ɔ li -bha 'yli 'sɔ.

⁴¹ 'In tɔlvɪa yia wa -gv -bho dlvzvze nya, ɔ 'dɛɛ 'ɥwɛɛ wɛlv 'gbv. ⁴² Wa nɛɛ ɔɔ 'ɥwnɔ -yɫa: «We 'ni -slɛɛn amaa wɛlv -bhlogbɔɔ 'gbv -a yi ɔ dli -gv zv. Nu, -amɪaa 'dɛ ka ɔ 'ɥwɛɛ wɛlv 'nv. Nu, -a -yi -slɛɛn we 'ji nu, mɔ -wa dudɔgv -nyuma weee Gbuvsvanyɔɔ 'debhie.»

-Zezu jipea nyumɛ 'kadu yabhloo 'yu

⁴³ -Zezu li -bha 'yli 'sɔ, we tanvv zli, 'in ɔ yia ɔ 'yoo bhli, ɔ 'ka Galilee -dvdv -gv lv mni.

⁴⁴ (Nu, -Zezuu 'dɛ ka gba nu, wa'a zv -bha -Lagɔgbv -falpanyɔ ɔ 'dɛɛ -zɔɔ.) ⁴⁵ Tɔvn, ɔ nyinia Galilee, 'in nyumaa -zlo yia ɔ yoo -saa yi. -We ka gbv -wa, gwɛdigbv ɔ nva lɛ -Zeluzalemv 'Wozitɪyɪl 'fetu bhla, wa ka -bha 'yu.

⁴⁶ 'Bhie ɔ yia Kana lv mni, Galilee -dvdv -gv, da ɔ 'bhɪtilia 'nyu nv 'wɫa. Nu, *Ewlvɔv nyumɛ 'kadu yabhlo mia Kapenaumv, ɔ 'yu ka gu -yɔ. ⁴⁷ ɔ nva nu, -Zezu ka Zudee 'bhv, ɔ ka Galilee mni, 'in ɔɔ nyumɛ yia Kana mni, ɔ 'ka ɔ 'yu. ɔ nyinia ɔ -gbɛ, ɔ nɛɛ ɔ -yɫa: «-Na zukpa -wa! -A mni Kapenaumv, -in 'ka na 'yu jipe, ɔ yi tɪ.»

⁴⁸-Zezu n̄eɛ ɔ -yla: «We 'm̄ gwedighbunya 'wubhu, a 'n̄ m̄neni a 'ka 'm̄i dli -gu zv.»

⁴⁹Ɔɔ nyume 'kadu n̄eɛ ɔ -yla: «Na -Kanyɔ, -a m̄m̄i -m̄ɔ, na 'yu yi tli.»

⁵⁰Ɔ n̄eɛ: «M̄ni -buduɲweɛ, nu, -na 'yu ka 'pu.»

'In ɔɔ nyume yia -Zezuu weli dli -gu zv, 'in ɔ yia ɔ -buduɲweɛ m̄ni. ⁵¹Ɔ m̄i m̄nida, 'in ɔ -yɔ ɔ zoyua yia gbeli 'yloogblo. -Maa n̄eɛ ɔ -yla: «-Na 'yu ka 'pu.»

⁵²'In ɔ yia wa layibhae: «'Lee, bhla -mumu nya ɔ yili 'wva?»

Wa n̄eɛ: «Zubha 'ylogbagbuɔ 'lelu tianu nya ɔ 'pua.»

⁵³Ɔɔ 'yuu dide yia we 'jijibheli nu, wee bhla -bhlokpade nya, -Zezu gbaa ɔ -ylae: «-Na 'yu ka 'pu.» -Bha ɔ -yɔ ɔ -buduɲweɛ -nyuma weee zva -Zezu dli -gu.

⁵⁴Wee gwedighbuɔ 'sɔnu ɔ nua d̄e l̄e ɔ Zudee -bhuda, ɔ 'ka Galilee m̄ni.

5

-Zezu jipea guzunyaɔ yabhlo *Nyapeyli nya

¹-Muv 'bigv, Zuifuv 'feti yabhlo nymia, 'in -Zezu yia 'wɔsɔ, ɔ 'ka -Zeluzalem̄ m̄ni. ²Nu, -m̄ɔ -Zeluzalem̄, klolo 'kadu yabhlo m̄i -bha, 'm̄v wa laa Bhlabhleɛ Klolo. -Bha wee klolo kwesi, 'nyu yabhlo m̄i -bha, 'm̄v wa laa zuifuweli 'wv Betesida. Nu, paluv bhv gbu gbelia we. ³Nu, guzunya -zlo slu we -yɔ la: 'lɔlɔnya klaa, 'tigitigunya klaa, we -yɔ zlaslonya m̄i -bha. [Nu, 'nyuu zuklue wa mia wuda. ⁴-We ka gbu -wa, bhla tɔlva nya, 'anzi sibhlia wee 'nyu lu la, 'in we zuklua we 'klu. 'In -ɔ -ka -m̄ɔ -bho tia, guo gu -we -ka ɔ -yɔ -m̄i, 'in ɔ pua.]

⁵Nu, wa glaa, nyume yabhlo ka gu -yɔ, we -zv glu -bhlo 'ya kugbua l̄e gbeta ni. ⁶Da -Zezu 'plilia -m̄ɔ, ɔ 'yia ɔ, 'in ɔ yia 'nv nu, wee gu ka ɔ -yɔ -gw̄l̄e. Ɔ bea ɔ -yɔ, 'in ɔ yia ɔ layibha: «-In 'yibha -in 'ka 'pu?»

⁷'In ɔɔ guzunyaɔ yia we 'bigvpaile: «Na -kanyɔ, 'nyu -ka zuklu, nyume -ɔ 'kaa -m̄ɔ 'm̄i 'pa, ɔ 'n̄i -m̄i. Bhla in 'ka 'wɔsɔ, nyume yabhlo ka 'm̄i 'yugali.»

⁸-Zezu n̄eɛ ɔ -yla: «-Sɔ 'wv! -In 'bhu -na -bita 'wv, -in m̄ni.» ⁹-Bha -bhlokpade, ɔɔ nyume 'pva, ɔ -sɔa 'wv, ɔ 'bhua -bita 'wv, 'in ɔ yia m̄ni.

Nu, *Nyapeyli nya we nua l̄e. ¹⁰-Bha Zuifuv 'yugalunya gbaa -ɔ wa jipea -yla: «Nu, -zeɛn mia, Nyapeyli -wa. 'In -am̄iaa

tite n̄eɛ, -in 'n̄i m̄neni -in 'ka -na -bita 'wubhu, -in 'ka n̄e.»

¹¹Ɔ n̄eɛ wa -yla: «Nyume -ɔ jipea 'm̄i, ɔ n̄eɛ 'm̄i -yla: «-In 'bhu -na -bita 'wv, -in 'ka m̄ni.»

¹²-Bha wa 'yibhaa ɔ lae: «Nyɔɔ gba -m̄i -yla, 'bhu -na -bita 'wv -in m̄ni?» ¹³Nu, ɔɔ nyume -ɔ jipea ɔ, ɔ 'n̄i ɔ -yi. Nu, -Zezu ka ɔ 'yiligwe lamnɔnu, nyuma -zu -bhaa 'gbv.

¹⁴-Muv 'bigv, -Zezu plaa -Lagobudu 'kadu zɔ, ɔ 'yia ɔ -yɔ, 'in ɔ n̄eɛ ɔ -ylae: «-In ka -sleɛn 'pu, -in 'na n̄nu 'masleɛn gbunya l̄e -n̄i. We 'n̄i -m̄m̄v, -we yia -m̄i ylia, we -nyu 'yli.»

¹⁵-Bha ɔɔ nyume m̄ni, 'in ɔ n̄eɛ Zuifv -ylae: «-Ɔ puea 'm̄i ni, -Zezu -wa.» ¹⁶Nu, Nyapeyli nya ɔ jipea nyume, we 'd̄eɛ 'gbv wa yia ɔ -yɔwɔsɔlv, wa 'ka ɔ stal.

¹⁷Nu, -Zezu n̄eɛ wa -yla: «Bhla weee nya, na Dide m̄i lubho nuda, ɔ 'bhisa -am̄i m̄i 'yaa lubho nuda.» ¹⁸We 'd̄eɛ 'gbv Zuifv 'yugalunya yia ɔ -yɔwɔsɔlv, wa 'ka ɔ 'bha. We 'n̄i wa Nyapeyli -bhlogbɔ ɔ 'n̄i 'nuɲwe zɔv gbu, ɔ n̄eɛ 'ya nu, -Lago -wa ɔ Dide, 'in ɔ yibhɔlva ɔ 'd̄e -Lago.

-Zezu wlaa 'yliyogagie

¹⁹-Zezu 'palia we 'bigv ɔ n̄eɛ: «Nu, in n̄eɛ au -yla gbuzɔnu sae: 'Yuu 'debhlo 'n̄i m̄neni ɔ 'ka -lu yabhlogbɔ l̄enu, nu, -we ɔ 'yia ɔ Dide l̄enu, we 'd̄ekpva ɔ nua l̄e. -We Dide nua l̄e, 'm̄v 'Yu nu 'yaa l̄e. ²⁰Nu, Dide -kalt ɔ 'Yuu ze, 'in ɔ slolua ɔ ɔ l̄enugbv weee. Cun, gbu 'kadu -we 'yia -we -zia -we a 'yia, 'm̄v ɔ yia ɔ -slolua, 'in we 'ka au ɲwegaga -subhalt. ²¹Sa Dide ganɔa tltlunya, 'in ɔ nyɛa wa 'yliyogagie, 'sa -bhlokpade 'Yu nyɛa 'yliyogagie nyuma -wa ɔ 'yibhaa ɔ 'ka we 'nye. ²²Dide'e 'bhu nyume -yɔgbv 'wv, ɔ ka we 'd̄e weee ɔ 'Yu yoo 'nye, ²³'in nyuma weee 'ka 'Yu 'nuɲwe zɔ ɔ Dide 'bhisa. -Ɔ 'n̄i 'Yu 'nuɲwe zɔ ni, ɔ Dide, -ɔ tiea ɔ, ɔ 'n̄i -m̄ɔɔ 'nuɲwe zɔ.

²⁴«In n̄eɛ au -yla gbuzɔnu sae: -ɔ -ka na welt yukwli pvlv, 'in -ɔ tiea 'm̄i, ɔ 'ka ɔ dli -gu zv, ɔ ka 'yliyogagie -we 'nia -bhlo luda -ka. Gbudlie 'na 'ka ɔ -nv nya -m̄i. Nu, ɔ ka tltle 'wubhu, 'in ɔ yia 'yliyogagie 'wuplil. ²⁵In n̄eɛ au -yla gbuzɔnu sae: da tltlunya 'kaa -Lagɔɔ 'Yuu weli 'nv, 'in -wa yia we 'nua, 'yliyogagie wa yia 'yia, we bhla ka cipa, 'in we ka nyini. ²⁶Sa Dide kaa 'yliyogagie 'wv, 'sa 'Yu kaa 'yliyogagie 'wv.

Nu, Dide 'nyea we o 'Yu. ²⁷ 'In o yia o 'Yu se 'nye, o 'ka nyumaa -yogbu 'wobhu. -We ka gbu -wa ni, o mi *Nyumee 'Yu nya. ²⁸ Gbunya ni 'na subhalti an 'hwegaga -ni. ²⁹ We bhla mi yida, da titlunya weee -wa wa 'bhluu, wa yia o weli 'nua, 'in wa 'ka wa gbawla 'wutla. -Wa nua gbu -zonu le, wa -ka titlunya glaa 'wuso, 'yliyogagie wa yia 'yia. 'In -wa 'nia gbu -zonu lenu, wa -ka 'wuso, gbu ditle yia wa -nu nya -mia.

-Zezuu gbodayinya

³⁰ «Nu, in 'ni mneni in 'ka -lu yabhlogbo lenu na 'de nya. Sa Dide gbaa, 'sa na bhua nyumaa -yogbu 'wu, we 'gbu, na gbuwobhubhue mia tiklu. -We ka gbu -wa, 'in -tali na 'dee dumagbu da, -o tiea 'mi, o dumagbu da na talia.

³¹ «We -ka na de mi na gbodayinyo nya, -we na yia gbaa, a 'na 'ka we la gbuzonu. ³² Nu, na gbodayinyo yabhlo mi -bha. 'In, in -yi we 'ji nu, -we o gbaa na daa gbuzonu -wa. ³³ Na 'gbu a yia nyuma tie Zaaan -gbe, wa 'ka o layibha. -We o gbaa an -yla na daa, gbuzonu -wa. ³⁴ -Ami, in 'ni we gbu -ka, nyume 'ka na gbodayinyo -ze. Nu, Zaaan gbu na gbaa an -yla, a 'ka gbu 'wobhu gbu -wa.

³⁵ Zaan 'wla lulinape, 'in a yia 'hwuu a 'ka 'muna li o san 'wu, bhla -bhlo nya. ³⁶ Nu, in ka gbodayinyo yabhlo -o 'yila -o -zia Zaan. Sa wa 'kaa we 'jiyibheli ni, Dide tiea 'mi, mu -wa nu, lubho -we ka 'gbu o yia 'mi tie, in mi we nuda. ³⁷ 'In o Dide -o tiea 'mi, o 'de mi na gbodayinyo nya. Nu, a 'ni -slo o weli 'nu, 'in a 'ni -slo o 'klu 'yi. ³⁸ O weli 'ni an 'wu -mi, -o o tiea, a'a zu o dli -guv 'gbu. ³⁹ -Lagosebhe 'wu a talia, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, a 'ka we 'yi we nukple. Nu, gbuzonu -wa, wee weli de gbaa na -gugbu. ⁴⁰ 'In a'a yi na -gbe, a 'ka 'yliyogagie -zonu 'yi.

⁴¹ «In 'ni nyumaa 'hni kwalte datalda -mi. ⁴² Nu, in -yi an, in -yi we 'ji nu, -Lagoo zekalte 'ni an 'wu -mi. ⁴³ -Ami -momo yia na Didee 'hni nya, a'a 'hwuu na gbu -yo, 'in nyume -putu -ka yi, o 'dee 'hni nya, o gbu a 'hwuu -yo. ⁴⁴ 'Hni kukwalte da a talia, nu, -Lago -bhlogbo 'ka amaa 'hni 'yilmani, a'a -tali -muv da. -We mia daa 'gbu, a'a zua 'mi dli -guv. ⁴⁵ 'Lee, -ami yia an gbu dila -Lago 'yu yi? -Innya, we 'ni -ami yi an gbu dila -Lago 'yu, nu, a ka Moizi dli 'wu di, mo yia an gbu dila. ⁴⁶⁻⁴⁷ A -ka yaa Moizi dli -guv zu ni, -zugba a ka 'mi dli -guv zu. Lee -lu ka 'gbua?

-We ka gbu -wa ni, Moizi ka na daa celi -Lagosebhe 'wu nu, -we o celi a 'ni we dli -guv zu, we 'dee 'gbu a'a zua na 'dee weli dli -guv.»

6

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

¹ -Muv 'bigu, -Zezu mna Galilenyu kwesi, 'in o yia wee 'nyu 'wudi. (Nu, wee nyu mia, 'mu wa la 'yaa Tibeliadi). ² 'In nyumaa -zlo yia -Zezu 'bi yi, nu, gwedigbu o nua le nyumaa jipee nya, wa ka we -yoyu 'gbu. ³ -Bha o -gblaa -gogo yabhlo 'wlu, 'in o yia -mo ladi, o -yo o 'binonya 'so. ⁴ Nu, Zuifuv *Wuzitylu 'feti ka cipa. ⁵ -Zezu -talia -bha toun, 'in o yia nyumaa -zlo -yoyi o -gbe yida, 'in o nee Filipu -ylae: «Da -a 'ka 'floo zo, 'in nyuma ni 'ka lia?» ⁶ -We -Zezu 'kaa lenu, o 'de -yi we. Nu, la o ylaa Filipu, we 'gbu o yia we o layibha.

⁷ Filipu nee: «Aya! 'Cu gbetaa lubhoo 'penigwezii 'debbie nya, -a 'ni mneni -a 'ka 'floo zo, 'in wa 'de weee 'ka li -sese.»

⁸ -Zezuu 'binonyo yabhlo mi -bha, 'mo wa laa Andlee, Simo Pielu bheli -wa. O nee: ⁹ «Nukpasuyu yabhlo mia da, o ka *luzifloo gbu -yo zibhi 'so kwee. Zibhinya -yo 'floonu ni 'ni 'wuzu, wa 'de weee 'ka li. We 'ni muv?»

¹⁰ -Zezu nee o 'binonya -yla: «A 'tolu wa, wa -di la.» Nu, wee da mia, -petu -zu -bha. Waa nyuma -dia la, wa nyi nukpasiaa 'wlu glv -bhlo 'wlu gbu (5.000). ¹¹ O 'bhua 'floo 'wu, o 'paa -Lago fuo, -wa mia ladida, 'in o yia we wa 'wula dlili. 'Sa o dlili 'yaa wa zibhi 'wula, 'in wa yia li wa dlu da. ¹² Da wa 'de weee lva ni, 'in -Zezu nee o 'binonya -yla: «A 'bhu we pnu la, a -yo we yi, we 'ya yabhlogbo yi mna.» ¹³ Wee 'floo gbu nyuma lia, 'in wa yia lv. We pnu -we -tua 'wu, 'mu o 'binonya 'bhua la, mu yea -cice kugbua le 'so.

¹⁴ Gwedigbu o nua le, wa 'yia we -yo, 'in wa nee: «Gbuzonu -wa, -Lagobbu -falpanyo -o 'kaa yi ni, 'mo o -mia.» ¹⁵ -Zezu -yi we 'ji nu, wa 'yibha wa 'ka o 'wobhu -gla nya, wa 'ka o wa 'wulapulinyo -zeli. We 'dee 'gbu o yia wa gwevla, 'in o 'debbho yia -gogo 'wlu mni.

-Zezu naa 'nyu -gu

(Mt 14.22-27; Mk 6.45-52)

¹⁶ Jibhe zaa, -bha o 'binonya kwlia -gogo 'nyu kwesi. ¹⁷ -Bha wa -bhoo 'glv 'wu, wa 'ka 'nyu 'wudi, 'in wa 'ka Kapenaumu mni,

-zugba -Zezu 'ni -slo wa glaa -mi, 'in sabo yia be. ¹⁸ Nu, 'nyuu -gbugbu yia zuklue bhli, -pipe 'kadu mi 'pludaa 'gbu. ¹⁹ We bhla, kilomethi gbu, kilomethi gbelibhlo wa nva le -mo 'nyu -gu. Nu, wa mi 'nyu 'wudida, 'in wa yia -Zezu -yoyi yida wa gbegebein 'nyu -gu -nɔnɔve nya. -Bha wa nva nyanɔ. ²⁰ 'In -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «-Ami -wa. A 'na nɔnɔ nyanɔ -ni.» ²¹ ɔ 'bunɔnya 'yibha wa 'ka ɔ 'wobhu 'glv 'wu. Tɔnɔ, mo wa mia mɔnda, 'in wa 'glv yia -bhaa dudu yli.

²² Zli zlia, nyumaa -zlo -wa -tva 'nyuu kakpe yabhlo -gu, 'in wa yia we 'jiyibheli nu, 'glv -bhlogboɔ mia -bha. 'in nyuma -yi we 'ji nu, -Zezuu 'bunɔnya ka 'glv 'wobho, 'in wa yia mɔni, -zugba ɔ 'ni wa glaa -mi. ²³ -Sleɛn, nyuma -wa 'bhva Tibeliadigbe nukple, 'in wa yia 'glv talva 'wobho, 'in wa yia mɔni. Wa mɔni, da Nyumaa -Kanyo bhuhhoea -Lago, 'in nyumaa -zlo yia 'floo li, 'in wa yia -bha nyini. ²⁴ Nyumaa -zlo mia -bha, wa yibhelia we 'ji nu, -Zezu -yo ɔ 'bunɔnya 'ni -bha -mi, wa -bhoa 'glvnya 'wu, 'in wa yia -Zezu 'yli 'bi lanɔnva mɔni Kapenaumu.

-Zezu -wa 'floo -we nyɛa nyuma 'yliyogagie

²⁵ Wa ylia -Zezu kakpe -putu -gu, 'in wa nɛɛ ɔ -yla: «*Wlabi, 'lee, lebhla -in nyini -selia?»

²⁶ -Zezu 'palia we 'bigv, ɔ nɛɛ: «In nɛɛ aun -yla gbuzonu saɛ: a ka 'floo li, 'in a 'ni lv -se, we 'gbv a tala na da. We 'ni nu, na gwedigbunya in nva le, we 'ji a 'nv 'wulaa gbu. ²⁷ Lililu -we nyumɔa, a 'na nɔnɔ we 'gbv lubho -ni. Nu, lililu -we gwleɛa, 'in we nyɛa nyume 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, a nu we 'gbv lubho. Wee lililu ni, Nyumɛɛ Yu yia we aun 'nyɛa. Nu, 'mɔ Dide -Lago zva ɔ yibhelida -yo.»

²⁸ -Bha wa 'yibhaa ɔ laɛ: «'Lee, sa -a 'ka nu, lubho -we nania -Lago dudu, 'in -a 'ka we nva?»

²⁹ -Zezu nɛɛ wa -ylaɛ: «Lubho -we -Lago 'yibhaa a nu, mu -wa -ɔ ɔ tiea, a zu ɔ dli -gu.»

³⁰ Wa nɛɛ ɔ -yla: «Gwedigbu -mumu -in 'ka lenv, -a 'ka -yoyi, 'in -a 'ka -mi dli -gu zva? Sa -in 'ka nva?» ³¹ Nu, da -amaa dokpasu -dili bhaa da bebleɛ la -bhlo -bhlo, wa ka *manu li. 'Sa we mia celida -Lagoɛbhe 'wɔɛ:

ɔ 'Floo -we 'bhva yali,

ɔ ka we wa 'nyɛ,
wa 'ka we li.»

³² ɔ nɛɛ: «In nɛɛ aun -yla gbuzonu saɛ: -ɔ 'nyɛa aun yalu 'floo ni, we 'ni Moizi: nu, na Dide nyɛa aun yalu 'flooɔ 'zayli. ³³ Nu, -we ka gbu -wa, -Lagoɔ nu 'floo mia, mu -wa -ɔ 'bhva yali, 'in ɔ nyɛa dudvɔ -nyuma 'yliyogagie.»

³⁴ -Sleɛn, wa nɛɛ ɔ -yla: «-Amiaa -Kanyo, wee 'floo mia ni, 'nyɛ we -aun 'yli weee nya.»

³⁵ -Bha -Zezu gbaa wa -ylaɛ: «Nu, 'floo -we nyɛa nyume 'yliyogagie, -ami -wa. -ɔ -ka na -gbe yi, nɔwo 'na 'ka 'masleɛn ɔ 'bha. 'In -ɔ -ka 'mi dli -gu zu, 'nyumatu 'na 'ka 'masleɛn ɔ 'bha. ³⁶ Nu, in ka we aun -yla gba: amia, a ka 'mi 'yi, 'in a'a zu 'mi dli -gu. ³⁷ -Wa weee na Dide nyɛa 'mi, na -gbe wa yia yia. 'in nyooɔ nyoo yia na -gbe, in 'na 'ka ɔ 'pipee viteli. ³⁸ Nu, in 'ni yali 'bhv in 'ka na 'deɛ dumagbu lenva yi, -ɔ tiea 'mi, -mɔɔ dumagbu in yia lenva. ³⁹ -ɔ tiea 'mi, ɔ dumagbu -wa nu, nyuma ɔ 'nyɛa 'mi yoo, in 'na mɔnɔn wa 'yabhlogboɔ -ni. Nu, dudvɔ bhva zli, in -sɔlv wa 'wu tɔtɔlɔnya glaa. ⁴⁰ Cun, na Didee dumagbu ni: -wa -ka 'Yu 'yi, 'in wa -ka ɔ dli -gu zu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu wa yia, 'in dudvɔ bhva zli, in -sɔlv wa 'wu tɔtɔlɔnya glaa.»

⁴¹ Tɔnɔ, Zuifu yia -Zezu -yo nɔwɔnwenie bhli, -we ka gbu -wa, ɔ nɛɛ nu, ɔ mi 'floo -we 'bhva yali nya. ⁴² Wamia nɛɛ: «-ɔ mia de ni, -Zezu -wa. We 'ni muɔ? -A -yi ɔ dide -yo ɔ 'nyaa. Nu, *-Zezefuv 'yu ɔ -mia. Sa ɔ gba -sleɛn nu, yali ɔ 'bhva?»

⁴³ -Bha -Zezu 'palia wa weli 'bigve: «A 'na 'nɔwɔnweni a 'dekpva nyidi -ni. ⁴⁴ Nu, nyume yabhlogboɔ 'ni mneni ɔ 'ka na -gbe yi, 'mu we 'ni nu, na Dide -ɔ tiea 'mi, mɔ gbize ɔ 'wu. 'In -ɔ -ka na -gbe yi ni, dudvɔ bhva zli, 'in na solva ɔ 'wu tɔtɔlɔnya glaa. ⁴⁵ -We mia celida -Lagoɔgbu -falpanyaa 'sebbe 'wu, mu nu: «-Lago yia wa 'de weee gbu -slolua.» Nyuma weee -wa nva na Didee weli, 'in -we ɔ slolua, 'in wa nɔwɔnwa we -yo, ma yia na -gbe. ⁴⁶ Nu, -ɔ 'bhva -Lagoɔ -gbe ɔ 'debhlogboɔ 'yia Dide. We 'ni ɔmɔ 'wobhu, nyume yabhlogboɔ 'ni -slo Dide 'yi. ⁴⁷ In nɛɛ aun -yla gbuzonu saɛ: nyume -ɔ zva 'mi dli -gu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, we mi ɔ -nv nya. ⁴⁸ Nu, 'floo -we nyɛa nyume 'yliyogagie, -ami -wa. ⁴⁹ Da bebleɛ

mia, amiaa dukpasu ka -mɔ *mani li, we mi 'sa 'bhie, 'in wa yia tli. ⁵⁰Nu, -muv -ka wee 'floo -we bhva yali ni, nyume -ɔ -ka we li, ɔ 'nia tlia yi. ⁵¹In nɛɛ, 'floo -we 'bhva yali, -we wlaa 'yliyogagie, -ami -wa. Wee 'floo mia, nyume -ɔ -ka we li ni, 'in ɔ yia 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka. Nu, 'floo na yia wlaa, mu -wa na yice, 'mu na yia wlaa dudɔgv -nyumaa 'yliyogagiee 'gbu.»

⁵²-Bha Zuifuv kpikpɛtie sumania 'wu, 'in wa nɛɛ: «'Lee, sa nyume ni 'ka ɔ yice -an 'nye lililu 'bhisaa?»

⁵³Tɔvɔn, -Zezu nɛɛ: «In nɛɛ an -yla gbuzɔnv sa nu, a 'ni Nyumɛɛ 'Yuu yice li, 'in a 'ka ɔ 'pɔvɔn 'ma, 'yliyogagie 'na 'ka an 'wu -mi. ⁵⁴Nyume -ɔ lia na yice, 'in -ɔ maa na 'pɔvɔn, ɔ ka 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka. 'In dudɔv bhia zli ni, -ami na sɔlva ɔ 'wu tltlunya glaa. ⁵⁵Nu, na yice mia lililu -zɔnv -wa, 'in na 'pɔvɔn mia, 'mamalu -zɔnv -wa. ⁵⁶Nyume -ɔ -ka na yice li, 'in ɔ -ka na 'pɔvɔn 'ma, ɔ mi 'mi 'wu, 'in -ami mi ɔ 'wu. ⁵⁷Sa Dide -ɔ tiea 'mi, ɔ -gaa 'yliyɔ, 'in in yia 'yliyogagie 'yi ɔ 'gbu, 'sa -bhlokpadɛ -ɔ -ka 'mi lida -tu, 'in -mɔɔ yia 'yliyogagie na 'gbu. ⁵⁸Nu, -we -wa 'floo -we 'bhva yali ni, mu ni: wee 'floo mia, we -yɔ amiaa dukpasu lilifloo 'ni 'wɔwɔlv. Nu, wama ka tli. 'In nyume -ɔ -ka wee 'floo ni li, ɔ mi 'yliyogada 'yli weee nya.»

⁵⁹Nu, gbu weee -we mia dɛ, -mɔ Kapenaumuv *-Lagɔbudu zɔ ɔ -slolua we.

Nyumaa -zlo jlaa -Zezu 'bi

⁶⁰Da -Zezuu 'binɔnya 'nva ɔ wɛlv, 'in wa glaa nyuma duun nɛɛ: «Nyɔɔ mneni ɔ 'ka ɔ wɛlv ni -yɔvɔwnua? Wee wɛlv ni 'ni 'tɛ -sɛ.»

⁶¹Da -Zezu yibhelia we 'ji nu, -we ɔ gbaa, ɔ 'binɔnya mi we 'gbu 'ɲwɔvɔwɛda, ɔ nɛɛ wa -yla: «-We mia da ni, mu dia amiaa 'kva 'wu yi? ⁶²'In da -ka -slɛɛn *Nyumɛɛ 'Yu -yɔyɔ yali lɔmnɔda, sa a 'ka gbaa? ⁶³Nu, -Lagɔv Zuzu wlaa 'yliyogagie, we 'ni -muv ni, nyumɛɛ 'dɛ -bhlo 'ni we mneni. Wɛlv -we in gbaa da an -yla, -Lagɔv Zuzu nya in gbaa we, 'in we nyɛa nyume 'yliyogagie. ⁶⁴We mi 'sa 'bhie, nyuma talva mi an glaa, wa'a zɔ 'mi dli -gv.» Nu, we bhilili we gwɛdɔda, nyuma -wa 'nia ɔ dli -gv zɔ, we -yɔ nyume -ɔ 'kaa ɔ wla, wa 'ka ɔ 'bha, -Zezuu 'dɛ -yi wa. ⁶⁵-Bha ɔ gba 'yae: «We 'gbu in yia da an -yla gba nu, nyume -ɔ Dide 'ni 'yoo 'nye ɔ 'ka na -gbɛ yi, ɔ 'ni we mneni.»

⁶⁶We 'bhv we bhla ni 'wu, ɔ 'binɔnya glaa, nyuma duun yia ɔ 'bi 'bhv. Wa -yɔ ɔ'ɔ bhli -slɛɛn 'yoo -bhlo. ⁶⁷-Slɛɛn, -Zezu nɛɛ ɔ 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ -yla: «'In amia naa, amia 'ni 'ya 'yibha a 'ka mnu?»

⁶⁸Simɔ Piɛlv 'pala we 'bigv, ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, 'lee, nyɔɔ ka -gbɛ -a 'ka mnia? Nu, wɛlv -we nyɛa nyume 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, -mi kwɛɛ we mia. ⁶⁹Nu, -amia mia, -a ka dli zɔ, 'in -a yia we 'jyibheli ni, -Lagɔv -Mɔwɔlvnyɔ ɔ tiea, 'mɔ -in -mia.»

⁷⁰-Zezu nɛɛ wa -yla: «Amia nyuma kugbua lɛ sɔ mia dɛ ni, -ami -saa -bha an, we 'ni muv? Nu, an glaa, nyume yabhlo mia *'Kuzuu -nv mɔ!» ⁷¹ɔ mia we gbada, Simɔ Isikalɔtvɔv 'yu Zudasi ɔ saa 'ɲni. Nu, ɔv Zudasi mia, ɔ mi -Zezuu 'binɔnya kugbua lɛ 'sɔ glaa, 'bhie, mɔ yia ɔ wlaa.

7

-Zezuu bhelia 'ni ɔ dli -gv zɔ

¹-Muv 'bigv, -Zezu yia Galilee -dɔdv -gv mni, -zugba ɔ plilɔ 'gbenya 'wu. Nu, ɔ 'ni 'yibha ɔ 'ka Zudee -dɔdv -gv nyini, Zuifuv 'yugalunya mi ɔ 'bhabhiee 'kɔlv 'yɔdaa 'gbu. ²Zuifv -fɛti -we wa laa -fa -fɛti, we ka cupa, ³'in ɔ bhelia nɛɛ ɔ -yla: «-In 'bhv -seli, -in 'ka Zudee mni, 'in -na 'binɔnya 'ka -na lɛnvgbv -yɔyɔ. ⁴Nyume -ɔ 'yibhaa nu, wa yibheli ɔ, ɔ'ɔ zize ɔ lɛnvgbv. -Slɛɛn, -in mi gbɔnya ni lɛnvdaa 'gbu, -in -slolu -na 'dɛ dudɔgv -nyuma 'kɔlv wa 'ka -mi -yɔyɔ.» ⁵Nu, -Zezuu bheliaa 'debbie 'ni ɔ dli -gv zɔ.

⁶'In -Zezu nɛɛ: «-Ami mia, nanu 'yli -zɔnv 'ni -slɔ nyini. Amia, 'yli weee nanɔ 'yli amiaa -nv nya. ⁷Dudɔgv -nyuma 'ni mneni wa 'ka an 'wɔnyɛ, nu, -ami wa nyɛa 'wu, -we ka gbu -wa, in ka wa lɛnvgbv 'yliyɔlabhli, 'in in nɛɛ nu, wa lɛnvgbv -nyu 'yli. ⁸Nu, amia, a mni 'fɛti ni -gv. Nanu 'yli 'ni -slɔ nyinii 'gbu, -ami 'na 'ka mni.» ⁹ɔ bhia -we mia dɛɛ gbagbɛ, 'in ɔ yia Galilee -tv.

¹⁰Nu, ɔ bhelia mnia wee 'fɛti -gv, 'in -Zezuu 'debbie yia -mɔ mni zizewiemɔ. ɔ 'ni -zejila 'wu 'tla. ¹¹Wa mi 'fɛti -sada, -zugba Zuifuv 'yugalunya nɔnv ɔ 'yilibla, 'in wa gbaa: «Da ɔv nyume ni mia?»

¹²-Bha nyuma duun kpɛtia ɔ -gv, talva nɛɛ: «Gbv -zɔnv ɔ nva lɛ», talva nɛɛ: «-Innya, we 'ni 'sa -mi, nyuma ɔ nva -dawli 'wu.» ¹³Nu, wa mi Zuifuv 'yugalunya sodaa 'gbu, -ɔ 'kaa

-Zezuu gbu gba -zejila 'wu, we -kanyo 'ni -mi.

-Fa -fetu 'yli nya -Zezu -slolua nyuma gbu

¹⁴Da 'fetu 'yli ya 'sɔle 'plia, -Zezu plaa -Lagobudu 'kadu zo, 'in ɔ yia -mɔ nyuma gbuslolue bhli. ¹⁵Bha ηwegaga -subhalia Zuifu, 'in wa nɛɛ: «Ɔmɔ nyumɛ 'nia 'sɛbhe 'kpa, 'lee, sa ɔ nu, 'in ɔ -yi 'sɛbhe?»

¹⁶Ɔ nɛɛ: «Na gbuslolue mia, we'e 'bhu na 'dɛɛ -gbe. Nu, -ɔ tiea 'mi, ɔ -gbe we bhua. ¹⁷Nu, nyumɛ -ɔ -saa dli ɔ 'ka -Lagoo dɔmagbu lɛnu, 'ji ɔ yia we yibhelia nu, wee gbuslolue mia, -de -Lagoo -gbe we bhuv, 'in -de na 'dɛɛ 'ηni nya na gbaa. ¹⁸Nyumɛ -ɔ gbaa ɔ 'dɛɛ 'ηni nya, ɔ 'dɛɛ 'ylimanee da ɔ talia. Nu, nyumɛ -ɔ talia -ɔ tiea ɔ, -mɔɔɔ 'ηni 'ylimanee da, gbuɔɔnu ɔ gbaa, ɔ'ɔ 'tubhu yo. ¹⁹Moizi palia tite aun -yla, we 'ni muv? 'In wee tite mia, aun glaa nyumɛ yabhlogboɔ 'ni we 'nuηwe zuda -mi. Nu, lɛɛ -lu ka 'gbu a 'ka 'mi 'bhaa?»

²⁰Bha waa nyumaa -zlo gbaa: «Zuzu 'nyuu kpa -mi yi? 'Lee, nyoo gba ɔ 'ka -mi 'bhaa?»

²¹-Zezu 'palia we 'bigu, ɔ nɛɛ: «Gwedigbu -bhlogboɔ in nva lɛ, mu subhalia dɛ a 'dɛ weee ηwegaga. ²²Nu, Moizi ka aun kni -plaplie -slolu. ('In wee kni -plaplie mia, we 'ni Moizi -la we la, ɔ dukpasɪ * -wa.) We 'gbu, amia, *Nyapeyli nyaoo, 'in a paa nukpasu kni 'wu. ²³Amia -ka nyumɛ *kni 'wɔpa Nyapeyli nya, Moizu tite 'nuηwezuvɛɛ saa ni, -slɛɛn, -amɪ -ka nyumɛ -kpabbie jipe Nyapeyli nya ni, 'lee, lɛɛ -lu ka 'gbu a palɪ 'mi -yo 'cea? ²⁴Sa a yia -lu -yo, a 'na 'bhulu 'sa we -yogbu 'wu -ni, a 'bhu gbu 'wu sa tklu.»

-Zezu -wa -Lagoo -Bhasanyo yi?

²⁵Bha -Zeluzalemɪ -nyuma tɔlva gbae: «Nyumɛ -ɔ ka da wa mia -talida wa 'ka ɔ 'bha, mɔ 'ni da -mu? ²⁶Moo gbaa -slɛɛn dɛ gbu -zejila 'wu, 'in wa'a -sa ɔ -gu! 'Ji -amuaa 'yugalunya yibhelia we nu, mɔ -wa -Lagoo -Bhasanyo -zonv yi? ²⁷Nu, ɔmɔ, -ɔ mia da, -a -yi ɔ 'bhulɔda da. 'In -Lagoo -Bhasanyo mia, ɔ -ka yi, da ɔ yia 'bhua, nyumɛ 'ni -bha da -yi.»

²⁸Da ɔ mia nyuma gbu -sloluda -Lagobudu 'kadu zo, -bha ɔ 'kpa 'wu 'tutɛɛ: «A nɛɛ nu,

a -yi 'mi, 'in da in 'bhua a -yi -bha da. We mi 'sa 'bhie, we 'ni na 'dɛ nya in yi. Nu, -ɔ tiea 'mi, ɔ mi tklu. Amia 'ni ɔ -yi, ²⁹-amɪ in -yi ɔ, -we ka gbu -wa, ɔ -gbe na bhua, 'in mɔ tiea 'mi.» ³⁰We 'dɛɛ 'gbu wa 'yibha wa 'ka ɔ kpa. Nu, ɔ 'yli 'ni -slɔ nynii 'gbu, nyumɛ yabhlogboɔ 'ni ɔ kwezi.

³¹Waa nyuma glaa, nyuma duun ka ɔ dli -gu zo. -Maa nɛɛ: «-Lagoo -Bhasanyo mia, ɔ -ka yi ni, gwedigbu nyumɛ ni nva dɛ lɛ, ɔmɔ -nu 'na 'ka -moo -zi.»

³²-We nyuma duun mia 'ηwɔwɔda ɔ daa, Faliznyuma 'nva we, -bha *-Lagobɔɔnyaa -cian -yo Faliznyuma tiea -mɔ -Lagobudu 'kadu ηwekunya wa 'ka ɔ kpa.

³³-Zezu nɛɛ 'yae: «In -yo aun 'sɔ mi -slɔ da bhla -sele nya, -muv 'bigu, -ɔ tiea 'mi, ɔ -gbe na yia lv 'bhitia. ³⁴Nu, na da a yia -talia yia, 'in a 'nia 'mi 'yia yi, -we ka gbu -wa, da na mnia, amia, a 'ni mneni a 'ka -mɔ mni.»

³⁵-Bha Zuifu gbuɔgbalɪ -ylae: «Mɔ ɔ 'ka mnia, 'in -a 'na 'ka ɔ 'yia? 'Lee, Zuifu mia -glogv -mɔ *Gleki glaa, wa glaa ɔ yia mnia yi? 'Lee, wa Gleki ɔ yia -slolua mnia yi?

³⁶Welɪ -we mia da ni, sa we 'ji mia? Ɔ nɛɛ: «Na da a yia -talia, 'in a 'nia 'mi 'yia yi,» 'in: «Da in mia mnia, amia, a 'ni mneni a 'ka -mɔ mni.» »

³⁷Nu, 'fetu 'wobhlolu -yli mia, -we -wa wee 'yli 'kadu, we nya -Zezu bea nyuma 'yu, 'in ɔ nɛɛ welɪ 'tite nyae: «Nyumɛ -ɔ 'nyumatu -ka 'bha, ɔ yi na -gbe, 'in ɔ 'ka 'ma. ³⁸Nyumɛ -ɔ -ka 'mi dli -gu zo, 'wɔwɔnyu -we wlaa 'yliyogagie, mu yia ɔ dli zo 'wɔva, 'sa we mia celida -Lagosebhe 'wu.» ³⁹'Nyu -we ka gbu ɔ gbaa, -Lagoo Zuzu -wa. Nyuma -wa zva ɔ dli -gu ni, 'mu -Lago yia wa 'nyea. Nu, -Lago 'ni -slɔ Zuzu yoo 'pa, ɔ 'ni -slɔ -Zezu 'ηnyililo 'nyee 'gbu.

⁴⁰Nu, nyuma duun 'nva -Zezuu welɪ, wa tɔlva nɛɛ: «-ɔ mia dɛ, -Lagobvɔ -falipanyo -a mia wɔda, mɔ -wa.»

⁴¹Nyuma tɔlva nɛɛ 'ya: «-Lagoo -Bhasanyo mia, mɔ -wa,» ni, tɔlva nɛɛ: «-Lagoo -Bhasanyo 'na 'ka Galilee 'bhu, we 'ni muv?

⁴²-Lagosebhe nɛɛ nu, -Lagoo -Bhasanyo mia, *Davidu zwaɣli ɔ yia 'bhua. Betlemv -Davidu -zoo mia, -mɔ ɔ yia 'bhua.»

⁴³Ɔɔ -Zezuu 'gbu waa nyuma ni yia -yo 'bhvbhlu. Wa 'ni 'maslɛɛn welɪ -bhlo -ka. ⁴⁴Nyuma tɔlva 'yibha wa 'ka ɔ kpa.

* 7:22 dukpasɪ: ni, Ablaamv -Lago 'nyea kni -plaplie tia.

Nu, nyume yabhlogbɔɔ 'nɪ ɔ kwɛzi. ⁴⁵ Da waa -Lagɔbudu 'kadɔv ɲwekunya 'bhua we ɲwɛɛ, 'in wa yia -Lagɔbubɔnyaa -cian -yo Falizinyumaa -gbe lv mɪn. -Bha -maa 'yibhaa wa lae: «Lɛɛ -lu ka 'gbu a 'nɪ -Zezu kpa, 'in a -yo ɔ 'ka yia?»

⁴⁶ Wa nɛɛ: «-A -ka bhaa 'wlv, nyume 'nia -slɔ nyume nɪ 'bhisa gba.»

⁴⁷ 'In Falizinyuma nɛɛ wa -yla: «Amia, ɔ ka 'ya aɪn -dawli 'wɔnɔv, we 'nɪ mɔv?»

⁴⁸ Zuifɔv 'yugalunya -yo Falizinyuma glaa, nyume yabhlogbɔɔ 'nɪ ɔ dli -gɔ zv. ⁴⁹ 'In waa nyuma mia dɛ, wa 'nɪ -amɪaa tite -yi, 'in -Lagɔ ka wa mɛ -yo la tɪ.»

⁵⁰ Nu, Falizinyume yabhlo mɪ wa glaa, 'mɔ wa laa 'Nikodɛmɔ. (ɔɔ 'Nikodɛmɔ, -ɔ mɪnɪ -Zezu 'yia zɪmɛ, mɔ -wa.) ɔ nɛɛ wa -yla: ⁵¹ «-Amɪaa tite 'nɪ gba nɪ, -a 'bhu sa nyumɛɛ -yogbv 'wv. -A 'nɪ -slɔ ɔ wɛli, 'in -we ɔ nva lɛ, -a 'ka we yibheli 'bhie, -a 'ka ɔ gbu dli.»

⁵² Nu, tɔlvɔ palɪa ɔ ɲwɛɛ, wa nɛɛ: «-Mɪ mia dɛ, Galilee -nyume -mɪ mɪ 'yaa yi? -In -talɪ -slɔ -Lagɔwɛli zɔ, 'in -na yia nɪ, -Lagɔgbɔv -falɔpanyɔ yabhlogbɔɔ 'na 'ka Galilee 'bhv.»

[⁵³ -Slɛɛn, -mɔmɔ -ka 'wɔsɔ, 'in -mɔɔ mɪnɪ -mɔɔ -buduɲwɛɛ.

8

'ɲwɔnɔ -ɔ wa kpaɔ nɔkpasu -putu nya

¹ Nu, -Zezu mɪnɪ *Olivɔsunyaa -gɔgɔ 'wlv, ² zli zlia, we zɪkpe -papa, -bha ɔ mɪnɪ -Lagɔbudu 'kadɔv zɔ lv, 'in nyuma weɛ yia ɔ -gbe yi. 'In -Zezu yia ladɪ ɔ 'ka nyuma gbu -slɔlu. ³ -Slɛɛn, -Lagɔɔ titee gwesanya -yo Falizinyuma -laa yɪkɔwɲwɔnɔ yabhlo -Zezu 'yu. ɔɔ ɲwɔnɔ mia, 'mɔ wa kpaɔ, -zugba ɔ -yo nɔkpasu -putu mɪ -budu 'wɔdɪda. -Bha wa 'yɪlgɛbia ɔ wa 'dɛ weɛ nyɪdɪ. ⁴ -Maa nɛɛ -Zezu -ylɛɛ: «-Slɔlunyo, nɪ, 'ɲwɔnɔ -ɔ mia da nɪ, ɔ -yo nɔkpasu -putu mɪ -budu 'wɔdɪda, 'in wa yia ɔ kpa. ⁵ Moizɪ nɛɛ tite 'wv nɪ, 'sasɔkpa -ɲwɔnɔ mia, wa 'bha ɔ gbɔkɔ 'wv. 'In -mɪ, -in nɛɛ saa?»

⁶ ɔ zɔbhɪlie nya wa gbaɔ dɛ wɛli nɪ, ɔ 'dɛɛ wɛli 'ka ɔ kpa, 'in wa 'ka ɔ gbu dli. Nu, -Zezu kwɪlia 'wv, 'in ɔ yia -di la tli dɔvɔ ɔ -kwɪteya nya. ⁷ Wa mɪ ɔ layɪbhadaa 'gbu, ɔ -sɔa 'wv, ɔ nɛɛ: «An glaa, nyume -ɔ 'mia -slɔ gbɔnyuu yabhlogbɔɔ lɛnɔ, -mɔɔ 'pa ɲwɔnɔ nɪ gbɔkɔ tia.» ⁸ 'Bhie, ɔ yi 'yaa 'wɔkwɪli, -zugba ɔ cɛli dɔvɔ.

⁹ Da wa 'nva ɔ wɛli, 'in wa yia mɪnɔmɪnɛ bhli -bhlo -bhlo, we bhɪli nyuma kpasɪ -gbu, 'in -Zezuu 'dɛbhlo yia -bha -tɔ we -yo ɔɔ 'ɲwɔnɔ. ¹⁰ -Slɛɛn, -Zezu -sɔa 'wv, ɔ nɛɛ: «Bhɔlɔ, da wa mia? Da amaa gbɔdɪlunyaa 'dɛbhie mia? 'Lee, nyume yabhlogbɔɔ 'nɪ -tɔ ɔ 'ka aɪn gbu -dɪlu?»

¹¹ ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, nyume yabhlogbɔɔ 'nɪ da -tɔ ɔ 'ka 'mɪ gbu -dɪlu.»

'In -Zezu nɛɛ: «'In -amɪ, i 'in -dɪli 'ya aɪn gbu. Nu, a mɪnɪ -buduɲwɛɛ. We 'bhv -zɛɛn 'wv, ama -putu 'na nɔnɔ gbɔnyuu lɛ -nɪɛ.»]

-Zezu mɪ dɔvɔgɔv -nyumaa zli nya

¹² -Slɛɛn, -Zezu nɛɛ 'ya nyuma -yla: «-Amɪ -wa dɔvɔgɔv -nyumaa zli. Nyume -ɔ yia 'mɪ 'bɪ nɔa, ɔ 'nɪa nɪkɪpɪsɛ 'wv nɔa yi. Nu, zli -we wlaa 'yɪlyɔgagɛ, 'mɔ ɔ yia 'yia.»

¹³ -Bha Falizinyuma gbaɛ: «-Na 'dɛ -wa -na gbɔdayunyo, wɛli -we -na yia gbaɔ, -a 'na 'ka we gbɔzɔnɔ la.»

¹⁴ ɔ 'palɪa we 'bɪgɔ, ɔ nɛɛ: «Nu, na 'dɛ yi na gbɔdayunyo nya -mɪɔɔ, gbɔzɔnɔ -wa. -We ka gbu -wa, mɔ na bhua, we -yo mɔ na mɪnɪ, -in -yi -bha da. We mɪ 'sa 'bhie, amɪa, da na bhua, ¹⁵ 'nɪ -bha da -yi, 'in mɔ na mɪnɪ, a 'nɪ -bha da -yi. ¹⁵ Sa dɔvɔgɔv -nyuma bhua gbu 'wv, 'sa a bhua nyumaa -yogbv 'wv. Nu, -amɪ mia, i 'in 'bhu nyume yabhlogbɔɔɔ -yogbv 'wv. ¹⁶ Nu, we -ka nyumɛɛ -yogbv -in 'ka 'wɔbhɪ, na gbɔwɔbhɪbhue mɪ tikɪlu. -We ka gbu -wa, we 'nɪ na 'dɛbhlogbɔɔ bhv weɛ gbu 'wv, Dɪdɛ -ɔ tiea 'mɪ, -in -yo ɔ 'sɔ mɪ. ¹⁷ We mɪ amɪaa tite 'wv cɛɪɪda nɪ, -we gbɔdayunya 'sɔ -ka gba wɛli -bhlo nya, a mɛnɛni a 'ka we dli -gɔ zv.» ¹⁸ -Amɪ mɪ na gbɔdayunyo nya, 'in Dɪdɛ, -ɔ tiea 'mɪ, -mɔɔ mɪ 'yaa na gbɔdayunyo nya.

¹⁹ Wa nɛɛ ɔ -yla: «Da -na Dɪdɛ mia?»

-Zezu nɛɛ: «Amɪa, a 'nɪ 'mɪ -yi, 'in a 'nɪ na Dɪdɛ -yi, a -ka yaa 'mɪ -yi, -zugba a -yi yaa na Dɪdɛ.» ²⁰ Nu, weɛ gbu nɪ -Zezu gbaɔ, -zugba ɔ mɪ nyuma gbu -slɔlɔda -Lagɔbudu 'kadɔv zɔ, da wa palɪa -Lagɔgwɛzi, we kwɛsi. ɔnɔv 'yɪ 'nɪ -slɔ nɪnɪi 'gbu, nyume yabhlogbɔɔ 'nɪ ɔ kpa.

-Zezu nɛɛ nɪ, mɪnɪ ɔ yia

²¹ -Zezu nɛɛ 'ya wa -yla: «Mɪnɪ na yia, 'in na da a yia -talɪa. Nu, amɪaa gbɔnyuu lv a yia tɪɪɪa. Da in mia mɪnɪda a 'nɪ mɛnɛni a 'ka -mɔ mɪnɪ.»

²²-Sleɛn, Zuifvɔ 'yugalunya nɛɛ: «Ɔ 'dɛ ɔ yia 'bhaa yi? -We ka gbɔ -wa, ɔ nɛɛ: «Da in mia mɛda, a 'nɛ mneni a 'ka -mɔ mɛnɛ. »

²³Ɔ 'paltɛ we 'bɪgɔ, ɔ nɛɛ: «Amia, dɔdɔvɔ -nɔ a -mia, 'in -amɛ, yalɔ -nɔ in -mia. Dɔdɔvɔ -nyuma a -mia, 'in -amɛ 'nɛ dɔdɔvɔ -nyumɛ.

²⁴We 'dɛɛ 'gbɔ in yia gba nɛ, amiaa gbɔnyii lɔ a yia tɛlɛ. 'In tɛlɛ a yia amiaa gbɔnyii lɔ, we -ka nɛ, a 'nɛ we dɛlɛ -gɔ zɔ nɛ, ɔ in -mia, 'mɔ in -mia.»

²⁵-Bha wa 'yibhaa ɔ lɛɛ: «Nyɔɔ -in -mia?»

Ɔ nɛɛ: «We 'bhu we gwedɛda, in mɛ we aɛn -yla gbada. ²⁶In mneni in 'ka gbɔ duun gba amiaa daa, 'in in 'ka aɛn gbɔ dɛlɛ. Nɛ, ɔ tiea 'mɛ, ɔ mɛ tiklɛ, 'in -we in 'nɔ ɔ -gbɛ, 'mɛ na gbaa dɔdɔvɔ -nyuma -yla.»

²⁷Wa 'nɛ we 'wɔ la 'nɛ nɛ, ɔ Didee gbɔ ɔ mia gbada. ²⁸We 'gbɔ, ɔ nɛɛ wa -yla: «A -ka Nyumɛɛ 'Yu 'wɔbhu yalɛ 'bhiɛ, a yibhelia we 'ji nɛ, ɔ in -mia, 'mɔ in -mia. 'Ji a yia we yibhelia nɛ, 'in nɛ -lu yabhlogbɔɔ lɛ na 'dɛ -bhlo, nɛ, -we Dide -sɛlɔlɔ 'mɛ, 'mɛ na gbaa.

²⁹Nɛ, ɔ tiea 'mɛ ɔ -yɔ 'mɛ 'sɔ mɛ. 'Ylɛ weɛ nɛ, -we nana ɔ dɔdɔ 'mɛ na nɔ lɛ, we 'dɛɛ 'gbɔ, ɔ 'nɛ na 'dɛ -bhlo tɛ.»

³⁰Da ɔ gbaa gbɔ nɛ, -bha nyuma duun zɔa ɔ dɛlɛ -gɔ.

Galu 'zayli

³¹-Zezu nɛɛ Zuifvɔ -wa zɔa ɔ dɛlɛ -gɔ -ylaɛ: «A -ka na wɛlɛ -gɔ nɔ, a mɛ na 'bunɔnya -zɔnɔ nɛ. ³²'In a yibhelia gbɔzɔnɔ, 'in weɛ gbɔzɔnɔ saa aɛn gaylɔ 'wɔ.»

³³Wa nɛɛ: «Nɛ, *Ablaamvɔ 'yuoyua -a -mia, -amiaa klu -ka bhaa 'wɔ, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɛ -sɛlɔ -aɛn galɛ -zɛlɛ. Lɛɛ -lu ka 'gbɔ -na gba -sɛɛn nɛ, -in 'ka -aɛn gayloflii -saa?»

³⁴-Zezu -saa wa -gɔ, ɔ nɛɛ: «In nɛɛ aɛn -yla gbɔzɔnɔ sa nɛ, ɔ nɔ gbɔnyuu lɛ, gbɔnyuu gaylɔ ɔ -mia. ³⁵Gaylɔ mia, yiyinyɔ -wa, ɔ 'nɛ -budɛɲwɛɛ -nyumɛ 'ylɛ weɛ -nɛ nɛ. 'In, -budɛɲwɛɛ -kanyɔɔ 'yu mia, -budɛɲwɛɛ -nyumɛ ɔ -mia 'ylɛ weɛ nɛ. ³⁶Nɛ, -Lagɔɔ 'Yu -ka aɛn gayloflii -sa nɛ, gayloflii a 'bhuaa 'dɛbhiɛ -gbolɔ. ³⁷Ablaamvɔ 'yuoyua -a -mia, in -yi we 'ji. Nɛ, a 'yibha a 'ka 'mɛ 'bha, -we ka gbɔ -wa, a'a ɲwɛnɛ na wɛlɛ -yɔ. ³⁸-Amɛ mia, -we in 'yia Didee -gbɛ, 'mɛ na gbaa. 'In amia, -we a 'nɔ amiaa didee -gbɛ, 'mɛ a nɔ lɛ.»

³⁹Wa nɛɛ: «-Amiaa didee mia, Ablaamvɔ -wa.»

Ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «A -ka Ablaamvɔ 'yua nɛ -mɛ gbɔzɔnɔ saa, -we ɔ nɔ lɛ, a ka yaa we lɛnɔ. ⁴⁰Nɛ, -sɛɛn mia, na 'bhabhiɛɛ da a mia -talɛda, 'in in ka -nanɔ aɛn -yla gbɔzɔnɔ gba, gbɔzɔnɔ -we in 'nɔ -Lagɔɔ -gbɛ. Wee gbɔ mia, Ablaamvɔ 'nɛ we 'sasɔkpa -nɛ lɛnɔ. ⁴¹Nɛ, amia mɛ amiaa didee lɛnɔgbɔ lɛnɔda.»

-Bha wa gbɛɛ: «-A 'nɛ bhoyi -gɔ yua nɛ -mɛ. -A 'dɛ weɛ ka Dide -bhlo, -Lagɔ -wa.»

⁴²Ɔ nɛɛ wa -yla: «-Lagɔ -ka yaa amiaa Dide, -zugba a -kalɛ yaa na zɛ. -We ka gbɔ -wa, ɔ -gbɛ na bhua, 'in ɔ 'gbɔ in mia -seli. We 'nɛ na 'dɛ nɛ aɛn yi, mɔ tiea 'mɛ. ⁴³A 'nɛ na wɛlɛ 'wɔlanɔda -mɛ, lɛɛ -lu ka 'gbua? -We ka gbɔ -wa, a 'nɛ mneni a 'ka na wɛlɛ 'nɛ.

⁴⁴Nɛ, amiaa dide -wa 'Kuzu, 'in a 'yibha a 'ka 'Kuzuu dɛmɛgbɔ lɛnɔ. We 'bhu we gwedɛda, we mɛ nyumɛbhanyɔ nɛ. Gbɔzɔnɔ 'nɛ -sɛlɔ we ɲwɛɛ 'wɔ. Gbɔzɔnɔ 'nɛ we 'wɔ -mɛ 'gbɔ. We 'dɛɛ wɛlɛ mia, mɛ -wa yoyowɛlɛ. We mɛ *yokanyɔ nɛ, 'in we mia *yoo dide nɛ.

⁴⁵'In -amɛ, gbɔzɔnɔ na gbaa 'gbɔ, a'a ɲwɛnɛ na gbɔ -yɔ. ⁴⁶Aɛn glaa, nyɔɔ 'ka we -sɛlɔlɔ nɛ, in ka gbɔnyuu lɛnɔ? Nɛ, in -ka gbɔzɔnɔ gba nɛ, lɛɛ -lu ka 'gbɔ a'a ɲwɛnɛ we -yɔa?

⁴⁷Nɛ, nyumɛ -ka -Lagɔɔ -nɛ nɛ, -Lagɔɔ wɛlɛ ɔ nɔ. A 'nɛ -Lagɔɔ -nɛ, we 'dɛɛ 'gbɔ a 'nɛ weɛ wɛlɛnɛ 'nɔda -mɛ.»

-Zezu -yɔ Ablaamvɔ 'sɔ nyɛdɛ, nyɔɔ 'yilia?

⁴⁸-Sleɛn, Zuifvɔ nɛɛ: «-A -ka gba nɛ, Samaliyu -in -mia, 'in zuzu 'nyuu mɛ -mɛ 'wɔ, -a 'nɛ yɔ 'tubhu, we 'nɛ mɛ?»

⁴⁹-Zezu nɛɛ: «-Innya, we 'nɛ nɛ, zuzu 'nyuu mɛ 'mɛ 'wɔ. Nɛ, na Dide na zɔa -bha. Amia'a zɔ -bha 'mɛ. ⁵⁰'In 'yilimani na 'dɛ, ɔ -yibhaa na 'ɲnɛ 'yilimani, ɔ mɛ -bha, mɔ bhua gbɔ 'wɔ. ⁵¹In nɛɛ aɛn -yla gbɔzɔnɔ saɛ: nyumɛ ɔ zɔa na wɛlɛ 'nɲɲwɛ, ɔ 'na 'ka tɛlɛ 'ylɛ.»

⁵²Zuifvɔ nɛɛ: «Nɛ, -a -yi -sɛɛn we 'ji nɛ, zuzu 'nyuu mɛ -mɛ 'wɔ. Ablaamvɔ -yɔ -Lagɔgbɔvɔ -falɔpanya ka tɛlɛ. 'In -mɛ, -in nɛɛ, nyumɛ ɔ -ka -na wɛlɛ 'nɲɲwɛ zɔ, ɔ 'na 'ka tɛlɛ 'ylɛ. ⁵³Nɛ, -amiaa dide Ablaamvɔ ka tɛlɛ. 'Lee, -mɛ 'yilia -mɛ -zia -amiaa dide Ablaamvɔ yi? -Lagɔgbɔvɔ -falɔpanya ka 'ya tɛlɛ. Sa -na bhua -na 'dɛ 'wɔa?»

⁵⁴-Zezu nɛɛ: «In -ka na 'dɛ 'yilimani, -mɛ 'nɛ 'ji -ka. Nɛ, na Dide 'yilimani na 'ɲnɛ, na Dide ɔ ka daa a gbaa: «Mɔ -wa -amiaa -Lagɔ.» ⁵⁵'In, a 'nɛ ɔ -yi, -amɛ -yi ɔ. In -ka gba nɛ, in 'nɛ ɔ -yi, -zugba amia 'bhisa in mia

yokanyo nya. Nu, in -yi o, 'in na nɔa o weli -gu. ⁵⁶ 'Muna ka amiaa dide Ablaamu ye, nu, 'yli -we nya in 'kaa yi, o 'ka -bha 'yu 'gbu. O 'ya wee 'yli -yo, 'in o yia 'muna li.»

⁵⁷ Zuifv nɛɛ o -yla: «Aya! -In 'nɪ -slɔ -zv gl' 'sɔ 'ya kugbua li, 'in -in yia Ablaamu 'yi yi?»

⁵⁸ -Zezu nɛɛ: «In nɛɛ aun -yla gbuzɔnɔ saɛ: Ablaamu 'nɪa -slɔ 'wɔlɔ, -amɪ mɪ.»* ⁵⁹ -We mia daa 'gbu, wa yia gbokv labhu, wa 'ka we o 'wɔbha. Nu, -Zezu zizea, 'in o yia -Lagɔbudu 'kadu zɔ 'tla.

9

-Zezu -bloa 'lɔlɔnyɔɔ 'yli

¹ Da -Zezu mia mmuda, nyumɛ yabhlo wa 'kaa gwali, -o 'lɔa, 'in o yia o 'yi. ² -Bha o 'bunɔnya 'yibhaa o laɛ: «Wlabi, nyumɛ mia dɛ ni, wa 'kaa o gwali, o mi 'lɔda. 'Lee, mɔ nva gbunyuɔ lɛ yaayɪ, o 'nyaa -yo o dide -wa yi?»

³ O 'palia we 'bigu, o nɛɛ: «Omo klaa, o 'nyaa klaa, we -yo o dide, we 'nɪ wa gbunyuɔ gbu. Nu, 'lɔ o 'lɔa da ni, -Lagɔɔ lubho 'ka we 'dɛ -slɔlu o gbɛgbɛun gbu -wa. ⁴ Da zli mia -slɔ da, we mi ni, -o tiea 'mɪ -a 'ka o lubho nɔ. Nu, sabɔ mi yida, da nyumɛ yabhlogbɔɔ 'mia mneni o 'ka lubho nɔ. ⁵ Da in mia -slɔ dudu -gu, dudɔgu -nyumaa zli in -mia.»

⁶ -Zezu bhua gbu ni gbagbie, o 'paa -dlɛ dudu, o nva plaplɛ lɛ we nya, 'mɔ o tlia 'lɔlɔnyɔɔ 'yli -gu. ⁷ 'In o nɛɛ: «Mni budoa 'nyu -we wa laa Siloe lv. (Siloe ji -wa: pa yoo.) O mnia -mɔ, o budoa wee 'nyu lv, o 'kaa luyi, -zugba o mi la 'yida sa 'vayɪ.»

⁸ O -zɔɔ -bhelia -yo -wa yia 'cun o zlada, -maa nɛɛ: «-O mia da ni, nyumɛ -o zladaa mɔ, we 'nɪ mɔɔ?» ⁹ Nyuma tɔlva nɛɛ: «Mɔ -wa mɔ!» Tɔlva nɛɛ 'ya: «-Innya, we 'nɪ o mɔ, o 'wɔwɔlɔ -wa.»

-Bha o 'dɛ gbac: «-Amɪ -wa gbuzɔnɔ sa.»

¹⁰ Wa nɛɛ o -yla: «Sa -na 'yli -bhlo lu 'wɔlɔa?»

¹¹ O nɛɛ: «Nyumɛ wa laa -Zezu, o nva plaplɛ lɛ, 'mɔ o tlia na 'yli -gu. 'In o nɛɛ ni, in mni budoa Siloe lv. In mnia -mɔ, in budoa, 'in na 'yli yia -blo.»

¹² Wa nɛɛ: «Da o nyumɛ mia?»

O nɛɛ: «In 'nɪ o da -yi!»

¹³ -Sleɛn, 'lɔlɔnyɔ -o ka 'yli -Zezu -bloa, 'mɔ wa kwaa Falizunyumaa 'yu. ¹⁴ Nu, 'yli -we nya -Zezu nua plaplɛ lɛ o -dlɛ nya, 'in o yia 'lɔlɔnyɔɔ 'yli -blo ni, Nyapeylɛ -wa. ¹⁵ We 'dɛɛ 'gbu, da wa kwaa o 'lɔlɔnyɔ Falizunyumaa 'yu, sa o 'yli -blɔluɔ 'wɔla, 'in -maa yi 'yaa we o la 'yibha. O nɛɛ: «O tlia na 'yli -gu plaplɛ, in budoa, 'in in yia layɪ.»

¹⁶ Waa Falizunyuma glaa, tɔlva nɛɛ: «Nyumɛ mia da ni, o 'nɪ -Lagɔɔ -gbɛ 'bhɔ, we 'dɛɛ 'gbu o o zva Nyapeylɛ tite 'nɔɔwɛ.»

Nu, tɔlva nɛɛ 'ya: «Nyumɛ -o nva gbunyuɔ lɛ, o 'nɪ mneni o 'ka 'sasɔkpa -gwɛdigbu lɛnɔ.» Gbu ni -gu wa 'nɪ weli -bhlo -ka.

¹⁷ -Sleɛn, wa yi 'yaa o 'lɔlɔnyɔ layibhaɛ: «'In -mi naa, -o -bloa -na 'yli, sa -na gba o daa?»

O nɛɛ: «-Lagɔgbɔv -falɪpanyɔ -wa.»

¹⁸ Nu, waa Zuifv 'yugalunya 'nɪ we -yɔɔwɔnɔ ni, o nyumɛ ka zlumɛ 'lɔ, 'in -sleɛn, o mi layida. -We mia da, we 'dɛɛ 'gbu wa yia o dide -yo o 'nyaa la. ¹⁹ 'In wa yia wa layibhaɛ: «'Lee, nyumɛ ni mi amiaa 'yu nya gbuzɔnɔ saa? A nɛɛ ni, a 'kaa o gwali, o mi 'lɔdaa? Lɛɛ -lu nɔ lɛ 'in o yi -sleɛn laa?»

²⁰ -Maa nɛɛ: «-A -yi we 'ji ni, -amiaa yu -wa, ni, -a 'kaa o gwali, o mi 'lɔda. ²¹ -We nva lɛ 'in o yia -sleɛn la, 'in -o -bloa o 'yli, -a 'nɪ we -yi. A 'yibha o 'dɛ la. Sa we 'plɪa o gbɛgbɛun o 'dɛ 'ka we gba, ni, o 'nɪ 'nyenyeyu.» ²² O dide -yo o 'nyaa mi Zuifv 'yugalunya sɔdaa 'gbu, wa yi 'saa gba. -Maa ka we zɔ ni, nyumɛ -o -ka gba ni, -Zezu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, wa 'ka o -Lagɔbudu zɔ vu. ²³ We 'dɛɛ 'gbu o dide -yo o 'nyaa nɛɛ: «O 'nɪ 'nyenyeyu, a 'yibha o 'dɛ la.»

²⁴ Falizunyuma laa o -zakpa 'sɔnɔ, wa nɛɛ o -yla: «-In gba gbuzɔnɔ -Lagɔ 'yu, -amia -yi we 'ji ni, o nyumɛ mia, gbunyuɔ -lɛnɔnyɔ -wa.»

²⁵ O nɛɛ: «O -ka gbunyuɔ -lɛnɔnyɔ, in 'nɪ we 'ji -yi. Gbu -we in -yia 'ji, we -bhlogbɔɔ: in ka 'lɔ, 'in -sleɛn, in mi layida.»

²⁶ -Maa nɛɛ: «Mɔɔ -lu o nɔ -mi -yla lɛa? Sa o nɔ, 'in o yi -na 'yli -bloa?»

²⁷ O 'palia wa weli 'bigu, o nɛɛ: «In ka yaa we aun -yla gba, 'in a 'nɪ na weli yukwli pulɔ, lɛɛ -lu ka 'gbu a 'yibha 'ya a ka we 'nva? 'Lee a 'yibha a 'ka o 'binɔnya -zɛ -wa yi?»

* 8:58 Wee weli ni -Zezu gbaa da ni, we -yo 8.24 'sɔɔ 'ji -bhlo. Nu, -Lagɔɔ -mɔwɔlv ɔɔnɔ 'debbie o zva o 'dɛ. Zuifv 'wlukɔvɔn ni, -Lagɔ o vɛlia.

²⁸ Wa vɛla ɔ, wa nɛɛ: «-Mɪ -wa ɔ 'bunɔnyɔ. -Amia mia, Moizu 'bunɔnya -a -mia. ²⁹ -We ka 'ji -a -yia, mv -wa nu, -Lago ka Moizu -yla gbu gba. 'In ɔmɔ mia, da ɔ bhulva, -a 'nɪ -bha da -yi.»

³⁰ Ɔɔ nyume nɛɛ wa -yla: «-We subhala nyume ɲwɛgaga mv nu: amia 'nɪ ɔ 'bhulɔda da -yi, 'un ɔ yia na 'yli -blo! ³¹ Nu, -a -yi we 'ji nu, -Lago'ɔ 'nɔ gbunyuu -lɛnɔnyɔɔ wɛlt. Nyume -ɔ mia -Lagɔnyumɛɛ 'zayli nya, 'un ɔ nva ɔ dumagbu lɛ, ɔ wɛlt -Lago nva. ³² -A 'nɪ -slɔ 'nɔ -gba nu, nyume wa 'kaa gwalt, -ɔ 'lɔa, nyume yabhlo ka ɔ 'yli -blo. ³³ Nyume -ɔ nva gbu nɪ lɛ, -Lagoɔ -gbɛ ɔ bhva, we 'nɪ yaa we gbu, ɔ 'nɪ -lu yabhlogbɔɔ mneni.»

³⁴ Waa Falizinyuma nɛɛ: «We 'bhv -na gwali bhla, -na -kpabbie mɪ gbunyuu lv. - Mɪ 'nɪ mneni -un 'ka -ama gbu -slolu!» -Bha Falizinyuma vua ɔ.

Lɔlɔnyaa 'zayli

³⁵ Nu, -Zezu ka 'nɔ nu, wa ka ɔɔ nyume vu. Ɔ 'yia -mɔɔ, 'un ɔ nɛɛ ɔ -yla: «Lee -mɪ, Nyumɛɛ 'Yu -na zv dli -gbu?»

³⁶ Ɔɔ nyume nɛɛ: «Na -kanyɔ, nyɔɔ ɔ -mia? Gba we, 'un in 'ka ɔ dli -gv zv.»

³⁷ -Zezu nɛɛ ɔ -yla: «'Mo -na yia da -yɔ, 'in mɔ mia da -mɪ -yla gbada.»

³⁸ -Bha ɔ gbac: «Na -Kanyɔ, dli na zva -mɪ -gv.» 'In ɔ yia ɔ bubɔ ɔ 'yu 'kukolu sibhlie nya.

³⁹ We 'bigv, -Zezu nɛɛ: «-We -va nyumaa -yɔgbv 'wubhubhue, -we ka 'gbv in yia dudu -gv yi nɪ, mv -wa nu, nyuma -wa'a 'yia la, wa 'ka layi, 'un -wa yia la, wa 'ka 'lɔ.»

⁴⁰ Falizinyuma tɔlva -wa mia -bha, wa 'nva we, 'un wa nɛɛ: «-Amia naa, 'lɔlɔnya -a -mia yi?»

⁴¹ -Zezu nɛɛ: «A -ka yaa 'lɔlɔnya nɪ, a 'na 'ka ya gbunyuu 'wlu -ka. -Slɛɛn, a nɛɛ: «- A yi la» we 'dɛɛ 'gbv amiaa gbunyuu mɪ an 'wlu.»

10

Bhlabhlɛɛ 'yliyɔzɔnyɔ -zɔnɔ

¹ «Nu, in nɛɛ ain -yla gbuzɔnɔv sae: nyume -ɔ 'nia 'suoo ɲwɛɛ plali, -ɔ -gblalia 'suoo da -putu, 'wienyɔ -yɔ nyume 'nyuu ɔ -mia.

² Nu, nyume -ɔ plalia 'suoo ɲwɛɛ, mɔ -wa bhlabhlɛɛ 'yliyɔzɔnyɔ. ³ 'In bhlabhlɛɛ 'suoo ɲwɛkɔnyɔ kalia klolo ɔ -yla, 'un bhlabhlɛɛ nva we 'yliyɔzɔnyɔɔ wɛlt. Bhlabhlɛɛ -mvv -ka -mɪ, we 'ɲnɪ -yɔ ɔ lalia we, 'un ɔ kwaa

wee bhlabhlɛnyɔ 'pipee. ⁴ Ɔ -ka we 'dɛ weee wɛli, 'in ɔ nɔa we 'yu. Ɔ mɪ -slɛɛn we 'yu, 'un we nɔa ɔ 'bɪ, -we ka gbu -wa, we -yi ɔ wɛlt. ⁵ We'e nɔ nyumɛ -putu 'bɪ. Nu, kwɛɛ we gwaa ɔ, we 'nɪ ɔ wɛlt -yii 'gbv.» ⁶ Gbv nɪnɛ ɔ 'paa da -zugba ɔ mɪ gbada, nyuma 'nɪ we 'wɔlanɔ.

⁷ -Bha -Zezu gba 'yae: «In nɛɛ ain -yla gbuzɔnɔv sa nu, -amɪ -wa bhlabhlɛɛ 'suoo ɲwɛɛ. ⁸ In 'nia -slɔ yi, -wa weee yia, 'wienya wa -mia, 'un wa mia nyuma 'nyii nya. Nu, bhlabhlɛɛ 'nɪ wa wɛlt 'nɔ. ⁹ In bhlabhlɛɛ 'suoo ɲwɛɛ mia, -amɪ -wa. Nu, nyumɛ -ɔ -ka na -gbɛ plali, 'un ɔ bhva gbu 'wv. Wee 'suoo ɲwɛɛ ɔ yia plalia, 'un -bha ɔ yia 'tlalia 'bhie, ɔ 'ka lililu 'yi. ¹⁰ 'Wienyɔ mia, ɔ -ka yi nɪ, 'wie klaa, 'bhabhie klaa, we -yɔ lasasɛ, we 'gbv ɔ yia. -Amɪ mia, nyuma 'ka 'yliyɔɔgagie 'yu 'gbv in yia yi. 'In wee 'yliyɔɔgagie mia, wa 'ka we 'yɪ duun.

¹¹ «Nu, -amɪ -wa bhlabhlɛɛ 'yliyɔzɔnyɔ -zɔnɔ. Bhlabhlɛɛ 'yliyɔzɔnyɔ -zɔnɔ mia, ɔ 'dɛɛ 'yliyɔɔgagie ɔ saa dli -gv ɔ bhlabhlɛɛ 'gbv. ¹² Nu, lubhonɔnyɔ -ɔ 'nia bhlabhlɛɛ 'yliyɔzɔnyɔ, 'un bhlabhlɛɛ 'nia ɔ -nɔ, -fliigwɪ -ka yida -mɪ, ɔ -ka we -yɔyɪ, 'un ɔ tia -bha wee bhlabhlɛɛ -gwagwie nya. We -ka bhlabhlɛɛ tɔlva kpa, 'un we pnu mumnia la. ¹³ -We ka gbu -wa, lubhonɔnyɔ -ɔ mia 'gwezii datalida, ɔ'ɔ sialɔ ɔ 'dɛ bhlabhlɛɛ 'gbv. ¹⁴ Nu, -amɪ -wa bhlabhlɛɛ 'yliyɔzɔnyɔ -zɔnɔ. Sa in -yia na bhlabhle, 'un na bhlabhle -yia 'mɪ nɪ, ¹⁵ 'sa Dide -yia 'mɪ, 'un, in -yia na Dide. 'In na palia na 'yliyɔɔgagie la na bhlabhlɛɛ 'gbv. ¹⁶ Bhlabhlɛɛ tɔlva in kaa, -mumunya mia da suo mɪ 'wv, we 'nɪ -slɔ -mvv glaa -mɪ. We mɪ nu, in gɔgwɛlt we 'wlu. Na wɛlt we yia 'nva, 'un we 'dɛ weee 'ka -zlo -bhlo -we kaa 'yliyɔzɔnyɔ -bhlo -zɛ.

¹⁷ «Nu, na Dide -kalt na zɛ. -We ka gbu -wa, in ka na 'yliyɔɔgagie lapali. 'In 'wv na yia we 'bhua. ¹⁸ Wee na 'yliyɔɔgagie mia, nyume yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka 'mɪ we kwɛɛ -sa, na dli da in palia we la. In ka we se in 'ka we lapali, 'un, in ka we se in 'ka 'ya we 'wobhu. Tite na Dide tia 'mɪ -yɔ, mv mia dɛ.»

¹⁹ -Zezuu wɛlt nɪ sisalia Zuifv -yɔ. ²⁰ Wa glaa, nyuma duun nɛɛ: «Zuzu 'nyuu mɪ ɔ 'wv, -sabhe mɪ ɔ 'bhada, lɛɛ -lu ka 'gbv a pulv ɔ yukwɛlia?»

²¹ Tɔlva nɛɛ: «Wɛlt -we ɔ gbaa dɛ nɪ, Zuzu 'nyuuu 'wɔmunyɔɔ wɛlt 'nɪ 'sa -mɪ. 'Lee,

zuzu 'nyuu mneni we 'ka 'lɔlɔnyɔɔ 'yli - bloo?»

-Zezu nɛɛ ɔ mi -Lagɔɔ 'Yu nya

²²Nu, -Lagɔbudu 'kadɔv -kalɪylu 'feti ka nyini -Zeluzalemv. -Zvo -zv, -sa wa saa we. 'In, ɲwɔtlɔyibhla -wa. ²³-Lagɔbudu 'kadu ɲwɛɛ, da wa laa Salomɔɔɔ palv 'kadu, we bhɔnya -yɔ -Zezu mia -zieda. ²⁴-Slɛɛn, Zuifu gbɛlia ɔ, 'in wa nɛɛ: «Lɛbhla -in 'ka -amɪaa dli yali -saa? Nu, -mi, in -ka -Lagɔɔ -Bhasanyɔ, gba we -ain -yla sa 'vayv.»

²⁵-Zezu nɛɛ wa -ylɛ: «In ka we ain -yla gba, 'in a 'ni we dli -gu zv. Nu, gbu na nva lɛ na Didee 'ɲni nya, mv -wa na gbɔdayinya.

²⁶Nu, a 'ni na bhlabhɛ glaa -mi, we 'dɛɛ 'gbu a'a zva 'mi dli -gu. ²⁷Na bhlabhɛ mia, na wɛɪ we nva. -Amɪ -yi we, 'in we nɔa 'mi 'bi.

²⁸'Yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mv na nyɛa we. We 'na 'ka labhv -bhlɔkɔɔ -gba, 'in nyumɛ yabhlogbɔɔ 'na 'ka 'mi we kwɛɛ -sa.

²⁹Na Dide ɔ -nyɛa 'mi we yoo, ɔ 'yli ɔ -zi -lu weee. 'Bhie, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka we na Dide kwɛɛ -sa. ³⁰-Amɪ -yɔ na Dide 'sɔ, -a -bhlo.»†

³¹-Bha, Zuifu 'bhu 'yaa gbɔkv la wa 'ka we ɔ 'wubha. ³²We 'dɛɛ 'gbu -Zezu nɛɛ wa -ylɛ: «Libho -zɔnv -zlo, -we 'bhva na Didee -gbɛ, in nva lɛ amɪaa 'yibadi, a 'yia -yɔ, we glaa, -mumu ka 'gbu a 'ka 'mi 'bha gbɔkv nyaa?»

³³Zuifu nɛɛ ɔ -yla: «We 'ni lubho -zɔnv 'gbu -a 'yibha -a 'ka -mi 'bha gbɔkv nya, nu, -Lago -in vɛɪa, we gbu -wa. Nu, nyumɛ -in -mia, 'in -na bhua -na 'de 'wu -Lago 'bhisa!»

³⁴-Zezu nɛɛ: «We mi ɛɪɪda amɪaa tite 'wu nu, -Lago nɛɛ: <lagonya a -mia.>

³⁵⁻³⁶-A -yi we 'ji nu, -we mia ɛɪɪda -Lagɔɛbhɛ 'wu, nyumɛ 'ni mneni ɔ 'ka we lasa. -Wa ka -nv nya -Lagowɛɪ mia ɛɪɪda, ɔ -ka -maa la <lagonya> ni, 'in -amɪ, -Lago -ka -bha 'mi -sa, 'in ɔ -ka 'mi tie dɔdv -gu nu, 'lee, sa a mneni a 'ka gba nu, in ka -Lago vɛɪa, nu, in nɛɛ in mi -Lagɔɔ 'Yu nyaa 'gbv?» ³⁷Nu, in 'ni na Didee lubho nv ni, a 'na zlv 'mi dli -gu -ni. ³⁸Nu, in -ka we lɛnv ni, 'in a 'ni yaa 'mi dli -gu zva yioo, wee libho -zɔnv mia, a zv we dli -gu. 'In a 'ka we 'jyibheli 'nanvv nu, Dide mi 'mi 'wu, 'in in

mi ɔ 'wu.» ³⁹Wee gbu nu 'gbv, wa 'yibha 'ya wa 'ka ɔ kpa, 'in ɔ yia wa kwɛɛ 'tla.

⁴⁰-Slɛɛn, -Zezu yia Zudeɛn nyuu -kakpe yabhlo -gv mni. Da Zaan batizee bhaa nyuma, -bha ɔ -dia la. ⁴¹Nyuma duun yia ɔ -gbɛ, wa nɛɛ: «Zaan 'ni gwɛdigbv yabhlogbɔɔ lɛnv, nu, -we weee ɔ gbaa nyumɛ nu daa, we mi gbuzɔnv nya.» ⁴²-We mia ni -gv, nyuma duun zva ɔ dli -gv.

11

-Lazalu tlɪtlɪgbv

¹⁻²Nu, nyumɛ yabhlo wa laa -Lazali, ɔ -zɔɔ -wa Betani. Malii -yɔ Maati 'sɔ mi 'ya Betani, ɔ bhɔlɔa wa -mia. (Malii ɔ 'kaa Nyumaa -Kanyɔ *-lasiklv bhv -yɔ tli, 'in ɔ 'kaa we -yɔɛ ɔ 'dɛɛ 'nyi nya ni, ɔ Malii -wa.) Nu, 'yɪ yabhlo nya, 'in -Lazali yia gu bhli. ³We 'dɛɛ 'gbv, ɔ bhɔlɔa yia nyumɛ tie, wa 'ka -Zezu la. ɔ mnia -Zezuu -gbɛ, 'in ɔ nɛɛ: «Na -Kanyɔ, -na jizli -tale ka gu -yɔ.»

⁴Da -Zezu 'nva we, ɔ nɛɛ: «Nu, gu -we yia -Lazali -yɔ, we 'ni ɔ 'bhabhiee 'gbv we yi ɔ -yɔyi, we 'ka -Lagɔɔ 'ɲnumɛɛ 'tɪtɛ -sloluu gbu -wa. -Bha wa yia -Lagɔɔ 'Yuu 'ɲni -mnuma.»

⁵Nu, -Zezu 'ni Maati klaa, ɔ bhɔlv klaa, we -yɔ -Lazalu zɛkali -sɛ. ⁶'In ɔ 'nva nu, -Lazali ka gu -yɔ, wa laa ɔ, ɔ 'ni -mɔ mni. Da ɔ mia, ɔ li -bha 'yɪ 'sɔ. ⁷'In ɔ nɛɛ ɔ 'bunɔnya -yla: «-A mni Zudeɛ lu.»

⁸ɔ 'bunɔnya nɛɛ: «*Wlabi, dayɪɪda, Zuifu 'yibha wa 'ka -mi 'bha gbɔkv nya, 'in -na gbaa -in 'ka -mɔ lumni yɪ?»

⁹ɔ nɛɛ: «We bhilili zɪgv, jibhe 'ka zɔ, mv -wa 'yɪɪ zɪ. Nyumɛ -ɔ nɔa zɪ, ɔ'ɔ gozo, -we ka gbu -wa, zɪɪ san mi -bha. ¹⁰Nu, we -ka sabɔ ɔ nɔ, 'in ɔ gozoa, -we ka gbu -wa, san 'ni -bha -mi.» ¹¹Welinya nu 'bigv, ɔ nɛɛ: «-Amɪaa 'tale -Lazali ka 'yɪɪa ɲwɔ, nu, mniɪda in mia in 'ka ɔ gano.»

¹²ɔ 'bunɔnya nɛɛ ɔ -yla: «-Amɪaa -Kanyɔ, we -ka 'yɪɪa ɔ ɲwɔ, 'pva ɔ yia.» ¹³-We -Zezu 'yibhaa ɔ 'ka gba, mv -wa nu, -Lazali ka tli. Nu, ɔ 'bunɔnya nɛɛ 'sa nu, 'yɪɪa 'debhie ɔ saa 'ɲni.

¹⁴-Bha -Zezu gbaa wa -yla sa tuklue: «-Lazali ka tli. ¹⁵Nu, ɔ ka tli, 'in in 'ni -mɔ -mi, we 'dɛɛ 'gbv na lia 'muna amɪaa daa. 'In, a

* 10:29 'sebbe tɔɪva nɛɛ: «-We na Dide 'nyɛa 'mi yoo, we 'yli we -zi -lu weee.» † 10:30 nu, -Zezu -ka gba nu, ɔ -yɔ -Lagɔɔ 'sɔ -bhlo, -Lago ɔ vɛɪa Zuifvv 'wlukvun, wa titee sɔlv. We 'dɛɛ 'gbv wa 'yibha wa 'ka ɔ 'bha.

'ka 'mi dli -gu zov gbu -wa. Nu, -a mni o -gbe.»

¹⁶-We mia ni -gu, Toma wa laa -Zluya nɛɛ -Zezuu 'binɔnya tɔlva -yla: «-A -yo o 'sɔ mni, 'in -a 'ka dabhlo tlii.»

¹⁷Nu, da -Zezu mnia -mɔ, 'in o yia 'nu nu, wa ka -Lazalu 'kwie gbawla 'wufa, we li 'yli -mnva.* ¹⁸Nu, Betani mi -Zeluzalemu kwesi, we nyidi mneni we 'ka kilometli ta nyini. ¹⁹We 'dɛɛ 'gbu Zuifu duun yia Maati -yo Malii -gbe yi, wa 'ka wa 'yuo 'pa wa bheli tlihee 'gbu.

²⁰Da Maati 'nva nu, -Zezu mi yida, 'in o yia o yoo -saa mni, -zugba Malii -mɔɔ -di -budu zo la. ²¹Maati -yo o gbelia 'wu, 'in o nɛɛ o -yla: «Na -Kanyo, nu, -in -ka yaa -seli -mi, na bheli 'na 'ka yaa tli. ²²Nu, in -yi -slɛɛn we 'ji nu, -we -na yia -Lago -zlala, 'nyɛa o yia -mi we.»

²³O nɛɛ o -yla: «'Wu amaa bheli yia -sɔa.»

²⁴-Mɔɔ nɛɛ: «In -yi we 'ji nu, dɔdɔv bhia zli mia, o -yo tlihlunya yia 'wusɔa.»

²⁵-Zezu nɛɛ o -yla: «Tlihlunya 'wusɔlunya mia, -ami -wa, 'in o nyɛa nyuma 'yliyogagie, -ami -wa. Nyume o -ka 'mi dli -gu zu, o 'de yi tlioo, 'yliyo o yia -gaa. ²⁶'In nyume o -gaa 'yliyo, 'in o zua 'mi dli -gu, o 'na 'ka tli. -We in gbaa dɛ, 'lee, a zu we dli -gɔv?»

²⁷O nɛɛ: «In, na -Kanyo, in ka we dli -gu zu nu, -in mi -Lagoɔ -Bhasanyo nya, 'in -in mi -Lagoɔ 'Yu o 'kaa dudv -gu yi nya.»

²⁸Weli ni -gu o mnia o bhɔlɔ Malii laa, 'in o yia o nyuwɔweniɛ: «-Amiaa -Slolunya mi da, o nɛɛ a mni.» ²⁹Malii 'nva we, -bha o -sɔa 'wu sa slv, 'in o yia o -gbe mni, ³⁰-zugba -Zezu 'ni -slɔ wee -zɔɔ pla, da Maati tia o, -bha o mia. ³¹Zuifu tɔlva -yo Malii -di -mɔ -budu zo la, -zugba wa pa o 'yuo. Malii -sɔa 'wu sa slv, o 'tlaa, wa 'yia o -yo, 'in wa yia yilali, 'in wa nɛɛ wa 'dekpva nyidi nu, gbawla -gu o mnia o 'ka -mɔ wili, -bha wa mnia o 'bi.

³²Da -Zezu mia, Malii nynia -bha, o 'yia o -yo, 'in o yia o bhv -yo bhilili, -bha o gbac: «Na -Kanyo, -in 'ka yaa -seli -mi ni, na bheli 'na 'ka yaa tli.»

³³Da -Zezu 'yia o wida, 'in Zuifunya -wa -laa o yoo, -maa mi 'yaa wida, -bha -gbagbi sloa o 'wu, 'in o dli yia sumani. ³⁴O nɛɛ: «Da a zu o 'kwiea?»

Wa nɛɛ: «-Amiaa -Kanyo, -in yi -in 'ka -bha 'yi.»

³⁵-Bha -Zezu wia.

³⁶'In Zuifu nɛɛ: «A -tali, o 'ni o zekali -sɛ!»

³⁷Nu, wa glaa nyuma tɔlva nɛɛ: «Nyume o -bloa 'lolɔnyaa 'yli, lɛɛ -lu ka 'gbu o 'ni mneni o 'ka yaa -Lazalu tlihle 'yoo -kulva?»

-Zezu -sɔlva -Lazali 'wu tlihlunya glaa

³⁸'Ya -bhlokpade, -gbagbi sloa -Zezuu kuzo, 'in o yia gbawla -gu mni. Nu, wee gbawla mia, tukpaa gbacizo we mia, 'in tukpa -boklo 'kadu mia we nyɛɛ. ³⁹O nɛɛ: «A -sa -bha wee tukpa.»

'In o tlia, o bhɔlɔ Maati nɛɛ: «Na -Kanyo, o 'ni -bha nyɛ 'pa -slɛɛn? O tlia, we 'yli -mnoanv ni -zɛɛn.»

⁴⁰Nu, -Zezu nɛɛ o -yla: «'Lee, in 'ni an -yia gba nu, a -ka 'mi dli -gu zu, 'in a yia -Lagoɔ 'nyumnie -yoo?»

⁴¹-Bha wa -saa -bha tukpa. -Zezu 'bhua 'klu 'wu yali, o nɛɛ: «Dide, -Mi na paa fuo, -we ka gbu -wa, -in ka na weli -yɔnywɔ. ⁴²Nu, in -yi we 'ji nu, 'wu -na nyɔnua na weli 'yli weee nya. Gbuzɔnv mv, nyuma duun -wa gbelia da 'mu 'gbu na gbaa we, wa 'ka dli zu nu, -mi tiea 'mi.» ⁴³O gbaa weli ni, 'in o nɛɛ weli 'tite nyac: «-Lazali, 'tla -mɔ!» ⁴⁴-Lazali, o tli yaa, o 'tlaa -mɔ, -zugba o bhv -yo o sɔnya mi gbvanda 'naa kibhe nya. 'Naa mi o 'klu -yo bibeda.

-Bha -Zezu gbaa nyuma -yla: «-We weee mia dɛ o -yo, a -blo we, a 'tide o 'yi, o 'ka mni.»

(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

⁴⁵Zuifunya -wa yia Malii -gbe, 'in -we -Zezu nva lɛ, -wa 'yia we -yo, wa glaa, nyuma duun yia o dli -gu zu. ⁴⁶Nu, tɔlva mnia Faliznyumaa -gbe, -we -Zezu nva lɛ, 'in wa yia -maa 'di -sali. ⁴⁷-Bha -Lagobubonyaa -cian -yo Faliznyuma laa wa -lima gbuwubhunya wa 'dɛ weee 'ka 'wlugbeli, 'in wa nɛɛ: «Nyume ni mi gwedigbu duun lenvda, 'lee, sa -a 'ka o nva? ⁴⁸Nu, -a -ka o 'yitide, o -yo we lɛnve 'ka mnida -mi, 'in nyuma weee zua o dli -gu. Wa -ka o dli -gu zu, 'in *Wlɔmv -nyumaa 'wlulapilunya yia, 'in wa saa -amiaa bubɔlvda -yo -amiaa klu la.»

⁴⁹Waa Zuifu glaa, yabhlo mi -bha, 'mɔ wa laa Kaifu. *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu o -mia wee -zu ni nya. O nɛɛ: «A'a 'nu -lu

* 11:17 nu, Zuifv -gbe, nyume -ka tli, 'in wa faa o 'kwie gbawla 'wu wee 'yli -bhlokpade zli.

yabhlogbɔɔ 'wɔla! ⁵⁰ We 'dɛɛ 'gbu a pupali 'wlukuvn la 'nanv! We nani 'yli amiaa -nv nya ni, nyumɛ -bhlo tli -amiaa kluu 'gbv. -A -ka 'sa nu, -Zuifu weee 'na 'ka labhu.» ⁵¹ Nu, wɛlɛ -we Kaifu gbaa, we 'ni ɔ 'dɛɛ -gbɛ 'bhv. Nu, wee -zv ni nya, mɔ -wa -Lagobubonyaa -kanyɔ 'kadv. -Bha -Lago zva ɔ wɛlɛ njwɛɛ, 'in ɔ nɛɛ ni, -Zezu yia tlia Zuifu weee 'gbv. ⁵² We 'ni Zuifu -bhlogbɔɔ 'gbv ɔ 'ka tli, nu, -Lagoɔ 'yua weee mia dɔdɔ weee -gv, ɔ 'ka wa 'wlugwɔlɔlɔ, 'in ɔ 'ka wa nyuma -bhlo -zɛlu gbv -wa 'ya.

⁵³ Nu, we 'bhv wee 'yli 'wv, -bha Zuifuɔ 'yugalunya pupala -slɛɛn gbv nu, wa 'ka -Zezu 'bha. ⁵⁴ -We mia 'dɛɛ 'gbv, ɔ'ɔ -zie -slɛɛn Zuifu glaa zli 'klv. Nu, 'gbe -we wa laa Eflaimv, -we mia -mɔ da beblɛɛ, -mɔ ɔ mnia, 'in ɔ -yɔ ɔ 'buɔnya 'sɔ yia -mɔ ladu.

⁵⁵ Zuifuɔ *'Wuzityulu 'fɛti ka ɔpa. Wee 'fɛti 'ni -slɔ nyini, 'in nyuma duun yia da weee 'bhv, 'in wa yia -Zeluzalɛmɔ yi. Nu, wa 'ka wa 'dɛ lamnazilɔ, 'in wa 'ka -mɔwlv, wa 'ka wee 'fɛti -sa. ⁵⁶ Wa mi -mɔ -Lagobudu 'kadu zɔ, -zugba wa talia -Zezuu da, 'in wa gbugbalɔ -ylɛɛ: «'Lee, nyumɛ ni 'mia fɛti 'wv yia yi -wa yi? Sa amia yi wea?» ⁵⁷ -Slɛɛn, -Lagobubonyaa -ɔian -yɔ Faliznyuma zva gbv, 'mɔ wa gbaa nyuma -yla: «Nu, nyumɛ -ɔ -ka -Zezu da -yi, ɔ yi ɔ 'ka we gba, 'in wa 'ka ɔ kpa.»

12

Malii tlia -lasiklv -Zezuu bhv -yɔ
(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)

¹ Nu, we -tv 'wv 'yli gbelibhlo, 'in 'Wuzityulu 'fɛti 'ka nyini. -Bha -Zezu -sɔa 'wv, 'in ɔ yia Betani mni. Wee Betani -Lazali mia, nyumɛ -ɔ -Zezu -sɔlva zlumɛ tɛtlɛnya glaa 'wv, mɔ -wa. ² -Bha wa pia ɔ -yla, 'in Maati mia we dlilida. -Wa -yɔ -Zezu 'sɔ mia lida, ɔɔ -Lazali mi wa glaa. ³ Wa mi lida ni, Malii bɛa -Zezu -yɔ, -lasiklv -zɔnvɔ lɛtlɛ -kibhe -we ka -valɛ 'tɛa, ɔ 'bhua we 'wv, ɔ tlia we -mɔɔ bhv -yɔ, 'in ɔ yia we -yɔsɛ ɔ 'nyi nya. 'In wee -lasiklvɔ njɛ yia -budu zɔ ye.

⁴ Nu, -Zezuu 'buɔnyɔ yabhlo wa laa Zudasi Isakliɔtv, -ɔ 'kaa ɔ wla, ɔ 'bhua gbv 'wv, ɔ nɛɛ: ⁵ «-Lasiklv nu -valɛ 'tɛ, we -valɛ mneni we 'ka lubhonnyɔɔ -zv -bhloo 'pɛnigwezi nyini. Lɛɛ -lu ka 'gbv -a 'ni we pɛlv 'pa -a 'ka we 'gwezi bobabhanya

'nyɛa?» ⁶ -We ɔ gbaa da ni, we 'ni ni, bobabhanyaa daa ɔ ka nyazidlɔ, nu, 'wienyɔ ɔ -mia gbv -wa. Nu, 'gwezi lazonyɔ ɔ -mia, 'yli weee nya -zugba ɔ sa -bha zizewiemɛ.

⁷ 'In -Zezu nɛɛ ɔ -ylɛɛ: «'Bhv ɔ -yɔ! Nu, -we ɔ tlia da 'mi -yɔ ni, na ku ɔ mnazia la zli wa 'kaa 'mi gbawla 'wv fa, we 'gbv. ⁸ Bobabhanya mia ni, -maa -yɔ an 'sɔ mi 'yli weee nya. Nu, -ami mia ni, in 'na 'ka an glaa -tv 'yli weee nya.»

⁹ Zuifuɔ -zlo 'nva nu, -Zezu mi Betani, 'in wa yia -mɔ mni. -We ka 'gbv wa yia -mɔ mni ni, we 'ni ɔ 'dɛbhloo gbv, nu, wa 'yibha 'ya wa 'ka -Lazali 'yi, -ɔ ɔ -sɔlva tɛtlɛnya glaa 'wv. ¹⁰ We 'dɛɛ 'gbv -Lagobubonyaa -ɔian yi 'yaa -Lazali 'bhabhie pupali. ¹¹ Nu, nyumaa -zlo mi wa -gbɛ 'bhuda ɔ 'gbv, -zugba wa zɔ -Zezu dli -gv.

Nyumaa -zlo -saa -Zezu yoo
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40)

¹² Zli zlia, nyumaa -zlo, -wa yia 'fɛti ni -gv, wa 'nva nu, -Zezu mi -Zeluzalɛmɔ yida, ¹³ wa 'tlaa wee 'gbe 'wv, yoo wa mnia ɔ -saa savn nya kwɛɛ. Wa 'kɔpia 'wv, wa nɛɛ: «-A -mnni -Lagoɔ 'njni!

-ɔ mia Jejitapɛɛ 'njni nya yida,
-Lago njwna ɔ 'nyu la.
-Lago njwna Izlaelnyumaa 'Wlulapulnyɔ 'nyu la.»

¹⁴ -Zezu 'yia -sokofalɔ -dɔgbv, 'in ɔ yia we -gv -gbla, 'sa we mia ɛlida -Lagoɛbhe 'wvɛ:

¹⁵ «A 'na nɔnv nyano -ni, *Sian -gbe!
A -talɔ, amaa 'wlulapulnyɔ mi yida!
ɔ -di -sokofalɔ -dɔgbv -gv la.»

¹⁶ We gwedida, -we mia 'plida, ɔ 'buɔnya 'ni -slɔ we 'wla 'nv. Nu, -Zezu -ka -slɛɛn ɔ 'njnyililo 'yi 'bhie, wa dli bhlilia -bha nu, -we weee mia dɛ ni, we mi ɛlida -Lagoɛbhe 'wv, 'in ɔ -gvgbv we gbaa.

¹⁷ Nyumaa -zlo, -wa -yɔ -Zezu 'sɔ mia gbawla njwɛɛ, da ɔ gbaɛ: «-Lazali, 'tla -mɔ», 'in ɔ yia ɔ 'wusɔlv tɛtlɛnya glaa, -we wa 'yia -yɔ, wa mi we 'di -sada. ¹⁸ We 'dɛɛ 'gbv nyumaa -zlo ka -Zezu yoo -saa yi. Nu, wa ka 'nv ni, ɔ ka we gwedigbv lɛnv. ¹⁹ Tɔvɔn, Faliznyuma nɛɛ wa 'dekpva nyidɛ: «'Lee, a 'ni mneni a 'ka -lu yabhlogbɔɔ lɛnv? Mɔ mia dɛ, nyuma weee mi ɔ 'bibholuda!»

²⁰ Nu, Glɛki tɔlva yia -Zeluzalɛmɔ wa 'ka -Lago bubo 'fɛtu bhla. ²¹ Ma yia Filipv -gbɛ, -Zezuu 'buɔnyɔ -ɔ 'bhua Betasaida, Galilee

-dudu -gu, mo -wa. 'In wa nee o -ylae: «-Na zukpa -wa, -a 'yibha -a 'ka -Zezu 'yi.»

²² Filipu gbaa we Andlee -yla, 'in -muv 'bigu, wa 'desobhie yia we -Zezu -yla gbaa mni. ²³ O nee: «-Sleen, we bhla ka nyini, bhla -we nya -Lago 'kaa *Nyumee 'Yuu 'hni 'ylimani, we ka nyini. ²⁴ Nu, bleya -we bhlia dudu, tli we tlia, we 'ni -muv, 'in we tua 'wu -bhlo. We -ka tli ni, 'in we wlaa 'yaa -zlo.

²⁵ In nee an -yla gbuzonu sae: nyume -o -ka o 'yliyogagie 'yibha, kwee we yia o 'tlaa. Nu, nyume -o nyee o 'yliyogagie 'wu dudu ni -gu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, mu yia o -nu nya -mia. ²⁶ -o -ka gba o 'ka na lubho nu, o no 'mi 'bi, 'in da in -ka -mi, na lubhononyo mi 'ya -bha. Nyume -o -ka na lubho nu ni, na Dide yia o -bha zua.»

²⁷ «-Sleen, na dli ka sumani bhabha. 'Lee, sa in 'ka gbaa? 'Sa in 'kaa gba: «Dide, -in -sa 'mi siasta bhla ni 'wu yi?» -Innya! Nu, we 'dee 'gbu in yia yi. ²⁸ Dide, 'ylimani -na 'dee 'hni!»

Weli yabhlo 'bhua yali, we nee: «In ka we 'ylimani pepe, 'in 'ylimania na yia we lu.»

²⁹ Nyumaa -zlo -wa mia -bha, 'in -wa 'nua wee weli, wa nee: «Dee -gangan -jiji -wa!»

Tolva nee: «'Anzi ka o -yla gba!»

³⁰ -Zezu nee wa -ylae: «We 'ni na 'dee 'gbu weli ni yi gba, nu, amiaa gbu -wa. ³¹ Bhla -we nya -Lago 'kaa dudugu -nyumaa -yogbu 'wobhu, we bhla ka nyini. 'In bhla -we nya o 'kaa dudugu -nyumaa 'yugalinyo 'nyuu* vu, we bhla ka nyini.

³² «'In -ami mia, wa -ka 'mi 'wosolu dudu -gu, 'in na gbizea nyuma weee 'wu na gbegein.» ³³ Wee welynua o gbaa da ni, nu, sa o 'kaa tli 'mu o mia -sloluda.

³⁴ Nyumaa -zlo nee o -ylae: «Titee 'sebhie nee nu, -Lagoo -Bhasanyo mia, 'yli weee nya o yia -bha -tua, we ni muv? Nu, sa -in mneni -in ka gba nu, Nyumee 'Yu wa yia 'wosolva? O Nyumee 'Yu, nyoo o -maa?»

³⁵ O nee wa -ylae: «Bhla -sele ni nya, zli ni -slo an glaa. A no -nya, da zli mia -slo -bha, nikpise yi an -kpalu. -We ka gbu -wa, nyume -o noa nikpise 'wu, mo o mna, o 'ni -bha da -yi. ³⁶ Da a kaa da zli, a zu we dli -gu, 'in a 'ka zli 'yua -ze.» Da o bhua gbagbie, 'in o yia wa kwee zizea mni.

Zuifv'v zu -Zezu dli -gu

* 12:31 nu, -Saatan wa saa 'hni.

³⁷ -Zezu ka gwedigbu duun lenu Zuifvu 'yibadi, 'in wa'a zu o dli -gu. ³⁸ Sa -Lagobgu -falupanyo Ezaii gbaa, 'sa we 'plia, o nee:

«Nu, Jejitape, nyoo zu -amiaa weli dli -gua? 'In nyoo Jejitape -slolu o 'tute 'klva?»

³⁹ We 'gbu Zuifu 'ni mneni wa 'ka o dli -gu zu. Sa Ezaii gbaa we da -putu sa -wa:

⁴⁰ «-Lago ka wa 'lolu.

O ka wa dli 'wokla,
-muv yi 'wlu nu, wa 'yli 'yi la,
'in wa dli 'nu gbu 'wola.

We 'dee 'gbu wa'a 'bhitia -Lagoo -gbe la o 'ka wa pue.»

⁴¹ -We ka 'gbu Ezaii yia wee weli ni gba, mu -wa nu, o ka -Zezuu 'hnumnie -yoyi, 'in o mia o gbu gbada.

⁴² Nu, -mo Zuifvu 'yugalunya glaa, nyuma duun ka -Zezu dli -gu zu. Nu, wa'a 'wlu 'klula we gbagbie nya Falizunymaa 'gbu. Wa mi soda wa yi wa vu -Lagobudu zo. ⁴³ Wa 'yibha nyuma kwali wa 'hni we -zi -Lago 'ka wa 'hni kwali.

-Zezuu weli bhua o Didee -gbe

⁴⁴ -Zezu 'kpi'a 'wu, o nee: «Nyume -o -ka 'mi dli -gu zu, we 'ni na 'debhlo o zu dli -gu, nu, -o tiea 'mi, 'mo o zu 'yaa dli -gu.

⁴⁵ 'In nyume -o yia 'mi -yo, -yo o yia -o tiea 'mi. ⁴⁶ Nu, zli in -mia, in ka dudu -gu yi, 'in nyume -o -ka 'mi dli -gu zu, o 'na 'ka nikpise 'wutu. ⁴⁷ Nu, nyume -o nua na weli, 'in o'o zua we 'nuhwe, -ami, 'in dli o gbu. Nu, we 'ni nyumaa gbudilee 'gbu in yi yi, 'in 'ka wa gbu 'wusaa 'gbu in yia yi. ⁴⁸ Nu, nyume -o 'ni 'mi -yohwnu, 'in o -ka na weli kpela 'wosu, o gbuwobhunyo mi -bha. Dudu bhua zli, weli -we in gbaa, mu yia o -yogbu 'wobhua. ⁴⁹ Weli in gbaa, we 'ni na 'dee -gbe 'bhua. Nu, Dide -o tiea 'mi, o -gbe we 'bhua. Gbu in 'kaa gba, 'in sa in 'kaa we gba, o 'de ka 'mi we -slolu. ⁵⁰ 'In, in -yi we 'ji nu, Didee tite mia, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu we wlaa. Weli weee na gbaa, sa Dide gbaa 'mi -yla we, 'sa na gbaa we.»

13

-Zezu -woluva o 'binonyaa bhv -yo

¹ Nu, we -tu 'wu 'yli -bhlo, Zuifvu 'Wozityilu 'feti 'ka nyini. -Zezu -yi we 'ji nu, 'yli -we nya o 'kaa dudu -gu 'bhv, 'in o 'kaa o Didee -gbe mni, we 'yli ka nyini. O -kalu o

dudu -gu -bheliaa ze, 'in -sleen, o -kai wa ze o dli weee nya. ²Nu, jibhe ka zo, 'in -Zezu -yo o 'bunonya 'so mi lida. *Kuzu ka 'cun Zudasi, Simo Iskaliotuv 'yuu dli zo -Zezuu wlawlue zo. ³-Zezu -yi we 'ji nu, o Dide ka o -lu weee kwee zo. 'In o -yi we 'ji nu, Didee -gbe o 'bhua, 'in o -gbe o yia lamma. ⁴Da wa mia lida, o -saa 'wu, o -saa o -bana 'wu, o 'bhua 'naa 'wu, 'in o yia we zleti -gba. ⁵-Muv 'bigu, o slua 'nyu kna 'wu, o -woluva o 'bunonyaa bhv -yo, 'naa -we o -gbaa zleti, 'in o yia we -yo se we nya.

⁶Toun, o nynia Simo Pieli -gu, 'in -moo nee o -ylae: «Aya! Na -Kanyo, nanuv bhv -yo -mi na yia -woluva yi?»

⁷O nee: «-We in mia lenuda, -'in 'nu -slv we 'wula. Nu, ci ci -in 'kaa we 'wulanu.»

⁸Piel nee o -ylae: «-Innya, -in 'na 'ka na bhv -yowolu -gba!»

O nee o -ylae: «In 'ni -na bhv -yowolu, -in 'na 'ka -lu 'yabhlogbo 'yi 'mi kwee.»

⁹Simo Pieli nee: «Na -Kanyo, we -ka 'sa -mi ni, -in 'na -wolu na bhv -bhlo -yo -ni. Nu, -in -wolu 'ya na so -yo na 'wlu -yo!»

¹⁰O nee o -ylae: «Nyume o -ka budo ni, o 'ni -yowolu gbu -ka, we 'bhv o bhv 'wu, o ka -mawlu 'lul. We 'dee 'gbu, amia, a mi -mawlu, 'in, we 'ni a 'de weee.» ¹¹Nu, o -'kaa o wla, o -yi o, we 'dee 'gbu o yia gba nu: «A 'de weee 'ni -mawlu da -mi.»

¹²Da -Zezu bhia o 'bunonyaa bhv -yowolu, o -plaa o -bana 'wu, 'in o yia ladi. O nee wa -ylae: «Lee, -we in nva da ain -yla le, a nu we 'wola? ¹³-Ami a laa (-Sloluny) we -yo (-Kanyo), 'in amiaa gbu men, nu, 'mo in -mia. ¹⁴Nu, -ami -wa amiaa -Kanyo, we -yo amiaa -Sloluny, 'in un ka amiaa bhv -yo -wolu, we 'dee 'gbu a 'dekpua 'kaa bhv -yo wuwolu. ¹⁵In ka we 'yli ain -slolu: sa in nva ain -yla, a nu 'sasokpa -gbu le. ¹⁶In nee ain -yla gbuzonu sa nu, lubhononyo 'ni 'nuhwe -ka o 'ka o -kanyo -zi, tietienyo 'ni 'le -ka o tiea o, o 'ka -moo -zi. ¹⁷-Sleen, a -yi we 'de weee 'ji. Nu, a -ka we lenu ni, 'wututve -dlao mi amiaa -nu nya.

¹⁸«Nu, in 'ni a 'de weee 'hni sa -nya. -Wa in -saa -bha, in -yi wa. Welu -we mia celida -Lagosebhe 'wu, le we yia nva. We nee:

«Nyume o -yo 'mi 'so lia,
o ka na tonyume -ze.»

¹⁹Da we 'nia -slo da 'pli ni, gba na gbaa -sleen we ain -yla. Nu, we bhla -ka nyini ni, 'in a 'ka dli zu nu, -ami mia, -o in -mia, 'mo in

-mia.» ²⁰In nee ain -yla gbuzonu sae: nyume o -ka na tietienyo kpa 'nanuv, -ami o kpa 'nanuv. 'In nyume o -ka 'mi kpa 'nanuv, o tiea 'mi, 'mo o kpa 'nanuv.»

-Zezu nee o 'bunonyo yabhlo yia o wlaa (Mt 26.20-25; Mk 14.17-21; Lk 22.21-23)

²¹-Zezu bhua gbunya ni gbagbie, 'in o dli yia sumani, 'in o nee wa -yla sa tuklu: «In nee ain -yla gbuzonu sae: ain glaa, nyume yabhlo yia 'mi wlaa.»

²²Nu, -Zezuu 'bunonya yia yiylali, o o saa 'hni, wa 'ni o -yi. ²³Da wa mia lida, o 'bunonyo yabhlo, o ka ze o -kalt, -moo mi o kwesi. ²⁴Simo Pieli yia o -yla 'yika 'pa, o 'ka -Zezu layibha nu, nyoo o sa 'hnia.

²⁵-Moo pia -Zezuu gbegebin 'wu, 'in o yia o layibha 'hnyuwe weli 'wde: «Na -Kanyo, nyoo 'ka -mi wlaa?»

²⁶O palia we 'bigu, o nee: «Floo -kibhe na yia zapu lu 'hnyaa, o in -ka we yoo 'nye, mo 'kaa 'mi wla.»

Toun, o 'hnyaa 'floo -kibhe zapu lu, 'in o yia we Simo Iskaliotuv 'yu Zudasi yoo 'nye. ²⁷Da -moo 'bhua wee 'floo -kibhe 'wu, -bha -bhlokpade *-Saatan plaa -moo 'wu. -Muv 'bigu, -Zezu nee o -yla: «-We -in 'kaa lenu, -in nu we le slui.» ²⁸-Wa mia -bha lida, wa 'ni we 'wulanu. -We ka 'gbu -Zezu yia we o -yla gba, wa glaa, nyume yabhlogbo 'ni we -yi. ²⁹-Zezu gbaa weli mia de ni, -zugba nyuma toluva pupalia 'wlukunu lae: «'Sa o 'yibhaa o 'ka gba nu, o mni 'fetiguli zoa yaayu, o mni bobabhanya 'gwezi 'nyea yi?» Zudasi mi 'gwezi lazonyo nyaa 'gbu. ³⁰Zudasi 'bhua wee 'floo -kibhe 'wu, -bha -bhlokpade o 'tlaa -budu zo, -zugba sabo ka be.

Tite lolu

³¹Zudasi mnia 'bhie, -Zezu nee: «-Sleen, Nyume 'Yu ka 'hnyililo 'yi. O 'wu wa yia -Lagoo 'hnyililo yibhelia. [³²'In wa -ka -Lagoo 'hnyililo yibheli o 'wu nu,] Nu, oo 'Yu -ka -Lagoo 'hni 'ylimani ni, 'in -Lagoo 'debbie slolua oo 'Yuu 'hnyililo o 'de 'wu, 'in dayli o slolua we. ³³Na 'ylaasu, in -yo ain 'so mi -slo bhla -selee -nu nya. 'In -muv 'bigu, na da a yia -talia. -We ka gbu -wa, da na yia mnia, a 'ni mneni a 'ka -moo mni. Nu, in ka zlume we Zuifu -yla gba. 'In, 'mu na gbaa -sleen ain -yla. ³⁴Nu, tite lolu na palia ain -yla, mu ni: a kicali ze. Cun, sa in -kalia amiaa ze, a kicali 'sa ze. ³⁵We -ka 'sa -mi, a

-ka zekakali, 'in nyuma weee yibhelia we 'ji nu, a mi na 'bunonya nya.»

-Zezu nee Pielu yia o gbu kpelia
(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)

³⁶ Simo Pielu nee -Zezu -yla: «Na -Kanyo, mo -na mnia?»

o 'palia we 'bigu, o nee: «'Mo na mnia, -in 'ni -slo mneni -in 'ka 'mi 'bi yi, nu, ci ci -in 'kaa 'mi 'bi yi.»

³⁷ Pielu nee o -yla: «Na -Kanyo, in 'ni -sleen mneni in 'ka -mi 'bi yii? 'Lee, lee -lu ka 'gbua? Nu, in mneni in 'ka na 'dee 'yliyogagie wla -na 'gbu!»

³⁸ o nee o -yla: «-In mneni -in 'ka -na 'dee 'yliyogagie wla na 'gbu 'pieun? In nee -mi -yla gbuzonu sa nu, -koko 'na 'ka gbo, 'in -na kpelia na gbu -zakpa ta.»

14

-Zezu -wa 'Yoo -we mnia Didee -gbe

¹ -Zezu nee o 'bunonya -ylae: «A 'na lubu dli -ni. A zu -Lago dli -gu, 'in a zu 'ya 'mi dli -gu. ² -Buduu -zlo mi na Didee -buduɣwee. We 'ni ya 'sa -mi ni, in 'na 'ka aun -yla gba nu, amiaa ladida na mnia la mnazia, we 'ni muv? ³ 'In, in -ka aun -yla ladida la mnazi ni, lu na yia yia in -yo aun 'so 'ka mni, 'in da in mia, a 'ka -bha -mi. ⁴ 'In da na mnia, 'yoo -we mnia -mo, a -yi we.»

⁵ Toma nee o -yla: «Na -Kanyo, da -na mnia -a 'ni -bha da -yii! 'Lee, sa -a mneni -a 'ka -bhaa 'yoo da -yia?»

⁶ o nee: «Nu, -ami -wa yoo, gbuzonu we -yo 'yliyogagie. Nyume -o 'ni 'mi 'wuplilu ni, o 'na 'ka Didee -gbe mni. ⁷ A -ka 'mi -yi, -zugba a -yi na Dide. 'In we 'bhu -sleen 'wu, a -yi o, 'in a ka o 'yi.»

⁸ Filipu nee o -ylae: «Na -Kanyo, -na zukpa -wa, -slolu -aun -na Dide 'klv. -In -ka we lenv, 'in -amiaa dli pia la.»

⁹ -Zezu nee o -yla: «Filipu, 'yilu -zlo in -yo aun 'so lia da ni, 'lee, -in 'ni 'mi -yii? Nyume -o -ka 'mi 'yi, o ka na Dide 'yi. 'In, -mi nee: <-Slolu -aun -na Dide 'klv'» ¹⁰ Nu, in mi Dide 'wu, 'in Dide mi 'mi 'wu. 'Lee, -'in zu we dli -guv? Welunya na gbaa da aun -yla, we'e 'bhu na 'dee -gbe, nu, na Dide -o -dula 'mi 'wola, mo nva o lubho.

¹¹ «In -ka aun -yla gba nu, in mi Dide 'wu, 'in Dide mi 'mi 'wu, a zu 'mi dli -gu. We 'ni -muv ni, a zu -ylee dli na gwedigbunya 'gbu.

¹² In nee aun -yla gbuzonu sa nu, -o -ka 'mi dli

-gu zu ni, 'in o nva na lenvgbunya le. Cun, o lenvgbunya yia na -nu -zia, -we ka gbu -wa, Didee -gbe na mnia. ¹³ -Lu weee a -ka na 'hni nya -zla, le na yia we nva. We -ka 'sa -mi ni, 'in 'Yu mnuma o Didee 'hni. ¹⁴ Nu, -lu -muv a -ka 'mi -zlali na 'hni nya, le na yia we nva.

-Yobenyu yia yia

¹⁵ «Nu, a -ka na zekali -nya ni, 'in a zva na titenya 'nuɣwe. ¹⁶ 'In in 'ka Dide -yobhubhoe o 'ka aun -Yobenyu -putu 'nye. Mo 'kaa aun -yobe, 'in mo -yo aun 'so 'kaa -tu 'yil weee nya. ¹⁷ Nu, mo -wa Zuzu -o 'kaa aun -Lagoo gbuzonu 'wokwa. o Zuzu mia ni, dudugu -nyuma 'ni mneni wa 'ka o -yogwuu, -we ka gbu -wa, wa'a 'yi o -yo, 'in wa 'ni o -yi. Nu, amia mia, a -yi o, o -yo aun 'so -di dabhlo la, 'in aun 'wu o yia ladila.

¹⁸ «In 'na 'ka aun 'woti kwiiyua 'bhisa, nu, amiaa -gbe na yia yia. ¹⁹ 'In bhla -sele -ka 'pli ni, dudugu -nyuma 'na 'ka 'mi 'yi. Nu, amia mia ni, 'ya a yia 'mi. 'In a yia 'yliyogagie, -ami ka 'yliyogagiee 'gbu. ²⁰ Zlu we 'yil -ka nyini ni, 'in a yibhelia we 'ji nu, in mi Dide 'wu, a mi 'mi 'wu, 'in in mi aun 'wu.

²¹ «Nyume -o -ka na titenya -yogwuu, 'in o -ka we 'nuɣwe zu ni, -zugba -mno -kali na ze. o nyume -o -kalia na ze, o ze na Dide yia -kalia. -Ami, o ze na yia -kalia, 'in in 'ka o na 'de -slolu.»

²² Zudasu (-o 'nia Zudasu Isukaliotu) nee o -ylae: «Na -Kanyo, 'lee, lee -lu ka 'gbu -in 'ka -aun -na 'de -slolu, 'in, -'in -slolu -na 'de dudugu -nyuma weee?»

²³ o nee: «Nyume -o -ka na zekali ni, na welu o zva 'nuɣwe. 'In na Dide kalia o ze, 'in -ami -yo na Dide so yia o 'wu la -dula. ²⁴ Nyume -o 'nia na zekali, o'o zu na welu 'nuɣwe. -We na gbaa da aun -yla, we 'ni na 'dee welu, nu, na Dide -o tiea 'mi, o -gbe we bhua.

²⁵ «Wee welu na gbaa aun -yla, da in mia -slo aun glaa. ²⁶ Nu, in -ka mni ni, 'in na Dide paa aun Zuzu 'Pupa yoo na 'hni nya, mo 'kaa aun 'wusa. o Zuzu 'kaa aun gbu weee -slolu, 'in o ligbea aun gbu weee -we in gbaa aun -yla.

'Wututue -dlao -zonu

²⁷ «'Wututue -dlao na tia aun -yo. Na 'wututue -dlao na nyca aun. Sa in kaa 'wututue -dlao ni, 'sa na nyca we aun. 'In wla we dudugu -nyumaa -luwla solv. A pali dli la, a 'na nonu nyanu -ni. ²⁸ A ka 'mi jwee

'nu nu: «Mnia na yia, 'in amiaa -gbɛ na yia lu yia.» A -ka yaa na zekali ni, -zugba a ka yaa 'muna li, nu, na Didee -gbɛ na mnia. -We ka gbu -wa, Didee 'yli ɔ -zi 'mi. ²⁹Da -we -nya mia de 'nia -slɔ 'pli ni, gba na gbaa we aun -yla 'gamu. Nu, we bhla -ka nyini, a 'ka we dli -gu zu. ³⁰In -yo aun 'sɔ 'na 'ka gba duun, -we ka gbu -wa, dɔdɔgu -nyumaa 'yugalinyɔ 'nyuu * mi yida. ɔ 'ni 'mi kwɛyɔmmeni. ³¹We -ka 'sa -mi ni, dɔdɔgu -nyuma 'ka we 'jiyibheli nu, in -kali na Didee zɛ. In -kahi ɔ zɛ, we 'dɛɛ 'gbu -lu weɛ ɔ gbaa un nu lɛ, 'in na nua we lɛ. A -sɔ 'wu, -a 'ka mni.»

15

*-Dlɔsuu 'zayli

¹«Nu, *-dlɔsuu 'zayli, -ami -wa. 'In na Didee mia, we kpaapanɔ ɔ -mia. ²Na 'kliya -we'e tɔva, 'mu ɔ dia, 'in 'kliya -we tɔva, ɔ mnazia we -yo, 'in we 'ka tɔv duun. ³Welɛ -we in gbaa aun -yla, we ka aun -yɔmmazi, 'in we yia aun -mɔwɔlɔ.

⁴«A -dili 'mi 'wɔla, sa in -dilia aun 'wɔla 'bhisa. Sa suu 'kliya -we 'nia suu 'gblɔ -yo -mi, we 'nia mneni we 'ka tɔv we 'de -bhlo ni, 'sa -bhlokpade, a 'ni 'mi 'wɔladili, a 'na 'ka tɔv.

⁵«Nu, -ami -wa -dlɔsu, 'in amia -wa we 'kliya. Nyume ɔ -ka 'mi 'wɔladili, sa -ami -dilia ɔ 'wɔla 'bhisa ni, ɔ nyume, tɔva ɔ yia duun. -We ka gbu -wa, in 'ni au -yɔbɛ, a 'ni mneni a 'ka -lu yabhlogbɔ lɛnu. ⁶Nyume ɔ -ni 'mi 'wɔladili ni, suu 'kliya 'bhisa wa vitelia ɔ. Wee suu 'kliya -ka ye ni, 'mu wa bhua la, 'in wa paa we -kosu 'wu, 'in we sia. ⁷A -ka 'mi 'wɔladili, 'in na welunya -ka amiaa dli 'wɔtu ni, -lu weɛ a -ka 'yibha, a -zlali we Didee, 'in ɔ nyɛa we aun. ⁸A -ka tɔv duun, mu slolua na Didee 'ɲnumɛ -yo a mi na 'bunɔnya -zɔnu nya.

⁹«Nu, sa Didee -kalia na zɛ, 'sa -bhlokpade in -kalia amiaa zɛ. A -tu na zekalie 'wu. ¹⁰In ka na Didee titenya 'nuɲwe zu, 'in in yia ɔ zekalie 'wɔtu. 'Sa -bhlokpade, a -ka na titenya 'nuɲwe zu ni, 'in a tɔva na zekalie 'wu.

¹¹«-We mia de, 'mu in gbaa aun -yla, 'in sa 'muna mia 'mi dli 'wu, we 'ka 'sa au dli 'wu -mi. Cun, 'in amiaa 'muna 'ka -bha -gu zi. ¹²Na tite ni: sa in -kalia amiaa zɛ, a kikalɛ 'sa zɛ. ¹³Nu, nyume ɔ -ka ɔ 'dɛɛ

'yliyogagie wla ɔ -limaa 'gbu, zekalie -we -zia -muɔ, we 'ni -mi. ¹⁴-We in gbaa a nu lɛ, a -ka we 'nuɲwe zu, a mi na 'talea nya. ¹⁵'In la 'masleen aun na lubhonunya, -we ka gbu -wa, lubhononyo 'ni ɔ -kanyɔɔ gbunya -yi. 'In amia mia, na 'talea na laa aun, -we ka gbu -wa, gbu weɛ in 'nua Didee -gbɛ, in ka we aun -slolu. ¹⁶'Lee, amia -saa -bha 'mi yi? -Innya, we 'ni -muɔ, -ami -saa -bha aun. Nu, in ka au 'yoo 'nyɛ a 'ka tɔva mni, 'in we 'ya 'ka -gwɛ. 'In -lu weɛ a -ka Didee -zla na 'ɲni nya, ɔ 'ka we au 'nyɛ. ¹⁷Nu, tite in palia aun -yla, mu ni: a kikalɛ zɛ.

Dɔdɔgu -nyuma nyɛa -Zezu -yo ɔ 'bunɔnya 'wu

¹⁸«Nu, dɔdɔgu -nyuma -ka au 'wonyɛ ni, a 'na dlɔlɔ -ni nu, wa ka 'mi 'wonyɛ tia. ¹⁹A -yo dɔdɔgu -nyuma 'sɔ 'ni -mi -bhlo. A -ka yaa -mi -bhlo, 'in wa yibhaa aun, wa 'dɛɛ nyuma wa 'yibhaa 'gbu. Nu, in ka -bha au -sa dɔdɔgu -nyuma glaa, 'in a -yo wa 'sɔ 'ni -mi -bhlo, we 'dɛɛ 'gbu wa nyɛa au 'wu.

²⁰A ligbe na welɛ, nu, lubhononyo 'ni 'yli ɔ 'ka ɔ -kanyɔ -zi. Dɔdɔgu -nyuma ka 'mi 'klyie 'wɔpali. 'In wa -ka 'mi 'klyie 'wɔpali ni, 'klyie 'wu wa yia au palia. 'In wa -ka na welɛ 'nuɲwe zu, 'in wa zua amiaa -nu 'nuɲwe. ²¹Nu, 'sa wa yia au kpa na 'gbu. -We ka gbu -wa, ɔ tiea 'mi, wa 'ni ɔ -yi. ²²In 'ni yaa yi, 'in in 'ka wa -yla gba ni, -zugba wa 'ni yaa gbonyuuu 'gba 'wlu -ka. Nu, -sleen 'gbu. Nu, in zizeda -ka wa gbonyuu 'yu. ²³Nyume ɔ -ka 'mi 'wonyɛ, na Didee ɔ nyɛa 'wu. ²⁴Gwedigbunya -we nyume yabhlogbɔ 'nia -slɔ lɛnu, in ka -muɔ lɛnu wa 'yibadi. We 'ni yaa 'sa -mi, -zugba wa 'na 'ka yaa gbonyuu 'gba 'wlu -ka. Nu, -sleen, gwedigbunya in nua lɛ, wa ka we -yoyɛ, 'in wa nyɛa in -yo na Didee 'sɔ 'wu. ²⁵-We mia ɛɛlida wa tite 'wu, nɛɛ:

«Wa ka 'mi 'wonyɛ bhe.»
 'Wu wa nyɛa -aun, -we mia ɛɛlida we 'ka lɛnuɔ 'gbu.

²⁶«Nu, -Yɔbenyo yia yia. Mɔ -wa Zuzu -ɔ 'kaa au gbuzɔnu 'wokwa. Didee -gbɛ ɔ bhua, yoo na yia ɔ au 'paa. Nu, ɔ -ka yi ni, mɔ yia na gbudayinyɔ -zɛa. ²⁷'In amia yi 'yaa na gbudayunya -zɛa, -we ka gbu -wa, we bhilili we gwedida, a -yo 'mi 'sɔ mi.»

* 14:30 nu, -Saatan wa saa 'ɲni.

16

¹ «Nu, a yi 'yoo -zɔnu -gu labhulu, we 'gbu in yia aun -yla gbu -mɔni gba. ² -Lagɔbudunya zɔ wa yia aun vua. 'In we bhla ka cɔpa, da nyuma -wa mnenia wa 'ka aun 'bha, wa yia gbaa wa 'dɛɛ dli 'wu ni, 'sa wa nua -Lagɔɔ lubho. ³ 'Sa wa yia nua, -we ka gbu -wa, wa 'ni Dide -yi, 'in wa 'ni 'mi -yi. ⁴ 'Da we bhla 'nia -slɔ nyini, gbunya ni na gbaa aun -yla 'gamv. 'In we bhla -ka nyini ni, a 'ka ligbe nu, in ka we aun -yla gba.

-Yɔbenyo yia yia

«Nu, in 'ni we aun -yla gba we gwedida, -we ka gbu -wa, in -yɔ aun 'sɔ mi -slɔ.

⁵ «-Slɛɛn, -ɔ tiea 'mi, ɔ -gbɛ na mnia. 'In aun glaa, nyumɛ yabhlogbɔɔ'ɔ 'yibha 'mi laɛ: «Mɔ -na mnia?» ⁶ Nu, -slɛɛn in 'tulva da aun ni, we 'dɛɛ 'gbu amiaa -gu yia 'wɔtu yuo. ⁷ 'In gbuzɔnu -nanu in mia aun -yla gbada: in -ka mni ni, -mɔv nani 'yli amiaa 'gbv. -We ka gbu -wa, in 'ni mni, -Yɔbenyo 'na 'ka aun -yla yi. Nu, in -ka mni ni, 'in na paa ɔ aun yoo. ⁸ 'In, ɔ -ka yi ni, 'in ɔ slolua dudvɔ -nyuma sa wa nua wa 'dɛ -dawli 'wu wa gbunyuu klaa, -we mia tiklu klaa, we -yɔ -Lagɔɔ gbuvubhubhuee daa. ⁹ Nu, dudvɔ -nyuma mi wa 'dɛ -dawli 'wɔnuda tiada gbunyuu daa, wa 'a zu 'mi dli -gvv 'gbv. ¹⁰ 'In, we 'sɔnu nya, wa mi wa 'dɛ -dawli 'wɔnuda, -we mia tiklu daa. -We ka gbu -wa, Didee -gbɛ na mnia, 'in a 'na 'ka 'mi 'yi. ¹¹ Dudvɔ -nyuma mi wa 'dɛ -dawli 'wɔnuda we tanv nya, -Lagɔɔ gbuvubhubhuee daa. -We ka gbu -wa, -Lagɔ ka dudvɔ -nyumaa 'yugalunyo 'nyuuu -yɔgbv 'wɔbhu pepe.

¹² «Nu, in ka -slɔ wɛli duun in 'ka we aun -yla gba. 'In a 'ni -slɛɛn mneni a 'ka we zɔ 'yiligbe. ¹³ Gbuzɔnu -Zuzu -ka yi ni, mɔ 'kaa aun gbuzɔnuv 'debhie 'wokwa. -We ka gbu -wa, ɔ 'na 'ka ɔ 'dɛɛ 'ɣni nya gba, ni, -we weee ɔ 'nua, 'mɔ ɔ gbaa, 'in -we 'nia -slɔ 'pli ni, 'mɔ ɔ palta aun zli. ¹⁴ -We mia na -nu nya, 'mɔ Zuzu yia 'yia, 'in ɔ palta aun zli. 'Sa ɔ mnunia na 'ɣni. ¹⁵ -We weee na Dide kaa, we mi 'ya na -nu nya. We 'dɛɛ 'gbv, in yia aun -yla gba nu, -we mia na -nu nya, 'mɔ Zuzu yia 'yia, 'in we zli ɔ yia aun 'palta.

-Zezu nɛɛ nu, mnia ɔ yia

¹⁶ «Bhla -sɛɛ nya, a 'na 'ka 'mi 'yi, 'bhie, bhla -sɛɛ nya, 'in a yia 'mi.»

¹⁷ -Zezu 'binɔnya glaa, tɔlva gbvgbala -ylac: «ɔ nɛɛ -aun -yla: «Bhla -sɛɛ nya, a 'na 'ka 'mi 'yi, 'bhie, bhla -sɛɛ nya, 'in a yia 'mi.» ɔ nɛɛ 'ya -aun -ylac: «Na Didee -gbɛ na mnia 'gbv,» 'lee, sa we 'ji mia?»

¹⁸ 'In wa nɛɛ 'yac: «ɔ -ka gba «Bhla -sɛɛ» ni, 'lee, sa -mɔv 'ji mia? -We ɔ gbaa, -a 'a 'nu we 'wɔla.»

¹⁹ -Zezu -yi we 'ji ni, ɔ 'binɔnya 'yibha wa 'ka ɔ layibha, tɔvɔn, ɔ nɛɛ wa -yla: «In nɛɛ aun -yla: «Bhla -sɛɛ nya, a 'na 'ka 'mi 'yi, 'bhie, bhla -sɛɛ nya, 'in a yia 'mi.» We 'jii da a mia -talida a 'dɛkpa nyidi, we 'ni mɔv?» ²⁰ In nɛɛ aun -yla gbuzɔnu sa nu, wia a yia, 'in -gle a yia 'paa. Nu, dudvɔ -nyuma yia 'muna lia, -zugba amiaa dli sumani, 'in amiaa dli sumanie yia 'muna -zɛa. ²¹ 'ɣwɔnɔ -ka luzi -bho, ɔ dli -su, -we ka gbu -wa, ɔ siasia bhla ka nyini. Nu, ɔ -ka gwalɔ ni, 'in ɔ dɔva ɔ siaste 'wɔ. 'In ɔ lia 'muna, ɔ ka 'yu gwalu 'gbv. ²² 'Sasvka sa, -slɛɛn amiaa dli -su, nu, in -ka aun 'yi lv ni, 'in a lia 'muna. 'In, nyume yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka wee 'muna aun kwɛɛ -sa. ²³ Nu, wee 'yli -ka nyini ni, a 'na 'ka 'maslɛɛn 'mi gbu yabhlogbɔɔ layibha. In nɛɛ aun -yla gbuzɔnuv sac: -lu weee a -ka Dide -zlali na 'ɣni nya, 'nyɛa ɔ yia we aun. ²⁴ A 'ni -slɔ -lu na Dide -zlali na 'ɣni nya. Nu, a -zla, a -ka -zla ni, 'in a yia we, 'in amiaa 'muna 'ka -bha -gu zi.

-Zezu ka dudvɔ lu

²⁵ «Nu, -we weee mia dɛ, in ka we aun -yla gba gbuv nine nya. We bhla ka cɔpa, bhla -we nya in 'na 'kaa gbu gba gbuv nine nya, 'in in 'kaa aun -yla Didee gbu gba sa 'vayɔ. ²⁶ Wee 'yli -ka nyini ni, 'in a bhubhoea na Dide na 'ɣni nya. 'In, in 'ni gba aun -yla nu, bhubhoea na yia ɔ amiaa 'gbv. -Innya, we 'ni -mɔv. ²⁷ -We ka gbu -wa, Didee 'debhie -kali amiaa zɛ. A -kali na zɛ, 'in a zua dli nu, Dide -Lagɔ -gbɛ na bhua, we 'gbv ɔ -kalia amiaa zɛ. ²⁸ Nu, Didee -gbɛ in 'bhua, 'in in yia dudvɔ -gu yi. -Slɛɛn, dudvɔ -gu na yia 'bhua in 'ka Didee -gbɛ lomni.»

²⁹ 'In ɔ 'binɔnya nɛɛ ɔ -ylac: «Mɔ mia dɛ, -slɛɛn -i' in gba gbuv nine nya, ni, sa tiklu -na gbaa. ³⁰ -Slɛɛn, -a -yi we 'ji ni, -in -yi gbu weee 'ji. Nu, -a 'ni -slɔ -mɔ gbu yabhlogbɔɔ layibha, 'in -in -yia -we -a 'kaa -mi layibha. We 'gbv -a zua dli nu, -Lagɔɔ -gbɛ -na bhua.»

³¹ -Zezu 'palta we 'bɔv, ɔ nɛɛ wa -ylac: «Dli a zu -slɛɛn 'mi -gvv?» ³² In nɛɛ, we bhla

mi beda, 'in we ka nyini, da a 'kaa lamumni, 'in -o -ka -mi, o 'kaa o da lumni, 'in a 'kaa -bha na 'de -bhlo tu. Nu, we 'ni na 'debhlo mi, Dide -yo 'mi 'so mu 'gbu.

³³ «-We mia de in gbaa ain -yla a 'ka 'wotutve -dlao 'yi 'mi 'wu. Sia a yia dudv -gv. Nu, a 'temani dli: in ka dudv lu.»

17

-Zezu bhuhhoea -Lago

¹ Nu, -Zezu bhia -we weee mia dee gbagbe, o ylaa yali, 'in o yia -Lago bhuhhoe. $\text{D} \text{NEE}$:

«Dide, we bhla ka nyini. -Slolu -na 'Yuu 'hnylilo, 'in -na 'Yu 'ka -na 'hnylilo -slolu. ² Nu, -in ka o 'yoo 'nye nyuma weee -gv. 'In waa nyuma weee -wa -in 'nye a o, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, o 'ka we -maa 'nye. ³ Nu, nyuma -ka -mi -yi, -mi, -o ka 'de -bhlo mia -Lago 'zayli nya, 'in wa -ka -Zezu Klisti, -o -in tiea -yi ni, mu -wa 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka. ⁴ In ka -na 'hnumnie -slolu dudv -gv, 'in lubho, -we -in 'nye a 'mi, in ka we bhia. ⁵ Dide, dudv 'nia -slu la -mi, na 'hni mnia 'cin -na -gbe. Nu, 'nye -sleen 'mi wee 'hnumnie -bhlokpade -mi kwesi.

⁶ «Nu, nyuma -wa -in -saa -bha dudv -nyuma glaa, 'in -in yia 'mi wa 'nye, in ka -maa -na 'hni -slolu. Wa mi -na -nu nya, 'in -in yia wa 'mi 'nye, 'in wa yia -na weli 'nurjwe z. ⁷ -Sleen, wa -yi we 'ji nu, -we weee -in 'nye a 'mi, -na -gbe we bhua. ⁸ -We ka gbu -wa, weli -in zva 'mi hwee, in gbaa we wa -yla, 'in wa yia we -yogwuu. 'In wa ka we yibheli sazov sa nu, -na -gbe na bhua, 'in wa yia dli z nu, -mi tiea 'mi.

⁹ «Nu, wa 'gbu na bhuhhoea -mi. In 'ni dudv -nyumaa 'gbu -mi bhuhhoea -mi, nu, -wa -in 'nye a 'mi, wa 'gbu na bhuhhoea -mi. -We ka gbu -wa, wa mi -na -nu nya. ¹⁰ Nu, -wa weee mia na -nu nya, wa mi -na -nu nya. 'In nyuma weee mia -na -nu nya, wa mi na -nu nya, 'in wa mnumia na 'hni. ¹¹ Wamia mia, dudv -gv wa yia -slu -gwle, nu, -ami mia, in 'na 'ka dudv -gv -gwle: -na -gbe na yia mnia. -Mowlv -Dide, z wa 'yliyog -na 'hni 'tite nya, 'hni -we -in 'nye a 'mi, wa 'ka 'woto -bhlo, sa -ami -yo -mi 'so mia -bhlo 'bhisa.

¹² Bhla -we nya in mia wa glaa, in ka wa 'yliyog -na 'hni 'tite nya, 'hni -we -in

'nye a 'mi. In ka wa 'yliyog, 'in nyume yabhlogbo 'ni mno wa glaa, we 'ni -o 'kaa mno 'wobhu. Mo 'kaa mno, 'in -we mia celida -Lagosebhe 'wu, we 'ka lenv.

¹³ «'In -sleen, in mi -na -gbe mnia. Da in mia -slu dudv -gv, welya ni na gbaa, wa 'ka na 'mna dli 'wu -ka, 'in we 'ka -bha -gozi. ¹⁴ In ka wa -na weli 'nye, 'in dudv -nyuma yia wa 'wonye. -Maa -yo wa 'so 'ni -mi -bhlo, 'sa -bhlokpade in -yo dudv -nyuma 'nia -mi -bhlo, we 'de 'gbu wa yia -maa 'wonye. ¹⁵ In 'ni -mi bhuhhoea -mi nu, -in 'ka wa dudv -gv -sa. -Innya, nu, bhuhhoe na bhuhhoea -mi -in 'ka wa 'yliyog gbu yuu dide kwee. ¹⁶ Wa -yo dudv -nyuma 'so 'ni -mi -bhlo, -ami 'bhisa. ¹⁷ -Sa wa dudv -nyuma kwesi -na 'de -yla gbuzov nya. Nu, -na weli mi gbuzov nya. ¹⁸ Sa -in tiea 'mi dudv -nyumaa -gbe, 'sa -bhlokpade na tiea na 'bunonya dudv -nyumaa -gbe. ¹⁹ Na 'de na wlaa -mi -yla wa 'gbu, 'in wa 'ka 'ya -mi -yla -mi 'piein.

²⁰ «Nu, in 'ni -maa 'debhlo 'gbu bhuhhoea -mi. Bhuhhoe na bhuhhoe 'yaa nyuma -wa yia -maa weli 'gbu 'mi dli -gv zva, wa 'gbu. ²¹ Bhuhhoea in mia wa 'de weee 'ka -mi -bhlo, nee -mi -ami 'wu, 'in -ami -mi 'wu, nu, Dide, wa -yo -ain 'so -mi -bhlo. We -ka 'sa -mi ni, 'in dudv -nyuma zva dli nu, -mi tiea 'mi. ²² 'Hnumnie -we -in 'nye a 'mi, in ka we wa 'nye, wa 'ka -mi -bhlo, -ami -yo -mi 'so 'bhisa. ²³ -Ami mi wa 'wu, 'in -mi mi -ami 'wu, we -ka 'sa -mi ni, -bhlo wa yia -mia sazov sa. 'In wa -ka -sleen -bhlo -mi, 'in dudv -nyuma yibhelia we 'ji nu, -in ka 'mi tie, 'in sa -in -kalia na ze, 'sa -in -kalia wa ze.

²⁴ «Dide, dudv 'nia -slu la -mi, -in -kali na ze, we 'de 'gbu -in yia 'mi 'hnumnie 'nye. -Sleen, in 'yibha nu, -maa -in 'nye a 'mi, wa -yo 'mi 'so -mi 'ya da na mnia, wa 'ka wee 'hnumnie -yoyi.

²⁵ «Dide tiklu, dudv -nyuma 'ni -mi -yi, nu, -ami -yi -mi, 'in na 'bunonya -yia we 'ji nu, -mi tiea 'mi. ²⁶ In ka wa -na 'hni -slolu, 'in -sloluda na yia we -tva, 'in sa -in -kalia na ze, wee zekalte 'ka wa 'wu -mi, 'in -ami 'ka wa 'wu -mi.»

18

'Sloja kpa -Zezu

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53)

¹ -Zezu bhia -Lago bhubhoe, o -yo o 'bunonya -soa 'wu, 'in wa yia mni. Wa mia mnida, -gba -we wa laa Sedlon, 'in wa yia we 'wudi. Nu, su -kpa ya bhlo mi -mo, -bha -Zezu -yo o 'bunonya plaa.

² Zudasi, o mia -Zezu wlada, o -yi -mo da, -we ka gbu -wa, -mo -Zezu -yo o 'bunonya gbelia 'wlu zli talbaa zli. ³ Nu, -Lagobudu 'kaduu hwekunya -wa *-Lagobubonyaa -cian -yo Falizunyima tiea, we -yo Wlomu -sluja, Zudasi -gali wa 'yu, 'in wa yia wee su -kpa mni. Wa 'kaa -mo nyini ni, wa -yo 'nape -yo ylo yia yi, -zugba 'sluja ka tugugble kwee.

⁴ -We weee 'kaa -Zezu yli, o 'de -yi we, we 'dee 'gbu o yia wa gbegebein mni, 'in o yia wa layibhae: «Lee, nyoo ka da a talia?»

⁵ Wa nee: «Nazaletiyu -Zezu, o da -a mia -talida.»

O nee wa -ylae: «Ami -wa.» (-Zugba Zudasi, o mia o wlada, mi -maa glaa.)

⁶ Da -Zezu gbaa wa -yla: «Ami -wa» ni, waa 'sluja yilia gwe toun, 'in wa yia bhli.

⁷ O yia wa layibha -zakpa 'sae: «Nyoo ka da a talia?»

'In wa nee: «Nazaletiyu -Zezu, o da -a mia -talida.»

⁸ 'In -Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «In ka we ain -yla gba pepe, -ami -wa. Nu, we -ka na da a mi -talida, a 'tide -maa mia de 'yi, wa 'ka mni.»

⁹ -We mia da, 'mu o gbaa, o weli -we o gbaa 'cin we 'ka lenuu 'gbu: «Dide, nyuma -wa -in 'nyea 'mi, nyume yabhhlogbo 'ni mmo wa glaa.»

¹⁰ Nu, Simo Piel ka tugugble kwee. O -saa we we tukpa 'wu, 'in o yia -Lagobubonyaa -kanyo 'kaduu zolubhononyo we pa, 'in o yia -mo lilikwe -yukwli -bha -di. (O zolubhononyo wa laa Malikusi.)

¹¹ Nu, -Zezu nee o -yla: «Fa -na tugugble we tukpa 'wu. -Mi dli 'wu, siasie 'kadu -we Dide dia 'mi -yla la, in 'nia we zo 'yiligbea yi -wa yi?»

(Mt 26.57-58; Mk 14.53-54; Lk 22.54)

¹² Waa 'sluja -yo wa 'yugalinyo, we -yo Zuifuv -Lagobudu 'kaduu hwekunya kpa -Zezu, 'in wa yia o gban. ¹³ Nu, Anasi -gbe wa kwaa o tia. -We ka gbu -wa, Anasi -wa Kaifuv 'hwano dide. Wee -zu nya, Kaifu -wa *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu. ¹⁴ Nu, Kaifu zua Zuifuv 'yugalunya 'di, o nee: «We

nam 'yli nu, nyume -bhlo tli -amaa nyumaa 'gbu.»

Pielu tia kpelie nu, o 'mi -Zezu -yi (Mt 26.69-70; Mk 14.66-68; Lk 22.55-57)

¹⁵ Simo Piel -yo -Zezuu 'bunonyo yabhlo yia -Zezu 'bi mni. Nu, -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yi o -Zezuu 'bunonyo yabhlo -moni, we 'dee 'gbu -mo o -yo -Zezu 'so yia o -Lagobubonyaa -kanyo 'kaduu -budu hwee pla. ¹⁶ Nu, Piel yia 'pipee -tu, 'yoo hwee. Toun, o -Zezuu 'bunonyo yabhlo, o -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yia, 'in -mo yia 'tla. O gbaa 'yoo hwekunwano -yla gbu, 'in o yia Piel -plati. ¹⁷ O 'yoo hwekunwano nee Piel -ylae: «O nyume 'bunonyo yabhlo -in -mia, we 'ni mu?»

Piel yia we 'bigupali o -ylae: «-Innya, -gba! -gba!»

¹⁸ Nu, hwotlo mi yida. We 'dee 'gbu lubhononyo -yo -Lagobudu 'kaduu hwekunya yia -kosu 'yidi, -zugba wa wolo. Piel mi 'ya wa glaa 'woloda -kosu -yo.

-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu yibhaa -Zezu la

(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Lk 22.66-71)

¹⁹ Nu, -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu mi -Zezu layibhada, o 'bunonya -yo -we o slolua -gu. ²⁰ O 'palia we 'bigu, o nee: «In ka nyuma weee -yla gba -zejila 'wu. Nu, 'yli weee nya na slolua -Lagobudunya zo we -yo -Lagobudu 'kadu zo da Zuifu weee gbelia 'wlu. 'In gba gbu yabhhlogbo 'wiemi. ²¹ 'Lee, -ami -na yibhaa la yi? Nyuma -wa in -slolua, wa -yi -we in gbaa, 'yibha we wa la.»

²² -Zezu gbaa -we mia de ni, -Lagobudu 'kaduu hwekunonyo yabhlo mia -bha, o bea o -yo, 'in o yia o 'kpa yukwli 'wu subha. 'In o nee -Zezu -ylae: «Lee, sanee -na gbaa -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yla yi?»

²³ O nee -buduu hwekunonyo -ylae: «Lee, gbu 'nyuu -mumu in gbaa, -slolu 'mi we 'klu, 'in we -ka nu, in 'ni gbu 'nyuu gba ni, lee -lu ka 'gbu -na pa 'mi -lua?» ²⁴ Toun, 'in Anasi yia 'sluja 'yoo 'nye, wa 'ka -Zezu -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu Kaifuv -gbe kwa, -zugba o mi gbuanda.

(Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62)

²⁵ Nu, Simo Piel mi wee -budu hwee 'woloda. Wa nee o -ylae: «-Mi mia 'de o nyume 'bunonyo yabhlo -in -mia, we 'ni mu?»

O kpelia we, o nee: «-Innya, yo -wa yol!»

²⁶ -Lagobubonyaa -kanyo 'kaduv gaylo yabhlo mi -bha, nyume o ka yukwli Piel -dia -bha, o kuda -nyume yabhlo -wa. Oo lubhononyo nee Piel -yla: «Nu, -mi in 'yia da su -kpa, -in -yo -Zezu 'so, we 'ni mvv?»
²⁷ Nu, 'in Piel yia we -zakpa tanv kpel. Wee kpelie mi o nywee, 'in -kuko yia -bha -bhlokpade gbogboe bhli.

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5)

²⁸ Nu, we 'bigv, wa -yo -Zezu yia Kaifov -gbe 'bhv. *Wlomu -nyume Pilati, o pila Zuifov dudu 'wlu la, -moo -budunywee wa kwaa o. Zlvkpe tutu -wa, Zuifov 'yugalunya 'ni wee -budu zo pla. Wa -ka -mo pla, -zugba wa ka pvn pla wa tite 'yu. 'In wa -ka pvn -ka ni, wa 'ni mneni wa 'ka *'Wozitylu 'feti -gv -lu li. ²⁹ We 'dee 'gbv wa yia 'pipee -tv, 'in Pilati, o pila Zuifov 'wlu la yia 'tla. O nyina wa -yo la, 'in o yia wa layibha: «Lee, gbv -mumu a dili nyume nia?»

³⁰ Wa 'palia we 'bigv, wa nee o -ylae: «-A -ka -mi nyume mia de -la ni, -zugba gbvnyumonyo -wa.»

³¹ Pilati nee wa -ylae: «Amiaa 'de 'bhu o 'wu, 'in a 'ka o -yogbv 'wobhu amiaa titee solv.»

Toun, 'in wa nee: «We -ka nyume -yogbv -a 'bhu 'wu, -a 'ni we 'klu -ka, -a 'ka o tilitie -dli.»

³² 'Sa -mvv 'pila, -Zezuu weli 'ka gbuzovv -zee 'gbv. Sa o 'kaa tli, wee weli ka we -slolu.

³³ Pilati plaa -budu zo, 'in o yia -Zezu la. -Moo bea o 'yu, 'in o nee o -yla: «Lee, Zuifov 'wlulapulunyv -in -mia yi?»

³⁴ -Zezu 'palia we 'bigv, o nee: «Lee -lu ka 'gbv -na yibha 'mi we laa? 'Lee, -na 'de yibhaa 'mi we la yaayu, nyuma -putu la 'saa 'mi yi?»

³⁵ Pilati nee: «Lee, Zuifv in -mia yi? Nu, -na 'dee Zuifvbhelia -yo -Lagobubonyaa -ctan ka -mi 'mi -la. 'Lee, lee -lu -in nv lea?»

³⁶ O nee: «Na 'wlulapiltee se mia, we'e 'bhv duduvgv -nyumaa -gbe. We -ka yaa wa -gbe we 'bhv ni, -zugba na lubhononyaa ka yaa jelgba gv, -mvv yi 'wlu ni, Zuifov 'yugalunya kpa 'mi. Nu, -unnya, we'e 'bhv duduvgv -nyumaa -gbe.»

³⁷ Pilati nee o -ylae: «Nu, nyumaa 'wlu-lapilunyv -in -mia, we 'ni mvv?»

O nee: «'Mv -in gbaa de. We 'dee 'gbv wa yia 'mi gwali. In 'ka gbuzovv dayunyv nya -mi 'gbv in yia dudu -gv yi. -Wa weee

mia gbuzovv -nv nya, na weli wa pulva yukwli.»

(Mt 27.15-31; Mk 15.6-20; Lk 23.13-25)

³⁸ Pilati nee: «Gbuzovv, lee -lu we -mia?» Pilati bhia -we mia de gbagbie, 'in o yia -budu zo 'tla. O mnia 'pipee Zuifov -gbe, o nee wa -ylae: «Nu, -we ka 'gbv in 'kaa nyume ni gbv dili, 'in 'yi we -yo. ³⁹ Amiaa lenvgbv 'cun 'yibha ni, 'in 'tide -kaslonyume yabhlo 'yi 'Wozitylu 'fetu bhla. 'Lee, a 'yibha ni, 'in 'tide aun -yla Zuifov 'Wlulapulunyv 'yii?»

⁴⁰ Wa 'kpa 'wu, wa nee: «-Innyi! -In 'na 'tide -moo mia de 'yi -ni. 'Tide -Balabasi 'yi -aun -yla!» -Zugba oo -Balabasi mia, nyume 'nyuuu 'debbie -wa.

19

¹ Toun, 'in Pilati nee wa -yla ni, wa 'bhu -Zezu 'wu wa 'ka o selia mni. ² 'Sloja maa 'wia -kloo, 'in wa yia we -Zezu 'wluo -pla. 'In wa yi 'yaa o -bana zalv 'wvpla, nyumaa 'wlulapulunyv 'bhisa. ³ Wa -ka o -yo lanyini -bhlo, -zugba wa nyama o. Wa nee o -ylae: «Zuifov 'wlulapulunyv, -na fuv.» 'In wa subhaa o 'kpa yukwli 'wu.

⁴ Pilati 'tlaa lv, 'in o nee wa -ylae: «A pv yukwli -nya, ni, lv na laa o aun 'pipee, 'in a 'ka we 'wolanv ni, -we ka 'gbv in 'kaa nyume ni gbv dili, 'in 'yi we -yo.» ⁵ Toun, 'in -Zezu yia 'tla, o ka wee -bana zalv 'wu, 'in 'wia -kloo mia o 'wluo. 'In Pilati nee wa -ylae: «Oo nyume ni!»

⁶ -Lagobubonyaa -ctan -yo -Lagobudu 'kaduv nywekunya 'yia -Zezu -yo, 'in wa yia 'wvkvkpvie bhli. Wa nee: «Kulv o *su -gv la! Kulv o su -gv la!»

Pilati nee wa -ylae: «Amiaa 'de 'bhu o 'wu, 'in a 'ka o su -gv lakulv. Nu, -we ka 'gbv in 'kaa o gbv dili, 'in 'yi we -yo.»

⁷ Zuifv nee o -yla: «-A ka tite yabhlo, 'in wee tite nee ni, wa 'bha o, -we ka gbv -wa, o nee nu, -Lagoo 'Yu o -mia.»

⁸ Da Pilati 'nua wa weli ni, 'in o nyano yia -gvbho. ⁹ O plaa -budu zo, 'in o yia -Zezu layibha: «Mo -na bhua?» Nu, -Zezu 'ni we 'yabhlogbov 'bigvpalu. ¹⁰ Toun, 'in Pilati nee o -ylae: «-l'in sisalv nywe -gv -ami -ylaa? -Ami, in ka we se in 'ka -mi 'yitide, 'in in ka 'ya we se in 'ka -mi su -gv la kulv, 'lee, -in 'ni we 'ji -yi -wa yi?»

¹¹ -Zezu nee o -yla: «-In 'ni -lu yabhlogbov se -ka 'mi -gv, we 'ni -we ka se -Lago 'nyea

-m 'wobhu. We 'deε 'gbv -mōmō -laa 'm 'm 'yu, ɔ gbonyuu 'yli we 'ka -na -nv -zi.»

¹²Wee weli nu 'bigv, Pilati 'yibha yaa ɔ 'ka -Zezu 'yitide, 'in Zuifu yia 'wokpikpie bhli. Wa nεε: «-In -ka nyume mia de 'yitide ni, -zugba -in 'n 'n Wlōmv 'wlulapilinyo 'kaduv 'tale! Nu, nyume ɔ -ka gba: «Nyumaa 'wlulapilinyo in -mia» -zugba -mōv m nyumaa 'wlulapilinyo 'kaduv tonyume nya.»

¹³Pilati 'nua welynua ni, 'in ɔ yia -Zezu la ɔ 'ka 'tla. We 'bigv, 'in Pilati yia gbuvobhukpe -gv ladi. -Budunwεεε da -le wa mnazia la tukpa nya, -bha -wa. 'Mv wa laa «Gabata» zuifuweli 'wv.

¹⁴Nu, 'yli -we nya wa mnazia wa 'de la 'Wozitiyilu 'fetu 'gbv, wee yli -wa. 'Ylv nynia -glōnyidi, 'in Pilati nεε Zuifu -yla: «Amiaa 'wlulapilinyo ni.»

¹⁵'In wa yia 'wokpikpie bhli. Wa nεε: «'Bha ɔ! 'Bha ɔ! Klv ɔ su -gv la!»

Pilati nεε wa -ylae: «'Lee, in klv amiaa 'wlulapilinyo su -gv laa?»

'In -Lagobubonyaa -cian yia we 'bigvpaie: «-Amiaa 'wlulapilinyo -bhlogbōv, Wlōmv 'wlulapilinyo 'kaduv -wa.»

¹⁶Tōvn, 'in ɔ yia wa -Zezu yoo 'nye, wa 'ka ɔ su -gv lakvlv.

'Sloja kulva -Zezu su -gv la
(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43)

'In wa -yv -Zezu 'so yia mni. ¹⁷Wa 'kaa 'gbe 'tla ni, su -we -gv wa 'kaa ɔ la kvlv, ɔ 'de ka we -bligba. Wa mi mnida, 'in wa yia da -we wa laa 'Wluu 'Kvaa da nyni. (-Bha wa laa «Golvgota» zuifuweli 'wv.) ¹⁸-Bha 'sloja kulva -Zezu su -gv la. 'In wa yi 'yaa nyuma -putu 'so su -gv lakvlv. 'Yabhlo mi -Zezuu lilisvlv, 'in 'yabhlo mia ɔ kōpesvlv.

¹⁹Pilati nua su falv le, 'in wa yia we -Zezuu su -gv lakvlv. Wee su falv -gv ɔ celia:

NAZALETIYU -ZEU
ZUIFUV 'WLULAPILINYO

²⁰Nu, Zuifu duun zelia -we mia wee su falv -gv celida. -We ka gbv -wa, da wa zva -Zezu su -gv, -bha cipa 'gbe 'kaduv -yv, 'in wa celv we -zakpa ta: tia zuifuweli 'wv, we 'bigv wlōmvweli 'wv, 'bhie glekweli 'wv. ²¹*-Lagobubonyaa -cian zelia we, -bha wa mnia Pilatu -gbe, 'in wa nεε ɔ -ylae: «-Mv celia: <Zuifu 'Wlulapilinyo> nu, we 'n mneni we

'ka 'sa -tv! -In celv nu: «Nyume ni nεε: -Ami -wa Zuifu 'wlulapilinyo.» »

²²Pilati 'palia we 'bigv, ɔ nεε: «-We in celia, celida we tva.»

²³Da 'sloja kulva -Zezu su -gv la, 'in wa yia ɔ 'woplali dlili. Wa dlili we 'wv la -mnua, 'slojayu -mōmō -ka -m, -mōv ka -mōv -nv. 'In wa yi 'yaa ɔ -banaa zobana -zōnv 'wobhu. Nu, wee -bana mi lvada 'naa kibhe -bhlo nya, we 'bhv -bli -yv we 'ka bhv -yv nyni. We 'n pipeda -m. ²⁴Wa nεε wa 'dekpva nyidiε: «-A 'na ylali wee -bana -zōnv -ni, nu, -a 'pa -nigbi, 'in -ɔ ka -nv -yv we -ka -tv ni, -mōv 'ka we 'wobhu.»

Nu, 'sa -we mia -Lagōsebhe 'wv celida 'kaa sa 'pli. We nεε:

<Wa ka na 'woplali dlili wa 'dekpva nyidi. 'In wa yia -nigbi 'pa, -ɔ yia na -bana 'bhaa, wa 'ka ɔ yibheli.»

Nu, -we 'sloja nua le, mv mia de.

²⁵-Zugba -Zezuu 'nyaa klaa, ɔ 'nyaa bhōlv klaa, Klopasu 'nvnōv Malii klaa, we -yv Magidala -nvnōv Malii mi -bha wee *su kwesi. ²⁶Nu, 'in -Zezu yia ɔ 'nyaa -yoyi. ɔ 'bunonyo yabhlo -ɔ ka zε ɔ -kalta, -mōv mi ɔ 'nyaa kwesi. 'In ɔ nεε: «'Maa, amaa yu ni.»

²⁷We 'bigv, ɔ nεε 'bunonyo -ylae: «-Na 'nyaa ni.» Tōvn, we 'bhv -bha 'wv, 'in ɔv 'bunonyo yia ɔ, ɔ 'deε -gbe belv.

-Zezuu tittle
(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49)

²⁸We 'bigv, -Zezu -yi -sleε we 'ji nu, -lu weee ka gba. 'In -we mia celida -Lagōsebhe 'wv, we 'ka lenuv 'gbv, ɔ nεε: «'In 'ka 'ma.»

²⁹Wee da mia, kalv nuv nyida mi -bha. Wa faa -fuu wee kalv nv lv, wa biza we suu * 'yliya 'wv, 'in wa yia we -Zezuu nwe -yv belv.

³⁰Nu, ɔ 'maa wee kalv nv ni, we 'bigv, ɔ nεε: «'We ka bhia!» ɔ -laa 'wlv zō tōvn, 'in ɔ yia tlv.

³¹Nu, 'yli -we nya wa mnazia wa 'de la wa Nyapeyli 'gbv, wee yli -wa. Wee *Nyapeyli mia, 'yli -zōnv 'debhie -wa. We 'deε 'gbv Zuifu 'n 'yibha nu, 'kwie -tv su -gv wee Nyapeyli nya. We 'gbv wa 'yugalnya yia Pilati 'yoo -zlata mni, wa 'ka waa nyumaa bhv 'kate, 'in wa 'ka wa 'kwie su -gv -sa.

³²Tōvn, wee da wa kulva waa nyuma su -gv la, 'in 'sloja yia -mōv mni. Wa nynia -mōv ni, 'in wa yia waa nyuma so 'so lv mia -Zezu

* 19:29 Wee su mta de, *isōpovu -wa.

kwesi be. Wa 'katea yabhloo bhunya, 'bhie, wa yia 'sonov -nv 'kate. ³³ Wa nynia -Zezu -yo la, 'in wa yia we -yoyi nu, o ka tli, we 'deε 'gbu wa 'ni o bhunya 'kate. ³⁴ Nu, 'in 'slujayu yabhlo yia -Zezuu gbaci zo tnv o 'li nya. - Bha -bhlokpade 'pion -yo 'nyu 'tlaa o 'wu. ³⁵ Nyume -o mia -bha we zli, 'in -we 'plia, -o 'yia we -yo, -moo -wa we dayunyo. Nu, wee gbunya ni o gbaa, 'in a 'ka 'ya we dli -gv zu. O gbudayiweli mi gbuzonv nya, 'in o -yi we 'ji nu, -we o gbaa gbuzonv -wa.

³⁶ -We weee mia de 'plia, 'in -we mia celida -Lagosebhe 'wu, we 'ka lenv. We neε: «Wa 'na 'ka o 'kua yabhlogboε 'kate.» ³⁷ 'In wee 'sebhεε kibhe yabhlo neε: «'In, ylaa wa yia -o ka gbaci -zo wa tnva.»

³⁸ Nu, nyume yabhlo wa laa *-Zezefv, Alimateyu -wa, o mi -Zezuu 'bunonyo yabhlo nya zizewiem. -We ka gbu -wa, o mi Zuifov 'yugalunya soda. O nyume ni mnua Pilati 'yoo -zlalia o 'ka -Zezuu 'kwie 'wobhu. 'In Pilati yia we -yoywnu. Toun, -Zezefv yia lv ni, 'in o yia -Zezuu 'kwie 'wobhu. ³⁹ Nyume yabhlo wa laa 'Nikodemv, -moo yi 'yaa o 'bu mni. Nu, nyume -o mnua zlume -Zezu 'yia sabo, mo -wa. O mia mnua, o -yo -lasiklao botolv -nv 'so, 'in wa yia mni. 'Mu wa laa *milit -yo aluest. We 'wuwolve mneni we 'ka kilo glv -bhlo 'ya kugbua nyni. ⁴⁰ -Zezefv -yo 'Nikodemv yia -Zezuu 'kwie 'wobhu. 'In wa yia o 'naapunya -we wa slua wee botolv -lasiklo -gv, -yo labibeli. Nu, 'sa Zuifv mnazia 'kwie -yo, 'bhie wa faa we gbawla 'wu.

⁴¹ Da wa kulva -Zezu *su -gv la, su -kpa a mi -bha. Wee su -kpa a, 'bhuka -lolu, -we 'wu wa 'nia -slv 'kwie yabhlogboε fa, we mi -bha. ⁴² Nu, 'yli -we nya Zuifv mnazia wa 'de la wa Nyapeylu 'gbu, wee yli -waa 'gbu, 'in wee 'bhuka cipa -bhaa 'gbu, wa yia -Zezuu 'kwie -mo fa.

20

-Zezu 'ni gbawla 'wu -mi
(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12)

¹ Nu, 'yli 'pli -bhlo, we 'sonov zligv, dimasu nya, da zli 'nia -slv ladolu, 'in Magidala -nywno Malii yia gbawla -gv mni. Nu, wa ka zlume we kla tukpa -boklo 'kadu nya, 'in Malii -talia -bha ni, o 'ni wee tukpa -yoyi we nyee. ² Toun, 'in o -yo -gwagwie yia Simo Pieli -yo 'bunonyo yabhlo, -o ka ze -Zezu -kalia, 'di kwa. O neε wa -ylae: «Wa ka

-amua -Kanyo gbawla 'wusa, 'in da wa zva o, -a 'ni -bha da -yi.»

³ Pieli -yo o -Zezuu 'bunonyo yabhlo ni -saa 'wu, 'in wa yia wee gbawla -gv mni. ⁴ -Gwagwie nya wa 'desobhie mia -mo mnua. 'In o 'bunonyo -monv -gwagwie -zi Pieli. Moo nynia -mo tia. ⁵ O kwlia 'wu, 'in o yia 'naapunya -yoyi -bha lasluda, nu, o 'ni -mo pla. ⁶ Simo Pieli yia o 'bi, o nynia, o plaa gbawla nukple, 'in o yia -mo 'naapunya -yoyi, -bha lasluda. ⁷ O ka 'ya 'naa -we wa gbuania -Zezuu 'wlu -yola -yoyi. Nu, wee 'naapi 'ni we -lima glaa -mi, we mi glida we 'deε saa da -putu. ⁸ -Muv 'bigv, 'bunonyo -o nynia tia, o yi 'yaa gbawla nukple pla. O 'yia we -yo, 'in o yia dli zu. ⁹ (Nu, -we mia -Lagosebhe 'wu celida, wa 'ni -slv we 'wolanv: nu, 'wu -Zezu yia -saa tlitlunya glaa.)

-Zezu 'talia Malii 'klv
(Mk 16.9-11)

¹⁰ Toun, 'bunonya sobhie yia -buduyweε lubbhiti. ¹¹ Nu, Malii mi -bha gbawla kwesi -zugba o wi. O mi wida, 'in o yia 'wukwli o 'ka gbawla nukple 'yilabhli. ¹² 'In o yia -mo 'anzi 'so -yoyi ladida da wa palta -Zezuu 'kwie la. Yabhlo mi o 'wluu 'bigv, 'in yabhlo mia o bhunya 'bigv. 'Woplalu 'pupa mia we 'wu. ¹³ Nu, 'in wee 'anzi yia Malii layibha. We neε: «Bholo, lee -lu wili aun a?»

O neε we -yla: «Wa ka na -Kanyo -bha lasali, 'in da wa zva o, 'in 'ni -bha da -yi.» ¹⁴ O mi -we mia de gbada, o 'bhitia la, 'in o yia -Zezu -yoyi, o 'ni we 'jiyibheli nu, -Zezu -wa.

¹⁵ 'In -Zezu yia o layibha: «Bholo, lee -lu ka 'gbu a wia? Nyoo a nonv 'yilibila?»

Maliii dli 'wu nu, su -kpa a lubhononyo -wa. Toun, o neε o -ylae: «-Na zupka -wa, we -ka nu, -mi 'bhu o 'kwie 'wu, gba 'mi -yla da -in zva o, 'in in 'ka o 'bumni.»

¹⁶ -Zezu neε o -ylae: «Malii!»

Malii 'bhitia o gbegben la, 'in o neε o -yla zuifweli 'wε: «Wlaboni!» We ji -wa: «-Slolunyo.»

¹⁷ O neε o -yla: «A 'na kpalv 'mi la -ni, 'in 'ni -slv Dideε -gbe mnu 'gbu. Nu, a mni a 'ka na bhelia -yla gbac: na Dide, -o mia amua Dide nya, na -Lago, -o mi 'yaa amua -Lago nya, o -gbe na mnua.»

¹⁸ Τῶν, 'in Magɪdala -ηγῶν Malii yia - Zeeuu 'binɔnyaa -gbɛ mni, 'in ɔ nɛɛ wa - ylaɛ: «In ka -amaa -Kanyɔ 'yi!» 'In ɔ yia -we -Zeeu gbaa ɔ -yla, we 'di wa -salt.

-Zeeu 'tlaha ɔ 'binɔnyaa 'klu
(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49)

¹⁹ Wee 'yli -bhlokpadeɛ jibheza, 'binɔnyaa yia 'wlugbeli -budu zo. Nu, wa ka -buduu klolo -gbali, wa mi Zuifuv 'yugalunya sɔdaa 'gbu. 'In -Zeeu yia wa glaa yi. ɔ 'yiligbe wa nyidi, 'in ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «-Lago 'nye an 'wɔtɔtue -dlɔ!» ²⁰ ɔ bɔia we gbagbie, 'in ɔ yia ɔ -kwite wa 'kluslolu, we -yɔ ɔ gbaci zo. Wa 'yia Nyumaa -Kanyɔ -yɔ, 'in wa yia 'muna li.

²¹ ɔ nɛɛ wa -yla -zakpa 'sɔnu nyae: «-Lago 'nye an 'wɔtɔtue -dlɔ! Nu, sa Dide tiea 'mi, 'sa -bhlokpade na tiea an.» ²² Wee wɛlunya nu 'bigu, ɔ 'paa wa -pɪpɛ -gu, 'in ɔ nɛɛ wa - yia: «Zuu 'Pupa -mi amiaa -nu nya. ²³ A -ka nyumaa gbonyuu 'wɔti ni, 'in we 'gba bhua wa 'wlu. Nu, a 'ni nyumaa gbonyuu 'wɔti ni, 'in we tua wa 'wlu.»

-Zeeu -yɔ Toma

²⁴ Da -Zeeu yia wee -budu zo, -zugba ɔ 'binɔnyaa kugbua ɛ 'sɔ glaa yabhlo wa laa Toma (-ɔ ka 'ηnu -yɔgbalɪηnu -wa -Zluya), ɔ 'ni -bha -mi. ²⁵ Tɔun, 'binɔnyaa pnu nɛɛ ɔ -yla: «-A ka -amaa -Kanyɔ 'yi.»

Nu, Toma nɛɛ wa -ylaɛ: «We -ka nu, in 'ni pɔndee 'bi 'yi ɔ -kwite, 'in in 'ni we 'bi 'wu na -kwitaya fa, 'in in 'ni ɔ gbaci zo na sɔ fa ni, in 'na 'ka we dli -gu zo.»

²⁶ Lɔkowlu 'pli -bhlo, 'in -Zeeuu 'binɔnyaa yi 'yaa 'wlugbeli -budu zo. Nu, Toma mi -bha. Wa ka -buduu klolonya -gbali, 'in -Zeeu yia wa glaa yi. ɔ nɛɛ wa -yla: «-Lago 'nye an 'wɔtɔtue -dlɔ!» ²⁷ 'In ɔ nɛɛ Toma -ylaɛ: «Di da -na -kwitaya, 'in yla da na -kwite: belɪda -na sɔ, 'in fa we na gbaci zo. 'Bhu dliɔlɔbe 'bi, 'in -in 'ka dli zo!»

²⁸ Toma nɛɛ ɔ -ylaɛ: «Na -Kanyɔ, na -Lagɔ!»

²⁹ -Zeeu nɛɛ ɔ -yla: «-In ka 'mi 'yi, we 'gbu -na zua dli, we 'ni muv? -Wa 'nia 'mi 'yi, 'in wa zua dli, 'wɔtɔtue -dlɔɔ mi -maa -nu nya.»

Wee 'sebhɛɛ wlu ni

³⁰ -Zeeu ka gwedighbɔnyaa tɔlvaa -zlo lenu ɔ 'binɔnyaa 'yibadi, nu, -muv 'ni celɪda -mi 'sebhɛ ni 'wu. ³¹ Nu, -we -nya mia da celɪda

ni, -bha we mia a 'ka dli zo nu, -Zeeu -wa -Lagɔɔ -Bhasanyɔ -yɔ -Lagɔɔ Yu. 'In, a -ka ɔ dli -gu zo, a 'ka 'yliyɔɔgagie 'yi ɔ 'ηni nya.

21

-Zeeu 'tlaha ɔ 'binɔnyaa 'klu Tibeliadinyu kwesi

¹ -Muv 'bigu, 'in -Zeeu yi 'yaa ɔ 'de ɔ 'binɔnyaa 'kluslolu Tibeliadinyu kwesi. Sa we 'plia mu ni: ² Simɔ Pielɪ klaa, Toma (-ɔ wa laa -Zluya) klaa, Natanaelɪ (Galilee Kanagbe 'wu yu) klaa, Zebedeeɛ 'yua klaa, we -yɔ -Zeeuu 'binɔnyaa -putu 'sɔ mi -bha. ³ Simɔ Pielɪ nɛɛ wa -yla: «'Nyu na mnia -dɔa.» Wa nɛɛ ɔ -ylaɛ: «-Amia mi 'ya yida -a -yɔ -mi 'sɔ 'ka mni.» Wa mnia, 'in wa yia 'glu 'wubho. Nu, sabɔ weee 'plia ni, wa 'ni zibhi yabhlogbɔɔ 'bha.

⁴ Zli bhlia zizlie, -zugba -Zeeu mi -bha wee 'nyuu ηwe -yɔ. Nu, ɔ 'binɔnyaa 'ni we 'jiyibheli ni, mɔ -wa. ⁵ ɔ nɛɛ wa -ylaɛ: «In! Nyimesia, a 'ni zibhi 'bha -nyaa?»

Wa 'palia we 'bigu, wa nɛɛ: «In, -a 'ni zibhi yabhlogbɔɔ 'yi!»

⁶ ɔ nɛɛ wa -yla: «A viteli 'sowli amiaa 'gluɔ lilisɔlu, 'yia a yia.» Wa vitelia 'sowli, tɔun, zibhii -zlo -we wa 'bhaa, we 'wɔzuloo 'gbu, wa 'ni 'masleen 'sowli 'nyu lu -sasie mneni.

⁷ 'Binɔnyɔ -ɔ ka ze -Zeeu -kala nɛɛ Pielɪ - yia: «-Amiaa -Kanyɔ -wa!» Simɔ Pielɪ 'nua «-Amiaa -Kanyɔ -wa!» tɔun, 'in ɔ yia ɔ -banaa -gubana 'wupla, nu, ɔ ka we 'wusaa 'gbu, 'in ɔ yia 'nyu lu -bho. ⁸ 'In 'binɔnyaa pnu -yɔ 'glu yia yi, -zugba 'sowli mia yeda zibhi nya, wa gbize we 'wu. Nu, wa 'ni yaa 'nyuu ηwe -yɔ latlɔlu, sa 'bhisa 'metli glu gbu sisala wa -yɔ. ⁹ Wa 'tlaa -gɔɔɔ -gu, 'in wa yia -bha -kapu 'yi. Zibhi mi 'yli, 'in 'floo mia -bha.

¹⁰ -Zeeu nɛɛ wa -yla: «Zibhi -we a 'bhaa da ni, a -yɔ we tɔlvaa yi.»

¹¹ Simɔ Pielɪ -gbalaa 'glu 'wu tɔun, 'in ɔ yia 'sowli 'wɔgbize dudɔ. We mi yeda zibhi 'kadɪ nya, we ηwe nyini zibhi glu gbesɔ 'ya kugbua ɛ ta (153). Nu, wee zibhi -zu 'wu, 'in wee sowli 'i yia. ¹² -Zeeu nɛɛ wa -yla: «A yi a 'ka li!» Waa 'binɔnyaa glaa nyume yabhlogbɔɔ 'ni ηwe -ka ɔ 'ka ɔ layɪbhae: «Nyɔɔ -in -mia?» Wa -yi we 'ji ni, Nyumaa -Kanyɔ -wa. ¹³ -Zeeu bea wa kwesi, ɔ 'bhua 'floo 'wu, ɔ dilia we wa 'wɔla, 'in ɔ yia wa zibhi 'nye. ¹⁴ Nu, -Zeeu -sɔa tɪtlɪnya glaa

'wu, ɔ 'dɛɛ slɔlue ɔ 'bunɔnya -yɫaa -zakpa tanv mia dɛ.

¹⁵ Wa bhia lilie, -Zezu nɛɛ Simɔ Pielu -yɫa: «Zaaan 'yu 'Simɔɔ, 'lee, -in -kalti na zɛ we -zi waa?»

ɔ nɛɛ ɔ -yɫa: «In, na -Kanyɔ, -in -yi we 'ji nu, in -kalti na zɛ.»

-Mɔɔ nɛɛ ɔ -yɫaɛ: «'Nyɛ na bhlabhɫɛyua.»

¹⁶ ɔ nɛɛ ɔ -yɫa -zakpa 'sɔnv nyae: «Zaaan 'yu 'Simɔɔ, 'lee, -in -kalti na zɛɛ?»

-Mɔɔ nɛɛ ɔ -yɫa: «In, na -Kanyɔ, -in -yi we 'ji nu, in -kalti -na zɛ.»

-Zezu nɛɛ ɔ -yɫaɛ: «-Zɛ na bhlabhɫɛɛ 'yliyɔzɔnyɔ.»

¹⁷ 'In ɔ yia ɔ layibha -zakpa tanv nyae: «Zaaan 'yu 'Simɔɔ, 'lee, -in -kalti na zɛɛ?»

Pielu -gv yia 'wu -tv -kɔvn, nu, ɔ ka ɔ layibha -zakpa ta: «'Lee, -mɪ, -in -kalti na zɛɛ?» We 'gbv, ɔ nɛɛ ɔ -yɫaɛ: «Na -Kanyɔ, -in -yi -lu weee 'ji: -in -yi we 'ji nu, in -kalti -na zɛ.»

-Zezu nɛɛ ɔ -yɫa: «'Nyɛ na bhlabhle. ¹⁸ In nɛɛ -mɪ -yɫa gbvzɔnv sa nu, da -in mia nyimeslɔyɔ nya ni, -na de gbaa -na -cɛsli, 'in -na mɪna mɔ -in 'yibhaa. Nu, -in -ka gɔ nu, -na sɔ -na yia 'wɔbhua, 'in nyuma -putu yia -na -cɛsli -gbaa, 'in wa kwaa -mɪ da -in 'nɪa 'yibha.» ¹⁹ (-We -Zezu gbaa dɛ ni, sa Pielu 'kaa tɫi, 'in ɔ 'kaa -Lagɔɔ 'ɲni -mnunɔ ɔ -tɫitɫe 'wu, 'mɔ ɔ mia -slɔluda.) 'Bhie, -Zezu nɛɛ Pielu -yɫaɛ: «'Yi 'mɪ 'bɪ.»

²⁰ Pielu 'bhɪtia la, 'in ɔ yia wa 'lɔv -gbɛin 'bunɔnyɔ ɔ ka zɛ -Zezu -kalia -yɔyɔ wa 'biyida. (Nyume -ɔ, wa mia zɫime lida, -ɔ pɪlia -Zezuu gbɛgbɛin 'wu, 'in ɔ yia ɔ layibha nu, nyɔɔ 'ka ɔ wɫa ni, mɔ -wa.) ²¹ Pielu 'yɪa ɔɔ 'bunɔnyɔ -yɔ, 'in ɔ yia -Zezu layibhaɛ: «'In -mɔɔ mia da na?»

²² -Zezu nɛɛ ɔ -yɫaɛ: «In -ka 'yibha nu, ɔ -tv -bha, 'in in 'ka lɔ yi ni, 'lee, lɛɛ -lu -mɔv 'ka -mɪ nɔnvɔ? -Mɪ, nɔ 'mɪ 'bɪ!»

²³ Tɔvn, 'in we 'dɪ yia 'mni 'bunɔnya glaa nu, ɔɔ 'bunɔnyɔ -mɔni 'na 'ka tɫi. Nu, -Zezu 'ni gbɛɛ: «ɔ 'na 'ka tɫi.» Nu, ɔ nɛɛ: «In -ka 'yibha nu, ɔ -tv -bha, 'in in 'ka lɔ yi ni, 'lee, lɛɛ -lu -mɔv 'ka -mɪ nɔnvɔ?»

²⁴ Nu, ɔɔ 'bunɔnyɔ -bhlokpade -wa we dayinyɔ, 'in mɔ cɛɫia we. -A -yi we 'ji nu, -we ɔ gbaa, gbvzɔnv -wa.

²⁵ -Zezu ka gbvɔ -zloo tɔlva lɛnv. Nu, sa we 'pɫia, we -ka 'sa wa cɛɫi we -bhlo -bhlo ni, we 'wɔzuloo 'gbv, wee 'sɛbhɛnya 'na 'ka yaa dudv weee -gv mɛni.

-Zezuu tietienyaa

Lenugbunya
 'Sebhe'e 'sonv -we Luki celta, mv -wa. Sa tia *-leglizinyaa gbu dia gwe, 'mv we gbaa -aun -yla. Nyuma 'soo -gugbv we gbaa -aun -yla tenyi tenyii: Pielu -yo *Pobu. Gbu ta wee 'sebhe ni sollua -aun: -we tia -Lagonyuma zaa dlu -gu, sa *Zuifu 'nia wee gbu -yongwuu, we -yo -we Wlamu -nyuma nva -Lagonyuma 'wluo.

-Zezu nee, o 'ka -Lagoo Zuzu 'Pupa yoo 'pa

¹Na bheli Teofili, -na fuv! Na 'sebhe tianv 'wu, -we weee -Zezu nva le, 'in o -sollua, we 'ka we gwedida 'bhv, we 'ka o yalunibhla yli, in ka we celi. ²Nyuma -wa o -saa -bha o tietienya nya o 'kaa yali mni, -we o gbaa wa -yla Zuzu 'Pupaa 'tite nya, mv ni. ³-Zezu tlia, we 'bigv, o yia o 'de o tietienya 'kluslolu -zakpa duun, wa we sloue nya nu, o 'ni tli, o -ga 'yliyo. O li 'yli glv 'so, -zugba o tlali wa 'klu, o gba *-Lagoo nyumaa 'wlulapugbu wa -yla.

⁴'Yli yabhlo nya, -Zezu -yo o tietienya 'so mi lida, 'in o nee wa -ylae: «A 'na 'bhulv *-Zeluzalemugbe nukple -ni. -We Dide gbaa o 'ka aun yoo 'pa, -we ka gbu in gbaa zlume aun -yla, a wv we. ⁵Nu, *Zaan -moo ka nyuma batizee 'nyu nya, -bha -tv 'wv -se, 'in -Lago 'ka aun batizee Zuzu 'Pupa nya.»

Da -Zezu mia yali

⁶-Muv 'bigv, -wa gbelia 'wlu -Zezu kwesi, wa yia o layibha, wa nee o -ylae: «-Amiaa -Kanyo, wee bhla -muni nya, -na yia *izlaelunyuma wa duduv 'wlulapute yoo 'nyeaa lv yi?»

⁷-Zezu yia we 'bigupali wa -ylae: «We bhla -yo we yli mia ni, we 'ni amianuv gbu. Na Dide ka we zv. 'In o 'debhlogbooo mnenia o 'ka we lenv o 'dee se nya. ⁸Nu, amia yia 'tite 'yia, Zuzu 'Pupa yia aun -yo lasibhlia, 'in a zea na gbudayunya -Zeluzalemugbe nukple, Zudee -yo Samalii -dudu -gu, 'in we 'ka duduv bhloluda nyini.»

⁹Da o bhua wee gbunya -muni gbagbie, 'in -Lago yia o 'wubhu yali, -zugba o tietienya mi o 'bi ylada sa tenyii. -Muv 'bigv, yaluppa yia o 'wvzize. Wa'a 'yi 'masleen o -yo. ¹⁰Da -Zezu mia -mo 'yu beda, 'in o tietienya mia o 'bitalida yali, -bha -bhlokpade, nukpasia

so kaa -bana 'pupa 'wu, 'tiala wa 'klu. ¹¹-Maa nee wa -ylae: «Galilee -nyuma, -bhade a 'yligbea, -zugba a yia yali yi, lee ka 'gbva? Oo -Zezu, -Lago ka o 'wubhu aun glaa, o ka yali mni. Sa a 'yia da o mnida yali, 'sa -bhlokpade o yia luyia.»

¹²Toon, -Zezuu tietienya 'bhua -gogo wa laa *Olivusunyaa -gogo 'wlu, 'in wa yia -Zeluzalemv lomu. Wee -gogo mi -Zeluzalemv kwesi, we 'de 'so nyidi ka sa kilo -bhloo -kpva nyini. ¹³Wa plaa -Zeluzalemv ni, 'in wa yia komi yabhlo, -we mia -budu 'wlu zo mni. -Mo wa dila la -benyi. Pielu klaa, *Zaan klaa, *Zake -yo Andlee klaa, Filipu -yo Toma klaa, Batlemii -yo Matie klaa, Alufee 'yu 'Zake klaa, 'Simu *Zelotv -yo 'Zakee 'yu Zudasu klaa, -maa mi 'ya wee -budu zo. ¹⁴Wamia klaa, 'jwni klaa, -Zezuu 'nyaa Malii -yo -Zezuu bhelia klaa, 'zlabhue zo wa 'de weee gbelia 'wlu, 'in wa bhubhoea -Lago dli -bhlogbooo nya dabudu.

Matiasu wa -saa -bha Zudasu 'bigv

¹⁵'Yli yabhlo nya, -Lagobhelia gbelia 'wlu, wa mneni wa 'ka nyumaa glv gbelibhlo nyini. Pielu -saa 'wu, o 'yligbea wa nyidi, 'in o nee wa -ylae: ¹⁶«Na bhelia, weli -we Zuzu 'Pupa gbaa 'cun, 'in wa celia *-Lagosebhe 'wu, we mi nu, we nu le. Zuzu 'Pupa ka Zudasu gbu gba nyumaa 'wlulapunyoo *-Davidu nyee nya 'cun. Nyuma -wa kpa -Zezu, oo Zudasu -galia wa 'yu. ¹⁷Zudasu mi zlume -amiaa lonyume yabhlo nya. Tietie -lubho -a nva, o yia o -nu 'yi.» (¹⁸'Gwezi wa 'penia o, o gbonyuuu 'gbv, 'in o yia we kpa yabhlo 'wvzolv, 'in o yia o 'de 'bha. O 'sibhlia 'wlu, o nukpla yia nyani, 'in o 'mvi weee yia 'pipee 'mni. ¹⁹-Zeluzalemv -nyuma weee yia we 'nu. We 'gbv, wa yia wee kpa -nyu zo wa weli 'wu, «Akelidama.» We ji -wa «'Pion -Kpa.»)

²⁰«Nu, we mi Lvusebhe 'wu celidae:

o -budu -tv klo nya,

nyume yabhlogbooo 'na -dli we zo la -ni.»

'In we mi 'ya celidae:

«Nyume -putu nu o 'bigv lubho.»

²¹We 'gbv, nyume yabhlo -bho -aun glaa, 'in sa Nyumaa -Kanyo -Zezu -saa 'wu tlitlie lv, -a -yo o 'so 'ka we dayunya -ze. Nyuma -wa -yo -aun 'so noa, -zugba -amiaa -Kanyo -Zezu -yo -aun 'so mi dudv weee -gu 'plilida, oo nyume -ze wa lonyume yabhlo, ²²'yli -we nya Zaan

batizea -Zezu, we 'bhv we -yɔ, 'in we 'ka -Zezuu yali -mni bhla yli.»

²³ 'In wa yia nyuma 'sɔ wla: Matiasɪ -yɔ * -Zezɛfɔ wa laa Balsabasi, 'in wa la 'yaa Zutustu. ²⁴ 'Bhie, 'in wa 'dɛ weee yia -Lago bhuhhoe dabudu, wa nɛɛ: «Jejitape, -mɪ -yia nyuma weee dli, waa nyuma sɔ ni glaa, -ɔ -in -saa -bha, -in -slolu ɔ -aun 'klu, ²⁵ ɔ 'ka *tietienyɔ -zɛ Zudasu 'bigv. 'In lubho -we -mɔɔ 'tidea 'yi, ɔ 'ka we nu. Nu, 'bɪ -we ka 'klu Zudasɪ kaa, 'in ɔ yia -muv -gv mni.»

²⁶ -Muv 'bigv, wa yia -nigbi 'pa, we yia Matiasɪ -gv bhlili. 'In ɔ yia -Zezuu tietienya kugbua lɛ -bhlo glaa -bho.

2

-Lago 'paa ɔ Zuzu 'Pupa yoo

¹ *Pantikotuv 'yli nynia ni, 'in -Lagonyuma weee yia 'wlugbeli da yabhlo. ² Tɔun, -jiji yabhlo yia yali gba. We 'wlv sa -pɪpɛ 'kadu -we mi 'plida, 'in we yia -budu -we ka zɔ wa -dia la ye weee. ³ -Bha -bhlokpade, -we wa 'yia -yɔ, we 'wlv sa -kosuu mɔnya. We 'bhuhlva -yɔ, 'in we yia wa -gv ladi -bhlo -bhlo. ⁴ 'In Zuzu 'Pupa yia wa ye. Wa yia weli -putunya gbagbie bhli. Sa Zuzu zua we wa ηwɛɛ, 'sa wa gbaa we.

⁵ Nu, Zuifu -wa zva -bha -Lago, -wa 'bhva dudu weee -gv, -Zeluzalem wa -dia la. ⁶ -Jiji -we gbaa yali da wa 'nva we, wa -zlo -yɔ -gwagwte yia -mɔ 'wlugbelia mni, -we nva lɛ, wa 'ka we 'yi. Wa nynia -mɔ, we ka wa ηwɛgaga -subhali. -We ka gbu -wa, -Lagonyuma mi wa weli gbada -bhlo -bhlo, -zugba wa nu we. ⁷ We ka wa -lvɛli, 'in wa yia -folu. 'In wa nɛɛ: «Aya, -muv 'ni -slɔ gbuzɔnu! Nyuma -wa mia dɛ -amɪaa weli gbada -nya, wa 'ni Galilee -nyumaa? ⁸ Sa we nu, 'in wa gba -amɪaa weli -bhlo -bhlo, -zugba -a nu wea? ⁹ -Aun glaa, nyuma -tɔlva mi Paati -nyuma nya, tɔlva mia Medi -yɔ Elamu -nyuma nya. 'In tɔlva bhva Mezopotami, Zudee -yɔ Kapadɔsu -dudu -gv, Pɔɔn -yɔ -Azii -dudu -gv, ¹⁰ Flizii -yɔ Panfilii, Eziputu -dudu -gv, we -yɔ Silenigbe 'wlv Libii -dudu -gv. Nyuma -tɔlva 'bhva *Wlɔmv, ¹¹ Zuifu -yɔ nyuma -wa zva Zuifu -Lago dli -gv. Kletɪ -nyuma -yɔ Alabunya mi -bha, 'in -zugba -a nu -Lago lenugbu 'kadɪ wa ηwɛɛ -amɪaa 'dɛɛ weli 'wlv!» ¹² We ka wa

-lvɛli. Sa wa 'kaa 'wlukvun lapupali, 'sa 'ni -mi. 'In wa nɛɛ wa 'dekpva nyidɛ: «Sa -muv 'ji mia?»

¹³ 'In nyuma tɔlva yia wa glapahe bhli, 'in wa nɛɛ: «Nu wa lva 'wv, mu mia wa 'bhadal!»

Pielɪ gbaa nyumaa -zlo -yla gbu

¹⁴ Pielɪ -yɔ tietienya kugbua lɛ -bhlo -sɔa 'wv, 'in ɔ yia nyumaa -zlo -yla gbu -gbagbie bhli weli 'tɪtɛ nyae: «Amɪa Zuifu, 'in amɪa weee dila -Zeluzalem la, -we mia 'plida, a 'nu we 'wɪla. 'In -we na yia gbaa, a pulv we yukwli 'nanuv. ¹⁵ Sa a pupalia dɛ we 'wlukvun la, we 'ni 'sa -mi. Nu 'ni nyuma ni 'bhada -mi, ni, zlvkpa -lɛli gbomvuanv 'wv -a mia da. ¹⁶ Nu, -we * -Lagɔgbuv -falɪpanyɔ -Zowɛli gbaa, mu mia -slɛɛn da lenuda. ɔ nɛɛ nu, -Lago nɛɛ:

¹⁷ <We 'kaa lenv 'wobhlolu -ylynua zli mu ni.

Na Zuzu na yia nyuma weee -gv lamnenia.

Amɪaa nukpasɪyua -yɔ amɪaa 'ηwnyua yia gbuv -falɪ 'paa.

Amɪaa nyimesia yia -li -yɔyɪa wa 'yli 'wv, 'in amɪaa nyɪsv 'ka 'ylaanya yla.

¹⁸ Cɪn, wee 'ylnya -mni nya, na Zuzu na yia na lubhonvnya -yɔ na lubhonvηwnɪ -gv slua, 'in wa 'ka gbuv -falɪ 'pa.

¹⁹ Gbu 'kadɪ na yia lenva yali.

'In in 'ka gwɛdigbu lenv dudu -gv.

'Pɪɔn klaa, -kɔsu klaa, gbeylo -ylnkpa klaa, mu -wa.

²⁰ Nikpise yia 'yvl 'yliya 'wv kpaa, 'in 'cv 'ka zamanɪ nɛɛ 'pɪɔn.

-Muv 'bigv, 'bhie, Nyumaa -Kanyɔɔ yiyiyli 'kadɪ

ka 'ηnumɪa 'kaa yi.

²¹ 'In nyɔɔo nyɔɔ -ka Nyumaa -Kanyɔɔ 'ηnɪ la, -Lago 'ka ɔ gbu 'wusa.» »

²² Pielɪ nɛɛ 'yae: «Izlaɛlu nyuma, -we na yia aun -yla gbaa, a pulv we yukwli: -Lago ka Nazaletɪyɪ -Zezuu 'tɪtɛ aun 'klvslolu. -Zezuu gbegbɛɪn -Lago nva ninee 'ηnɪpalɪgbv klaa, gbu 'kadɪ klaa, we -yɔ gwɛdigbu lɛ aun nyidɪ. Amɪaa 'dɛ -yi we 'ji. ²³ Wa 'kaa aun -Zezu yoo 'nye -Lago -yi we 'ji, 'in ɔ dɔmɪagbu -wa, ɔ ka we 'wlukvun lapupali 'cɪn. A ka -Zezu 'bha, a ka ɔ gbunyuu -lenvnya yoo 'nye, 'in wa yia ɔ *su -gv lakɔlv. ²⁴ -Lago ka -Zezu 'wobhu tɪtlɪɛ lv, 'in ɔ yia ɔ tɪtlɪɛɛ sɪastɛɛ 'llukpe -yɔdɪ, we se 'ni -mi, ɔ 'ka tɪtlɪɛɛ 'tɪtɛ

zɔ -tv. ²⁵Nyumaa 'wlulapulunyo -Davidi nɛɛ -Zezu daaɛ:

«Kɔmuv na yia Nyumaa -Kanyɔ -yɔ na 'dɛ 'yu.

ɔ mi na lilisɔlv, un yi bhlii 'gbu.

²⁶We 'gbv, na dli 'wlv gumu,
'un na jwɛɛ wɛli mi yeda 'muna nya.
'In na ku -ka tli, -zugba nyapɛda we mia:
na dli 'te 'wv -Lago -gv.

²⁷Nu, na -kanyɔ, -un 'na 'ka 'mi tltlie lvti
tltlunyaa dɔdv -gv.

-In 'na 'ka -na -mɔwlnunyo 'yitide
ɔ 'ka 'bhvka 'wv zɛni.

²⁸-In ka 'mi 'yliyɔgagie -we 'mia bhloluda -
kaa
'yoo daslolu.

In -ka -mi 'yu -mi,
'muna -na yia 'mi yelia. »

²⁹Pielu nɛɛ 'yae: «Na bhelia, amiaa zukpa
-wa, a 'nye 'mi 'yoo, un 'ka -amiaa dɔkpasa
-Davidu -gugbv gba kpɛɛn kpɛɛn. ɔ ka tli,
wa ka ɔ 'bhlu. 'In ɔ gbawla mi -zɛɛn yli
nya -aun nyidi. ³⁰Bhla -we nya, nyumaa
'wlulapulunyo -Davidi -gaa 'yliyɔ ni, ɔ mi -
Lagɔgbv -falpanyɔ nya. 'In ɔ -yi we 'ji, -
Lago ka ɔ -yla bi: nu, ɔ 'yuoyu -kpv yia ɔ
'ɛnumnɔi 'wobhua. ³¹Nyumaa 'wlulapulunyo
-Davidi ka we -yoyi -mɔ 'yugbɛn nu, *Klisi,
-Lagɔ -Bhasanyɔ yia 'wɔsɔa tltlie lv. We
'gbv, ɔ nɛɛ nu, -Lago 'mia ɔ tltlunyaa dɔdv
-gv 'wobana yi. 'In ɔ ku 'na 'ka zɛn gbawla
nɔkplɛ. ³²ɔ -Zezu, -ɔ ka gbu un mia da
gbada, -Lago ka ɔ 'wobhu tltlie lv, -amia -
mama mia da, -a 'dɛ weee mi we -bhayunya
nya. ³³-Lago ka ɔ 'wobhu ɔ lilisɔlv, 'un ɔ yia
Zuzu 'Pupa 'yi, -ɔ Dide -Lago gbaa zlɛmɛ ɔ
'ka yoo 'pa. 'In ɔ yia ɔ Zuzu -aun -gv slu, 'mv
a mia -yoyida, 'un 'mv a mia 'nuda -slɛɛn.
³⁴⁻³⁵Nu, nyumaa 'wlulapulunyo -Davidi 'ni ɔ
yalɔ mni, 'un ɔ nɛɛ ɔ 'dɛ nyae:

«Jejitape nɛɛ na -Kanyɔ -ylae:

«-In -di na lilisɔlv la,
'un un 'ka -na tɔnyuma -na bhv zɔ lapali,
-un 'ka wa -gv nɔ.» »

³⁶«Izlaɛlnyuma wee yibheli we 'ji sazɔnu
sa: nu, ɔ -Zezu a kulva su -gv la, 'mɔ -Lago
nva Nyumaa -Kanyɔ -yɔ -Bhasanyɔ 'wv.»

³⁷Da wa 'nva wɛlnya -muni, 'un we yia
wa dli kwɛzi bhabha. 'In wa nɛɛ Pielu -yɔ
tietienya tɔlva -ylae: «Bhelia, sa -a 'ka we
nva?»

³⁸Pielu nɛɛ wa -ylae: «A 'bhiti amiaa dli,
'un wa batizee a 'dɛ weee -bhlo -bhlo -Zezu
Klisi 'ɛni nya. 'In -Lago 'ka amiaa gbonyii
'wv, 'in ɔ 'ka ɔ Zuzu 'Pupa aun 'nye, ɔ kwelu
nya. ³⁹Nu, -we -Lago gbaa ɔ 'ka wla, we mi
amia -yɔ amiaa 'yuaa -nv nya. We mi 'ya
nyuma -wa mia 'pɔpu -nv nya, we mi nyuma
weee -nv nya, -wa Jejitape, -amiaa -Lago
'kaa la.»

⁴⁰Pielu ka wa -yla wɛli tɔlva gba duun, ɔ
'ka wa lu, 'un ɔ 'ka wa dli latemanu 'gbv. ɔ
nɛɛ wa -ylae: «A jwnu 'pɔpɔvɛɛ gbu -yɔ, a
vla mnɔmnunya gwe.»

⁴¹Wa glaa nyuma duun yia Pielu wɛli -
yɔjwnu, 'un wa yia wa batizee. Wee 'yli nya,
nyuma -wa 'nye wa 'dɛ -Lago yoo, wa yi sa
nyumaa 'wlu kugbua ɛ gbu nyini (3.000), 'un
wa yia -Lagɔnyuma 'cun -gubhli.

-Lagɔnyumaa gbɔlɛnu ɔ

⁴²'Kɔmuv, wa pɔlva tietienyaa gbu -
sloluwɛli yukwli, 'un wa tua dabɔdv, bhelia
-yɔ bhɔlɔa 'bhisa. Dabɔdv wa lia, 'un wa dia
wa 'floo 'wv, 'un wa bhubhoea -Lago dabɔdv.
⁴³-Nyanigbɔ ka wa -kpalɔ -bhlo -bhlo, gbu
'kadɔ -yɔ gwɛdigbɔ -duunnya tietienya mia
lɛnɔdaa 'gbv. ⁴⁴-Wa weee plaa -Lago, we
bhla dabhlo wa mia, 'un dabɔdv wa -lu weee
mia. ⁴⁵Wa -kakali -yɔ wa zɔzɔnunya wa
paa pɛlv, 'un wa dlilia we 'gwezi wa 'dekpva
nyidi. Sa -mɔmɔ ka -yɔgbv -ka -mi, 'sa wa
nyeɛ -mɔɔ.

⁴⁶'Yli weee nya, *-Lagɔbudu 'kadɔ zɔ wa
gbelia 'wlu. 'In wa lia ladiɔlvfloo wa -
budunwɛɛ dabɔdv, * 'un wa lia wa 'sukwe
'muna -yɔ dli -dlɔɔ nya. ⁴⁷-Lagɔ 'ɛni wa
mnɔnia, 'un -zugba nyuma weee -wa mia wee
'gbe nɔkplɛ, kwali wa 'ɛni. 'In 'yli weee nya,
Jejitape saa nyuma gbu 'wv, 'un ɔ palta wa -
Lagɔnyuma -gv.

3

'Kukunyo yabhlo 'ya 'pɔpɔvɛɛ

¹'Yli yabhlo nya, -Lago -bhubhoe bhla
bea, Pielu -yɔ Zaan 'sɔ yia dabɔdv -Lagɔbudu
'kadɔ zɔ mni, wa 'ka -Lago bhubhoe jib-
heylɔv 'lɛlu tanv nya. ²-Lagɔbudu 'kadɔv
plalida wa laa Plalida -Zɔnv, we kwesi
nɔkpasu yabhlo ɔ 'nyaa gwaliɔ, -zugba ɔ mi
'kuda, -bha ɔ dia la. 'Yli weee nya, ɔ nyuma
-yɔ ɔ yia -bha, 'un wa dia -bha ɔ la, ɔ 'ka

* ^{2:46} 'Sa -Lagɔnyuma ligbea -Zezuu tltlie, sa ɔ -slolua we wa 'wobhlo -lililuu lida.

nyuma -wa plaa -Lagobudu 'kadu zo 'gwēzi -zlalu 'gbv. ³Ɔ 'yia Pieli -yo Zaan 'so plada -Lagobudu 'kadu zo, 'un ɔ yia wa -lu -zlalt. ⁴Piel -yo Zaan 'so 'bhitia la, wa ylaa ɔ tenyii, 'un Pieli nɛɛ: «Yla -aun.» ⁵'In ɔɔ nukpasu yia wa ylada -tu. Ɖmɔ dlu nu, -lu yabhlo wa yia ɔ 'nyea.

⁶'In Pieli nɛɛ ɔ -ylae: «In 'nɪ 'gwēzi -ka, un 'nɪ -can -ka. Nu, -we un kaa, 'mɪ na yia -mɪ 'nyea: Nazaletiyu -Zezu Klisu 'ɣni nya, -so 'wu, nɔ!» ⁷'In ɔ yia ɔ liliso -yo kpalt, ɔ yia ɔ 'wobhu. -Bha -bhlokpade, ɔɔ 'kukunyɔɔ bhunya -yo we -kwikwanya 'temania la. ⁸Ɔ -blu 'wu -bhlogbɔɔ, 'un ɔ yia ɔ bhv 'so -gv 'yiligbe, ɔ yia nɔnue bhli. 'In ɔ -yo wa 'so yia -Lagobudu 'kadu zo pla, nɔnue nya, 'wɔblublue nya, we -yo -Lagɔɔ 'ɣni -zɔnɔv mɪnɪe nya. ⁹'In nyuma weee mia -bha, 'un wa yia ɔ -yoyi nɔda, -zugba ɔ mɪnɪe -Lagɔɔ 'ɣni -zɔnɔv. ¹⁰Wa ka ɔɔ nukpasu yibheli. Mɔ -dia -benyi -Lagobudu 'kaduɔ Plalida -Zɔnɔ la, -zugba ɔ zla -li. 'In nyano yia wa 'wɔslo, 'un we yia wa -lvelɪ, -we yla ɔɔ nukpasuu 'gbv.

Piel gbā nyuma -yla gbv -Lagobudu 'kadu zo

¹¹Ɔɔ nyume 'nɪ Pieli -yo Zaan 'bɪ 'bhuda -mɪ, 'un nyuma weee ɣwɛgaga subhaa, -maa -yo gwagwie yia wa gbɛgbɛun mɪnɪ, -Lagobudu 'kaduɔ -kapue kaa bhv, wa lala *Salomɔɔɔ 'ɣni, we zo. ¹²Da Pieli 'yia gbv -mɪnɪ -yo, 'un ɔ nɛɛ nyumaa -zlo -ylae: «Izlaɛɛɛ nyuma, lɛɛ ka 'gbv nyume -mɔnɪ 'pɔpɔvɛ subhali aun ɣwɛgaga? Lɛɛ ka 'gbv a yla -aun nɛɛ -amɪaa 'dɛɛ 'tɪtɛ -yo -amɪaa -Lagɔɔ -yɔlanɛnɛ nya -a jipe ɔɔ nyume -mɔnɪ? ¹³*Ablaamu, *Izakɪ -yo *Zakɔbɔv -Lagɔ, -amɪaa dukpasu -Lagɔ ka ɔ lubhonunyo -Zezuu 'ɣni 'ylimani. Amɪaa 'dɛ ka ɔ wla nyumaa 'wɔlulapɪnya -yla, 'un a yia ɔ kwnɛɛ -sa Pilatɪ 'yu, -zugba -mɔɔ 'yubha yaa -mɔɔ 'ka ɔ 'yitide. ¹⁴A ka -Mɔwɔlunyo mia Nyume Tiklu nya kwnɛɛ -sa, 'un a nɛɛ Pilatɪ -yla, ɔ 'tide nyumebhanyo 'yi aun -yla. ¹⁵Sanɛɛ 'sa, a 'bhaa 'yliyogagɛɛ -Kanyo. 'In -Lagɔ ka ɔ 'wobhu tɪtɪnya glaa, -a mɪ we dayunya nya. ¹⁶Nyume a yia dɛ -yo, 'un a -yia, -Zezuu 'ɣni 'tɪtɛ -yo ɔ dɪ -gɔzvɛ 'nyea ɔ latɛɔ. -Zezuu dɪ 'wɔzvɛ jipea ɔɔ nyume -mɔnɪ kpɛɛn kpɛɛn, sa a 'dɛ weee yia dɛ we -yo.

¹⁷«'In -slɛɛn, na bhelia, un -yi we 'ji zɔzɔnɔ sa nu, a -yo amɪaa 'yugalinya 'so, gbv -we a nva lɛ -Zezuu gbɛgbɛun, a 'nɪ we 'wuyii 'gbv, a yia we lɛnu. ¹⁸'In gbv -we -Lagɔ gbāa zlume ɔ gbv -falpanya weee ɣwɛ nya, ɔ ka 'sa we lɛnu. Ɔ nɛɛ zlume nu, sia -Lagɔɔ -Bhasanyo yia. ¹⁹In nɛɛ, a 'bhiti amɪaa dɪ, a yi -Lagɔɔ -gbɛ lv, 'un ɔ 'ka amɪaa gbunyii lamumni. ²⁰'In Jejitape 'ka aun nyapɛbhla 'nyɛ, -pɪpɛ 'ka aun -yɔplɪ. 'In Klisi, -Lagɔ -saa -benyi -bha amɪaa -nu nya, ɔ 'ka ɔ aun yoo 'pa, mɔ -wa -Zezu. ²¹We mɪ nu, yalɪ -Zezu Klisi yia -slɔ -tva, 'un -lu weee lamnazi bhla 'kaa nyini. Sa -Lagɔ gbāa we zlume, ɔ gbv -falpanyaa -mɔwɔlɔ nu ɣwɛ nya, 'sa.

²²«'In, *Moizi nɛɛ: <Jejitape -ɔ -wa amɪaa -Lagɔ, mɔ yia aun glaa ɔ gbv -falpanyo yabhlo -bha -saa, -amɪ 'bhisa.

Amɪaa 'dɛɛ bheli yabhlo ɔ yia -zɛa.

-We weee ɔ yia aun -yla gbāa, yukwli a yia we pɔlva.

²³Nyɔɔɔ nyɔɔ 'nɪ ɔɔ -Lagɔgbv -falpanyo -mɔnɪ wɛɪ yukwli pɔlv, -Lagɔɔ nyuma glaa wa yia ɔ -saa, 'un ɔ 'ka labhu.»

²⁴'In we 'ka Samuelɪ -gv gwɛdɪ, -Lagɔgbv -falpanya -wa gbāa -bhlo -bhlo, wa 'dɛ weee ka 'ylunya -mɪnɪ gbv gba. ²⁵-Lu -we -Lagɔ 'kaa wla, ɔ gbāa ɔ gbv -falpanyaa ɣwɛ nya, we mɪ amɪaa -nu nya. 'In *'wɔsuslɔlue -we ka wɛɪ -Lagɔ -yo amɪaa dukpasɪ bhli, -mɔv mɪ 'ya amɪaa -nu nya. Da ɔ gbāa Ablamu -ylae:

<-Na 'yuoyuaa 'gbv na yia dudɔvɔ -nyuma weee 'nyularɣwnaa.>

²⁶'In tia -Lagɔ ka ɔ lubhonunyo yoo 'pa amɪaa 'gbv. Ɔ ka ɔ tie, ɔ 'ka aun 'nyularɣwna, 'un ɔ 'ka aun amɪaa lenugbɪ 'nyii 'bisa -bhlo -bhlo.»

4

Piel -yo Zaan wa kwaa *Zuifɔv gbuwɔwɔdunya 'yu

¹Da Pieli -yo Zaan mia nyumaa -zlo -yla gbv gbada, 'un -Lagɔbɔbɔnya klāa, -Lagobudu 'kaduɔ ɣwɛkunya -kanyo -yo *Saduseniyuma yia -bha wa yɪ. ²'In wa yia 'cɛ 'pa, da Pieli -yo Zaan 'so mia nyumaa -zlo -slɔluda nu, -Zezu ka tɪtɪnya glaa 'wɔsɔ, mɔ slɔlwa we nu, tɪtɪnya mɛnɛni wa 'ka

'In nyume yabhogbɔɔ'ɔ gba ni, ɔnuv zuzɔnunya mia, ɔ 'de -bhloo -nu -wa. Ni, wa zuzɔnu weee mia, 'wu wa suslolua we da yabhlo. ³³ 'Tite 'kadu yabhlo nya, -Zezuu tietienya gbaa Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'wɔsɔgbv titlunya glaa. 'In -Lagɔɔ 'nanu 'kadu yia wa 'de weee -gv kwilili. ³⁴ Wa glaa bobabhanyɔ 'ni -mi. -Wa weee kaa kpaɔ -yɔ -budunya, pelv wa paa we, 'in wa -yɔ we -yɔgwezi yia. ³⁵ 'In wa -yɔ wee 'gwezi yia, -zugba wa nye we -Zezuu tietienya yoo. -Muv 'bigv, 'in -maa dlilia we wa 'wula -bhlo -bhlo, sa wa -yɔgbv -ka -mi, 'in wa bhua we. ³⁶ Siplvyu *-Zezefv, -ɔ -wa *Leviii zwaylinyume, -ɔ ka 'ɲni -Zezuu tietienya zva Banabasi, 'sa ɔ mia. (Wee Banabasi ji -wa, nyumaa dli latemaninyɔ.) ³⁷ Kpaɔ yabhlo ɔ kaa, 'in ɔ yia we pelv 'pa. ɔ -yɔ wee 'gwezi yia -Zezuu tietienyaa -gbɛ mni, 'in ɔ yia we wa yoo 'nye.

5

Ananiasi -yɔ ɔ 'ɲwɔnɔ Safilaa gbv

¹ Cun, nyume yabhlo -ɔ ka ɲni -wa Ananiasi -yɔ ɔ 'ɲwɔnɔ Safilaa 'paa wa kpaɔ pelv. ² 'In ɔ -yɔ ɔ 'ɲwɔnɔ bhliɔ weli -bhlo, ɔ yia we 'gwezii kibhe 'wɔti ɔ -nu nya, 'in ɔ -yɔ we toba yia -Zezuu tietienyaa -gbɛ mni.

³ 'In Pielɔ nɛɛ ɔ -ylac: «Ananiasi, lɛɛ ka 'gbv *-Saatan yi -na dli yea? -In ka Zuzu 'Pupa -yla yotubhu, 'in -in yia wee kpaɔ 'gwezi talva 'wɔti -na -nu nya. ⁴ Da -in 'nia -slɔ wee kpaɔ pelv 'pa, we mi -na -nu nya. 'In -in 'paa we pelvoo, we 'gwezi mia, -na -nu -wa, we 'ni muv? Lɛɛ ka 'gbv -in yi sanɛɛ -sɔkpa gbv pɔpɔta? We 'ni nyuma -yla -in 'tubhu yɔ, -Lagɔ -yla -in 'tubhuɔ we.»

⁵ Ananiasi 'nua wee welynɔ -mni, ɔ bhliɔ, -bha ɔ tlɔta. -Wa weee 'nua we, -nyanigbɔ yia wa -kpali. ⁶ Nyimesia yia 'wɔsɔ, 'in wa yia ɔ 'naa -yɔzv, wa -yɔ ɔ yia mni, 'in wa yia ɔ lazv.

⁷ 'Lɛli ta 'plia, 'in ɔ 'ɲwɔnɔ Safilaa yia pla, -zugba -we nua lɛ, ɔ 'ni we 'ji -yi. ⁸ Pielɔ yia ɔ layibha, ɔ nɛɛ ɔ -ylac: «A gba 'mi -yla gbuzɔnu, -vale ni nya a 'paa amiaa kpaɔ pelv yi?»

'In ɔ nɛɛ: «In, we nya -a 'paa we pelv.»

⁹ Tɔnu, Pielɔ nɛɛ ɔ -ylac: «Sa we mia, 'in a -yɔ amaa 'lowli yi weli -bhlo bhliɔ, 'in a yi -Lagɔɔ Zuzu laylaa? A -talɔ, -wa 'bhua amaa

'lowli lazuda, wa 'yiligbe -budunɲɛɛ, ma yi 'yaa ama yoo kwaɔ.»

¹⁰ -Bha -bhlokpade, ɔ bhliɔ Pielu bhv -yɔ, ɔ yia tli. Nyimesia 'kaa pla, -zugba ɔ ka tli, wa 'bhua ɔ 'wu, wa -yɔ ɔ 'sɔ mni, 'in wa yia ɔ lazv ɔ 'lowli kwesi. ¹¹ *Leglizɔ weee -yɔ nyuma -tɔlva weee, -wa 'nua wee gbv -mni, -nyanigbɔ yia wa -kpali.

-Zezuu tietienya nua gwedigbɔ 'kadɔ lɛ

¹² -Zezuu tietienya ka gwedigbɔ -yɔ gbv 'kadɔ duun lenv nyuma nyidu. -Lagɔbudu 'kaduv -kapue wa lalia Salomɔɔɔ pɔlv 'kadu, we zɔ -Lagɔnyuma gbelia 'wlu, we bhla wa ka dli -bhlo. ¹³ 'In nyume yabhogbɔɔ'ɔ 'yi dli ɔ 'ka wa lɔbhɔ, 'in -zugba nyuma duun mni wa 'ɲni. ¹⁴ 'In nyumaa -zlo, nɔkpasia -yɔ 'ɲwɔni, -wa ɲwɔnua Nyumaa -Kanyɔ gbv -yɔ, 'in -maa yia -Lagɔnyuma -gubho. ¹⁵ 'In nyuma yia guzunya 'yloogblv wlelie bhli. Wa yia wa -gbato -yɔ -bitanya -gv lapli. 'In bhla -we nya Pielɔ -ka 'plia yi, ɔ zuzu 'ka -ylɛɛ 'yabhlo -kpua -gv 'plli wa glaa. ¹⁶ Nyumaa -zlo yi 'yaa 'gbenya mia -Zeluzalɛm kwesi 'bhv, 'in wa -yɔ guzunya -yɔ nyuma -wa zuzu 'nyii mia 'klyte 'wɔpalida yia yi, 'in wa 'de weee yia 'pv.

Wa kpaɔ -Zezuu tietienya

¹⁷ -Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu -yɔ -wa mia ɔ kwesi -wa weee -wa *Sadusenyuma, zenyidli yia wa 'wɔbho -Zezuu tietienyaa gbɛgbɛn. 'In -we wa 'kaa lenv, wa yia we weli bhli. ¹⁸ Wa kpaɔ -Zezuu tietienya, 'in wa yia wa -kaslv 'wupa. ¹⁹ Nu, sabɔ, -Jejitapeɛ 'anzi yabhlo yia, 'in we yia -Zezuu tietienya ɲwe -kaslvbudu -kalt. We wlelia wa, 'in we nɛɛ wa -ylac: ²⁰ «A mni -Lagɔbudu 'kadu zɔ. 'In -we weee -wa 'yliyɔgagie loluu gbv, a gba we nyuma -yla.» ²¹ -Zezuu tietienya zva we weli 'nuɲwe, 'in zlvkpe -papa, wa yia -Lagɔbudu 'kadu zɔ mni, 'in wa yia nyuma slolue bhli.

-Lagɔbubɔnyaa -kanyɔ 'kadu -yɔ -wa mia ɔ kwesi, wa yia gbɔwliwɔdunya -yɔ Zuifɔv nyuma kpaɔ la, gbɔwɔbhuhue 'kadu -yɔ. 'Bhie, wa yia nyuma tie -kaslvbudu zɔ, wa mni -Zezuu tietienya 'bv. ²² 'In da 'slɔja nyina -kaslvbudu zɔ, -maa 'ni -mɔ wa yli. 'In -maa yia gbɔwɔbhunya -gbɛ lɔbhiti, wa yia ludi -sa. ²³ Wa nɛɛ: «-A ka -kaslvbudu klada yli 'nanuv, -zugba we ɲwekunya 'yiligbe we ɲweɛ. Ni, da -a -kalia

we, -a 'm -mō nyime yabhlogbōo yli.»²⁴ Da -Lagobudu 'kadu gwekonyaa -kanyo -yo -Lagobubonyaa -cian 'nua gbunya -muni, -we wa 'kaa 'wlukuvun lapupali, wa 'ni we -yi. 'In wa yia wa 'de layibhae: «Lee -lu yli -Zezuu tietienya?»

²⁵ Tōon, nyime yabhlo 'tlalia -bha, 'in -mōo nēe wa -ylae: «A -tali! Nyuma -wa a 'paa -kaslu 'wu, wa mi -Lagobudu 'kadu zo nyuma gbu -sloluda.»²⁶ 'Bhie, -Lagobudu 'kadu gwekonyaa -kanyo -yo o 'sluja yia -Zezuu tietienya 'bumni sa -dlōo, wa 'ni we nu -gla nya, nyuma yi wa gbōku 'wobhaa 'gbu, nyano mi wa dlu.

Wa kwaa -Zezuu tietienya gbuwliwodunya 'yu

²⁷ Da wa -yo wa yia lu, 'in wa yia wa gbuwliwodunya 'yu kwa. -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yo -wa mia o kwesi, yia wa layibhayibhie bhli. ²⁸ O nēe wa -ylae: «-A ka an -yla gba 'klu 'cucu nya da nu, a 'na -slolu nyuma gbu nyime -mōnu 'hni nya -ni. 'In -mumu a nu de lea? A ka amiaa nyumaa gbuslolu lamneni -Zeluzalem -gbe -kpabhie nukple. 'In a 'yibha a 'ka -an o 'bhabhagbu 'wludi.»

²⁹ Piel -yo -Zezuu tietienya tōva yia wa 'bigupalae: «-Lago -a 'kaa 'nuhwe zu, we 'ka nyuma -zi. ³⁰ Amia 'bhaa -Zezu, o su -gu lakolve nya. 'In -amiaa dukpasu -Lago yia o 'wobhu titlunya glaa. ³¹ Nu, -Lago ka o 'wobhu o lilisolu, 'in o yia o 'yiligbeli nyumaa 'Yugalunyo -yo wa Gbuwusanyo nya. 'In o 'ka *Izlaeli 'yoo 'nye, wa 'ka wa dli 'bhiti, 'in -Lago 'ka wa gbunyii 'wuti. ³² Wee gbunya -muni, -amia mi we dayinya nya, 'in Zuzu 'Pupa -o -Lago 'nyea -wa zua o 'nuhwe, o mi 'ya we dayinyo nya.»

³³ Gbuwliwodunya 'nua gbunya -muni, 'in we yia wa 'ce dlo la. Wa 'yibha wa 'ka -Zezuu tietienya 'bha we 'gbu. ³⁴ Wa glaa, *Falizunyme yabhlo wa laa Gamalieli, -Lago tite gwesanyo -wa, nu, nyuma weee zua o 'nuhwe, o -saa 'wu gbuwliwodunya nyidi, 'in o nēe, wa wleli -slo -Zezuu tietienya -se.

³⁵ -Muv 'bigu, o nēe waa gbuwliwodunya -ylae: «Izlaeli nyuma, gbu -we a 'kaa lenu wa nyuma -manu gbegeben, a zu amiaa 'de 'yliyo we 'gbu. ³⁶ Nu, nyime yabhlo wa laa Tedasi, o 'tlaa, we 'bi 'ni 'wugwle, o yia o 'de la nyime -zōnu. Sa 'bhisa, nyumaa 'wlu

'so yia o 'bi -bholu. Wa yia o 'bha, 'in -wa weee -bholua o 'bi, -maa yia lamno. 'In gbu -we o 'kaa lenu, we yia 'wutu bhe. ³⁷ -Moo 'bigu, nyumaa zelbhila, Galileyu Zudası yia 'tla, 'in nyumaa -zlo yia o 'bibholu. 'In wa yi 'yaa -moo 'bha. 'In -wa weee -bholua o 'bi, -maa yia lamno. ³⁸ -Sleen, in nēe an -ylae: a 'na yali nyuma -manı 'masleen -ni, a 'tide wa 'yi, wa 'ka mni. We -ka wa 'wlukuvun lapupaligbu -yo wa lenugbu mia, nyumaa -gbe we bhu, la we yia 'bhua. ³⁹ Nu, we -ka -Lago -gbe we bhu 'pien, a 'ni mneni a 'ka we lasa. A zu amiaa 'de 'yliyo, a -yo -Lago 'na gulu tu -ni!»

'In gbuwliwodunya yia Gamalieli weli 'wuhwuu. ⁴⁰ Wa laa -Zezuu tietienya, 'in wa yia wa seli, 'in wa nēe wa -yla, wa 'na gbalı 'masleen -Zezuu 'hni nya gbu -ni. 'Bhie, wa yia wa 'yitide. ⁴¹ 'In -Zezuu tietienya -yo 'muna yia gbuwliwodunya -gbe 'bhu, -we ka gbu -wa, -Lago ka we -yoyı nu, wa ka we 'klu, wa 'ka wa 'klyte 'wopali -Zezuu 'hni nya. ⁴² 'In sa zli zlia, 'sa wa tua -Lagoweli -sloluda, 'in wa tua -Lago -Bhasanyo -Zezuu Gbuwōnu -gbada -Lagobudu 'kadu -yo wa -budunya zo.

6

Wa -sa -bha nyuma gbeso, wa 'ka -Zezuu tietienya 'wusa

¹ We bhla, 'in -Zezuu *'bunonya yia -gubho. -Lagonyuma -wa gbaa *glekiweli, ma palta -Lagonyuma -wa gbaa zuifuweli -yla gbu lae: «'Yli weee nya, wa -ka lililu dlilia yi, 'in wa dlua -amiaa -dugbarhnu 'wu.»² -Zezuu tietienya kugbua le 'so gbelia -Zezuu 'bunonya weee 'wlu, 'in wa nēe wa -ylae: «-A -ka -Lagoweli sloluee 'yitide lililu dliliee 'gbu, we 'ni 'ylinanu. ³ We 'dee 'gbu, bhelian, a -sa -bha -mō an glaa nyuma gbeso, -wa ka 'hni -zōnu nyuma gbaa, -wa -Lago Zuzu yea, -wa -yia gbu, 'in -a 'ka wa wee lubho kwee zu. ⁴ 'In -amia 'ka -Lago bhuhhoe -yo -Lagoweli -sloluda -tu.»

⁵ -We wa gbaa, -wa weee mia -bha, 'in -maa yia we -yōghwuu. 'In Etien -o zua dli, Zuzu 'Pupa mia yeda, 'in wa yia -bha o -sa, we -yo Filipu, Ploko, Nikanoo, Timo, Palmenasi -yo Antioşu -yu 'Nikolaa, -o zu bhaa Moizu tite 'nuhwe. ⁶ 'Bhie, wa yia wa -Zezuu tietienya 'yu kwa. 'In -maa yia wa so 'wluo lapali, 'in wa yia -Lago bhuhhoe.

⁷ 'In -Lagօgbu -yօ lamnenie yia mni -tapa. 'In -Zezuu 'bunօnya yia -gubho duun -Zeluzalem. 'In *-Lagօbubօnyaa -zlo yia -Zezuu gbu -yօjwnu dli weee nya.

Wa kpa Etien

⁸ Etien, օ kaa -Lagօօ 'nani -yօ օ 'tite 'wu, mօ nva gbu 'kadi 'kadi -yօ gwedigbu le nyuma -nyidi. ⁹*-Lagօbudu wa lala «Gali wa 'tidea 'yii» 'jmi nya, we zօ nyuma tօlva -sօlva Etien -yօ 'wu. Waa nyuma -yօ Etien kpela, ma ni: Silen -yօ Alezandii gbee Zuifu, we -yօ 'ya Silisi -yօ -Aziii Zuifu. ¹⁰Nu, gbuylօ -Lagօօ Zuzu 'nyea օ, we nya օ gbaaa 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka օ lu.

¹¹'In wa yia nyuma 'wuplali nu, wa gbae: «օ mi Moizu -yօ -Lagօ velida, 'in -a yia we 'nu.» ¹²'Sa wa 'bhua sa nyumaa -zlo, nyuma kpaօ -yօ -Lagօօ titee gwesanyaa dli 'wu, 'in -maa yia Etien kwesi be, wa yia օ kpa. 'In wa yia օ gbuwliwodnya 'yu kwa. ¹³Yogbuօ dayinya wa -yօ wa yi 'yaa, 'in -maa nee: «օ nyume -mօ ni, -amıaa -mօwlu -Lagօbudu 'kadu -yօ Moizu titee da օ gbaa gbunyuu 'kօmօ. ¹⁴-A ka 'nu օ jwօee nu, օ Nazaletyu -Zezu yia -amıaa -Lagօbudu 'kadu lamumnia, 'in tite Moizu 'nyea -an, օ 'ka we 'bhiti.»

¹⁵Gbuwliwodnya weee -wa -dia -bha la, wa ylaa Etien tenyii, 'in wa yia օ 'klu -yօyօ nee -Lagօօ 'anzi yabhloo klu.

7

Etien gbaa -Lagօgbu

¹*-Lagօbubօnyaa -kanyօ 'kadu yia Etien layıbhae: «-We weee wa gbaa da -na daa, gbuօzօnu -wa yı?»

²'In Etien yia we 'bigupalte: «Na bhelia -yօ na didea, a pulu 'mi yukwli! 'Jnumnu -Lagօ ka -amıaa dukpasa Ablaamu 'klotlali Mezopotami -dudu -gu. We ka lenu 'bhie, Ablaamu yia Alaan -dudu -gu mni. ³-Lagօ nee օ -ylae:

<-In 'bhu -na nyumaa -gbe,

-na dudu -gu,

'in dudu -we na yia -mi 'kluslolia,

-in mni we -gu.»

⁴Ablaamu 'bhua Kalıdee -dudu -gu, 'in օ yia Alaan mni.

«օ dide tla, -muv 'bigu, 'in -Lagօ yia օ 'wobhu Alaan -dudu -gu, 'in dudu -we -gu a dia -zeen da la, 'in օ yia -bha օ -la. ⁵-Muv bhla, -Lagօ 'ni Ablaamu -lu yabhlogbօօ

'nye. Dudu kibhe 'kienyile -we 'wba bhuv 'bi, օ 'ni 'debbie -gbolu we օ 'nye. 'In -Lagօ nee Ablaamu -yla, wee dudu օ yia օ 'nyea, 'in we 'ka օ 'yuoyua 'luv -yuoyuaa -nu -ze, օ 'bigu. 'In -zugba Ablaamu 'ni 'yu yabhlogbօօ -ka. ⁶-Lagօ nee օ -ylae: <-Na 'yuoyua yia 'lakpa -dudu -gu ladia. 'In wa 'ka -mօ gali -ze, wa 'ka wa 'kliye 'wupali -zuv 'wlu 'sօ nukple.» ⁷'In -Lagօ nee 'yae:

<Nyuma -wa ka gali wa yia -zea,

-maa -yօgbu na yia 'wobhua.

-Muv 'bigu, lu wa yia yia,

'in wa 'ka 'mi bubu -seli.»

⁸ 'Bhie, -Lagօ yia '*wusulolue օ -yօ Ablaamu nyidi zu. -We -slolia we mu -wa *kni 'wupapie. 'Sa Ablaamu gwalia օ 'yu Izaki, we 'yli gbetaa zı, 'in օ yia օ kni 'wupa, 'in Izaki yia -mօօ 'yu Zakօbu kni 'wupa, 'in Zakօbuv 'yua kugbua le sօ mıa -amıaa dukpaօ nya, 'in օ yia wa kni 'wupa.

⁹ «-Amıaa dukpaօ nva *-Zezefuv zenyi, 'in wa yia օ pelu 'pa gaylu nya Eziputu -dudu -gu. 'In -Lagօ -yօ -Zezefu 'sօ mi. ¹⁰-Lagօ ka -Zezefu sıaste 'wusa, 'in օ yia օ gbuylօ 'nye, օ 'ka Eziputuօ duduօ 'wlu -lapıluօnyօ *Falaօn duduօnamanı. 'In -mօօ yia օ Eziputuօ zuzօnu weee -yօ -mօօ 'deօ -buduu 'yliyօzօnyօ 'wunu.

¹¹«Jwօ 'kadu ka Eziputuօ weee -yօ Kanaa -dudu -gu yi. We mi sıaste 'kadu nya. -Amıaa dukpaօ 'ı 'ıı lilulu wa 'a li. ¹²Da Zakօbu 'nva nu, lilulu mi Eziputuօ -dudu -gu, 'in օ yia -mօ -amıaa dukpaօ tie tıa -bhlo. ¹³Da wa -zakpa 'sօnu mnia, 'in -Zezefu yia օ 'de -slolu օ bhelia -yla. -Bha Falaօn yıbhelia -Zezefuv zıaylınyuma. ¹⁴'In -Zezefu yia nyuma tie, wa mni օ dide Zakօbu -yօ օ zıaylınyuma 'bu. Wa nyumaa glu ta 'ya kugbua le gbu. ¹⁵'In Zakօbu yia Eziputuօ mni, -mօ օ tlıla, 'in -mօ -amıaa dukpaօ tօlva tlılı 'yaa. ¹⁶'In wa yia wa 'kwie Sıemugbe 'wu kwa, 'in 'bhuka -we Ablaamu zօa 'gwօzi nya Amօօօ 'yua kwօe, 'in wa yia we 'wu wa 'bhllulu -mօ Sısem.»

¹⁷«Gbu -Lagօ gbaa zlume Ablaamu -yla, da we lenu bhla nınia, 'in Zuifu yia zumanı Eziputuօ -dudu -gu. ¹⁸Nyumaa 'wlu -lapıluօnyօ -lolu օ -mıa -Zezefu yıbheli, 'in -mօօ yia Eziputuօ -dudu 'wlu -lapılu. ¹⁹'In օ nyumaa 'wlu -lapıluօnyօ -mօni yia -amıaa nyuma -dawlı 'wunu. օ nee -gla nya, wa 'tide wa 'yuyolua 'yi -maa 'ka tlı.

²⁰ «We bhla wa gwalta Moizi. O nani 'yli, 'in o nania -Lago dudu bhabha. Wa 'nyeni o 'cu ta o didee -budu zo. ²¹ Da o didea palia o la, wa 'bhva o luv, Falaoon 'nywonyu yia o 'wobhu. 'In o yia o zv o 'd'ee 'yu 'bhisa. ²² 'Sa wa -slolua Moizi gbu weee Eziputu -nyuma -yia. 'In o yia nyime 'tite -ze, o nyee weli -yo o lenugbunya 'wu.

²³ «Da o 'yia -zuv glu 'so, 'in o nee, o bhelia Izlaelnyuma o mnia 'yia. ²⁴ Moizi 'yia Eziputu -nyime yabhlo, -zugba o mi Izlaelnyume yabhlo 'klyie 'wupada, 'in o yia -moo lupa, 'in o yia Eziputu -nyime 'bha. ²⁵ Omo dlu, 'wu o bhelia yia we lanva nu, 'mo -Lago yia 'wobhua, 'in o 'ka wa gbu 'wusa. 'In wa 'ni we 'wolanu. ²⁶ -Muv 'bigu, zli zlia, 'in Moizi yia Izlael -ylaasi 'so guda yli. 'In o 'yibha o 'ka wa 'wusulosu, 'in o nee wa -ylae: «Na 'talea, amia mi bhelia nya, lee ka 'gbu a pupali 'klyie 'waa?»

²⁷ «'In -o mia o -libheyi 'klyie 'wupalida, 'in -moo yia Moizi 'su, 'in o nee Moizi -ylae: <-In 'bhulu 'mi 'yula!

Nyoo pali -mi la -amtaa 'yugaluno -yo -amtaa gbuwobhunyo nya?»

²⁸ Sa -in 'bhaa Eziputuyu zobha, -in 'yibha -in 'ka 'sa -ami 'bhaa?»

²⁹ Moizi 'nua welunya -muni, toun, o yia -flii -bho, 'in o yia Madian -dudu -gu mni. -Mo o gwalta nukpasia 'so.

³⁰ «-Zuv glu 'so 'plia, da beblee *Sinaii -gogo mia -bha -Lago 'anzi yabhlo 'tlalia Moizi 'klu, misa -gu -su teklee mia sida we -kosuu mu 'wu. ³¹ Da Moizi 'yia we -yo, 'in nyegaga yia o subha. O mi -bha beda o 'ka we yla, 'in o yia Jejitape weli 'nu, mu nee o -ylae:

³² <-Ami -wa -na dukpasu -Lago. -Ami -wa Ablaamu, Izaki -yo Zakobuu -Lago.»

'In Moizi yia telie bhli nyano nya o 'ni 'masleen 'yibha o 'ka -bha -tali. ³³ Jejitape nee o -ylae:

<-In -sa -na -sakwla bhu 'wu. Da -in mia de, -mowlo -da -wa.

³⁴ In ka na nyumaa stasie -yoyi Eziputu -dudu -gu.

'In in yia wa wieweli 'nu, 'in in yia lasibhli, in 'ka wa gbu 'wusa.

-In yi, in 'ka -mi tie Eziputu -dudu -gu.»

³⁵ «Oo Moizi -o Izlaelnyuma -saa zlime kwnee, 'in wa yia o -yla gbae: «Nyoo pali -mi la -amtaa 'yugaluno -yo -amtaa gbuwobhunyo nya?, 'mo Jejitape tiea wa 'yugaluno -yo wa gbuwusanyo nya, -Lago 'anzi -o 'tlalia o 'klu misa -gu -su teklee nyidi, o so nya. ³⁶ Moizi -saa Izlaelnyuma Eziputu -dudu -gu. 'In o yia gbu 'kadu -yo gwedighbunya lenu Eziputu -dudu -gu, *gumunyu Zalu -gu, we -yo da beblee zuv glu 'so nukple.

³⁷ «Oo Moizi gba 'yaa Izlaelnyuma -ylae: <-Lago yia au o gbuv -falpanyo yabhlo yoo paa, 'mi 'bhisa.

Amiaa zwaylinyume yabhlo o yia -mia.»

³⁸ Da Izlaelnyuma gbelia 'wlu da beblee, oo Moizi mi -bha. Mo -zea 'kolu, -Lago 'anzi gbaa o -yla gbu Sinaii -gogo 'wlu -yo -amtaa dukpasu nyidi. Mo -yla -Lago gbaa 'yliyogaweli, 'in o yia we -au -yla gba.

³⁹ «'In -amtaa dukpasu 'ni 'yibha wa 'ka o 'nyuwe zo. 'In wa yia o kwnee -sa, wa dli 'yibha wa 'ka Eziputu -dudu -gu lobhiti.

⁴⁰ Wa nee *-Awloon -ylae:

<-In nu -au -yla -Lagonya le, we 'ka -au 'yugali.

Nu, oo Moizi -o -saa -au Eziputu -dudu -gu, -we yla o, -a 'ni we -yi.»

⁴¹ Toun, wa yia 'bhliyu bhla, 'in wa yia we bubu. Wa soo lenulu ka wa 'muna 'wulaa 'gbu, 'in wa yia we 'feti -sa. ⁴² 'In -Lago yia wa -bligw pali. O yia wa kwe -yosa, wa 'ka yalili bubu. We mi 'sa celida -Lagobvu -falpanyaa 'sebhe 'wue:

<Izlaelnyuma, 'lee -ami a 'nyea 'noolunya -yo -zila bubuluu talva, -zuv glu 'so nukple da beblee yi?»

⁴³ -Innya! A ka amiaa -lago wa laa Molokuv 'naabudu

-yo -lago wa laa Wlefanu zuzu 'wobhu. Nu, -li a nua le, a 'ka we bubu, mu -wa.

We 'gbu na yia auu gali -zelia dudu -putu -gu, Babilonugbe luv 'pupi.»

⁴⁴ Etienu nee 'yae: «-Amiaa dukpasu ka bhaa *'naabudu yabhlo kaa 'wolanunnee 'sebhe 'gba zo, -mo da beblee. Sa -Lago 'paa we nyee Moizi -yla, 'sa wa nua we. Nu, o nee Moizi -yla, we 'yli -we o 'yia -yo, o nu we le. ⁴⁵ -Muv 'bigu, 'in -amtaa dukpasu 'yua yia wee *'naabudu 'wobhu -maanu nya. *-Zozue -gali wa 'yu, nyuma -Lago vua wa 'yu, 'in wa yia -maa dudu -gu ladia mni. 'In wa

-yo wee 'naabudu yia -mō mni. 'In we yia -bha -tv tiklu, 'bhie, nyumaa 'wulupilunyo - Davidu nu bhla yia nyini. ⁴⁶-Davidi ka -Lagoo 'nani 'yi, 'in o yia -Lago 'yoo -zlali o 'ka Zakobuu -Lagoo -budu 'subha. ⁴⁷'In nyumaa 'wulupilunyo *Salomoo 'subhaa wee -budu -Lago -yla.

⁴⁸«'In, -zugba, Yali -Lago'o -dili nyime 'subha 'subha -budu zo la. Sa -Lagobuu -falupanyo gbaa we 'sa. ⁴⁹Jejitape nɛɛ:

«Yali -wa na 'hnumnikpe,
'in dudu -gu na dia na bhu la.

-Buduu -mumu a mneni a 'ka 'mi -yla 'subha?
'In da in mneni in 'ka ladia?

⁵⁰Lee -ami 'ni we 'de weee lalaa?»

⁵¹Etienɛ nɛɛ 'yae: «Glacaaan yukwliyoosulunya, amaa dli -yo amaa yukwli mi 'wusuluda -Lagoo lalaweli -yla. 'In a zua -gla Zuzu 'Pupa -yla 'komuu. A 'wlu sa amaa dukpasi! ⁵²-Lagobuu -falupanyo -momo amaa dukpasi 'ni 'klyie 'wopalaa? 'In -wa gbaa zlime Nyume Tiklu yabhllogbooo yiyigbu, wa ka -maa 'bha. 'In -sleen, 'mō a wlaa, 'in a yia o 'bha. ⁵³-Lago ka o tite an yoo 'nye -Lagoo 'anzu so nya. 'In a 'ni we 'nɔɔwe zu.»

Etienɛ titlie

⁵⁴Da gbuwliwodunya 'nua welunya -muni, 'in 'ce yia wa dlo yi. Wa lia gla 'wu, 'in wa yia Etienɛ 'ce -yo 'pali. ⁵⁵Zuzu 'Pupa mi Etienɛ yedaa 'gbu, o ylaa yali, 'in o yia -Lagoo 'hnumnie 'kadu -yoyi, -zugba -Zezu 'yiligbe -Lagoo lilisolu. ⁵⁶'In o nɛɛ: «A -tali, na yi yali -yo hwe -kalida, 'in, -zugba, *Nyumee 'Yu 'yiligbe -Lagoo lilisolu.»

⁵⁷Toon, wa yia 'wokpi 'titɛɛ, 'in wa yia yukwli 'wusulu. 'In wa 'de weee yia o -guslo dabudu. ⁵⁸'In wa -yo o 'susue yia 'gbe -gnima mni, -zugba wa bha o gboku 'wu. 'In -bhayunya yia -maa -bananya nyimesloyu yabhllo wa laa Solu -yoti, -moo 'ka we 'yliyozu.

⁵⁹Da wa mia Etienɛ gboku 'wubhada, 'in o yia -Lago bhuhhoe, o nɛɛ: «Na -Kanyo -Zezu, -in 'bhu na zuzu 'wu.» ⁶⁰-Muu 'bigu, o yia 'kukolu 'sibhli, 'in o yia 'wokpi 'titɛɛ: «Jejitape, -in 'na dili gbonyuu -muni 'gba wa 'wlu -ni!» o bhia 'sa gbagbie toon, o yia 'yli mu.

8

Solu palia -Zeluzalemuu *leglizi 'klyie 'wu

¹Solu -yo -wa 'bhaa Etienɛ ka dli -bhlo.

Wee 'yli -bhloo 'de nya, wa bhlia -Zeluzalemuu leglizi 'klyie 'wopalie. 'In -Lagonyuma weee yia lamneni Zudee -yo Samalii -dudu -gu. -Zezuu tietienya 'dekpuu -tua -Zeluzalemuu. ²'In nyuma -wa zua -bha -Lago, yia Etienɛ 'kwie -gu wili bhahba, 'in wa yia o 'bhlu.

³Solu 'temania 'kua la, o 'ka leglizi lasa, -zugba o mni -budunya zo -bhlo -bhlo, 'in o kpa -Lagonyuma, nukpasia -yo 'hwni o pa wa -kaslu 'wu.

Filipu gbaa -Lagobu Samalii -dudu -gu

⁴-Lagonyuma -wa mnenia la dudu weee -gu, wa mni mo, wa yi mo, -Lagobuu gbagbie nya. ⁵Filipu yia Samalii 'gbe 'kadu yabhllo nukple mni, 'in o yia -mo nyuma -yla -Lagoo -Bhasanyoo gbu -gbagbie bhli. ⁶Nyumaa -zlo pulva Filipuu weli yukwli filu, -we wa 'nua, 'in gwedigbu o nua le, wa yia -yoo 'gbu. ⁷Nu, zuzu 'nyii yia guzonyaa -zlo 'wotla 'wokpikpie nya, 'in 'kukunya -yo 'tigitigunya duun yi 'yaa 'pu. ⁸'In we yia 'muna 'kadu -ze, wee 'gbe -muni nukple.

⁹We bhla, nyume yabhllo mi 'cun wee 'gbe nukple, 'mo wa laa 'Simoo. -Dlabhia -nyakpoo nonyo -wa. 'In o subhala *Samalii -nyuma weee hwegaga. 'In o laa o 'de nyume -zoon. ¹⁰'In we 'ka 'nyenyeyua -yobhu, we 'ka nyuma kpaɛɛ yli, wa 'de weee pulva o yukwli filu. Wa nɛɛ: «O nyume -mōni, -Lagoo 'tite -wa, -we wa laa 'Tite 'Kadu.» ¹¹O ka -dlabhia -nyakpoo nuda -gwle, -zugba we subhali nyuma hwegagaa 'gbu, wa pulva o weli yukwli filu. ¹²'In -Lagoo nyumaa 'wulupilugbu -yo -Zezu Klisu gbu -zoonu Filipu gbaa. -Wa weee hwnua we -yo, nukpasia -yo 'hwni, 'in o yia wa batizee. ¹³'Simoo 'de ka we -yohwnu, 'in wa yia o batizee. O yia Filipu kwesi -tv. Gwedigbu -yo gbu 'kadu mia lenuda, -we o yia -yo, 'in we yia o hwegaga -subhali.

¹⁴-Zezuu tietienya mia -Zeluzalemuu 'nua nu, Samalii -nyuma ka -Lagobu -yohwnu, 'in wa yia wa -gbe Pielɛ -yo *Zaan tie. ¹⁵Da Pielɛ -yo Zaan nyina Samalii -dudu -gu, 'in -maa yia -Lago bhuhhoe, -wa hwnua -Lagobu -yo, wa 'ka Zuzu 'Pupa 'yu 'gbu. ¹⁶Nu, Zuzu 'Pupa 'ni wa glaa

nyume yabhogbɔɔ -gu lasibhli -slo. Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'hni nya -bhlogbɔɔ wa batizea wa. ¹⁷ 'In Pieli -yo Zaan 'so yia wa so 'wluo lapali, 'bhie, wa yia Zuzu 'Pɔpa 'yi.

¹⁸ Da 'Simɔɔ 'yia we -yo ni, -Zezuu tietienya -ka nyuma -wa nywua -Lagɔgbu -yo so 'wluo lapali, 'in wa yia -Lagɔɔ Zuzu ni, 'in ɔ yia Pieli -yo Zaan 'gwezi -la. ¹⁹ 'In ɔ nɛɛ: «A 'nye 'ya -ami wee se -mni, 'in ɔ in -ka so 'wluo lapali, -mɔɔ 'ka Zuzu 'Pɔpa 'yi!»

²⁰ 'In Pieli yia we 'bigupali ɔ -ylae: «-In -yo -na 'gwezi 'bhu la dabudu! -We ka gbu -wa, -mi dlu, -Lagɔɔ wlawlalu mia, wa mneni wa 'ka we zo 'gwezi nya! ²¹ -Na dli 'ni 'ylinani -Lagɔ 'yiliya 'wuu 'gbu, -in 'ni -lu yabhogbɔɔ -ka gbu -mni 'wu. ²² -In 'bhiti -na dli, -in bhubhoe Jejitape, -de ɔ mneni ɔ 'ka -na 'wlukvon lappalite 'nyuu -yogbu 'wutu? ²³ Na yi we -yo ni, -in 'te dli kalo, 'in -in mi gbonyuuu gaylo nya.»

²⁴ 'In 'Simɔɔ nɛɛ Pieli -yo Zaan -ylae: «Amiaa 'de bhubhoe -Lagɔ na -nu nya. -Delee gbu -we a gbaa da, we yi 'mi yli.»

²⁵ -Muu 'bigu, wa bhua -we ka da wa 'yia, we -yo -Lagɔgbu gbabie, 'in waa -Zezuu tietienya 'so yia lobbhiti -Zeluzalem. Wa mi mnida, -zugba wa -yo -Lagɔgbu gbabie mnia Samalii 'gbe duun nukple.

Filipu -yo Etiopiyu gbelia

²⁶ Jejitapee 'anzi yabhlo nɛɛ Filipu -ylae «'Yluo 'wusɔɔɔda lilisɔɔɔ, 'yoo -we 'bhua -Zeluzalem, 'in we yia -Gazaagbe 'wu mni, -in -so 'wu, -in mni -mɔ.» -Buse -dudu beblee -gu -wa.

²⁷ -Bha -bhlokpade, Filipu -sɔa 'wu, 'in ɔ yia mni. 'In ɔ -yo nyume yabhlo yia gbeli, lelilelunyo yabhlo -wa. Etiopii -dudu -gu 'wluolapuluwɔ Kandasu lubho ɔ nua, 'hnumnlii 'yliyɔɔɔnyo 'kadu -wa. -Zeluzalem ɔ yia, ɔ 'ka -Lagɔ bubɔ, ²⁸ 'in ɔ mia ɔ dudu -gu lɔmnida. ɔ mi ɔ numesvon -wotloo 'wu, -zugba ɔ zeli 'sebhɛ -we -Lagɔgbu -falpanyo *Ezaii celia. ²⁹ -Lagɔɔ Zuzu nɛɛ Filipu -ylae «-In mni, -in nyini -wotloo mia ni -yo.»

³⁰ Filipu -yo -gwagwie yia we -yɔnyini, ɔ 'nua -Lagɔgbu -falpanyo Ezaii 'sebhɛ Etiopiyu mia zelida ni, 'in ɔ yia ɔ layibha. ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «-We -na zelta de, -na nu we 'wulaa?»

³¹ -Mɔɔ nɛɛ ɔ -ylae: «Nyume 'ni 'mi -yla we gwe -sa, sa in 'ka we 'wulanua?» 'In ɔ nɛɛ

Filipu -ylae: «-In -gbla -wotloo 'wu, -in -di 'mi kwesi la.» ³² -Lagosebheɛ 'ya -we ɔ mia zelida mu ni:

«ɔ 'wlu sa bhlabhle -we wa kwa we 'bhalda, ɔ 'ni nywe gba.

'In ɔ 'wlu sa *bhlabhle -we'e gba, we nyanu -gudunyo 'yu, ɔ 'ni nywe gba.

³³ Wa ka ɔ 'wutu 'kienyi, ɔ 'ni -gugbubanyo tiklu 'yi.

Nyɔɔ 'ka ɔnuu 'yuaa 'di -sa?

Ni, wa ka ɔ lasa dudu -gu.»

³⁴ Etiopiyu nɛɛ Filipu -ylae: «-Na zukpa -wa, nyɔɔ ka gbu -Lagɔgbu -falpanyo gba sa? ɔ 'deɛ gbu -wa yaayu, nyume -putuu gbu ɔ gbaa yi?» ³⁵ Tɔun Filipu yia we -gusa. 'In ɔ yia wee -Lagosebheɛ 'ya kibhe -mni -gu -Zezuu gbu -zonu gbabie bhli ɔ -yla. ³⁶ Wa mi sa mnida, 'in wa yia 'yloogblu da yabhlo 'nyu yli, 'in Etiopiyu nɛɛ: «Nyu mia da! Lee -lu ka 'gbu -in 'na 'ka 'mi batizea?» [³⁷ Filipu nɛɛ ɔ -yla: «Wa mneni wa 'ka -mi batizee, -zugba -in -ka -Zezu dli -gu zu dli weee nya.» Etiopiyu nɛɛ: «In zu we dli -gu ni, -Zezu Klisi mi -Lagɔɔ 'Yu nya.»]

³⁸ Tɔun, ɔ yia -wotloo 'yilgbeli, 'in Filipu -yo ɔ 'so yia 'nyu lu -bho, 'in Filipu yia ɔ batizee. ³⁹ Da wa 'tlaa 'nyu lu ni, 'in -Lagɔɔ Zuzu yia Filipu -bha lasali, Etiopiyu 'ni 'masleen ɔ 'yi. Tɔun, 'in ɔ yia ɔ 'yloogblu 'wubhu 'muna nya. ⁴⁰ Filipu mia ni, -mɔɔ mi Azɔtu! -Lagɔgbu -zonu ɔ gbaa 'gbenya nukple. Danya ɔ phila tiklu, ɔ 'ka Sezalee nyini.

9

Sɔlu 'bhiti dli, 'in ɔ yia ɔ 'de -Zezu yoo 'nye

(Lngb 22.6-16, 26.12-18)

¹ We bhla, Sɔlu gbaa 'kɔmu ɔ 'ka Nyumaa -Kanyoɔ 'bunɔnya 'bha, 'in ɔ yia *-Lagɔbubɔnyaa -kanyo 'kadu 'yia mni -Zeluzalem. ² 'In ɔ nɛɛ -mɔɔ -yla, -mɔɔ celi 'sebhɛnya *-Lagɔbudunya 'wu -Damasigbe nukple. Nyuma -wa mia -Zezuu 'Yloogblu -gu, ɔ -ka -mɔ wa yli, ɔ kpa wa, we yi nukpasia -zeoo, we yi 'nyu -zeoo, ɔ Sɔlu 'ka wa 'llukpe pali, 'in ɔ 'ka wa -Zeluzalem kwa.

³ ɔ mi sa -Damas mnida, ɔ 'ka wee 'gbee nywe -yɔbea yi, tɔun, san yabhlo yia yali 'bhu, 'in we -nyumali yia ɔ gbeli. ⁴ 'In ɔ yia

bhli dudu, 'in o yia weli yabhlo 'nu. -Muu nee o -ylae: «Solu, Solu, lee ka 'gbu -na pali 'mi 'klyie 'waa?»

⁵'In o yia we 'bigupali: «Na -Kanyo, nyoo -in -mia?»

«-Ami -Zezu, -in mia 'klyie 'wupalida, -ami -wa. ⁶-In -so 'wu, -in pla gbe ni 'wu, 'in -we -in 'kaa lenu, wa 'ka we -mi -yla gba.»

⁷Nyuma -wa -yo Solu 'so mia, wa yia 'yiligbe, wa'a -sa gbu -gu nyano nya. Weli -we gbaa 'nu wa nu we, 'in wa'a 'yi nyume yabhlogbo -yo. ⁸Solu 'kaa dudu 'wuso, o 'yli mi -bloda, -zugba o'c 'yi -lu yabhlogbo -yo. O so wa kpaa la, 'in wa -yo o 'so yia -Damasi pla. ⁹O li 'yli ta, o'c 'yi la, 'in o'c li, o'c 'ma.

¹⁰-Zugba -Zezuu 'binonyo yabhlo wa laa Aniasi o mi -Damasi. Nyumaa -Kanyo nee o -yia -mo o 'yli 'wu: «Aniasi!»

'In o yia 'hwuu, o nee: «Nyumaa -Kanyo, -ami ni.»

¹¹Nyumaa -Kanyo nee o -ylae: «-In -so 'wu desleen, -gwele wa laa 'Wusna -Gwele, -in 'plili we -gu. -In mni Zudasu -budu zo, Talisiyu yabhlo wa laa Solu, o mi -Lago bhuhoda, -in 'yibha o -yola. ¹²'In -mo o 'yli 'wu, o ka nukpasu yabhlo wa laa Aniasi -yoyi plada, 'in -mo o yia o sonya -gu lapali, 'in o 'ka lalolu 'yi.»

¹³Aniasi yia we 'bigupali: «'A! Na -Kanyo, in ka 'nu nyuma duun 'hwee nu, nyume ni ka -na nyuma tuklu gbunyuu 'wluo nu -Zeluzalem. ¹⁴'In -seli o yia da, -Lagobubonyaa -cian ka we se o 'nye, nu, nyuma weee, -wa gbaa -na 'hni, o kpa wa, 'in o 'ka wa 'llukpe pali.»

¹⁵Nyumaa -Kanyo nee o -ylae: «-In mni! Ni, in ka -bha nyume -moni -sa na lubhonulu yabhlo nya. Nyuma -wa 'nia Zuifu klaa, wa dudu 'wlulapilunya klaa, Izlaelnyuma klaa, o 'ka wa na 'hni -slolu. ¹⁶Sa o 'kaa sia na 'hni 'gbu, na de yia -muu o -slolua.»

¹⁷Tsun, Aniasi yia mni. O nynthia wee -budu zo, 'in o yia Solu sonya -gu lapali. 'In o nee o -ylae: «Solu, na bheli, da -in mia yida ni, Nyumaa -Kanyo -Zezu ka -mi 'klotlali 'yloogblo. Mo tiea 'mi, -in 'ka lalolu 'yi, 'in Zuzu 'Pupa 'ka -mi ye.» ¹⁸-Bha -bhlokpade, -lu yabhlo 'bhua Solu 'yliya 'wu gaza -kwikwi 'bhisa, we yia bhli, 'in o yia layiyte lolu bhli. O -soa 'wu, 'in wa yia o batizee. ¹⁹Tsun, o bhua lilie, 'in 'kua yia o 'yli yi.

Solu gbaa -Lagogbu -Damasi

Solu -yo -Zezuu 'binonyo ka -tu 'yli sanume nya -Damasi. ²⁰O yia -bha -bhlokpade -Zezuu gbuo gbagbie bhli *-Lagobudu zo. O nee: «-Zezu mi -Lagoo 'Yu nya.» ²¹Nyuma -wa 'nua o weli, 'hwegaga yia wa subha, 'in wa nee: «Nyume -o palidaa nyuma -wa gba -Zezuu 'hni 'klyie 'wu, mo 'ni de mu? 'In gbu -gble sa, o 'ni de wa kpaa yi, 'in o 'ka wa -Lagobubonyaa -cian kwaa?»

²²'Yli weee nya, Solu gbaa -Zezuu gbu 'tite nya. Da o gbaa -Zezu -wa -Lagoo -Bhasanyo ni, Zuifunya mia -Damasi, -we wa 'kaa gba, we 'ni -mi.

²³'Yli sanume pla, 'in Zuifu yia 'wulanonnu, wa 'ka Solu 'bha. ²⁴'In Solu yia we 'nu. 'Yli weee nya, zli -yo sabo, -zugba wa mi gbee plalidanya 'hwegoda, wa 'ka o 'bhaa 'gbu. ²⁵'Yli yabhlo nya, sabo, nyuma -wa -yo Solu 'so mia, wa yia o -cice 'wu ladi. 'In wa yia o 'suo -we gbelia 'gbe, we 'wubita -lali, 'in wa yia o we luv lasibhli.

Solu mi -Zeluzalem

²⁶Solu nynthia -Zeluzalem ni, 'in o yia -Zezuu 'binonyo lubhobhoie layla. -Maa weee yia o sosve bhli. Wa 'yabhlo 'ni we dli 'wudi nu, Solu mi -Zezuu 'binonyo nya.

²⁷Banabasi yia o 'wubhu, 'in o -yo o 'so yia tietienyaa -gbe mni. 'In o yia wa -yla Solu gbu gba. Sa Solu -yo Nyumaa -Kanyo 'so gbelia, 'in o yia o -yla gbu gba klaa, 'in sa Solu gbaa -Lagogbu -Zezuu 'hni nya -Damasi, -zugba nyano 'ni o dlu -mi, Banabasi yi 'yaa -muu gba wa -yla. ²⁸-Mu bhla, Solu -yo tietienya mi. O mni, 'in o yia wa -gbe -Zeluzalem, -zugba o gba -Lagogbu Nyumaa -Kanyo 'hni nya, nyano 'ni o dlu -mi. ²⁹Zuifu -wa gbaa gletiweli, o -yo wa yia 'wugbeli, 'in wa yia weli 'wusisali. Nu, -maa mi o dideda, wa 'ka o 'bha. ³⁰-Lagonyuma 'nua sa we, 'in wa yia Solu Sezalegbe 'wu kwa. 'Bhie, wa yia o yoo 'pa Talisigbe nukple.

³¹-Mu bhla -leglizu -yo -dloo, Zudee -yo Galilee -yo Samalii -dudu weee -gu. -Zugba wa temani dlu, 'in wa zu Nyumaa -Kanyo 'nuhwe. 'In Zuzu 'Pupa yia wa 'wusa, 'in wa yia 'wuzumantie bhli.

Enee puepuegbu

³²We -ka Pielu, -moa mia dudu weee -gu 'plilida -Lagonyuma 'wutalie nya. 'Yli yabhlo nya, 'in o yia -Lagonyuma -wa mia

Lidaagbe nukplɛɛ -gbe mni. ³³ 'In ɔ yia -mɔ nyume yabhlo wa laa Enee 'yi, -zugba -mɔɔ pi -mɔɔ -bita -gu la -zu gbeta, ɔ 'kukuee 'gbu. ³⁴ Pieli nɛɛ ɔ -ylae: «Enee! -Zezu Klisi ka -mi pue. -In -sɔ 'wu, -in gli -na -bita -na 'de nya.» -Bha -bhlokpade Enee -sɔa 'wu. ³⁵ Lidaa -nyuma weee -yɔ Salɔɔn -dɔdɔ -gu -nyuma weee 'yia ɔ -yɔ nɔda ni, 'in wa yia -Lago pla.

Tabitaa sɔa 'wu tɪtɪhe lɔ

³⁶ Ni, 'ɲwɔnɔ yabhlo mi -Zopeegbe 'wu, -Zezuu 'bunɔɲwɔn ɔ mia. 'Mɔ wa laa Tabitaa, we ji -wa «lue» * gɛkɪwɛɪt 'wu. 'Yɪ weee nya, ɔ nua gbuzɔnɔn gbu lɛ, 'in ɔ bea bob-abhanya -yɔ. ³⁷ 'Yɪ yabhlo nya, 'in ɔ yia gu bhli, 'in ɔ yia tɪ. Wa budɔa ɔ 'kwie, wa yia we lapali -budu 'wlu, -mɔ komi yabhlo zɔ. ³⁸ -Zezuu 'bunɔnya -wa mia -Zopee, wa ka 'nɔ ni, Pieli mi Lidaagbe 'wu, -we mia -Zopee kwesi. Wa yia nyuma 'sɔ tie, ni, wa mni ɔ laa wɛɪ ni nya: «-Na zukpa -wa, -in 'na -gwɛɪɪ -mɔ -ni. -In yi!»

³⁹ Tɔn, Pieli -sɔa 'wu, 'in ɔ -yɔ wa yia mni. Da ɔ nyɪa -mɔ, 'in wa yia ɔ weee komi -we mia -budu 'wlu zɔ kwa. -Dugbaɲwɪ weee bea ɔ kwesi wie nya. Zɔbana -yɔ -bana -we Tabitaa nua lɛ, -zugba ɔ -ga 'yɪiyɔ, 'mu wa -sɪlɔua ɔ 'klv. ⁴⁰ Pieli wɛɪɪa nyuma weee -budu zɔ, ɔ kolva 'kukolu 'yɪ, 'in ɔ yia -Lago bhuhhoe. ɔ 'bhitiia 'kwiee gbɛgbɛɪn, 'in ɔ nɛɛ: «Tabitaa, a -sɔ 'wɔ!» Tabitaa -bloa 'yɪ, ɔ 'yia Pieli -yɔ, 'in ɔ yia 'wɔsɔ, ɔ yia ladi. ⁴¹ Pieli kpala ɔ sɔ -yɔ, 'in ɔ yia ɔ 'wɔbhɔ. ɔ laa -Lagɔnyuma -yɔ -dugbaɲwɪ, 'in ɔ yia ɔ wa 'klvɪlɔlu, -zugba ɔ -ga 'yɪiyɔ. ⁴² -Zopeegbe 'wu -nyuma weee yia we 'nɔ. -Bha nyuma duun zva Nyumaa -Kanyɔ dɪ -gu. ⁴³ Pieli ka 'yɪ sanumɛ li -mɔ -Zopee, -zelibhanyɔ yabhlo wa laa 'Simɔɔɔ -gbe.

10

Kɔɪnɛu 'yɪlikakie Sezalegbe 'wu

¹ -Mɔ Sezalee, nukpasu yabhlo mi -mɔ, 'mɔ wa laa Kɔɪnɛɪ. Wɔmɔsɔ 'slɔjaa 'wlu ta lɔ -slɔja glv gbu -zakpa -bhlo wa laa Itali -nyuma, wa 'yugalɪnyɔ ɔ -mia. ² Nukpasu -mɔni, -Lago ɔ zva -bha. 'In ɔ -yɔ ɔ -buduɲwɛɛ -nyuma sɔ sɔa -Lago. Zuifɔv bobabhanya duun ɔ saa 'wu. 'In ɔ bhuhhoea -Lago 'kɔmɔv. ³ 'Yɪ yabhlo nya, jibheza, lɛɪu

tanɔ nya, -Lagɔɔ 'anzi yabhlo yia ɔ 'kɔɪɪɪɪ ɔ 'yɪ 'wu. Kɔɪnɛɪ yia we -yɔyɪ vaa. 'In -mɔv yia ɔ -gbe pla. 'In we nɛɛ ɔ -ylae: «Kɔɪnɛɪ!»

⁴ ɔ ylaa -Lagɔɔ 'anzi tenyɪi, 'in -nyanɪgbɔ yia ɔ -kpali. ɔ nɛɛ we -ylae: «Na -Kanyɔ, lɛɛ -lu we -ma?»

-Lagɔɔ 'anzi yia we 'bɪgɔpali ɔ -ylae: «-Na -Lagɔɔ bhuhhoe wɛɪ -yɔ zɔzɔnɔnya -in nua bobabhanya -yla lɛ, -Lago ka we gbu -yɔɲwɪ. ɔ 'ni -mi 'wɔdɔv. ⁵ -In tie dɛsɪɛn nyuma -Zopee, nyume yabhlo mi -bha, 'mɔ wa laa Simɔ Pieli. Wa -yɔ ɔ 'ka yi. ⁶ -Zelibhanyɔ wa laa 'Simɔɔ, -ɔ ka -budu mia gumunyuu -gɔgɔ -gu ni, ɔ -gbe Pieli mia.» ⁷ Da -Lagɔɔ 'anzi -we -laa ɔ wɛɪ mɪa, tɔn, 'in Kɔɪnɛɪ yia ɔ zɔɪubhonɔnya 'sɔ -yɔ ɔ 'slɔjayu yabhlo mia ɔ lubho nɔda la. Ni, ɔɔ 'slɔjayu mia, -Lago -mɔɔ zɔ 'yaa -bha. ⁸ Gbu -we 'plɪa, ɔ gbaa we 'bɪgɔ wa -yla weee 'bhie, ɔ yia wa tie -Zopee.

Pieli 'yɪlikakie -Zopeegbe nukplɛ

⁹ We zɪ zɪa, da wa mia -slɔ 'yɪloogblv, 'in wa mi -Zopee -yɔ ɔɪpada, -bha Pieli -gbɪaa -budu 'wlu * . Midiii gbɛgbɛɪn, ɔ -gbɪaa -mɔ, 'in ɔ 'ka -Lago bhuhhoe. ¹⁰ -Sɪɛn, ɲwɔ 'bhaa ɔ, ɔ 'yɪbha ɔ 'ka li. Da wa mia ɔ -yla lɪlɪlu pida, -bha -lu yabhlo -Lago 'paa yoo yia ɔ 'yɪ -gu. ¹¹ ɔ 'yia yalɪ -yɔ ɲwɛ -kalɪda, -bha -lu yabhlo 'bhva -mɔ. Wee -lu mia, we 'wɔ sa 'naa 'kadɔ, mɔ 'bhva yalɪ, nɛɛ -lu wa kpa la gwɪgwɪ -mnua 'yɪ, 'in we yia kwɪi. ¹² 'In nua weee -we kaa 'lali -mnua klaa, lagbizeli -numa klaa, we -yɔ zia weee mi we 'wu. ¹³ Wɛɪ yabhlo nɛɛ ɔ -ylae: «Pieli, -in -sɔ 'wɔ, -in 'bha, 'in -in 'ka li!»

¹⁴ Ni, Pieli 'pala we 'bɪgɔ: «'Ao! -Innyal Na -Kanyɔ, -we ka gbu -wa, 'in 'nia -slɔ pɪnkantɛ -yɔ -na -gba li.»

¹⁵ Wee wɛɪ -bhlokpade -zakpa 'sɔnɔ yia gba, we nɛɛ: «-We -Lago tɪa 'wu 'wlalaa ni, -mi 'na 'yɪɪ we pɪnkalu 'bhisa -ni.» ¹⁶ We 'plɪɪ 'wɔ la -zakpa ta, 'in we -lu yia yalɪ lɔmni.

¹⁷ Ni, -we ɔ 'yia dɛ ɔ 'yɪ 'wu, we 'ji Pieli 'yɪbhaa ɔ 'dɛ la, 'lee sa -mɔv 'ji 'ka -mia? Wee bhɪa ni nya, nyuma -wa Kɔɪnɛɪ tiea, wa yia 'Simɔɔɔ -budu -yɔɪayɪbha. Ni, -sɪɛn wa mi ɔ -buduu klɔlɔ ɲwɛɛ. ¹⁸ Wa laa, 'in wa yia layɪbha: «'Lee -budu ni ɲwɛɛ Simɔ Pieli mia yi?»

* 9:36 -Dɔkasi. * 10:9 Wee -buduu -ba -bɛdɪɛɛ.

¹⁹ Pielɩ mɩ -slɔ -we ɔ 'yia ɔ 'yli 'wɔ, we 'ji -gu 'wlukɔvɩ lapupalida, -bha -Lagɔɔ Zuzu gbaa ɔ -ylae: «-In -tali, nyuma ta mɩ -na da -talida. ²⁰ -In -sɔ 'wɔ, -in 'sibhli la. 'In -in 'na kpekeli -ni, -in -yo wa 'sɔ mni, -amɩ tiea wa.»

²¹ Pielɩ 'sibhli la, 'in ɔ nɛɛ waa nyuma -ylae: «Nyume yabhloo da a mia -talida yi? -Amɩ -wa. -A 'nu -mɔ? Lɛɛ gbɩ 'wɔ a yi -nyaa?»

²² Wa nɛɛ ɔ -ylae: «Kɔlɔnɛɩ -ɔ -wa Wlɔmɩv 'slujaa glɩ gbuu 'yugalɩnyɔ ni, mɔ tiea -aun. Nyume tiklu -wa, 'in ɔ zua -Lagɔ 'nɔɔɔɔɔ. Zuifɩv dɩdɩ -gu -nyuma weee saa ɔ zɔzɔnɩv 'dɩ. 'Yli yabhlo nya, -Lagɔɔ 'anzi yabhlo yia ɔ 'tɔlɩa yi. Nu, ɔ tie -mɩ nyuma 'wɔ. Wa la -mɩ, -in yi ɔ -gbɛ, 'in welunya -in 'kaa gba, ɔ 'ka we yukwli pɩlɩ.» ²³ Tɔvɩ, Pielɩ yia wa 'wɔbhu ɔ 'lakpanya nya, 'in wa yia ɔ -gbɛ -gu.

Zli zlia, 'in Pielɩ yia 'wɔsɔ. 'In ɔ -yo wa 'sɔ yia mni. -Lagɔbhelia -tɔlɩa -wa mia -Zopee, -maa yia wa yoo kwa. ²⁴ We zlu 'sɔnɩ zlia ni, 'in wa yia Sezalee nyini. Kɔlɔnɛɩ ka ɔ -budɩɔɔɔɔɔ -nyuma -yo ɔ jiji -talea la. Wa ka 'wluɔɔɔɔɔ -budu zɔ, -zugba wa wɩ Pielɩ. ²⁵ Da Pielɩ nyinia Kɔlɔnɛɩ -budɩɔɔɔɔɔ, ɔ 'ka plaa yi, -bha Kɔlɔnɛɩ yia ɔ yoo -saa. 'In ɔ yia 'wɔkwli tenyii, ɔ 'ka Pielɩ fɩsa, -mɔɔ 'nɔɔɔɔɔzɩɩɩ nya. ²⁶ 'In Pielɩ yia ɔ 'wɔbhu. ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «-In -sɔ 'wɔ, ni, nyume -amɩ -mɩ 'ya.» ²⁷ 'Bhie, ɔ yia gbada -tɩ Kɔlɔnɛɩ nya. 'In ɔ yia -budu zɔ pla. Pielɩ yia nyumaa -zlo -yɔɩ 'wluɔɔɔɔɔ. ²⁸ ɔ nɛɛ wa -ylae: «A -yi we 'ji ni, we se 'ni Zuifɩ -yla -mɩ, ɔ -yo ɔ 'nia -Lagɔ -yi 'ka ladi. 'In ɔ 'ni we se -ka, ɔ 'ka -mɔɔ -budu zɔ pla. -Lagɔ ka 'mɩ we 'klɩslɩlɩ ni, in 'na ylalɩ nyume yabhlogbɔɔ pɩnkanyɔ -yo titinanyɔ 'bhisa -ni. ²⁹ We 'dɛɛ 'gbɩ, da a laa 'mɩ, 'in in yia yi, 'in in 'nia -gla zɩ. -We ka 'gbɩ a yia 'mɩ la, in 'yibha in 'ka we 'nu.»

³⁰ Kɔlɔnɛɩ yia we 'bɩɔɔɔɔɔ: «We 'yli -mɩvɩ ni, weɛ lɛlɩ -bhlokpade nya, 'yɩɔɔɔɔɔ lɛlɩ tanɩ nya, in mɩ -Lagɔ bhuhhoeda na 'dɛɛ -gbɛ. -Bha -bhlokpade nyume yabhlo kaa lɩlibana 'wɩ tɩlɩa 'mɩ 'klɩ. ³¹ 'In ɔ nɛɛ 'mɩ -ylae: «Kɔlɔnɛɩ, -Lagɔ ka -na -Lagɔɔ bhuhhoe wɛlɩ -yɔɔɔɔɔ. ɔ 'ni zɔzɔnɩ -we -in nua bobabhanya -yla lɛ 'wɔdɩv. ³² -In tie nyuma -Zopee, Simɔ Pielɩ -gbɛ wa -yo ɔ 'ka yi. -Zelibhanyɔ wa laa 'Simɔɔ, -ɔ ka -budu mia

gumunyuu -gɔɔɔ -gu ni, ɔ -gbɛ Pielɩ mia.» ³³ -Bha -bhlokpade in tiea nyuma, wa mni -mɩ 'bɩ, 'in -in yia yiyigbɩ -yɔɔɔɔɔ. -A 'dɛ weee mɩ -slɛɛn -seli -Lagɔ 'yu, -a 'ka -we Nyumaa -Kanyɔ zua -mɩ ɔɔɔɔɔ yukwli pɩlɩ.»

Pielɩ gbaa Kɔlɔnɛɩ -budɩɔɔɔɔɔ

³⁴ Tɔvɩ, Pielɩ 'bhua wɛlɩ 'wɔ, 'in ɔ nɛɛ: «-Slɛɛn, in ka we 'jiiyibheli gbɔzɔnɩv sa nu, -Lagɔɔ gbɩzi nyuma 'wɩ. ³⁵ Nu, wɛlɩ -gnɩ -bhlo -bhlo 'wɩ, nyume -ɔ zua -Lagɔ 'nɔɔɔɔɔ, 'in ɔ nua gbɩ tiklu lɛ, mɔ nania -Lagɔ dɩdɩ. ³⁶ -Lagɔ ka ɔ wɛlɩ Izlaɛlɩnyuma yoo 'pa. Nu, wɛlɩ -zɔnɩ -wa. 'In -Zezu Klisɩ 'gbɩ, -a 'ka 'wɔtɩtɩɩ -dlɔɔ 'yɩ -Lagɔɔ -gbɛ. ɔɔ -Zezu -wa nyuma weee -Kanyɔ. ³⁷ Bhla -we nya 'Zan *-Batɩsi gbaa nyuma -yla: «A yi, in 'ka aun batizee», we bhla weɛ wɛlɩ -mni dia gwe Galilee. 'In, -mɩv 'bɩɔɔ, -we nua lɛ Zudee -dɩdɩ -gu da weee, amɩaa 'dɛ -yi we 'ji. ³⁸ Sa -Lagɔ ɔɔɔɔɔ Nazaletiyu -Zezu Zuzu 'Pɩpaa 'tɩtɩ nya, a -yi we 'ji. Sa -Zezu 'plɩlɩ dɩdɩ weee -gu gbɔzɔnɩv lɛnɩɩ nya, 'in sa ɔ jipea nyuma weee -wa *Kuzu mia 'klyiɩɩ 'wɩpɩlɩda, a -yi 'ya -mɩv 'ji. -We ka gbɩ -wa, -Lagɔ -yo ɔ 'sɔ mɩ.

³⁹ «-We weee ɔ nua lɛ Zuifɩv dɩdɩ -gu -yo -Zeluzalɛmɩ, -amɩa mɩ we dayunya nya. Wa ka 'ya ɔ 'bha ɔ *su -gu lakɩlɩɩ nya. ⁴⁰ 'In 'yli 'sɔ we taa zli, -Lagɔ yia ɔ 'wɔbhu tɩtɩlɩnya lɩ. 'In ɔ yia we lɛnɩ, ɔ 'ka -amɩa ɔ tɩtɩɩnya 'klɩtɩlɩ. ⁴¹ We 'ni nyuma weee 'yɩ ɔ, -amɩa -Lagɔ -saa -bha 'cɩn ɔ gbɩv dayunya nya, -amɩa -wa. Da -Lagɔ 'bhua ɔ 'wɩ tɩtɩlɩnya lɩ, -amɩa -yo ɔ lia, 'in -a -yo ɔ yia 'ma. ⁴² -Zezu nɛɛ -aun -yla, -a gba -Lagɔgbɩ nyuma -yla, 'in -a gba ni, 'mɔ -Lagɔ palɩ la, ɔ 'ka tɩtɩlɩnya -yo 'yɩliɩɩganyaa -yɔɔɔɔɔ 'wɔbhu. ⁴³ -Lagɔgbɩv -falpanya weee ka ɔ gbɩv dayɩgbɩ gba. Wa nɛɛ: «Nyume -ɔ -ka -Zezu dlɩ -gu zɩ, 'in -Lagɔ tɩa -mɔɔ -yɔɔɔɔɔ 'wɩ, -Zezuu 'ɔɔɔ 'tɩtɩɛ 'gbɩ.» »

Nyuma -wa 'nia Zuifɩ, Zuzu 'Pɩpa ka wa -gu lasibhli

⁴⁴ Bhla -we nya Pielɩ mia gbada, -wa mia ɔ wɛlɩ yukwli pɩlɩda, 'in Zuzu 'Pɩpa yia wa -gu lasibhli. ⁴⁵ Zuifɩv -Lagɔnyuma -wa -yo Pielɩ 'sɔ nɔa, -maa 'yia we -yo ni, -Lagɔ ka -wa 'nia Zuifɩ Zuzu 'Pɩpa -gu lamneni, 'in ɔɔɔɔɔ yia wa sɩbha. ⁴⁶ 'In -Lagɔnyuma yia waa nyuma ɔɔɔ wɛlɩ -putunya 'nu, -zugba wa mni -Lagɔɔ 'ɔɔ 'kadu.

⁴⁷ 'In Pielu n̄e: «Nyuma Zuzu 'Pupa 'sibh-lia -gu la -an 'bhisa, -a mneni -a 'ka gba wa 'na batizeli wa 'nyu nya -nu?»⁴⁸ 'In Pielu n̄e, wa batizee wa -Zezu Klisu 'ḡni nya. 'In wa 'd̄e weee n̄e Pielu -yla, ɔ -yɔ wa 'sɔ -tu 'yli sanume nya.

11

*Pɔlu saa 'bigu d̄i -Zeluzalem̄v leglizi -yia

¹ -Zeeu tietienya -yɔ -Lagobhelia -wa mia Zudee -dudu -gu ka 'nu nu, nyuma -wa 'nia Zuifu, wa ka -Lagogbu -yɔḡwuu. ² Da Pielu yia lu -Zeluzalem̄v, -Lagonyuma -wa mia Zuifu nya, 'in -maa yia ɔ tu d̄li. ³ Wa n̄e: «-In ka nyuma 'nia kn̄i 'wu mu -gbe pla*, 'in -in -yɔ wa 'sɔ yia li!»

⁴ -Bha Pielu gbaa wa -yla, -we 'pl̄a -bhlo -bhlo, we bhlii we gwed̄ida, ɔ n̄e wa -yla: ⁵ «'Yli yabhlo nya, in mi -Zopeegbe 'wu, da in mia -Lago bhuhhoeda, 'in -lu yabhlo -Lago 'paa yoo yia na 'yli -gu yi. Wee 'yli 'wu, in 'yia -lu yabhlo -yɔ, -zugba we sibhli la na gbeḡbein. Wee -lu 'wlu sa 'naa 'kad̄v. We mi lakpada we ḡwḡwi -mnua 'yli, -zugba we bh̄u yal, 'in we yia 'mi kwesi nyini. ⁶ In ylaa we nukple tenyii, 'in in yia numa kaa 'lali -mnua klaa, -fliinuma klaa, lagbizeli -numa klaa, 'zianya klaa -yoyi. ⁷ Toun, 'in in yia weli yabhlo 'nu, we n̄e 'mi -yla: <Pielu, -in -sɔ 'wu, -in 'bha, 'in -in 'ka li!»

⁸ «'In in n̄e: <'Ao, na -Kanyɔ, -unnya! In -ka bhaa 'wlu, puunkalu -yɔ -na -gba 'ni -sl̄o na ḡwee pla.»

⁹ «'In we 'son̄v nya, wee weli yia yal̄i 'bh̄v, 'in we n̄e 'mi -yla: <-We -Lago tia 'wu 'wlaaa ni, -mi 'na 'yili we puunkalu 'bhisa -ni.»¹⁰ We nu 'sa -zakpa ta. 'Bhie, we 'd̄e weee yia yal̄i l̄m̄ni.

¹¹ «We bhla toun, nyuma ta -wa 'bhua Sezalee, -wa wa tiea 'mi 'wu, -budu -we ḡwee in mia, 'in wa yia -bha nyini. ¹² -Lago Zuzu n̄e 'mi -yl̄ae: <-In 'na gbizili nyuma 'wu -ni, -in -yɔ wa 'sɔ m̄ni.» -Am̄iaa -Lagobhelia gbelibhlo -wa -yɔ 'mi 'sɔ yia da -seli ni, ma kwaa 'mi yoo Sezalee. 'In -a 'd̄e weee yia Kol̄uneu -budu ɔ pla. ¹³ -We yla Kol̄uneu ni, ɔ yia we gba -an̄ -yla. Sa ɔ 'yia ɔ -budu ɔ -Lago 'anz̄i 'yiligbeda, 'in -m̄v yia ɔ -yla gba: <-In tie nyuma -Zopee, nyume wa laa Sim̄o Pielu, wa -yɔ ɔ 'sɔ 'ka yi. ¹⁴ Sa -in

'kaa nu, 'in -in -yɔ -na -buduḡwee -nyuma 'kaa gbu 'wobhu, ɔ 'ka -mi -yla we gba.»

¹⁵ «Da in bhlii wa -yla gbu -gbaḡie, 'in Zuzu 'Pupa yia wa -gu lasibhli. Sa we 'sibh-lia -amia -gu la we gwed̄lida, 'sa. ¹⁶ Toun, Nyumaa -Kanyɔ weli ɔ gbaa zl̄me, 'in we yia 'mi d̄lu lasibhli: «*Zaan ka batizee 'nyu nya, nu, -Lago 'ka an̄ batizee Zuzu 'Pupa nya.»¹⁷ Zli -a ḡwnua Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbu -yɔ, 'in -Lago yia ɔ Zuzu 'Pupa -an̄ 'nye. 'Sa -Lago 'nye 'yaa wamia ɔ Zuzu 'Pupa. Nyɔɔ -ami mia, 'in in 'ka gba -we -Lago 'kaa len̄v, ɔ 'na n̄v̄v̄ we l̄e -nia?»

¹⁸ -Lagonyuma 'nua welyn̄ya -m̄ni, 'in we yia wa d̄li zobeli -d̄lɔɔ. Wa -m̄nina -Lago 'ḡni, 'in wa n̄e: «Gbuzon̄v -wa, nyuma -wa 'nia Zuifu, -Lago ka se wa 'nye, wa 'ka wa d̄li 'bhiti, 'in wa 'ka 'yliyogagie -zon̄v 'yi.»

Antios̄v -Lagonyuma

¹⁹ Etienu t̄lit̄ie 'bigu, 'in wa yia -Lagonyuma 'kliye 'wupal̄ie bhli. 'In -maa yia lam̄eni da weee. Tolva m̄ni Fenisi, Sipl̄v -yɔ Antios̄v. 'In wa -ka -Lagogbu gbaa m̄ni, Zuif̄v 'dek̄pua -yla wa gbaa we. ²⁰ -M̄v bhla, Sipl̄v -yɔ Silenu -Lagonyuma tolva ka Antios̄v yi, -zugba wa gba Nyumaa -Kanyɔ -Zeeu gbuzon̄v gbu, nyuma -wa 'nia Zuifu -yla. ²¹ -Lago 't̄t̄e -yɔ wa 'sɔ mu 'gbu, nyuma duun yia wa weli -gu laḡwnunu. 'In wa yia wa 'd̄e -Lago yoo 'nye.

²² -Zeluzalem̄v *leglizi 'nua gbunya -m̄ni, toun, wa yia Banabasi tie Antios̄v. ²³ Da ɔ nyinia -m̄v, sa -Lago nua -Lagonyuma 'nan̄i 'wu, ɔ 'yia we -yɔ, ɔ yia we 'm̄na li. 'In ɔ yia wa 'd̄e weee 'k̄wayli 'pa, nu, wa -tu -Lago 'wu d̄li weee nya tiklu. ²⁴ Banabasi mi nyume -zon̄v nya, Zuzu 'Pupa ka ɔ ye, 'in ɔ kaa d̄li. 'In we 'gbu nyumaa -zlo yi 'yaa -maa 'd̄e -Lago yoo 'nye.

²⁵ -M̄v 'bigu, Banabasi yia Sol̄v dataita m̄ni Tal̄is. ²⁶ Da ɔ 'yia ɔ, 'in ɔ -yɔ ɔ 'sɔ yia Antios̄v yi. Wa 'd̄e 'sɔ li -bha -zv -bhlo waa -Lagonyumaa -gbe, -zugba wa sl̄olu nyumaa -zlo d̄li -zv gbu. Nu, Antios̄vgbe 'wu wa laa -Zeeu 'bunonya Kletien̄ tiatia.

²⁷ We bhla, -Lagogbu -fal̄ipanya tolva 'bhua -Zeluzalem̄v, 'in wa yia Antios̄v yi.

²⁸ Wa 'yabhlo wa laa Agabus̄i -s̄aa 'wu -Lago Zuzu nya, ɔ n̄e, ḡwɔ 'kad̄v yia dayli yia dudu weee -gu. 'In wee ḡwɔ yia yi bhla -we nya Klodu mia nyumaa 'wlulapul̄nyo

* 11:3 ḡl̄ekt̄weli n̄e «kn̄iplanya».

13

Zuzu 'Pupa tiea Banabasi -yo Sölu

¹ Antiosu leglizi 'wu, -Lagobbu - falupanya -yo nyumaa gbuslolunya mia - bha. Wa nni nu: Banabasi, 'Simeo wa laa nyume -ylukpa, Silenyu Lusiusu, nyumaa 'wlulapulunyö Ewlodu Antipasu jijli -tale Manaee -yo Sölu. ² 'Yli yabhloo zli, da wa mia -Lago bhuhhoeda, -zugba wa pla 'sun, Zuzu 'Pupa nee wa -ylae: «A -sa -bha Banabasi -yo Sölu wa 'de saa, lubho -we ka 'gbu in yia wa la, wa 'ka we nu.» ³ Wa yia 'sun -plada -yo -Lago -bhuhhoeda -tu. -Muu 'bigu, 'in wa yia Banabasi -yo Sölu so 'wluo lapali, 'bhie, wa yia wa 'yitide, 'in wa yia mni.

⁴ Zuzu 'Pupa tiea Banabasi -yo Sölu, 'in wa yia Selusii mni, -bha wa 'bhua 'glu 'wu. 'In 'nyunyididudu wa laa Siplu, wa yia -mo mni. ⁵ Da wa nyia Salami, 'in wa yia -Lagobbu gbagbe bhli Zuifvu -Lagobudunya zo. 'Zan Maluku -yo wa 'so mi, -zugba o sa wa 'wu.

⁶ Wa -dia 'nyunyididudu 'wu, 'in wa yia Pafosugbe nukple nyini. -Mo wa -yo -dlabha -lenunyo yabho wa laa Baali -Zezu gbelia. Zuifu, -o laa o 'de -Lagobbu -falupanyo, mo -wa. ⁷ 'Nyunyididudu 'wlulapulunyö Seljiusu Pölusu -gbe o -dula la, 'ylimnanyo mo. Oo dudu 'wlulapulunyö laa Banabasi -yo Sölu, o 'yibha o 'ka -Lagoweli 'nu 'gbu. ⁸ Nu, -dlabha -lenunyo wa laa gletiweli 'wu Elimasi, -mo 'ni 'yibha, 'nyunyididudu 'wlulapulunyö nwnu -Lagobbu -yo, we 'gbu o yia Banabasi -yo Sölu tu dli. ⁹ Zuzu 'Pupa yea Sölu wa la 'yaa *Pölu, o ylaa oo Elimasi 'yliya 'wu tenyii, 'in o nee o -ylae: ¹⁰ «-Dawli bhabha -yo 'nyii -kanyo, 'Kuzuu 'yu, -o -wa gbuzönu weee tunyime! -In 'nia -Lagoo lenugbu da 'wolasale 'yilgbelia yii? ¹¹ -Sleen -in pu yukwli: Jelitape yia -mi bhuta, -in 'ka 'lo. 'In -in 'na 'ka 'yilu -yoyi bhla yabhlo nya.»

-Bha -bhlokpade, Elimasi 'loa, 'in o yia nikpise 'wu -tu, -zugba o bhuhuli so la, nyume -o 'kaa o so lakpaa datale nya. ¹² Da 'nyunyididudu 'wlulapulunyö 'yia -we 'plia -yo, 'in o yia -Lago -plagbu -yoywnu. 'In -Lagobbu wa mia -sloluda, we yia o dli kwezi bhabha.

Pölu -yo Banabasi 'so mnia Antiosu Pisidii -dudu -gu

¹³ Pafosugbe 'wu, Pölu -yo o nononya - bhoa 'glu 'wu, 'in wa yia Pelizigbe nukple mni, Panfilii -dudu -gu. -Bha 'Zan Maluku 'bhua wa 'bi, 'in o yia -Zeluzalem lumni. ¹⁴ -Muu 'bigu, wa 'bhua Pelizi, 'in wa yia Antiosu mni Pisidii -dudu -gu, bhv -gu. Zuifvu *Nyapeyli nya, 'in wa yia -Lagobudu zo pla, 'in wa yia ladi. ¹⁵ Da wa bhua tite -yo -Lagobbu -falupanyaa 'sebhe zelizelie, 'bhie, -Lagobuduu -cian nee Pölu -yo Banabasi -yia: «Bheliam, we -ka gbu a 'ka gba, 'in a 'ka nyumaa dli latemani, a mneni a 'ka we gba!»

¹⁶ Pölu -soa 'wu, o 'paa so, 'in o nee: «Izlaelu nyuma, amia buboa -Lago, a pulu 'mi yukwli! ¹⁷ Izlaelinyumaa -Lago -sa -bha -amiae dukpasu, 'in o yia wa zumanu da laga 'wu Ezipotu -dudu -gu. 'Bhie, o yia wa Ezipotu -sa o 'tite nya. ¹⁸ 'In o yia wa zu dudu beblee -gu, we mneni we 'ka -zuv glu 'so nywe nyini. ¹⁹ 'In o yia zua gbeso lasa Kanaa -dudu -gu. 'In o yia -maa dudu o nyuma 'woladili, 'in we yia -maanu -ze. ²⁰ -Muu li -zuv 'wlu so -zuv glu 'so 'ya kugbua (450).

«'Bhie, o yia -amiae dukpasu gbuwobhunya 'nyeda -tu tuklu, 'in we yia -Lagobbu -falupanyo Samuelu bhla yli.

²¹ «-Muu 'bigu, -amiae dukpasu yia -Lago wa 'wlulapulunyö -zlali. 'In -Lago yia wa Kisu 'yu Saulu 'nye, Bezamee zwaylinyume nya. -Moo pulu wa 'wlu la -zuv glu 'so. ²² -Muu 'bigu, -Lago -saa Sölu kwnee, 'in o yia -Davidi o 'bigupali. 'In -Lago nee -Davidi daae: «In ka -Zesee 'yu -Davidi 'yu na dlu da -nyume nya. -We weee in 'yibhaa, le o yia we nya.»

²³ «-Davidu zwaylinyume yabhlo -wa -Zezu, 'mo -Lago -saa -bha *Izlaelu Gbuwusanyo nya. Sa o gbaa zlume we 'sa. ²⁴ -Zezuu yiyie 'yu, Zaan yia Izlaelinyuma weee la. O nee wa -yia: «A 'bhiti amiae dli, 'in wa 'ka an batizee.» ²⁵ Da Zaan mia o lubhoo 'wlu 'bhada, 'in o nee: «Amia dli, nyoo in -mia? -Lagoo -Bhasanyo, -o a mia wuda we 'ni -ami. A -tali, yia o yia 'mi luv, 'in, in 'ni we 'klv -ka in 'ka o -sawklaa 'llukpe -blo.»

²⁶ «Na bhelia, amia Abaamu zwaylinyuma, 'in amia mia -seli -Lago bubuee 'gbu, -a 'de weee -yia -Lago 'paa nyumaa gbuwusaweli -mni yoo. ²⁷ Nu, -Zeluzalem -nyuma -yo wa 'yugalunya 'ni -Zezu yibheli *nyumaa Gbuwusanyo nya. 'In -Lagobbu -falupanyaa weli -we wa zelia

Zuifuv Nyapeyli weee nya, wa 'ni -muv 'wulanu. 'In wa yia we lenve gbal -Zezuu 'bhahue nya. ²⁸ 'In weli -we -gu wa 'kaa o 'bha wa 'ni we 'yi. 'In wa nee Pilati -yla, -moo 'bha o. ²⁹ -We -Lagosebhe gbaa -Zezuu daa, wa bhia we lenve, wa -saa o *su -gu, 'in wa yia o gbawla 'wu ladi. ³⁰ 'In -Lago yia o 'wobhu tlitlunya glaa. ³¹ 'In nyuma -wa -yo -Zezu 'so 'bhua Galilee -dudu -gu, 'in wa yia -Zeluzalemu mni, o ka o 'de -maa 'kludlolu 'yil duun nya. -Maa mia -sleen o gbudayunya, -zugba wa -yo o gbu -gbagbie mni Izlaelunyuma -yla.

³² «'In gbuzonu -we -Lago gbaa zlume -amaa dukpas -yla, 'mu -a yia aun -yla gbaa. ³³ -Amaa, wa 'yuoyua -yla -Lago nua -sleen we le, -Zezuu 'wobhubhue nya tlitlunya glaa. We mi celida Luusebhe luvu 'sonu 'wue:

<-Mi -wa na yu,

'in we 'bhu -zeen 'wu,

-ami -wa -na dide.>

³⁴ -Lago ka zlume we gba. Nu, -Zezu o yia 'wobhua tlitlunya glaa, 'in o 'na 'ka 'masleen tli. 'In o nee wee gbu -muni dae:

<-Mowlulu -zonunya in gbaa in 'ka -Davidi 'nye,

'mu na yia aun 'nyea.>

³⁵ We 'gbu, we mi 'ya celida Luusebhe da yabhloe:

<-In 'na 'ka -na -mowlunyo 'yitide

o 'ka 'bhoka 'wu zen.>

³⁶ Da nyumaa 'wulupilunyo -Davidi -gaa 'yiliyo, sa -Lago 'yibhaa, 'in o yi 'saa o lubho nu. O tlia, wa 'bhlua o, o dukpas kwesi, 'in o yia zen.

³⁷ «-Zezu 'ni glu zen, -Lago ka o 'wobhu tlitlunya glaa. ³⁸ Amia, bhelia, -a nee aun -ylae: -Zezuu 'gbu -Lago tia nyumaa -yogbu 'wu. ³⁹ Nu, nyoo nyoo -ka -Zezuu gbu -yogwuu, o 'gbu -na gbonyuuu 'gba bhua -mi 'wlu. Moizu tite 'ni mneni we 'ka we aun 'wlu -sa. ⁴⁰ A zo amia 'de 'yiliyo, gbu -we -Lagobbu -falupanya gbaa, we yi aun yil. ⁴¹ -Lago nee:

<A -tali gbuv 'yilatililinya,

nyegaga subha aun,

'in a 'bhu la.

Nu, gwedigbu na yia lenva amiaa bhla.

Wa -ka we 'di aun -sali,

a 'na 'ka we la gbuzonu.> »

⁴² Da Polu -yo Banabasi mia -Lagobudu zo 'tlada, 'in wa nee wa -ylae: «Amia -a

bhubhoe, Zuifuv Nyapeyli -putu -ka nyini, a yi a 'ka wee gbu -bhloo 'de gba -ain -yil!» ⁴³ Wa bhia 'wlugbelie, Zuifuv -zlo -yo nyuma -putu -wa buboa Zuifuv -Lago, 'in wa yia Polu -yo Banabasi yoo kwa. Polu -yo Banabasi mi wa -yla gbu -gbada, -zugba wa temani wa dlu la nu, wa 'na 'tideli -Lagoo 'nani 'yi -ni.

Polu -yo Banabasi gbaa gbu nyuma -wa 'nia Zuifu -yla

⁴⁴ Zuifuv Nyapeyli -putu nyinia, -wa yia -Lagoweli yukwli pulva, we -tu 'wu -se, wa 'ka wee 'gbee nukpla -nyuma nyee nyini. ⁴⁵ Zuifu 'yia nyumaa -zlo -mani -yo, 'in zenyidli yia wa 'wobho. 'In -we Polu mia gbada, wa bhitia we saputu sa, -zugba wa weli o.

⁴⁶ Polu -yo Banabasi nee wa -yla dlu 'tite nyae: «We mi nu, amia Zuifu -yla wa 'ka yaa -Lagobu gba tia. 'In a mi we kwnee -sada, 'in a nee amiaa 'de nya nu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, a 'ni we 'yiyie 'klv -kaa 'gbu, nyuma -wa 'nia Zuifu, wa gbegbein -a yia mnia!

⁴⁷ «-We Jejitape gbaa -ain -yla, mu ni:

<In ka -mi 'yiligbeli,

dudugu -nyuma weee zli nya.

'In, -in 'ka nyuma gbuwusa weli gba duduv da weee.> »

⁴⁸ Da nyuma -wa 'nia Zuifu 'nua welynua -muni, 'in wa yia 'muna li, wa yia -Lagoo 'hni -muni o weli -zonuv 'gbu. 'In -wa -Lago -saa -bha 'cun, wa 'ka 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'yi, 'maa yia -Lago dli -gu zv.

⁴⁹ 'In Nyumaa -Kanyoo weli yia wee duduv weee -gu lamneni. ⁵⁰ Zuifu 'paa 'hnumu -nywnt -wa zva -Lago -bha -yo 'gbee nyuma 'kadu dli yali nu, wa palu Polu -yo Banabasi 'klyie 'wu. 'In wa yia -maa vu wa duduv -gu. ⁵¹ Da Polu -yo Banabasi 'kaa wee 'gbe nukple 'bhu, 'in -maa yia -maa bhv -yo * -bhubhui gboto wa 'gbu. 'Bhie, wa yia Ikoniumu mni. ⁵² 'In 'muna -yo Zuzu 'Pupa yia -Zezuu 'bunonya ye -mo Antiosv -dudu -gu.

14

Polu -yo Banabasi mi Ikoniumu

¹ Da Polu -yo Banabasi nyinia Ikoniumu, 'in wa yi 'yaa -meme Zuifuv -Lagobudu zo pla. Wa gbaa -mo -Lagobu sa kpeen kpeen, Zuifu duun -yo -wa 'nia Zuifu, -maa yia -Lago pla. ² Zuifu -wa 'nia -Lagobu -yogwuu, -maa 'bhua nyuma -tolva -wa 'nia Zuifuv dlu

'wu, 'in wa 'ka -Lagobhelia -yla gbonyuu lenu. ³ 'In Pɔlv -yo Banabasi yia -muv bhla Ikoniumu -tu -daan, -zugba wa gba -Lagɔgbv, nyanɔ yabhlogbɔɔ 'ni wa 'wu -mi. 'In -Lagɔ yia wa se 'nye, wa 'ka gwedighbunya -yo gbv 'kadi lenu. Wa gbaa ɔ 'nanu -gv gbv, 'in -Lagɔ yia we -slolu nu, wa weli mi gbuzɔnu nya.

⁴ 'In wee 'gbee nukpla -nyuma yia 'wudu 'so: tɔlva -zɛa Zuifv -nu, 'in tɔlva yia -Zezuu tietienyaa -nu -zɛ. ⁵ Zuifv -yo -wa 'nia Zuifv, we -yo wa 'yugalunya pupalia gbv, wa 'ka Pɔlv -yo Banabasi 'klyie 'wupa, 'in wa 'ka wa gbɔku 'wubha. ⁶ Da waa nyuma 'so 'nva gbv -muni, 'in wa yia -flii -bho. 'In wa yia Likaoni -dɔdɔv 'gbenya wa laa Listli -yo Delibv mni, we -yo we kwesi -gbenya 'wu. ⁷ 'In wa yi 'yaa -meme -Lagɔgbv gba.

Pɔlv -yo Banabasi mi Listli

⁸ Nyume yabhlo mi Listli, ladida ɔ tua 'kɔmɔv, -we ka gbv -wa, ɔ bhv ka 'ku. 'In wee 'kukue wa gwalila ɔ, ɔ tianv 'ni -slɔ nɔ. ⁹ 'Yi yabhlo nya, -zugba ɔ pulu Pɔlv weli yukwli. 'In Pɔlv yia we -yoyi nu, ɔ dli mi -Zezu -gvv 'gbv, ɔ mneni ɔ 'ka 'pv. ¹⁰ Pɔlv nɛɛ ɔ -yla weli 'tite nyae: «-In sɔ 'wu, -in 'yiligbe -na bhv -gv tiklu!» 'In ɔɔ nyume yia 'wɔblu, ɔ yia nɔnɔve bhli -bha -bhlokpade.

¹¹ Gbunya Pɔlv nva le da, nyumaa -zlo 'yia we -yo, 'in wa yia 'wɔkpi Likaoni -nyumaa weli nya: «-Lagɔnya ka nyuma -zɛ, we ka -amɔaa -gbe lasibhli!» ¹² Banabasi wa laa -Zezuv, 'in Pɔlv -wa gbvgbanyɔɔ 'gbv, wa yia -mɔɔ la Elumesi. ¹³ -Lagɔ wa laa -Zezuv, we -budu 'yiligbe wee 'gbee nwe -yo. 'In we bubɔnyo -yo bhligbɔnya yia yi, 'in ɔ yia we -kpele suu -bvi nya. ɔ -yo ɔ nyumaa -zlo 'yibha wa 'ka Banabasi -yo Pɔlv -zila -yo bubɔlv.

¹⁴ 'In da -Zezuu tietienya Banabasi -yo Pɔlv 'nva wee gbv -muni, 'in wa yia wa 'wu *-bananya yla. 'In wa -yo gwagwie yia nyumaa -zlo glaa mni 'wɔkpi nyae: ¹⁵ «'Oo! Bheliaun, lɛɛ -lu ka 'gbv a nu 'sa? Nu, nyuma -amɔ -mɔa 'ya amɔ 'bhisa. -Lagɔgbv -a yia au -yla gbaa. Nu, a 'bhv -sini -kpvanya -muni 'bi, a 'bhiti 'yliyɔga -Lagɔ gwɛgbɛun! Mɔ nva yali klaa, dɔdɔv klaa, gumunyu -yo we lv -lu wee le. ¹⁶ Bha, bhlasabhla, -Lagɔ ka dɔdɔgv -nyuma wee 'yitide, 'in wa yia wa 'dɛɛ nuv 'yoo bhli.

¹⁷ 'In -muv bhla, -Lagɔ yia ɔ 'dɛ -slolu au

-yla, ɔ zuzɔnɔlɛnɔv nya 'kɔmɔv: ɔ lɔali yalnyu, 'in amɔaa kpa -li zva. 'In ɔ nyɛ au lililu duun, ɔ yelia 'muna au dli zɔ.»

¹⁸ Banabasi -yo Pɔlv ka 'kli 'yi, 'in wa yia gbv weee 'bɔgv 'plilu waa nyuma -zlo -yla, nu, wa 'na bubɔlv wama -ni, 'bhie -maa yia we -yɔɔwɔnu lugada.

¹⁹ We bhla Zuifunya 'bhva Antiozv Pisdii -yo Ikoniumu -dɔdɔv -gv, wa nynia Listli, 'in wa yia nyumaa -zlo lubho. 'In wa yia -maa dli 'wubhu, 'in wa yia Pɔlv gbɔku 'wubha, wa 'ka ɔ 'bhaa 'gbv. 'Bhie, wa yia ɔ 'gbe -gnima kwa, wa mɔa dli nu, ɔ ka tl. ²⁰ 'In da -Lagɔnyuma gbelia Pɔlv, ɔ yia 'wɔsɔ, 'in ɔ yia wee 'gbe nukple lumni. -Muv zli zla, 'in ɔ -yo Banabasi 'so yia Delibv mni.

Pɔlv -yo Banabasi 'bhiti lu Silii -dɔdɔv -gv

²¹ Pɔlv -yo Banabasi gbaa -Lagɔgbv Delibv gbe nukple, 'in nyuma duun yia -mɔ -Lagɔ pla. 'Bhie, wa yia lubhiti Listli, Ikoniumu, we -yo Antiozv Pisdii -dɔdɔv -gv. ²² 'In wa temania -Lagɔnyumaa dli la, -zugba wa pa wa 'kvayli, nu, wa zɔ dli gege. 'In wa nɛɛ wa -ylae: «We mi nu, -a 'plilu siasie duun lv 'bhie, -a 'ka *-Lagɔɔ nyumaa 'wlulapite zɔ pla.» ²³ 'In Pɔlv -yo Banabasi yia nyuma kpas lapali *leglizɔ -bhlo -bhlo zɔ. Wa plaa 'sun, wa bhuhoea -Lagɔ, 'bhie, wa yia waa -Lagɔnyuma -wa zva -Lagɔ dli -gv, -Lagɔ kwɛɛ zɔ.

²⁴ -Muv 'bɔgv, wa 'plilu Pisdii -dɔdɔv -gv, 'in wa yia Panfilii nyini. ²⁵ Wa gbaa -Lagɔgbv Pɛlizigbe nukple, -muv 'bɔgv, 'in wa yia Atalii mni. ²⁶ -Mɔ wa -gblaa 'glv 'wu Atalii, 'in wa yia Antiozv lubhiti Silii -dɔdɔv -gv. -Mɔ wa zva zlumɛ wa -Lagɔɔ 'nani kwɛɛ, lubho -we wa bhia da nɔnɔvɛɛ 'gbv.

²⁷ Da wa nynia Antiozv, 'in wa yia leglizɔ weee 'wlugbeli. -We weee -Lagɔ nva le wa sɔ nya, 'in sa -Lagɔ -kalia -wa 'mɔa Zuifv -yla 'yoo, 'in -maa 'ka 'ya -Lagɔ pla, wa yia we -sa 'bɔgv di nya. ²⁸ 'In Pɔlv -yo Banabasi yia Antiozv -tu -daan -Zezuu 'binɔnya nya.

15

Antiozv gbee -Lagɔnyuma kpɛlia Moizu tite -gv

¹ We bhla -bhlokpade nya, nyuma -tɔlva 'bhva Zudee -dɔdɔv -gv, 'in wa yia Antiozv mni. Da wa nynia -mɔ, wa yia -Lagobhelia gbv -muni slolue bhli, wa nɛɛ: «Sa Moizu

tite gbaa, wa 'pa nyuma kni 'wv, a 'ni 'sa kni pla, a 'ni mneni a 'ka gbu 'wvobhu!»² Pɔlv -yɔ Banabasi 'ni wa weli -yɔɔwɔnu -gbaa, 'in wa -yɔ wa 'sɔ yia wee gbu -muni -gv kpeli bhabha. We 'gbu, wa yia Pɔlv, Banabasi -yɔ Antiosu -nyuma tɔlva tie -Zeluzalemv, 'in wa -yɔ -Zezuu tietienya -yɔ nyuma kpasi 'ka wee gbu -muni gba.

³We 'gbu, wa mi mnumnie -gv, 'in leglizi yia wa -yɔbe, 'in wa yia wa yoo kwa. 'In wa yia Fenisi -yɔ Samalii -dɔdɔ -gv 'plili, sa nyuma -wa 'nia Zuifv plaa -Lago, -zugba wa -yɔ we gbagbie mni. 'In wee 'dizɔnu -muni yia -Lagobhelia weee 'muna 'kadu 'wvwa.

⁴Da wa nynia -Zeluzalemv, 'in leglizi klaa, -Zezuu tietienya klaa, we -yɔ nyuma kpasi yia wa 'lakpasu kpa. 'In -we -Lago nva le wa sɔ nya, wa yia we -sa 'bigɔdi nya -maa -yla.

⁵Zuifv -zakpa -bhlo wa laa Falizinyuma wa glaa -nyuma tɔlva, -wa zva -Zezu dli -gv -sɔa 'wv, 'in wa nɛɛ: «-Lagonyuma -wa 'nia Zuifv, wa 'pa wa kni 'wv, 'in wa gba wa -yla, wa zo Moizu tite 'nuɔw!»

-Lagonyumaa 'wlugbelie -Zeluzalemv

⁶'In -Zezuu tietienya -yɔ nyuma kpasi yia 'wlugbeli, wa 'ka wee gbu -muni 'wvɔsisali.

⁷Wa kpelia kpokpo, Pielɔ -sɔa 'wv, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «Na bhelia, amiaa 'de -yi we 'ji nu, -Lago ka -bha 'mi -sa aun glaa, we 'bi ka 'wvugwle, 'in -wa 'nia Zuifv, 'in 'ka wa -yla -Lagobv gba, wa -ka we 'nu, wa 'ka -Zezu dli -gv zɔ. ⁸-Lago -ɔ -yia nyumaa dli, ɔ ka we -slolu ni, -wa 'nia Zuifv, ɔ ka wa gbu -yɔɔwɔnu, 'in ɔ yi 'yaa wama Zuzu 'Pupa 'nye, -amia 'bhisa. ⁹-Lago 'ni nyume 'wvugbuzi, -a -yɔ wa 'sɔ nyidi. -We ka gbu -wa, ɔ ka wa dli -yɔwɔlv, wa ka -Zezu dli -gv zɔv 'gbu. ¹⁰'In -slɛɛn, lɛɛ -lu ka 'gbu a yla -Lago la? 'In 'gba 'kadu -amiaa dokpasɔ -yɔ -amiaa 'de 'nia mneni -a 'ka 'wvobhu, 'in a di we -Zezuu 'binɔnya 'wlua? ¹¹-Innya! -A di we dli 'wv nu, Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu 'nanu 'gbu, -a yia 'pv, wama 'bhisa!»

¹²Tɔvn, nyuma weee yia ɔwe 'mu, -zugba wa pɔlv Banabasi -yɔ Pɔlv 'sɔ yukwli. Gwedigbɔ -yɔ gbu 'kadɔ -Lago nva le wa sɔ nya -wa 'nia Zuifv nyidi, -zugba wa gba we waa nyuma -yla.

*Zake gbaa nyuma -yla gbu

¹³Da wa bhia gbagbie, 'in *Zake yia weli 'wvobhu, ɔ nɛɛ: «Na bhelia, a pɔlv 'mi yukwli. ¹⁴Sa -Lago ylaa tiatia nyuma 'nia Zuifv,

'in ɔ yia -bha nyumaa -zakpa -bhlo -sa wa glaa, -maa 'ka ɔ -nv -ze, we gbu 'Simɔɔ gbaa -aun -yla. ¹⁵'In wee weli -muni -yɔ -Lagobv -falpanyaa weli yia bhli -bhlo. Nu, we mi celɔda -Lagosebhe 'wvɛ:

¹⁶Jejitape nɛɛ:

«-Muv 'bigv,

lv na yia yia ci,

'in -Davidu -budu bhlia,

'in 'ka we 'subha lv.

'In 'ka we 'subha lv we 'ku -gv,

'in 'in 'ka we 'yigbeli.

¹⁷'In nyumaa pni weee yia Jejitape 'yoo dataha.

Cun, nyuma -wa 'nia Zuifv in laa

wa 'ka na -nv -ze, ma -wa.»

¹⁸-We Jejitape gbaa mu mia de.

ɔ ka wee gbunya -muni -slolu 'cun,

-muv 'bi ka 'wvugwle,

'in 'sa ɔ mia we lenɔda. »

¹⁹Zake yia we -gudi: «We 'gbu, -we na yia -yɔ, nyuma -wa 'nia Zuifv, -wa plaa -Lago, -a 'nia siali wa -ni. ²⁰Nu, -a celɔ wa 'wvɛ: wa 'na lili -zila -bɔbɔnume -ni, we ka pvn. 'In wa 'na nunu mɔnɔgbv le -ni. Nume -we 'pɔn 'nia 'wvɔtla, we -yɔ nume 'pɔn -tɔkpa, wa 'na lili we -ni. ²¹-We ka gbu -wa, bha bhlasabhla, nyuma slolua Moizu tite 'gbe -bhlo -bhlo 'wv, -zugba wa zelɔ we -Lagobudunya zɔ, *Nyapeyli weee nya.»

'Sebhe wa 'paa -Lagonyuma 'nia Zuifv yoo

²²Tɔvn, -Zezuu tietienya -yɔ nyuma kpasi -yɔ leglizɔ weee yia weli -bhlo bhli ni, wa -sa -bha nyuma wa glaa, 'in wa 'ka wa -yɔ Pɔlv -yɔ Banabasi tie Antiosu. 'In wa yia -bha Zudasɔ wa laa Balisabasi -yɔ Silasɔ -sa. Wama nyuma 'sɔ -manɔ, -bha -Lagobhelia zva wa. ²³'Sebhe wa celɔ wa zva wa kwee we nɔkpla -weli ni:

Amia, -amiaa bhelia -Lagonyuma 'nia Zuifv, -wa mia Antiosvgbe nɔkple, Silii -yɔ Silisi -dɔdɔ -gv, -amia -Zezuu tietienya -yɔ nyuma kpasi saa aun fu.

²⁴-A ka 'nv nu, nyuma ka -amiaa -gbe 'bhv, 'in wa yia amiaa dli sumania mni wa ɔwee welunya nya. -Amia 'ni wa tie -muv 'wv. ²⁵We 'gbu, -a yia weli -bhlo bhli, 'in -a yia -bha nyuma -sa, -a 'ka wa tie. 'In wa 'ka -amiaa jijili -talea Banabasi -yɔ Pɔlv yoo kwa amiaa -gbe. ²⁶Waa nyuma 'sɔ ka wa 'pɔpɔv dli -sa, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu lubhoo nunvee 'gbu. ²⁷We 'gbu, -a

yia Zudası -yօ Silası tie amıaa -gbe. 'In -we -a celta an 'wu da, wa 'ka we 'wusısalı an -yla. ²⁸Nu, Zuzu 'Pupa -yօ -an 'sօ 'nı 'yibha wa dı 'gba 'kadu an 'wlu. Nu, titenya mia da, a zօ we 'nuywe, -gla -wa: ²⁹a 'na lili -zila -bubօnume -nı, we ka pօn. Numεε 'pıօn -tukpa -yօ numε -we 'pıօn 'nıa 'wotla, a 'na lili we -nı. 'In a 'na nօnu mօtnıgbօ lε -nı. A -ka we 'nuywe zօ, -zugba gbuzօnօ a nva lε.

-A -sa an fu.

-Zezuu tietienya nynia Antıosօgbe 'wu

³⁰Wa 'tidea waa nyuma -mnuva -manı 'yi, 'ın -maa yia Antıosօ mnu. Wa yia -Lagօnyuma weee 'wlugbeli, 'ın wa yia wee 'sebhe -maa yօօ 'nye. ³¹Wa zelta wee 'sebhe, we yia wa 'muna 'wula, we nukplawelı ka wa 'kuaylı 'paa 'gbv. ³²Zudası -yօ Silası -wa ka de mia -Lagօgbօv -falıpanya nya, wa zva -Lagօbhelia 'dı kpkօk, 'ın wa yia wa 'kuaylı 'pa, 'ın wa yia wa dlı latemanı. ³³Ylı sanumε 'plıa, 'ın -Lagօbhelia yia wa 'yօօ 'nye -dlօօ. Wa yia -wa tiea zlume wa -gbe lօbhıti. [³⁴Nu, we nanı Silası dudօ օ 'ka wa -gbe -tv, 'ın օ yia -bha -tv.] ³⁵We bhıla, Pօlv -yօ Banabası ka Antıosօ -tv. Wa -yօ nyumaa -zlo 'sօ, -zugba wa slolu nyuma, 'ın wa gba -Lagօgbօ.

Pօlv -yօ Banabası 'bhuhblva -yօ

³⁶Ylı sanumε 'plıa, 'ın Pօlv nεε Banabası -ylae: «'Gbe weee -we nukple -a -yօ -Lagօgbօv gbagbie 'plıa -a 'bhıti -mօ lv. -A 'ka -amıaa bhelia 'yi, -de sa wa mı -mօօ.» ³⁷Da wa mıa mında, *Zaan wa laa Malıkı, Banabası 'yibha wa -yօ օ 'sօ 'ka mnu. ³⁸'In Pօlv 'nı we -yօywnu, -we ka gbv -wa, Malıkı ka zlume wa 'bıbhօ Panfilıı -dudօ -gv, 'ın օ 'nı wa kwalı, wa -Lagօlubbhօ 'wu. ³⁹Kpele 'kadu yia Pօlv -yօ Banabası nyıdı -bho, 'ın wa yia -yօbhuhblv. Banabası yia Malıkı 'wobhu, 'ın wa yia 'glv 'wobho, 'ın 'nyunyıdıdudօ wa laa Sıplv, wa yia we -gv mnu. ⁴⁰'In, Pօlv -mօօ yia -bha Silası -sa. 'In -Lagօnyuma yia -Lagօ bhuhhoe wa 'de 'sօ -nօ nya, nu, Nyumaa -Kanyօ nօ wa 'nanı 'wu, 'bhie, wa yia mnu. ⁴¹'In wa yia Silıı -yօ Silısı -dudօ -gv 'plıı, -zugba wa -yօ leglizinyaa 'kuaylıpapıe mnu.

16

Pօlv 'bhua Timotee 'wu

¹Pօlv nynia Delıbv -yօ Listlı -gbenya nukple, -Zezuu 'bunօnyօ yabhlo wa laa Timotee, -zugba օ mı -mօ. Zuıfıywnօ օ zva -Zezu dlı -gv, օ yu -wa, 'ın օ dıde mıa *Glekiyu nya. ²-Lagօnyuma mıa Listlı -yօ Ikonıumv -gbenya nukple, ma gbaa Timotee gbuzօnօ gbv. ³Pօlv 'yibha օ -yօ օ 'sօ 'ka mnu. օ 'bhua օ 'wu, 'ın օ yia օ *knı 'wupa, Zuıfv -wa mıa wee dudօ -gv 'gbv. -We ka gbv -wa, -maa weee -yi օ dıde Glekiyu nya. ⁴Da wa mıa 'gbenya -gv 'plıda -bhlo -bhlo, gbunya -Zezuu tietienya -yօ -Zeluzalemv -Lagօnyuma kpası pօpıalı, -zugba wa -yօ we gbagbie mnu -Lagօnyuma -yla nu, wa zօ we 'nuywe. ⁵'In leglizunya yia latemanı dlızuzve 'wu. 'In sa zlı zlıa, -zugba wa bhօ -gv.

Masedvanı -nyume 'tlalıa Pօlv 'klv

⁶Da Zuzu 'Pupa gbaa wa 'na gbalı -Lagօgbօ -Azıı -dudօ -gv -nı, 'ın wa yia Flızıı -yօ -Galasıı -dudօ -gv 'plıı. ⁷Da wa nynia Mizıı -yօ Bitınııı 'wugbelıda, wa ka Bitınııı dudօ -gv -mnumtıe layla. 'In -Zezuu Zuzu 'nı we ywnu wa -yla. ⁸We 'gbv, wa 'plııa Mizıı -dudօ -gv, 'ın wa yia Tloasıgbe nukple mnu. ⁹Sabօ, Pօlv yia Masedvanı -nyume yabhlo -yօyı 'ylıgbedա օ 'ylı 'wu. 'In -mօօ nεε օ -yla: «-Na zukpa -wa, -ın 'plıı Masedvanı -dudօ -gv, -ın 'ka -an 'wusa.» ¹⁰Wee gbv -mnu 'bhva Pօlv 'ylı -gv, -bha -bhlokpadε -a gbaa -a 'ka Masedvanı mnu. -We ka gbv -wa, -a ka we -yօyı nu, -Lagօ ka -an la, -a 'ka -mօ -nyuma -yla -Lagօgbօ gba.

Lıdıı ywnua -Lagօgbօ -yօ Filipugbe 'wu

¹¹-A -gblaa 'glv 'wu Tloası, 'ın -a yia 'nyunyıdıdudօ wa laa Samotlasi -gv mnu tklu. -Muv 'bıgv zlı zlıa, 'ın -a yia Neapoli nynı. ¹²-Mօ -a 'bhva, 'ın Masedvanı -dudօ -gv 'gbe 'kadu wa laa Filipu, -we Wlօmv -nyuma plıa 'wlu la, 'ın -a yia -mօ mnu. -A ka 'ylı duun lı wee 'gbe nukple.

¹³Nyapeylı nynia, 'ın -a yia 'gbe nukple 'tla, -a yia -gbva ywe -yօ mnu. Da -a zva we dlı -gv nu, -mօ Zuıfv bhuhhoeıa 'cun -Lagօ. 'Ywnı -wa gbelia -bha 'wlu, -a -dıa la, 'ın -a yia wa -yla gbv gba. ¹⁴Waa 'ywnı glaa 'yabhlo wa laa Lıdıı, Tıatılıgbe 'wu wa gwalııa օ, 'naa -zalı ka -valε 'tea, 'mօ օ paa pelv, 'ın օ bubօa -Lagօ. օ mı -an yukwlı pօlvda, 'ın Nyumaa -Kanyօ yia օ dlı 'wokalı, -zugba -we Pօlv mıa gbada օ nօ we. ¹⁵Da -a

batizee o -yo o nyuma 'so, 'in o nee -aun -ylae: «We -ka aun dlu -mi, nu, in ka -Lagogbu -yogwuu 'pien, a yi na -gbe ladila.» 'In o nee -a ijwuu we -yo -kpó.

Filipogbe nukple, wa 'paa Póló -yo Silasi -kaslu 'wu

¹⁶ 'Yli yabhlo nya, da wa bhuhhoelia -Lago, -a mi -mó munda, 'in gaylorjwó yabhlo yia -aun yoo yi. O ka -zatibhe -zuzu -gv, mu nya o bhlu kwe la. Wee o kwe labhlile -yo o yia 'gwezi duun o -cian -yla. ¹⁷ 'In o yia -a -yo Póló 'so 'bú -bholu, 'wukpikpie nya: «Waa nyuma mia da, Yali -Lagoó lubhonunya -wa. Sa -Lago 'kaa an gbu 'wusa, we 'yoo wa mia da an dasloda.» ¹⁸ 'Sa ó 'ijwó nua 'kómú. We bhualida, 'ce yia Póló dóló, o 'bhítia, 'in o nee wee zuzu -ylae: «-Zezu Klisu 'ijni nya, in nee -mi -ylae, -in 'tla o 'wu!» -Bha -bhlokpadé, 'in wee zuzu yia o 'wutla.

¹⁹ Oo gaylorjwó -cian yia we -yoyi nu, o 'ni 'masleen mneni, o 'ka wa -yla 'gwezi 'yi. 'In wa yia Póló -yo Silasi kpa, 'in wa yia wa -zejila 'wu kwa nyumaa 'yugalnyaa -gbe, -gla nya. ²⁰ Wa kwaa wa Wlómú gbúwbhunya 'yu, wa nee -maa -ylae: «Nyuma mia da, wa ka -amíaa 'gbe gbugblolu. Zuifunya -wa, ²¹ 'in wa zwayli -gbu, -amia Wlómú -nyumaa tite gbaa -a 'na ijwunu -yo -ni, 'in -a 'na nonu le nu, 'mu wa slolua.» ²² 'In nyumaa -zlo yi 'yaa wa 'ce -yo 'pali.

Wlómú -nyumaa gbúwbhunya nee wa -sa Póló -yo Silasi -bana 'wu, 'in wa 'ka wa seli. ²³ Wa seli wa bhabha, 'bhie, wa yia wa -kaslu 'wupa. 'In wa nee -kaslubuduu ijwekunyó -yla, o zu wa 'yliyó 'nanú. ²⁴ Wa gbaa sa weli -muni o -kaslubuduu ijwekunyó -yla, 'in -mó yia wa -kaslubuduu nyidi -komi zo 'pa. 'In o yia wa gbloko bhú 'wu pali.

²⁵ -Mó zli -nyidi, Póló -yo Silasi 'so mi -Lago bhuhhoeda, wa mnuni -Lagoó 'ijni lú nya, -zugba -kaslunyuma tólva pólú wa yukwli. ²⁶ -Bha -bhlokpadé, dúdú yia zuklu 'tité, 'in -kaslubuduu -klu yia lazuklu. Tóun, 'in we klolo weee yia -kalí, 'in -kaslunyuma weee gbloko yia ladidli. ²⁷ Da o -kaslubuduu ijwekunyó gánaa, 'in o yia klolonya -yoyi -kalida. Omo dlu nu, waa -kaslunyuma ka -gwa. 'In o yia -mó o tugugbe -sa, o 'ka o 'de 'bha. ²⁸ 'In Póló yia

'wókpi 'tité, o nee: «-In 'na nonu -na 'de gbunyuu -yla le -ni, -a 'de weee mi -bhal!»

²⁹ Tóun, -kaslubuduu ijwekunyó yia 'nape -yóláybha, 'in o yia gwagwie -yo telitelé nya -buduu komi zo pla, 'in o yia Póló -yo Silasi 'so 'yu 'kukolu 'sibhli. ³⁰ -Mú 'bigú, o wlelia wa, 'in o yia wa layibha: «Na -cian, sa in 'ka nu, 'in in 'ka gbu 'wobhua?»

³¹ 'In Póló -yo Silasi yia we 'bigupali o -ylae: «-In zo Nyumaa -Kanyó -Zezuu dli -gu, 'in -in -yo -na zwaylinyuma 'so 'ka gbu 'wobhu.» ³² 'In wa yia o -yo o zwaylinyuma weee -yla -Lagogbu gba. ³³ Sabó, bhla -bhloo 'de nya, 'in o -kaslubuduu ijwekunyó -yo Póló -yo Silasi 'so yia o 'dée -gbe mni. 'In o yia wa 'gbia gb, 'in -maa yia -bha -bhlokpadé o -yo o zwaylinyuma weee batizee. ³⁴ O -yo Póló -yo Silasi mni o -budújwée, 'in o yia wa lilili 'nye. 'In o nyume -yo o zwaylinyuma yia 'muna li, -Lagoó dli -gúzúzee 'gbu.

Póló -yo Silasi wa -saa -kaslu 'wu

³⁵ Da zli zlia, Wlómú -nyumaa gbúwbhunya yia 'slója tie -kaslubuduu ijwekanyó -gbe nu, wa 'tide wa nyuma -manú 'yi. ³⁶ 'In -kaslubuduu ijwekunyó yia we weli Póló kwa, 'in o nee: «Gbúwbhunya ka nyuma tie, wa nee, in 'tide aun 'yi. We 'gbu, a mneni a 'ka 'tla, 'in a 'ka mni -dló.»

³⁷ 'In Póló nee waa 'slója -ylae: «-Amia -wa Wlómú -nyuma, wa 'ni -amíaa -yógbu 'wobhu sazónú sa, 'in wa yia -aun bhiti -zejila 'wu, 'bhie, 'in wa yia -aun -kaslu 'wupa. 'In -sleen wa 'yibha wa 'ka -aun -kaslu 'wu -sa 'wiemi? -Innya, we 'na 'ka lenu. Wa yi, wa 'ka -aun weli wa 'de nya!»

³⁸ 'In 'slója yia we 'di Wlómú -nyumaa gbúwbhunya -gbe kwa. -Maa 'nua nu, Póló -yo Silasi mi Wlómú -nyuma nya, 'in we yia -maa nyanó dli 'wóslu. ³⁹ 'In wa yia wa bhuhhoea yi, 'bhie, wa yia wa -kaslu 'wu -sa. 'In wa nee: «Amia zukpa -wa, a 'tla 'gbe nukple!» ⁴⁰ Da Póló -yo Silasi 'tíaa -kaslu 'wu, 'in wa yia Lidíii -budújwée mni. Wa 'yia -Lagóbhelia, 'in wa yia wa 'kwayli 'pa, 'bhie, wa yia mni.

17

Póló -yo Silasi so gbaa -Lagogbu Tesalonikigbe nukple

¹ Póló -yo Silasi 'so 'plúla Anfípolísi -yo Apolóni -gbenya nukple, 'in wa yia

Tesaloniki nyini. -Mò Zuifv * -Lagòbudu mia. ² 'In Pòlv yia -mò pla sa ò nva 'cun 'sa. 'In Zuifv Nyapeyl ta nya, 'in ò -yò wa yia -Lagòsebhe -gv kpelili. ³ 'In ò yia we 'ji gba, 'bhie, ò yia we wa 'kluslolu nu, wee 'sebhe nne, we mi nu, -Lagò -Bhasanyo sia, ò 'ka tli, 'in ò 'ka 'wòsò tìtlunya glaa. Ò nne nu: «Ò -Zezu -ò ka gbv na gbaa da aun -yla, mò -wa -Lagò -Bhasanyo.» ⁴ Wee welz zia wa lu Zuifv tòlv dli kwè, wa yia we -yòwnu, 'in wa yia Pòlv -yò Silasi 'bìhholu. 'Sa -bhlokpade, *Gleki -duun -wa bòbò Zuifv -Lago nva, we -yò 'ñnumni zwaylìwnu -zlo.

⁵ 'In Zuifv yia we zenyi nu, wa yia gbukpua -nyuma labhu 'yloogblu, 'in wa yia -zle ladu 'gbe nukplè. 'In wa yia Pòlv -yò Silasi da mni, Zasòon -budunwè, wa 'ka wa -zejila 'yu kwa. ⁶ 'In wa 'ni Pòlv -yò Silasi 'yu 'gbv, wa yia Zasòon -yò -Lagòbhelia tòlv 'gbee 'wlulapilunya 'yu kwa. 'In wa yia 'wukpikpie bhli: «Nyuma -manì ka dudu weee gbublolu, 'in wa yi 'yaa -sleen -seli yi! ⁷ Zasòon ka wa 'bi 'nye ò 'dèe -gbe! Waa nyuma wee'e zu nyumaa 'wlulapilunya 'kadu *Sezaaa titenya 'nòwè, 'in wa nne, nyumaa 'wlulapilunya -putu mi, 'mò wa laa -Zezu.» ⁸ 'In wee welunya -mni yia nyumaa -zlo -yò gbee 'wlulapilunya dli 'wobhu, ⁹ 'in wa nne Zasòon -yò -Lagòbhelia tòlv -yla, wa pluv 'gwèzi 'kadu yabhlo. Wa wlaa we, 'bhie, wa yia wa 'yitide.

Pòlv -yò Silasi gbaa -Lagògbv Beleegbe nukplè

¹⁰ Da sabò bea, 'in -Lagònyuma yia -bha -bhlokpade Pòlv -yò Silasi yoo kwa Belee. Da wa nymia -mò, 'in wa yia Zuifv -Lagòbudu zò mni. ¹¹ Belee -Zuifv dli nani 'yli, we 'ka Tesaloniki -Zuifv 'wuzi. Wa ka -Lagògbv yukwli pulv, 'in wa yia we -yòwnu gwagwie nya slv 'muna nya. 'Yli weee nya, wa kpia -Lagòsebhe, 'in wa 'ka we -yoyi nu, -de -we Pòlv gbaa gbuzònv. ¹² 'In waa Zuifv glaa -nyuma duun yia -Lagògbv -yòwnu. 'In Gleki glaa 'ñnumni zwaylìwnu -yò nukpasia duun yi 'yaa -Lagògbv -yòwnu.

¹³ Da Tesaloniki -Zuifv 'nva nu, Pòlv mi Belee -nyuma -yla -Lagògbv gbada 'ya, tòn, 'in wa yia wee gbee nukpla -nyumaa dli yalì 'paa mni, 'in -maa yia gbublolu. ¹⁴ 'In -bha -bhlokpade -Lagòbhelia yia Pòlv yoo kwa gumunya -yò -gbeun. 'In Silasi -yò Timotee

yia Belee -tv. ¹⁵ -Wa kwaa Pòlv yoo, wa -yò ò 'sò yia Atenigbe nukplè nyini. Wa 'bhitia lv la, 'in Pòlv yia wa welz zò, nu, Silasi -yò Timotee yli -mò ò slv.

Pòlv gbaa -Lagògbv Atenigbe nukplè

¹⁶ Da Pòlv mia Silasi -yò Timotee wuda Atenì, ò 'yia we -yò nu, wee 'gbee nukpla -nyuma, yoyolago wa bòbò duun, 'in ò dli yia 'wòsò. ¹⁷ 'In Zuifv -yò -wa 'mia Zuifv, -wa bòbò -Lago, 'ma ò -yò wa kpelia -Lagògbv -gv -Lagòbudu zò. 'In sa zli zlia -bhlo, 'sa ò gbaa -Lagògbv 'pluplunya -yla -gblogblu 'wv. ¹⁸ 'Sebhe -yilonya 'kadu wa laa Epikulu 'bunyuma -yò Stoisunyuma, -maa -yò ò bhli kpèlkpèlè 'ya. Tòlv nne: «Zlesanyò mia ni nne -bha saa?» Tòlv nne: «We 'wlv sa 'lakpa -Lagònyaa gbv ò mi gbada.» Nu, -Zezu gbv -yò tìtlunya glaa 'wòsògbv Pòlv mia gbada, 'mu wa 'nva. ¹⁹ Da wa kpaa Pòlv, 'in wa -yò ò yia wa gbuvbhunya 'yu mni, -gògò wa laa Aleopazi 'wlu. 'In wa yia ò layibhæ: «Gbv -lolu -in mia de -sloluda, -in mneni -in 'ka we 'ji gba -aun -ytaa? ²⁰ -We ka gbv -wa, -nanagbunya -na gbaa de -aun -yla, -a 'yibha -a 'ka we 'ji 'wulanu.»

²¹ Nu, Atenì -nyuma weee -yò wa 'lakpanya tva -bha bhla duun nya, 'wubhlolugbunya kpèlè -yò we yukwli pulvè nya.

²² -Mò Aleopazi 'wlu Pòlv -sòsà 'wv, 'in ò nne: «Ateni -nyuma, na yi we -yò nu, amiaa bòbò nani aun dudu bhahba. ²³ Da in mia amiaa 'gbe nukplè -zieda, in ka amiaa bòbòlii * -bada 'yi. Amiaa -zilagubòbòlv yabhlo in 'yia -bha wa celæ: -LAGÒ -Ò NYIMA 'NIA -YI. 'In -we a 'mia -yi, a bòbò, we gbv in yia da aun -yla gbaa. ²⁴ 'In -Lago -ò nva dudu -yò we -gv -lu weee è, mò -wa yalì -yò dudu -Kanyò. Ò'ò -dli nyumaa 'subha 'subha zilabòbò -budu zò la. ²⁵ -Lago 'ni 'yibha nyuma 'nye ò -lu yabhlogbò, ni, mò nyea nyuma 'yliyogagie, nyapeli, we -yò -lu weee. ²⁶ Nyumè yabhlogbò ò -laa la, 'in welz weee yia layi -mò 'gbv, 'in wa yia dudu weee -gv ladu. 'In ò yia -zuv 'wòsòlida lenv wa -yla, 'in ò yia dudu wa 'kaa -gv ladu bòlv palì. ²⁷ Nyuma 'ka -Lagò datalu 'gbv, ò yi 'saa nu. Wa -ka siada -mi, ò datalie nya, 'in wa 'ka ò 'yi. 'In -zugba -Lago 'ni -aun -yòbhuda -mi 'pìpì. ²⁸ Ò 'gbv -a -gaa 'yliyò, -a nòsà, 'in -a mia la.» Amiaa gbalunya tòlv ka we gba: «-Amia mi 'ya ò 'yua nya.»

²⁹ «-A mi -Lagoo 'yua nyaa 'gbu, -a 'na palili -can, 'gwezi -yo tukpa -we nyuma telia wa 'ylimnee nya -Lago 'wu -ni. ³⁰Da nyuma 'na gbu yabhlogboo -yi, 'sa wa nva, 'in -Lagoo gbu 'ni -muvnya 'wulapili. Nu, -sleen, dudugu -nyuma weee o laa, da wa -ka -mi, wa 'ka wa dli 'bhiti. ³¹O ka 'yli yabhlo zu, o 'ka nyume yabhlo o -saa -bha, o 'ka o -gu 'plili, 'in o 'ka dudugu -nyumaa -yogbu 'wobhu tiklu. O ka we nyuma weee 'klvslolu, oo nyumee 'wobhubhwe nya tlitlunya glaa.»

³²Da wa 'nva tlitlie luv 'wuso gbu, Pölv ijwee, 'in -zakpa -bhlo yia o gla palti, 'in tolva nee: «'Yli -putu nya, 'bhie, -a 'ka -mi yukwli pulu, wee gbu -minu 'gbu.» ³³'In Pölv yia wa glaa 'bhu. ³⁴Nyuma -tolva -wa ijwua -Lagoo gbu -yo, 'in -maa yia Pölv 'bi mni. Wa glaa Atenu gbuwbhunuya lönyume yabhlo wa laa Denisi klaa, 'ijwno yabhlo wa laa Damalisi, we -yo nyuma tolva, ma -wa.

18

Pölv mi Kolentigbe nukple

¹-Muv 'bigu, Pölv 'bhva Atenu, 'in o yia Kolenti mni. ²Zuifu yabhlo wa laa Akilasi, wa gwalia Pöon -dudu -gu, 'in o yia -mo o yli, -zugba o -yo o 'ijwno Plisili ka Italii -dudu -gu 'bhu 'lulolu. -We ka gbu -wa, nyumaa 'wulupalunyoo 'kadu Klodu nee, Zuifu 'bhu Wlömwube nukple. 'In Pölv yia wa -gbe mni. ³Nu, wa nunv -lubhoo 'yli -bhlo, *naabuduu 'naa wa lva, we 'gbu, o yia wa -gbe ladula mni, -zugba wa nva lubho dabudu. ⁴Sa *Nyapeyli nyinia -bhlo, 'sa Pölv bhua weli 'wu -Lagobudu zu, 'in o gbaa, o yia 'kli, o 'ka Zuifu -yo Gleki lu.

⁵Da Silasi -yo Timotee 'bhva Masedvani, Pölv yia bhla weee nya -Lagoo gbu gbada -tu, -zugba o gba Zuifunya -yla, nu, -Zezu -wa -Lagoo -Bhasanyo. ⁶'In Zuifu yia Pölv -yowosolu, -zugba wa weli o. 'In o yia o -bana 'wuvu wa -gu*, o nee wa -ylae: «A -ka mno, amiaa 'de'e 'bigu -wa, we 'ni na gbu. Nu, we 'bhu -zeen 'wu, -wa 'na Zuifu, wa -gbe na yia mna.»

⁷Pölv 'tlaa -Lagobudu zu, 'in nyume yabhlo wa laa Titiusi Zutusi -o buboa -Lago, 'in -o ka -budu mia -Lagobudu kwesi, 'in o yia -moo -gbe mni. ⁸-Lagobudu 'yugalunyo

Klisipusti zva Nyumaa -Kanyo dli -gu, we -yo o zuaylinyuma. Kolenti -nyumaa -zlo -wa pulva Pölv weli yukwli, 'in -maa yi 'yaa -Lago dli -gu zu, 'in wa yia wa batizee.

⁹Sabo yabhlo nya, Nyumaa -Kanyo 'tlalia Pölv 'klu o 'yli 'wu, 'in o nee o -ylae: «-In 'na nunv nyano -ni, -in -tu gbada. -In 'na 'munu ijwe -ni. ¹⁰Nu, in -yo -mi 'so mi. Nyume yabhlogboo 'na 'ka -mi kwazi, 'in o 'na 'ka -mi -yla gbonyuu lenu. -We ka gbu -wa, gbe ni nukple, -wa mia na -nu nya wa -zu 'wu.» ¹¹Pölv li Kolenti -zu -bhlo 'cu gbelibhlo, -zugba o slolu -mo nyuma -Lagoweli.

¹²Bhla -we nya Wlömw -nyume Galioon pulu Akai 'wlu la, 'in Zuifunya yia Pölv -yo gwe 'pa, 'in wa -yo o yia gbuwbhu -zejila 'yu mni. ¹³'In wa nee: «O nyume -momi, sa -amiaa tite 'na gba, 'sa o gbaa nyuma bubo -Lago.»

¹⁴Pölv 'ka ijwe gbaa yi, 'in Galioon nee Zuifu -ylae: «We -ka nu, oo nyume ka tite mno, 'in o yi gbu 'kadu -nyuma, -zugba in ka yaa dli lapalti, 'in in ka amia Zuifu yukwli pulu. ¹⁵-We ka gbu -wa, weli klaa, 'ijni klaa, we -yo amiaa 'de'e tite -gu a mia kpelulidaa 'gbu, amiaa 'de'e gbu mu. In 'ni 'yibha in 'ka sanee -svkpa gbuwbhunyo -ze!» ¹⁶'In Galioon yia wa vu gbuwbhu -zejila 'yu. ¹⁷Toun, Zuifu weee kpa -Lagobuduu 'yugalunyo Sositeni, 'in wa yia o bhiti -bha gbuwbhu -zejila 'yu.

'In Galioon 'ni we 'yabhlogboo -gusa.

Pölv bhitia Antioosu lu

¹⁸Pölv ka 'ya Kolenti -gwle kplokplo. 'Bhie, o yia -Lagobhelia weli 'pa, 'in o yia 'glu 'wu -gblaa, o yia Silii -dudu -gu mni, o -yo Plisili -yo Akilasi 'so. Da wa 'kaa 'glu 'wu -gbla, 'in o yia o 'nyi kpla Sankleegbe nukple. -We ka gbu -wa, o ka -Lago -yla bi. ¹⁹Wa nyinia Efezi, -bha Pölv tia Plisili -yo Akilasi. 'In o yia -Lagobudu zu mni, 'in o -yo Zuifu yia kpeli. ²⁰'In -maa nee o -yla, o -tu wa -gbe -slu, o 'ni we -yowwuu. ²¹O 'paa wa weli, 'in o nee wa -ylae: «-Lago -ka ijwuu, 'in na yia amiaa -gbe lu.» 'In o yia 'glu 'wu -gbla Efezi, o yia mni. ²²-Muv 'bigu, o nyinia Sezalee, 'in o yia -Lagonyuma fusaa mni -Zeluzalemu.

'Bhie, o yia Antioosu mni. ²³O lia -bha 'yli sanume Antioosu, 'bhie, o yia lömni. O 'pluta -Galasii -yo Flizii -dudu -gu -bhlo -bhlo, -zugba o pa -Zezuu 'bunonya weee 'kvayli.

* 18:6 mu slolua nu, o ka -mo o so -sa.

Apolosu

²⁴ Zuifu -o wa gwalta Alezandli, wa laa Apolosu, yia Efezu yi. Gbagbanyo -zonu -wa, 'in o -yia -Lagosebhe 'nanuu. ²⁵ Nyumaa -Kanyoo 'Yloogblu wa -slolua zlueme o, -sleen dli weee nya o gbaa, 'in o slolua -Zezuu gbu kpeen kpeen. 'In Zaaan nyumaa batizee -gbu -bhlo o -yia. ²⁶ 'In Apolosu yia -Lagobbu gbagbie bhli dli telo nya, Zuifuv -Lagobudu zo. Da Plisili -yo Akilasu pulva o yukwli, wa yia o 'wubhu, wa -yo o 'so yia wa 'de -gbe mni. 'In wa yia o -Lagoo 'Yloogblu -slolu kpeen kpeen.

²⁷ -Muu 'bigu, Apolosu 'yibha o 'ka Akai mni. 'In -Lagobhelia yia o 'kuayli 'pa, 'in -maa yia wee dudu -muu -gu -Lagonyuma 'sebhē yoo 'pa nu, wa kpa o 'nanuu wa 'lakpa yu nya. Da o nyinia -mo, -wa plaa -Lago, -Lagoo 'nanu nya, 'in o yia wa 'wusa bhabha. ²⁸ O ka -Lagosebhe zeli Zuifu -yla, 'in o yia wa -slolu tiklu nu, -Zezu mi -Lagoo -Bhasanyo nya, 'in o 'ni Zuifuv weli -yoywuu, o yia wa lu -zejila 'wu.

19

Pōlvu -zakpa 'sonu mnia Efezu

¹ Bhla -we nya Apolosu mia Kolenti, 'in Pōlv yia -Aziii* -gogo -ka -duduu yali -gbein 'plul, 'in o yia Efezu nyini. 'In o yia -mo -Zezuu 'bunonyo tōlva ylu. ² 'In o yia wa layibhae: «Da a zva dli -Zezu -gu, Zuzu 'Pupa ka aun -gu kwilili?»

'In wa yia we 'bigupali o -ylae: «-A 'ni -slo 'nu nu, Zuzu 'Pupa mi.»

³ 'In Pōlv yia wa layibhae: «-Zugba, sa wa batizee atan?»

'In wa yia we 'bigupali: «Zaaan nyumee batizee batizee solu wa batizea -aun.»

⁴ Pōlv nee wa -ylae: «Nyuma -wa nywua wa dli 'bhitigbu, 'ma *Zaan batizea. 'In o nee wa -ylae: «Nyume -o yia 'mi luv yia, a zo o dli -gu, mo -wa -Zezu.» » ⁵ Da waa Efezu -nyuma 'nua weli -mni, 'in wa yia wa 'de wla, wa batizee wa Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'nyu nya. ⁶ Pōlv palu wa so -gu la, 'in Zuzu 'Pupa yia wa -gu kwilili. 'In wa yia weli -putunyaa gbagbie bhli, -zugba wa paa -Lagobbu -fali.

⁷ Wa 'de weee mneni wa 'ka sa nyuma kugbua le 'so nywee nyini.

⁸ -Muu 'bigu, Pōlv plaa -Lagobudu zo, 'in o yia -Lagobbu gbada -tu 'cu ta nukple dli telo nya, -zugba o gba -Lagoo nyumaa 'wlu -lapigbu, 'in o yu 'khi, -wa mia o yukwli pulva o 'ka wa lu. ⁹ 'In duun yia yukwli -yosumani, -maa 'ni -Lagobbu -yoywuu, 'in wa yia -Zezuu 'Yloogblu gla pali -zejila 'wu. 'In Pōlv yia wa -yo 'bhv, o -yo -Zezuu 'bunonyo yia mni, -zugba o slolu wa -Lagobbu 'komuu, Tilanusu lakoni -budu zo. ¹⁰ 'Sa o -tua nuda -zu 'so nukple. 'In Zuifu -yo Gleki so mia -Azii -dudu -gu, -maa yia Nyumaa -Kanyoo gbu 'nu.

Sevaaa nukpasuyua

¹¹ 'In -Lago yia gwedigbu 'kadi 'kadi lenu, Pōlvu so nya. ¹² 'In 'kluo -seli -mislo -yo 'naa -kibhenya bhli o ku nywe, 'mu wa kwaa guzunya. 'In -maa gu yia -maa -yo 'bhv, zuzu 'nyii -we -dila wa 'wu la, 'in we yia wa 'wu 'tla.

¹³ Zuifu tōlva -wa jilila 'gbe, zuzu 'nyii vuvue nya guzunya 'wu, -maa yi 'yaa Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'nyu laylali, we vuvue nya. 'In wa nee zuzu 'nyii -yla: «-Zezu ka gbu Pōlv gbaa da, -a nee, o 'nyu nya a 'tla wa 'wu!» ¹⁴ Zuifuv -Lagobubonyaa -kanyo mi -bha, 'mo wa laa Sevaa. O ka nukpasuyua gbeso, ma nu 'saa.

¹⁵ 'In zuzu 'nyuu yia we 'bigupali wa -yla: «'In -yi -Zezu, 'in -o Pōlv -mia, 'in -yi -moo. 'In amia naa, nyoo amia -mia?»

¹⁶ Nyume kaa zuzu 'nyuu 'wu, -moo yia wa -gubho. 'In o yia we -slolu nu, o 'tela, o -zi wa. O nua wa le, 'in o yia wa -bana yla, 'in wa -yo gwagwie yia o -budu zo 'tla kpanu nya.

¹⁷ Zuifu -yo Gleki mia Efezu 'nua gbu -mni, 'in nyano yia wa 'wuslo. 'In wa yia Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'nyu 'ylimani. ¹⁸ Nyuma -duun -wa nywua -Lagobbu -yo, 'in wa yia wa gbonyuu gbaa yi 'titee nyuma -zejila 'wu. ¹⁹ -Dlabhia -lenunya duun -yo wa 'sebhēe -zlo yia yi, 'in wa yia we -sie nyuma weee 'yu. Wa zelta we -vale we nyini 'gwezii 'wlu glu ta 'wlu kugbua le gbu†. ²⁰ 'Sa -Lagobbu mnenia la, 'in we yia -guswulaylimani, Jejitapee 'titee slolue nya.

-Zle 'kadu mi Efezu

* 19:1 'mu wa laa -zeen «Asie Mineure» -tuauweli 'wu. † 19:19 'yil glu 'so 'yil kugbuua lubhoo 'penigwezi -wa.

²¹ Gbunya -minu 'bigu, Pɔlv nɛɛ Masedvanu -yo Akai ɔ plila ɔ 'ka -Zeluzalemɔ mni. ɔ nɛɛ: «-Mvu 'bigu, in-ka-mɔ nyini, we mi nu, in mni 'ya *Wlɔmɔ 'yia.»
²² Timotee -yo Elastɩ -wa -wa ɔ 'wɔsanya, 'in ɔ yia -maa sɔbhie tie Masedvani, 'in ɔ 'de yia -Azii -tu 'yli yasole nya.

²³ -Mvu bhla, 'in gbu 'kadu yia bhli -Zezuu 'Yloogblɔ 'gbu. ²⁴ Nyume yabhlo wa laa Demetliusu, 'gwezi nya ɔ bhlaa -lu yua -sɛsɛ. Nyumaa -lago wa laa Atemistɩ we -buduu 'wɔwlu -yua -sɛsɛ ɔ bhlaa. Mv -yo, ɔ -yo ɔ lubhonunya yia 'gwezi duun. ²⁵ 'Yli yabhlo nya, Demetliusu gbelia ɔ lubhonunya -yo -wa -yo ɔ kaa lubhoo 'yli -bhlo 'wlu, 'in ɔ nɛɛ wa -ylae: «'Talean, amiaa 'de -yi we 'ji nu, 'mu lubho ni -yo -a yilia -amianɔv 'gwezi. ²⁶ -We mia 'plida, a yi we -yo, 'in a nu we. ɔ Pɔlv nɛɛ nu, -lago -we nyuma tɛla, we 'ni -lago -zɔnɔnya. ɔ ka nyuma duun 'wlu -nyumɔ. We 'ni -seli Efɛzi -bhlo, we -tu 'wɔ -sɛ, we 'ka -Azii -dɔdɔ weee -gu lamneni. ²⁷ -Mvu mneni we 'ka -amiaa lubho -nyumɔ, 'in we 'ka Atemistɩ 'kaduɔ -budu -yo we 'ɣni lasa. 'in nyuma 'na 'ka -slɛɛn we 'ylimani. 'In 'mu wa bɔbɔa -Azii -yo -dɔdɔ weee -gu.»

²⁸ Da nyuma 'nva wee gbu -mni, wa 'paa 'ce, 'in wa yia 'wɔkpkpte bhli: «Efɛzi -nyumaa Atemistɩ 'yilia! » ²⁹ 'In 'gbe -kpabbie yia gbugblolu. 'In Masedvani -nyuma 'sɔ wa laa Gayustɩ -yo Alisitaktɩ, -wa -wa Pɔlvɔ nɔnɔnya, 'in wa yia -maa kpa, 'in wa -yo wa 'sɔ yia -gblɔgbɔ 'wɔ mni gwagwie nya.

³⁰ Pɔlv 'yibha ɔ 'ka wa nyidi 'tla -zejila 'wɔ, 'in -Zezuu 'bunɔnya nɛɛ ɔ -yla, ɔ 'na nɔvɔ we lɛ -ni. ³¹ -Aziii lubhonunya 'kadɩ -tɔlva -wa mia Pɔlvɔ 'talea nya, -maa yi 'yaa wee wɛli -bhlokpade ɔ yoo 'pa, nu, ɔ 'na 'sibhli wee -zejila 'wɔ la -ni.

³² -Mvu bhla, nyuma yiyli -gu, -zugba gbu bidi -bidi bidi wa nva lɛ. Nyuma tɔlva kpi 'wɔ wɛli yabhlo nya, 'in tɔlva kpia 'wɔ 'ya wɛli -putu nya. 'In -we ka 'gbu wa yia 'wlu gbeli, wa glaa -nyuma duun 'ni we -yi. ³³ We bhla Zuifu yabhlo wa laa Alezandɩ mi -bha. 'In nyuma tɔlva yia we 'ji gba ɔ -yla, -zugba Zuifu tɔlva sua ɔ, ɔ 'ka gba. 'In Alezandɩ yia sɔ 'wɔbhɩ, ɔ 'yibha ɔ 'ka waa nyumaa -zlo -yla gbu gba. ³⁴ Wa yibhelia ɔ Zuifu nya, 'in wa 'de weee yia 'wɔkpɩda -tu

‡ 19:24 'ɣwɔɔlagɔ -wa.

wɛli -bhlogbɔ nya 'lɛli 'sɔ nukplɛɛ: «Efɛzi -nyumaa Atemistɩ 'yilia! Atemistɩ 'yilia!»

³⁵ 'In wee 'gbee fengble yia nyuma weee ɣwe 'munu. 'In ɔ nɛɛ: «Efɛzi -nyuma, nyuma weee -yi we 'ji nu, Efɛzi -gbe -wa Atemistu bɔbɔ -budu 'kadu -yo we tɛlɛli -tukpa, -we 'bhva yalu ɣwekɔnyɔ. ³⁶ Nyume yabhlogbɔ 'ni mneni ɔ 'ka gbu -mni kpɛli. We 'gbu, a 'mu ɣwe, a 'na slolu gbu lu -ni. ³⁷ 'In nyuma -wa a -laa -seli, wa 'ni we -budu zɔ -lu yabhlogbɔ yli, 'in wa 'ni -amiaa -Lago wɛli. ³⁸ We -ka Demetliusu -yo ɔ lubhonunya 'yibha wa 'ka nyume 'klamani, wa mni gbɔwɔbhunya 'yu, gbɔwɔbhɩ yli nya. Mɔ wa 'kaa nyume 'klamani -mɔ mia de. ³⁹ We -ka ni, a ka 'ya gbu yabhlo, a 'ka we layibha, -a mneni -a 'ka -muv gba -a 'de weee 'wlu gbeliyli nya. ⁴⁰ -A feltɩ -amiaa 'de gbu 'nyɛa, 'in wa 'ka -an gbu 'wludi, ni, -amia solva -amiaa 'wlulapɩnya -yo 'wɔ, gbu -we 'plia -zɛɛn daa 'gbu. Wee 'wlu gbelie -mni 'ni 'ji tiklu -ka, 'in gbu -we -a 'kaa gba, -muv 'ni -mi.»

⁴¹ Da ɔ fengble gba 'saa, 'in ɔ nɛɛ nyuma -yla, wa mni wa -budu ɣweɛ.

20

Pɔlv mnia Masedvani -yo *Glestɩ -dɔdɔ -gu

¹ Da -zle bhia, -muv 'bigu, Pɔlv yia -Zezuu 'bunɔnya 'wlu gbeli. ɔ zva wa 'di, 'bhie, ɔ yia wɛli 'pa, 'in ɔ yia Masedvani mni. ɔ 'plila wee dɔdɔ -mni -gu, 'in ɔ yia -Lagɔnyuma 'di duun zɔ. -Mvu 'bigu, ɔ yia *Glestɩ nyini, ² 'in ɔ li -mɔ Glestɩ -dɔdɔ -gu 'cɔ ta. Da ɔ mia 'glɩ 'wɔ -gblada, ɔ 'ka Sili mni, 'in ɔ yia 'nu nu, Zuifu mi ɔ -yɔgbɔ zɔda, wa 'ka ɔ 'bha. Tɔvɔn, ɔ yia ɔ 'deɛ dli zɔ lapupalɩ nu, ɔ 'ka Masedvani -dɔdɔ -gu lbhiti. ³ -Wa -yo Pɔlv mnia, wa ɣni ni: Belee -nyume Pilusu 'yu Sopateɛ, Tesaloniki -nyuma Alisitaktɩ -yo Sekɔndustɩ, Delibɔ -nyume Gayustɩ, 'in Timotee, we -yo 'ya -Azii -dɔdɔ -gu -nyuma Tisiki -yo Tlofimu. ⁴ Nyuma -man -galia -an 'yu, 'in wa yia -an wɔ Tloastigbe nukplɛ. ⁵ *'Floo -we 'nia gɔɔ -yo -ka, we 'fɛti 'plia, 'in -amia yia Filipugbe nukplɛ 'glɩ 'wɔ -gbla. -A li 'nyu 'klɔɔ 'yli gbu, 'in -a yia wa -gbe nyini Tloastɩ, -a li -mɔ lɔkɔwlu -bhlo.

Pɔlv mi Tloastɩ

⁷ Samidii jibheza, -a gbelia 'wlu, -a 'ka 'floo ladiɗɗi dabuɗu, 'in Pɔlv yia gbu -gbagbie bhli -Lagɔnyuma -yla. 'In zli -ka zli mɓa ɔ yiaa 'gbu, 'in ɔ yia gbada -tv tklu, 'in zli -gv yia be. ⁸ -Buduu yu mia yali, -we zɔ -a gbelia 'wlu, 'napɛɛ -zlo mi -mɔ -nyumada. ⁹ Nyimesloyu wa laa Etiki -dia finetlu njwe -gu la. Pɔlv ka gbagbie latlumanu 'gbu, Etiki yia 'ytaa njwo. ɔ zilia 'ytaa 'wu, 'in ɔ yia 'tazi tanɔv finetli 'yli 'bhv, 'in ɔ yia bhli. Wa 'ka ɔ 'wɔbhlu, -zugba ɔ ka tli. ¹⁰ Pɔlv 'sibhlia la, ɔ kwlia ɔ -gv 'wu, 'in ɔ yia ɔ 'wɔbhlu, ɔ nɛɛ: «Amiaa dli 'na sumani -ni, ɔ -ga 'yliyɔ!» ¹¹ -Muv 'bigu, Pɔlv -gblaa 'tazi 'wlu, ɔ didlia 'floo la, 'in ɔ yia we li. ɔ gba 'yaa kplokpo, zli dolua 'wɔla, 'in ɔ yia mni. ¹² 'In wa -yɔ ɔ nyimesloyu yia mni, -zugba ɔ -ga 'yliyɔ, we yia wa 'de weee dli lapali.

Pɔlv 'bhva Tloasi, 'in ɔ yia Milee mni

¹³ -A -gaa 'yu, -a yia 'glv 'wu -gbla, 'in -a yia Asosv mni. -Mɔ -a 'kaa Pɔlv 'wɔbhlu, -we ka gbu -wa, ɔ nɛɛ ɔ 'ka -mɔ mni bhv -gu. ¹⁴ Pɔlv ylia -aun Asosv, 'in -a yia ɔ 'wɔbhlu 'glv 'wu, 'in -a -yɔ ɔ 'sɔ yia Mitileni mni. ¹⁵ -Bha -a -gblaa 'glv 'wu, 'in -a yia lɔbhiti gumunyu -gu. -Muv zli zlia, 'in -a yia Kio 'klu nyini. -Muv 'bigu zli zli 'yaa, 'in -a yia Samosv nyini, -muv 'bigu zli zlia, 'in -a yia Milee nyini. ¹⁶ Nu, Pɔlv nɛɛ, Efezi ɔ plua, ɔ 'nia -bha 'yiligbea yi, ɔ yi bhla lanyumɔnu -Azii -dɔɗu -gu. ɔ 'yibha ɔ 'ka *Pantikɔtv 'yli nya -Zeluzalemv -mi, sao sa we -ka -mi. We 'gbu, ɔ yia kwelapulo.

Pɔlv 'paa Efezu leglizɔ nyuma kpasɔ weli

¹⁷ Pɔlv mi Milee, 'in ɔ yia nyuma Efezi tie ni, wa 'ka *leglizɔ nyuma kpasɔ laa mni. ¹⁸ Da wa nynia Pɔlv kwesi, ɔ nɛɛ wa -ylae: «Na tianv nynia -Azii -dɔɗu -gu, sa in -yɔ aun 'sɔ -dia la, amiaa 'de -yi we. ¹⁹ 'In ka Nyumaa -Kanyɔv lubho nu na 'deɛ 'wɔttie nya 'kienyi, siasie -yɔ 'mɔ nya 'yliya 'wu, na -yɔgbv Zuifv zaa 'gbv. ²⁰ Amiaa 'de -yi we 'ji nu, 'in 'ni gbu yabhlogbɔv aun -yɔ zizeli. -We weee 'kaa aun 'wusa, in ka we aun -yla gba, 'in in ka we aun -slolu -zejila 'wu we -yɔ amiaa -budu zɔ. ²¹ 'In ka Zuifv -yɔ -wa 'nia Zuifv la, wa 'ka wa dli 'bhiti -Lagɔ 'yu, 'in wa 'ka -amiaa -Kanyɔ -Zezu dli -gv zv.

²² «'In -sleɛn, -Zeluzalemv na mɓa. -Lagɔv Zuvu gbaa, in nu 'sa -gla nya. -We 'kaa -mɔ 'mi yli, 'in 'ni we -yi. ²³ Nu, -we ka 'ji in

-yia -bhlogbɔv, 'gbe -bhlo -bhlo 'wu, Zuvu 'Pupa ka 'mi 'tvlv nu, -kaslv -yɔ siasie mi 'mi wuda. ²⁴ 'In 'ka tlvɔv, 'in 'ka 'pvɔv, -muv 'ni 'mi dlu gbu yabhlogbɔv. -We -wa 'mi dlu gbu, mv -wa nu, lubho -we Nyumaa -Kanyɔ -Zezu tia 'mi -yɔ, in nu we, in 'ka we bhia. Wee lubho mia, -Lagɔv 'nanu gbuzɔv gbu v gbagbie -wa.

²⁵ «'In ka -Lagɔv nyumaa 'wlulapilgbv gbagbie nya aun glaa 'plli. 'In -sleɛn, 'in -yi we 'ji nu, amiaa 'yabhlogbɔv 'na 'ka 'masleɛn na 'klu 'yi. ²⁶ We 'gbv, in nɛɛ aun -yla -zeɛn ɛ: amiaa 'yabhlo -ka mɓv, we 'ni na 'wlu -gbv. ²⁷ Nu, in ka -Lagɔv dumagbu weee aun -yla gba. 'In 'ni we 'yabhlogbɔv aun -yɔ zizeli. ²⁸ A zv amiaa 'de 'yliyɔ, 'in a zv leglizɔ weee 'yliyɔ. Wa 'wlv sa bhlabhlenya, -wa Zuvu 'Pupa 'nye aun yoo, a 'ka wa 'yliyɔvɔnya -ze. -Lagɔv ka wa 'wɔzɔti ɔ 'Yuu 'pɔv nya, wa 'ka ɔ -nv -ze. ²⁹ Na mnumtee 'bigu, gɔbhɛɛ -bho -nyuma yia aun glaa plaa, 'in wa 'ka wee bhlabhlenya gbvnyuu -yla lenv. ³⁰ 'In 'debhie aun nyidi, nyuma -tɔlv yia yotvbhua, 'in -Zezuv 'bunɔnya 'ka wa 'bibholu. ³¹ A -tv 'yliyɔgada, 'in a ligbe we nu, in ka aun 'dizvda -tv zlvkpe -yɔ jibheza, -zv ta 'wu, 'mɔ nya 'yli.

³² «'In -sleɛn, -Lagɔv -yɔ ɔ 'nanuweli kweɛ na zva aun. 'In ɔ ka we se, ɔ 'ka aun 'ylimani dli zvdv 'wu, 'in 'bɔ -we ɔ zva la, -wa weee mia ɔ -nv nya -yla, ɔ 'ka we aun 'nye. ³³ Na dli 'ni nyume yabhlogbɔv 'gwezi, ɔ -can -yɔ ɔ 'naanya 'wunyni. ³⁴ Amiaa 'de -yi we 'ji nu, -li -we ka 'tv mia in -yɔ na nɔnɔnya -yɔ, na 'deɛ sɔv lubho nya na yia we. ³⁵ Sa a 'kaa lubho nu, 'in a 'ka bobabhanya 'wuyi, in ka we aun -slolu. 'In -a 'ka weli -we Nyumaa -Kanyɔ -Zezuv 'de gbaa ligbe: «Nyume -lu -nyenyɛ ka 'mɓa, we -zi -lu 'yiyɛ nyume kweɛ.»

³⁶ Pɔlv bhia gbagbie, -muv 'bigu, ɔ -yɔ wa 'de weee 'sibhlia 'kukolu, 'in wa yia -Lagɔv bhuhhoe. ³⁷ Wa 'de weee bhlia wie, wa gblelia Pɔlv, 'in wa yia ɔ weli 'pa. ³⁸ 'In wa -gv yia 'wɔtv -koun, -we ka gbu -wa, ɔ nɛɛ wa -yla wa -putu 'na 'ka 'masleɛn ɔ 'klu 'yi. Wa kwaa ɔ yoo, 'in wa yia ɔ 'glv -yɔ -nyneni -kpv.

21

Pɔlv mɓa -Zeluzalemv

¹-A 'bhva Efezu -Lagonyuma kpasu -gbe, -a -gblaa 'glu 'wu, 'in -a yia 'nyunyididudu wa laa Koso -gv mni tuklu. -Mvu zli zla, -a nynthia Wlodu, 'bhie, -a yia Patalaa mni. ²'Glu yabhlo mia Fenisi dudu -gv mnida, -mɔ -a yla we. Toun, -a -gbla we 'wu, 'in -a yia mni. ³-A nynthia gumunyuun nyidi, 'in -a yia 'nyunyididudu wa laa Siplu -yoyi kapesolo. -A mnia Silii -dudu -gv -gbeun, 'in -a yia Tilgbe nukple lasibhli, -bha 'glu 'kaa we nukpla -gba weee lasibhli. ⁴-Mɔ Tili -a yia -Zezuu 'binonya, 'in -a yia wa -gbe -tu lokowlu -bhlo. Gbu -we 'kaa Pɔlv yli, -Lagoo Zuzu gbaa we wa -yla, 'in wa nɛɛ ɔ -yla, ɔ 'na mnuni -Zeluzalemv -ni. ⁵Da weee lokowlu -bhlo bhia, 'in -a yia 'yoo 'wobhu, wa 'de weee yia -an yoo kwa. Wa -yo wa 'hwnti -yo wa 'yua, 'in -a yia 'gbe nukple 'tla, 'bhie, -a yia 'kukolu 'sibhli gumunyuun -gogo -gv, 'in -a yia -Lago bhubhoe. ⁶-Mvu 'bigv, -a 'pupalia weli, 'bhie, -ama -gblaa 'glu 'wu, 'in -Zezuu 'binonya yia -buduywee lobhiti.

⁷-A 'bhva Tilgbe 'wu 'glu nya, 'in -a yia Ptolemaist -amtaa nonve 'wlubha. -A -saa wee 'gbe nukplee -Lagobhelua fu, 'in -a yia 'yli -bhlo li wa nya.

⁸-Mvu 'bigv zli zla, -a 'bhitia lu, 'in -a yia Sezalee nyini. -Bha -a plaa -Lagoo gbugbanyo Filipvu -budu zo, 'in -a yia ɔ -gbe ladul. Nu, ɔ Filipvu mi nyuma gbeso -wa -a -saa zlume -bha -Zeluzalemv, wa lunyume yabhlo nya. ⁹ɔ ka 'hwunyua -mnua, 'yieslɔjwnti nya, wa 'ni yli -mi. -Lagobvu -falu wa paa.

¹⁰-A ka -bha 'yli duun li, 'bhie, -Lagobvu -falupanyo yabhlo 'bhva Zudee, wa laa Agabusi, 'in ɔ yia -bha yi. ¹¹ɔ yia -an 'yia, ɔ 'bhua Pɔlvu -jlaa 'wu, ɔ gbuun ɔ 'dɛɛ bhv 'so -yo so 'so, 'in ɔ nɛɛ: «Weli Zuzu 'Pupa gbaa, mv ni: <Nyume ka -jlaa mia da, sa in gbuun da na 'de, 'sa Zuifu yia ɔ gbuaan -Zeluzalemv. 'In wa 'ka ɔ nyuma -wa 'nia Zuifu yoo 'nyɛ.»

¹²Da -a 'nua gbu -muni, 'in -amtaa 'de -yo Sezalee -Lagobhelua yia Pɔlv bhubhoe, nu, ɔ 'na mnuni -Zeluzalemv -ni. ¹³'In Pɔlv yia we 'bigupalie: «Lɛɛ ka 'gbu a wi, 'in a sumani na dia? Wa 'ka 'mi gbuun -Zeluzalemvoo, wa 'ka 'mi 'bha 'debhie -gbolu Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'hwnti 'gbuoo, in mi 'cun lamnazida.»

¹⁴Nu, ɔ 'ni -amtaa weli 'wɔhwnti -mi 'gbu, -a yia ɔ bhubhoe 'yitide. 'In -a nɛɛ: «Nyumaa -Kanyo dumagbu nu le!»

¹⁵-A lia 'yli sanume wee da, 'in -a yia -amtaa 'gbanya -mɔzv, -a yia -Zeluzalemv mni. ¹⁶-Zezuu 'binonya tolua mia Sezalee, -maa yia -an yoo kwa. 'In wa yia -an Siplu -nyume yabhlo, ɔ 'kaa -an -guda 'nye, ɔ wa laa Mnasooon -buduywee kwa. -Zezuu 'binonyo -wa, we 'bi ka 'wugwle.

Pɔlv -yo -Lagonyuma kpasu gbelia 'wlu -Zeluzalemv

¹⁷Da -a nynthia -Zeluzalemv, -Lagobhelua yia -amtaa 'lakpasu kpa 'muna nya. ¹⁸-Mvu 'bigv zli zla, Pɔlv -yo -an 'so yia *'Zakee -gbe mni. -Mɔ leglizuu nyuma kpasu weee gbelia 'wlu. ¹⁹Pɔlv -saa wa fu, 'bhie, -we weee -Lago nua le nyuma 'nia Zuifu -gbe, 'in ɔ yia we 'di -sa wa -yla kpɛɛn kpɛɛn.

²⁰Da wa 'de weee 'nua weli -muni, 'in wa yia -Lagoo 'hwnti -mnuni. 'In wa nɛɛ Pɔlv -ylae: «Bheli -in -tal, Zuifu 'wlu sanume ka -Zezu dli -gv zu, 'in wa mia Moizu tite -yolaneda. ²¹-We wa mia gbada wa -yla -na daa mv ni: Zuifu -wa mia 'lakpanya glaa, -in nɛɛ wa -yla wa palu Moizu tite -blgv, wa 'na 'pali wa 'yua kni 'wu -ni, 'in wa 'bhv -Zuifu lenugbu 'cun 'bi. ²²Sa -a 'ka we nua? 'Nua wa yia we -kpo, nu, -in ka yi. ²³We 'gbu, -we -a yia da -mi -yla gbaa, -in nu we le. Nukpasia -mnua -wa bia -Lago -yla mi -an glaa -seli. ²⁴-In -yo wa mni, -in -yo wa 'ka wa -yowolugbu lenu, -in plulu wa 'wlu, 'in wa 'ka wa 'nyi -sa. -In -ka 'sa nu, 'in nyuma weee yibhelua we 'ji nu, -we wa gbaa -na daa, we 'ni gbuzonu. 'In wa 'ka we -yoyi, nu, Moizu tite -mi -na zu 'ya 'nuywe. ²⁵We -ka nyuma -wa 'nia Zuifu, -wa zva -Zezu dli -gv, gbu -we ka weli -a bhlia, -a ka we celɩ, 'in -a yia we wa yoo 'pa: «A 'na lili -zila -bubonume -ni, we ka pvin. Nume 'pion -tukpa -yo nime -we 'pion 'nia 'wotla, a 'na lili we -ni. 'In a 'na nuntu motngbu le -ni.»

²⁶-Mvu zli zla, toun, Pɔlv -yo waa nyuma -mnua yia mni. 'In ɔ -yo wa yia -yowolugbu lenu dabudu. -Mvu 'bigv, 'in ɔ mnia -Lagobudu 'kadu zo, 'in 'yli -we nya wee -yowolugbu 'kaa bhia, ɔ yia we gba. We ji -wa nu, bhla -we nya wa 'kaa wa -zila bubo -bhlo -bhlo.

Pɔlv wa kpa -Lagobudu 'kadu zo

²⁷ Wee -yowolw yli gbeso 'ka bhua mni, 'in -Azii -dudu -gbu Zuifu yia Pɔlv -yoyi -Lagobudu 'kadu zo. Toun, wa 'paa nyuma -zloo dli yali, 'in wa yia o kpa, 'wokpikpie nyae: ²⁸ «Izlaeli nyuma, a be -ain -yo! Nyume -o mia da, da weee -yo nyuma weee o slolua gbu -we -wa Izlaelnyuma klaa, we -yo Moizu tite -yo -Lagobudu 'kadu -yo -tv. 'In -sleen, nyuma -wa 'mia Zuifu, o ka wa -Lagobudu 'kadu zo -la, sanee 'sa o plalia wee -mowlv da pun -l!l!l!»

²⁹ -We ka 'gbu, wa yia 'sa nu, wa ka Efeyiyu Tlofimu 'yi Pɔlv nya -Zeluzalemugbe nukple. Nu, wamia dli, Pɔlv -yo o 'so ka -Lagobudu 'kadu zo pla.

³⁰ 'In wee 'gbee nukpla -nyuma weee gbugblolua, 'in wa -yo -gwagwie yia da weee 'bhu. 'In wa yia Pɔlv kpa, wa -yo o lagbizelie yia -Lagobudu 'kadu zo 'tla, 'in wa yia -bha kla, -bha -bhlokpade. ³¹ Zuifu mi 'kli 'yida, wa 'ka Pɔlv 'bha, 'in nyuma yia weli Wlɔmuv 'slujaa -zloo -kanyo 'kadu kwa, nu, -Zeluzalem -nyuma weee ka gbugblolu. ³² -Bha -bhlokpade, o 'bhua 'sluja -yo 'slujaa glv gbuu 'yugalunya 'wu, 'in o -yo -gwagwie yia nyumaa -zloo gbegebein mni. Da wa 'yia o -yo 'sluja 'so -yo, 'in wa yia Pɔlv bhitie 'yitide. ³³ O 'slujaa -kanyo 'kadu bea Pɔlv -yo, o kpa o, 'in o nee, wa gbvan o netellukpe 'so nya. 'Bhie, o yia wa layibhae: «Nyoo nyume -mon -mia? Lee -lu o nu lea?» ³⁴ 'In nyumaa -zloo glaa, -zakpa -bhlo kpi 'wu -maa 'dɛe sa, 'in talva kpia 'wu, weli -putu nya. Nu, 'slujaa -kanyo 'kadu 'ni mneni o 'ka weli yabhlogbo 'wolanu, wee -zle duun glaa. 'In o nee, wa -yo Pɔlv 'so mni 'slujaa -budu 'kadu zo. ³⁵ Da Pɔlv -yo wa nynia wee -buduu sikalie kwesi, 'in 'sluja yia o 'wobhu nyuma 'wlu yali, nyumaa -zlo glaa, 'ce 'kadu wa mia 'padaa 'gbu. ³⁶ Nu, nyuma weee mi o 'bi, 'wokpikpie nya: «A 'bha o!»

Pɔlv gbaa o 'dɛe -gugbu

³⁷ Bhla -we nya wa -yo Pɔlv 'kaa 'slujaa -budu 'kadu zo pla, o nee 'slujaa -kanyo 'kadu -ylae: «In mneni in 'ka -mi -yla weli yabhlo gbaa?»

'In -moo yia we 'bigupali o -ylae: «'In, aya! Glekweli -na gbaa? ³⁸ Ezipotyuu o 'bhua nyumaa dli 'wu, nyumaa 'wluaplunyo -yo, we 'bi 'ni -slɔ 'wogwle, 'in o -yo 'bunonya 'wlu glv -bhlo (4.000) yia da beblee ladila mni, we 'ni -mi?»

³⁹ Pɔlv yia we 'bigupali: «Zuifu in -mia, Talisigbe nukple, Silisi -dudu -gv. Gbe ka 'hni mia mnida, we nukpla -nyume in -mia. -Mi na bhuhhoea, -in 'nye 'mi 'yoo, in 'ka nyuma -yla gbu gba.»

⁴⁰ 'Slujaa -kanyo 'kadu yia o 'yoo 'nye. Pɔlv 'yiligbea sikalie 'wlu, 'in o yia so 'pa nyuma -yla, nu, wa 'mu hwe. Da wa 'dɛe weee 'mua hwe blenyii, 'in Pɔlv yia wa -yla gbu gba zuifuweli 'wu:

22

¹ «Na bhelia -yo na didea, a pu yukwli, na 'dɛe gbu 'wosaweli na yia -sleen da ain -yla gbaa.»

² Da Pɔlv mia gbada wa -yla, wa 'nua we zuifuweli 'wu, 'in wa yia hwe 'mu blenyii.

Toun, 'in Pɔlv nee: ³ «Zuifu in -mia, Talisigbe 'wu wa gwalia 'mi, Silisi -dudu -gv. 'In -seli wa zua 'mi -Zeluzalem. Gamalieli -wa na -slolunyo, mo -slolua 'mi -amtaa dukpasu tite kpeen kpeen. -Lagoo gbu mi 'ya -ami dli 'kadu, a 'dɛe weee 'bhisa -zeen. ⁴ Nyuma -wa mia -Zezuu 'Yloogblv -gv, in ka wa 'klyie 'wopali, in ka wa 'bha. 'In in yia wa 'llukpe pali, we yi nukpasia -zeoo, we yi 'hwni -zeoo, -zugba na pa wa -kaslv 'wu. ⁵ * -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -yo Zuifu nyuma kpaati weee mneni wa 'ka gba, nu, gbuzonu na gbaa. Wa ka 'mi 'sebhenya yoo 'nye, na bhelia Zuifu mia -Damasigbe nukplee 'gbu. 'In in yia wee 'gbe nukple mni, waa -Lagonyuma mia -mo, in 'ka wa 'llukpe 'pali, in 'ka wa -mo -Zeluzalemu kwa, 'in wa 'ka wa -kaslv 'wupa.

Pɔlv gbaa o -Lagoplavbu

(Lngb 9.1-19, 26.12-18)

⁶ «'In, in mi 'yloogblv, in 'ka -Damasigbe -yo cipaa yi, 'ylogbagbu ylv nya toun, san 'kadu yabhlo 'bhua yali, 'in we yia 'mi gbeli.

⁷ In bhlia dudu, 'in in yia weli yabhlo 'nu, we nee 'mi -ylae: «Sɔlv, Sɔlv, lee ka 'gbu -na pali 'mi 'klyie 'wua?»

⁸ «'In in yia layibhae: «Na -Kanyo, nyoo -in -mia?»

«'In wee weli yia we 'bigupali: «-Ami Nazaletyu -Zezu, -in mia 'klyie 'wopalida, -ami -wa.» ⁹ Na nɔnɔnya ka wee san -yoyi, 'in -o mia 'mi -yla gbu gbada, wa'a 'nu -moo weli.

¹⁰ «Toun, in yia layibhae: «Na -Kanyo, sa in 'ka nua?»

«'In Nyumaa -Kanyo n̄eē 'mi -ylae: <-In -so 'wu, -in m̄ni -Damasigbe nukpl̄e, 'in -we weee -Lago gbaa, -in nu l̄e, -m̄o wa yia -m̄i -yla we gbaa.»¹¹ In ka 'l̄o wee saan 't̄it̄e -m̄nu 'gbu, na n̄on̄nya kpaa na s̄o la, 'in wa yia 'mi -Damasi kwa.

¹² «-M̄o -Damas̄i, nyime yabhlo m̄i -bha, 'm̄o wa laa Ananiasi. Nyime ̄o zua -bha -Lago, 'm̄o ̄o -mia, 'in ̄o zua Moizu tite 'n̄uɲwe. -Damasigbee Zuifu weee gbaa gbuzonu gbu ̄o daa.¹³ In k̄a -bha -m̄i -sa 'cun, -in 'ka ̄o domagbu yibheli, 'in ̄o -wa Nyum̄e Tiklu, -in 'ka ̄o -yoyi, -in 'ka ̄o 'd̄eē weli 'nu.¹⁵ Nu, ̄o gbudayunyo -na yia -zea. 'In -we -in 'yia -ȳo, 'in -in 'nua, -in 'ka we gba dud̄ogu -nyuma weee -yla.¹⁶ 'In -s̄l̄eēn, l̄eē ka 'gbu -na w̄a? -In -s̄o 'wu, -in yi, -in la Nyumaa -Kanyo ̄o 'ɲni, wa 'ka -m̄i batizee, -Lago 'ka -m̄i -ȳow̄o, -na gbunyii 'ka -m̄i k̄weyli 'bhu.»

¹⁴ «'In ̄o yia we -ḡudi 'mi -ylae: <-Am̄iaa dukpasu -Lago ka -bha -m̄i -sa 'cun, -in 'ka ̄o domagbu yibheli, 'in ̄o -wa Nyum̄e Tiklu, -in 'ka ̄o -yoyi, -in 'ka ̄o 'd̄eē weli 'nu.¹⁵ Nu, ̄o gbudayunyo -na yia -zea. 'In -we -in 'yia -ȳo, 'in -in 'nua, -in 'ka we gba dud̄ogu -nyuma weee -yla.¹⁶ 'In -s̄l̄eēn, l̄eē ka 'gbu -na w̄a? -In -s̄o 'wu, -in yi, -in la Nyumaa -Kanyo ̄o 'ɲni, wa 'ka -m̄i batizee, -Lago 'ka -m̄i -ȳow̄o, -na gbunyii 'ka -m̄i k̄weyli 'bhu.»

P̄olu gbaa sa -Lago tiea ̄o, nyuma 'nia Zuifu, wa -gb̄eē gbu

¹⁷ «-M̄u 'bigu, in yia lobhiti -Zeluzalem̄u. 'Yli yabhlo nya, in m̄i -Lago bhuhoda -Lagobudu 'kadu z̄o, 'in Nyumaa -Kanyo yia 'mi 'kl̄otlali na 'yli 'wu.¹⁸ 'In, in 'yia Nyumaa -Kanyo -ȳo, 'in ̄o n̄eē 'mi -ylae: <-In 'pulo k̄we la, -in 'bhu -Zeluzalem̄u s̄l̄u! Nu, na gbu -na yia gbaa, -m̄o -nyuma 'na 'ka we -ȳoɲwu.»

¹⁹ «'In yia we 'bigupali: <Nyumaa -Kanyo, wa 'd̄e -yi we 'ji nu, in ka -Lagobudunya z̄o 'pl̄u, 'in nyuma -wa ɲwnua -na gbu -ȳo, -zugba na pa wa -kas̄l̄u 'wu, 'in na s̄eli wa.²⁰ 'In da wa 'kaa -na gbudayunyo Etīen̄i 'bha, -am̄i m̄i 'ya -bha. -Wa mia ̄o 'bhada, in ka wa ɲwnunu, 'in in yia wa -bananya 'yliyoz̄u.»

²¹ «'In Nyumaa -Kanyo n̄eē 'mi -ylae: <-In m̄ni, nu, tiea na yia -m̄i 'pipi, nyuma -wa 'nia Zuifu gb̄eēin!»

P̄olu n̄eē Wl̄om̄u 'slujaa -kanyo -yla nu, Wl̄om̄u -dud̄owlakpe ̄o -mia.

²² Nyumaa -zlo pulva P̄olu yukwli tiklu, t̄oun, ̄o yia w̄elunya -m̄nu gb̄aḡbie bhia. 'In wa yia 'w̄ok̄p̄ik̄pe bhlie: «A -sa nyume ni la! A 'bha ̄o! ̄o 'ni we 'k̄l̄o -ka, ̄o 'ka 'yliyogada -tu, dud̄u ni -ḡu!»²³ Wa 'kp̄ia 'wu 't̄it̄e, wa vitelia wa -bananya, 'in wa yia bla yali 'm̄ni.

²⁴ Wl̄om̄u 'slujaa -kanyo 'kadu n̄eē, wa 'pa P̄olu 'slujaa -budu 'kadu z̄o. Wa 'ka ̄o s̄eli, 'in gbu -we ka 'gbu nyumaa -zlo mia sa ̄o 'wluo 'k̄pl̄ida, ̄o 'ka we gba, 'in -m̄o 'ka we 'nu.

²⁵ 'In da wa gbuan P̄olu wa 'ka ̄o s̄elia yi, t̄oun, 'slujaa gbu gbuu 'yugalunyo mia -bha, P̄olu yia ̄o layibha 'lee: «We se m̄i ān̄ -yla, a 'ka *Wl̄om̄u -dud̄owlakpe s̄eli, -zugba a 'ni -s̄lo ̄o -ȳogbu 'wobhuu?»

²⁶ Da ̄o 'slujayu 'nua weli -m̄ni, 'in ̄o yia 'slujaa -kanyo 'kadu weli kwa, ̄o n̄eē ̄o -ylae: «L̄eē -lu -na yi yaa d̄e lenva? ̄o nyume -m̄on̄i, Wl̄om̄u -dud̄owlakpe -wa!»

²⁷ 'Slujaa -kanyo 'kadu yia P̄olu 'yia, ̄o bea ̄o -ȳo. ̄o yia ̄o layibhae: «Gba gbuzonu, Wl̄om̄u -dud̄owlakpe -in -mia 'pīen̄ yi?»

P̄olu yia we 'bigupali: «'In, 'm̄o in -mia.»

²⁸ 'In 'slujaa -kanyo 'kadu n̄eē: «'Gwezi 'kadu in pl̄ulva 'bhie, in yia Wl̄om̄u -dud̄owlakpe -ze.»

'In P̄olu yia we 'bigupali: «-Am̄i mia, gwali wa gwalila 'mi we.»

²⁹ -Bha -bhlokpad̄e, -wa 'ka yaa P̄olu s̄eli, 'in ̄o 'ka gba, -maa yia ̄o gwev̄la. Da 'slujaa -kanyo 'kadu yibhelia we 'ji nu, P̄olu ̄o ̄o gbuan, -m̄o m̄i Wl̄om̄u -dud̄owlakpe nya, 'in ̄o 'd̄e yia nyano nu.

P̄olu m̄i gb̄owliwodunya 'yu

³⁰ Gbu -we Zuifu dia P̄olu 'wlu, 'slujaa -kanyo 'kadu 'yibha ̄o 'ka we 'wolanu k̄p̄eēn k̄p̄eēn. We 'gbu, z̄li z̄lia, 'in ̄o yia ̄o gbuan -llukpe 'wusa. 'In ̄o yia -Lagobub̄onyaa -cian -ȳo gb̄owliwodunya 'wluḡb̄eli. 'Bhie, ̄o -ȳo P̄olu yia wa 'yu yi.

23

¹ P̄olu ylaa gb̄owliwodunya fl̄lu, ̄o n̄eē: «Bheliān, in ka -Lago 'yu no 'nan̄u, na d̄li 'ni 'mi gbu 'nye, 'in we yia -z̄eēn yli -m̄nu yli.»

² 'In -Lagobub̄onyaa -kanyo 'kadu Ananiasi n̄eē -wa mia P̄olu kwesi -ylae: «A 'pa ̄o ɲwe -ḡu -lu!»

³ T̄oun, P̄olu n̄eē ̄o -ylae: «Weli 's̄o -nyime, -m̄i -Lago yia bh̄ut̄ia! -Bha -in -dia la, -zugba -na bhu na -ȳogbu 'wu titee s̄ol̄u, 'in -in n̄eē, wa bh̄ut̄i 'mi. Tite 'ni 'sa gba.»

⁴ -Wa mia P̄olu kwesi, -maa n̄eē ̄o -ylae: «-Lagobub̄onyaa -kanyo 'kadu -na velia yi?»

⁵ P̄olu yia we 'bigupali: «Na bhelia, in 'ni we 'ji -yi nu, -Lagobub̄onyaa -kanyo 'kadu ̄o -mia. Nu, we m̄i cel̄ida -Lagoseb̄he 'w̄we:

<In 'na gbali gbonyuu -na nyumaa 'yugalunyo -yla -ni!> »

⁶ Pɔlv -yi we 'ji nu, nyumaa -zakpa so -wa gbuwliwodunya. -Zakpa -bhlo -wa *Sadusenyuma, 'in -zakpa 'sonu -wa Falizinyuma. We 'deε 'gbu ɔ yia 'wɔkpi 'titeε wa 'yue: «Bhelia, Falizinyume in -mia, 'in Falizinyumeε 'yu in -mia. Tliltunyaa 'wɔsɔsve in dia dli 'wuu 'gbu, wa mia da na -yɔgbu 'wobhuda.»

⁷ Da Pɔlv gba 'saa, Falizinyuma -yɔ Sadusenyuma yia kpelie bhli, 'in wa yia 'wudo 'so. ⁸Nu, Sadusenyuma neε, tliltunyaa 'wɔsɔsve 'ni -mi, 'anzinya -yɔ zuzu 'ni la -mi, 'in -zugba Falizinyuma yibhelia we nu, we 'de weε mi la. ⁹'In nyumaa -zlo mi 'wɔkpiɔa 'titeε, 'in Falizinyumaa tɔlva -wa -wa -Lagɔɔ titeε gwesanya, -maa yia Pɔlv lɔpa 'kva 'tite nya. Wa neε: «-A yi we -yɔ nu, nyume -monu 'ni gbonyuu yabhlogbɔɔ lenv. -De zuzu yabhloo, -de 'anzi yabhlo gba ɔ -yla gbuv, nyɔɔ -yi we 'jia?»

¹⁰ Weε -zle kpukpala 'wu, wa yi Pɔlv 'yilisalu 'gbu, nyano yia 'slujaa -kanyɔ 'kadu dlu slo. 'In ɔ neε ɔ 'sluja -ylaε, -maa -sa Pɔlv wa nyidi, wa kwa ɔ 'slujaa -budu 'kadu zɔ lv.

¹¹ -Muv 'biguv sabɔ bea, Nyumaa -Kanyɔ yia Pɔlv 'klɔtlali, 'in ɔ neε ɔ -ylaε: «-In 'temani dli! -In ka na gbu gba -seli -Zeluzalemv, we mi nu, -in gba 'ya we Wlomugbe nukple.»

Zuifu zva Pɔlv 'bhabhagbu

¹² -Muv zli zlia zlukpe, Zuifu -zakpa -bhlo yia weli -bhlo bhli, 'in wa yia bi -Lagɔ 'yu nu, wa 'ni -slɔ Pɔlv 'bha, wa 'na 'ka li 'in wa 'na 'ka 'ma. ¹³ Nyuma -wa bhli weli -muni, wa ka nyumaa glv 'so -guzi. ¹⁴ 'In wa yia -Lagobɔbɔnyaa -cian -yɔ nyuma kpasu -gbe mni. 'In wa neε -maa -ylaε: «-A ka bi -Lagɔ 'yu, nu, -a 'ni -slɔ Pɔlv 'bha, -a 'na 'ka -lu yabhlogbɔɔ li. ¹⁵ 'In -slɛn, amia -yɔ gbuwliwodunya bhli weli -bhlo, 'in a 'ka 'slujaa -kanyɔ 'kadu -yla gba nu, ɔ -la aɩn Pɔlv -dawli nya, a 'yibha a 'ka ɔ -yɔgbu 'wɔsɔsali tiklu. We -ka -amua, -a ka -amua 'de lamnazi -a 'ka ɔ 'bha, 'bhie, ɔ 'ka -seli nyini.»

¹⁶ 'In weli wa bhli Pɔlv daa, ɔ bhɔlɔɔ 'yu 'nva we, 'in ɔ yia 'slujaa -budu 'kadu zɔ Pɔlv 'di -salta mni. ¹⁷ Tɔvɩn, Pɔlv laa 'slujaa glv

gbuu 'yugalunyo yabhlo, 'in ɔ neε ɔ -ylaε: «-In kwa nyimesloyu ni 'slujaa -kanyɔ 'kaduv -gbe, nu, ɔ ka gbu yabhlo ɔ 'ka we gba ɔ -yla.»

¹⁸ ɔɔ 'sluja -yɔ ɔɔ nyimesloyu yia 'slujaa -kanyɔ 'kaduv -gbe mni, 'in ɔ neε ɔ -ylaε: «-Kaslonyume Pɔlv laa 'mi, ɔ neε: in -la -mi nyimesloyu ni. -Mɔɔ ka gbu yabhlo ɔ 'ka -mi -yla we gba.»

¹⁹ 'Slujaa -kanyɔ 'kadu kpa nyimesloyuu so la, ɔ -yɔ ɔ vlaa gwe -se, 'in ɔ yia ɔ layibhaε: «Leε -gbu -in 'yibha -in 'ka 'mi -yla gbaa?»

²⁰ 'In nyimesloyu yia we 'bigupalte: «Zuifu ka weli -bhlo bhli nu, -in kwa ciɔi Pɔlv gbuwliwodunya 'yu. Gbaa wa yia -dawli nya nu, gbuwliwodunya 'yibha wa 'ka ɔ -yɔgbu 'wɔsɔsali tiklu. ²¹ 'In -in 'na 'nɔvɩn wa weli -ni! Nu, -wa zizea ɔ 'bhabhieε 'gbu, wa mneni nyumaa glv 'so -guzi. Wa ka bi -Lagɔ 'yu, wa neε, wa 'ni -slɔ Pɔlv 'bha, wa 'na 'ka li, 'in wa 'na 'ka 'ma. Nu, -slɛn, wa ka lamnazi, -na weli wa mia wuda.»

²² Da ɔɔ 'slujaa -kanyɔ 'kadu gbaa nyimesloyu -yla nu: «-We -in gbaa da 'mi -yla, -in 'na gbali we nyume yabhlogbɔɔ -yla -ni.» 'Bhie, ɔ yia -mɔɔ 'yitide, 'in -mɔɔ yia mni.

'Slujaa -kanyɔ 'kadu kwaa Pɔlv Felisu -gbe

²³ -Muv 'bigu, 'slujaa -kanyɔ 'kadu laa ɔ 'slujaa glv gbuu 'yugalunya 'so, 'in ɔ neε wa -ylaε: «'Slujaa 'wlu -bhlo (200) klaa, numesuvn -guv 'slujaa glv ta 'ya kugbua (70) -yɔ 'slujaa 'wlu -bhlo kaa 'li kweε, a gbeli da wa 'wlu. 'In a 'de weε mnazi la, jibheza lelu gbomvnanv nya, a 'ka Sezalegbe nukple mni. ²⁴ A mnazi numasuvn -yɔ, 'in a 'ka Pɔlv 'wobhu we -gv, 'in a 'ka ɔ duduv 'wluɔpɩnyɔ Felisu -gbe kwa -dlɔɔ.»

²⁵ 'In ɔ yia 'sebhε celie:

²⁶ Duduv 'wluɔpɩnyɔ Felisu 'kadu, -amɩ Klodu Liziasi saa -mi fu.

²⁷ Nyume -ɔ in 'paa de -mi yoo, Zuifu ka ɔ kpa, wa 'ka ɔ 'bha. 'In da in 'nua nu, Wlomv -dɔvɔwɩlakpe -wa, 'in in -yɔ na 'sluja yia mni, in yia ɔ wa kweε -sa. ²⁸ 'In 'yibha gbu -we Zuifu dia ɔ 'wlu, in 'ka we 'ji 'nu. We 'gbu, in yia ɔ wa gbuwliwodunya 'yu kwa. ²⁹ 'In ka we -yɔyɩ nu, wa 'deε titeε 'gbu, wa dia ɔ gbu 'wlu. 'In wa 'ni mneni wa 'ka ɔ gbu yabhlogbɔɔ -yla lapali, -we ka 'gbu wa 'kaa ɔ 'bha, 'in wa 'kaa ɔ -kaslv 'wupa, we 'ni 'yie.

³⁰ 'Bhie, wa yia 'mī weli kwaē, Zuifu ka ɔ -yɔgbv zɔ. -Bha -bhlokpadē, in 'paa ɔ yoo -na -gbe. 'In un nēē ɔ gbɔwɔludunya -yīlāē, wa 'kla ɔ -na -gbe.

³¹ -We 'slujaa -kanyo 'kadu gbaa, ɔ 'sluja ka we lenu. Wa 'bhua Pɔlv 'wu sabɔ, 'in wa -yɔ ɔ yia Antipatlisiḡbe nɔkple mni. ³² -Mɔv zli zlia, 'in 'sluja mia bhv -gv nɔda, -maa yia 'slujaa -budu 'kadu zɔ lubbhiti. 'In wa yia 'sluja mia nimasvɔn -gv 'yitide, -maa -yɔ Pɔlv yia 'yoo 'yliyɔzɔ. ³³ 'Sluja mia nimasvɔn -gv nynia Sezalee, 'in wa yia dudv 'wɔlupilunyo 'sebhē yoo 'nye, 'bhie, wa yia ɔ Pɔlv 'kluslolu. ³⁴ Dudv 'wɔlupilunyo zelia wee 'sebhē, 'in ɔ yia Pɔlv layibha: «Dudv -mɔmv ka nyumē -in -mia?» 'In Pɔlv yia we 'bīgɔpaliē: «Silisi -nyumē in -mia.» ³⁵ 'In ɔ nēē ɔ -yīlāē: «-Wa dia -mī gbu 'wlu, wa -ka yi, 'in na yībhaa -mī la.» 'In ɔ nēē, wa kwa Pɔlv Ewɔlodv gbɔwɔbbhubudu 'kadu zɔ.

24

Zuifu dia Pɔlv gbu 'wlu Felisi 'yu

¹ 'Yli gbu 'plia, -Lagɔbɔvɔnyaa -kanyo 'kadu Ananiasi yia Sezalee nyni. ɔ -yɔ nyuma kpasī tɔlvā -yɔ *lɔpanyo yabhlo wa laa Telituli. 'In wa yia Pɔlv 'klaa yi dudv 'wɔlupilunyo Felisi 'yu.

² Wa laa ɔ, 'in Telituli yia ɔ gbu 'wɔludidie bhli dudv 'wɔlupilunyo Felisi 'yu: «Felisi 'kadu! -Na 'gbv -a kaa da 'wɔtɔtve -dlɔ weee. 'In gbunya -in 'bhitiā gbɔyilo nya, mɔ saa -amīā nyuma 'wu. ³ -Lu -zɔnv weee -a yia, da weee, 'yli weee nya, we 'gbv -a paa -mī fuo dli weee nya. ⁴ 'In un 'mī 'yibha, in 'ka -na 'bī 'wɔgwīlēt, we 'dēē 'gbv, -mī na bhuhhoe, -in 'nye -aun bhla -sēlē, -na dli -zɔnv nya, -in 'ka -aun yukwli pɔlv.

⁵ «-A ka we -yɔyī nū, nyumē -mɔnī, nyumē 'nyuuu 'dēgbolu -wa. Nyumaa -zakpa -bhlo wa laa Nazaletī -nyuma, wa 'yugalunyo -wa. Zuifu weee ɔ pupalia 'wɔ dudv weee -gv. ⁶ 'In ɔ ka we layla 'dēbhie nū, ɔ 'ka -amīā -mɔwlv -Lagɔbudu 'kadu 'ḡnī -nyumɔ, 'in -a yia ɔ kpa. [-A 'yibha -a 'ka ɔ -yɔgbv 'wɔbbhu -amīā titee sɔlv. ⁷ 'In 'slujaa -kanyo 'kadu Liziasi yia yi, 'in ɔ yia ɔ -aun kwēē -sa -gla nya. ⁸ 'Bhie, Liziasi nēē Pɔlv gbɔwɔludunya -yīlā, wa yi -mī 'yu.] We -ka -na dē 'yibha ɔ la, 'in -in 'kaa we 'jīyibheli nū, gbu -we -a dia ɔ 'wlu, gbɔzɔnv -wa.»

⁹ 'In Zuifu -maa yi 'yaa Tēētulusu weli -gv 'yiligbe, 'in wa nēē: «Cun, -we ɔ gbaa dē, gbɔzɔnv -wa.»

Pɔlv gbaa ɔ 'dēē -gugbv

¹⁰ 'In dudv 'wɔlupilunyo yia Pɔlv -yīlā sɔ 'pa, nū, ɔ gba. 'In Pɔlv nēē:

«In -yi we 'jī, -in ka -zɔ duun lī, -zugba -na bhv -amīā nyumaa -yɔgbv 'wu. We 'gbv, na dli 'te 'wu, in 'ka na 'dēē -gugbv gba.

¹¹ «-In mneni -in 'ka we 'wɔsisaltī -na 'dē nya, nū, -amī nynia -Zeluzalemv, in 'ka -Lagɔ bubb, we 'yli kugbua lē 'sɔ 'mī -slɔ 'pli.

¹² Nyumē yabhlogbɔɔ 'nī 'mī 'yī, -zugba na -yɔ nyumē kpeli -Lagɔbudu 'kadu zɔ. 'In nyumē yabhlogbɔɔ 'nī 'mī 'wɔtlali, -zugba na bhv nyumaa -zloo dli 'wu -Lagɔbudunya zɔ -yɔ daputu, 'gbe nɔkplē.

¹³ 'In -slēēn, gbu -we nyuma -manī dia da 'mī 'wlu, wa 'nī mneni wa 'ka we 'wɔyleli -mī -yīlā.

¹⁴ -Mɔv bhla, -we in ḡvnua -yɔ -mī 'yu, mɔ nū: -amīā dɔkpasu -Lagɔ na bubbā, 'Yloogblv -lolu -we ka gbu wa 'a laa gbɔzɔnv, we -gv -nɔnvē nya. 'In -we weee mia cēlida Moizu titee 'sebhē -yɔ -Lagɔgbv -falupanyaa 'sebhē 'wu, 'in na zva we dli -gv.

¹⁵ Sa wamīā dia -Lagɔ dli 'wu, 'sa -amī na dia -Lagɔ dli 'wu. Nū, nyuma tiklu -yɔ nyuma 'nyīi 'sɔ, 'wu wa yia -sɔā tɔltlunya glaa.

¹⁶ We 'gbv na gua la 'yli weee nya, 'in na dli yi 'mī gbu 'nye -Lagɔ 'yīliya 'wu, 'in 'ya nyuma 'yīliya 'wu.

¹⁷ «Da in lia -zɔ duun daputu, 'in in yia -Zeluzalemv luyi 'gwezi nya, na nyuma 'wusasiē -yɔ 'slaka -līi wlawlīē -Lagɔ -yīlā 'gbv. ¹⁸ Da in mīā -Lagɔbudu 'kadu zɔ, 'in -Azīīī Zuifu yia -mɔ 'mī yī, -we in mīā lēnvda mɔ nū, in mī -mɔwlvgbv lēnvda. Nyumaa -zlo 'nī 'mī 'bī -mī, 'in -zle 'nī 'mī kwesi -mī.

¹⁹ 'In we -ka yaa nū, -Azīīī Zuifu -tɔlvā mīā zīmē -bhā, -maa ka yaa na gbēgbēin gbu dli, ma 'kaa 'mī 'kla -na -gbe. ²⁰ Da wa kwaa 'mī gbɔwɔludunya 'yu, gbɔnyuu in nva lē wa 'yīā -yɔ, nyuma -wa 'yīlgbēā dē, wa gba we -mī -yīlā.

²¹ 'In 'yīlgbēā gbɔwɔludunya 'yu, 'in un nēē wa -yīlā weli 'tite nyāē: «Tɔltlunya yīā 'wusāā tɔltlīē lū! We nya wa -laa 'mī aun 'yu, a 'ka na -yɔgbv 'wɔbbhu.» -De mɔv.»

²² Dudv 'wɔlupilunyo Felisi -yīā -Zezuu 'Yloogblv -gugbv 'jī kpēēn kpēēn, 'in ɔ yia we 'wɔlanv, -mɔv yīā wee gbɔwɔbbhu yī lūbeli. 'In ɔ nēē wa -yīlāē: «'Slujaa -kanyo

'kado Liziasi -ka yi 'bhie, in 'ka amiaa gbu 'wobhu.»²³ Ɔ nɛɛ 'slujaa glbubuu 'yugalunyo -ylae: «-In di Pɔlv la -kaslobudu zo. -In 'tide ɔ 'yi, ɔ 'ka ɔ 'de -yla -tv. -In 'nye ɔ 'talea 'yoo, wa 'ka ɔ -yla -li lenu.»

Wa ka Pɔlv Felisi -yo Dlusili 'yu kwa

²⁴ 'Yli sanume 'plia, Felisi -yo ɔ 'ɲwɔ Dlusili yia yi, Zuifɔɲwɔ -wa. Ɔ nɛɛ wa -yo Pɔlv yi, 'in ɔ 'ka ɔ -Zezu Klisu dli -gɔzv weli yukwli pɔlv. ²⁵ 'In da Pɔlv bhlia nyumɛ nɔnɔbhv tiklu klaa, 'dɛɛ dli lakpakpie -yo -Lagoo nyumaa -yɔgbv 'wobhubhuee gbu gbagbie, 'in Felisi yia nyano nu. 'In ɔ nɛɛ Pɔlv -ylae: «-In mneni, -in 'ka -slɛɛn mni. 'In da in -ka bhia, in 'ka -mi la lu.»²⁶ Dɔdɔv 'wlulapulunyo Felisi di yaa we dli 'wv nu, 'gwezi Pɔlv yi yaa ɔ 'nyea. We 'gbv, ɔ laa Pɔlv bhla weee nya, ɔ -yo ɔ 'ka 'di -sa.

²⁷ -Zv 'so 'plia, Pɔsiusv Fesitusv yia Felisu 'bigɔphili. 'In Felisi 'yibha ɔ 'ka Zuifu dɔdɔnamanu 'gbv, ɔ yia Pɔlv -kaslv 'wv ti.

25

Wa ka Pɔlv nyumaa 'wlulapulunyo 'kadv Fesitusv 'yu kwa

¹ Da ɔ nyinia wee dɔdɔ -gv, we 'yli ta 'plia, Fesitusv 'bhva Sezalee, 'in ɔ yia -Zeluzalemv mni. ² -Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yo Zuifv nyuma kpasɪ yia Pɔlv 'kla ɔ -gbe. ³ Wa nɛɛ Fesitusv -yla, ɔ nu wa 'nanu 'wv, 'in wa yia we ɲwe -yɔkpali nu, ɔ -la Pɔlv -Zeluzalemv lv. Nu, wa ka Pɔlv -yɔgbv zo, wa 'yibha wa 'ka ɔ 'bha 'yloogblv. ⁴ 'In Fesitusv yia we 'bigɔpali wa -ylae: «Pɔlv mi -kaslv 'wv Sezalee, 'in dayli na 'degbolu bhitiia -mɔ lv.»⁵ 'In ɔ yia we -gɔdɔ: «Amiaa -cian kwa 'mi yoo, we -ka nu, nyumɛ -mɔni ka gbonyuu lenv, wa 'ka -mɔ we gba.»

⁶ Fesitusv li wa -gbe sa 'bhisa 'yli gbomnva. 'Bhie, ɔ yia Sezalee lobhiti. -Mv zli zlia, 'in ɔ yia gbwɔbhv -zejila 'yu ladi, 'in ɔ nɛɛ wa -yo Pɔlv yi. ⁷ Da Pɔlv yia, Zuifu -wa 'bhva -Zeluzalemv, -maa yia ɔ gbeli. 'In wa yia ɔ gbonyii 'kadu -zlv 'wludi, 'in wa 'de 'ni mneni wa 'ka we 'wɔsisali tiklu. ⁸ Pɔlv mia ɔ 'dɛɛ -gvgbv gbada, ɔ nɛɛ: «In 'ni gbonyuu yabhlogbɔ lenv, Zuifv tite -yo -Lagɔbɔdɔ 'kadu -yo nyumaa 'wlulapulunyo 'kadu *Sezaa gbegeɛn.»

⁹ Fesitusv 'yibha ɔ 'ka Zuifu dɔdɔ namanu 'gbv, 'in ɔ nɛɛ Pɔlv -ylae: «-In 'yibha -in 'ka

-Zeluzalemv mni? Wa 'ka -mɔ -na -yɔgbv 'wobhu 'mi 'yuu?»

¹⁰ Pɔlv yia we 'bigɔpali: «Sezaaa gbwɔbhv -zejila 'yu in 'yiligbea da, 'in -bha wa 'kaa na -yɔgbv 'wobhu. In 'ni Zuifu -yla gbonyuu yabhlogbɔ lenv, 'in -na 'de -yi we 'ji zɔzɔn sa. ¹¹ We -ka na -yɔgbv, 'in gbu -we ka 'gbv wa 'kaa nyumɛ 'bha, in -ka we lenv, in 'na 'ka tlithee daa gba <-unnya>. 'In we -ka nu, gbu nyuma -manu mia da 'mi 'wludida, we 'ni gbɔzɔn, nyumɛ yabhlogbɔ 'ni mneni ɔ 'ka 'mi wa yoo 'nye. In ka na gbv Sezaa 'yu kwa.»

¹² Nu, Fesitusv -yo ɔ gbwɔliwodunya bhia gbagbie, 'in ɔ nɛɛ Pɔlv -ylae: «-In ka -na gbv Sezaa 'yu kwa, we 'gbv, Sezaa 'yu -na yia mnia!»

Wa ka Pɔlv Aglipa 'yu kwa

¹³ 'Yli sanume 'plia, nyumaa 'wlulapulunyo Aglipa -yo ɔ bhɔlv Belenisɪ yia Fesitusv fusa yi Sezalee. ¹⁴ Wa mi -bha 'yli duun lida, 'in Fesitusv yia nyumaa 'wlulapulunyo Aglipa -yla Pɔlv gbu gba. Ɔ nɛɛ ɔ -ylae: «Nyumɛ yabhlo Felisi tia -kaslv 'wv, ɔ mi da. ¹⁵ Da in mnia -Zeluzalemv, *-Lagɔbɔbɔnyaa -cian -yo Zuifv nyuma kpasɪ yia ɔ 'kla nu, in 'pa ɔ -kaslv 'wv.

¹⁶ «'In in yia we 'bigɔpali wa -ylae: <-Amia, Wlɔmɔ -nyuma 'ni we bhlabhv, -a 'ka nyumɛ ɔ gbwɔludunya yoo 'nye, -zugba ɔ 'ni ɔ 'dɛɛ -gvgbv gba gbwɔbhvnyoo 'yu.»¹⁷ 'In waa nyuma -yo 'mi 'so yia -seli yi dabɔdɔ. 'In in 'ni kpeke, -mv zli zlia, in -dia gbwɔbhv -zejila 'wv la, 'in in nɛɛ na 'sluja -yla, wa -yo ɔ nyumɛ yi. ¹⁸ Ɔ gbwɔludunya yia yi. 'In gbonyii in pupali yaa 'wlukvɔn la, nu, 'mv wa yi ɔ 'wlv dia, wa 'ni -mv ɔ 'wlv di. ¹⁹ Nu, wa 'dɛɛ -Lagɔbɔbɔv -yo nyumɛ yabhlo wa laa -Zezuu gbu -gv wa -yo ɔ 'so kpɛlia. Ɔ nyumɛ ka tli, 'in Pɔlv nɛɛ, ɔ 'ni tli, ɔ -ga 'yliy. ²⁰ Sa in 'kaa gba gbv -mni 'wv, in 'ni we -yi. Tɔvɔn, 'in in nɛɛ Pɔlv -yla, ɔ -ka 'yibha ɔ 'ka -Zeluzalemv mni, 'in wa 'ka -mɔ ɔ -yɔgbv 'wɔbhulu, gbu -mni -gv. ²¹ 'In Pɔlv yia ɔ gbv nyumaa 'wlulapulunyo 'kadu Sezaa 'yu kwa. Ɔ 'yibha nu, -mɔv 'bhu ɔ -yɔgbv 'wv. 'In in nɛɛ, wa ti ɔ -kaslobudu zo bhla -sele nya. -Mv 'bigv, in 'ka ɔ Sezaa 'yu kwa.»

²² Aglipa nɛɛ Fesitusv -ylae: «Na 'de 'yibha in 'ka ɔ nyumɛ -mɔni weli 'nv.»

Fesitusu yia we 'bigupalɛ: «Cɪzi -na nva ɔɔ nyume -mɔnu wɛlɛ.»

²³ -Muv zli zlia, Aglipa -yɔ Belenisi -yɔ nyumaa -dɔlv yia -budu 'kadɔ zo pla, we -yɔ 'slɔjaa -cian -yɔ wee 'gbee nyuma kpasɪ.

'In Fesitusu wɛli -gu, wa -yɔ Pɔlv yia yi. ²⁴ 'In Fesitusu nɛɛ: «Nyumaa 'wlulapilunyo Aglipa, 'in amia weee -yɔ -aun mia da, a yla 'mɔ nyume ni. Zuifu weee ka ɔ 'klaa yi na -gbe -Zeluzalɛmv, 'in wa yi 'yaa -seli 'mi 'bi yi, -zugba wa kpɪ 'wv, wa 'bha ɔ. ²⁵ -Ami ka we -yɔyi nu, ɔ 'ni gbonyuu yabhlogbɔ lɛnv, 'in wa 'ka -muv 'gbv ɔ 'bha. 'In ɔ 'dɛ yia ɔ gbv Sezaa 'yu kwa. We 'gbv, in nɛɛ wa kwa ɔ -mɔɔ -gbe. ²⁶ 'In -we in 'kaa cɛli -kpɔ na -kanyɔ 'wv ɔ 'gbv, we 'ni -mi. We 'gbv, in -yɔ ɔ yia aun 'yu yi, we -yɔ -mi nyumaa 'wlulapilunyo Aglipaa 'debhie 'yu. -In 'yibha ɔ la, 'in -we ɔ -ka gba, in 'ka we cɛli. ²⁷ Nu, we 'ni 'ylinani -ami 'yliya 'wv, in 'ka -kaslunyumɛ Wlɔmv kwa, -zugba gbv -we ɔ nva lɛ, wa dia ɔ 'wlu, in 'ni mneni in 'ka we gba tiklu.»

26

Pɔlv gbaa ɔ 'dɛɛ -gugbv nyumaa 'wlu-lapilunyo Aglipa 'yu

¹ Aglipa nɛɛ Pɔlv -ylɛ: «-A ka -mi 'yoo 'nye, -in 'ka -na 'dɛɛ -gugbv gba.»

Tɔvɔv, Pɔlv 'paa sɔ, 'in ɔ yia ɔ 'dɛɛ -gugbv gba, ɔ nɛɛ: ² «Nyumaa 'wlulapilunyo Aglipa, na dli mɛni -zɛɛn bhahba. Nu, gbv weee Zuifu dia 'mi 'wlv, in 'ka we na 'dɛ 'wlv -sa -mi 'yu. ³ -We ka gbv -wa, -in -yi Zuifu lɛnvgbv 'cɪn 'nanuv, we -yɔ gbv -we -gv wa kpɛlɛlia. We 'gbv, -mi na bhuhhoea, -in pulv 'mi yukwli dlitie nya.

⁴ «Sa in mumnia 'wvla na nyuma weee nyidi, we -yɔ -Zeluzalɛmv, 'in we 'ka gwɛdi na nyimeslɔ bhla na lɛnvgbv mia, Zuifu weee -yi we. ⁵ Wa -yi 'mi -muv 'bi ka 'wugwɛ, wa mneni wa 'ka we gba, -zugba wa -ka we 'yibha. Falizinyuma ka kwɛɛ -amɪaa -Lagɔɔ gbv -sua 'wv, wa lɔnyumɛ yabhlo in -mia. ⁶ 'In -lu -Lagɔ gbaa ɔ 'ka -amɪaa dukpasɪ 'nye, in dia dli 'wuv 'gbv, wa mia na -yɔgbv 'wvhhuda -slɛɛn. ⁷ -Amɪaa nyumaa *zva kugbua lɛ 'sɔɔ dli mi we -gv, wa 'ka wɛli nu lɛnvda 'yi. 'In wa bhuhhoea -Lagɔ 'kva 'tɪtɛ nya, zlvkpɛ jibheza. Nyumaa 'wlulapilunyo Aglipa, wee wɛli -muni in dia dli 'wuv 'gbv, Zuifu yia 'mi gbv 'wlvud! ⁸ Lɛɛ

ka 'gbv, we mi amia Zuifu dlu nu, -Lagɔ 'ni mneni ɔ 'ka tlɪtlɪnya 'wobhu tlɪtlɪe lva?

⁹ «Na 'dɛgbolɔ ka 'wlukvun lapupalɪ nu, in mneni in 'ka Nazaletiyu -Zezuu 'ɲni lasa sɔ weee lv. ¹⁰ 'Mu in nva lɛ -Zeluzalɛmv. -Lagɔvbɔnyaa -cian ka 'mi 'yoo 'nye, 'in in 'ka -Lagɔnyumaa -zlo -kaslv 'wupa. 'In -wa gbaa wa 'ka wa 'bha, 'in na -yɔ -maa paa gwe. ¹¹ Zli tɔlva zli, 'in na plɪlia -Lagɔbudu zɔ. 'In na palva wa 'klyɪtɛ 'wv, 'in na gbaa -gla nya, wa vɛli -Zezu. 'Cɛ na palɪ bhaa wa -yɔ 'nyumɛɛ 'gbv mu nva lɛ, 'in na mnia wa 'klyɪtɛ 'wupalɪa laga -gv.

Pɔlv gbaa sa Nyumaa -Kanyɔ laa ɔ, we gbv

(Lngb 9.1-19, 22.6-16)

¹² «-Muv 'gbv, 'yli yabhloo zli, 'in in yia -Damasi mni. -Lagɔvbɔnyaa -cian 'nyɛa 'mi we se, 'in wa yia 'mi tie nu, in kpa -Lagɔnyuma. ¹³ Nyumaa 'wlulapilunyo Aglipa, 'yɪvgbagbv in mi 'yloogblɔ, 'in in yia san bhva yali -yɔyi. We -nyumali -zi 'yɪv, 'in we -nyumali yia 'mi gbɛli, we -yɔ na nɔnɔnya. ¹⁴ -A 'dɛ weee ka bhli dɔvdɔ, 'in in yia wɛli yabhlo 'nv, -muv nɛɛ 'mi -yla zuifowɛli 'wvɛ: «Sɔlv, Sɔlv, lɛɛ -lu ka 'gbv -na palɪ 'mi 'klyɪtɛ 'wva? Lɛɛ -lu ka 'gbv -na zɔ -gla bhɛa, nɛɛ bhli zɔ -gla we -kanyɔɔ 'pa 'pa -pni zɔa?»

¹⁵ «'In in yia layibhaɛ: «Na -Kanyɔ, nyɔɔ -in -mia?»

«'In Nyumaa -Kanyɔ yia we 'bigupalɪ 'mi -ylɛ: «-Ami -Zezu, -in mia 'klyɪtɛ 'wupalɪda, -ami -wa. ¹⁶ -In -sɔ 'wv, -in 'yɪlgbe -bhade! -We ka 'gbv in yia na 'dɛ -mi 'kluslolu, mu ni: in ka -bha -mi -sa, -in 'ka na lubhonvnyɔ -zɛ. 'In -in 'ka 'ya na gbɔdayunyo -zɛ. 'In -we -in 'yia -zɛɛn -yɔ klaa, we -yɔ -we na yia cɪ -mi 'kluslolu klaa, -in 'ka we gba. ¹⁷ Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu -wa ka -gbe in tiea -mi, na 'dɛ yia -mi 'yɪliyɔzva wa gbegbɛn. ¹⁸ Wa -gbe na tiea -mi, -in 'ka wa 'yli -blo, -in 'ka wa nikpise 'wusa, -in 'ka wa zli 'klv -la. -In 'ka wa -Saataan 'tɪtɛ zɔ -sa, 'in -in 'ka wa -Lagɔɔ -gbe -la. 'In wa -ka 'mi dli -gv zɔ, -Lagɔ 'ka wa gbonyuu 'wvɪtɪ, 'in wa 'ka 'bi 'yi -Lagɔɔ -mɔwlv -nyuma glaa.»

Pɔlv gbaa lubho -we ɔ mia nvdaa gbv

¹⁹ «We 'gbv, nyumaa 'wlulapilunyo Aglipa, 'yɪlikakie -we 'bhva -Lagɔɔ -gbe, in 'ni we 'nvɲwe -sa. ²⁰ 'In -Damasi -nyuma -yɔ -Zeluzalɛmv -nyuma -yla in gbaa -Lagɔgbv

tia. 'Bhie, in yia Zudee -dudu weee -gu -nyuma -yo nyuma -wa 'nia Zuifu we -yla gba. In nɛɛ wa -yla, wa 'bhiti wa dlu, wa yi -Lagoo -gbe, 'in wa lenugbu -slolu wa 'bhitibhitie sazɔnu sa. ²¹-We ka 'gbu Zuifu yia 'mi kpa, -zugba in mi -Lagobudu 'kadu zo, 'in wa yia 'kli 'yi, wa 'ka 'mi 'bha, mu ni. ²²'In -Lago zwa 'mi 'yiliyo, 'in we yia -zeen yli. In mi -slo -bha, in 'ka o gbudayinyo -ze nyuma weee 'yu, nyuma -kpɔa -yo nyuma 'kadi. Gbu -we -Lagogbuu -falupanya -yo Moizi gbaa nu, le we yia nua, mu -bhloo 'de -ami na gbaa. ²³In nɛɛ sa bhee, sia -Lagoo -Bhasanyo yia. Mo yia tlitlinya glaa 'wusaa tia, 'in mo yia -Lagoo zlu gbu gbaa Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu -yla.»

Pɔlv nɛɛ nyumaa 'wlulapulinyo Aglipa -yia, o pla -Lago

²⁴Pɔlv mi sa o 'dɛɛ -gugbu gbada, 'in dudubu 'wlulapulinyo Fesitusu yia 'wɔkpi: «Pɔlv, -sabhe bhaa -mu! -in ka 'sebhe 'kpi duun, we ka -mi -sabhe 'wlu pali!»

²⁵Pɔlv yia we 'bigupali o -ylae: «Fesitusu 'kadu, -sabhe 'ni 'mi 'wlu -mi. Welunya in mia da gbada, gbuzɔnu -yo gbu yilo -weli -wa. ²⁶Nyumaa 'wlulapulinyo Aglipa -yi we 'de weee 'ji. 'In we 'gbu, in mneni in 'ka o -yla wee gbu gba dli telɔ nya. Na dli mi we -gu nu, o -yi wee gbu weee 'ji, -we ka gbu -wa, we 'ni lenu da yabhlo zizewiem. ²⁷Nyumaa 'wlulapulinyo Aglipa, gbu -Lagogbuu -falupanya gbaa, -na zu we dli -gɔɔ? Dli -na zu we -gu, in -yi we 'ji!»

²⁸Aglipa yia we 'bigupali Pɔlv -ylae: «-Mi dlu nu, -Lago 'wu -na yia 'mi 'paa bhla -se ni nya yi?»

²⁹'In Pɔlv yia we 'bigupale: «We yi desleɛn -zeoo, we yi ci -zeoo, -Lago na bhuhhoea, we 'ni -na 'de -bhloo gbu, 'in 'ya amia weee -wa mia da 'mi yukwli pɔluda -zeen, sa in mia da, amia 'ka 'sa -mi, we 'bhu 'llukpenya -muni 'wu. Nu, in 'ni 'yibha wa gbuan au -ami 'bhisa!»

³⁰Nyumaa 'wlulapulinyo klaa, dudubu 'wlulapulinyo klaa, Belenisi -yo -wa weee -yo wa dia -bha la, 'in wa yia 'wusɔ. ³¹Wa 'tlaa, 'in wa nɛɛ wa 'dekpua nyidi: «Nyume -mɔni 'ni gbu yabhlogboɔ mɔɔ, 'in wa 'ka -mɔɔ 'gbu o -kaslu 'wupa, 'in wa 'ka o 'bha.»

³²'In Aglipa nɛɛ Fesitusu -ylae: «Nyume -mɔni 'ni yaa o gbu nyumaa 'wlulapulinyo 'kadu Sezaaa -gbe kwa, -zugba -in ka o 'yitide.»

27

Wa kwaa Pɔlv Wlɔmu

¹Da wa gbaa, 'glv 'kadu 'wu -a yia -gblaa -a 'ka Italii -dudu -gu mni, 'in Wlɔmuu 'slujaa glv gbuu 'yugalinyo yabhlo wa laa Zuliusu* , 'mɔ wa 'nyea Pɔlv -yo -kaslunyuma talua yoo. ²Adlamitu 'glv 'kadu yabhlo 'kaa -Azii -dudu -guu 'glvu 'yligbedanya 'plili, -a -gblaa we 'wu, 'in -a yia mni. Tesalonikiyu Alisitaki 'bhva Maseduani, o -yo -au 'sɔ mi.

³-Mu zli zlia, 'in -a yia Sidɔngbe nukple nyini. Zuliusu -o mia Pɔlv kpada 'nanuu, -mɔ yia Pɔlv 'yoo 'nye, o 'ka o 'talea 'yia mni, 'in -we Pɔlv -ka 'yibha, wa 'ka we o 'nye. ⁴Da -a 'bhva -bha de, -a nyinia 'nyunyidudu wa laa Siplu kwesi, 'in -a yia we kakpe yabhlo -gu 'plili, -pɔpe mi -au yoo yidaa 'gbu. ⁵'Bhie, -a -dia Silisi -dudu -yo Panfilii -dudu gumunyu 'wu, 'in a yia Milaa nyini, Lisii -dudu -gu. ⁶-Bha Wlɔmuu 'slujaa glv gbuu 'yugalinyo yia Alezandlii gbee 'glv 'kadu mia Italii mni, 'in o yia -mɔ -au 'pa.

⁷'Yli duun nya, -a -tva 'nyu -gu noda yleleɛ 'glv nya, 'in -a yia sia bhabha, 'bhie, -a yia 'gbe wa laa Simidi 'klu nyini. -Pɔpe 'ni njwuu, -a 'ka -mɔ -gbeɛn mnu 'gbu, -a yia Salumonee 'plili, 'in -a yia 'nyunyidudu wa laa Kletu zɔgbeɛn mni. ⁸Siasie duun nya -a nɔnu wee 'nyuu kakpe, 'in da wa laa «'Glv 'yligbelida -zɔnu nya», -a yia -bha de nyini, Lazegbe kwesi.

⁹-Amia bhla duun ka lanyumɔnu, 'in 'glv 'wu -nɔnu yia 'ylinyumanu -au -yla, -we ka gbu -wa, Zuifuu 'sun -pla bhla ka 'plilie bhia, pepe† . We 'gbu, Pɔlv yia glv nukpleɛ -lubhonunya talua -yla gbu lapali: ¹⁰«Na 'talea, in ka we -yoyi nu, -amia nɔnu yia -ylinyumana, ni, 'glv -yo we nukpleɛ 'gbanya yia -nyumɔa. 'In -a 'ni nu 'nanuu, -amia 'debbie -gbolu yia -bha tlitie.» ¹¹'In Wlɔmuu 'slujaa 'yugalinyo yia 'glv 'kadu 'papanyo -yo 'glvu -kanyoo weli dli 'wudi, we 'ka Pɔlv weli 'wuzi. ¹²Nu, wee 'glv 'yligbelidaa ladilie 'ni 'ylinani

* ^{27:1} Zuliusu 'sluja wa laa «nyumaa 'wlulapulinyo 'kadu 'sluja». † ^{27:9} Wee 'yli -mnu 'bigu, glv 'papie yia 'ylinyumanu bhlaa 'ylinyunoo 'gbu.

ɲwɔtlɔyibhla. We 'gbu, nyuma duun nɛɛ, wa 'bhu -bhade. Wa 'yi 'kɪ, wa 'ka 'gluɔ 'yɪligbelida Fenisi mni, -mɔ 'nyunyididudu wa laa Kletɪ -gu. Wee duduvu 'kɪ mɪ 'yɪlɔ bhlilidaa sɔ 'sɔ lɔ. -Mɔ wa yia ladia ɲwɔtlɔyibhla.

-Pɪpe 'kadu 'plia gumunyu -gu

¹³'Yɪlɔ bhlilida kɔpɛsɔlɔ, -pɪpe yia 'plɪplie bhli -dlɔɔ. -Wa mia 'glɔ 'kadu 'wɔ, we mɪ wa dlu nu, -we wa pupalia, lɛ we yia nva. Wa 'bhua 'gluɔ 'yɪligbelinete 'wɔ yali, wa mnia, 'in wa yia 'nyunyididudu wa laa Kletɪ -gu 'plɪ. ¹⁴'In 'bɪ 'nɪ 'wɔgwɛ, tɔɔn, -pɪpe 'kadu yabhlo wa laa Elakilɔn, we yia 'nyunyididudu -gɔgɔ 'wɪ 'bhu. ¹⁵-Pɪpe yia 'glɔ kwa, 'in nyume 'nɪ mneni ɔ 'ka we layligbeli tuklu 'gbu, -a yia -amɪaa 'dɛ 'yitide, 'in -pɪpe yia -aun kwa. ¹⁶-A 'plɪtia 'nyunyididudu 'kienyi wa laa Kodaaa zɔgɛn, 'yɪlɔ bhlilida kɔpɛsɔlɔ, 'in -a nɪnia -bha, we yia -aun 'wɔpa -sɛ. 'In -a 'yia sa 'kɪlɔ -zɔ, 'in -a yia gbɔwɔsagɪ -yule yabhlo bɪzia 'glɔ 'kadu 'wɪlɔ 'wɔbhu. ¹⁷'In 'glɔ 'kaduɔ nukplɛɛ lubhonunya yia we -gblali. 'In wa yia 'glɔ 'kadu gbɔvan nyumaa -yɔbɛ -llukpe nya. Wa mɪ sɔda, wa yi Libii -dudu -gɔv -bɔsɛ -kakpe -gu bhlii 'gbu, 'in wa yia 'glɔ 'kaduɔ 'naa 'wɔyɔgɔlɔ, 'in wa yia 'sa wa 'dɛ 'yitide, -pɪpe yia wa kwa.

¹⁸-Mɔv zɪ zɪa, -pɪpe 'kadu mɪ -aun lazukluda 'tɪtɛɛ -bhloɔ 'dɛ, 'gluɔ nukpla -nyuma yia gbɔnyaa vitelivitelie bhli, gumunyu lɔ. ¹⁹We 'yɪlɔ tanɔv zɪ, wa yia 'glɔ 'kadu 'dɛɛ -yɔlɔnyaa vitelie bhli gumunyu lɔ, wa 'dɛɛ sɔ nya. ²⁰'Yɪlɔ duun nya, -a'a 'yɪ 'yɪlɔ -yɔ -zɛɪ -yɔ, -zugba wee -pɪpe 'kadu plɪ 'saa 'tɪtɛɛ. 'In -a yia -amɪaa 'dɛɛ tɪtɪtɛ dɪ -sa.

²¹'Bɪ ka 'wɔgwɛ, 'in -wa mia 'gluɔ 'kadu nukplɛ, wa 'nɪ -lɔ yabhlogbɔɔ li. Tɔɔn, Pɔlɔ 'yɪligbea wa nyɪdɪ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Na 'talea, in nɛɛ yaa, -a 'na 'bhɔlɔ Kletɪ -nɪ. A -ka yaa na wɛɪ 'wɔɲwɪnu, -zugba -li 'na 'ka yaa sa -nyumɔ. ²²'In -slɛɛn, 'kva na paa aun 'yɪli, a 'tɛmani dɪ. Nu, amɪaa lɔnyume yabhlogbɔɔ 'na 'ka tɪ, 'gluɔ 'kaduɔ 'dɛbhlogbɔɔ yia -nyumɔ. ²³-We ka gbɔ -wa, -Lagɔ -ɔ ka -nɔ in -mɪa, 'in -ɔ ka lubho na nɔa, ɔ 'anzi ka 'mɪ 'klɔtlali -zɛɛn sabɔ. ²⁴'In we nɛɛ 'mɪ -ylɛ: «Pɔlɔ, -in 'na nɔnɔ nyano -nɪ! Nu, we mɪ nɪ, -in 'tɪa *Sezaa 'yɪ, wa 'ka -na -yɔgbɔ 'wɔbhu. 'In -Lagɔ ka -mɪ 'nanɪ 'wɔnɔ, -na 'gbu, -wa weɛ -in -yɔ wa mia 'gluɔ 'kadu 'wɔ, -Lagɔ yia wa puea.» ²⁵We

'gbu, na 'talea, a 'tɛmani dɪ! Nu, na dɪ mɪ -Lagɔ -gu. Gbɔ -we -Lagɔ gbɔa 'mɪ -yɪa, lɛ we yia nva. ²⁶Nu, bhli -a yia, 'nyunyididudu yabhlo -gɔgɔ -gu.»

'Gluɔ -wɔlɔwɔɛ 'nyu -gu

²⁷'Yɪlɔ kugbua lɛ -mɔnɔnɔv sabɔ, -zugba -pɪpe 'kadu mɪ -aun kwada -bhlokpade Adli-atiki -gumunyu -gu. -Mɔ zɪ -nyɪdɪ, 'in we yia 'gluɔ nukplɛɛ lubhonunya dɪ lasibhli nɪ, -a ka dudu -yɔɔpa. ²⁸'In wa vitelia 'nyuu yibhɔlɔ -llukpe 'nyu glu, we -tɔ 'wɔ 'mɛtɪ glu -bhlo 'ya kugbua lɛ gbɛsɔ. Wa bɛa 'yugɛn -sɛ, wa viteli 'yaa we, we -tɔ 'wɔ 'mɛtɪ glu -bhlo 'ya gbɛta. ²⁹'In wa mɪ nyano nɔda nɪ, -amɪaa 'glu 'kadu yi tukpa -gɔgɔ 'kadu 'wɪlɔ bhuu 'gbu, wa yia 'gluɔ 'yɪligbelinete -mɔvɔ 'nyu lɔ viteli 'gluɔ lugɛn, 'in wa yia zɪlɔ zɪzɪtɛ wɔda -tɔ dɪ sulo nya. ³⁰'In -mɔv bhla, 'glu nukplɛɛ lubhonunya 'yibha wa 'ka -flii -bho. 'In wa yia gbɔwɔsagɪ -yule kwɪli 'nyu lɔ. 'In wa nɛɛ -dawli nya, 'glu 'kaduɔ 'yɪligbelinete wa vitelia we 'yugɛn. ³¹'In Pɔlɔ nɛɛ Wɔmɔv 'slɔjaa glu gbuu 'yugalnyɔ -yɔ 'slɔja -ylɛ: «Nyuma -manɪ 'nɪ 'gluɔ 'kadu nukplɛ -tɔ, a 'na 'ka 'pɔ.»

³²Tɔɔn, 'slɔja yia 'gluɔ -yule 'llukpenya -yɔdɪ, 'in wa yia we 'yitide, we 'ka gumunyu -gu mni.

³³Zɪlɔ zɪzɪtɛ 'yɪ, Pɔlɔ laa wa 'dɛ weɛ lililɔ -yɔ, 'in ɔ nɛɛ wa -ylɛ: «Amɪaa 'yɪlɔ kugbua lɛ -mɔvɔ nɪ -zɛɛn, dɪ sulo nya, -zugba a'a 'bhu lililɔ yabhlogbɔɔ 'wɔ, a'a li we. ³⁴We 'gbu na laa aun, a 'ka li. Nu, we nanɪ 'yɪli a 'ka li, 'bhie, a 'ka 'pɔ. Amɪaa lɔnyume yabhlogbɔɔ 'nyii gɔ yabhlo 'nɪa mɔa yɪ!» ³⁵Weɪlɔnyɔ -mɔnɔ 'bɪgɔ, Pɔlɔ 'bhua 'floɔ 'wɔ, 'in ɔ yia -Lagɔ fuo 'pa wa 'dɛ weɛ 'yibadi. 'Bhie, ɔ -dɪa we 'wɔ, 'in ɔ yia lilie bhli. ³⁶Tɔɔn, wa 'dɛ weɛ 'tɛmania dɪ, 'in wamɪa yi 'yaa li. ³⁷-Amɪa mia wee 'gluɔ 'kadu nukplɛ, -a 'dɛ weɛ nyɪ nyumaa 'wɪlɔ -bhlo glu ta 'ya kugbua lɛ gbɛlibhlo. ³⁸Da wa lɔa, 'in wa yia bleyanya 'nyu lɔ viteli 'glu 'ka 'wɔtɔ fefee 'gbu.

³⁹Da zɪlɔ zɪa, 'gluɔ nukplɛɛ lubhonunya 'nɪ dudu yibheli, 'in wa yia gumunyu sɔ yabhlo -yɔ -bɔsɛ -gɔgɔ -yɔyɪ. 'In wa nɛɛ wa 'ka -mɔ 'gluɔ 'yɪligbelina mni, -de wa yi we mnenii. ⁴⁰Wa -bloa 'gluɔ 'yɪligbelintɛnya, 'in wa yia we 'yitide gumunyu lɔ. 'In 'payli -we nya wa paa 'glu, wa yia we 'llukpe -blo.

'Bhie, wa yia 'naa wee 'gluv 'yugbein zu, - pipe 'ka we kwaa 'gbu, 'in wa yia -buse -gogo -gu -gbein mnuni. ⁴¹'In wa nynia gumunyuu so 'sao nyidi -buseε -zlo -gu, 'in 'glv yia -bha zu. 'In wee 'gluv 'yugbein yia -buse 'wu pla, we 'ni mneni we 'ka no, -zugba gumunyuu -gbogbu 'tite wla we logbein.

⁴²'In 'sluja 'yibha wa 'ka -kaslunyuma 'bha, -maa 'yabhlogboɔ yi -flii -bho lolloe nyaa 'gbu. ⁴³'In wa 'yugalnyo 'yibha o 'ka Pɔlv gbu 'wusaa 'gbu, gbu 'sluja pupalta, o neε wa 'na nunu we le -ni. 'In -wa -yia llo sa, o neε -maa -yla, -maa -bho 'nyu lv tia, 'in wa 'ka -gogo -gu mni, ⁴⁴'in tɔlv mni wa 'bi, sufalunya -yo 'gluv falu -yolaneme nya. Sanεε 'sa, wa 'de weee 'tlaa -gogo -gu -dlɔɔ, 'in wa yia 'pu.

28

Pɔlv mi Maltu

¹Da -a 'pva, 'in -a yia 'nu nu, wee 'nyunyididudu wa laa Maltu. ²Wee 'gbee nukpla -nyuma ka -amīaa 'lakpasu kpa 'nanuu. 'Nyu mi lvada, 'in ηwɔtlɔ mu 'gbu, wa -dia -kosu 'kadu 'yi, 'in wa yia -a 'de weee 'bi 'nye, we kwesi.

³Pɔlv 'bhua -gbalu pipi 'wu, o yia we -kosu 'wu 'pa. 'In 'mɔnumε yia -kosuu sloo 'gbu -gbalu pipi 'wu 'tla! We yia Pɔlv so mu, 'in we yia we -yolane! ⁴Da 'nyunyididudu -gu -nyuma 'yia wee 'mɔnumε -yo bɔɪda Pɔlv so -yo, 'in wa neε wa 'dekra nyidie: «ɔɔ nyume -moni, nyumεbhanyo -wa 'pieu. ɔ ka gumunyu kwεε -di, 'in -Lago 'ni o 'pɔpɔgbu -yɔɔɔwuu.»

⁵Tɔun, Pɔlv vua so 'wu, 'in wee tibhe yia -kosu 'wu -bho, o ku 'ni glopo. ⁶Tɔlva dlu nu, 'yila Pɔlv yia, 'in bhlii o yia -bha -bhlokpade, o 'ka tli. 'In wa yia we -yɔyi nu, 'bi mi 'wɔgwleda, gbu yabhlogboɔ 'ni Pɔlv yida -mi. Tɔun, wa yia weli 'bhiti, 'in wa neε: «-Lago yabhlo -wa.»

⁷'Nyunyididudu -mnu 'wlulapilnyo wa laa Publius, o dudu mi wee da -mni kwesi. Mɔ kpa -amīaa 'lakpasu 'yli ta, 'in o yia -aun o -budu zo -gueli, o 'talea 'bhisa. ⁸Publiusu dide mi lapida, o ku -su, 'in o kaa kakpa -yo. Pɔlv mnia o 'yia, 'in o yia o so o 'wluo lapali, o yia o 'gbu -Lago bhuhhoe, 'in o yia o jipe. ⁹-Muu 'bigu, wee 'nyunyididudu -guu guzunya tɔlva yia yi, 'in Pɔlv yia wa jipe.

¹⁰Wa ka -aun 'yilimanu so weee lv. 'In -amīaa

mnibhla bea, -a -gblaa 'glv 'wu, -we weee -a 'nia -ka, 'in wa yia we -aun 'nye.

Pɔlv mnia Wlomu

¹¹'Cu ta 'pla, 'in -a yia Alezandlii 'glv yabhlo wa laa «-Zluya -Lago» 'wu -gbla. 'Nyunyididudu 'glv 'yiligbelida yabhlo wee 'glv -tua 'yiligbeda ηwɔtlɔyibhla. ¹²-A nynia Silakuzigbe 'wu, 'in -a yia -bhade -tu 'yli ta. ¹³-A 'bhva -bhade, -a mi 'nyu -gogo nonuda, 'in -a yia Wleziogbe nukple nyini. -Muu 'bigu, zli zla, 'yiluv bhilida kapesɔlv -pipe yia 'plipite bhlii 'gbu, -a li 'yli 'so 'yloogblv, 'bhie, -a yia Puzlogbe nukple nyini. ¹⁴Wee 'gbe nukple -a yia -Lagonyuma, 'in -maa neε, -a li wa -gbe lɔkɔwlu -bhlo. Sanεε 'sa, -a mnia Wlomu. ¹⁵Wlomu -Lagonyuma 'nua nu, -a mi -mɔ yida, 'in wa yia -aun yoo -saa yi tiklu Apiusu loko 'wu, we -yo wee 'gbee da wa laa 'Lakpanyaa Zogubudu Ta. Da Pɔlv 'yia wa -yo, o 'paa -Lago fuo, 'in we yia o 'kuayli 'pa. ¹⁶Da -a nynia Wlomu, wa yia Pɔlv 'yoo 'nye nu, o -yo 'slujayu mia o ηwekuda -dili -budu yabhlo zo la wa 'deε sa.

Pɔlv gbaa -Lagɔgbu Wlomu

¹⁷'Yli ta 'pla, 'in Pɔlv yia Zuifu mia Wlomu, wa 'yugalunya la. Da wa gbelia 'wlu, 'in o neε wa -ylae: «Na bheliian, 'in 'ni gbu yabhlogboɔ lenu, -amīaa nyuma -yo -amīaa dukpasu lenugbu 'cunnya gbegebein, 'in wa yia 'mi kpa -Zeluzalemu, 'in wa yia 'mi Wlomu -nyuma yoo 'nye. ¹⁸Da -maa 'yibhaa 'mi la, -maa 'yibha yaa -maa 'ka 'mi 'yitide. -We ka gbu -wa, gbu -we in nva le, -we ka 'gbu wa 'kaa 'mi -kaslv 'wopa, 'in wa 'ka 'mi 'bha, we 'ni -mi. ¹⁹Da -maa gbaa -maa 'ka 'mi 'yitide, Zuifu yia we -yɔwɔsɔlv 'gbu, mu 'sua 'mi, 'in in yia na gbu -nyumaa 'wlulapilnyo 'kadu 'yu kwa. 'In -zugba, 'in 'ni 'yibha 'in 'ka na nyuma gbu 'wlu ladli. ²⁰-We ka 'gbu, 'in yia aun la, 'in in 'ka aun -yla gbu gba, mu ni. Nu, nyime o Izlaelnyuma mia wuda, o 'gbu in mia da gbuan -llukpe -mni 'wu.»

²¹'In Zuifu neε o -ylae: «-Na -yɔsεbhe yabhlogboɔ 'ni -slɔ Zudee -dudu -gu 'bhu, 'in we 'ka -amīaa -gbe yi. 'In -amīaa bheli yabhlogboɔ 'ni -slɔ mɔ 'bhu, o 'ka -na gbunyu gbaa yi -aun -yla. ²²-Muu bhla, -a 'yibha gbunya -na pupalta 'wlukvɔn la, -in gba we, -a 'ka we 'nu. -A -yi we 'ji nu, da weee, nyuma solva -na zva -yo 'wu.»

²³ Wa -yɔ Pɔlv yia 'yli yabhlo zɔ, 'in wee 'yli nyinia, da ɔ -gva, 'in wa -zlo yia -bha yi. We 'ka zlukpe -yɔbhv, we 'ka jibhe yli, Pɔlv yia -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapulɔgbv gba wa -yla, 'in ɔ yia wa -yla we 'ji gba. ɔ 'yibha ɔ 'ka wa lu -Zezuu gbv nyaa 'gbv, ɔ yia Moizu tite -yɔ -Lagɔɔgbv -falɔpanyaa 'sebhe zeli wa -yla. ²⁴ Gbv ɔ mia gbada, we ka -zakpa -bhlo lu, 'in tɔlva nɛɛ -maa 'nia we -yɔɔwuu. ²⁵ 'In wa mi kpelida, -zugba wa mni. Pɔlv nɛɛ wa -yla bhee: «Zuzu 'Pɔpa ka zlume zukpa, da ɔ gbaa amiaa dukpasti -yla gbv -Lagɔɔgbv -falɔpanyɔ Ezaiii ɔwɛ nya! ɔ nɛɛ nu:

²⁶ «-In mni, -in gba nyuma ni -ylae:

«Gbunya a yia 'nva sa 'nanuv,

'in a 'na 'ka we 'ji 'wɔlanv.

-Li a yia ylaa sa 'nanuv,

'in a 'na 'ka we -yɔyɔ.»

²⁷ Cɔn, waa nyuma -manɔ ka wa dli 'temani,

wa ka wa yukwli 'wɔsulu,

'in wa yia wa 'yli 'mu.

Wa yi layi wa 'yli nya,

wa yi 'nv wa yukwli nya,

'in wa yi gbv 'wɔlanv wa dli nya.

Wa 'ni 'yibha wa 'ka na -gbɛ lobhiti,

in 'ka wa pue.» »

²⁸ 'In Pɔlv yi 'yaa we -gɔdɛ: «A yibheli we 'ji nu, nyuma -wa 'nia Zuifu, -Lagɔ ka wa nyumaa gbɔwɔsaweli yoo 'pa. 'Nva -maa yia we.» [²⁹ Da Pɔlv gbaa wɛlunya -mni, Zuifu -yɔ kpelikpelie 'tɛtɛ yia mni wa 'dekpa nyidi.]

³⁰ -Budu -we Pɔlv 'pɛnia, ɔ li we zɔ zɔ 'sɔ, 'in -wa weee yia ɔ 'yia wee -budu zɔ, sɔ 'sɔ nya ɔ kpaa wa. ³¹ -Lagɔɔ nyumaa 'wlulapulɔgbv Pɔlv gbaa, 'in ɔ slɔlua Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu gbv, dli -tɛlɔ weee nya, sa -dlɔɔ.

'Sebhe Polu 'paa Wlomu -nyuma yoo

Nu, -Lagonyuma mia Wlomugbe 'wu, 'ma *Polu 'paa 'sebhe ni yoo. 1 Nee wa -yla wee 'sebhe 'wu nu, nyuma 'ni mneni wa 'ka -Lago -yolananyi wa 'dæe lagugve nya. Nu, nyuma -ka -Zezu *Klisti dli -gv zu, 'in -Lago tia wa gbunyii 'wu, 'in o nyea wa 'yliyogagie lolu.

Fusaweli

¹-Ami, -Zezu Klisti lubhononyo, *Polu, -ami celta aun 'wu. -Lago laa 'mi, in 'ka o *tietienyo -ze, mao -saa -bha 'mi o gbuv gbada.

²Wee -Lagogbu mia de ni, -Lago ka bha we gba o gbuv -falipanyaa gbegebein, 'in wa yia we celi *-Lagosebhe 'wu. ³O 'Yuu -gugbu we gbaa. Nu, 'mo wa gwalia o dukpasa, nyumaa 'wlupalunyo *-Davidu zwayli, nyume -kpva 'bhisa. ⁴Zuzu 'Pupa -slolua 'tite nya ni, mo -wa -Lago Yu, o ka thitlunya glaa 'wusoo 'gbu. ⁵O -amtaa -Kanyo -Zezu Klisti mia ni, o gbegebein -Lago nua -aun 'nanu 'wu, 'in -a yia o tietienya -ze o 'hnu 'gbu -a 'ka dudugu -nyuma weee o 'tite -slolu, 'in wa 'ka o weli 'nuhwe zu dluuzve nya. ⁶-Wa o -saa -bha wa 'ka o weli 'nuhwe zu, a mi wa glaa, -we ka gbu -wa, o ka 'ya amia la -Zezu Klisti -nu nya.

⁷Amia weee, -mo *Wlomu, amia -wa ka ze -Lago -kali, 'in amia -wa o laa a 'ka -mi tuklu, ni, -amtaa Dide -Lago -yo -amtaa -Kanyo -Zezu Klisti hwna aun 'nyu la, 'in wa 'nye aun 'wutotue -dlao.

Polu 'yibha o 'ka Wlomu -nyuma 'yi

⁸Tiatia mia, -Lago na paa fuo -Zezu Klisti 'hnu nya, a 'de weee 'gbu. -We ka gbu -wa, dli a zua, we 'di ka 'gbe weee -gulammeni. ⁹-Lago, o ka lubho in mia nuda na dli weee nya -Lagogbu gbabgie nya, o -yi we 'ji nu, -we na gbaa gbuzonu -wa. We 'gbu, in -ka -Lago bhuhhoeda -mi, amtaa 'hnu' i bo -mo. ¹⁰Zlabhuezo, na bhuhhoea o, o 'ka 'mi 'yoo 'nye, in 'ka amtaa -gbe mni. ¹¹Nu, amtaa 'yiytee 'tu mi 'mi 'bhada. In -ka amtaa -gbe yi, -Lago Zuzu wlawlala a yia 'yia na gbegebein, 'in a 'ka dli 'temani. ¹²Nu, in 'yibha in -mi aun glaa, 'in -a 'ka 'kvayli 'pupalu nanuv dluuzve -yo amtaa -nu 'soo gbegebein.

¹³Bhelian, -we in 'yibhaa a yibheli 'ji, mo -wa nu, amtaa -gbe na yi yaa yia -zakpa duun, 'in in 'ni -slo we 'yoo 'yi. In -ka -mo nyini ni, in 'yibha nu, na lubho mia, sa we 'yia -tnuv laga -dudu -putu -gv, we nu 'ya 'sa amianuv -gbe. ¹⁴-We in 'kaa lenu, mu -wa nu, in mni dudu weee -gv, -wa ka 'yli -bloa klaa, -wa ka 'yli 'nia -blo klaa, -wa -yia 'sebhe we -yo -wa 'nia we -yi, wa -gbe. ¹⁵We mi 'saa 'gbu ni, na dli mi amtaa -gbe nynida -mo Wlomu, in 'ka aun -yla -Lagogbu gba.

-Lagogbu, mu ni

¹⁶Nu, in -ka -Lagogbu gbada -mi, we'e 'bhali 'mi zu. -Lago 'tite -wa, 'in -wa zua o dli -gv, 'ma o saa gbu 'wu: *Zuifu o saa gbu 'wu tia, 'bhie o saa nyumaa pnu gbu 'wu. ¹⁷-We wee -Lagogbu slolua, mu ni: nyuma -wa zua o dli -gv, nyuma tuklu nya o bhua wa 'wu. Dluuzve -bhlogboo nya nyume bhua gbu 'wu. We mi celida -Lagosebhe 'wde: «- O -Lago yibhelia nyume tiklu nya dluuzvee 'gbu, 'yliyogagie -mao yia 'yia.»

Nyuma weee ka gbunyuuu 'gba 'wlu -Lago 'yu

¹⁸Nu, -Lago mi o 'ce -we bhua yali -sloluda, -we ka gbu -wa, dudugu -nyuma mi gbunyuu lenuda, 'in -we wa nua le, we 'ni tuklu -mi. 'In wa lenugbu 'nyii nya wa tuntua -Lago gbuzonu. ¹⁹Nu, -we -yo wa mnenia wa 'ka -Lago gbu yibheli, we mi wa 'yu: -Lago ka we wa 'kluslolu 'nanuv.

²⁰-Lago 'tite, we'e bhia, 'in wa'a 'yi we -yo, 'in sa -Lago mia, wa 'ni mneni wa 'ka 'sa o -yoyi. Nu, da -Lago -laa dudu la, wa mneni wa 'ka wee gbu yibheli. -A -ka -Lago lalalu yla, -amtaa 'wlukuv mneni we 'ka -Lago -yo o 'tite -yoyi. We 'gbu nyuma 'ni zizelida -ka. ²¹Wa yibhelia -Lago, wa 'ni o 'hnu -mnuni, 'in wa 'ni o fuo 'pa. 'In, 'mu nyume 'ka yaa -Lago -yla lenu. -Sleen, wa 'wlukuv lapupalie bhe, wa 'ni gbuyilo dli -ka, we mi nikpise 'wu. ²²Wamia nee, wa -yi gbu, 'in -zugba wa nu -sabhebhagbu le. ²³-Lago, -o'o tia, -o ka 'hnu wa 'kaa -mnuni, wa ti -bha -mao, 'in wa bubba teluteli -we 'wlu nyuma -wa thitlie mnenia -yo blublunuma klaa, 'lalimnvanuma klaa, we -yo dluononuma.

²⁴-We mia dee 'gbu, -Lago yia wa kwelisa wa dluwonnyili 'bi, 'in wa plalia wa 'de puun, zubbhalgbuv lenve nya. ²⁵Wa ka -Lago gbuzonu -bligupali, 'in wa yia yonya

-yohwnu. 'In -Lago -o ka 'hmi nyuma 'kaa 'yilimani sazonu sa 'yli weee nya, wa yia -bha -moo 'de ti, -zugba wa bubo o lalali o 'bigu.

²⁶We 'dee 'gbu -Lago yia wa kwebisa wa zobhali gbuv 'tu 'bi. Nu, wa 'hwni -yo wa 'lowlia'a -di -sleen -budu 'wu, 'hwni -putu wa -yo wa dia -budu 'wu. 'Sasokpa gbuv lenve mia, we 'ni 'ylinani dudu -gu. ²⁷'Sa -bhlokpade nukpasia -yo wa 'hwni'i -dia -budu 'wu. Nukpasiaa tu bhaa wa. Wa -lima wa -yo wa dia -budu 'wu, zu we kaa. -We mia dee 'gbu, -lu -we ka 'klv wa lenvgbu 'nyuu kaa, 'mu wa yia.

²⁸Nu, wa 'ni hwnu wa 'ka -Lago yibhe-
lii 'gbu, o yia wa kwebisa wa 'ka wa 'dee 'wukanoo gbu lenv. 'In -we nyume 'na 'kaa lenv, 'in wa nua we le. ²⁹'Ylinyunogbu 'yli -bhlo -bhlo yea wa: nyuma 'nyii wa -mia, wa -limaa kwelu wa dli nynia 'wu, wa nukple -nyu 'yli. Zenyi yea wa dli zo, 'in nyuma -bhabhie nania wa dudu. Wa ka -zle, wa -lima wa nua -dawli 'wu, gbokpua -gbu wa nua le. Nyuma wa saa 'hmi, ³⁰gbonyuu wa gbaa wa -limaa gbegebein, -Lago tunyuma wa -mia, wa -lima wa velia, wa 'de wa yilimania, wa 'de wa yilua, naci weee da wa talia wa 'ka gbonyuu lenv. Wa'a zu wa dide -yo wa 'nyaa 'noghwe. ³¹Wa 'ni 'wlukvun -ka, wa'a no wa 'dee gbagbaweli -gu, wa 'te, wa 'ni nyazidli -ka. ³²Wa -yi -Lago gbuwobhubhue 'ji: -wa nua we 'sasokpa -gbu ni le, tilitie -wa wa -nv. We mi 'sa 'bhie, -zugba wa nu we le, 'in 'debbie, tolva -ka we lenvda -mi, 'in wa 'hwnunu 'yaa -maa.

2

-Lago nyumaa -yogbu 'wobhubhue

¹We 'dee 'gbu, -mi bhua de -na nyumaa -yogbu 'wu, nyoo nyoo -in -ka -mi, -in 'ni zizelida -ka. Nyumaa -yogbu -na bhua 'wu, 'in -we wa nua le, mv -bhlokpade -na nua le. Nu, -in -ka wa -yogbu 'wobhu, -na 'de -in -luelia gbu. ²'In -a -yi we 'ji nu, -wa nua 'sasokpa gbu le, -Lago bhua wa -yogbu 'wu sazonu sa. ³-Mi, -mi bhua -wa nua we 'sasokpa gbu lee -yogbu 'wu, 'in -we wa nua le, 'mv -na nua le. Nu, -mi dli 'wu nu, -Lago gbuwobhubhue yia -mi -guzia yi? ⁴-Lago ka 'nani bhahba, o dli tie, o yi wusa. 'Lee, nyani -na nyania o yi? 'Lee, -in 'ni we 'ji -yi nu, -Lago -ka sa 'nani -ka -na daa, nu, -in 'ka

-na dli 'bhiti gbu -waa? ⁵-In -su yukwli -yo, -in 'ni 'yibha -in 'ka -na dli 'bhiti. We 'dee 'gbu -na zumania -Lago 'ce 'wu -na 'de -yo. Wee ce mia, -Lago nyumaa -yogbu 'wobhu -zli, -na yia we. Nu, we zli -Lago yia nyumaa -yogbu 'wobhubhue -slolua sazonu sa. ⁶-We nyume -ka lenv, we -tnuv o yia 'yia -Lago kwee. ⁷Nu, nyuma tolva -wa temania dli gbuzonuv lenve 'bi, -wa talia 'hnumnie klaa, 'hnikwale klaa, we -yo 'yliyogagie da -Lago kwee, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mv -Lago yia wa 'nyea. ⁸'In, nyuma -putu -wa solva -Lago -yo 'wu, -wa'a zua o gbuzonu 'noghwe, 'in wa zua 'ylinyunogbu 'noghwe, ma -yo -Lago yia o 'ce 'kadu 'paa. ⁹Staste 'kadu -yo dilsulo yia nyuma weee -wa nua gbonyuu le bhita. Zuifu -gu we yia gwedula, 'bhie we 'ka -wa 'nia Zuifu -gu nyini. ¹⁰'In -wa nua gbuzonu le, wa 'hmi -Lago yia -mmunia, 'in o 'ka wa 'hmi kwali, 'bhie o 'ka wa 'wutvte -dlao 'nye. Zuifu -gu we yia gwedula, 'bhie we 'ka -wa 'nia Zuifu -gu nyini. ¹¹Nu, -Lago mia, o'o gbuzi nyuma 'wu.

¹²-Wa 'nia *Moizu tite -yi, 'in wa nua gbonyuu le ni, wa 'ni we -yioo, tlia -maa yi 'yaa. 'In -wa weee -yia wee tite, 'in wa nua gbonyuu le, wee titee gbegebein -Lago yia wa -yogbu 'wobhua. ¹³Nu, -wa mia tuklu -Lago 'yu, ma -wa nyuma -wa zua tite 'noghwe, we 'ni nu, -wa pulva we yukwli, 'in wa'a nua we -gugbu le. ¹⁴'In, -wa 'nia Zuifu, wa 'ni tite -yi. We mi 'sa 'bhie, -we wee tite gbaa, tolva noa we -gu. Waa nyuma mia, wa 'ni tite -ka. Wa 'de -wa wa 'dee tite. ¹⁵Wa nonobhu slolua nu, lenvgbu -we tite 'yibhaa, we mi celida -mo wa dli zo. Wa 'wlukvun ni we dayinyo nya. Mu nya wa 'dee 'wlukvun lapupale bhua wa -yogbu 'wu, nu, wa ka gbonyuu lenv, nu, wa ka gbuzonu lenv. ¹⁶Gbwobhu zli, wa yia we -yoyia. Nu, -Lago yia in mia da gbada, we nee nu, we zli, -we weee nyuma zizea, -Lago yia we gbu 'wobhua -Zezu Klisu gbegebein.

Zuifu -yo tite

¹⁷Nu, -mi, -mi laa -na 'de Zuifu, 'in -na dia tite dli 'wu, 'in -na bhua -na 'de 'wu 'kaduv, -na -Lago 'gbu. ¹⁸-In -yi -Lago dumagbu, 'in tite ka -mi -slolu nu, -we mia 'nanuv -in yibheli we. ¹⁹'In -na bhua -na 'de 'wu 'lolonyaa 'yoo da -slolunyoo nya, we -yo -wa mia nikpise 'wu wa zli nya. ²⁰-In nee nu, -wa

'na 'sebhe -yi, -mi -wa wa -slolunyo, 'in -
 un mia 'nyenyeyuaa 'yliyozonyo nya, -we ka
 gbu -wa, -in mi we -gu nu, tite slolua -mi
 gbuzonu -yo -luyilo sa tiklu. ²¹Nu, -mi slolua
 nyuma. Lee -lu ka 'gbu, -t'in -slolu -na 'dea?
 -In nee wa -ylae: «A 'na ylili 'wie -nu», 'in
 -zugba -mi, -na 'de -na yli 'wiee? ²²-In nee:
 «-In -yo 'hwno -putu 'na -dilu -budu 'wu -
 ni* », 'in -mi -na nva we le yi? Yoyolago -na
 nyea 'wu, 'in -na ylia -we mia wa yoyolago
 -budu zo yi? ²³-Na 'de -na bhua 'wu titee
 yilonyo nya, 'in -t'in zo we 'nuhwe. -In -
 ka 'sa nuda -mi ni, -Lagoo 'hni -na belia zo.
²⁴Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue: «Amiaa
 'gbu, -wa 'nia Zuifu, 'in wa gbaa -Lagoo 'hni
 'nyuu.»

Kni 'wupapiee 'zayli

²⁵Kni 'wupapiee mia, -in -ka Moizu tite
 'nuhwe zo, we ka 'ji. 'in -in 'ni wee tite
 'nuhwe zo, we 'wlu sa wa 'ni yaa -mi *knu
 'wupa. ²⁶Sa 'bhisa, wa 'ni nyume yabhlo
 kni 'wupa, 'in -zugba o zo -we tite yibhalia
 nyume 'nuhwe, 'lee, -Lago 'na 'ka o 'wobhu
 nyume wa 'paa kni 'wu 'bhisa? ²⁷Nyume,
 -o wa 'nia kni 'wupa ku -yo, 'in o zva tite
 'nuhwe sazonsa, -mi 't' zva da tite 'nuhwe,
 mo yia -na -yogbu 'wobhua. 'In -zugba wa
 ka -mi kni 'wupa, 'ya tite -we mia celida, we
 mi -mi kwee. ²⁸Nu, -o mia Zuifu 'zayli nya,
 we 'ni nyume -o wa yibheli ku -yo, 'in wa
 'pa kni 'wu ku -yo, mo. ²⁹Zuifu 'zayli mia
 ni, -mo o 'wu wa yibhelia we. -We -wa *knu
 'wupapiee 'zayli ni, mu -wa dlu -nu, -Lagoo
 Zuzuu -gbe we bhua, nu, we'e 'bhu tite -we
 mia celidaa -gbe. O nyume mia ni, we 'ni
 nyuma kwali o 'hni, -Lago kwalia o 'hni.

3

Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu, wa mi gbunyu
 -lenunya nya

¹Lee, Zuifu mia, lee -lu -zonsa o ka, -we -
 zi -o 'nia Zuifva? 'Lee, kni 'wupapiee ka 'jii?
²Cun, we nani 'yli da weee. Tiada mia, Zuifu
 -yla -Lago wlaa o weli. ³Zuifu talva 'ni yaa
 -Lagoo weli -gu no, 'lee, -a yi yaa gba nu, -
 Lago 'na 'ka o weli -gu -tuu? ⁴-Innya, we
 'ni sa -mi. -A yibheli we 'ji nu, -Lago mia,
 gbuzonu -gbanyo -wa, -zugba nyuma weee
 ka yo. -Lagosebhe ka we -gugbu gba -Lagoo
 dae:

«Wa yibheli -mi tiklu -na gbagbaweli 'wu,
 'in wa -ka -mi gbubwobhuda kwa,
 'in -na galta wa -gu.»

⁵Gbunyu -we -a nva le, mu slolua nu, -
 Lago tiklu. We -ka 'sa -mi, -Lago -ka -ain
 'ce -yopali ni, 'lee, -a mneni -a 'ka gba nu,
 -Lago 'ni tiklu -mu? (In -ka 'sa gba, dudugu -
 nyuma 'bhisa in gbaa we.) ⁶-Innya, we 'ni 'sa
 -mi. -Lago 'ni yaa tiklu -mi, sa o 'ka nyumaa -
 yagbu 'wobhua? ⁷In na yotubhue -ka -slolu
 nu, -Lago gbaa gbuzonu, 'in nyuma -ka o 'hni
 -mnuni we 'gbu, lee -lu ka 'gbu o dilu 'mi
 gbu, gbunyu -lenunya 'bhisa? ⁸'Sa talva
 veta -ain, 'in wa gbaa nu, -amia nee: «-A nu
 gbunyu le, 'in zuzonu -nu 'ka -bha 'tlali!»
 Nu, -maa -cian mia de, -kaslu 'wupapiee mi
 wa -nu nya.

⁹Saa nya? 'Lee, -amia Zuifu 'ylia, -amia -
 zia nyuma talva yi? -Innya, we 'ni 'sa -mi. In
 ka 'cun we -slolu nu, Zuifu -yo nyuma -putu,
 gbunyu ka 'tite wa 'de weee -gu. ¹⁰Nu, we
 mi celida -Lagosebhe 'wue:

«Nyume -o mia tiklu, o 'ni -mi.

Nyume yabhlogboo 'ni tiklu -mi.

¹¹Nyume yabhlogboo 'ni gbuyilonyo nya -mi.
 Nyume yabhlogboo'o -tali -Lagoo da.

¹²Nyuma weee ka 'yoo -zonsa -gulabhusu,
 wa ka -nyumo.

Nyume -o 'kaa gbuzonu lenu, o 'ni -mi.

¹³-We tlaa wa hwee we 'wlu, gbawla -kali
 hwe.

Wa mo nya wa nva wa -lima -dawli
 'wu.

-We tlaa wa hwee, 'munumee -dle -wa.

¹⁴Melattweli 'nyuu yea wa hwee.

'In wa weli nva nyume le.

¹⁵-Gwagwie nya wa mnia nyume 'bhaa.

¹⁶Da wa -ka 'plili, -lu wa saa la,
 'in wa ta -bha siasie.

¹⁷Wa 'ni 'wututue -dlao 'yoo -yi.

¹⁸-Lagoo sasoe 'ni wa dli zo -mi.»

¹⁹-A -yi we 'ji nu, -we weee tite gbaa, -
 wa -yia tite, wa -nu nya we mia. We -ka
 'sa -mi ni, nyume yabhlogboo 'ni zizelida
 -ka. Nu, nyuma weee ka gbunyu 'gba
 'wlu -Lago 'yu. ²⁰We 'de 'gbu, -Lago 'na
 'ka nyume yabhlogboo 'yi nyume tiklu nya
 titee 'nuhwezuzoe 'yilibilanzue nya. -We
 tite nva le, mu slolua nu, gbunyu -lenunya
 nyuma -mia.

* 2:22 Giektweli 'wu, we ji -wa nu, -wa kukwalia, wa -yo nyuma -putu 'na -dilu -budu 'wu -ni.

Sanεε -Lago zelta nyuma nyuma tiklu
²¹ 'In -sleen mia, sa -Lago 'kaa -aun nyuma tiklu -zeli, o ka we -aun 'kluslolu. O -ka -aun nyuma tiklu -zelta yi, o' o yla -amias titee 'nuhwezuvzee 'yiliblanonve. Nu, tite -yo *-Lagogbv -falpanya mi we gbudayunya nya, wa ka bha we gba: ²² -Zezu Klisu dlizuvzuvzee gbegbein -Lago nua nyume tiklu. -Wa weee zva Klisi dli -gu, 'ma o nu 'saa. -We ka gbu -wa, 'wugbizie 'ni wa nyidi -mi: ²³ nu, nyuma weee ka gbonyuu lenv. Nyume yabhlogbo 'ni -Lagoo 'hnummie -yocupa. ²⁴ Nu, -Lago mia, o zuzonu nya, o nua nyume tiklu sa bhe, -Zezu Klisu gbegbein. Mo saa nyuma gbonyuuu gaylo 'wu.

²⁵⁻²⁶ -Lago 'yibha nu, -Zezu slu o 'pion la 'slaka 'bhisa. 'In o 'slaka nya, -Zezu yia nyumaa gbonyuu lamumni, 'in -wa zva o dli -gu, wa 'ka tiklummie 'yi. Sanεε -Lago 'yibhaa o 'ka -slo lu nu, o mi tiklu. Nu, o ka dltie lenv bha, 'in o 'ni we bhla nyuma -kaslu 'wupa wa gbonyuu lenvee 'gbv. 'In -sleen mia, -Lago slolua nyuma nu, o mi tiklu, 'in o 'ka nyuma, -wa zva -Zezu dli -gu, tiklu nu.

²⁷ 'In -amia ka -bha welt yabhlo -a 'ka -amias 'de 'ylimanu? -Innya, we 'ni 'sa -mi. Lee -lu ka 'gbva? -We ka gbu -wa, -we nania 'yli, we 'ni titee 'nuhwezuvzee 'yiliblanonve -amias 'deε lagogve nya, nu, -Zezu dlizuvzuvzee -wa. ²⁸ -We -gu -a pupalia 'wlukovn la, mu nu: nyuma mi tiklu -Lago 'yu, -we ka gbu -wa, wa ka -Zezu dli -gu zv. We 'ni titee 'nuhwezuvzee 'gbv -Lago yi wa 'yi nyuma tiklu nya o 'de 'yu. ²⁹ Nu, -Lago mia, Zuifu -bhlogbooo -nu o -mia yaayu 'lakpanyaa -Lago o -mi 'yaa yi? 'Lakpanyaa -Lago o -mi 'yaa: ³⁰ nu, -Lago mi -bhlogbooo wa dli zu, mo yia Zuifu nyuma tiklu -zelta wa dlizuvzee 'gbv, 'in mo -bhlokpade yia 'lakpanya nyuma tiklu -zelta wa dlizuvzee 'gbv. ³¹ Lee, we -ka 'sa -mi ni, dlizuvzee -gu, tite mi bhee? -Innya, we 'ni 'sa -mi, mu nua we le, 'in tite kaa 'nuhwe.

4

*Ablaamu zva -Lago dli -gu

¹ We -ka 'sa -mi, sa -a 'ka -amias dukpasa *Ablaamu daa gbaa? Lee -lu o 'yi o lenvgbv 'wva? ² Nu, -Lago -ka yaa Ablaamu yibheli nyume tiklu nya o lenvgbv 'wu, o mneni o

'ka o 'de 'ylimani. 'Bhie, we 'ni -Lago yu. ³ Nu, -Lagoweli neε: «Ablaamu ka -Lago dli -gu zv. O dlizuvzee 'gbv -Lago yia o yibheli nyume tiklu nya.» ⁴ Nu, nyume -ka lubho nu ni, 'peni wa penia o, 'in -we o 'yia, we 'ni bhe o 'yi we, o ka we 'klu. ⁵ Nu, nyume -o' o dia o lenv -lubho dli 'wu, -Lago, -o zelta gbonyuu -lenvnya nyuma tiklu, 'in o zva dli -gu ni, o nyume mia, -Lago yibhelia o nyume tiklu nya o dlizuvzee 'gbv. ⁶ Sa -bhlokpade, -Davidi gbaa o 'wototve -dlao -nyumeε gbu, 'mo -Lago yia nyume tiklu nya, we 'ni o lenvgbv gbu. O neε:

⁷ «'Wototve -dlao -nyuma, ma nu: -wa ka -yogbv -Lago tia 'wu, 'in o yia wa gbonyuu lamumni, ma -wa.

⁸ 'Wototve -dlao -nyume mia, mo nu: Jejitape'e yla -sleen o gbonyuu.»

⁹ Wee 'wototve -dlao mia ni, 'lee, Zuifu -bhlogbooo -nu -wa yi? -Innya, -wa 'nia Zuifu wa -nu -wa 'ya* . -A neε nu: «Ablaamu ka -Lago dli -gu zv, 'in -Lago yia o yibheli nyume tiklu nya.» ¹⁰ Lee -bhla -Lago gba nu, Ablaamu mi nyume tiklu nya? Da wa 'nia -slo o *kni 'wupa -wa yaayu da wa 'paa o kni wv -wa yi? We 'ni nu, da wa 'paa o kni wv. Da wa 'nia -slo o kni 'wupa, we bhla -wa. ¹¹ Nu, da wa 'nia -slo o kni 'wupa ni, Ablaamu mi nyume tiklu nya -Lago 'yu, o ka -Lago dli -gu zv 'gbv. -Muv 'bigv, 'in o yia kni 'wupapie 'yi -luu -slo lulu nya. Wee kni bi -slo lua nu, -Lago ka o 'yi nyume tiklu nya. Nyuma weee -wa zva -Lago dli -gu, -bha Ablaamu -zea wa dide: wa 'de 'ni kni 'wu -moo, o mi wa dide nya. ¹² O yi 'yaa nyuma -wa wa 'paa kni 'wv dide -ze. We 'ni nu, -wa wa 'paa kni 'wu ku -yo -bhlogbooo, nu, -wa zva -Lago dli -gu Ablaamu 'bhisa -zugba wa 'ni -slo wa kni 'wupa, ma -wa. Omo, o ka -Lago dli -gu zv, 'bhie wa yia o kni 'wupa.

¹³ -Lago neε Ablaamu -yo o 'yua -yla nu, 'ma o yia dudv 'nyea. -We -Lago gbaa de ni, we 'ni nu, Ablaamu zva tite 'nuhweε 'gbv, nu, -we ka gbu -wa, o dlizuvzee 'gbv o yia o 'yi nyume tiklu nya. ¹⁴ We -ka yaa nu, zuzonu -Lago gbaa o 'ka wla, titee 'nuhwezuvzee 'gbv -amia -bhlogbooo yi we ni, -zugba, dlizuvzee mia, bhe -wa, 'in -we -Lago gbaa o 'ka nyume 'nyε, we 'ni 'ji -ka. ¹⁵ Tite laa -Lagoo 'ce la, ni, tite 'ni -mi ni, we 'nuhwezuvzee 'ni -mi.

* 4:9 nu, glεkiweli 'wu -wa mia kni 'wu -yo -wa 'nia kni 'wu -mu gbu we gbaa.

¹⁶ We 'gbu dlizuvze nya -a yia -lu -we -Lago gbaa o 'ka -aun 'nye. Nu, wla o wlaa we bhe. -Wa weee mia Ablaamu 'yua nya, ma yia we. 'In -wa mia Ablaamu 'yua nya, we 'ni nu, -wa zua tite 'nujwe -bhlogbo, nu, -wa zua dli Ablaamu 'bhisa, ma -wa. Nu, Ablaamu mi -a 'de weee dide nya. ¹⁷ Sa we mia celida -Lagosebhe 'wue: «Nu, -mi mia, -mi in -zela laga -nyumaa -zloo dide.» Sane Ablaamu mia -amtaa dide nya, -Lago -o o zua dli -gu, -moo 'yu. -Lago -o nyea tlitlunya 'yliyogagie, 'in -we 'nia lam, 'in o laa we la, mo. ¹⁸ Ablaamu dli 'te -Lago -gu 'wu, da wa 'nia mneni wa 'ka -lu yabhlogbo wu, 'in o yia wu. O mia wuda, o dli mi -Lago -gu. We 'dee 'gbu o yia laga -nyumaa -zloo dide -ze. Nu, -Lagoweli nee: «-Wa -na yia gwalia ni, wa -zu 'wu.» ¹⁹ Ablaamu ka -Lago dli -gu zu, 'in o yia dli 'temani. Nu, o -zu glu gbu, 'in o zela o ku tlitluli glaa, 'in o 'hwno *Sala mi -gblotu hwno nya. ²⁰ We mi 'sa 'bhie, o 'ni dli -Lago gbagbaweli -gusa. Nu, o dlizuvze 'temania o la, 'in o yia -Lago 'hni 'ylimani. ²¹ O mi we -gu nu, -Lago ka 'tite, 'in -we o gbaa, o mneni o 'ka we lenu. ²² -We mia dee 'gbu -Lago yia Ablaamu 'yi nyume tiklu nya. ²³ -Lagoweli nee: «-Lago ka o 'yi nyume tiklu nya», 'ya we 'ni o 'debhlogbooo 'gbu we mi celida. ²⁴ -Amia ka dlizuvze -gu, -Lago -o -solva -amtaa -Kanyo -Zezu 'wu tlitlunya glaa yia -aun yibhelia nyuma tiklu nya, 'sa -bhlokpade we mia -amta weee -nu nya. ²⁵ -Amtaa gbonyuuu 'gbu wa yia o 'bha, 'in -Lago 'ka -aun 'yi nyuma tiklu nyaa 'gbu o yia o tlitlunya glaa 'wusolu.

5

-Lago ka -a -yo o 'so 'wusulolu -Zezuu gbegebein

¹ We 'dee 'gbu -Lago yia -aun 'yi nyuma tiklu nya -amtaa dlizuvzee 'gbu. -Sleen, -a -yo o 'so mi 'wutvove -dloo 'wu, -amtaa -Kanyo -Zezu Klisu gbegebein. ² -A -ka -Lago dli -gu zu, -Zezuu gbegebein -a mneni -a 'ka 'namidli -ka -Lago -yolanyni. 'In -sleen, -a mi o 'namidli 'wu. -A mi 'muna lida, -we ka gbu -wa, -amtaa dli mi we -gu nu, -Lago 'hnummie -a yia 'ya o kwee. ³ We bhli -muv -gu, -amtaa 'de yi stada -moo, -a mi 'muna 'wu. -We ka gbu -wa, -a -yi we 'ji nu, -a -ka stada -mi, 'bhie -a zea dlitie -cian. ⁴ -A -ka dlitie -ka, 'bhie -a temania la 'yiyigbu

'wu. -A -ka latemani 'yiyigbu 'wu, -we -a wua, mu -wa -we -Lago yia -aun -yla lenva. ⁵ -A -ka -Lagoo kwelu wuda -mi, we 'na 'ka -aun -dawli 'wunu, -we ka gbu -wa, -Lago ka -aun o Zuzu 'Pupa 'nye, 'in mu 'kaa o zekalie -amtaa dli zo yeli.

⁶ Cun, bhla -we nya -a 'nia 'tite yabhlogbo -ka, 'in Klisi yia tli gbonyuu -lenunya 'gbu, wee bhla mia, -Lago 'paa we hwee. ⁷ Wa 'ka nyume tiklu 'gbu tlitie -yohwuu we -kali -yo. Nyume yabhlo -o nua 'nani, wa mneni yaa wa 'ka tli o 'gbu. ⁸ Nu, Klisi yia tli -amtaa 'gbu, da -a mi bhaa gbonyuu lenuda, mu -slolua -aun sa -Lago -kalia -amtaa ze. ⁹ -Sleen, o 'puoo 'gbu -Lago yia -aun nyuma tiklu nya. We -ka 'sa -mi ni, -a mi we -gu nu, mo yia -aun -Lago 'ce 'wusaa. ¹⁰ Nu, da -a mi bhaa -Lagoo tunyuma nya, 'in o yia -a -yo o 'so 'wusulolu o 'Yuu tlitie nya. O -ka -a -yo o 'so 'wusulolu sanee, sa we -ka -mi, mo yi 'yaa -aun gbu 'wusaa o 'Yuu 'yliyogagie -gu. ¹¹ We 'ni 'sa -tu. -A mi 'muna lida -Lago -wu, -amtaa -Kanyo -Zezu Klisu gbegebein, -we ka gbu -wa, mo suslolu -a -yo -Lago 'so 'wu.

-Zezu Klisu lenvubu 'yli we -zi *-Adaan -nu

¹² Gbonyuu yia la dudv -gu nyume yabhlogbooo 'gbu, mo -wa *-Adan. 'In wee gbonyuu yia tlitie lala, toon, 'in tlitie yia lamneni nyuma weee -gu, -we ka gbu -wa, dudv -nyuma weee ka gbonyuu lenu. ¹³ Da -Lago 'nia -slo Moizi tite 'nye, wemu gbonyuu mi la dudv -gu see. Nu, tite 'ni bha -slo lamu 'gbu, -Lago 'ni gbonyuuu 'gba nyume 'wlu di. ¹⁴ 'In tlitie -nanu yia nyuma 'wlulapili, we 'bhu -Adan -gu we 'ka Moizi yli. -Adan -o 'nia -Lagoo weli 'nujwe zu, -mama 'nia o -bho -gbonyuu lenu, 'in tlitie yia -maa 'bha.

Nu, -Adan -wa -o 'kaa yii nu 'wuwlu. ¹⁵ 'In, -Lagoo wlawlalu bhe -yo -Adaan gbonyuu mi -yobhuhluda tenyi tenyii. Nyumaa -zlo yia tli nyume -bhlogbooo gbonyuuu 'gbu, gbuzonu -wa. Nu, -Lagoo wlawlalu bhe kaa 'hni tenyi tenyii, -Lago wlaa we nyume -bhlogbooo gbegebein, mo -wa -Zezu Klisi. 'Sa -Lago bubania o zozonu lenve la sa bhe, nyumaa -zlo glaa. ¹⁶ -Lagoo wlawlalu, we -yo o nyume -bhlogbooo gbonyuu, we 'ni -tnuv -bhlo -ka. O nyume gbonyuuu -tnuv -wa nyumaa -kaslu 'wopapie -Lago

gbuwobhubhuee gbegebein. Nu, o wlowlalu bhee -tnuv -wa -Lago yia nyuma nyuma tiklu nya. ¹⁷Gbuzonu sa, nyume -bhlogbooo 'gbu, nyume -bhlogbooo 'wlu -gbonyuuu 'gbu, 'in tilitie yia dudv weee bhiti. Nu, oo -Zezu Klisu 'debhloo gbegebein nyuma yia -lu duun -Lago kwee. Mo nyea wa zuzonu sa duun, 'in o gbaa nu, wa mi nyuma tiklu nya. 'Yliyogagie wa yia 'yia -Zezu Klisu 'gbu, 'in wa -yo o 'so 'ka -lu weee 'wulapili.

¹⁸Nu, nyume -bhlogbooo gbonyuu 'paa nyuma weee -kaslu 'wu. 'Sa -bhlokpade, -bhlogbooo lenvgbu tiklu tia nyuma weee 'wu tiklu, 'in we yia wa 'yliyogagie 'nye. ¹⁹Bha -benyi, nyume -bhlogbooo 'nia -Lago 'nuywe zu, -bha nyumaa -zlo -zea gbonyuu -lenunya. 'Sa -bhlokpade, nyume -bhlogbooo za o 'nuywe, 'in -Lago yia nyuma duun 'yi nyuma tiklu nya.

²⁰Tite ka yi, 'in gbonyuu yia 'wuzumani tenyii. 'In gbonyuu -ka 'wuzumani tenyii ni, -Lagoo 'nanidli ka -gwoalaylimani, 'in we yia we nyelazili. ²¹Nu, gbonyuu ka tilitie la, 'in we yia nyuma 'wulapili. 'Sa -bhlokpade, -Lagoo zuzonu pila nyuma 'wlu la, 'in we yia wa nyuma tiklu -zeli. 'Sa -a yia 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka -amtaa -Kanyo -Zezu Klisu gbegebein.

6

Gbonyuu 'ni -sleen se -ka -aun -gv

¹Wee gbu mia, sa -a 'ka we daa gba? 'Lee, -a zu gbonyuu lenve 'yliyoo, 'bhie -Lagoo 'nanidli 'ka -gwoalaylimani? ²-Innya, we 'ni 'sa -mi. Tilitie yabhlo -we 'wu -a 'plila, we ka -a -yo gbonyuu 'so -yosisali. We -ka 'sa -mi, -a 'ni mneni -a 'ka gbonyuu lenvda -tv. ³Amtaa 'de -yi we 'ji nu, da wa batizea -aun, -a -yo -Zezu Klisu ka 'wutu -bhlo, 'in -a -yo o 'so mi -bhlo o tilitie 'wu. ⁴Da wa batizea -aun, we 'wlv sa nu, wa ka -a -yo o 'so gbawla 'wufa. 'In Didee 'tite 'kadu yia oo Klisu ganoo -mo tilitie 'wu. 'Sa -bhlokpade, -amta 'ya, -a 'ka 'yliyogagie lolu 'yu 'gbu, o yi 'saa nu.

⁵We -ka nu, -a -yo o 'so mi -bhlo bhla -we nya -a -yo o tlia, 'wu -a -yo o yia -tua -bhlo o 'yliyogagie 'wolali bhla. ⁶-A yibheli we 'ji nu, -amtaa -mumiso 'cun -yo Klisu ni *su -gv lakuloda. -Sleen, gbonyuuu -kpabhiee 'tite ka labhu, -a yi 'masleen gbonyuuu gali nya -mi. ⁷Nu, nyume -ka tli, gbonyuu 'ni 'masleen 'tite -ka o -gv.

⁸Cun, -a -yo Klisu -ka tli ni, -amtaa dli mi we -gv nu, 'yliyogada -a -yo o 'so yi 'yaa -mia. ⁹Nu, -a -yi we 'ji nu, -Zezu Klisu ka tilitinya glaa 'wvoo, 'in o 'na 'ka 'masleen tli, we ji -wa nu, tilitie 'ni 'masleen 'tite -ka o -gv. ¹⁰Cun, o ka tli, 'in wee tilitie yia o -yo gbonyuu -yosisali -zakpa -bhlogbooo 'kuteyi. -Sleen, o -ga 'yliyoo, 'in o 'yliyogagie weee mi -Lagoo -nu nya. ¹¹'Sa -bhlokpade, amta 'ya, a yia amtaa 'de tilitinya 'bhisa. We ji -wa nu, a -yo gbonyuu ka -yobhobhlu, 'in -a -ga 'yliyoo -Lagoo -nu nya, -Zezu Klisu 'wu.

¹²We 'dee 'gbu, amtaa ku -we 'kaa tli, gbonyuu 'na pilu we 'wlu la -ni, a yi 'masleen we diwonyinigbu lenu. ¹³A 'na tili 'masleen amtaa ku gbonyuuu lenve 'wu -ni, we yi gbonyuu lenu. Nu, -we a 'kaa lenu, mu nu: a 'nye amtaa 'de -Lago yoo, nee nyuma -wa 'bhv tilitie lv, 'in wa yi 'yliyogagie 'woplili. A bhu amtaa 'lali 'wu a 'ka gbuzonu lenu. ¹⁴Nu, gbonyuu 'na -kali aun -ni. -We ka gbu -wa, a 'ni tite zo -mi, nu, -Lagoo 'nanidli zo a mia.

-Lagoo gali a -mia

¹⁵Nu, -we zo -a mia ni, we 'ni -sleen tite, nu, -Lagoo 'nanidli zo -a mia. 'Lee, we -ka 'sa -mi, -a mneni -a 'ka -amtaa 'de gbonyuu lenve tili? -Innya, we 'ni 'sa -mi. ¹⁶-We a 'kaa 'jijibheli, mu nu: a -ka amtaa 'de wla nyume yabhlo -yla o 'ka amtaa -kanyo -ze, oo nyume a mia 'nuywe -zuda, -moo gali a -zea. We 'dee 'gbu, a mneni a 'ka gbonyuuu gali -ze. We 'ni -muv, a mneni a 'ka -Lagoo gali -ze. Gbonyuu mia, mu kwaa aun tilitie 'wu. Nu, a -ka -Lagoo 'nuywe zu, 'in o yia aun nyuma tiklu nya. ¹⁷-A 'pa -Lago fuo. Tiada mia, a mi gbonyuuu gali nya, 'in, -sleen mia, a ka gbuzonu wa -slolua aun 'nuywe zu, dli weee nya. ¹⁸Nu, -Lago ka aun gbonyuuu 'tite kwee -sa, 'in, -we mia tiklu, a yia we gali -ze. ¹⁹-We ka 'gbu na gbaa sa we, amtaa 'nunve -kali -yo. Sa a wla bhaa amtaa ku punplagbu -yo gbonyuuu 'yli -bhlo -bhloo lenve -yla, gali 'bhisa, 'in gbonyii weee yia aun 'wulapili ni, 'sa -bhlokpade, a wla -sleen amtaa 'de gali nya, -we mia tiklu -yla. Nu, mu wlvva -mo aun -Lagoo 'yliya 'wu.

²⁰Da a mia gbonyuuu gali nya, gbu tiklu lenvee 'tu'v 'bha aun. ²¹-We a nva le, lee -lu we 'nye aun -nya? -Sleen mia, zu bhaa aun, wee gbu ni kwaa nyume tilitie 'wuv 'gbu.

²²Nu, -sleen mia, a mi amtaa 'de -yla, 'in,

gbonyuu 'ni an -ka. A ka -Lagoo gal -ze, 'in we -tnuv -wa nu, -a mi -mowlbee 'yoo -gv. Mu kwaa an -Lagoo 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka 'wu. ²³Gbozov -wa: gbonyuu lenve mia, we -tnuv -wa tltlie. 'In -we -Lagoo wlaa sa bhe, mu -wa 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka -amiaa -Kanyo -Zezu Klist 'wu.

7

¹ Na bhelia, in -yi we 'ji nu, -we na yia gbaa, a ka we 'wolanovve bhia, -we ka gbu -wa, a -yi tite. Tite mia, nyume -ka 'yliyoga ni, we putu o 'wlu la. ²We 'wlv sa ylikwvrvwv -yo o 'lowlii gbegein gbu. O -ka o 'lowlii -gbe -mi, -moo -ka 'yliyoga ni, tite -gal o -gv. 'In -moo -ka tli, tite 'ni -sleen oo 'rvwv -gv -mi. ³Da oo 'rvwv 'lowli -gaa -slv 'yliyoo, o -ka nupasu -putu kwa, -zugba gbonyuu o nua le. 'In o 'lowli -ka tli ni, tite 'ni -sleen oo 'rvwv -gv -mi. O mneni o 'ka nyume -putuu 'rvwv -ze, -muv 'ni -sleen gbonyuu. ⁴Na bhelia, 'sa -bhlokpade we mia amiaa -nu nya. A -yo Klisti mi -bhlo. Mo tlia -amiaa 'gbv. We 'dxe 'gbv a -yo tite ka -yobhbhvlv. -Sleen mia, -o -saa tltlvnya glaa 'wu, o -nu a -mia. We 'dxe 'gbv, -a mneni -a 'ka -Lagoo lubho nu. ⁵-Benyi mia, da -a nua -amiaa 'dxe dvmagbu le, -Lagoo tite saa -amiaa dlwvnyili 'nyii gwlu. Muv nua -amiaa ku zo lubho, 'in we kwaa -an tltliee 'yloogblv. ⁶Nu, -sleen mia, -a 'mi 'masleen titee gal nya -mi. -We kwee -a mi -kaslv 'wu -benyi, -a ka tli -muv solv. -A mneni -a 'ka -Lagoo lubho nu lubhovvoo lolu lv, o Zuzu 'nvrvwzvoo nya. Sa -a nua -benyi o lubho, tite -we mia celida we gal -mumie nya, -a 'ni 'masleen -muv -gv -mi.

-Muv tite nu lea?

⁷ Sa -a 'ka -sleen gbaa? 'Lee, tite -yo gbonyuu 'so, -lu -bhlo -wa yi? -Innya, we 'ni -lu -bhlo. Nu, -we gbonyuu -mia -slolu, tite ka 'mi we -slolu. We 'ni ya nu, tite nee nu, -na -limaa -luu 'tu 'na 'bhali -mi -ni, nyuma -putuu -luu tv mia, in 'na 'ka yaa we yibheli. ⁸Nu, da tite yia, -bha gbonyuu 'yia -jolv, 'in we yia na dli zo dlwvnyiluu 'yli -bhlo -bhlo fa. -We ka gbu -wa, tite 'ni -mi ni, gbonyuu ka tli. ⁹Bha, da tite 'nia lami, in -ga 'yliyoo. -Sleen, tite ka yi, 'in gbonyuu yia ganv, ¹⁰-bha -bhlokpade, 'in in yia tli. -Sleen, tite -muvv 'ka yaa 'yliyogagie la, we

'ni we lenv, tltlie we laa. ¹¹Gbonyuu 'yia -jolv, 'in we yia tite 'woplvl we 'ka 'mi -dawl 'wvuv. Gbonyuu ka 'mi 'bha titee solv.

¹²Nu, -Lagoo tite mi -mowlvda, 'in o titenya mi -mowlvda, we tiklu, 'in we nani 'yli. ¹³Lee, -lu -zvov mneni we 'ka 'mi tltlie -laa? -Innya, we 'ni 'sa -mi: gbonyuu nua we le. We ka -lu -zvov 'woplvl, we 'ka 'mi 'bha. Nu, tite slolua -an nu, gbonyuu -nyu 'yli.

-Golv mi guda nyume 'wu

¹⁴Cun, gvzvov -wa: -a -yi we 'ji nu, tite mia, -Lagoo Zuzu -gbe we 'bhva. 'In -ami mia, nyume -o wa paa pelv gaylo 'bhisa gbonyuu kwee, 'mo in -mia. ¹⁵Yee! -We na nua le, 'in 'nu we 'wvla. Nu, -we in 'yibhaa in 'ka lenv, 'in nu -muv le, 'in -we na nyaa 'wu, -muv na nua le. ¹⁶-We na nua le, we -ka nu, in 'ni we 'yibha, mv slolua nu, in ka rvwv nu, tite nani 'yli. ¹⁷We -ka 'sa -mi, we 'ni na de nu we le, gbonyuu, -we mia 'mi 'wu, mv nua we le. ¹⁸⁻¹⁹Cun, in -yi we 'ji, zvzvov 'ni 'mi 'wu -mi. -Ami, -o mia nyume nya, nu, zvzvov -nvvve mi na dli zo, 'in in 'ni mneni in 'ka we lenv: zvzvov -we in 'yibhaa in 'ka lenv, 'in nu we le, gbonyuu -we in 'nia 'yibha, 'in na nua -muv le. ²⁰-Sleen mia, -we in 'nia 'yibha, in -ka we lenv ni, we 'ni nu, na de nu we le, nu, gbonyuu -we -dila 'mi 'wvla, mv nua we le.

²¹Sanee na tlala sa tite ni -gv: in -ka gba in 'ka zvzvov lenv, gbonyuu lenve -bhlogvoo in mnena. ²²-Mo na dli zo, -Lagoo tite nani 'mi dvlv. ²³Nu, -mo na ku zo mia, tite -putu mia -mo. Wee tite mia, mv -yo tite, -we na 'wlvvov rvwvnuua so gva, 'in mv zelta 'mi tite 'nyuu, -we mia 'mi 'wvov -kaslvnyume. ²⁴-Ami mia -sleen da nyazvnyo nya. Nyoo mneni o 'ka 'mi na ku -we kwaa 'mi tltlie 'wu kwee -saa? ²⁵-A 'pa -Lagoo fuo -amiaa -Kanyo -Zezu Klisti 'rvv nya. Na 'ylimnee nya na rvwvna -Lagoo tite -yo, 'in na zva gbonyuu 'nvrvwe na -mumvso 'wu.

8

-Lagoo Zuzu saa -an gaylo -flii

¹-Sleen mia, -wa -yo -Zezu 'so mia 'wvsvsloluda nyume -bhlo nya, gvbdilte 'ni wa -nu nya -mi. ²Nu, -Lagoo Zuzu tite, -we nyaa nyume 'yliyogagie -Zezu Klisti 'wu, -muv ka 'mi gbonyuu tite -yo tltlie kwee -sa. ³Nyuma 'wvovbee 'gbv Moizu tite mia,

we 'ni mneni we 'ka wa gbu 'wusa. Nu, -Lago ka we lenv: o 'ka nyumaa gbu nyuuu -yogbu 'wubhuu 'gbu, o 'dɛɛ 'Yu o 'paa yoo dudv -gu, 'in -moo yia yi nyume 'bhisa, -moo ku 'ka gbu nyuu -lenonyoo ku nya 'wuwlv. 'Sa -Lago 'bhua gbu nyuuu -yogbu 'wu o 'Yuu gbegebein. ⁴ -We ka 'gbu o yi 'saa nu, mu -wa nu: -we tite palia gbu tiklu nya -ain 'wu, we 'ka gba. Nu, -sleen mia, -a mi -Lago Zuzu solv noda, -a'a no 'masleen -amtaa dliwonyili 'bi. ⁵ -Wa noa nyumaa dliwonyili 'bi, wa dli tua we -gu, 'in -wa noa -Lago Zuzu solv, wa dli tua we -gu. ⁶ Nyuma -wa ka dli tua wa dliwonyili 'bi, tltliee 'yoo -gu wa mia. Nyuma -wa ka dli tua -Lago Zuzu -gu, 'yliyogagie -yo 'wutv -dloo 'yoo -gu wa mia. ⁷ Cun, nyuma -wa ka dli tua wa dliwonyili 'bi, -Lago tonyuma wa -mia: wa'a zv -Lago tite 'nnywe, nu, wa 'ni we mneni. ⁸ Nu, -wa noa wa 'dɛɛ dliwonyili 'bi, wa 'ni mneni wa 'ka -Lago dudv namani.

⁹ 'In amia, a'a no amtaa dliwonyilii solv, nu, -Lago Zuzu solv a noa, -we ka gbu -wa, o mi ain 'wu. Nyume -o 'ni Klisu Zuzu 'wu -ka, o 'ni Klisu -nv nya -mi. ¹⁰ Nu, Klist -ka ain 'wu -mi, amtaa kuu 'de yi tltliee -nv nya -mi gbu nyuuu 'gbu, -sleen -Lago Zuzu yia ain 'yliyogagie 'nyea, -we ka gbu -wa, -Lago nɛɛ nu, a mi nyuma tiklu nya. ¹¹ We -ka nu, -Lago Zuzu mi ain 'wu, -Lago -o -solva -Zezu Klist 'wu tltluya glaa, amtaa ku -we tlia, mo yia we 'yliyogagie 'nyea o Zuzu -o mia ain 'wuv gbegebein.

¹² Bheliau, wee mia dɛɛ 'gbu, kpagbu yabhlo mi -ain 'wlu. Wee kpagbu mia, we 'ni -amtaa dliwonyilii gbegebein, 'bhie -a 'ka we solv no. ¹³ A -ka amtaa dliwonyilii solv no ni, tlia a yia. 'In a -ka we 'bha -Lago Zuzu 'tite nya ni, 'in a -yia 'yliyogagie. ¹⁴ -Wa mia -Lago Zuzu solv noda, ma -wa -Lago yua. ¹⁵ -Lago ka ain o Zuzu 'nye, 'in o Zuzu 'u -zelt ain gal, o 'nye ain nyanodli. Nu, -Lago 'yua o zelta ain. O Zuzu 'gbu, -a kpia 'wu -Lago gbegebein gbagbie nya: «Aba!» ¹⁶ -Lago Zuzu bhla -amtaa 'dɛɛ zuzu -gu, 'in o nyununu -ain nu, -a mi -Lago 'yua nya. ¹⁷ 'In -a -ka -Lago 'yua nya -mi, -lu -zov -we -Lago zva la o nyumaa -nv nya, 'yia -a yia we. Cun, -a -yo Klist so yia

we dlilia. Nu, -a -yo o 'so -ka stada -mi, -a -yo o 'so, 'in -amtaa 'hni mni 'yaa.

-Lago yia -ain o 'hni 'kadu 'nyea
¹⁸ -Amtaa -zɛɛn -siasie -yo -Lago 'hnimnie -we o yia -ain 'klvslolua, -a -ka we 'desobhie yibhoblv, 'in mi we -gu nu, -amtaa siasie 'kienyi. ¹⁹ Cun, -lu weee -Lago -laa la, bhla -we nya -Lago 'kaa o 'yuaa 'hni 'kadu -slolu, we mi we wuda, 'in we 'tv mi we 'bhada. ²⁰ Nu, 'tite -we nva lɛ, 'in lalalu kamania -yo, we kwɛɛ dudv -tua. We 'ni lalalu 'yibha we, -Lago dɛ -wa. We mi 'sa 'bhie, -lu -zov dudv mia wuda. ²¹ Wee 'tite -we nva lɛ, 'in lalalu mia -nyumoda, 'in -we nva dudv gaylo 'wu, la we yia 'bhua. Gaylo 'wu dudv yia 'bhua, 'in 'yia we yia 'hni 'kadu -we -Lago 'yua 'kaa 'yi. ²² -A -yi we 'ji nu, -lu weee -Lago -laa la, we mi -zɛɛn -bhlokpade kluda siasie kwɛɛ, 'hnyw -o mi 'wusada 'bhisa. ²³ Nu, we 'ni lalalu 'debhlogbo: -amta mi 'ya kluda -amtaa dli zo. -Lago 'yuaa -zɛzɛe 'to mi -ain 'bhada, o 'ka -amtaa ku gaylo 'wusa. We mi 'sa 'bhie, -a ka -Lago wlawlalu tianu 'yi, mu -wa o Zuzu. ²⁴ -A ka gbu 'wubhu, nu, -a 'ni -slv we 'dɛ weee 'yi: -a mi we wuda. -We -a dia dli 'wu, -a -ka we -yoyi ni, wa'a la -sleen we dliwoddie. -We -a yia -yo, we 'ni dliwoddie gbu -ka. ²⁵ -We -a'a 'yia -yo, -a -ka we dli 'wodi ni, 'in -a wva we ditie nya.

²⁶ We bhli muv -gu, -amia 'nia da 'wote ni, -Lago Zuzu yia, 'in o bea -ain -yo. Sa -a 'kaa -Lago bhuhoe sazov sa, -a 'ni we sa -yi. Tovv, 'in Zuzu bhuhoea -Lago -amtaa -nv nya, klukluweli -we hwe 'nia mneni we 'ka gba nya. ²⁷ Nu, -Lago mia, -mo nyume dibhe 'wu o yia la, 'in o -yi -we Zuzu yibhala o, -we ka gbu -wa, sa o 'yibhaa, 'sa Zuzu bhuhoea, -wa mia o -nv nya, wa 'gbu.

²⁸ -A -yi we 'ji nu, nyuma -wa -kalta -Lago zɛ, -wa o laa o dumagbu 'gbu, gbuo gbu -we yia wa, -Lago bhaa we 'wlu -maa no zovov nya. ²⁹ -Wa -Lago -saa -bha we gwedida, o ka dli -sa 'cun o 'ka wa o 'Yuu 'wowlv -zeli. 'In o 'Yu 'ka kpa -zɛ bhelia duun glaa. ³⁰ -Wa -Lago -saa -bha tiata, o 'ka 'ya wa la. -Wa o laa, o ka wa nyuma tiklu -zeli, 'in -wa o -zelta nyuma tiklu, o ka 'ya wa o 'hni 'kadu 'nye.

Gbu yabhlogbo 'ni mneni we 'ka -ain -Lago zekalte -yosa

* 8:15 Aba: we ji -wa «Dide» zuifweli 'wu.

³¹ Nu, lee -lu -a 'ka gbunya -minu 'bigupalia? -Lago -yo -aun -ka -mi, nyoo mneni -aun a? -Moo -kanyo 'ni -mi. ³² 'Yuu 'debhie, -Lago 'ni o stasie gwevlali. Nu, -a 'de weee 'gbu o yia o wla wa 'ka o 'bha. O -ka o 'Yu wla ni, -lu weee o yia wlaa sa bhe.

³³ -Wa -Lago -saa -bha, nyume yabhlogbooo 'ni mneni o 'ka wa gbu 'wluwadlu. -We ka gbu -wa, -Lago nee wa mi nyuma tiklu nya.

³⁴ Nyume yabhlogbooo 'ni mneni o 'ka wa gbu -lueli. Nu, -Zezu Klisi ka tlu, we 'ni 'sa -tu, 'in o yia tltitunya glaa 'wuso. O -di -Lagoo lilisob la, -zugba o bhuhhoe -moo -amuaa -nu nya. ³⁵ Nyoo 'ka -aun Klisu zekalte -yosaa? 'Lee, stasie -wa yi? Dhlue -wa yi? 'Kliyie 'wupalte -wa yi? Hwo -yo boba -wa yi? -Naanagbu -we yla nyume -wa yi? We -yo -amuaa 'bhahue -wa yi? ³⁶ 'Sa we mia celuda -Lagosebhe 'wve:

«-Na 'gbu -a pluta tltithee hwee 'yli weee nya.

Bhlahlanya -we wa 'kaa 'bha ni, sa wa nua we, 'sa wa nua -aun.»

³⁷ Nu, -we weee yla -aun, 'in -a lua we sa kpeen kpeen, -o -kalia -amuaa ze, o 'hni nya.

³⁸⁻³⁹ 'In in mi we -gu nu, gbu yabhlogbooo 'ni mneni we 'ka -aun -Lagoo zekalte -yosa. We 'de yi tltitlie -zeoo, we yi 'yliyogagie -zeoo, we yi 'anzinya -zeoo, we yi zuzunya -zeoo, we -yo -lu -we mia -sleen -bha -zeoo, 'in -lu -we mia yida -zeoo, we 'ni we mneni. We yi -lu weee -we kaa 'tute -we mia yali -zeoo, -we mia dudu -zeoo, we -yo -li weee mia lalali nya -zeoo, we 'yabhlogbooo 'ni mneni we 'ka -aun -Lagoo zekalte -we o -slolua -amuaa -Kanyo -Zezu Klisi 'wu, -yosa.

9

-Lago -saa -bha *Izlaelnyuma

¹ Nu, gbuozonu na gbaa, -we ka gbu -wa, in mi Klisi 'wu, 'in 'tubhu yo. Na dli, -we Zuzu 'Pupa slolua 'yoo da, mu gbaa 'mi -yla nu, gbuozonu na gbaa. ² -Mo na nukple, pleee sulo 'nyuu -yo stasie -we 'nia bhloluda -ka mi -mo. ³ -We mia na bhelia Zuifuv -nu nya, -wa in -yo wa 'so mia nyuma -bhlo nya yice 'wu, in 'yibha yaa -Lago -sa 'mi kwnee, 'in in 'ka Klisi -yobhu wa zuzonu 'gbu. ⁴ *Izlaelnyuma wa -mia. -Lago ka wa o 'yua -zeli, o ka wa o 'hni 'kadu 'kluslolu, o -yo wa 'so ka 'wusluslolu, o ka wa -yla o tite

* ^{9:9} Nu, Izaku gwaligbu we gbaa de.

pali, o yia wa o bubue -slolu, 'in -li 'kadu o 'kaa wa 'nye, o yia we wa -yla gba. ⁵ O ka wa dukpasu 'kadu 'nye, 'in wa yia Klisi gwalu nyume 'bhisa wa zwayli, Klisi -o mia -Lago nya nyuma weee 'wlu, -a 'ylimani o 'yli weee nya. * -Ameni.

-Lagoo 'yuaa 'zayli

⁶ We 'ni nu, -we -Lago gbaa o 'ka wa 'nye, we 'na 'ka nyini, nu, -wa wa gwalta Izlaelnyuma nya, wa 'de weee 'ni 'sa Izlaelnyumaa 'zayli. ⁷ 'In -wa wa gwalta Ablaamu zwayli, wa 'de weee 'ni 'sa o 'yuaa 'zayli. -Lago nee Ablaamu -ylae: «'Yua in gbaa nu, 'yia -na yia wa, *Izaku zuaa gbegebein -na yia wa 'yia.» ⁸ Wee weli 'ji -wa nu, -wa mia -Lagoo 'yuaa 'zayli nya, we 'ni 'yua -wa wa gwalu nyumaa solu -bhlogbooo, ma: 'yua -wa -Lago gbaa o 'yua wa yia -zea, ma -wa. ⁹ Nu, -we -Lago gbaa o 'ka lenu, mu -wa nu: «-Zu -bhlo 'ka 'pli ni, yia na yia, wee bhla -bhlokpade nya, -zugba *Sala ka 'yu gwalu.»*

¹⁰ Nu, we 'ni we bhiluda, *Wlebeka mi 'ya -bha. O 'yu 'yua 'so nukpla -bhlo 'wu -amuaa dukpasa Izaku nya. ¹¹⁻¹² 'In -Lago -yi o nyuma -bhasa sa o dumagbu nya, we 'ni wa lenugbuu gbu, nu, la o laa wa. *Wlebeka 'nia -slo o 'yua 'so gwalu ni, -zugba wa 'ni gbuozonu -yo gbu nyuu lenu, 'in -Lago nee o -yla: «Kpasa yia o 'busvayu zo lubho nua.» ¹³ Nu, we mi celuda -Lagosebhe 'wve:

«*Zakobuu ze in -kalia, in 'ni *Ezauu zekali.»

¹⁴ Sa muv 'ji mia? 'Lee, -Lago 'ni tiklu -mi -wa yi? -Innya, we 'ni 'sa -mi. ¹⁵ 'Ya, o nee Moizi -yla:

«-O in 'kaa nyazi 'yili, nyazi na yulia o.

'In -momo in 'kaa zuzonu 'wluo nu, zuzonu na nua o 'wluo.»

¹⁶ We -ka 'sa -mi ni, -Lagoo zuzonu -lenue mia, we'e 'bhu nyumaa dumagbuu -gbe, 'in we'e 'bhu wa lagugvee -gbe, nyazidli -ka -Lago -bhlogbooo -gbe we bhua. ¹⁷ Nu, -mo -Lagosebhe 'wu, -Lago nee -o plita Eziputu 'wlu la -ylae: «Nyumaa 'Wlulapilunyo in nua da -mi 'wu ni, in 'ka na 'tute -slolu -mi 'wuu gbu -wa, 'in -in 'ka we lenu, wa 'ka 'mi yibheli dudu weee -gu.» ¹⁸ -Bha wa yia we -yoyia nu, -o -Lago 'yibhaa o 'ka nyazi 'yili,

'mɔ ɔ yilia nyazi, 'in -ɔ ka dli ɔ 'yibhaa ɔ 'ka 'wukla, ɔ dli ɔ klaa 'wu.

-Lago -saa ɔ nyuma -bha ɔ dumagbu nya
19 Gbaa wa yia 'mi -ylae: «We -ka 'sa -mi ni, sa -Lago 'ka gba ni, nyume ka gbonyuu lenva? Nyɔɔ 'ka -Lagoɔ dumagbu 'klyiligbea?» 20 'in -mi, nyume, nyɔɔ -in -mi, 'in -na kpeli -Lagoa? 'Lee, nyida mneni we 'ka we manyo -yla gbae: «Lee -lu ka 'gbu -in yi sa 'mi ma?» 21 Nyidamanyo mneni ɔ 'ka ɔ mame nya -we ɔ 'yibhaa ma. We 'ni muv? Wee mame -pue -bhlokpade nya ɔ mneni ɔ 'ka nyida -zɔnu ma, 'in ɔ mneni ɔ 'ka nyida -kpa ma.

22 Nu, -Lago 'yibha ya ɔ 'ka ɔ 'ce -yo ɔ 'tite -slolu, we 'dee 'gbu nyuma -wa -gu ɔ 'ce mi yaa, 'in ɔ 'kaa lasa, ɔ ka wa 'gba 'wubhu dltie nya. 23 Nu, -Lago 'yibha sa ɔ 'ɲni mna, ɔ 'ka we -slolu, we 'dee 'gbu, -wa ɔ 'yilia nyazi, 'ma ɔ mrazia la ɔ 'ɲnumiee -nu nya. 24 Waa nyuma ɔ laa, -amia -wa. We 'ni nu, Zuifu -bhlogboɔ nyidi ɔ -sa -aun, 'in ɔ yi -aun la, nu, -wa 'nia Zuifu wa glaa -wa 'ya. 25 'Sa we mia celida Ozeee 'sebbe 'wu nu, -Lago nee:

«Nyuma -wa 'nia na nyuma glaa -mi, laa na yia wa na nyuma.
'In -wa 'nia na dliwɔnyinyia,
'ma na yia laa na dliwɔnyinyia.»

26 ɔ nee 'yae:
«Da -mumu wa gbaa zlume wa -ylae:
<A 'ni na nyuma -nu,
'ma wa yia -sleen laa 'yliyoga -Lagoɔ 'yua.»

27 *Ezaii 'kpa 'wu, -mɔɔ nee Izlaelnyumaa dae: «Izlaelnyuma yi 'wozumani gumunyuu ɲweyo -buse 'bhisaoo, wa falu yabhlogboɔ yia 'gbu 'wobhva. 28 Nu, -we Jijitape gbaa ɔ 'ka dudu -gu lenu, slui ɔ yia we lenva, 'in we 'ka we bhloluda nyini.» 29 'In Ezaii ka 'ya we gba tiada:
«'Tite -ka -Lago ka -aun 'yua -yoti.

ɔ 'ni yaa we lenu ni,
sa *Sodomu -nyuma -yo *-Gomɔlu -nyuma mia,
'sa -a yia -mia.»

30 Sa -muv 'ji mia? Nyuma -wa 'nia Zuifu, -wa 'nia tuklumiee datalida -mi, -Lago nee wa mi nyuma tiklu nya, wa ka -Lago dli -gu zuv 'gbu. We bhla, wa 'ni tuklumiee datalida -mi. 31 We 'ni 'sa -mi Izlaelnyumaa

-nu nya, titee gbegebein wa talia tuklumiee da, 'in -we tite 'yibhaa wa 'ni we yli. 32 - We ka 'gbu wa 'nia we kweyomneni ni, wa lenugbu gbegebein wa talia we da, wa 'ni -Lago dli -gu zu. We nya wa gozoa «tukpa -we bhla nyuma la.» 33 Wee tukpa mia, we mi celida -Lagosebhe 'wu we dae:

«Nu, *Siogbe 'wu, na dia tukpa 'kadu yabhlo
-we nyuma gozoa la,
-we bhla nyuma la.
-ɔ -ka ɔ dli -gu zu ni,
-mɔɔ 'na ka dli lu.»

10

Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu, wa -Kanyo -bhlo

1 Bheliaun, in 'yibha na dli weee nya nu, -Lago -sa Zuifu gbu 'wu, 'in in mi we 'gbu -Lago bhubhoeda. 2 Nu, in mneni in 'ka gba, wa -gu mi ladoluda wa 'ka -Lagoɔ lubho nu, 'in sa wa 'kaa we nu, wa 'ni we -yi. 3 Sa -Lago nua, 'in nyuma mia tiklu ɔ 'de 'yu, wa 'ni we 'wolanu, 'in wa 'yibhaa wa 'ka wa 'dee nu saa we nu. Wa -ka 'sa nuda -mi, -zugba sa -Lago zelia nyuma nyuma tiklu, wa 'ni we zolapili. 4 Nu, Klisi -wa Moizu titee 'wubhalida. -Sleen mia, -wa weee zua -Zezu Klisi dli -gu, 'ma -Lago zelia nyuma tiklu.*

5 Moizu -ka tuklumiee -we bhva titee gbegebein gbu gbada -mi ni, ɔ nee: «-Wa zua titee gbagbaweli 'nɔɲwe, ma yia 'yliyogagie we gbegebein.» 6 Nu, -we wa gbaa tuklumiee -Lago 'yuu daa dli zuzue 'wu, mu ni: «-In 'na gbalɔ -mɔ -na dli zo -ni, nyɔɔ 'ka yali -gbla?» (-in -ka 'sa gba, Klisi -in 'sibhlia la.) 7 -In 'na gbalɔ 'ya -niɛ, nyɔɔ 'ka -mɔ glu pla? -In -ka 'sa gba, Klisi -in -solva 'wu tltlunya glaa. 8 'In saneɛ Moizu gbaa we daa -Lagosebhe 'wu: «Weli mi -na 'de kwesi, -na ɲweɛ, -na dli zo.» Wee weli mia, dli zuzue gbu -we -a gbaa ain -yla, mu -wa. 9 -In -ka nyuma weee 'yibadi we ɲweɛ wleli ni, -Zezu -wa Nyumaa -Kanyo, 'in -in -ka we dli -gu zu nu, -Lago ka ɔ tltlunya glaa 'wusɔlu, -Lago yia -mi gbu 'wusaa. 10 Nu, -in -ka -Zezu -na dli weee -gu zu, 'in -Lago yia -mi nyume tiklu nya. -In -ka we ɲweɛ wleli ni, -na dli mi ɔ -gu, gbu ɔ yia -mi 'wusaa. 11 -Lagosebhe nee: «Nyɔɔ

* 10:4 A zeli -Galasi -nyuma 3.25-27

nyoo -ka o dli -gu zu, o 'na 'ka dli lu.»¹² We -ka 'sa -mi, Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu, wa 'ni -yobhubbhuda -mi. Wa 'de weee -Kanyo -bhlo. -Wa weee laa o 'hni, o zuzonu o nyaa wa sa duun.¹³ -Lagosebhe nee: «-Wa weee laa Nyumaa -Kanyoo 'hni, gbu 'wu o saa wa.»

¹⁴ 'In nyuma 'ni mneni wa 'ka o 'hni la, -zugba wa dli 'ni o -gu -mi. We 'ni muv? Wa 'ni mneni wa 'ka o dli -gu zu, -zugba wa 'ni -slo o -gugbu 'nu. 'Ya, wa 'ni mneni wa 'ka o -gugbu 'nu, -zugba nyume yabhlogbo 'ni -slo wa -yla -Lagogbu gba, we 'ni muv?

¹⁵ 'In nyuma 'ni mneni wa 'ka -Lagogbu gba, -zugba wa 'ni -slo wa tie wa 'ka we gba. We 'ni muv? We mi celida -Lagosebhe 'wue: «-Wa gbaa gbuu nu zuzonu, wa -ka yi, -a li 'muna.»¹⁶ 'In nyuma weee 'ni 'sa weee -Lagogbu -zonu -yoywuu. Ezaii ka we gba: «Jejitape, weli -we -in tie -aun 'wu, nyoo zu we dli -gua?»¹⁷ -Lagogbu -zonu -we wa 'nua ni, we -gu dluzoze 'bhua. 'In weee gbuzonu mia, Klisu weli -wa.

¹⁸ Lee, Zuifu 'ni weee weli 'nuv? Lee 'gbua, wa ka we 'nu. -Lagoweli nee:

«Wa ka wa weli 'nu dudv weee -gu,
'in wa gbagbaweli yia dudvu bhloluda
nyini.»

¹⁹ 'In we -ka 'sa -mi ni, Izlaelnyuma 'ni we 'wolanuv? Lee 'gbua. Tiatia -Lago nee Moizu hwe nyaa:

«Zenyidli na yia aun 'nyaa,
-wa 'ni bhaa na nyuma, wa gbegein.
'Ce na yia aun 'palia waa nyuma -wa 'nia gbu
-yi,
wa gbegein.»

²⁰ 'In Ezaii 'temania dli, o nee -Lago 'hni nyaa:

«Nyuma -wa 'nia na datalida -mi,
ma 'yia 'mi.

'In -wa 'nia 'mi -yolayibhada -mi,
'in in yia na 'de wa 'kluslolu.»

²¹ Nu, -Lago nee Izlaelnyumaa dae:

«We 'ka 'yilu 'wusolu bhla 'wobhu we 'ka we
bhlilida nyini,
nyuma wa 'a zva 'mi 'nuhwe,
'in wa kpelia 'mi,
na so mi wa -yla sluda.»

11

-Lago 'yilia Izlaelnyuma nyazi

¹ We -ka 'sa -mi, na 'de na yibhaa la 'lee, -Lago ka o nyuma so zolasali 'kuteyii? -lnnya, we 'ni 'sa -mi! *Izlaelnyume na 'de

-mia. Nu, Ablaamuv 'yuoyu in -mia, 'in in mia Bezameee -ghigbo 'yli -nyume nya. ² -Lago 'ni o nyuma o -saa -bha we gwedida so zolasali 'kuteyii. -Lagosebhe 'wu, da *Elii mia Izlaelnyumaa gbu lapalida -Lago -yla, weli -we o gbaa, amiaa 'de -yi we. ³ O nee: «Jejitape, wa ka -na gbuv -falpanya 'bha, wa ka -na buboluda lasa. Na 'debhlogbo -tua -bha, wa 'yibha wa 'ka 'ya 'mi 'bha.»⁴ 'In sa -Lago 'pali we 'bigva? O nee: «Nyuma 'wlu glu -bhlo 'wlu kugbua le glu in zva la na -nu nya. -Maa 'ni yoyolago -Baali 'yu 'kukolu 'sibhli.»⁵ Mu -bhlokpade mi 'yaa -zeen yli nya. Nyuma -sele -tua 'wu, 'nanidli nya -Lago -saa -bha wa. ⁶ Nu, -Lago -ka -bha wa -sa 'nanidli nya, we 'ni wa lenvgbuu gbu. We 'ni -muv, -Lago 'nanidli mia, we bhe.

⁷ -We mia de ni, sa -muv 'ji mia? -We ka da Izlaelnyuma talia, wa 'ni we 'yi. 'In -wa -Lago -saa -bha, ma -bhlogbo 'yia we. Nyuma -putu mia, -maa 'ni mneni -maa 'ka we 'wolanu. ⁸ Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue: «-Lago ka wa dli 'yila 'wupali. O ka nikpise wa 'yiliya 'wukpali wa yi layi, 'in o yia wa yukwli 'wusulu wa yi 'nu, 'sa -bhlokpade we mia we 'ka -zeen ylu.»⁹ Nyumaa 'wlulapilinyo -Davidi nee 'yaa:

«Wa 'feti -satie -ze lubhu yabhlo we 'ka wa
'de kpa.

'In we 'ka 'bhuka yabhlo -ze,
wa 'ka -mo bhlili,
'in we 'ka -kaslu -ze wa -yla.

¹⁰ Wa -ze 'lolonya,
wa 'na 'yili -lu yabhlogbo -yo -ni.
Kwlanu wa kavu 'wu 'komuu.»

¹¹ -We mia dee 'gbu, in yia layibhae: 'lee, Zuifu mia ni, bhli wa bhli de weee yi? -lnnya, we 'ni 'sa -mi, nu, wa gbonyuuu 'gbu, 'lakpanya yia gbu 'wobhu. 'In we 'ka Izlaelnyuma zenyi pali. ¹² Zuifu gbonyuuu nua we le, 'in zuzonu 'kadu yia dudv -gu lenu. 'In wa bhlililie yia nyuma -wa 'nia Zuifu zuzonu 'kadu 'nye. Nu, da Zuifu weee -ka 'wuso, zuzonu 'kadu yi 'yaa -gwwolayilimania.

-Wa 'nia Zuifu, sa -Lago -saa wa gbu 'wu

¹³ Amia 'nia Zuifu, amia na salia da 'du -sleen. -Wa 'nia Zuifu, wa -gbe -Lago tiea 'mi. 'In wee lubho -muni mi na 'muna nya.

¹⁴ 'In 'yibha wee na lubho 'nye na bhelia Zuifu zenyidli, 'in wa talva 'ka gbu 'wobhu.

¹⁵ Nu, da -Lago palia wa solu la, 'in o -yo

dudugbo -nyuma yia 'wuslolu. O -ka Zuifu kpa 'nanuvu ni, 'lee, lee -lu we 'ka lenva? -Wa tlia ma yia 'yliyogagie 'yia.

-Fliisu -yo fafasu

¹⁶ Nu, 'floo kibhee tianu -ka -Lagoo -nu nya -mi, we -kpbahie mi 'ya o -nu nya. 'In suu somi -ka -Lagoo -nu nya -mi, we 'kliyanya mi 'ya o -nu nya. ¹⁷ Izlaelnyuma 'wlv fafasu -we ka 'kliya talva wa -di. -Mi, -in 'wlv sa -fliisu yabhloo 'kliya -we wa -di, 'in wa yi we fafasuu 'klyaa 'bigu lagbvani. -Sleen mia, -mi, -fliisuu 'kliya, fafasuu somii 'nyu -na -yo we 'klyanya dlilia. ¹⁸ -In 'na 'ylimani -na 'de fafasuu 'klyanya -yo -ni. -In mi -fliisuu 'kliya nya, 'in we 'ni -mi nye somi 'nyu, nu, somi nyea -mi 'nyu. We 'dee 'gbu, -in 'ni mneni -in 'ka -na 'de 'ylimani.

¹⁹ 'In -mi, gbaa -na yia 'mi -ylae: «Nu, wa ka wee fafasuu 'kliya talva -di, wa 'ka 'mi we 'bi 'wvlagbvani.» ²⁰ Gbuzonu -wa, wa 'ni dli zu 'gbu wa yia wa -di. 'In -mi, -na dluzovee 'gbu wa yia -mi we 'bi 'wv lagbvani. -In 'na 'ylimani -na 'de -ni, -in so -Lago. ²¹ Nu, -Lago -ka fafasuu 'kliya 'wvdi ni, o mneni o 'ka 'sa -mi nu. ²² -In -tali, -Lagoo dli nani 'yli, 'in o -sunwe. -Wa bhlia, o -sunwe wa -nu nya, nu, o dli nani 'yli -na gbegbein. -Tu o dli 'ylinano zo. We 'ni 'sa -mi, sa o -dia de fafasuu 'kliya, 'sa o di 'yaa -mi. ²³ Nu, 'yli yabhlo nya, Zuifu -ka dluzovee gbu -yogwunu ni, -Lago ka 'tute o 'ka wa wa 'bigu lagbvani lu. ²⁴ Nu, -mi, -in mi zlume -fliisuu 'kliya nya, wa ka -mi -di, 'in wa yia -mi fafasu -yolagbvani, we 'ni 'sa -in 'wlv. We -ka 'sa -mi, Zuifu -wa mia, wee fafasuu 'kliya nya, -Lago mneni o 'ka -maa wee suu da o -dia wa lagbvani lu.

Izlaelnyuma weee yia gbu 'wobhva

²⁵ Na bheliau, -Lagoo zizelu yabhlo mia, in 'yibha a yibheli we, a yi amiaa 'de 'wobhu gbyilonya 'bhisa. Izlaelnyumaa falu yabhlo ka dli 'wokla bhla -selee -nu nya -Lago -yla. 'Sa we yia -mia, we 'ka 'lakpanya -wa 'kaa gbu 'wobhvu hwe -gbali bhla yli. ²⁶ We bhla mia, Izlaelnyuma weee yia gbu 'wobhva. 'Sa we mia celuda -Lagosebhe 'wu nu:

«Gbuwusanyo yia *Sion 'bhva. Mo yia *Zakobvu -gligbo 'yli -nyumaa 'ylinyunogbu wa -gusaa.

²⁷ A yla! In -ka -bha wa gbonyuu -sa,

'in na nva wee *'wuslolu ni le wa nya.»

²⁸ Wa 'ni -Lagoo -yogwunu, we 'dee 'gbu wa yia -Lagoo tonyuma -ze. 'In -mvv yia au 'wusa. Nu, wa dukpasu 'gbu -Lago -kali wa ze, 'in o yia -bha wa -sa wa 'ka o nyuma -ze. ²⁹ 'In -we -Lago 'nyea nyuma, o'v 'bhu we 'wu lu: -wa o laa, o'v 'tide wa 'yi. ³⁰ Tiada, a 'ni -Lago 'noghwe zu. Nu, -sleen mia, -Lago ka au nyazi 'yli Zuifu 'ni o 'noghwe zu 'bigu. ³¹ 'Sa -bhlokpade, wanu -Lago wa 'nia 'noghwe zu, we -ka amianuvu o nyazidlu 'yiyie -ze nu, o 'ka wa nyazi 'yli 'yaa gbu -wa. ³² Nu, sa nyuma 'na 'kaa -Lago 'noghwe zu, o ka we wa kwee ti, 'in o 'ka wa 'de weee o nyazidlu -slole.

-A 'ylimani -Lagoo 'hni

³³ -Lagoo 'nanidli 'yli -guwola. O gbu yilo -yo o 'wlukvun -to 'wu. Nyume 'ni mneni o 'ka -we mia o dli 'wu 'wvlanu. Sa o nva gbu le, nyume 'ni mneni o 'ka we 'wvlanu.

³⁴ -Lagoweli nee: «Nyoo -yi Jejitapee 'wlukvun lapupalu gbu? Nyoo 'ka o 'dizva?

³⁵ Nyoo 'nye -Lago -lu tiada, 'in o yi we 'bigupala?»

³⁶ Cui, -lu weee mia, o -gbe we bhva. Mo -laa -lu weee la, 'in we mia o -nu nya. -Lagoo 'hni 'ylimani 'yli weee nya. -Amen.

12

¹ Na bheliau, -Lago mi yeda 'nani nya -amiaa -nu nya. We 'dee 'gbu, -we in 'yibha a nu le, mv -wa nu, a wla amiaa ku 'yliyoga -slaka nya. Mu -wa -mowlv -slaka -we nania -Lago dudv. -We mia da, mv -wa amiaa -Lagobvube tuklu. ² A 'na mnuni dudugbo gbu 'bi -ni, nu, a 'tide -Lago 'yi, o 'ka amiaa 'wlukvun lapupalie 'bhiti. O -ka we 'bhiti ni, 'in a yibhelia -we o 'yibhaa 'ji: mv nania 'yli, mv nania o dudv, mv'v baa -lu yabhlogbo 'wu.

³ -Lago ka 'mi o zuzonu 'nye sa bhe. We 'dee 'gbu in nee au -yla -bhlo -bhloe: a 'na 'bhulu amiaa 'de 'wu 'kaduv -ni, nu, -momo -ka -mi, dluzove -we o 'yia -Lago kwee, o 'bhu 'sa o 'de 'wu. ⁴ Nyume mia, o ka 'lali duun, 'in wee 'lali wee'e nu lubho -bhlo. ⁵ 'Sa we mia -amiaa -nu nya. -A -zu 'wu, 'in -a mia nyume -bhlogbo nu, -we ka gbu -wa, -a -yo Klisi 'so -bhlo. -A 'de weee mi 'wuslolu, 'in, -o -ka -mi, o ka o 'bi, kuu 'lali 'bhisa. ⁶ -Lago ka -au lubho 'nye

'nandli nya. -Lubho -we o 'nyea -ain we 'yli -bhlo -bhlo. 'In -o -ka -Lagobbu gbagba -lubho 'nye, o nu we le -Lagoo dligovuzve nya. ⁷-o -ka nyumaa 'wusa dli -ka ni, o -sa wa 'wu. -o -ka nyumaa -slolu -lubho -ka ni, o -slolu wa. ⁸-o -ka nyumaa 'kvayli -papiee 'tite -ka, o 'pa wa 'kvayli. -o -ka nyumaa -lu -nye dli -ka, o 'na zeli we -ni, o nu we le. -o -ka nyumaa 'yugalinyo nya -mi, o nu we le -guladolue nya. -o -ka bobabhanyaa 'wusa dli -ka ni, o nu we le 'muna nya.

⁹Zekalie mia, we -mi sa tiklu, we'e nonu -dawli le -ni. A nye gbonyuu 'wu, a ne 'nani -nunve -yola. ¹⁰A 'yibhali -yibhali, dli weee nya nee -Lagobhelia. A 'yi 'klu a 'dekpa 'ka -bhazvlu. ¹¹A nu -amtaa -Kanyoo lubho -guladolue -yo dli weee nya, ni, a 'na 'yamanu -ni. ¹²A li 'muna, -we ka gbu -wa, a mi -Kanyo wuda. A -ka stasie 'wu -mi, a nu dlitie, a bhuhhoe -Lago 'zlabhue zo. ¹³Amia -Lagonyuma sisali 'wu, 'in -wa -ka amtaa -gbe yi ni, a kpa wa sa 'nanvu.

¹⁴-Wa -ka ain 'klyie 'wupalida -mi, a bhuhhoe -Lago o 'ka wa 'nyulanwaa. A njwaa wa 'nyu la, a 'na bhili wa gweze -ni. ¹⁵-Wa mia 'muna lida, a -yo wa 'so li 'muna. -Wa mia wida, a -yo wa 'so wi. ¹⁶A -ka weli -bhlo a 'dekpa nyidi. A 'na 'bhulu amtaa 'de 'wu 'kaduv -ni, a njwuu lubho -yilaasu nunve -yo. A 'na 'bhulu amtaa 'de 'wu gbyilonyo 'bhisa -ni.

¹⁷Nyume -o -ka ain gbonyuu -yla lenu, a 'na nonu we 'leeji le -ni. Nu, a 'yi 'klu a 'ka gbuzonu gbu lenu nyuma weee 'yliya 'wu. ¹⁸We -ka yaa amtaa -gbe we bhv ni, sa a mnenia a -yo nyuma weee 'ka 'wutu -dloo, a nu 'sa. ¹⁹Na 'talea, a 'na -sali amtaa 'dee kpa -ni, nu, a 'tide -Lagoo 'ce 'yi, we 'ka amtaa kpa. -We ka gbu -wa, we mi celida -Lagosebhe 'wue, Jelitape nee: «Kpasasie mia, na -nu -wa. -We ka 'klu nyume kaa, -ami wlaa we.» ²⁰'In -Lago nee 'yaa:

«ŋwo -ka -na tonyume 'bhada -mi,
-in 'nye o lilili,
'nyumatu -ka o 'bhada -mi,
-in 'nye o 'nyu o 'ka 'ma.
-in -ka 'sa nu ni,
we 'wlv -kapu -in slu o 'wluo.»

²¹Gbonyuu 'na pili -mi 'wlu la -ni, nu, -in pili gbonyuu 'wlu la zozonu nya.

* 13:9 giekweli 'wu, we ji -wa nu, -wa kukwala, wa -yo nyuma -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.

13

A zu nyumaa 'yugalunya 'norye

¹-Wa pila 'gbe 'wlu la, nyuma weee pili wa zola, -we ka gbu -wa, 'gbee 'wlulapilinyo -o -Lago 'mia lapali, o 'ni -mi, 'in -wa o palia la, 'in o yia we 'yoo wa 'nye. ²Nu, o -ka wa we 'yoo 'nye ni, nyume -o -ka wa -yowusolu, -zugba -Lago -yo o -solua 'wu. 'In -mama -ka 'sasokpa gbu lenu, -kaslv 'wu wa paa -maa. ³-o -ka 'nanunonyo nya -mi, o 'na 'ka 'gbee 'wlulapilunya kwee nyano nu. Nu, we -ka gbonyuu nyume nu le, 'in o nua wa kwee nyano. We 'dee 'gbu, -we -in 'kaa lenu, mu -wa 'nani -nunve, 'in wa 'ka -mi 'jnikwali. ⁴'Gbee 'wlulapilunya mia ni, -Lagolubho, -we nania 'yli -na -nu nya, 'mu wa mia nuda. 'In -in -ka gbonyuu lenu, -in so wa, -we ka gbu -wa, wa ka 'tite, wa 'ka -mi -kaslv 'wupa. -Lagoo lubhonunya wa -mia, 'in wa slolua -Lagoo 'ce -wa nua gbonyuu le -yla. ⁵We 'dee 'gbu, -in pili wa zola, we 'ni -Lagoo 'ce -bhlogbooo gbu, nu, -mo -na 'dee 'wlukvun, 'yoo -zovu -wa 'yaa 'gbu.

⁶We 'dee 'gbu a 'peni 'ya *nisun -gwezi. -Wa saa we, -Lago 'nyea wee lubho wa, 'in we 'ka -mi tiklu. ⁷-We a kaa kwee nyuma -putuu -nu nya, a 'nye we wa yoo. We -ka nisun -gwezi, a 'peni we. We -ka -sasa -lu ni, a 'peni we. -Wa a 'kaa 'norye zu, a zu wa 'norye. Nyume -o mia -bhazonyo nya, a -zu -bha o.

A kikalit ze

⁸Nu, nyume yabhlogbooo kpagbu 'na -mi -ni ain 'wlu -ni. Kpagbu -we 'kaa ain 'wlu -mi, we -ze zekalidli -bhlogbooo: mu 'kaa ain nyidi -mi. Nu, -o -kalia o -libheyii ze, -Lagoo tite o zua de 'norye sa 'ce. ⁹Amtaa 'de -yi *titenya: -in -yo 'jwnoo -putu 'na -dili -budu 'wu -ni. * -In 'na 'bhali nyume -ni, -in 'na yilili 'wie -ni, -lu -we 'mia -na -nu, -na dli 'na nynini we 'wu -ni. Wee titenya mia de ni, we -yo we pnu weee 'so mi weli ni 'wu, mu -wae: -in -kali -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa. ¹⁰-In -ka -na -libheyii zekali, -in 'ni mneni -in 'ka gbonyuu o -yla lenu. We -ka 'sa -mi, mu -wa -Lagoo titee 'norywezvuzve sa 'ce.

A 'bhu nikpise 'wu -gbunya 'bi

¹¹Amtaa 'de -yi bhla -we -a mia de 'wu. A gano, a 'na njwuu 'yala -ni. Nu, da -a dia

dlizuzvee gwe, -amtaa gbowobhuylt tlvlo -
 aun -yola, nu, we ka -sleen cipa. ¹² Sabo ka
 -mo 'yu be, zli ka cipa. We 'dɛɛ 'gbu, -a 'bhu
 nikpise 'wo -gbunya 'bi, -a 'tide we 'yi. -
 A mnazi -amtaa 'de la, -a 'ka zli tu gv. ¹³ -
 A zv -amtaa 'dɛɛ 'ylyiyo sa 'nanuv, zli 'wu -
 nonve 'bhisa. Nu 'na 'bhali -aun -ni. -A -
 yo nyuma weee 'na -dili -budu 'wu -ni. -A
 bhu motni -nonve 'bi. -We weee nania -aun
 dudv, -a 'na nunv 'sa we le -ni. -A 'bhu -zle
 -yo zenyi 'bi. ¹⁴ A no -amtaa -Kanyo -Zezu
 Klisu nonobhu. Amtaa 'wlukuvn 'na -tvlv
 amtaa dliwonyinilii lenve 'bi -ni.

14

A 'na 'bhulu amtaa bheliaa -yogbv 'wu -
 ni

¹ Nu, -o ka dli 'ni 'wote -Lago -gv, a njwuu
 o gbu -yo. Sa o yia gbu -yo, a -yo o 'na -
 salt -zle we -gv -ni. ² Sa 'bhisa, -o ka dli 'tea
 'wu, o mneni o 'ka -lu weee li, 'in -o ka dli
 'nia 'wote, o 'ni mneni o 'ka nume li. ³ -o
 lia -lu weee, o 'na nyenu -o'ka lia nume 'wu
 -ni. -o'ka lia nume, o 'na 'bhulu -o lia -lu
 weee -yogbv 'wu 'nyumee -ni, nu, -Lago ka
 o gbu -yogwuu. ⁴ Nyoo -in -mi, 'in -na bhu
 nyume -putuu lubhononyoo -yogbv 'wua? o
 'ka bhlioo, o 'ka 'yligbeda -tvoo, o -kanyoo
 gbu -wa. Nu, 'yligbeda o yia -tua, -we ka gbu
 -wa, -Kanyo kaa o la.

⁵ Nu, nyuma -tolva popalia 'wlukuvn la nu,
 'yli tolva ni 'nanuv we -zi we tolva. 'In
 nyumaa -zakpa -bhlo -ka 'wlukuvn lapupal,
 -maa nee, 'yli weee -bhlo. -o -ka -mi, -we
 -gv o pupalia 'wlukuvn la, o -mi we -gv nu,
 gbuzovv -wa. ⁶ -o sisalia wee 'ylynya -yo, -
 Kanyo -yla o nva we le. -o lia -lu weee, -
 Kanyo -yla o nva we le, 'in o paa -Lago fuo.
 -o'ka lia nume ni, -Kanyo -yla o nva we le, 'in
 o pa 'yaa -Lago fuo. ⁷ We 'dɛɛ 'gbu, -amia -
 gaa da 'ylyio, -Kanyoo 'jnu nya -wa: we 'ni
 -amtaa 'de teun gbu. Nyume yabhlogbo'o
 tli o 'dɛɛ 'jnu nya. ⁸ -A -ka 'ylyiooga, -Kanyoo
 'gbu -a gaa 'ylyio, 'in -a -ka tli ni, -Kanyoo
 'gbu -a tlia. -A yi thoo, -a yi 'ylyioogaoo, -
 Kanyoo -nv -a -mia. ⁹ Nu, Klisi ka tli, 'in o
 yia ganv lv, o 'ka tli tlynya -yo 'ylyiooganyaa
 -Kanyo -ze. ¹⁰ -Mi, lee -lu ka 'gbu -na bhu -
 na bhelii -yogbv 'wua? 'In -mi 'ya, lee -lu
 ka 'gbu -na nye -na bheli 'wua? Nu, -a 'de
 weee yia -Lago 'yu 'yligbea o 'ka -amtaa -
 yogbv 'wobhu. ¹¹ We mi celida -Lagosebhe
 'wue:

«-Ami, Jejitape,
 'ylyiooga -Lago,
 in nee aun -yla nu,
 nyuma weee yia 'mi 'yu 'kukulu 'sibh-
 lia,
 'in wa bhli na 'jnu.»

¹² -Bha -a yia -amtaa lenvgbv gbaa -Lago 'yu.

-In 'na bhli -na bheli la -ni
¹³ -We mia dɛɛ 'gbu, -a 'bhu -amtaa -limaa
 -yogbv 'wobhubhue 'bi. -We a 'kaa lenv,
 mv -wa ni, -we 'kaa -amtaa bhelia labhli,
 -we 'kaa wa gbonyuu 'yloogbv kwa, a 'na
 nunv we wa -yla le -ni. ¹⁴ In -yo -Kanyo -
 Zezu 'so mi -bhloo 'gbu, in -yi we 'ji, 'in in
 mi we -gv nu, -lu yabhlogbo'o 'ni puun -ka
 we 'de 'wu. 'In nyume -ka 'wlukuvn lapupal
 nu, -lu yabhlo ka puun, 'in we zea puun -ka
 -lu o -yla. ¹⁵ -We -na lia, -in -ka we 'gbu -
 na bheli gbuyokpali, -in 'ni -sleen zekalidli
 'wu -ka. Klisi ka -na bhelii 'gbu th, we 'dɛɛ
 'gbu -in 'na salt o la lililuu 'gbu -ni. ¹⁶ -We
 nania 'yli amtaa -nv nya, we 'na -zeli nyuma
 tolva 'ylyia 'wu amtaa 'jnisagbv -ni. ¹⁷ Nu,
 we 'ni lilie -yo nv -mamiee 'gbu -Lago pili
 nyuma 'wlu la. Tiklumwie klaa, 'wototve
 -dlao klaa, we -yo 'mvna -we Zuzu 'Pupa
 wlaa, we 'gbu -Lago pila nyuma 'wlu la. ¹⁸ -o
 -ka 'sa Klisi lubho nv ni, o nani -Lago dudv,
 'in nyuma kwalia o 'jnu.

¹⁹ We 'dɛɛ 'gbu, -we nyea nyuma 'wototve
 -dlao -yo 'dekpvaa dl latemanie, -a -tali we
 da. ²⁰ Lililuu 'gbu, -in 'na -salt -Lago lubho
 la -ni. Nu, nyume mneni o 'ka lililu weee
 li. We mi 'sa 'bhie, -in -ka lililu yabhlo li,
 'in we -ka nyume yabhlo gbonyuu 'wukwa,
 we 'ni 'ylinani. ²¹ -We nania 'yli, mv -wa
 nu: -in 'na lili nume -ni, -in 'na 'manu nv -
 ni, we -ka nu, mvv 'ka o labhli. Gbu weee
 -we 'kaa -na bheli labhli, -in 'na nunv we le
 -ni. ²² -We mia de -gv, -we -in zva dli -gv -na
 'dɛɛ -nv nya, we -tv -in -yo -Lago 'so nyidi.
 Nyume -o nva gbu le, 'in o'ka dila o 'de gbu,
 'wototve -dlao mi o -nv nya. ²³ Nu, nyume -
 o -ka li dli lolve nya, we 'bigv, -Lago dila o
 gbu, -we ka gbu -wa, o 'ni li dlizuzve nya. 'In
 lenvgbv weee -we'e 'bhva -Lago dliguzzve
 -gv, gbonyuu -wa.

15

Sa Klisi nva, -a nv 'sa
¹ Nu, -amia 'tea da 'wu ni, -wa 'nia 'wote,
 -a -sa wa 'wu wa 'woyolve 'wu. -A 'na nunv

-we nania -aun dudubu 'dekpa le -ni. ² -o -ka -mi, o nu o -limaa dudunano gbu le -moo nu zuzonubu 'gbu. -A -ka 'sa nu, 'in we temania wa dli la. ³ Klisu 'debbie mia, o 'ni o 'de'e dudunano gbuu datali. Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

«Veli wa vela de -mi ni,
-ami wa sa 'yaa 'hni.»

⁴ -We weee mia celida -Lagosebhe 'wu bha, we 'ka -aun gbu -sloluu gbu -wa. We -ka 'sa -mi, mu nyea -aun dlitie, mu paa -aun 'kwayli, 'in -we -Lago gbaa o 'ka -aun 'nye, 'in -a 'ka we wu.

⁵ -Lago, -o nyea nyuma dlitie -yo 'kwayli -papie, 'mo na bhuhoea o 'ka aun 'tite 'nye, a 'ka weli -bhlo -ka, 'in sa -Zezu Klisi nua, a 'ka 'sa nu. ⁶ 'In dli -bhlo -yo weli -bhlo nya, a 'ka -amtaa -Kanyo -Zezu Klisi Dide -Lago 'hni bhli.

⁷ Nu, sa Klisi hwnua amtaa gbu -yo 'nanubu, a kpkpali 'sa, we 'ka -Lago 'hni 'ylimani. ⁸ In nee, -Lago mia, o 'o 'bhulu o weli -gu la. We 'de'e 'gbu Klisi ka Zuifubu -lubhonunyo -ze, 'in -we -Lago gbaa o 'ka wa dukpasi 'nye, we yia gbuzono -ze. ⁹ In, -maa 'nia Zuifub, -maa 'ka -Lago bhuhoe -moo nyazidli hwee. 'Sa we mia celida -Lagosebhe 'wu:

«-We mia de'e 'gbu na yia -mi fuo paa 'lak-panya weee glaa.

'In -na 'hni na yia 'ylimania luv 'wu.»

¹⁰ We nee 'yae:

«'Lakpanya, nyuma -wa -Lago -saa -bha,
a -yo wa 'so li 'muna.»

¹¹ We nee 'yae:

«'Lakpanya, a 'de weee -mnuni -Lago 'hni. Dudubu -nyuma weee, a -mnuni o 'hni.»

¹² -Lagobubu -falpanyo Ezaii nee 'yae:

«*-Zeseee zuayli -nyume yabhlo yia yia.

'Wu o yia -soa o 'ka 'lakpanya 'wlulapuli,
'in wa 'ka o dli 'wudi.»

¹³ -Lago, -o nyuma dia dli 'wu, yeli aun 'muna, 'in o 'nye aun 'wututue -dlao, a ka o dli -gu zuu 'gbu. We -ka 'sa -mi, amtaa o dliwodidie 'ka -guswlaylimanida -tu Zuzu 'Pupaa 'tite nya.

Pobu lubho, -wa 'nia Zuifubu -gbe

¹⁴ Na bheliaun, in mi we -gu nu, a mi yeda 'nani nya. Amtaa 'de -yi gbu duun, 'in sa a 'kaa 'dizuzlu, a -yi we. ¹⁵⁻¹⁶ 'Bhie, 'sebbe nu datolva, in 'kaa amtaa dli gwlu -sa, in 'ni na 'de nyeni. -We ka 'gbu na nua we le, mu nu: -Lago -zela 'mi -Zezu Klisi lubhonunyo

o 'nani nya -wa 'nia Zuifub -yla. Moo -saa -bha 'mi un 'ka wa -yla -Lagobubu gba, 'in -wa 'nia Zuifub, wa 'ka wlawlalu -we nania -Lago dudub -ze. Nu, Zuzu 'Pupa wulwa -mo we. ¹⁷ We 'de'e 'gbu, lubho -we -Lago 'nyea 'mi, we mi na 'muna nya, -Zezu Klisi 'wu. ¹⁸ Nu, in -ka dli 'temani un 'ka gbu yabhlo gba ni, mu -wa -we Klisi nua na gbegeben le, we 'ni gbu -putu. Na gbegeben Klisi nua lubho, 'in -wa 'nia Zuifub, 'in -maa yia -Lago 'nuhwe zu. -Li -we nya o nua we le, mu nu: weli klaa, lenugbu klaa, ¹⁹ gwedigbu klaa, we -yo -we subhania nyume hwegaga, -Lago Zuzu 'tite nya. Sane in 'bhua *-Zeluzalemub, -zugba na gba da weee -Lagobubu -we gbaa Klisi -gugbu, 'in un yia ilili nyini. ²⁰ Na dli 'wu -gbu -wa nu, 'gbenya we 'wu nyuma 'nia -slu Klisi gbu 'nu, in 'ka -mo -Lagobubu gbaa mni, -muv yi 'wlu nu, da nyume -putu 'paa -buduu gwe glu, in 'subha -bha -budu. ²¹ Sa we mia celida -Lagosebhe 'wu, 'sa un nua lubho:

«Nyuma -wa -yla wa 'nia o gbu gba,
'yia wa yia o.

-Wa 'nia o gbu 'nu,
'wu wa yia we lanva.»

²² Mu nyenia 'mi -zakpa duun, we 'gbu in 'nia amtaa -gbe nyini.

Pobu 'yibha o 'ka *Wlomu mni

²³ -Sleen, lubho in mia wee 'gbenya 'wu nuda, we ka bhia. In 'yibha in 'ka amtaa -gbe mni, -muv -zu duun ka 'plu 'gbu, ²⁴ zli un -ka Esipanyu mnida -mi, 'in na plilia amtaa -gbe. Cun, in -ka -mo mnida -mi na dli mi amtaa 'yiyte -gu. Nu, 'yli 'sole na -yo aun yia lia, 'in na dli mi aun -gu a 'ka 'mi 'wusa na Esipanyu -mnida. ²⁵ Nu, -Zeluzalemub na mni -slo, in 'ka -Lagonyuma -wa mia -mo 'wusa. ²⁶ Nu, -Zeluzalemub -Lagonyuma, -wa boba mia 'bhada, Masedvani -yo Akaii -Lagonyuma 'yibha wa 'ka wa 'wusa 'gwazi nya. ²⁷ Wa 'yibha wa 'ka wa 'wusa, wa -ka yaa we lenu ni, kpagbu wa -saa. Nu, Zuifubu -Lagonyuma dlilia -Lago 'nyulanjanjanwne 'lakpanya nya. 'Sa -bhlokpade -maa ka we 'klu -maa 'ka -maa 'hnumme dlili Zuifub nya. ²⁸ Nu, in -ka wee gbu ni bhia, in -ka -Lagonyuma, -wa mia -Zeluzalemub 'gwazi 'nye, Esipanyu na yia mni, 'in na plilia amtaa -gbe. ²⁹ In, in -yi we 'ji ni, in -ka amtaa -gbe mni, Klisi 'wututue -dlao 'debbie nya na yia -mo nyina.

³⁰ Na bheliaun, -we na yibhalta aun mu nu: a -yo 'mu 'sɔ, -a 'yi 'kɪ -a 'ka -Lago bhubhoe na 'gbu. -Amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'ɲni -yo zekaldɪ -we -Lago Zuzu 'nyea -aun, we 'gbu na yibhalta we aun.

³¹ A bhubhoe -Lago, in yi Zudee -nyuma, -wa 'a zva Klisi dɪ -gu, kwɛɛ bhlili. A bhubhoe -Lago 'in -Zeluzalemuv -Lagonyuma 'ka 'wusasi -we in -yo we mia mnida -yɔɲwɪ dɪ -zɔnu nya. ³² We -ka 'sa -mɪ, in mneni in 'ka amiaa -gbe mɪ 'mɔna nya, 'in -Lago -ka ɲwɪ, in mneni in 'ka amiaa -gbe nyape 'yɪ ya 'sɔle nya. ³³ Nu, -Lago, -ɔ nyea nyuma 'wɔtɔvɛ -dlɔ, ɔ -yo a 'dɛ weee 'sɔ -mɪ. - Amen.

16

Fusaweli

¹ Amia na nyea -amiaa bhɔlɔ Febee yoo. Nu, -Lago lubho ɔ nva, -mɔ Sankleee *leglizi 'wɔ. ² Sa -Lagonyuma 'kaa nyuma kpa, a kpa 'sa ɔ -amiaa -Kanyo 'ɲni nya. Gbu weee -we 'wɔ ɔ -ka ain la, a -sa ɔ 'wɔ. Nu, ɔ 'dɛ ka nyuma duun 'wusa, we -yo na 'dɛ.

³ Plisilɪ -yo Akilasi, -wa -yo 'mɪ 'sɔ nva -Zezu Klisu lubho, a -sa wa fu. ⁴ Wa ka wa 'dɛɛ nu 'yliyogagie pelu 'pa, wa 'ka 'mɪ gbu 'wusa. We 'nɪ na 'debhlogbɔ 'ka wa 'nanɪ yibheli: nu, 'lakpanyaa leglizi weee, -maa klaa. ⁵ -Lagonyuma -wa gbelia 'wlu -mɔ wa -budu zɔ, a -sa wa fu.

Epaineti, -ɔ mia na jijli -tale nya, a -sa ɔ fu. ɔmɔ mia, -wa ɲwɪna Klisu gbu -yo, mɔ -wa wa tiatia -nyume -mɔ -Aziii kibhe lɔ.

⁶ Malii -ɔ nva amiaa lubho sa duun, a -sa ɔ fu.

⁷ A -sa Andlonikusi -yo Zuniasi fu. Wa mi na zwayli -nyuma nya, 'in in -yo wa 'sɔ yia -kasɪ pla. Nu, ma plaa Klisi 'mɪ 'yɪ, 'in wa -yia wa nyuma 'kadɪ nya ɔ tietienya glaa.

⁸ A -sa Ampliatusi fu. Na jijli -tale -wa -mɔ -Kanyo 'wɔ.

⁹ A -sa Ulɔben fu, mɔ -yo -aun 'sɔ nva Klisu lubho. ɔmɔ -yo na jijli -tale Sitakisi 'sɔ.

¹⁰ A -sa Apelesi fu. Mɔ -slolua ɔ 'dɛ -Lagonyume tkli nya. A -sa Alistobulu -buduɲwɛɛ -nyuma fu.

¹¹ A -sa Ewɔlɔɔn fu, nu, na -buduɲwɛɛ -nyume -wa. Nalɪsɪsu -buduɲwɛɛ -nyuma -wa zva -Kanyo dɪ -gu, a -sa wa fu.

¹² A -sa Tlifeni -yo Tlifozo fu. Ma nva -Kanyo lubho. A -sa na jijli -tale Pelusidi fu. Mɔ nva -Kanyo lubho duun.

¹³ A -sa Wɔlufusi fu. Nu, -Kanyo -saa -bha ɔ. ɔ 'nyaa -ɔ mɪ 'yaa nanu nya, a -sa -mɔɔ fu.

¹⁴ Asenkliti klaa, Flegon klaa, Elumesi klaa, Patlobasi klaa, Elumasi klaa, we -yo bhelia -yo bhɔla -wa -yo wa 'sɔ mia, a -sa wa fu.

¹⁵ Filologu -yo Zuli klaa, Nele -yo ɔ bhɔlɔ klaa, Olenpasi klaa we -yo -Lagonyuma weee -yo wa 'sɔ mia, a -sa wa fu.

¹⁶ A sisali fu 'wɔgbɔgɔɛ nya, -Lagonyuma 'bhisa. Klisu leglizi weee nɛɛ wa -sa aun fu.

'Dɪzɔwɛɪ

¹⁷ Bheliaun, -we na 'yibhalta aun, mu nu: -wa sisala nyuma -yo, a kpa amiaa 'dɛ 'nanuv wa gbɛgbɛɪ. -Slɔluwɛɪ a 'yɪ, wa -ka we gbɛgbɛɪ mɪnɪda -mɪ, a 'nɪ nu 'nanuv, 'in wa bhɪla nyuma la. A -yo wa 'sɔ 'na nonu -nu. ¹⁸ We ka gbu -wa, 'sasɔkpa -nyuma mia, wa 'a nu -amiaa -Kanyo Klisu lubho. Wa 'dɛɛ nukplaa lubho wa nva. Welɪ mɛnɔ -nu -yo gbu duun wa gbaa nyuma -yla. We nya wa nva nyuma -kpva -dawli 'wɔ.

¹⁹ 'In amia mia, sa a zva -Lago 'nuɲwe, we 'dɪ ka da weee lamneni. We 'dɛɛ 'gbu, in mɪ 'mɔna 'wɔ amiaa 'gbu. Nu, in 'yibha a yibheli gbu a 'ka 'nanɪ 'dekpva nu, 'in a zɔ amiaa 'dɛ 'yɪliyo a yi gbonyuu lɛnu.

²⁰ -Lago -ɔ wɪaa 'wɔtɔvɛ -dlɔ, mɔ yia dayɪ * -Saatan lawɔwɪala amiaa bhɔ zɔ.

Nu, -amiaa -Kanyo -Zezu ɲwɪna aun 'nyu la.

²¹ Timotee, -ɔ -yo 'mɪ 'sɔ nva lubho, nɛɛ ɔ -sa aun fu. Lusiusv klaa, Zasɔɔn klaa, we -yo Sosipateli -wa mia na -buduɲwɛɛ -nyuma nya, sa 'yaa aun fu.

²² -Ami, Teltiusi -ɔ cɛɪa 'sɛbɛɪ nɪ, in -sa aun fu -amiaa -Kanyo -ɔ nva -aun nyume -bhlo nyaa 'ɲni nya.

²³ Gayusi nɛɛ ɔ -sa aun fu. ɔ -gbe in -dia la, -mɔ ɔ -budu zɔ -Lagonyuma weee gbelia 'wlu.

'Gbee 'gwɛzilazɔnyo Elasiɪ -yo -amiaa bheli Kalɪtusi nɛɛ wa -sa aun fu. [²⁴ -Amiaa -Kanyo -Zezu Klisu ɲwɪna a 'dɛ weee 'nyu la.]

-A 'ylimani -Lago 'ɲni

²⁵ -A 'ylimani -Lago 'ɲni! We ka gbu -wa, -Lagoɲbu na gbaa -Zezu Klisu daa, mɔ mnenia ɔ 'ka ain latɛmani dɪzɔvɔɛ 'wɔ we -gu. -Lago zizelu, -we ka bɪ -gwɪɛa 'wɔ,

we gbegbeyin we 'wloa bhlee. ²⁶ Nu, -sleen
 mia, we mi zli 'klu. Nyuma weee -wa 'nia
 Zuifu, wa mneni wa 'ka we yibheli -we mia
 celida, we gbegbeyin. Wee 'sebhanya mia, -
 Lagogbuu -falupanya celi bhaa we. -Lago -o
 mia 'yli weee nya, -o 'nia bhilida -ka, mo
 gbaa nu, wee weli 'wlo zli 'klu, 'in 'lakpanya
 weee 'ka o dli -gu zu, 'in wa 'ka o 'nonye zu.
²⁷ -Lago -o ka 'debhlogbo -yi gbu, o 'hni
 'ylimani -Zezu Klisu gbegbeyin 'yli weee nya.
 -Amen.

Tia -sebhe Pölv 'paa Kolentı -nyuma yoo -Lagonyuma -wa mia Kolentigbe 'wu, 'ma *Pölv 'paa 'sebhe -muni yoo. ɔ 'nva nu, -moo -Lagonyuma 'ni -Lago -yloogblv -gv noda -mi 'nanuv, 'in wa 'ni zekikali, -bha ɔ celia wa 'wu, sa -Lagonyuma 'kaa no, ɔ 'ka we wa -slolu.

Fvsaweli

¹ -Ami *Pölv -Lago laa ɔ dumagbv nya, in 'ka -Zezu *Klisu *tietienyo -ze, in -yo -amiaa bheli Sosteni celta da aun 'sebhe ni 'wu. ² Amia -Lagonyuma mia *leglizi 'wu Kolentigbe nokple, -wa -Lago -wölvv -yo -Zezu Klisi 'wu, amia na celta da 'wu. -Lago ka aun la, a 'ka ɔ -nv -ze. -Wa gbaa -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi 'hni da weee, we mi 'ya -maa -nv nya. -Zezu Klisi mi wa -Kanyo nya, 'in ɔ mia -amiaa -Kanyo nya.

³ Nu, -amiaa Dide -Lago -yo Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisi hwna aun 'nyu la, 'in wa 'nye aun 'wotutue -dlö.

Pölv paa -Lago fuo, -li -Lago 'nyea Kolentı -nyumaa 'gbv

⁴ -Lago 'plıta -Zezu Klisi 'wu, 'in ɔ yia aun 'nanı 'wölv. We 'gbv, na paa ɔ fuo 'kömuv amiaa 'gbv. ⁵ Nu, Klisi 'wu, -Lago ka aun 'hnumı -li weee 'nye, gbagbie -yo -luyilo ɔ 'nyea aun bhabha. ⁶ -We ka gbu -wa, Klisu gbudayı -gbv wa gbaa, a ka we -yorwnu, 'in amiaa -gbe we svan la.

⁷ Nu, -sleen amia mia -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu yiyie wuda, -Lagoo wlawlalu yabhlogböö 'na 'ka aun 'wöbö. ⁸ Nu, mo yi 'yaa aun latemania, 'in a 'ka we 'wlupalıda nyini. 'In wa 'na 'ka aun gbu yabhlogböö 'wlu dt, 'in -amiaa -Kanyo -Zezuu yiyıylı 'kaa nyini. ⁹ -Lago -ɔ laa aun, ɔ 'ka a -yo ɔ 'Yu -Zezu Klisi -ɔ -wa -amiaa -Kanyo 'wususlolu, ɔ ɔ 'bhölv ɔ weli -gv la.

Kolentı -Lagonyumaa -yöbhöbhölv

¹⁰ Bhelian, amia na bhubhoha -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'hni nya: a 'de weee -ka weli -bhlo. -Yöbhöbhölv 'na -muni aun nyidi -ni, 'in a -ka dli -bhlo -yo 'wlukvun lapupalıe -bhlo. ¹¹ Nu, na bhelian, Kloee zwaylinyuma gbaa 'mi -ylae, -zle mi aun nyidi. ¹² -We in 'kaa gba, mu ni: aun nyidi, -ɔ -ka -mi, -moo weli mi -moo 'dæ sa. -Bhlo

næ: «-Ami mi Pölv -nv nya», 'in 'yabhlo næ: «-Ami mi Apolösv -nv nya». 'In -gvdu næ 'yae: «-Ami mi Sefasu * -nv nya», 'in 'yabhlo næ: «Klisu -nv -ami -mia».

¹³ Amia dlu, Klisi mi 'wudodaa? 'Lee Pölv wa kulva *su -gv la amiaa 'gbv yi? 'In Pölv 'hni nya wa batizea aun yi?

¹⁴ -Lago na paa fuo, 'in 'ni aun glaa nyume yabhlogböö batizee, 'mu we 'ni Klisıpvı -yo Gayusı 'wöbhv. ¹⁵ Nu, nyume yabhlogböö 'ni mneni ɔ 'ka gba, na 'hni -gv wa batizea aun. ¹⁶ Cun, gbuzönu -wa, in ka 'ya Sitefanasu zwaylinyuma batizee. 'In we 'bhv -maa 'wu, na 'wlukvun lapupalıe 'ni we -gv -mi nu, in ka nyume yabhlogböö batizee. ¹⁷ Nu, we 'ni nyumaa batizee batizee 'gbv Klisi yi 'mi tie. -Lagögbv gbagbiee 'gbv ɔ yia 'mi tie. In 'na 'ka we gba nyumaa gbuyıloo sölv. Nu, Klisu su -gv tıle yi gbökpva gbv -ze.

Klisı mi -Lagoo 'tite -yo ɔ gbuyılo nya

¹⁸ Nu, nyuma -wa mia mnömno -yloogblv, Klisu su -gv lakulv -gbv mia, gbökpva nya wa yia we. 'In -amia -mama -Lago mia pueda, -Lagoo 'tite nya -amia bhua we 'wu, -amiaa -nv nya. ¹⁹ Nu, -we mia *-Lagösebhe 'wu celıda mu ni:

«Gbuılonıyaa gbuyılo na yia lasaa, 'ylimnıyaa 'ylimnee na yia gbv -kpva -zelaa».

²⁰ Nu, da gbuyılonıyoo mia? Da tıtee gwesanyo mia? 'In da dudu -muni -gvv kpelkpelınyo mia? Wa næ lea? -Lago ka we -slölue, dudu nu -gvv gbuyılo mia, -sabhe -wa.

²¹ Nu, dudvgv -nyumaa gbuyılo nya, wa 'ni -Lago yıbheli ɔ gbuyılo 'wu. 'In -Lago næ, -Lagögbv -a mia da gbada, -we wa yia -yo -sabhe -bha gbv 'bhısa, -wa hwnua we gbv -yo, 'ma ɔ yia gbv 'wusaa. ²² Nu, *Zuıfı 'yıbha wa nv gwedıgbv le, 'in *Gleki talıa gbuyıloo da. ²³ Nu, we -ka -amia, wa ka Klisi su -gv lakulv, -moo gbv -amia gbaa. We mi -nanagbv nya Zuıfıv -nv nya, 'in -wa 'nia Zuıfı, -maa laa we -sabhe -bha gbv. ²⁴ Nu, -wa -Lago laa, wa yi Zuıfı -zeoo, wa 'ni Zuıfıoo, wanuv -gbe Klisi mi -Lagoo 'tite -yo ɔ gbuyılo nya. ²⁵ Nu, -we wa laa -Lagoo -sabhe -bha gbv, -mvv -zi nyumaa gbuyılo 'wu. 'In -we wa laa -Lagoo 'woyölv, we -zi nyumaa latelö.

* 1:12 Sefası ji -wa Pıelı (-Zezuu *'bınönyo -wa).

²⁶ Bheliaun, sa a mia, 'in -Lagō yia ain la, a yla we. Dudugvu gbuyilonya 'ni ain glaa -zu, 'titee nyuma 'ni ain glaa -zu, 'in 'ḡnumni zwaylinyuma 'ni ain glaa -zu. ²⁷ Nu, gbv dudugv -nyuma yia -yō -sabhe -bha gbv nya, 'mv -Lagō -saa -bha ɔ 'ka gbuyilonya zubbali. 'In -we dudugv -nyuma yia -yō 'wuyōlō -li nya, 'mv -Lagō -saa -bha, ɔ 'ka 'titee nyuma zubbali. ²⁸ Nu, -lu -we dudugv -nyuma bhua 'wu 'kienyi, -we 'nia -lu yabhlogbō nya -mi, 'in wa tilia 'ylila, 'mv -Lagō -saa -bha, 'in -lu -we nyuma bhua 'wu -lu 'kadu nya, ɔ 'ka we lasa. ²⁹ Sanee we miaa 'gbv, nyume yabhlogbō 'ni mneni ɔ 'ka ɔ 'de 'ylimani -Lagō 'yu. ³⁰ Nu, -Lagō ka ain 'wuslolu -Zezu Klisti 'wu, 'in Klisti -zea -amiaa gbuyilo bhua -Lagō -gbe. Klisti 'gbv -a yia nyuma tiklu -ze -Lagō 'yu. ɔ 'gbv -a mia -mōwlvda, 'in -Lagō yia -ain 'wōziti gbonyuu kwēe. ³¹ Sa we mia -Lagosebhe 'wu celida mv ni:

«ɔ -ka gba ɔ 'ka ɔ 'de 'ylimani,
 ɔ 'ylimani ɔ 'de -we Nyumaa -Kanyo
 nua lēe 'gbv.»

2

-Zezu Klisti ɔ wa kulva *su -gv la, ɔ gbv Pōlv gbaa

¹ Nu, bheliaun, da -amī mnia amiaa -gbe, in 'ni mni in 'ka ain -yla -Lagō zizegbv gba weli 'nani -yō nyumaa gbuyilo nya. ² Nu, in 'ni 'yibha in 'ka gbv -putuu 'jiyibheli, da in mia ain nyidi, 'mv we 'ni -Zezu Klisti 'wōbhv, -Zezu ɔ wa kulva *su -gv la, mō. ³ We 'deē 'gbv, da -amī 'kaa ain 'yu 'yiligbe, in ka 'wuyōmani, in ka nyano nv, -zugba na tēla. ⁴ Nu, na gbv -slolu weli -yō na -Lagōgbv gba sō ɔ 'bhv nyumaa gbuyilo -weli 'nanuv -gbe. Nu, Zuzu 'Pūpaa 'tite zva 'mi we ḡwēe. ⁵ Saa 'de amiaa dīzuvze 'na 'kaa nyumaa gbuyilo -gv ladi, nu, we -di -Lagō 'tite -gv la.

-Lagō gbuyilo

⁶ 'In -zugba -Lagōnyuma dolua 'yiligwela, 'ma -amia slolua gbuyilo. Nu, wee gbuyilo -muni 'ni bhla -muni gbuyilo, 'in bhla -muni 'wlulapūnya 'kadi -wa 'kaa labhv, we 'ni 'ya -maa gbuyilo. ⁷ -Lagō gbuyilo mia zizeda, 'in -we mia zizeda -bhlokpade nyuma kwēe, 'mv -a slolua. -Lagō ka -bha we -sa pepe, -amiaa 'ḡnu 'ylimanee 'gbv, 'bhie, ɔ yia dudu lala.

⁸ Dudu nu 'wlulapūnya 'kadu 'yabhlogbō 'ni wee gbuyilo -muni yibheli. We -ka nu, wa ka yaa we yibheli, wa 'na 'ka 'ḡnumtee -Kanyo 'kadu su -gv lakulv. ⁹ Nu, -we mia -Lagosebhe 'wu celida mv ni:

«-We 'yli 'nia -slō -yōyi,
 -we yukwli 'nia -slō 'nv,
 -we nyume yabhlogbō 'nia -slō
 'wlukvun lapupali,
 'mv -Lagō mnazta la -wa 'yibhaa ɔ,
 wa -nv nya.»

¹⁰ Nu, -Lagō gbv mia zizeda, -amia ɔ -slolua we 'klv ɔ Zuzu nya. -Lagō Zuzu -yi gbv weee, 'debbie -Lagō zizegbv -we -ta 'wu, ɔ -yi we. ¹¹ Nu, nyumee -gbe, ɔ dli -bhlogbō -yia ɔ 'wlukvun lapupali gbv, we 'ni mv? 'Sa -bhloo 'de -Lagō Zuzu -bhlogbō -yia -Lagō 'wlukvun lapupali gbv. ¹² Nu, we -ka -amia, -amia 'ni dudugv -nyumaa zuzu 'yi, nu, Zuzu bhua -Lagō -gbe, 'mv -a 'yia. 'In wlawlalu -we -Lagō 'nyea -ain bhe, -a 'ka we yibheli.

¹³ 'In -a -ka we gbv -gbada -mi, -a'a gba we dudugv -nyumaa gbuyilo gbvslolu solv. Nu, -Lagō Zuzuu gbvslolu solv -a gbaa we. Sanee 'sa -a gbaa -Lagō gbvzōnu gbvnyaa 'ji -wa kaa -Lagō Zuzu 'wu -yla. ¹⁴ Nu, nyume -ɔ 'nia -Lagō Zuzu 'wu -ka, ɔ 'ni mneni ɔ 'ka gbvzōnu -gbvnyaa bhua ɔ Zuzuu -gbeē gbv -yōḡwuu. -Sabhe -bha -gbv we -mia ɔnv -gbe. ɔ 'ni mneni ɔ 'ka we 'wolanv, nu, Zuzu 'Pūpaa 'debhlogbō nya wa mnenia wa 'ka wee -li 'wōsisi. ¹⁵ Nu, nyume -ɔ kaa -Lagō Zuzu 'wu, mō sialta -lu weee 'wu. 'In ɔ de mia, nyume yabhlogbō 'ni mneni ɔ 'ka ɔ gbv 'wludi. ¹⁶ We mi celida -Lagosebhe 'wōe: «Nyō -yi Jejitapee 'wlukvun lapupaligbua? Nyō 'ka ɔ gbv -slolua?»

'In -amia mia, -a -yō Klisti 'sō 'wlukvun lapupaligbv -bhlo.

3

-We -Lagō lubhonvnya 'kaa lenv

¹ Nanuv -gbe, bheliaun, in 'ni zlume mneni in 'ka ain -yla gbv gba, nēe nyuma ka -Lagō Zuzu 'wu, ma -yla na gba gbv. Nu, dudugv -nyumaa gbv -yla -gba solv in gbaa we ain -yla. 'In in 'kaa we ain -yla gba -wa mia 'nyenyeyua nya dli -zuda Klisti 'wu, 'ma in -tōlv ain. ² Nu, we 'gbv, in yia ain nytinyu 'nye, 'in in 'nia ain lilili 'tite 'nye. A 'ni mneni a 'ka we li, 'in -zeen -bhlokpade a 'ni

we lilie mneni. ³ -We ka gbu -wa, a mi -slɔ yice 'wu. Da zenyi -yɔ -yɔmumnie mia da aun nyidi, mu'v -slolu nu, yice 'wu a miaa? 'In dudɔgv -nyuma 'bhisa a mia nɔdaa? ⁴ Nu, amiaa 'yabhlo -ka gbæ: «Pɔlv -nu in -mia,» 'in -gɔv -ka gba: «Apolɔsv -nu in -mia», -zugba dudɔgv -nyumaa lenvgbu a 'nɩ -bhade lenuda -mu?

⁵ Nu, nyɔɔ Apolɔsv -mia? 'In nyɔɔ Pɔlv -mia? -Lagɔɔ lubhonɔnya -kpvɔ, -wa ka 'gbu a yia -Lagɔgbu dli -gv zɔ, 'ma -a -mia. Da -aun glaa -ɔ -ka -mi, lubho Nyumaa -Kanyɔ 'nyea ɔ, 'mu ɔ nva. ⁶ -Amɩ faa su, Apolɔsv slua we 'nyu -yɔ, 'in -Lagɔ minia we. ⁷ Nu, -ɔ faa su, 'in -ɔ slua we 'nyu -yɔ, -maa 'nɩ -lu yabhlogbɔɔ nya -mi. -Lagɔ, -ɔ minia we, mɔ -zia -bha 'wu. ⁸ -ɔ faa su, 'in -ɔ slua we 'nyu -yɔ, wa 'de 'sɔ mneni 'wu. -ɔ -ka -mi, -mɔɔ 'dɛɛ lubhonv sɔlv -Lagɔ yia -mɔɔ 'pɛnia. ⁹ Nu, -a -yɔ -Lagɔ sɔ nva lubho dabɔvɔ.

Amia mi -Lagɔɔ kpaɔ nya, 'in a mi 'yaa ɔ -budu ɔ mia 'subhada nya. ¹⁰ Nu, lubho -Lagɔ 'nyea 'mi, ɔ 'namɩ nya, we sɔlv in 'paa da -buduu gwe glu, -budusubhanyɔ -yia gbu 'bhisa. -Slɛɛn, nyumɛ -putu dia we -gv la. 'In -ɔ -ka -mi, ɔ ɔ ɔ 'de 'yliyɔ, sa ɔ dia we -gv laa 'gbu. ¹¹ Nu, -buduu gwe mi glu 'cun, mu -wa -Zezu Klisi. 'In nyumɛ yabhlogbɔɔ 'nɩ mneni ɔ 'ka we gwe -putu glu palɩ.

¹² Nu, nyɔɔɔ nyɔɔ -ka wee -budu -gv ladɩ -can nya, 'gwezi nya, tukpa -zɔnv nya, su nya, yeyɛ -petu -yɔ 'bɛɛ nya nɩ, ¹³ nu, -ɔ -ka -mi -mɔɔ nɔnv -lubho yia zli 'klv 'tlaa, -Lagɔɔ nyumaa -yɔgbv 'wɔbhɩ zli. Nu, wee yli yia we 'de -slolua -kosu 'bhisa, -ɔ -ka -mi we 'ka -mɔɔ lubho layla, 'in -we -ka -mi, we 'ka we -slolu. ¹⁴ 'In nyɔɔ -ka -buduu gwe -gv -budu 'subha we 'nɩ 'sɔkɔ -kosu 'yu, we 'pɛmɩgwezi ɔ yia. ¹⁵ Nyumɛ -ɔ ka lubho -ka si, ɔ 'nɩ 'pɛnie -ka. ɔ 'de mia, gbu 'wv ɔ yia 'bhɔvɔ, nɛɛ nyumɛ -ɔ -dɩ -kosu 'kadu kwɛɛ.

¹⁶ A 'nɩ we 'ji -yi nu, -Lagɔɔ -budu a -miaa? 'In -Lagɔɔ Zuzu -dɩɩ ain 'wv laa? ¹⁷ Nu, nyɔɔ -ka -Lagɔɔ -budu lasa, -Lagɔɔ saa ɔ la. Nu, -Lagɔɔ -budu mi -mɔwɩuda, 'in 'mv a -mia.

¹⁸ Nu, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'na nɔnv ɔ 'de -dawlɩ 'wv -nɩ. Ain glaa nyɔɔ -ka gba ɔ -yi gbu dudv -mɩnɩ -gv, ɔ -zɛ tutujenyɔ, 'bhie, ɔ 'ka gbɔyilonyɔ tiklu -zɛ. ¹⁹ Nu, dudɔgv -nyumaa gbɔyilo mia, -sabhe -wa -Lagɔ 'yliyɔ 'wu. Nu, we mi celɩda -Lagɔɔsbhe 'wɛɛ:

«-Lagɔ kpaɔ gbɔyilonyɔ wa 'dɛɛ -dawlɩ welɩ -yɔ.»

²⁰ -Lagɔsbhe nɛɛ 'yæ:

«Jejitape -yi gbɔyilonyaa 'wlukɔvɩ lapupalɩgbɩ.

ɔ -yi we 'ji nu, we 'nɩ -lu 'wɔkv.»

²¹ We 'gbv, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'na 'ylimanɩ ɔ 'de nyumɛ 'wv -nɩ. Nu, -lu weɛ mi amiaa -nu nya: ²² -de Pɔlv, -de Apolɔsv, -de *Sefasɩ, -de dudɔgv, -de 'yliyɔgagiteɛ, -de tlɩtlɩɛ, we -ka deslɛɛnɔv, we -ka cɩcɩɔv, we 'de weɛ mi amiaa -nu nya. ²³ 'In amia, amia mi Klisi -nu nya, 'in Klisi mia -Lagɔɔ -nu nya.

4

Klisi tietienya -a -mia

¹ Nu, a 'bhu -aun 'wv Klisi lubhonɔnya nya, 'in a 'bhu -aun 'wv -Lagɔɔ zizelii 'yliyɔzɔnya nya. ² -We weɛ wa 'yibhaa -lii 'yliyɔzɔnya daa, mu -wa nu, wa yli wa lubhonɔnya tiklu nya. ³ We -ka nu, a 'ka na -yɔgbv 'wɔbhɩuɔ, 'in dudɔgv gbɔwɔbhɩnya 'ka na -yɔgbv 'wɔbhɩuɔ, nanv -gbɛ -mv 'nɩ gbu, 'in na 'dɛ'ɛ 'bhu na 'dɛɛ -yɔgbv 'wu. ⁴ Nu, na dli'ɩ dɩ 'mi gbu yabhlogbɔɔ 'wlv, 'in -mv'v gba nu, in mi tiklu. -ɔ 'kaa na -yɔgbv 'wɔbhɩ, mɔ -wa Nyumaa -Kanyɔ. ⁵ We 'gbv, a 'na 'bhlu nyumɛ -yɔgbv 'wv -nɩ, -zugba we bhla 'nɩ -slɔ nyini. A wv Nyumaa -Kanyɔ 'ka yi. -Lu -we -ka zizeda -mi nikpise 'wu, mɔ yia we zli 'klv wlelia. Mɔ yia nyumɛ dlɩzɔgbv mia zizeda 'bhlesaa. 'In -ɔ -ka -mi, -Lagɔ kwalia -mɔɔ 'ɩnɩ -mɔɔ lenvgbv sɔlv.

⁶ Bheliaan, in -ka gbu -mɩnɩ gba Apolɔsv -yɔ na 'dɛɛ da nɩ, in 'ka au gbu -slolu gbu -wa. In 'yibha -ka we 'wlukɔvɩ lapupalɩda -mi nɩ, a yibheli gbɔzɔnv -gbv -mɩnɩ 'ji: «'In a 'na zili -we mia -Lagɔsbhe 'wv celɩda -gv -nɩ.» A 'na 'ylimanɩ amiaa 'de we 'wv -nɩ. 'In a 'na falɩ nyumɛ ɔ -libheyi ɩwɛ la -nɩ. ⁷ Nu, -mi, nyɔɔ -zili -mi -na -lima 'wɔv? -We weɛ -in kaa, -Lagɔ 'nɩ -mi we 'nyɛɛ? 'In we -ka 'sa -mi, lɛɛ -lu ka 'gbv -na ylimanɩ -na 'dɛ, -lu -we -in kaaa 'gbv, nɛɛ ɔ 'nɩ -mi we 'nyɛa?

⁸ Nu, -we weɛ a 'yibhaa, a ka 'cun we! A mi 'cun 'ɩnɩmɩda! A ka nyumaa 'wlv -lapulɩnya -zɛ, 'in -amia 'nɩ we nya -mi! -Aa! In 'yibha -a -zɛ nyumaa 'wlulapulɩnya 'pɛɩn, 'in -amia -yɔ au 'so 'ka 'ya nyuma 'wlulapulɩ. ⁹ Nu, we 'wlv sa 'mi dli, -amia -Zezuu

tietienya, -Lago ka -aun loganya 'wuvu: -a 'wlv sa nyuma -wa wa 'ka 'bha -zejila 'wu. ɔ ka -aun wla ylaylalu nya dudu -kpabhie -yla, we -yo 'anzi -yo nyuma -yla.

¹⁰Nu, -amia mi -sabhebhanya nya Klisu 'gbu, 'in amia mia gbuylonya nya Klisi 'wu! -Amia yolv 'wu, 'in amia 'tela, amia wa zva 'nujwe bhabha, 'in wa tlilia -amia 'ylilal!
¹¹Nu, deslæn -bhlokpade, -a mi siada njwo -yo 'nyumatu kwæ, -a 'ni 'wuplanaa -ka, bhuti wa bhutia -aun, 'in -a 'ni ladida -kli -ka, -a mni mo -a yi mo. ¹²Nu, -amiaa 'dæ sɔ nya -a nva lubho 'tite. Wa -ka -aun veli, 'nyu -a njwnaa wa la, wa -ka -aun 'klyie 'wupalida -mi, 'wlv -a dia we zo la. ¹³Nu, wa -ka -aun -nyumoda -mioo, weli -zɔnu nya -a palia we 'bigv. Da bhla -muni nya -bhloo 'de, dudu -gvu kaliko 'bhisa wa yia -aun, pɔnkalu -we nyuma saa kwæ 'bhisa wa yia -aun.

¹⁴We 'ni amia zubhaltee 'gbu na celi da aun 'sebhe ni 'wu. Nu, 'di na zva aun na dlu da yua 'bhisa. ¹⁵Nu, amiaa 'de yi -sloluslolunya 'wlu gv 'sɔ 'wlu kugbua 'yi Klisi 'wvoo, amiaa dide -bhlogbɔ. Nu, -ami gwalia aun -Zezu Klisi 'wu, amiaa -Lagogbu -yla gbagbie nya.

¹⁶Nu, amia na bhubhoea, a 'tideli 'mi. ¹⁷Nu, we 'gbu, na tiea amiaa -gbe Timotee, -ɔ -wa na duma -yu -Lago 'wu, 'in -ɔ kpa -Lagogbu -kli. Sa na nɔa -Zezu Klisi 'wu, 'in na slolua we da weee leglizı weee 'wu, ɔ 'ka aun ligbe we nya.

¹⁸Nu, aun glaa nyuma tɔlva ka we dli zo lapupalı nu, 'in 'na amiaa -gbe luyia yi, we 'gbu, wa yia wa 'de 'ylimani. ¹⁹Nu, Jejitate -ka njwnu, daylı na mnia amiaa -gbe. We 'ni 'dæ 'ylimani nya njwæ weli 'dekpva a 'nunuee gbu, nu, -we wa mnenia lenue, 'in 'ka we 'tite -yoyu gbu -wa. ²⁰Nu, *-Lagoo nyumaa 'wuluplie mia, we 'ni njwæ weli wu, 'tite 'wu we mia. ²¹Læ -lu a 'yubha? 'in -yo -pni yi amiaa -gbe yaayu, 'in -yo zekalidli -yo dli -dlɔo yii?

5

Gbonyuu lenue leglizı 'wu

¹-We wa gbaa amiaa daa, da weee -a nva we, mv -wa nu, mutnıgbu mi aun nyidi. Wee 'sasokpa -mutnıgbu -muni 'degbolu 'ni nyuma 'nia -Lago -yi nyidi -mi. Wa næ nu, aun glaa 'yabhlo -yo ɔ didee 'njwnɔ dia -budu 'wu. ²'In a mi 'ya -bhlokpade amiaa 'de

'ylimanıda, 'in a'a nu næ gu 'wlv aun 'wu. 'In -ɔ nva 'sasokpa gbu læ a mneni a 'ka yaa ɔ vu amiaa 'de glaa. ³We -ka -amu, na 'debhie -gbolu 'nia de aun glaa -mi ni, na zuzu -yo aun 'sɔ mi. 'In in ka nyime -ɔ nva 'sasokpa -gbonyuu læ -yogbu 'wobhu pepe, Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'nji nya, næ glaa in mi aun. ⁴Nu, da a -ka 'wlugbeli, na zuzu -yo aun -ka -mi, 'in -amiaa -Kanyo -Zezuu 'tite -ka -aun nyidi lasibhli, ⁵'sasokpa -nyime mia, a -salı ɔ *-Saatan suwwal, 'in ɔ gbonyuuu lenu ku 'ka labhu. 'In Nyumaa -Kanyoo yiyizlı ɔ 'de 'ka gbu 'wobhu.

⁶Nu, -we -yo a 'kaa amiaa 'de 'ylimanı, we 'ni -mi! Amiaa 'de -yi we 'ji nu, «*Goo -sele yilıa 'floo 'pue weee». ⁷Nu, a -wolv amiaa 'de -yo, 'in a -sa goo 'cin amiaa 'de nyidi, 'in 'floo 'pue lolu 'nia goo -yo -ka, a 'ka we -ze. A mi 'cin we nya gbuzɔnu sa, nu, Klisi ka ɔ 'de wla -amiaa *'Wozıtıyılı 'feti -gv -bhlabhe nya, 'in wa yia ɔ 'bha.

⁸Nu, -a -sa -amiaa 'feti, -a 'na -salı we 'floo kaa goo 'cin -yo nya -ni, gbonyuu -yo nokplæ 'ylinyunoɔ goo -ni. Nu, we -ze 'floo 'nia goo -yo -ka, -we -wa -mɔwlvwe -yo gbuzɔnu 'floo.

⁹Nu, 'sebhe -we ka 'bigv -sebhe na paa da aun yoo, 'in næ aun -yla we 'wvæ, nyuma -wa nva mutnıgbu læ, a 'na nynini wa 'wvla -ni. ¹⁰Nu, 'in 'ni aun -yla gba, dudu -nyuma weee -wa -wa mutnıgbu lenunya, leklician, 'wienya -yo yoyolagoo bubɔnya, a 'na nynini wa -yola -ni. We -ka nu, a 'na 'ka wa -yolanıni, -zugba dudu -a yia 'bhval!
¹¹'In 'yubha 'in 'ka aun -yla gbae, nyime -ɔ laa ɔ 'de -Lagonyume, 'in ɔ nva mutnıgbu læ, ɔ kaa lekli, ɔ bubɔa yoyolagoo, ɔ veta nyuma, ɔ bhala ɔ 'de nu, 'in ɔ ylia 'wie, a -yo -moo 'sasokpa -nyime 'na lili 'sukwe -bhlo -ni.

¹²⁻¹³'Lee -wa 'nia -Lagonyuma nya -mi, -ami 'kaa wa -yogbu 'wobhu yi? -Lago yia wa -yogbu 'wobhua. 'In amia, amia 'ni mneni a 'ka -Lagonyumaa -yogbu 'wobhu? Nu, -Lagosebhe gbaae:

«A vu nokplæ 'ylinyunoonya amiaa 'de nyidi.»

6

-Lagonyumaa -yogbu 'wobhubhue wa 'dekpva nyidi

¹'In læ ka 'gbu amiaa 'yabhlo -yo ɔ -Lagobheli yabhlo -ka gbu 'yi, 'in ɔ kwa we

gbuwobhunya 'nia tiklu -mı -Lago 'yu -maa -gbea? 'In ɔ'ɔ kwa we -Lagonyumaa -gbea?

²A 'nı we 'ji -yi nı, -Lagonyuma yia dudɔgbu -nyumaa -yɔgbu 'wobhuua? 'In we -ka nı, amia yi dudɔgbu -nyumaa -yɔgbu 'wobhuua, a 'nı mneni a 'ka gbu yua -se -se 'wobhuu?

³A 'nı we 'ji -yi nı, -amia yia 'anzunyaa -yɔgbu 'wobhuua? Sa we mı, 'ın a 'nı mneni a 'ka dudɔ -mınu -gu gbu 'wobhuua? ⁴'In amia -ka sanɛɛ -svkpa gbu nyıdı -ka, a bhua we 'wu, 'ın a kwaa we dudɔgbu -nyumaa gbuwobhunya 'yu, -wa leglizi'lı laa nyuma! ⁵'In, -we na gbaa da, amiaa 'dɛɛ zɔ -wa. Gbuyilonyɔ yabhloo -kpɔa 'nı an nyıdı -mı, 'ın -mɔɔ 'ka amiaa -yɔgbu 'wobhuu? ⁶Nı, sa bhelia -bhelia kıkılalı dudɔgbu -nyuma 'nia -Lago -yii gbuwobhunya 'yua?

⁷Gbuɔɔnu -wa, a 'dekpɔa -ka 'kıkılalıda -mı, mɔ sloua nı, a ka bhlı tɔɔ tɔɔ. Lɛɛ -lu ka 'gbu a'a 'tide amiaa 'de 'yi, wa'a dı an gbu 'wlu, 'ın wa'a li an 'wlu? ⁸Nı, amia dia nyuma gbu 'wlu, 'ın amia lia nyuma 'wlu, 'ın amiaa -Lagobhelia -yla a nua we le!

⁹A 'nı we 'ji -yi nı, -wa nua gbonyuu le, wa 'na 'ka 'bı 'yi -Lagoɔ nyumaa 'wlulapılıe zɔɔ? A 'na nɔnu amiaa 'de -dawlı gbɔnya -mınu 'wɔ -nı: mɔtnı -lɛnɔnya, yoyolagɔɔ bubbɔnya, nyuma -putuu -budu 'wodinya, nukpasia -wa -yɔ nukpasia dı -budu 'wu, ¹⁰'wiɛnya, leklician, -wa bhalia wa 'de nɔ, -wa vɛla nyuma, -wa bhua nyumaa -lu 'wɔ -gla nya, -maa 'na 'ka 'bı 'yi -Lagoɔ nyumaa 'wlulapılıe zɔ. ¹¹Nı, sanɛɛ amiaa lɔ -nyuma tɔlva mia zlɛme. 'In -Lago ka an -yɔwɔlɔ, ɔ ka -bha an -sa ɔ -nɔ nya, 'ın ɔ yia an nyuma tiklu -zɛlı, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'ɣnı nya, -amiaa -Lagoɔ Zuzuɔ solɔ.

A 'ylimanı -Lagoɔ 'ɣnı amiaa -gu ku nya

¹²Aın nyıdı, tɔlva nɛɛ: «-Lu weee lɛnɔ se mı 'mı -yla.» Cın, 'ın -lu weee lɛnɔ 'nı 'sa 'yılınanı. 'In ın mneni ın 'ka gbaɛ: «-Lu weee lɛnɔ se mı 'mı -yla», 'ın ın 'nı mneni ın 'ka na 'de 'yıtide, 'ın ın 'ka -lu -gudɔv gaylo -zɛ.

¹³A nɛɛ 'yaa: «Lilılı mı nukplaa -nɔ nya, 'ın nukpla mı lilılıu -nɔ nya.» Gbuɔɔnu -wa, 'ın -zugba la -Lago yia we -saa -bhlo -bhlo. Nı, wa 'nı nyumɛɛ ku lɛnɔ mɔtnı 'gbu: we mı Jejitapɛɛ -nɔ nya, 'ın Jejitapɛɛ mı kuu -nɔ nya.

¹⁴-Lago 'bhua Nyumaa -Kanyɔ 'wɔ tılıthe lɔ, 'ın mɔ yi 'yaa -amia 'wobhuua tılıthe lɔ ɔ 'tite nya.

¹⁵A 'nı we 'ji -yi nı, amiaa ku -kpabhie mı Klisu kuu 'lali nyaa? 'In ın mneni ın 'ka Klisu kuu kibhe 'wobhu, 'ın ın 'ka we 'naabızıɣwnɔ kuu kibhe 'wɔnɔv? -Innya!

¹⁶Nı, -ɔ -yɔ 'naabızıɣwnɔ -ka -mı, ku -bhlogɔɔ wa 'de 'sɔ zɛa, a 'nı we 'ji -yii? Nı, -Lagosebhe nɛɛ:

«Nyumɛ -bhlogɔɔ wa 'desɔbhie yia -zɛa.»

¹⁷'In -ɔ -yɔ Jejitapɛɛ -ka 'wusulɔ dlı zɔ, nyumɛ yabhlo ɔ -yɔ ɔ zɛa.

¹⁸Nı, a -gwa mɔtnıgbu kwɛɛ! Gbɔnyuu -putu weee nyumɛ nua le, we'e pla ɔ ku zɔ. Nı, nyumɛ -ɔ nua mɔtnıgbu le, ɔ 'dɛɛ ku -yla ɔ nua gbɔnyuu le. ¹⁹Zuzu 'Pɔpa -Lago 'nyɛa aın, -we mıa aın 'wu, a 'nı we 'ji -yi nı, amiaa ku mı we -budu nyaa? 'In a 'nı amiaa 'dɛɛ -nɔ nya -mı? ²⁰Nı, -Lago ka aın 'wɔzıtı -vale 'kadu nya. We 'gbu, a 'ylimanı ɔ 'ɣnı amiaa ku zɔ.

7

Kwɔkwalte gbu

¹Gbu, -we a 'yıbhaa 'mı la 'sɛbhɛ 'wu, we 'bıgɔ na palıa -slɛɛn da.

Nı, nyumɛ 'nı 'ɣwnɔ kwa we nanı 'yılı.

²Nı, mɔtnıgbɔv lɛnɔvɛɛ 'gbu, nukpasu -ka ɔ 'dɛɛ 'ɣwnɔ, 'ın 'ɣwnɔ -ka ɔ 'dɛɛ 'lowlı.

³-We nukpasu nua le 'ɣwnɔ -yla, 'ɣwnɔɔ 'lowlı nɔ we ɔ 'ɣwnɔ -yla le. 'In -we 'ɣwnɔ nua le nukpasu -yla, 'ɣwnɔ nɔ we le ɔ 'lowlı -yla. ⁴Nı, -we 'ɣwnɔ 'yıbhaa, ɔ 'nı mneni ɔ 'ka we ɔ 'dɛɛ ku -yla lɛnɔ, ɔ ku mıa, ɔ 'lowlı -nɔ -wa. 'Sa -bhloo 'de, -we nukpasu 'yıbhaa, ɔ 'nı mneni ɔ 'ka we ɔ 'dɛɛ ku -yla lɛnɔ, ɔ ku mıa, ɔ 'ɣwnɔɔ -nɔ -wa. ⁵Nı, 'yabhlo 'na -mueni ɔ 'de ɔ -libheyı -nı. We -ka -Lago a 'ka bhuhɔvɛ bhla yabhlo nya a bhlı wɛlı -bhlo, 'bhie, a 'ka 'sa nɔ. 'In -mɔv 'bıgɔ, a yiyılı -yɔ lɔ -buduu 'wɔdıda. We 'nı -mɔvɔ, a 'nı mneni a 'ka amiaa 'de kpa sayıbheli, 'ın a bhlılıa -Saataan laylagbu lɔ.

⁶Nı, -we ın gbaa da aın -yla, amiaa 'yoo 'nyenyıvɛ 'gbu ın yia we gba, we 'nı tite ın palı aın -yla. ⁷In 'yıbha nyuma weee -mı nyıfı nya na 'de 'bhisa. 'In -ɔ -ka -mı, ɔ ka ɔnɔv -Lagoɔ wlawlalu -we -Lago 'nyɛa ɔ. Nı, 'yabhloo -nɔ mı we 'dɛɛ sa, 'ın -gudɔv -nɔ mıa we 'dɛɛ sa.

⁸-Wa 'nıa -slɔ 'ɣwnɔ kwa, -wa 'nıa -slɔ yılıkwɔ, we -yɔ -dɔgbaywnı, ın nɛɛ aın -ylɛɛ: a -ka yaa 'mı 'bhisa -tɔ we nanı 'yılı. ⁹'In we

-ka a 'ni mneni a 'ka amtaa 'deε dli lakpa, -zugba we nani 'yli, a kwa 'ɲwɔ, a -kwɔ yli, a yi tli nukpasu -yɔ 'ɲwɔɔ 'tu nya.

¹⁰Nyuma -wa kwaa 'ɲwɔ, 'in -wa -kwɔba yli, in nεε wa -ylaε, (we 'ni -amɔ gba we, Nyumaa -Kanyo gbaa we): 'ɲwɔ 'na 'bhulu ɔ 'lowli -glo -ni. ¹¹We -ka nu, 'ɲwɔ ka ɔ 'lowli -globhu, ɔ 'na -kwulu yli -putu -ni, 'in we 'ni -muvu, ɔ -yɔ ɔ 'lowli suslotu 'wu lu. 'In nukpasu, -mɔɔ 'na -sali ɔ 'ɲwɔ kwnεε 'titi -ni.

¹²-We na gbaa nyuma -tolva -wa kaa 'ɲwɔ -yla mu ni, (na 'deε gbaa we, we 'ni Nyumaa -Kanyo gba we): nu, -Lagobheli ɔ -ka 'ɲwɔ ɔ 'nia -Lago 'wu -mi -ka, 'in ɔɔ 'ɲwɔ -ka 'yibha ɔ -yɔ ɔ 'ka -yɔtɔtɔ ni, ɔ 'na -sali ɔ kwnεε -ni.

¹³'Sa -bhlokpade, -Lagɔɲwɔ ɔ -ka nukpasu ɔ -ka 'nia -Lago 'wu -mi -ka, 'in ɔɔ nukpasu -ka 'yibha ɔ -yɔ ɔ 'ka -yɔtɔtɔ, ɔ 'na 'bhulu ɔ -glo 'titi -ni. ¹⁴Nu, nukpasu 'nia -Lago 'wu -mi, ɔ cɔpa -Lago -yɔ, -Lagɔɲwɔ ɔ kwaa 'gbu. 'Sa -bhloo 'de, 'ɲwɔ 'nia -Lago 'wu -mi, ɔ cɔpa -Lago -yɔ, -Lagobheli ɔ kwaa 'gbu. We 'ni -muvu, amiaa 'yua mi nyuma 'nia -Lago 'wu -mi 'yua 'bhisa. 'In -zugba amiaa 'yua cɔpa -sleε -Lago -yɔ.

¹⁵Nu, ɔ -ka 'ni -Lago 'wu -mi, -de ɔ -Lagolwli, -de ɔ -Lagɔɲwɔ, ɔ -ka gba ɔ 'ka -mɔɔ -yɔbhɔ, a 'tide ɔ 'yi ɔ 'ka we lεnu. -Muv daa mia, we yi -Lagolwli -zεo, we yi -Lagɔɲwɔ -zεo, ɔ 'ni ɔ -yɔlanɔ -mi. Nu, 'wɔtɔtɔ -dɔɔɔ 'gbu -Lago yia aun la. ¹⁶Nu, ama -Lagɔɲwɔ, sa a -yi we 'ji, a mneni a 'ka amaa 'lowli gbu 'wusaa? -Mi -Lagolwli, sa -in -yi we 'ji, -in mneni -in 'ka -na 'ɲwɔ gbu 'wusaa?

Sa a mia, 'in -Lago yia aun la, a -tu 'sa

¹⁷We 'bhɔ -mɔ -bhlogbɔ 'wu, -kwɔkɔ Jεjitape 'nyεa -mi, -in nɔ we sɔlv, 'in sa -in mia, 'in -Lago yia -mi la, -in -tu 'sa. Tite -we na slolua leglizɔ weε da weε, mu mia de. ¹⁸Nu, -in -ka knɔ 'wu -mi 'bhie -Lago -ka -mi la, -in -tu -muv sɔlv, 'in -in 'ni knɔ 'wu -mi, -Lago -ka -mi la, -in 'na plali knɔ -ni. ¹⁹-In 'ka knɔ plaoo, -in 'ni knɔ plaoo, -muv 'ni gbu yabhlogbɔ. Nu, -we nania 'yli, mu -wa nu, -in zv -Lagɔ titeε 'nɔɲε. ²⁰We -mi nu, ɔ -ka -mi, sa ɔ mia 'bhie -Lago yia ɔ la, ɔ -tu we sɔlv. ²¹-Lago 'kaa -mi la -in mi gaylo nyaa? -In 'na sumani dli -muv 'gbu -ni. We -ka nu, -in mneni -in 'ka gaylo -flii 'tla, -in nu we

ε. ²²Nu, gaylo ɔ -ka Nyumaa -Kanyo laa, ɔ mi nyume ɔ -ka Nyumaa -Kanyo zitia 'wu nya. 'Sa -bhloo 'de nyume ɔ -ka mia ɔ 'de -yla Nyumaa -Kanyo laa, -mɔɔ mia Klisu gaylo nya. ²³Nu, -vale 'kadu nya -Lago zitia aun 'wu. A 'na -zεli nyumaa galɔ -ni. ²⁴Bhelian, ɔ -ka -mi sa ɔ mia, 'in -Lago yia ɔ la, ɔ -tu we sɔlv -Lago 'yu.

-Wa 'nia 'ɲwɔ -yɔ 'lowlia -kaa gbu

²⁵Nu, -wa 'nia -slo 'ɲwɔ -yɔ 'lowlia -ka, Nyumaa -Kanyo 'ni 'mi -yla gbu yabhlogbɔ gba -maa daa. Nu, na 'deε 'wlukuvu -gbu na gbaa da, Nyumaa -Kanyo ka 'mi ɔ nyazidli nya nyume wa dia dli 'wu -zεli.

²⁶Nu, desleε bhlaa -yokalieε 'gbu, -we na pupalia 'wlukuvu la mu ni: nyume ɔ -ka -mi, sa ɔ mia ɔ -tu 'sa, mu nania 'yli. ²⁷'Lee -in ka 'ɲwɔɔ? -In 'na -sali ɔ kwnεε -ni. -In 'ni 'ɲwɔ -ka, -in 'na kwali 'ɲwɔ -ni. ²⁸'In -in -ka 'ɲwɔ kwa, -in 'ni gbonyuu lεnu, 'in 'yieslɔɲwɔ -ka ylikwu, ɔ 'ni gbonyuu lεnu. -Wa kwɔkwalia, siasie wa yia wa 'pipseε 'wu, we 'gbu in 'yibha yaa in 'ka we aun gwεvlati.

²⁹Bhelian, -we in 'yibhaa in 'ka gba mu ni: nu, bhla -tu 'wu -sε. We 'bhɔ -zεεn 'wu, nyuma -wa kaa 'ɲwɔ, wa nu nεε wa 'ni 'ɲwɔ -ka. ³⁰Nu, -wa mia wida, wa nu nεε wa 'ni wida -mi, -wa mia 'muna lida, wa nu nεε wa 'ni 'muna 'wu -mi. 'In -wa zɔa -li, wa nu nεε -we wa zɔa, we 'ni wa -nu. ³¹Nu, -wa mia zuzɔnu 'yida dudu -mɔ -gv, wa nu nεε wa 'ni zuzɔnu 'yida -mi. Nu, weε dudu -mɔ, sa we mia de, 'plia we yia.

³²Nu, in 'ni 'yibha amiaa dli sumani. -ɔ 'ni 'ɲwɔ kwa, mɔ kpaa Nyumaa -Kanyo gbu -kli, 'in sa ɔ 'kaa nu ɔ 'ka Nyumaa -Kanyo dudunamani, 'in ɔ talia we yoo da. ³³⁻³⁴Nu, ɔ -ka 'ɲwɔ -ka, dudu -gv gbu -mɔ kpaa -kli. 'In sa ɔ 'kaa nu ɔ 'ka ɔ 'ɲwɔ dudunamani, 'in ɔ talia we 'yoo da. Sanεε 'sa ɔ mia dlilida weε gbu 'sɔ nyidi.

'Sa -bhloo 'de ɲwɔ 'nia yli -mi -yɔ 'yieslɔɲwɔ 'nia yli -mi kpaa Nyumaa -Kanyo gbu -kli. Nu, ɔ 'yibha ɔ 'ka Nyumaa -Kanyo -nu nya -tu, ɔ kuu lεvɔgbu -yɔ ɔ 'wlukuvu lappalieε weε 'wu. 'In 'ɲwɔ -ɔ -ka yli -mi, dudu -gv gbu -mɔ kpaa -kli, 'in sa ɔ 'kaa nu, ɔ 'ka ɔ 'lowli dudunamani, 'in ɔ talia we 'yoo da. ³⁵Nu, -we na gbaa da aun -yla, amiaa 'deε zuzɔnu gbu -wa,

we 'nı amıaa 'yoo -kolve. In 'yibha nu, -we mia tklu a nu we le Nyumaa -Kanyoo 'debbhlogboo -yolanenıe nya.

³⁶A yla -slö gbu 'sö -mını. We tıanu nu: nu, bhoyi sö gbaa wa 'ka kwökwali wa mia wuda, 'ın nyimeslöyuu dli 'wonyni gbu -ka ö hjewela -zili tenyii nı, ö dli -ka gba nu, ö nu ö bhoyi -yla gbönyuu le, -zugba wa kwökwali, sa ö 'yibhaa. Nu, we nanı 'yılı, ö 'nı gbönyuu lenu. ³⁷In we -ka nyimeslöyuu de gba ö 'nıa -slö 'hjnwo kwa, we 'nı -gla nya, 'ın ö -ka mneni ö 'ka ö dli lakpa, ö -ka ö 'de nya gba 'pıeın nu, ö -yo ö bhoyi 'nıa -budu 'wudi, gbuzönu ö nua le. ³⁸We -ka 'sa -mı, ö -ka ö bhoyi kwa, gbuzönu ö nua le. 'In ö 'nı 'hjnwo kwa, gbuzönu -möö nu 'yaa le bhabha.

-Dugbarjwnu gbu

³⁹Da 'hjnwoö 'lowlı -gaa -slö 'yılıyo, ö -tu ö -yo 'komsu. 'In we -ka nu, ö 'lowlı ka tlı, ö ö 'hjnwo -ka 'yibha ö kwa ö. Nu, we -ze -Lagonıye. ⁴⁰Nı, nanı dli zo, sa ö mia, ö -ka we sölv -tu, 'muna 'wu ö yia -tua. 'In -anı 'ya, in dı we dli 'wu nu, -Lagoö Zuzu mı 'mı 'wu.

8

-Zıla -bubönıme -gu gbu

¹Nı, -a yla -sléen -zıla -bubönıme -gu gbu.

-We a gbaa, gbuzönu -wa: «Nu, -a 'de weee -yi -lu.» 'In wee -luyılo mıa, 'de 'yılımanıe we palı nyıme. 'In zekikalıe mıa, mı yılımanıa dıtzöue -gıwıla. ²Nı, nyıme ö -ka ö 'de 'wluksun -dı, ö -yi -lu yabhlo, sa ö mnenıa ö 'ka yaa we yıbheli, ö 'nı -slö 'sa we -yi. ³Nı, ö -ka -Lagoö zekalı, -Lago -yi -möö.

⁴Lee -a mnenı -a 'ka -zıla -bubönıme lıı? -A -yi we 'jı nu, yoyolagönya 'nı -lu yabhlogboo nya -mı dudugu, 'ın -Lago -bhlogboo.

⁵Nı, gbuzönu -wa, nyıma tölv nıe -lagönya mı yalı -yo -selı dıdu -gu. 'In wa dı we dli 'wu nu, -lago -zu 'wu, 'ın nyumaa -cıan -zu 'wu. ⁶Nı, we -ka -amıaa -nu, -Lago -bhlogboo, mö -wa Dıde, mö -laa -lu weee la, mö -yla -a mıa. 'In Nyumaa -Kanyo -bhlogboo: mö -wa -Zezu Klısi. Ö 'gbu -lu weee mı la, 'ın ö 'gbu -amıa mı 'yaa la.

⁷'In nyıma weee 'nı gbuzönu -mını -yi. Nu, tölv ka wee yoyolago -yölayıbheli bhabhaa 'gbu, -sléen 'ya, 'ın wa lia wee -zıla

-bubönıme, nıe yoyolagoö bubönıme. Wa dli 'nı late, 'ın wa gbaa wa 'de daa nu, wee nıme ka wa puı -plalı. ⁸'In we 'nı nu, lılılu 'ka -aun -Lago -yölanyneni: -a 'nı we lı -a 'na 'ka -lu yabhlogboo 'wubo, 'ın -a -ka we lıoo, we 'na 'ka -aun -lu yabhlogboo 'nye.

⁹Nı, a zo amıaa 'de 'yılıyo, amıaa 'de -yla -tıtvee lenıgbu yı -wa ka dli 'nıa 'wote lablı. ¹⁰Nı, -mı -yia gbuzönu, we -ka nu, nyıme ka dli 'nıa 'wote, ö -ka -mı 'yı lıda yoyolagoö buböbıdu zo, 'lee, ö 'nıa dli 'temanıa yı, 'ın ö 'ka wee yoyolagoö bubönıme lıı? ¹¹Nı, -na gbuzönıu yıloo 'gbu, -Lagöbheli ö ka dli 'nıa 'wote, ö ka 'gbu Klısi yia tlı, sanıe 'sa ö yia ö 'de mnönıa! ¹²'In -a -ka 'sa -Lagöbhelia gbönyuu 'wluo nu, a -ka wa dli 'nıa 'wote lenu, -zugba Klısu 'debhıe -gbolu -yla a nıa gbönyuu le.

¹³We 'de 'gbu, wee lılılu -mını 'ka na -Lagöbheli mnönı nu, -zugba 'ın 'nıa 'masleen -zıla -bubönıme lıa yı, 'ın yı na bheli mnönı.

9

-We ka 'klv -Zezuu *tıetıenyo kaa, we -yo -we ö 'kaa lenu

¹Lee, 'ın 'nı na 'de -yla -mı? 'In 'nı -Zezuu tıetıenyo? 'In 'nı -amıaa -Kanyo -Zezu 'yı? 'In Nyumaa -Kanyoo lubho 'ın nua, a 'nı we yaa? ²We -ka nu, nyıma tölvaa -gbe, 'ın 'nı -Zezuu tıetıenyo nya -mı, amıaa -gbe, 'ın mı we nya -kpö. Nu, a mı Nyumaa -Kanyo 'wıu 'gbu, amıaa de slolu nu, 'ın mı Nyumaa -Kanyoo tıetıenyo nya.

³Nı, wa -ka 'mı gbu 'wludı, sa na saa na 'de gbu 'wlu, mı nı: ⁴Lee, -a 'nı we 'klv -ka, -a 'ka lı, 'ın -a 'ka 'ma -amıaa lubhoo 'gbıu? ⁵Sa -Zezuu tıetıenyo tölv, Nyumaa -Kanyoo bhelia -yo *Sefası 'bhua -Lagöjwno 'wu, -amıa 'nı we 'klv -ka, -a 'ka -Lagöhjwno 'wubhu, -a -yo ö 'ka mnı? ⁶Yaayı, -amı -yo Banabası -bhlo 'kaa lubho nu 'bhıe, -a 'ka -amıanıu 'pıpee 'yı yı? ⁷Lee, a ka -slö 'nu nu, nyıme ka 'slıja pla, 'ın ö yia ö 'de 'penu yı? Nyıme faa *-dıosu, ö ö lı we 'bhıee? 'In 'nıölıu zıa yabhlo 'yılıözönıyo'ö 'ma 'nıölıu nyıtınyuu?

⁸Lee, nyıma lenıgbıu sölv -bhloo 'de na gbaa gbu yı? *Moızu tıte 'nı wee gbu -bhloo 'de gbaa -mı? ⁹Nı, we mı wee tıte 'wu cılda:

«'Bhlı -ka 'mnö 'tıtlıda -mı,
a 'na gbıuan -mı we hıwe -nı.»

'Lee, 'bhlinyaa 'gbu -Lago bhala ya? ¹⁰'Lee, -amtaa 'gbu o yia sa weli -muni gba yi? Cun, -amtaa 'gbu wee weli mia celida. Nu, -o -ka 'mno 'pa, o di we dli 'wu nu, o -nu o yia 'yia. 'In -o -ka 'mno -dida -mi, o di we dli 'wu nu, o -nu o yia 'yia, we 'ni muv? ¹¹-A ka ain 'wo Zuzu 'Pupaa zovonnya glv. 'Lee, -a -ka ain kwee amtaa dudugvu zovonnya 'yi, gbu 'kadu mu yi? ¹²We -ka nu, nyuma tolva ka we 'yiyi klv an -gv, -amtaa nu we 'yiyi -klv 'ni -maa -nu 'wuzii?

-Amia 'ni -muv -yolayibha. Nu, gbu weee -a slolva 'wlu zo la, -muv yi 'wlu Klisu gbuzovu gbu 'yoo -a kikalali. ¹³A 'ni we 'ji -yi nu, -wa nua lubho *-Lagobudu 'kadu zo, -Lagobudu 'kadu zo wa yia wanvu lililuu? 'In -wa nua -Lagoo buboluda lubho, -Lagoo buboluda wa'a 'yi wanvu lililuu? ¹⁴Nu, 'sa -bhloo 'de Nyumaa -Kanyo palia tite, nu, -wa gbaa -Lagobvu, wa 'yi wanvu lililu -Lagobvu gbagbie -yo.

¹⁵Nu, -ami, -li ka 'yiyi klv in kaa, in 'ni we 'yabhlogbo -yolayibha. 'In in 'nia -li ka 'yiyi klv in kaa 'gbu we celu. We nanu 'yili in 'ka tli! -Muv -zi nyume 'ka 'mi 'hni 'kadu -muni -gv -sa. ¹⁶Nu, in 'nia na 'de 'ylimani -Lagobvu gbagbie 'wu. -Gla -wa in 'ka we gba. 'In we -ka nu, in 'ni wee -Lagobvu gba, gbonyuu mi na -nu nya! ¹⁷We -ka na de -saa -bha wee lubho -muni, -zugba in mneni in 'ka we 'penie 'yi. Nu, -gla nya -Lago dia 'mi wee lubho 'wluu 'gbu, bhe na nua we. ¹⁸Nu, lee -lu -wa na 'penia? -Lagobvu gbagbie bhe -wa, 'in -li ka 'yiyi klv in kaa, in 'kaa 'yi -Lagobvu gbagbie -yo, 'in 'yibha we -yola.

¹⁹In mi na 'de -yla, in 'ni nyume yabhlogbo gaylo. 'In in yia na 'de nyuma weee gaylo 'wovu, in 'ka nyuma duun 'yi Klisu -nu nya. ²⁰Nu, in -ka Zuifu nyidi -mi, 'in na nua na 'de Zuifu 'bhisa, 'in, in 'ka wa 'yi Klisu -nu nya. Na 'de 'e zu Moizu tite 'nujwe -gla nya, 'in in -ka -wa zua we 'nujwe nyidi -mi, 'in na nua na 'de wee titee 'nujwezonyo 'bhisa, 'in in 'ka wa 'yi Klisu -nu nya. ²¹'Sa -bhloo 'de, -wa 'nia Moizu tite -yi, in -ka wa nyidi -mi, 'in na nua na 'de -maa 'bhisa, 'in, in 'ka wa 'yi Klisu -nu nya. 'In -zugba, in -yi -Lagoo tite, -we ka gbu -wa, Klisu tite na zu 'nujwe. ²²Nu, -wa ka dli 'nia 'wote, in -ka wa nyidi -mi, 'in na nua na 'de -o ka dli 'nia 'wote 'bhisa, 'in in 'ka -maa 'yi. Na 'de na nua -lu weee 'wu, wa

'de weee -yla. 'In, in 'ka tolva gbu 'wusa so weee lv. ²³-Lagobvu 'gbu na nua gbu weee -muni le, 'in in 'ka we zovonu 'yi.

²⁴A -yi we 'ji nu, -gwagwanya weee -ka -gwaa mni, -gwa wa 'de weee gwaa, 'in nyume -bhlogbo bhua we 'kupu 'wu. Nu, amia -gwa 'ya 'sa, 'in a 'ka we 'kupu 'wobhu. ²⁵-Gwagwanya -ka -gwagwie 'kpaia yi -luu tolva wa tia. We 'penie -we yia labhua wa 'ka we 'yu 'gbu, wa nua we le. 'In 'penie we'e 'bhua la, -amia 'ka we 'yu 'gbu -a nua we le. ²⁶We -ka -amtu, we 'gbu na zua -gwagwie 'yiliyo, 'in in 'ka we 'wlulupalida nyini. 'In, in 'wlu -kwligonyo, 'in 'pa -kwli 'sa -mo bhe. ²⁷Nu, na ku na palia 'klyie 'wu, 'in in mi we -kanyo nya. -Muv yi 'wlu nyuma tolva -yla in gba -Lagobvu 'bhie, -Lago yi 'mi kwnne -sa.

10

*Izlaelnyuma mia da beblee wa gbuu 'wupaligbu

¹Bhelian, in 'yibha a ligbe gbu -we ylia -amtaa dukpasi -wa -yo Moizi noa zlume. Yalipupa kpo yabhlo zua wa 'de weee 'yiliyo, 'in wa 'de weee yia *gumunyu Zalu 'wudu. ²Wa -yo Moizi 'so -bhlo, 'in wa yia wa 'de weee batizee yalipupa -yo gumunyu lv. ³Lililu -Lago wlaa, mu -bhlo wa 'de weee lia. ⁴'In 'nyu -Lago wlaa, wa 'de weee 'maa we. Nu, -Lagoo -bazle mia wa yoo kwada, nyu bhua we 'wu, 'mu wa maa. Wee -bazle mia, Klisu -wa. ⁵'In wa nyidi nyumaa dumadu 'ni -Lagoo dudunanu gbu lenu, we 'gbu, wa yia tli da beblee.

⁶Nu, wee gbunya -muni, gbuu 'wupaligbu we -mia -amtaa -nu nya, -amtaa dli yi gbunyii 'wonyini wama 'bhisa 'gbu. ⁷A 'na -zeli yoyolagoo bubunya -ni, wa nyidi -nyumaa tolva 'bhisa -ni. 'In we mi celida -Lagosebhe 'wote:

«*Izlaelnyuma -dia la, wa lia, 'in wa yia 'ma.

'Bhie, wa soa 'wu, 'in wa yia 'muna li kpokplalie nya.»

⁸-A 'na tili -amtaa 'de mutngbu -ni. Sa wa nyidi nyuma tolva nua, 'in nyumaa 'wlu gbu gbuu -zakpa glv -bhlo 'ya ta (23.000) yia tli 'yli -bhlogbo nya. ⁹-A 'ni mneni -a 'ka Klisu layla, sa wa nyidi -nyuma tolva ylaa Klisu la, 'in tibhenya yia wa mu, wa yia tli. ¹⁰A 'na 'hjujweni zo -ni. Sa wa nyidi -nyuma tolva nua, 'in tltliee 'anzi yia wa 'bha.

¹¹ Gbunyii -mını ylia wa, we 'ka gbuu 'wupaligbu -ze tólva -nu nya gbu -wa. We mi celıda, -amia -wa -gaa 'yliyo, 'in duduu bhuhla yia cıpa, we 'ka -amia 'dızu.

¹² We 'gbu, -o -ka we 'wlukusun lapupali nu, o mi 'yiligbeda gege, o zu o 'de 'yliyo, o yi bhli. ¹³ Nu, laylagbu -we ylia aun, we ka nyuma yli 'cın. -Lago' o 'bhulu o weli -gu la, 'in o 'na 'ka aun 'yitide laylagbu -zilia aun ğwe la, we 'ka aun yli. 'In da laylagbu -ka aun ylia yi, 'in o nyea aun 'tite a 'ka we zo 'yiligbe, 'in o nyea aun se a 'ka we kwee 'tla.

A zu amıaa 'de 'yliyo yoyolagoo bubuee gbegbein

¹⁴ We 'gbu, na 'talea -zonu, a vla yoyolagoo bubue gwe!

¹⁵ Nu, gbuyilonya na tólva aun, 'in na gbaa da aun -yla gbu. -We na gbaa da aun -yla, amıaa 'de sısalı we 'wu. ¹⁶ -Lagoo nyumaa 'nyulajwına -kopuu 'gbu -a paa -Lago fuo. -A -ka we nukpla nu 'mada -mi, we'e suslolu -a -yo Klisu 'pton 'wuu? 'In 'floo -a didlia la, -a -ka we lida -mi, we'e suslolu -a -yo Klisu ku 'wuu? ¹⁷ 'Floo -bhlogboo, 'in -amıa -Lagonyuma -zu 'wu, 'in -a mıa ku -bhlogboo nya. -We ka gbu -wa, 'floo -bhlogboo -a 'de weee lia.

¹⁸ A yla Izlaelnyuma, -wa lia -Lagoo bubóludaa nıme, wa -yo -Lago mı 'wuslóluda. ¹⁹ 'Lee, 'sa in 'yibhaa in 'ka gba nu, -zila -bubonıme mı -lu -zonu yabhlo nya yi? Yaayı, yoyolago mı -lu -zonu yabhlo nya yi? ²⁰ -Innya! In nee ain -yla nu, -zila -we -wa 'na -Lago 'wu -mi bubaa, zuzu 'nyii -yla wa bubaa we, we 'ni -Lago -yla. 'In in 'ni 'yibha a -yo zuzu 'nyii -mi 'wuslóluda. ²¹ Nu, a 'ni mneni a 'ka Nyumaa -Kanyoo 'kopu 'wu 'manıda -mi, 'in a 'ka zuzu 'nyiii 'kopu 'wu 'manıa mı. A 'ni mneni a 'ka Nyumaa -Kanyoo lilulu lida -mi, 'in a 'ka zuzu 'nyiii lilulu lia mı. ²² 'Lee, -a 'yibha -a 'ka Nyumaa -Kanyoo zenyidli 'wusólub? Amıa dlu nu, -amıaa latele -zi oo?

A nu -lu weee le -Lagoo 'ġnumınee 'gbu

²³ Nyuma tólva nee: «We se mı, -a 'ka -lu weee lenu». Cın, -lu weee lenue 'ni 'sa 'ylinanı. «We se mı, -a 'ka -lu weee lenu», gbuzonu -wa, nu, -lu weee lenue'e 'temanı -Lagonyumaa dli la. ²⁴ Nu, nyıme 'na -talı o

'dee zuzonu -bhloo da -ni. O -talı nyuma -putuu -nuu da.

²⁵ Nıme weee wa paa pelu loko 'wu, a -ka we zo, a li we, amıaa dli 'na dli aun gbu 'wlu -ni. ²⁶ Nu, we mi celıda -Lagosebhe 'wue:

«Jejitape kaa duduu -yo we -gu -lu weee.»

²⁷ Nyıme -o 'na -Lago 'wu -mi, o -ka aun la lilulu -yo, a -ka we -yogwınu, -we weee o -ka aun 'nye, a li we. Amıaa dli 'na dli aun gbu 'wlu -ni. ²⁸ 'In nyıme yabhlo -ka aun -yla gba, yoyolagoo bubonıme -wa ni, -o gbaa we ain -yla, -moo klaa, dli klaa, wa 'gbu, a 'na lili we -ni. ²⁹ -We na gbaa da we 'ni amıaa dlu gbu, ni, nyıme -putuu dlu gbu -wa.

'In in mı na 'de -yla, -we na nua le, lee -lu ka 'gbu nyıme -putuu dli bhu we -yogbu 'wua? ³⁰ 'In -ka -Lago fuo 'pa lilulu -we in mı lidaa 'gbu, lee -lu ka 'gbu wa 'ka 'mı 'ġnısa wee lilulu -we ka 'gbu in yia -Lago fuo 'paa 'gbua?

³¹ We 'gbu, a 'ka lıoo, a 'ka 'maoo, a 'ka leo lee lenıoo, a nu we 'de weee le -Lagoo 'ġnumınee 'gbu. ³² Nu, -wa -wa Zuıfu, -wa 'na Zuıfu -yo -Lagonyuma, amıaa lenıgbu 'na mnonu wa 'yabhlogboo -ni. ³³ A nu 'mı 'bhısa: la na gva, gbu weee na nua le 'wu, 'in in 'ka nyuma weee dudunamandı. 'In -talı na 'dee zuzonu -bhloo da. Nyuma duuun zuzonu da na talı, 'in wa 'ka gbu 'wobhu.

11

Sa -Lago 'yibhaa wa -mı leglızi 'wu

¹ A 'tideli 'mı, sa na 'de tidelia Klisi. ² Nu, -lu weee 'wu, a'a dlu 'mı 'wu, 'in -we weee in -slolua ain, -gu a nıa we, we 'gbu na kwalia ain 'ġni.

³ 'In in 'yibha a 'nu gbu -mını 'wu la: Klisi -wa nukpasuu -Kanyo, nukpasu -wa 'ġwnoo -kanyo, 'in -Lago -wa Klisu -Kanyo. ⁴ Nu, nukpasu -o -ka -Lago bhuhhoeda -mi, 'in -o -ka -Lagobbu -falpada -mi, -zugba o 'wlu mı 'wuwelıda, o -Kanyo Klisi o 'bhala zu. ⁵ Nu, 'ġwno -o -ka -Lago bhuhhoeda -mi, 'in -o -ka -Lagobbu -falpada -mi, -zugba o 'wlu 'ni 'wuwelıda -mi, nukpasu -o -wa o -kanyo, 'mo o 'bhala zu. O 'wı sa 'ġwno -o ka 'nyi wa kpla. ⁶ We -ka ni, 'ġwno yabhlo' o weli 'wlu 'wu, o kpla o 'nyi! 'In 'nyi -gıdıdie -yo 'nyi kplakpte -ka o zu 'bhali, -zugba o weli 'wlu 'wu. ⁷ Nukpasu' u weli 'wlu 'wu, o mı -Lagoo 'wuwıbu nya, 'in mo 'wu wa yia -Lagoo 'ġnumıne -yo. 'In 'ġwno 'wu wa yia

nokpasuu 'hnummie -yo. ⁸⁻⁹(Nu, -Lago 'kaa nyuma lala: nokpasu 'nɪ 'hɔwɔ 'wɔtla, 'hɔwɔ 'tlaa nokpasu 'wɔ. 'In -Lago 'nɪ nokpasu lala 'hɔwɔɔ 'gbu, 'hɔwɔɔ ɔ -laa la nokpasuu 'gbu.) ¹⁰We 'dɛɛ 'gbu, 'hɔwɔɔ wɛlɪ ɔ 'wlu 'wɔ, 'anzɪyaa 'gbu. Mv slolu 'yaa we nu, ɔ ka -kanyo.

¹¹'Sa we mia, 'bhie, Nyumaa -Kanyo 'yu 'hɔwɔ gbalia nokpasu, 'in nokpasu gbalia 'hɔwɔ. ¹²Nu, sa 'hɔwɔɔ 'tlaa nokpasu 'wɔ, 'sa -bhloo 'dɛ 'hɔwɔɔ gwala nokpasu, 'in -Lagoɔ -gbe we 'dɛ weee bhua. ¹³A sisali -slɔ we 'wɔ amiaa 'dɛ nya: 'hɔwɔɔ -ka -Lago bhubhoeda -mi, ɔ 'nɪ 'wlu 'wɔwɛlɪ, 'lee we nanɪ 'ylii? ¹⁴Nu, dɔdɔ -gɔv -lii 'dɛbhie slolu we nu, nokpasu -ka tɔlɔ nyi 'wlu -ka, zɔ -wa, we 'nɪ mɔv? ¹⁵Nu, 'hɔwɔɔ -ka tɔlɔ nyi 'wlu -ka, ɔ 'hɔwɔɔwɔlulu -wa. 'In -Lago ka 'hɔwɔɔ tɔlɔ nyi 'nyɛ ɔ 'wluu 'wɔwɛlulu nya.

¹⁶'In nyume ɔ -ka 'yibha ɔ 'ka 'ya gbu tɔlɔa -bha palɪ nɪ, nu, -amia 'nɪ -mɔv bhlabhu, 'in -Lagoɔ leglizinya 'nɪ 'ya -mɔv bhlabhu.

Nyumaa -Kanyoɔ 'sukwee gbu

¹⁷Nu, gbunya in 'yia -yo, na yia da au -yla lapaliaa 'gbu, in 'nɪ mneni in 'ka au 'hɔwɔɔwɔlɪ. Nu, amiaa 'wlugbelie mia, we'e nu au zɔzɔv -yla lɛ, gbonyuu we nua au -yla lɛ bhabha.

¹⁸Tiada, wa nɛɛ 'mɪ -ylaɛ, a -ka 'wlugbeli, 'wɔdɔdɔɛ mɪ au nyɪdɪ, 'in we mɪ 'mɪ dlu nu, wee gbu -mɪnu -zakpa -bhlo mɪ gbuzɔv nya. ¹⁹(We mɪ nu, 'wɔdɔdɔɛ -mɪ au nyɪdɪ, 'in -wa kpa -Lagoɔgbu -kli, wa 'ka -maa yibheli.) ²⁰'In a -ka 'wlugbeli, we 'nɪ Nyumaa -Kanyoɔ 'sukwee liliee gbu.

(Mt 26.26-29; Mk 14.22-25; Lk 22.14-20)

²¹'In a -ka 'wlugbeli 'sukwee gwe, ɔ -ka -mɪ kwe ɔ puloa la, 'in ɔ bhua ɔ 'dɛɛ 'sukwee 'wɔ, 'in ɔ lia we. 'Hɔwɔ mɪ tɔlɔa 'bhada, -zugba tɔlɔa bhali -maa 'dɛ nu. ²²'Lee, a 'nɪ amiaa 'dɛɛ -budunya -ka a 'ka we zɔ lilii, 'in a 'ka we zɔ nu 'manu? Yaayu, -Lagoɔ leglizɪ a tɔlɪla 'ylila yi? 'In amiaa -Lagoɔbhelia 'nɪ -lu -ka, 'ma a 'yibhaa a 'ka zɔ 'bhali yi? Sa a 'yibha in gba au -yla? In kwali au 'hɔwɔɔ -Cɪnya, in 'nɪ ɔ mneni in 'ka au 'hɔwɔɔkwali gbu -mɪnu 'wɔ.

²³Nu, -we Nyumaa -Kanyo -slolu a 'mɪ, 'in in -slolu au mɪ nu: sabɔ, da wa 'kaa Nyumaa -Kanyo -Zeu kpa, ɔ 'bhua 'floo 'wɔ,

²⁴ɔ 'paa -Lago fuo, ɔ yia wee 'floo ladɪdɪ, 'in

ɔ nɛɛ: «-We mia da, na ku -wa, 'mɪ in wlaa amiaa 'gbu. A li wee 'floo -mɪnu, 'in a 'ka 'mɪ ligbeda -tɔ bhla weee nya.» ²⁵Wa bhia lilie, -Zeu yi 'yaa wa nu -kɔv yoo 'nyɛ. 'In ɔ nɛɛ: «Wee 'kɔv -mɪnu -wa -Lago -yo nyuma 'sɔɔ *'wɔsusloluɛ -lolu, -we ka 'gbu na 'pɔvɔv yia jite. Bhla weee nya a -ka we nokpla nu 'mada -mɪ, a -tɔ 'mɪ ligbeda.» ²⁶Nu, sa a lia 'floo -mɪnu -bhlo, 'in sa a maa 'kɔv -mɪnu nokpla nu -bhlo, -zugba Nyumaa -Kanyoɔ tɔlɪtɪgbu a mia gbada tɪkɪ, 'in ɔ 'ka 'saa yi.

²⁷We 'gbu, nyume ɔ -ka Nyumaa -Kanyoɔ 'floo li, 'in ɔ -ka ɔ 'kɔv -mɪnu nokpla nu 'ma sa 'nyuu sa, -zugba ɔ 'dɛ ɔ dia Nyumaa -Kanyoɔ -ku -yo ɔ 'pɔvɔv gbu 'wlu. ²⁸Nu, ɔ -ka -mɪ, ɔ bhli ɔ 'dɛɛ nɔvɔvɔv 'yliyo la 'nanuv, 'bhie, ɔ 'ka 'floo -mɪnu li, 'in ɔ 'ka 'kɔv -mɪnu nokpla nu 'ma. ²⁹Nu, nyɔɔ -ka 'floo -mɪnu li, 'in ɔ -ka 'kɔv -mɪnu nokpla nu 'ma, -zugba ɔ 'nɪ Nyumaa -Kanyoɔ kuu gbu 'wɔsɪsali sayi, ɔ 'dɛ ɔ dia gbu 'wlu. ³⁰We 'gbu, guzunya -yo 'kukunya -zua au glaa, 'in nyuma duun yia tɪ au nyɪdɪ. ³¹-A -ka -amiaa 'dɛɛ nɔvɔvɔv 'yɪyɔlɔvɔv 'nanuv, -a 'nɪ mneni -a 'ka -Lagoɔ nyumaa -yoɔgbu 'wɔvɔvɔvɔv hɔwe -bho. ³²Nu, Nyumaa -Kanyo -ka -amiaa -yoɔgbu 'wɔvɔvɔvɔv -mɪ, 'in ɔ -ka -au gbɔsloluda -mɪ nɪ, wa yi -au -kasɔ 'wɔpa dɔvɔvɔv -nyuma nyaa gbu -wa.

³³We 'gbu, na bheliau, da a -ka 'wlugbeli a 'ka Nyumaa -Kanyoɔ 'sukwee li, a wɔwɔv. ³⁴Nu, 'hɔwɔ -ka nyume -mɔmɔ 'bhada -mɪ, ɔ li ɔ 'dɛɛ -budɔvɔvɔvɔv, 'in a -ka 'wlugbeli a yi amiaa 'dɛ -Lagoɔ nyumaa -yoɔgbu 'wɔvɔvɔvɔvɔv -gɔ -lali.

Da in -ka -mɔ amiaa -gbe nyini, 'bhie, in 'ka gbu pnunya -mɪnu gba.

12

Zuzu 'Pɔpa wlawlali

¹-Slɛɛn, bheliau, -li Zuzu 'Pɔpa wlaa, in 'yibha a yibheli we sazɔv sa. ²A -yi we 'ji nu, da a 'nɪ -slɔ -Lago 'wɔ -mɪ, amiaa 'dɛ a tidea 'yi, yoyolagɔnya a gbaa, we 'bilanɔvɔv nya. ³We 'gbu, in nɛɛ au -ylaɛ: nyume ɔ -ka -Lagoɔ Zuzu 'wɔ -ka, ɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka gbɛ: «Mɛ kpa -Zeu», 'in nyume yabhlogbɔɔ 'nɪ mneni ɔ 'ka gbɛ: «-Zeu mɪ Nyumaa -Kanyo nyal» 'mɪ ɔ 'nɪ Zuzu 'Pɔpa 'wɔ -ka.

⁴-Lagoɔ Zuzu wlawlali -zu 'wɔ, 'in -Lagoɔ Zuzu -bhlogbɔɔ wlaa we 'dɛ weee.

⁵Nu, -Lagoɔ libhoo 'yli -zu 'wɔ, 'in Jeitape

-bhlogbɔɔ, mɔ -yla -a nva we 'dɛ weee.
⁶ Nu, -Lagɔɔ libho -zu 'wv, 'in ɔɔ -Lagɔɔ
 'debbhlogbɔɔ nva we 'dɛ weee lɛ nyuma weee
 'wv.

⁷ -ɔ -ka -mı -Lagɔ ka ɔ wlawlalu -mɔɔ
 'nye, -mɔɔ 'ka -Lagɔɔ Zuzuu 'tite -slolu.
 'In -muv mı nyuma weee zɔvɔvɔv 'yiyılı
 nya. ⁸ Nu, -Lagɔɔ Zuzu nyɛa nyume yabhlo
 gbagbie gbuyiloo sɔlv, 'in ɔɔ Zuzu -bhloo
 dɛ nyɛa -gvdv gbagbie, nyuma 'ka -Lagɔ
 yibheli. ⁹ 'In ɔɔ Zuzu -bhloo dɛ nyɛa
 nyume yabhlo dıvzvve, mɔ -bhloo dɛ nyɛa
 -gvdv guzvnyaa jipejipee se. ¹⁰ Nu, ɔɔ
 Zuzu nyɛa 'yabhlo gwedıgbv lɛv se, mɔ
 nyɛa 'yabhlo -Lagɔgbv -falıpaıtee se, mɔ
 nye 'yaa 'yabhlo yoyozuzu -yɔ Zuzu 'Pɔpa
 'wusısalı se. 'In mɔ nyɛa 'yabhlo wɛlı -
 putunyaa gbagba se, 'in mɔ nyɛa -gvdv we
 wɛlı -mıvı 'jıgbagbie se. ¹¹ Nu, ɔɔ Zuzu
 -bhloo dɛ nva we 'dɛ weee lɛ. 'In sa ɔ
 'yibhaa, 'sa ɔ nyɛa nyuma -bhlo -bhlo -Lagɔɔ
 wlawlalu -bhlo -bhlo -bhlo.

Ku -bhlogbɔɔ 'lali duun

¹² Nu, nyume kuu -bhlogbɔɔ, 'in we 'lali
 duun. Wee 'lalinya -zu 'wv, 'in we nva ku
 -bhlogbɔɔ lɛ. 'Sa -bhloo 'dɛ Klıı mıa. ¹³ Nu,
 Zuıfu -yɔ -wa 'nıa Zuıfıvoo, galı -yɔ nyuma
 -zɔvɔvoo, wa ka -a 'dɛ weee batızee Zuzu -
 bhlogbɔɔ nya, 'in -a 'ka ku -bhlogbɔɔ -zɛ. -
 Lagɔ ka ɔɔ Zuzu -a 'dɛ weee yeli.

¹⁴ 'In we 'nı 'lali -bhlogbɔɔ ku ka, mı, we
 'lali -zu 'wv. ¹⁵ Bıv -ka yaa gba: «Nu, in 'nı
 sɔ, we 'gbv, in 'nı kuu -nv nya -mı», -muv
 'gbv we 'nıa kuu 'lali yı? ¹⁶ 'In yukwlı -ka yaa
 gba: «Nu, in 'nı 'yılıya, we 'gbv, in 'nı kuu -
 nv nya -mı», -muv 'gbv we 'nıa kuu 'lali yı?
¹⁷ Ku -kpabhıe -ka yaa 'yılıyaa 'dekpva nya -
 mı, sa we 'ka 'nva? 'In we -ka yaa yukwlıı
 'dekpva nya -mı, sa we 'ka ɣne 'nva? ¹⁸ 'In
 sa -Lagɔ 'yibhaa, 'sa ɔ zva kuu 'lali we -yɔ
 -bhlo -bhlo. ¹⁹ We -ka yaa mı, we 'dɛ weee
 mı 'lali yabhlogbɔɔ nya, -zugba da kuu -
 kpabhıe mıa? ²⁰ Nu, kuu 'lali -zu 'wv, 'in ku
 -bhlogbɔɔ.

²¹ Nu, 'yılıya 'nı mnıni we 'ka gba sɔ -ylaɛ:
 «'In 'nı -na gbv -ka!» 'In 'wlv 'nı mnıni we
 'ka gba bhvnyaa -ylaɛ: «'In 'nı amıaa gbv -
 ka!» ²² Kuu 'lalinya -a yıa -yɔ nu, we yɔlv 'wv,
 we gbv -sua 'wv bhabha kuu -nv nya. ²³ 'In
 kuu 'lalinya -a yıa -yɔ nu, we 'nı 'nvɣwe -
 zv sa -mı, 'mv -amıa zva 'nvɣwe bhabha.
 'In kuu danya wa'a 'yıa -yɔ, -muv -amıa zva

sazɔv sa. ²⁴ Nu, kuu 'lalinya wa yıa -yɔ, -
 mv sazɔv saa zzvve 'nı gbv 'wv -ka. Nu,
 -Lagɔ ka ku lɛv 'lalinyaa 'yılıjıle nya, 'in
 we 'lalinya 'nıa 'nvɣwe -zv sa -mı, ɔ yıa we
 'nvɣwezvve 'kadv 'nye. ²⁵ Nu, we -ka 'sa
 -mı, 'wvdodoe 'nı kuu 'lalinya nyıdı -mı.
 'In zɔlv wee 'lali zɔlvıa 'nanv. ²⁶ Nu, kuu
 'lali yabhlo -ka sıada -mı, we 'dɛ weee sıa
 dabvıd, 'in wa -ka 'lali yabhlo 'ɣnıkwalı, we
 'dɛ weee -yɔ we lıa 'mvna dabvıd.

²⁷ Nu, amıa, Klııv ku a -mıa. 'In wee
 kuu 'lali a -mıa -bhlo -bhlo. ²⁸ Nu, leglızı
 'wv sanɛɛ 'sa -Lagɔ palıa nyuma la: tıada,
 -Zevuu tıetıenyaa ɔ palıa la, we 'sɔvıv nya ɔ
 palıa *-Lagɔgbv -falıpanyaa la, we tanv nya
 ɔ palıa -Lagɔgbv -slolunya la. -Muv 'bıgv
 gwedıgbv lɛvnyaa, 'bhıe guzvnyaa jıpenya
 -yɔ nyumaa 'wusanya, we -yɔ nyumaa 'yu-
 galnya. 'In nyuma -wa gbaa wɛlı -putunya
 wa 'nıa -yı, ɔ yı 'yaa -maa lapalı. ²⁹ Nu,
 wa 'dɛ weee 'nı -Zevuu tıetıenyaa, wa 'dɛ
 weee 'nı -Lagɔgbv -falıpanyaa, wa 'dɛ weee
 'nı -Lagɔgbv -slolunya, wa 'dɛ weee 'nı
 gwedıgbv lɛvnyaa! ³⁰ Wa 'dɛ weee 'nı
 guzvnyaa jıpenya, wa 'dɛ weee 'nı wɛlı -
 putunya wa 'nıa -yıı gbagbanya, 'in wa 'dɛ
 weee 'nı wee wɛlvnyaa -mıvı 'jıgbanya!

³¹ 'In, -Lagɔɔ wlawlalı 'yılı -we -zıa -bha
 'wv, amıaa dıı nyıni we 'wv.

Nu, -slɛɛn, 'yılɔgbv nana 'yılı -we -zıa -
 bha 'wv, 'mv na yıa aın 'klıslolua.

13

Zekalıdı

¹ 'In, in -ka mnıni in 'ka nyumaa wɛlı gba,
 'in 'debhıe in 'ka 'anzvnyaa wɛlı gba, in 'nı
 nyumaa zekalı nı, -zugba in 'wlv sa nɛɛ wa
 mıa bhııda 'tıɛɛ, we wɛlı -yɔ -lılı gbɔɔv
 wɛlı.

² 'In, in mnıni in 'ka -Lagɔgbv -falı 'pa,
 in mnıni in 'ka zızelu weee yıbhıli, 'in, in
 'ka we 'dɛ weee 'wlvıvı, in mnıni in 'ka
 dıı 'kadv zı, -we 'kaa -gɔgɔ 'kadı dawvısalı,
 'in, in 'nı nyumaa zekalı, -zugba in 'nı -lı
 yabhlogbɔɔ nya -mı. ³ In -ka mnıni in 'ka
 na zɔvɔvıv weee ɣvɔbhanya 'wlvadılılı, 'in in
 'ka na ku wıa wa 'ka we sıeoo, in 'nı nyumaa
 zekalı, -zugba in 'na 'ka -lıvı yabhlogbɔɔ we
 'wv 'yı.

⁴ -ɔ -ka zekalıdı -ka, ɔ dııııı, zɔvɔv ɔ
 nva lɛ, ɔ dıııı nyıni nyumaa -lıvı zınyı sa,
 ɔ'v -slolu ɔ 'dɛ, 'in ɔ'v 'yılımanı ɔ 'dɛ. ⁵ -ɔ
 -ka zekalıdı -ka, ɔ'v nıv zıbhalı gbv lɛ, ɔ'v

-tali ɔ 'debhlogbɔɔ zuzɔnɔv da, ɔ'ɔ 'pa 'ce, ɔ'ɔ dili nyumɛɛ gbɛgbɛin gbu dlu la. ⁶ -ɔ -ka zekalidlı -ka, -we 'nia -mı tiklu, ɔ'ɔ li we 'muna, nu, gbuzɔnɔv gbuv 'muna ɔ lia. ⁷ -ɔ -ka zekalidlı -ka, nyumaa -yɔgbv ɔ tia 'wv, gbu weee ɔ zva dli -gv, gbu weee ɔ dia dli 'wv, 'ın ɔ slɔlva gbu weee 'wlu zɔ la.

⁸ Zekalidlı 'na 'ka cı labhua, -Lagɔgbv -falɔpapıe yia labhua, weli -putunya gbagbie yia 'yigbea, 'ın -luyilo 'ka labhu. ⁹ Nu, -amıaa -luyilo 'nı gbada -mı, 'ın -amıaa -Lagɔgbv -falɔpapıe 'nı gbada -mı. ¹⁰ Nu, 'yli -we ka zlı -we mıa gbada -ka yi, -we 'nia gbada -mı, 'ın -muv bhua la.

¹¹ Nu, da ın mıa zlme 'yısłɔkpıle nya, 'yısłɔkpıle 'bhısa na gbaa, 'yısłɔkpıle 'bhısa na pupalıa 'wlukvın la, 'yısłɔkpıle 'bhısa na sısala gbu 'wv. 'In da ın -ze'a 'yılıgweladol-ınyɔ, ın yia 'yısłɔkpıleɛ lɛnvgbv 'bıbhv.

¹² Nu, -zeen, -lı -a 'yia -yɔ 'wluluu, we 'wlv sa 'yılıgulabhv -vlıgnı 'wv -a yı we -yɔ. 'In -yɔ -a yia 'yılıya kpeen kpeen wee 'yli nya. Nu, -zeen, na -luyilo 'nı gbada -mı, 'ın wee 'yli nya -Lagɔ na yia yıbhelia kpeen kpeen, sa ɔ 'de -yia 'mı, 'sa.

¹³ -Sleen, wee -lı ta -mını mı la: dlızɔvve, dlıwɔdıde, zekalıdlı. 'In wee -lı weee -mını glaa, -we 'yılıa, mv -wa zekalıdlı.

14

Zuzu 'Pɔpaa wlawlı

¹ A -talı nyumaa zekalıdlı da tia. Amıaa dlı nyını 'ya Zuzu 'Pɔpaa wlawlı 'wv. 'In -we amıaa dlı 'kaa 'wɔnyını bhabha mv -wa -Lagɔgbv -falɔpapıe. ² Nu, weli -putu wa 'nia -yi, nyumɛ -ɔ -ka we gba, ɔ 'nia nyuma -yla gbu gba, -Lagɔ -yla ɔ gbaa gbu. -We ka gbu -wa, nyumɛ yabhlogbɔɔ'ɔ 'nv we 'wla. -Lagɔɔ Zuzu 'tite nya ɔ gbaa gbuzɔnɔnya mıa zizeda.

³ Nu, -ɔ paa -Lagɔgbv -falı, nyuma -yla ɔ paa we, 'ın ɔ 'ka wa dlızɔvve -gɔpalı, ɔ 'ka wa 'kvaylıpa, ɔ 'ka wa dlı -belv -yɔpalı. ⁴ -ɔ gbaa weli -putunya, ɔ 'deɛ dlızɔvve ɔ palıa -gv, 'ın -ɔ paa -Lagɔgbv -falı, leglızı weee dlızɔvve -mɔɔ palıa -gv.

⁵ 'In 'yıbha nı, a 'de weee gba weli -putunya, 'ın -we ın 'yıbhaa 'ya bhabha mv -wa nı, a 'pa -Lagɔgbv -falı. Nu, -ɔ paa -Lagɔgbv -falı, ɔ 'yılı ɔ -zı -ɔ gbaa weli -putunya. 'Mv nyumɛ yabhlo -ka mnenı ɔ 'ka weli -putunya ɔ gbaaa 'jı gba, -muv 'kaa

leglızı weee dlızɔvve -gɔpalı. ⁶ 'In -sleen bheliaın, ın -ka yaa amıaa -gbɛ yi, 'ın ın 'ka ın -yla weli -putunya gba, 'ın -lu -Lagɔ -slolua 'mı 'klv, we yi -luyılooo, -Lagɔgbv -falɔpapıeoo, we -yɔ -Lagɔgbv slolueoo, ın 'nı ın -yla we gba, zuzɔnɔ -mımv ın nı ın ın -yla lea? ⁷ -A 'pa -slɔ lɔvbhlılı dlı -gv, sa legle -yɔ -pete 'bhısa: we -ka we weli 'nı -yɔvbhlılıda -mı -bhlo -bhlo, we -ka bhlıda -mı, sa wa 'ka we bhıbhlıweli 'wısalıda 'yia? ⁸ We -ka nı, tvv legle 'nı gba 'nanv, nyɔɔ 'ka lamnazi, 'ın ɔ 'ka tv gva mıa? ⁹ Nu, 'sa -bhlokpade we mıa amıaa -nv nya! A -ka weli -putunya gbada -mı, a 'nı we 'wıyeli 'nanv wa 'ka we 'wlanv, -zıgba amıaa weliıya a mıa kwnɛɛ 'pada. ¹⁰ Nu, weli 'yli -bhlo -bhlo -zu dɔdɔgv, 'ın we 'yabhlogbɔɔ nyumɛ'ɛ 'nva 'wla, we 'nı -mı. ¹¹ Nu, weli -we 'ın 'nva 'wla, nyumɛ -ɔ -ka we 'mı -yla gba, ın mı lakpayu nya -mɔɔ -gbɛ, 'ın -mɔɔ mıa lakpayu nya na -gbɛ. ¹² Sa -bhlokpade we mıa amıaa -nv nya, amıa -wa 'yıbhaa -Lagɔɔ Zuzu wlawlı, -we 'kaa leglızı dlızɔvve -gɔpalı nı, a -talı we da bhabha, 'ın a 'ka we 'yı duun.

¹³ We 'gbv, nyumɛ -ɔ gbaa weli -putu, ɔ bhıbhıe -Lagɔ, 'ın ɔ 'ka wee weli 'bhıti, weli -we wa nva 'wla, we 'wv. ¹⁴ Nu, ın -ka -Lagɔ bhıbhıe -mı weli -putu 'wv, -zıgba na dlı mıa -Lagɔ bhıbhıe, 'ın na 'yılımnee 'nı lubho yabhlogbɔɔ nvda -mı. ¹⁵ 'In sa ın 'ka nva? 'In -Lagɔ na yia bhıbhıe na dlı nya, 'ın ın 'ka 'ya ɔ bhıbhıe na 'yılımnee nya. -Lagɔlv na yia bhıla na dlı nya, 'ın ın 'ka 'ya we bhı na 'yılımnee nya. ¹⁶ -In -ka -Lagɔ fuo 'pa na dlı -bhlogbɔɔ nya, nyumɛ -kpva -ɔ -dıa -Lagɔnyuma nydı la, ɔ 'nı -na -Lagɔɔ fuo -pa weli 'wlanv, 'lee, sa ɔ 'ka gba «* -Amını!» wee fuo -pa -weli -mını daa? ¹⁷ Gbuɔnɔv -wa, -Lagɔ -na pa fuo 'nanv, nı, we'e palı -na -lıbheyı dlızɔvve -gv.

¹⁸ -Lagɔ na paa fuo, nı, weli -putunya na gbaa, ın -zı a 'de weee 'wv. ¹⁹ Nu, -Lagɔnyuma -ka 'wıgbeli, ın 'yıbha ın 'ka weli gɔ gbu gba weli wa nva 'wla, we 'wv, 'ın ın 'ka 'ya nyuma -putu gbu -slolu, -muv nanı 'yılı -muv -zı gbuv gɔ 'wlu glv 'sɔ 'wlu kıgbua (10.000) gbagbie, weli -putunya 'wv.

²⁰ Nu, bheliaın, a 'na -zeli 'yısłɔkpıle amıaa lɛnvgbınya 'wv -nı. We -ka gbınyuuu lɛnv da, a -ze 'nyenyeyua. 'In

⁹ Nu, -Zezuu tietienya glaa -ami -wa wa 'kienyile, in 'ni 'debbie -gbolu we 'klu -ka wa 'ka 'mi la -Zezuu *tietienyo, -we ka gbu -wa, in ka leglzi 'klyie 'wopali. ¹⁰ In, sa in mia -zeen da, -Lagoo 'nani nya in mi 'saa. 'In wee o 'nani o nua 'mi 'wu, we 'ni 'wutu bhe: -we ka gbu -wa, lubho in nua, we -zi -Zezuu tietienya weee. We 'ni -ami nu weee lubho, -Lagoo 'nani sua 'mi, 'in na nua we. ¹¹ Nu, we 'ka -ami -zeoo, we 'ka wamia -zeoo, -Lagobu -a mia gbada, 'in a njunua -yo, mu mia de.

-Lago yi 'yaa -amia 'wobhua tltlunya glaa

¹² Nu, -Lagobu -a gbaa da an -yla, -a nee an -yla Klisi ka 'wuso tltlunya glaa. 'In sa amaa lu -nyuma -bhlo -bhlo 'ka gba tltlunya 'ni mneni wa 'ka tltlie lu 'wusaa? ¹³ We -ka nu, tltlunya'a -so 'wu tltlie lu, -zugba Klisi 'ni tltlie lu 'wuso. ¹⁴ We -ka nu, Klisi 'ni tltlie lu 'wuso, -zugba -Lagobu -a gbaa da an -yla, gbu -kpua -wa. 'In amaa dlizuvwe mi 'yaa gbu -kpua nya. ¹⁵ We -ka nu, tltlunya'a -so 'wu tltlie lu 'pien ni, -zugba -Lago -a zulva yo -yo. -We ka gbu -wa, -a ka gba nu, -Lago ka Klisi 'wobhu tltlie lu. 'In -zugba o 'ni we lenu. ¹⁶ We -ka nu, tltlunya'a -so 'wu tltlie lu, -zugba Klisi 'ni tltlie lu 'wuso. ¹⁷ We -ka nu, Klisi 'ni 'wuso tltlie lu, amaa dlizuvwe mi klo nya, -zugba a mi -slo mncda amaa gbonyii lu. ¹⁸ We -ka 'sa -mi, -wa weee tlia, -zugba wa mi Klisi 'wu, -maa ka mnö. ¹⁹ We -ka nu, dudu -muni -gbu 'pipee -bhlogbooo 'gbu, -a di Klisi dli 'wu, -zugba nyazunya -a -mia bhabha nyuma weee nyidi.

²⁰ Nu, Klisi ka 'wuso tltlunya lu, gbuzonu -wa. Klisi -saa 'wu tia tltlunya glaa 'bhe, tltlunya tolva 'kaa 'wuso tltlie lu. ²¹ Nu, sa tltlie yia la nyume yabhloo gbegbeun, 'sa -bhloo 'de tltlunya 'wusove tltlie lu yia la nyume yabhloo gbegbeun. ²² Sa nyuma weee -wa nea *-Adan -yo la, wa tlia, 'sa -bhloo 'de nyuma weee -wa nea Klisi -yo la, -maa yia 'yliyogagie 'yia. ²³ Nu, -o -ka -mi o ka onu -galuda, Klisi -gala nyuma weee 'yu, Klisi -saa 'wu tia tltlie lu. -Muu 'bigu, -wa -wa Klisi -nu, zli o yia yia, -maa yia tltlie lu 'wusaa o 'bi tein. ²⁴ -Muu 'bigu, dudu yia labhua: zuzu 'nyuu nyumaa -bugale klaa, we se klaa, we -yo we 'tite, Klisi yia we 'de weee lasaa, 'in nyumaa 'wlulapilie o yia Dide -Lago yoo 'nyea. ²⁵ We mi nu,

Klisi pili nyuma 'wlu la tiklu, 'in -Lago 'ka o tonyuma lu, 'in o 'ka wa o bhu zo laslulu.

²⁶ Nu, tonyumee 'wobhlolunu -o -Lago 'kaa lasa, mu -wa tltlie. ²⁷ Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

«-Lago ka o bhu zo -lu weee laslulu.»

'In -we mia tiklu, mu -wa nu, -Lago -o slulua Klisi bhu zo weee -lu weee la, -moo 'ni weee «-lu weee» glaa -mi. ²⁸ Nu, -Lago -ka Klisi zo -lu weee laslulu, 'in -Lago 'Yu -o -Lago slulua -lu weee zo la, 'in -moo slulua -moo 'de -Lago zo la. Saanee 'sa -Lago yia -lu weee 'wlulapila kpeen kpeen.

²⁹ Nu, nyuma -tolva gbaa wa batizee wa tltlunya 'bi 'wu, lee -lu wa 'ka we 'wu 'yia? We -ka nu, tltlunya'a -so 'wu tltlie lu gbuzonu sa, lee -lu ka 'gbu waa nyuma -manu gba wa batizee wa tltlunya 'bi 'wua?

³⁰ 'In -amia, lee -lu ka 'gbu -a pali -amiasa 'de 'ylo nyume -bha -lu 'yu bhla weee nya?

³¹ Bhelian, in mi tltlie 'yu 'yli weee zli. Na 'de na yilimania amaa 'gbu -amiasa -Kanyo -Zezu Klisi 'wu: we 'dee 'gbu na gba 'saa.

³² We -ka dudu -gbu -lii 'yiytee 'gbu, in yi tu gu -fliinuma nya Efezigbe nukple, lee -lu in 'ka we 'wu 'yia? We -ka nu, tltlunya'a -so 'wu tltlie lu, 'in -a gbaa nyuma tolva 'bhisae: «-A li, -a 'ma, nu,

cizu tlia -a yia.»

³³ A zo amiasa 'de 'ylyio, nu, «'talea 'nyii kwaa nyume gbonyuu lenve lu.» ³⁴ A yili amiasa 'de 'wu lu, sa we nana 'yli, 'sa. 'In a 'na nonu gbonyuu le -ni. Nu, an glaa nyuma tolva 'ni -Lago -yi. -We na gbaa da, amiasa zobhalgbu -wa.

Ku -saa 'wu tltlie lu, sa we mia?

³⁵ 'In nyume yabhlo yia layibhaae: sa tltlunya 'ka 'wuso tltlie lva? 'In ku -mumu wa 'ka -ka? ³⁶ -Gwuwonyo, -in pupali -slo 'wlukoon la, -in 'ni we 'ji -yi nu, -lu -na glva, we ka tli 'bhe, we mia. ³⁷ -Luu 'ya -kpua -na glva, -de 'mnayaa, -de gluglu -luu 'ya -putuu, mu -wa, we 'ni -we mia 'cu, 'mu -na glv. ³⁸ -Muu 'bigu, ku -we nana -Lago dudu, 'mu o nyea gluglu -lu. 'In -luu 'ya -we -ka -mi -mu ka -muu 'dee ku. ³⁹ 'Yliyogalu weee 'ni yice -bhlo -ka: nyuma ka -maa nu yice sa, 'in numa kaa -muu nu yice sa, 'zianya ka -muu nu yice sa, 'in zibhinya kaa -muu nu yice sa. ⁴⁰ Yali -lii ku mi 'ya, 'in dudu -gu -lii ku mia. Yali -lii 'ylinano ka we 'dee sa, 'in dudu -gu -lii 'ylinano ka -muu 'dee sa.

⁴¹ 'Ylɔv 'pɔpɔv mɪ wɛ 'dɛɛ sɑ, 'cɔv lɪlɪ mɪ wɛ 'dɛɛ sɑ, -zɛlɪ lɪlɪ mɪ wɛ 'dɛɛ sɑ, 'ɪn 'dɛbbɪɛ wɛɛ -zɛlɪ glɑɑ wɛ lɪlɪ zɪzɪlɪ 'wɔ.

⁴² 'Sa -bhlokpɑdɛ wɛ mɪɑ tɪtlɪnɪyɑɑ tɪtlɪɛ lɔv 'wɔsɔ gɔv nɪɑ. Nyɪmɛ -kɑ tɪlɪ wɑ -kɑ ɔ 'bhlu, zɛn ɔ zɛɑn, dɑ ɔ -kɑ 'wɔsɔ tɪtlɪɛ lɔv, ɔ ku lɔlɔ 'nɪɑ 'mɑsɛɛn tɪɑ yɪ. ⁴³ 'Wɑ -kɑ ɔ 'bhlu, ɔ 'nɪ -lɪ yɑbhlogbɔɔ. 'ɪn dɑ ɔ -kɑ 'wɔsɔ tɪtlɪɛ lɔv, 'ɪnɪmɪɛ 'kɑdɔ nɪɑ ɔ sɔɑ 'wɔ. Wɑ -kɑ ɔ 'bhlu, ɔ 'nɪ 'tɪtɛ yɑbhlogbɔɔ 'wɔ -kɑ. 'ɪn dɑ ɔ -kɑ 'wɔsɔ tɪtlɪɛ lɔv, 'tɪtɛ yɛɑ ɔ. ⁴⁴ 'Wɑ -kɑ ɔ 'bhlu, -zɪgɔbɑ dɔdɔgɔv -nyɪmɛɛ kɪ wɑ 'bhluɑ, 'ɪn ɔ -kɑ 'wɔsɔ tɪtlɪɛ lɔv, Zuzɔ 'Pɔpɑ nyɛɑ ɔ 'yɪlɪyɔgɑgɪɛ. Dɔdɔgɔv -nyɪmɛɛ kɪ mɪ, 'ɪn kɪ -wɛ Zuzɔ 'Pɔpɑ nyɛɑ 'yɪlɪyɔgɑgɪɛ, -mɔv mɪ 'yɑɑ. ⁴⁵ 'Nɪ, wɛ mɪ ɛɛɪɪdɑ -Lɑgɔsɛbhɛ 'wɔvɛ:

«Tɪɑ -nyɪmɛ -Adɑn -zɛɑ dɔdɔgɔv 'yɪlɪyɔgɑnɔ.»

'ɪn -Adɑɑn 'wɔbhloɪlɔv -zɛɑ zuzɔ -wɛ wɪɑɑ 'yɪlɪyɔgɑgɪɛ. ⁴⁶ 'Nɪ, wɛ 'nɪ kɪ -wɛ Zuzɔ 'Pɔpɑ 'nyɛɑ 'yɪlɪyɔgɑgɪɛ -mɔv yɪ tɪɑ, dɔdɔgɔv 'yɪlɪyɔgɑnɔ yɪɑ tɪɑ, -mɔv 'bɪgɔ kɪ -wɛ Zuzɔ 'Pɔpɑ 'nyɛɑ 'yɪlɪyɔgɑgɪɛ yɪɑ lɔgɑdɑ. ⁴⁷ 'Nɪ, blɑ nɪɑ -Lɑgɔ nɪɑ tɪɑ -nyɪmɛ lɛ, 'ɪn nyɪmɛɛ 'sɔnɔ mɪɑ, yɑlɪ -mɔɔ 'bhvɑ. ⁴⁸ Dɔdɔgɔv -nyɪmɛɛ 'wɔv nyɪmɛ -Lɑgɔ nɪɑ lɛ blɑ nɪɑ mɔ, 'ɪn yɑlnɪmɛɛ 'wɔv nyɪmɛ ɔ 'bhvɑ yɑlɪ mɔ. ⁴⁹ 'Sɑ -ɑ -yɔ dɔdɔgɔv -nyɪmɛ ɔ -Lɑgɔ nɪɑ lɛ blɑ nɪɑ 'wɔwɪvɑ, 'sɑ -bhloɔ 'dɛ -ɑ -yɔ nyɪmɛ ɔ 'bhvɑ yɑlɪ yɪ 'yɑɑ 'wɔwɪvɑ.

⁵⁰ 'Bhɛɪɑn, -wɛ nɑ gɔɑɑ mɔv nɪ: nyɪmɛɛ dɔdɔgɔv -kɪ kɑɑ yɪɛ -yɔ 'pɪɔn 'wɔ, wɛ 'nɪ mɛnɪɪ wɛ 'kɑ -Lɑgɔɔ nyɪmɛɛ 'wɪlɔpɪɪtɛ zɔ plɑ. 'ɪn -wɛ 'kɑɑ tɪlɪ, wɛ 'nɪ mɛnɪɪ wɛ 'kɑ -wɛ'ɛ tɪɑɑ 'bɪ lɪ.

⁵¹ -Slɛɛn, zɪzɪlɪ yɑbhlo nɑ yɪɑ ɑn -yɪɑ 'bhɛsɑɑ: -ɑ 'dɛ wɛɛɛ 'nɪɑ tɪɑ yɪ, nɪ, -ɑ 'dɛ wɛɛɛ kɪ wɑ yɪɑ 'bhɪtɪɑ. ⁵² 'Nɪ, lɛ wɛ yɪɑ nɪɑ sɑ slɔv, 'yɪlɪ kɑpɪɛ 'bhɪsɑ, 'wɔbhloɪlɔ -lɛglɛɛ gɔɑ zɪlɪ. 'Nɪ, wɛɛ lɛglɛ -kɑ gɔɑ, 'ɪn tɪtlɪnɪyɑ sɔɑ 'wɔ tɪtlɪɛ lɔv, -mɑɑ -pɪtɪ'u tɪlɪ 'mɑsɛɛn, 'ɪn -ɑmɪɑ, -ɑmɪɑ kɪ bhɪtɪɑ. ⁵³ 'Wɛ mɪ nɪ, kɪ -wɛ 'kɑɑ zɛn, wɛ -zɛ kɪ -wɛ 'nɑ 'kɑɑ zɛn, 'ɪn kɪ -wɛ 'kɑɑ tɪlɪ, wɛ -zɛ kɪ -wɛ 'nɑ 'kɑɑ tɪlɪ. ⁵⁴ 'Nɪ, kɪ -wɛ 'kɑɑ zɛn, wɛ -kɑ kɪ -wɛ 'nɑ 'kɑɑ zɛn -zɛ, 'ɪn kɪ -wɛ 'kɑɑ tɪlɪ, wɛ -kɑ kɪ -wɛ 'nɑ 'kɑɑ tɪlɪ -zɛ, -zɪgɔbɑ -wɛ -Lɑgɔsɛbhɛ gɔɑɑ wɛ kɑ gɔɑ:

«Tɪtlɪɛ kɑ lɑbhɔ, 'ɪn -Lɑgɔ kɑ tɪtlɪɛ lɔv kɛɛn kɛɛn!»

⁵⁵ «'Oo tɪtlɪɛ, dɑ -nɑ tɔv lɪlɪɛ mɪnɪɑ? 'Oo tɪtlɪɛ, dɑ -nɑ tɔv -gɔv kɛɛ mɪnɪɑ?»

⁵⁶ 'Nɪ, tɪtlɪɛɛ nɔv tɔv -gɔv kɛɛ mɪɑ, gɔvnyɪmɛ -wɑ, 'ɪn Mɔɪzɪ tɪtɛ mɪɑ, mɔv -wɑ gɔvnyɪmɛɛ 'tɪtɛ.

⁵⁷ 'Nɪ, -ɑ 'pɑ -Lɑgɔ fɔv, ɔ 'gɔv -ɑ yɪɑ tɔv lɔv, -ɑmɪɑɑ -Kɑnyɔ -Zɛzɪ Klɪsɪ 'wɔ.

⁵⁸ 'Wɛ 'gɔv, nɑ bhɛɪɑ -zɔnɔv, ɑ 'tɛmɑnɪ 'wɔ, 'ɪn ɑ 'yɪlɪgɛ gɛgɛ, ɑ 'kɑ Nyɪmɑɑ -Kɑnyɔɔ lɔbhɔ nɔv 'yɪlɪ wɛɛɛ nɪɑ, -gɔlɑdɔlɔv nɪɑ. 'ɪn ɑ -yɪ wɛ 'jɪ nɪ, 'Jɛɪtɑpɛɛ lɔbhɔ -wɛ ɑ mɪɑ nɔvɑ, wɛ 'nɪɑ 'wɔtɔvɑ yɪ bhɛ.

16

'Gwɛzɪ wɑ -sɑɑ wɑ 'kɑ * -Zɛluzɑlɛmɔv -Lɑgɔnyɪmɑ 'nyɛ

¹ 'Gwɛzɪ wɑ -sɑɑ wɑ 'kɑɑ * -Zɛluzɑlɛmɔv -Lɑgɔnyɪmɑ 'nyɛ, wɛ gɔv nɑ yɪɑ -slɛɛn dɑ gɔɑɑ. Sɑ ɪn gɔɑɑ wɛ -Gɑlɑsɪɪ lɛglɪzɪnɪyɑ -yɪɑ, ɑmɪɑ nɔv 'yɑ 'sɑ wɛ. ² 'Mɔv -wɑ nɪ, dɪmɑsɪ wɛɛɛ nɪɑ, -ɔ -kɑ -mɪ ɔ zɔv ɔ 'dɛɛ -gɔv 'gwɛzɪ lɑ, sɑ ɔ yɪɑ. 'Nɪ, wɑ 'nɑ wɔlv 'mɪ ɪn -kɑ nɪnɪ 'bhɪɛ, wɑ 'kɑ wɛ -sɑ -nɪ. ³ 'Dɑ ɪn -kɑ ɑmɪɑɑ -gɔv nɪnɪ, nyɪmɑ ɑ -sɑɑ -bhɑ, 'mɑ nɑ yɪɑ tɪɛɑ 'sɛbhɛ nɪɑ kɛwɛ ɑmɪɑɑ wɪɑwɪlɑ nɪɑ -Zɛluzɑlɛmɔv. ⁴ 'Wɛ -kɑ -mɪ nɪ, nɑ 'dɛ -yɔ wɑ mɪnɪ 'yɑ -mɔ nɪ, 'ɪn nɑ -yɔ wɑ mɪnɪ.

-Lɪ Pɔlv 'kɑɑ lɛnɔv wɛ gɔv

⁵ 'ɪn -kɑ Mɑsɛdɔvɑnɪ -dɔvɔv 'wɔdɪ 'bhɪɛ, nɑ yɪɑ ɑmɪɑɑ -gɔv. ('Nɪ, Mɑsɛdɔvɑnɪ -dɔvɔv -gɔv nɑ yɪɑ 'plɪɪɑ.) ⁶ 'ɪn mɛnɪɪ ɪn 'kɑ ɑmɪɑɑ -gɔv -tɔv 'yɪlɪ sɑnɪmɛ, -dɛ nɑ yɪ ɑmɪɑɑ -gɔv tɔv 'dɛbbɪɛ, 'ɪn 'ɪwɔtɔlɔyɪbhɪlɑ 'kɑ 'plɪ. 'Bhɛ, mɔ ɪn mɪɑ mɪnɪdɑ, ɑ 'kɑ -mɔ 'mɪ yɔv kɛwɑ. ⁷ 'Nɪ, ɪn 'nɪ 'yɪbhɑ, ɪn -kɑ 'plɪdɑ -mɪ, ɪn 'kɑ ɑn 'yɪ bhɛ, ɪn 'yɪbhɑ ɪn 'kɑ ɑmɪɑɑ -gɔv lɑdɪlɪ 'yɪlɪ sɑnɪmɛ nɪɑ, -zɪgɔbɑ -Lɑgɔ -kɑ wɛ -yɔvɔwɪnɪ.

⁸ 'Wɛ mɪ 'sɑ 'bhɪɛ, ɪn 'yɪbhɑ ɪn 'kɑ -slɔv 'Efɛzɪgɛ nɔv kɛplɛ -tɔv tɪklɪ, 'ɪn *Pɑntɪkɔtɔv 'yɪlɪ 'kɑ nɪnɪ. ⁹ 'Nɪ, 'yɔv kɑ 'mɪ -yɪɑ -kɑlɪ sɔ wɛɛɛ lɔv, ɪn 'kɑ lɔbhɔ 'kɑdɔ nɔv. 'ɪn nɑ tɔnyɪmɑ -zɪ 'wɔ.

¹⁰ 'Tɪmɔtɛɛ -kɑ ɑmɪɑɑ -gɔv nɪnɪ, ɑ kɔpɑ ɔ 'nɑnɔv, 'ɪn ɔ 'kɑ wɛ 'jɪyɪbhɛɪ ɑn nyɪdɪ nɪ, ɑ kɑ ɔ 'lɑkɔpɑs kɔpɑ. 'Nɪ, Nyɪmɑɑ -Kɑnyɔɔ lɔbhɔ ɔ nɔv -ɑmɪ 'bhɪsɑ. ¹¹ 'Nɪ, nyɪmɛ yɑbhlogbɔɔ 'nɑ tɪlɪɪ ɔ 'yɪlɪlɑ -nɪ. ɑ -sɑ ɔ 'wɔ, ɑ 'kɑ ɔ yɔv kɛwɑ -dɪɔv, 'ɪn ɔ 'kɑ nɑ -gɔv nɪnɪ, nɪ, ɪn mɪ ɔ wɔdɑ, ɔ -yɔ bhɛɪɑ.

¹² 'Nɪ, wɛ -kɑ -ɑmɪɑɑ bhɛɪlɪ ɑpɔlɔsɔv, ɪn kɑ ɔ 'dɪzɔv dɪnɔv ɔ 'kɑ ɑmɪɑɑ -gɔv mɪnɪ bhɛɪlɪ tɔlɔv nɪɑ, 'ɪn ɔ 'nɪ wɛ -yɔvɔwɪnɪ 'mɪnɪmɪnɪ, ɔ 'kɑ bhɪlɑ -mɪnɪ nɪɑ ɑmɪɑɑ -gɔv mɪnɪ. 'Nɪ, dɑ ɔ -kɑ bhɪlɑ 'yɪ, -mɔ ɔ yɪɑ mɪnɪ.

'Dizoweli -yo fusaweli 'wobhlolunu

¹³ A zu amiaa 'de 'yliyɔ, a zu dli gege, a -ze dlitelɔnya, a 'temani la.

¹⁴ A nu gbu weee le zekaldli nya.

¹⁵ Bhelian, gbu yabhlo na yibhali 'yaa an. Amiaa 'de -yi we 'ji nu, Sitefanasi -yo ɔ -budurwee -nyuma plaa -Lago tia Akai -dudu -gu, 'in wa yia wa 'de nya -Lagolubhoo nunve bhli, -Lagonyumaa zozonuu 'gbu.

¹⁶ We 'gbu, nyuma mia wa 'bhisa, a zu wa 'nuhwe, 'in -wa -yo wa nua lubho -bhlo, a zu 'ya -maa 'nuhwe.

¹⁷ Da Sitefanasi klaa, Fɔtunatusi klaa we -yo Akaikusi yia na -gbe, -muv ka 'mi 'muna 'wula, da a 'nia -bha -mi, -we in 'nia -ka, 'in wa yia 'mi we 'nye amiaa 'bigu. ¹⁸ Nu, wa ka na dli lapali, sa wa palia amiaa 'dee dli la, 'sa. A yibheli 'sasokpa -nyuma 'hnikwali sae.

¹⁹ Leglizinya mia -Azii -dudu -gu, wa nee, wa -sa an fu. Akilasi klaa, Plisili klaa, we -yo leglizı -we gbelia 'wlu wa -budu zo, wa nee, wa -sa an fu bhabha Nyumaa -Kanyo 'hni nya. ²⁰ -Lagobhelia weee mia -seli, wa nee, wa -sa an fu. A sisali fu, 'in a gbibleli bhelia -yo bhɔɔa 'bhisa.

²¹ Amiaa fusaweli -amı Pɔlv celi na 'dee so nya.

²² Nu, nyume -ɔ Nyumaa -Kanyo 'ni dudu nani, me mi ɔ -nu nya. Malanata!*

²³ Nu, Nyumaa -Kanyo -Zezu hwna an 'nyu la. ²⁴ In -kali a 'de weee ze -Zezu Klisi 'wu.

* 16:22 Malanataa ji -wa «-Amiaa -Kanyo, -in yi!», alamweli 'wu.

'Sebhεε 'sɔnu Pɔlv 'paa Kolentı -nyuma yoo

-Lagɔnyuma -wa mia Kolentıgbe 'wu, 'sebhεε 'sɔnu -we *Pɔlv 'paa wa yoo, mu -wa. Pɔlv tıa -sebhε ylia Kolentı -Lagɔnyuma, tɔlv yia 'cε 'pa, 'ın tɔlv yia -maa dlı 'bhiti, 'ın -maa yia -maa 'de -Lagɔ yoo 'nye 'nanuv. Wee 'sebhεε 'sɔnu ɔ 'paa yoo, ɔ nεε -muv nukplε nu, ɔ dlı menı -we ka gbv -wa, tɔlv 'yibha wa 'ka nɔ tiklu. 'ın ɔ yi 'yaa cεlı -wa 'paa 'cεε gbεgbεın, ɔ 'ka ɔ 'de gbv 'wlu -sa.

Fɔsawεlı

¹ -Amı *Pɔlv, -ɔ -wa -Zezu *Klısu *ti-etienyɔ -Lagɔɔ dumagbv nya, -amı -yɔ -amıaa bheli Timotee 'sɔ, -amıa cεlıa -Lagɔɔ *ıeglızı mia Kolentıgbe nukplε 'sebhε 'wu, we -yɔ 'ya -Lagɔnyuma weee -wa mia Akai -dɔdv -kpabhie -gv. ² Nu, -amıaa Dide -Lagɔ -yɔ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klısı ıwna an 'nyu la, 'ın wa 'nye an 'wɔttɔvε -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo

³ -Lagɔ -ɔ -wa -amıaa -Kanyɔ -Zezu Klısı Dide, -ɔ -wa nyazıdlı -ka -Lagɔ -yɔ -belv -pa -Lagɔ, -a -mnunı ɔ 'ıynı! ⁴ -Amıaa dlı ɔ palıa -belv -yɔ, -amıaa stasie weee 'wu, 'ın -wa mia stasie weee lu 'plılda, -a 'ka -maa dlı -belv -yɔpalıe kwεyɔmmenii 'gbv. Sa -Lagɔ palıa -amıaa 'dεε dlı -belv -yɔ, 'sa. ⁵ Nu, sa -a sıa duun Klısı 'gbv, 'sa -bhlokpade Klısı palıa -amıaa dlı -belv -yɔ bhabha. ⁶ Nu, -a -ka sıada -mı, amıaa dlı -belv -yɔpalıe -yɔ amıaa gbuvubhuhvee gbv -wa. 'ın -Lagɔ -ka -amıaa dlı -belv -yɔpalı, amıaa dlı 'ka wɔɔɔ gbv -wa, 'ın stasie -we 'wu -a mia, a 'ka we 'wlu zɔ ladı dltıe nyaa gbv -wa. ⁷ -A dlı an dlı 'wu gege, -we ka gbv -wa, -a -yi we 'jı nu, a mı -an nya sıada, 'ın 'sa -bhlokpade -Lagɔ yia -a -yɔ an 'sɔɔ dlı -belv -yɔpalıa.

⁸ Bhelıan, stasie 'kadv -we lu -a 'plıla -Azii -dɔdv -gv, -a 'yibha nu, a yıbheli we 'jı: we 'gba wɔlv 'wu, we -zılı -an ıwε la, 'ın -a yia -amıaa 'pɔpvε dlı -sa. ⁹ We mı -an dlı nu, tıa -a yia, 'ın -amıaa gbvsloluee gbv -wa. -Delee -a yi 'masłεn -amıaa 'de dlı 'wɔdlı, nu, -Lagɔ -ɔ bhua tıltınya 'wu tıltıe lv, -a 'ka ɔ 'debhlogbɔɔ dlı 'wɔdu

'gbv. ¹⁰ Nu, -Lagɔ -saa -an sanεε -svkpı -tıltıe kwεε, 'ın mɔ yi 'yaa -an wee tıltıe kwεε -saa. Cın, 'mɔ -a dia dlı 'wu nu, mɔ yi 'yaa -an we kwεε -saa. ¹¹ 'ın amıa 'ya, -yɔ a yia -an bea -Lagobhubhoe nya, -amıaa 'gbv. Nu, nyuma duun -Lagobhubhoe weli 'gbv, -Lagɔ yia -an 'nanı 'wɔnvıa yia, 'ın nyuma -duun yi 'yaa -Lagɔ fuo 'paa -amıaa 'gbv.

Pɔlv mı ɔ 'de 'wugɔda

¹² Gbv -we 'wu -a 'kaa -amıaa 'de 'ylımanı mv nı, -amıaa dlı mı we dayılı nya nu, -amıaa nonɔbhv mı -mɔwłda, 'ın we 'snaa 'wu dɔdvɔ -nyuma weee gbεgbεın, 'ın we mı 'ya 'sa 'debhie amıaa gbεgbεın, sa -Lagɔ 'yıbhaa. Nu, we 'nı nyumεε gbvyıloo sɔlv, -Lagɔɔ 'nanu sɔlv -wa. ¹³ Nu, 'sebhε -a cεlıa da an 'wu, we 'nı -putu -ka, -we a zεlıa de, 'ın a nva de 'wɔla, mu -wa. 'ın ın dı we dlı 'wu nu, -we mıa da, 'wu a yia we lanva kpεen kpεen. ¹⁴ A -yi -słεn we 'jı -sεle nu, -amıa mı amıaa 'ıynı -yɔmmunı nya nya. 'ın 'sa -bhloo 'de amıa yi 'yaa -amıaa -nv nya -mia, -amıaa -Kanyɔ -Zezu yiyızlı.

¹⁵ -We ka gbv -wa, ın dı wee gbv -mını dlı 'wu tıun 'gbv, ın 'yıbha yaa ın 'ka amıaa -gbe mı tıa, 'ın -Lagɔ 'ka an 'nanu -zakpa 'sɔ 'wɔnv. ¹⁶ ın 'yıbha yaa ın 'ka amıaa -gbe 'plıı, 'ın ın 'ka Masedvanı -dɔdv -gv mı, ın -ka Masedvanı 'bhv, ın 'ka amıaa -gbe luyı, 'bhie a 'ka 'mı yoo kwa, ın 'ka Zudee -dɔdv -gv mı. ¹⁷ Nu, gbv -we ın pɔpalıa ın 'ka lεnv, 'lee ın 'nı we -gv 'włukvun lapɔpalı? 'ın, ın -ka gba gbv -mını na nva le, na 'dεε dumagbv nya na nva we le 'cε yi? 'ın ın 'ka gba -gba -bhlo 'wu «ın», 'ın «-ınnyı» yi? ¹⁸ Nu, gbv -a gbaa da an -yla, -Lagɔɔ 'de -yi we 'jı sazɔnv sa nu, we 'nı «ın» -yɔ «-ınnyı» -a gba -gba -bhlo 'wu. ¹⁹ Nu, -amı klaa, Silıven* -yɔ Timotee klaa, -Lagɔɔ 'Yu -Zezu Klısı -ɔ ka gbv -a gbaa an -yla, ɔ 'nı «ın» -yɔ «-ınnyı». «ın» ɔ -mia 'kɔmv! ²⁰ Nu, -lı weee -Lagɔ gbaa ɔ 'ka nyuma 'nye, -Zezu Klısı -wa we «ın», 'ın ɔɔ -Zezu Klısı 'ıynı nya, gbaa -a yia «*-Amenı!», -zugba -a mnunı -Lagɔɔ 'ıynı. ²¹ Nu, -Lagɔɔ de susłolua -a -yɔ an 'wu tenyi tenyii Klısı 'wu. 'ın mɔ ıwnaa -an, -a 'ka ɔ lubho nv. ²² -Lagɔ zua -amıaa yıbhelıda ɔ 'ıynı nya, 'ın ɔ yia -amıaa dlı zɔ Zuzu 'Pɔpa zv -amıaa pui palıe 'bhısa. 'ın -lı ɔ zua la, ɔ 'ka we -an 'nye, ɔ Zuzu -wa we tıanv.

* 1:19 Silast.

²³ -Lago in 'bhua 'wu na gbudayinyo nya, in -ka yotvbhu o 'bha 'mi. In 'ni 'yibha in 'ka au sialu 'gbu, in 'nia Kolentı lobbhiiti. ²⁴ -We a 'kaa dli -gv zu, -a 'ni -gba a nu we le -gla nya. Nu, amiaa diluzvze 'te 'wu, 'in -a 'yibha -a 'ka au -yobe amiaa 'muna 'ka -gowulaylimani.

2

¹ In nēe na 'de nyaē, in 'nia amiaa -gbe lobbhiiti, in yi amiaa dli sumani lv. ² Nu, -ami -ka amiaa dli sumani, nyoo mneni o 'ka na dli namania? -Wa -bhloo de ka dli in sumania ma -wa! ³ 'Sebhe in celta da au 'wu, we ji -wa nu, in 'ni 'yibha in -ka amiaa -gbe nyini, nyuma -wa 'ka yaa na dli namani, 'in -maa 'ka na dli sumani. In di we dli 'wu nu, na 'muna mi a 'de weee 'muna nya. ⁴ Cun, dli sulo -yo dliibe, we -yo 'miu nya 'yliya 'wu in celta zlume 'sebhe -mini au 'wu. We 'ni amiaa dli sumanee gbu, ni, sa in -kalia amiaa ze a 'ka we 'jyibheli gbu -wa.

A ti gbonyuu -lenonyoo -yogbu 'wu

⁵ Nu, nyume yabhoo -ka dli -sumani gbu lenu, we -tu sa. ⁷ We 'gbu, -sleen, a ti o -yobhu 'wu, 'in a 'pa o 'kvayli, -delee o dli yi sumani bhabha, 'kva yi o 'yililawla tōtōo. ⁸ We 'gbu, in nēe au -ylaē, a -slolu we o 'klv nu, a -kali o ze. ⁹ -We ka 'gbu in yia au 'woceli mu ni: la in ylaa au, in 'ka we -yoyi, -de gbu weee in mia au -sloluda, a ka lamnazi, 'in a 'ka we 'nvhwe zu. ¹⁰ Nu, a -ka nyume yabhloo -yogbu 'wutu, 'in -ami na ti 'yaa -moo -yogbu 'wu. 'In, we -ka gbuzōnu -sa in ti -lu yabhloo -yogbu 'wooo, amiaa 'gbu in yia we 'wutu Klisu 'yu, ¹¹ -a yi *-Saatan 'yitide we yi -an -gugali. Nu, -amiaa 'de -yi we dli 'wonyini -gbunya.

Polu mi Tloasi

¹² Da in nyinia Tloasi gbe nukple, in 'ka Klisu gbuzōnu gbu gba, Jejitape yia 'mi 'yoo 'nye in 'ka -mō lubho nu. ¹³ Nu, in 'ni -bha na bheli Titi ylu 'gbu, na dli ka sumani, we 'gbu in yia Tloasi -nyuma weli 'pa, 'in in yia Maseduanı -dudu -gv mni.

-Zeu Klisu nyaē -au tuv lulue

¹⁴ 'In -a 'pa -Lago fuo, nu, mō kwaa - au 'yli weee nya Klisu tu -luluee dugba -lilie 'wu. 'In o bhua -au 'wu -a 'ka Klisu -slolu da weee, nēe 'wlu hne -we mneni la da weee. ¹⁵ Nu, -a 'wlv sa wli ka hne -zōnu, -we Klisu nye -Lago. -A mi we nya, -wa -Lago 'nyeā 'pupve glaa, 'in -a mi 'ya we nya, -wa mna glaa. ¹⁶ Nu, -wa mia mna, tltlee hne -we nyeā nyume tltlee, 'mu we -mia -maa -nu nya, 'in -wa -Lago 'nyeā 'yliyogagie, 'yliyogagie hne we -mia -maa -nu nya. Nyoo ka gbu -minu lenu klva? ¹⁷ Nu, nyuma -duun -tōlva -wa paa -Lagoweli pelu, -amia 'ni wa 'bhisa -mi. -We ka gbu -wa, -Lago tiea -au, 'in -a gbaa o weli gbuzōnu sa, Klisu lubhonnya 'bhisa o 'de 'yu.

3

*'Wususlolu loluu lubhonnya

¹ Wee weli -mini ji -wa nu, -amiaa 'deē 'ylimanie gwe -a di 'yaa yi? Yaayu -amiaa 'deē 'ylimanee 'sebhe -a -slolua au 'klv nyuma tōlva 'bhisa yi? Yaayu 'mu -a -zlaia au yi? ² Amiaa de -wa -amiaa 'sebhe, -we mia celta -amiaa dibhe 'wu, -we nyuma weee mneni wa 'ka yibheli, 'in wa 'ka zeli. ³ Cun, gbuzōnu -wa, a mi Klisu celicelisebhe -amia 'paa yoo nya. Nu, we 'ni celta -mi 'sebheceluny nya, nu, 'yliyoga -Lago Zuzu nya wa celta we. We 'ni celta -mi tukpa -boklo -falunya -gv, nyuma dibhe 'wu we mia celta.

⁴ Sanēe 'sa -a gbaa, nu, -we ka gbu -wa, -Lago -a dia dli 'wu, Klisu 'gbu. ⁵ Nu, -a'a pupali 'wlukvun la nu, -a mneni -lii lenve -amiaa 'de nya. -We weee ka lenve -a mneni kweyo, -Lago -gbe we bhva. ⁶ Nu, mō -zelta -au *'wususlolu loluu lubhonnya -zōnu. We 'nia titee 'sebheē -gbe 'bhv, nu, -Lago Zuzu -gbe we bhva. Titee 'sebhe mia, 'bha we bhva, 'in -Lago Zuzu wlaa 'yliyogagie.

⁷⁻⁸ Wa ka tite celi tukpa -boklo -falunya -gv, 'in -Lago 'hnumniee san yia 'mni, wee bhla -bhlokpade nya. 'In *Moizu 'klv mi lida wee 'hnumniee san -mini nyaa 'gbu, *'Izlaelunyuma 'ni mneni wa 'ka o yla. 'In -zugba, wee san -mini 'pia we yia. 'In tite -we ka lubho -wa nyuma tltlee lv kwakwie, -muv -ka 'tla 'hnumniee san nya, 'in sa -Lago Zuzu lubhoo 'hnumniee san 'ka -mia? ⁹ Nu, tite -we ka lubho -wa nyuma

gbu 'wludidie, -muv mí yeda 'hnumnie 'kaduv san nya. Zuzu 'Pupa -o ka lubho -wa nyumaa núnve tiklu -Lago 'yu, -muv 'hnumnie 'kaduv san yia -bha 'wuzia. ¹⁰-A mneni -a 'ka gba nu, 'hnumnie ka san lia zlume, we 'nì 'masleen -lu yabhlogbòo nya -mì deslèeen 'hnumnie 'yu, -muv 'ylilo -zi we 'wuv 'gbu. ¹¹We -ka nu, -lu -we 'kaa 'plì, we ka 'hnumnie 'kadu 'yì, -zugba -lu -we mia la 'yìlì weee nya 'hnumnie 'kadu 'yìlì, we -zi we.

¹²Nu, -a dì sa -sokpa gbu dli 'wuv 'gbu, -amíaa dli 'tè 'wv gege. ¹³Moizu, -o zizea o 'klv 'wv 'naa nya, 'hnumnie 'kadu -we -wa 'plìplì -lu, izlaelnyuma yì we labhvbhve -yoyi o 'klvòò 'gbu, -amíaa 'nì -mòò 'bhisa -mì. ¹⁴Nu, wa 'ylimnee'e 'nv gbu 'wvla. 'In we 'ka -zèen yìlì, wa -ka *'wvsvslolue svaa 'sebhe zelida -mì, wa 'ylimnee mì 'wvvelida wee 'naa -bhloo 'dè nya. Nyumè -o -ka o 'dè Klisi yoo 'nye, 'in wee 'naa bhva la. ¹⁵Nu, -zèen 'ya, wa -ka Moizu 'sebhenya zelida -mì -bhloo 'dè, wee 'naa welia wa dli 'wv. ¹⁶Nu, nyumè -o -ka Nyumaa -Kanyoo gbegbèin 'bhiti, wee 'naa ka -bha 'bhv. ¹⁷Nu, «Nyumaa -Kanyo» wa gbaa da, we jí -wa -selie, «-Lagoo Zuzu», 'in da -Lagoo Zuzu -ka -mì, 'dèe -yìla -mumie mì -bha. ¹⁸Nu, 'naa 'nì 'masleen -a 'dè weee 'klv 'wvvelida -mì, Nyumaa -Kanyoo 'hnumnie -a míaa -sloluda -vìgnì 'wv 'bhisa. Nu, Nyumaa -Kanyo -o -wa Zuzu, o ka -aun 'bhiti, 'in -a 'ka o 'wvwlv -zè, 'in -a 'ka 'hnumnie yabhlo 'wvplì 'bhie, -a 'ka 'hnumnie 'kadu 'wv pla 'ya. Nu, lubho -we Nyumaa -Kanyo nva, mv míaa dè.

4

Mame -nyidanyaa nòkplèe 'hnumnìlì

¹Nyazidli nya -Lago 'nyèa -aun lubho -muni, we 'gbu 'kva 'nì -aun 'yìlìlwlada -mì we nuda. ²Nu, 'wiemìgbunya -yò zvbhalìgbunya míaa, -amíaa ka -muvnya kwneè -sa. -A'a nv -dawligbv le, 'in -a'a 'bhiti -Lagowèlì saputu sa. Nu, -Lagògbv -a gbaa sazònv sa, 'in -a gva la, we 'ka nyuma weee dli dòdònamànì -Lago 'yu. ³-Lagògbv -a gbaa, we -ka nu, we mì zizeda nyuma tòlva -yìla, -zugba, -wa míaa mnòmnò -yloogblv, ma -yìla we míaa zizeda. ⁴Wa'a 'hnum -Lagoo gbu -yò, -we ka gbu -wa, dòdò -muni -gsv -lagò 'nyuu ka wa 'ylimnee 'lòlv. Klisi -o -wa -Lagoo 'debhiee 'wvwlv, o 'hnumniee san

-Lagògbv mnenia la, 'mv wee -lagò -muni kolva 'yoo, wa yì we -yoyi 'gbu. ⁵Nu, -a -ka -Lagògbv gbada -mì, -a'a gba -amíaa 'dèe gbu, Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisi gbu -a gbaa. 'In we -ka -amíaa, -a míaa lubhonvnya nya -Zezuu 'gbu. ⁶-Lago -o gbaa: «Nu, zli lì níkpise nyidli!» mò lili 'yaa o zli -amíaa dli zò, 'in o 'ka -aun o 'hnumniee san yìbheliè 'nyè. Wee san lia Klisi 'klvò.

⁷-Amíaa míaa mame -nyidanya 'bhisa, wee 'hnumnìlì ka -aun 'wvwladli. 'In wa 'ka we -yoyi nu, wee 'tùtè 'kadu -muni -Lagoo -gbe we bhua, we 'nìaa -amianv -gbe 'bhv. ⁸Wa ka -aun 'tuntnu -amíaa síalìe nya sò weee lv, 'in wa 'nì -aun lawlali. -Amíaa dli -su, 'in 'kva 'nì -aun 'yìlìlwlala. ⁹Klyie 'wv wa paa -aun, 'in -Lago 'nì -aun sòlv lapalali. Wa ka -aun dòdò labhli, 'in wa 'nì -aun lasa. ¹⁰Nu, 'yìlì weee nya -a bhua -Zezuu tìtìlìe 'wv -amíaa ku zò, 'in o 'yìliyogagie 'ka 'ya we 'dè -slolu -amíaa ku zò 'gbu. ¹¹Nu, -a -ga 'yìliyò, 'in -a míaa 'yìlì weee nya tìtìlìe 'hwee -Zezuu 'gbu, 'in o 'yìliyogagie 'ka 'ya we 'dè -slolu -amíaa tìtìlì ku 'wv. ¹²Sanè 'sa tìtìlìe nva -amíaa 'wv lubho, 'in 'yìliyogagie 'ka lubho nv amíaa 'wv.

¹³Dìzòzve -we ka daa *-Lagòsebhe gbaa:

«In ka dli zò, we 'gbu in yia gba.»
'In -amíaa 'ya, wee dìzòzve -bhlokpade nya, -amíaa ka dli zò, 'in we 'gbu -a gbaa. ¹⁴Nu, -a -yì we 'jìe, -Lago -o 'bhua Nyumaa -Kanyo -Zezu 'wv tìtìlìnya lv, mò yì 'yaa -amíaa 'wvbhuua tìlìe lv -Zezu nya, 'in o 'ka -amíaa -yò amíaa 'sò o 'dè 'klvwlèlì. ¹⁵Nu, gbu weee -muni -ka -aun yìlìda -mì, amíaa zòzònv gbu -wa, 'in -Lagoo 'nanì 'ka nyuma duun 'wvwlamneni. A 'ka 'yìlì weee nya 'wvzumànì o fuoparie nya, 'in we 'ka -Lagoo 'hnum -muni.

-A nò dìzòzve 'wv

¹⁶We 'dèe 'gbu, 'kva'a wla cì -amíaa 'yìlìla. -Amíaa dòdò -gv ku -ka labhuda -mì -sè -sèoo, -zugba, sa zli zli, -amíaa -Lagòsv zè 'lulolu. ¹⁷Cun, -amíaa deslèeen síasie 'nì 'wvwlòlv, 'in we'e -gwìe. Nu, -Lagoo 'hnumnie 'kadu 'nìaa bhìlòluda -ka, 'mv we mnazì la -aun -yìla. 'In wee 'hnumnie -muni 'yìlì bhabha we -zì -amíaa síasie 'wv. ¹⁸Nu, -amíaa 'yìla -lu -we nyuma yìaa -yò. -We wa 'a 'yìaa -yò, 'mv -amíaa yìaa. -We wa yìaa -yò, we'e -gwìe, 'in -we wa 'a 'yìaa -yò, -muv -gwìegwìe 'nì bhìlòluda -ka.

5

¹-A -yi we 'ji nu, -amıaa ku mi *¹naabudu 'bhisa dudu -gv. We -ka labhu, -Lago ka -ain -budu celi yali, wee -budu 'na 'ka labhu, 'in nyuma 'ni we lenu wa so nya. ²'In -sleen, -a mi kluda -a 'ka -amıaa dudu -gv -ku -muni 'wu 'tla, nu, -a 'yibha -kpɔ -a 'ka yali -budu zo pla. ³Nu, wee yali -budu -muni -ka -ain -gv -mi, -Lago 'na 'ka -ain kpanu nya yli. ⁴Cun, -a -ka dudu -gv -ku -muni 'wugwleda -mi, klu -a klua nee 'gba 'kadu zo -a mi. We 'ni nu, 'yibha -a 'yibha -a 'ka -amıaa dudu -gv -ku -muni 'wu 'tla. Nu, -a 'yibha -a 'ka yali ku 'wɔpla -bana 'bhisa, 'in 'yiliyogagie 'ka titlie mna. ⁵Nu, -Lago 'degbolu -saa -bha -ain, -a 'ka sa 'bhiti. 'In mo 'nyeaa -ain ɔ Zuzu, zozɔnɔnya ɔ 'kaa -ain 'nye we tianu nya.

⁶Nu, -amıaa dli 'te 'wu bhabha 'kɔmɔv, 'in -a -yi we 'ji nu, -a -ka dudu -gv -ku -muni 'wu -mi, -zugba -a -tlɔlv Nyumaa -Kanyo -yɔla. ⁷Nu, dliozɔvee sɔlv -a nɔa, -a'a nɔ -lu -a yia -yɔɔ sɔlv. ⁸Nu, -amıaa dli 'te 'wu bhabha, 'in -a 'yibha sazɔnu sa nu, -a 'ka dudu -gv -ku -muni 'wu 'tla, 'in -a 'ka Nyumaa -Kanyo kwesi ladilia mni. ⁹We 'gbv, -a 'ka ku -muni 'wu 'tlaoo, -a 'ka we 'wu -tuoo, -a 'yibha -a 'ka Nyumaa -Kanyo dudɔnamani tia. ¹⁰Nu, -a 'de weee yia Klist 'yu 'tlaa ɔ 'ka -amıaa -yɔgbv 'wobhu. 'In ɔ -ka -mi, da -mɔɔ -gaa 'yiliyɔ dudu -gv, -we -mɔɔ nva lɛ, -de we zɔzɔnɔv, -de we 'nyuuu, -mɔɔ 'ka 'penie 'yi -muv sɔlv.

-Lago ka ɔ -yɔ -ain 'wuslolu Klist -gv

¹¹Nu, -we -wa Nyumaa -Kanyoɔ sɔsve, -a -yi we 'ji, 'in -a yia 'kli -a 'ka nyuma lu. -Lago -yi -ain kpeɛn kpeɛn, 'in in di we dli 'wu 'ya nu, amia -yi 'mi kpeɛn kpeɛn. ¹²-A 'ni -amıaa 'deɛ gbv lolu gbaa yi ain -yla. Nu, -a 'yibha -a 'ka ain 'yoo 'nye, 'in a 'ka amıaa 'de 'ylimani -amıaa 'gbv. 'In -wa 'ylimania wa 'de gbunya wa yia -yɔ 'wu, -we 'mia dliɔgbv nya -mi, a 'ka we 'bigpapli sayibheli wa -yla. ¹³We -ka nu, -a mi -gɔwɔtɔnya nya, -Lago -yla -wa, 'in -a -ka 'wluɔucian nya -mi, -zugba amia -yla -wa. ¹⁴Nu, Klistu -amıaa zekalie ka -ain njelazili, -amıaa -yi we 'ji nu, nyume -bhlogbɔɔ ka tli nyuma weee 'gbv. We 'gbv nyuma weee ka tli. ¹⁵Nu, ɔ ka tli nyuma weee 'gbv, 'in -wa -gaa 'yiliyɔ, -maa 'ni 'masleen 'yiliyɔga -maa 'de -yla, nu, Klistu

-ɔ tlia, 'in ɔ yia 'wusɔ titlɔnya lu wa 'gbv, mo -yla wa -gaa 'yiliyɔ.

¹⁶We 'gbv -a'a 'bhu 'masleen nyume yabhlogbɔɔ 'wu duduɔv -nyumaa sɔlv. 'In zlume -a ka Klist 'wobhu duduɔv -nyumaa sɔlv, -sleen -a 'na 'ka ɔ 'wobhu -muv sɔlv. ¹⁷Nyume -ka Klist 'wu -mi, ɔ ka nyume lolu -ze. Gbv 'cunnya ka 'pli, gbv weee ka gbv lolu -ze. ¹⁸-Lago ɔ suslolua -a -yɔ ɔ 'de 'wu Klist -gv, ɔ -gbɛ gbunya -muni bhua. 'In mo 'nyeaa -ain ɔ 'de -yɔ nyuma 'sɔɔ 'wuslolu -lubho. ¹⁹Nu, Klist 'wu -Lago 'plia, 'in ɔ mia ɔ 'de -yɔ duduɔv -nyuma 'sɔ 'wuslolu. ɔ 'ni wa gbunyuu yla. 'In ɔ yia -ain ɔ 'de -yɔ nyuma 'sɔɔ 'wusloluwe weli gbanya 'wuvu.

²⁰Nu, Klistu 'ɲni nya -a bhua weli 'wu, nee -Lagoɔ de mi ain lada -amıaa njee nya: amia -a bhuhoea Klistu 'ɲni nya, a njunu -a -yɔ -Lago 'sɔɔ 'wusloluwe gbv -yɔ. ²¹Klist 'ni gbunyuu yabhlogbɔɔ lenu, 'in -Lago yia -amıaa gbunyuu 'gba ɔ 'wlu di, 'in -a 'ka ɔ 'wu nyuma tiklu -ze -Lago 'yu.

6

¹-Amia -yɔ -Lago sɔ nva lubho dabudu 'gbv, -a zva ain 'di nu, 'nani a 'yia -Lago kweɛ, a 'na -nyumonu we la -ni. ²Nu, -Lago neɛ:

«Bhla -we nya in mia 'nani nuda,
in ka -mi yukwli pɔlv.

Gbuvobhu bhla,

in ka -na -wawuyi.»

Nu, -Lagoɔ 'nani -yɔɲwɔ bhla ni -sleen. 'In 'yli -we nya nyume 'kaa gbv 'wobhu, mu ni.

³-A 'ni 'yibha -a 'ka nyume yabhlogbɔɔ mnɔmnɔgbv lenu gbv yabhlogbɔɔ 'wu, wa yi -Lagoɔ lubho -a mia nudaa da gbunyuu gba. ⁴'In gbv weee 'wu, -a slolu we nu, -a mi -Lagoɔ lubhonnyaa 'degbolu nya. Saneɛ 'sa -a dulia laylagbv -duun ni 'wlu zo la dltie nya: siasie klaa, gbunyuu -amıaa ylylie -yɔ -amıaa lawlaligbunya klaa, ⁵-amıaa bhutie klaa, -amıaa -kaslv 'wupapie klaa, nyumaa -zlo yia -ain -yɔwɔsɔlv, -a yia libho 'tute nu, 'in wa yia -ain 'ylaakple -gueli, wa yia -ain njwɔ 'bhali. ⁶-Slolu -a slolu we nu, -a mi -Lagoɔ lubhonnyaa nya, -amıaa -mɔwɔlvwe klaa, -amıaa -Lagoɔgbv yilo klaa, -amıaa dltie klaa, -amıaa zɔzɔnɔv lenve klaaa sɔlv. 'In Zuzu 'Pupaa lenugbv -yɔ -amıaa nyumeɛ zekalidli tiklu klaa, ⁷gbuzɔnɔv gbagbie -yɔ -Lagoɔ

'titeɛ ɔɓɓ. Nu, -we mia tiklu -Lago 'yliya 'wu, 'mw -a bhua 'wu -amıaa tugv -li -yɔ -amıaa -goladolu -li nya. ⁸ Wa -ka -aun 'ɲnikwalıda -mi, 'ın wa bhali 'yaa -aun zv. Wa -ka -amıaa daa gbonyuu gbada -mi, -zugba wa gba 'yaa -amıaa daa gbuzɔnv, wa yı -aun yocian 'bhisa, 'ın -zugba gbuzɔnv -a mia gbada. ⁹ 'Wu wa bhua -aun nɛɛ wa 'nı -aun -yi, 'ın -zugba wa 'dɛ weee -yi -aun kpɛɛn kpɛɛn. 'Wu wa bhua -aun nɛɛ nyuma mi tlıda, 'ın -zugba -a -ga 'yliyɔ sazɔnv sa. -Kaslv 'wu wa paa -aun, 'ın wa'a 'bha -aun. ¹⁰ -Amıaa dlı wa sumana, -zugba -amıaa dlı mi 'muna 'wu 'yli weee nya. Wama dlı, bobabhanya -a -mia, -zugba -a pa nyuma duun 'ɲnumıe -gv. Wama dlı, -a 'nı -lu yabhlogbɔɔ -ka, -zugba -a ka -lu weee gbuzɔnv sa.

¹¹ -Amıaa 'talea Kolentı -nyuma, -a ka aun -yla gbuzɔnv gba, 'ın -a yia dlı 'wokalı 'kaduv aun -yla. ¹² -A 'nı -amıaa dlı 'wɔkla aun -yla, amıa klaa amıaa dlı 'wu -amıaa gbɛgbɛun. ¹³ Nu, gbu na gbaa aun -yla nɛɛ na 'yua a -mi, a nv -amıa 'bhisa, a -kalt amıaa dlı 'wu 'kaduv -aun -yla!

A vla gbonyuu gwe

¹⁴ Nyuma -wa'a ɲwnua -Lagɔɔ gbu -yɔ, a -yɔ wa 'na suslolu 'wu, 'ın a 'ka wa nya lubho nv dabɔdv -nı. 'Lee, -we mia tiklu mneni we -yɔ -we -nyuayli 'ka 'wuslolu? 'ın sa zlı mneni we -yɔ nıkpıse 'ka 'wuslolu?

¹⁵ Sa Klisi mneni ɔ 'ka *'Kuzu* nya wɛlı -bhlo -ka? 'ın sa -Lagɔnyume mneni ɔ -yɔ -ɔ'ɔ ɲwnua -Lagɔɔ gbu -yɔ 'ka -lu 'wɔgbɔlv?

¹⁶ Lɛɛ -lu -gv -Lagɔɔ -budu -yɔ yoyolagɔ 'ka wɛlı -bhlo -ka? Nu, 'yliyɔga -Lagɔɔ -budu -a -mia, -Lagɔɔ 'dɛ nɛɛ sɛɛ:

«La na -yɔ wa yia -dia,
 'ın nɔa na -yɔ wa yia,
 wa -Lago na yia -zɛa,
 'ın wa 'ka na nyuma -zɛ.»

¹⁷ We 'gbu, Jejitape nɛɛ:

«A 'bhv waa nyuma nı nyıdı,
 'ın a vla wa gwe 'pıpi.
 A 'na zılı pɔnkalu kwe -nı,
 'ın amıaa 'lakpasu -amı na yia kpa.»

¹⁸ -Lagɔsɛbhɛ nɛɛ 'yae:

«Tite weee -Kanyɔ nɛɛ:
 <Amıaa Dide na yia -zɛa,
 'ın amıa 'ka na nukpasuyua -yɔ na 'ɲwnıyua -zɛ.» »

7

¹ Nu, -we weee -Lago gbaa ɔ 'ka wla, na jıjlı -talea, we nani 'yli -amıaa -nv nya. We 'gbv, -we plala ku -yɔ dlı pɔun, -a 'bhv we 'bı, 'ın -a gv la, -a 'ka -mɔwlv 'wlalaa, -Lagɔɔ 'nvɲwezvze nya.

Pɔlvɔ 'muna

² Nu, a 'nye -aun 'bı amıaa dlı zɔ, -a 'nı nyıme yabhlogbɔɔ -yla gbonyuu lɛnv, -a 'nı nyıme yabhlogbɔɔ 'wlv -nyumɔ, 'ın -a 'nı nyıme yabhlogbɔɔ 'wlvli. ³ We 'nı amıaa gbu 'wlvıdıɛɛ 'gbv na gba 'sa. Nu, ın ka we gba pepe, we yi tıtlıe -zɛɔɔ, we yi 'yliyɔgagıe -zɛɔɔ, amıaa gbu -su 'wu -amıaa dlı zɔ. ⁴ 'ın dı aun dlı 'wv bhahba, amıaa 'gbv na ylımana na 'dɛ. Nu, -amıaa laylagbv weee 'wu, ın ka 'kvaylı gege, 'ın 'muna mia 'mı yeda.

⁵ Nu, da -a nyına Masedvanı, -a 'nı nyape -bhla yabhlogbɔɔ 'yı. -A ka sıaste 'wlvbhv ɔɔ weee lv, nyuma dlı -aun -gɔlv, 'ın nyano mia -amıaa dlı zɔ. ⁶ Nu, -wa 'kva wlaa 'ylıla, -Lago -ɔ paa wa 'kvaylı, ɔ ka -amıa 'kvaylı 'pa, Titu yiyıe nya. ⁷ We 'nı Titu yiyıeɛ 'dɛkpvı 'pa -aun 'kvaylı, nı, sa a 'paa ɔ 'dɛ 'kvaylı, ɔ ka -mvv lvdı -aun -salı. 'ın sa a 'yıbhıaa a 'ka 'mı 'yı lv klaa, amıaa dlı sulo klaa, 'ın sa a mı lamnazıda a 'ka 'mı lupa, ɔ ka we gba -aun -yla. We 'gbv, na 'muna yia -gvvılaylımanı.

⁸ Nu, 'debhıe, 'sɛbhɛ ın ɔɛta aun 'wu, we nukpla gbu ka amıaa dlı sumanı, ın 'nı -mvv 'gbv dlılvda -mı -slɛɛn. Da ın 'yia we -yɔ nı, wee 'sɛbhɛ -mınu nukpla gbu ka amıaa dlı sumanı bhla yabhlo nya, -bha ın lva dlı. ⁹ Nu, -slɛɛn, ın mı 'muna 'wv, we 'nı amıaa dlı ın sumanı gbu, -we ka gbu -wa, amıaa dlısulo -mınu ka amıaa dlı 'bhıti. Nu, -Lagɔɔ dɛ 'yıbhıaa amıaa dlısulo -mınu, -amıa 'nı aun gbonyuu yabhlogbɔɔ -yla lɛnv. ¹⁰ Nu, dlısulo -we bhva -Lagɔɔ ɔɓɓ, nyımeɛ dlı we bhıtia, 'ın we kwaa nyıme 'pɔppe lv, nyıme'ɛ lv dlı -mvv 'gbv. 'ın dlısulo -we -wa dvdv -gvv dlısulo, nyıme -mvv kwaa tıtlıe lv. ¹¹ Amıaa dlısulo -we -wa -Lagɔɔ dımagbv, a yla -slɛɛn we lɛnvgbv: 'saa amıaa kwɛlapulɔe, gbvlɛnvɛ 'wu! 'Saa amıaa zıkpa -wıawlıe! 'Saa amıaa dlılvɛ! 'Saa amıaa gbonyuu lɛnvɛe kwɛɛ nyanoɔnvıe! 'Saa na 'yiyıe 'tv aun -yɔ! 'Saa amıaa -goladolue! 'Saa amıaa sulo gbonyuu

* 6:15 ɠɛktıwɛlı nɛɛ: Belıalı.

-lenunyoo -kaslu 'wopapie nya! A ka we -slolu so weee lu nu, a 'ni gbu -muni 'ji -yi.

¹² Nu, 'sebhe in celia da ain 'wu, -o nua gbonyuu le, in 'ni o 'gbu we celi, 'in -o -yla wa nua gbonyuu le, in 'ni -moo 'gbu we celi. In 'yibha in 'ka we ain 'kluslolu -Lago 'yu nu, amiaa dli mi -ain -gu gege. ¹³ We 'deε 'gbu, amiaa gbuu lenue ka -amiaa dli lapali.

Wee dli lapalte -muni -gu, -a ka 'ya 'muna 'kadu li, da -a 'yia Titu 'muna -lilie -yo, a 'de weee o nyanoo dlu -satieε 'gbu. ¹⁴ Nu, in ka na 'de 'yilimani amiaa 'gbu Titi 'yu, 'in a 'ni 'mi zubhali. Sa -bhloo 'de -a gbaa gbuzonu ain -yla, 'sa -bhloo 'de amiaa 'hnu -zonu -a gbaa Titi 'yu, we yia gbuzonu -ze. ¹⁵ Nu, sa a 'de weee zwa Titi 'nurhwe, 'in a yia o 'lakpasu kpa, nyanoo -yo -yotitie nya, we ka amiaa zekalie -gowulaylimani o dli zo. ¹⁶ Nu, in mneni in 'ka ain dli 'wudi gbu weee 'wuu 'gbu, 'muna mi na dli zo!

8

'Gwezi wa -saa bhabha wa 'ka *-Zeluzalemuv leglizinya 'nye

¹ Bheliau, 'nani -we -Lago nua Masedvanu leglizinya 'wu, -a 'yibha -a 'ka we 'di ain -sali. ² Stasie duun ka -moo -Lagonyuma yli. 'In wa 'muna 'yiliguwola 'gbu, wa yia nyuma -li 'nye bhabha, -zugba boba zalv mi wa 'bhada. ³ Nu, sa waa -Lagonyuma mnenia wa 'ka wla, wa ka 'sa wla, 'in wa yia we -guzi, wa 'deε dlu da. 'In in mi we dayinyo nya. ⁴ Nu, wa ka -amiaa zukpapalte hwe -yokpali, 'in -a 'ka wa 'yoo 'nye, -li -Lagonyuma mia *-Zeluzalemuv -Lagonyuma 'nyeda 'nani nya, wa 'ka wa -nu we lupali. ⁵ Sa we mi yaa -amia dlu nu, 'sa wa yi wlaa, wa ka -muv -guzi. Tia wa ka wa 'de Jejitape yoo 'nye, 'in -muv 'bigu, wa yi 'yaa wa 'de -amia yoo 'nye -Lago dlu da. ⁶ We 'gbu, -a yia Titi 'kvayli 'pa nu, lubho -zonv ka gwe o dia amiaa -gbe, o mni o 'ka we 'wlubha 'nanuv. ⁷ Nu, a mi 'hnumunya nya so weee lu: dliuzvve 'wu, gbada, -Lago -lii yilo 'wu, -guladolue 'na bhloluda -ka -Lagoyloogblv, we -yo -amiaa zekalidl a kaa 'wu. We 'gbu, wee -li -muni glaa, a -slolu amiaa 'de 'nancian nya 'ya bhabha.

⁸ Nu, we 'ni tite yabhlo in pali ain -yla: in -ka ain -yla -Lagonyuma tolva -guladolu gbu gbada -mi -Lagoyloogblv, in 'yibha amiaa zekalidl mia, a wleli -mo we

gbuzonu sa. ⁹ Nu, a -yi -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'nani. Mo -wa zlume 'hnumunyo, o ka o 'de bobabhanyo 'wuvv amiaa 'gbu, 'in o 'ka ain 'hnumunya -zeli o boba 'wu.

¹⁰ Nu, 'di na zva ain gbu -muni 'wu, we nani 'yli amiaa -nu nya, -we ka gwe a dia tia -zv 'wu, a -yo we lenve mni. 'In amia -gaa 'yu -Zeluzalemuv -Lagonyumaa 'wusasio nya, 'in we 'ni -muv -bhlogbo -tulv, 'in amia 'yibhaa a 'ka wa 'wusa tia. ¹¹ We 'gbu, -sleεn, dli -zonv -we nya a dia we gwe, a 'bha 'sa we 'wlu, amiaa 'yiyilu solv. ¹² Nu, nyime -ka -Lago -lu 'nyε dli -zonv nya, we gbu -Lago hwnua -yo, -we nyime kaa we gbu -Lago kaa, -we nyime 'nia -ka -Lago 'ni -muv gbu -ka.

¹³ In 'ni -gba nu, a ti amiaa 'de boba 'wu, nyuma tolva -yobebue nya. -Innya, in neε: a mneni 'wu -lu -yida. ¹⁴ Da a kaa da -lu kwεε duun, -wa 'nia -lu -ka, a be wa -yo. 'Bhie, zli amia 'ni -lu -ka, wama -ka -lu duun -ka, wa mneni wa 'ka ain -yobe. Sanεε 'sa a 'kaa 'wumneni 'yiyilu 'wu. ¹⁵ We mi 'sa celida -Lagosebhe 'wuv:

«Nyime -o 'bhua -lu la duun,
we 'ni o hwelazili,
'in -o 'bhua -lu la -se,
we'e bo -moo kwεε.»

Titi -yo -Lagonyuma tolva mnia Kolenti

¹⁶ -Lago na paa fuo! In 'yibha in 'ka ain 'wusa bhabha, 'in mu -bhlokpade -Lago zva Titi dli zo. ¹⁷ Nu, amiaa -gbe -mnumnie -a 'yibhala Titi o ka we -yohwnu. 'In -yotitie nya 'ya, o 'de 'yibha o 'ka amiaa -gbe mni. ¹⁸ Nu, Titi -yo -amiaa -Lagobheli yabhlo, -o leglizi weee kwala 'hnu o -Lagogbuu gbagbie -yo, 'ma -a tiea. ¹⁹ Nu, we 'ni bhua, 'mo leglizinya -saa -bha, -a -yo o 'ka no wee lubho -zonv -muni nuda. 'In wee lubho -a nua Nyumaa -Kanyoo 'hnumnie -yo -amiaa dli -zonuv slolueε 'gbu.

²⁰ Nu, 'gwezi 'kadu wa 'nyεa -ain yoo, 'kli -a yia, 'in -a kpaε we 'nanuv, -delee wa yi -ain 'hniwa we 'gbu. ²¹ Nu, 'kli -a yia, 'in gbu nania 'yli Nyumaa -Kanyo 'yu, we -yo 'ya nyuma 'yu, -a 'ka we lenv.

²² Nu, -a ka wa -yo -amiaa bheli tie. -A ka o layla gbu duun 'wu, 'in 'komuv o slolua we nu, o -gv mi ladoluda. Nu, -sleεn o -gv mi 'ya ladoluda bhabha, -we ka gbu -wa, o ka ain dli 'wudi 'kaduv. ²³ We -ka Titi, na kononyo -wa, 'in dabudu o -yo 'mi 'so nua lubho amiaa

-gbe. We -ka bhelia -tɔlva -wa -yɔ ɔ nɔa, leglizunya tiea -maa. Klisu 'ɲnumnɔgbu wa nva le. ²⁴A -slo lu we leglizunya 'klu nu, a -kaltı nyuma -manu ze sazɔnu sa. Leglizunya 'ka we 'jyibheli ni, -a ka zupka -a 'ka -amaia 'de 'yilimani amiaa 'gbu.

9

-ɔ wlaa 'mvna nya, -Lago -kaltı ɔ ze

¹ Nu, -Zeluzalemuv -Lagonyumaa -yɔbɛgwezi wa -saa, wa 'ka we wa kwa, in 'ka au 'wvceli -mvv 'gbu, we mi gbukpva nya. ²In -yi amiaa dli -zɔnu, wee gbu -muni 'wu. 'In un yia na 'de 'yilimani amiaa 'gbu, Masedvanı -nyuma 'yu. In nɛɛ wa -ylae: «Akai -dɔdv -guv -Lagonyuma ka lamnazi, wa 'ka wee -yɔbɛgwezi wla tia -zu 'wu.» 'In amiaa kwelapuloe ka wa lɔnyuma duun 'kvayli 'pa. ³Bhelıa -manı na tiea amiaa -gbe, -delee, 'ɲni -a kwalia au gbu -muni 'wu, we yi yo -ze. In 'yibha sa un gbaa we, a mnazi 'sa amiaa 'de la sazɔnu sa. ⁴We -ka nu, Masedvanı -nyuma -yɔ 'mi ka amiaa -gbe mni, 'in wa 'ni au lamnazıda yli, -amaia -wa dia au dli 'wu, -amaia zu -wa. In 'nia amianuv zvu gbu gba. ⁵In ka we -yɔyı nu, we nani 'yli, in 'ka bhelia ni -yɔbhuhoe, 'in wa 'ka 'mi 'yugali amiaa -gbe. 'In 'nanulu a -saa, -we ka weli a wlaa, wa 'ka we 'wluvgwlah. 'In bhla un 'ka amiaa -gbe nyini, -zugba we mi lamnazıda. 'In wa 'ka we -yɔyı nu, dli -zɔnu nya a wlaa, we 'ni dli sulo nya.

⁶A yibheli we 'ji nu: -ɔ -ka glv 'kienyi, 'kienyi ɔ dia, 'in ɔ -ka glv duun, duun ɔ dia. ⁷-ɔ -ka -mi, sa ɔ pupalia dli zo la, ɔ wla 'sa. We 'na -zeli dlube -yɔ -gla -ni. Nu, -ɔ wlaa 'mvna nya, -Lago -kaltı ɔ ze. ⁸Nu, -Lago ka we se ɔ 'ka au zɔzɔnuv 'yli -bhlo -bhlo duun 'nye. 'In -we a 'yibhaa -Lagɔv dumagbu nya, a 'ka we 'yı bhla weee nya, a -ka amiaa 'deɛ -yɔgbu -bhıa, 'in -we -ka latu au kwɛɛ, a 'ka -mvv nya gbuzɔnu -gbu weee lenv. ⁹We mi 'sa celıda -Lagosebhe 'wve:

«-Lagɔv 'nani 'yilıgvwla bhahba, 'in ɔ nyɛa bobabhanya -li.

ɔ tiklumıe mi la -zu weee nya.»

¹⁰-Lago -ɔ nyɛa -lulgɔnyɔ -luu 'ya, 'in ɔ nyɛa ɔ 'floo ɔ 'kaa li, mɔ yia au -luu 'ya a 'yibhaa 'nye. Nu, ɔ -ka we 'wzumanı, 'in ɔ 'ka we mini. Sanɛɛ 'sa amiaa tiklumıeɛ lenvgbu yia -gıwvlaylimania. ¹¹Nu, 'ɲnumnunya ɔ yia au -zelta sɔ weee lu, bhla weee nya, 'in

a 'ka amiaa 'de -slo lu 'nanıctaan 'degbolu nya. 'In -li a wlaa, -a yia wa yoo 'nye, we 'gbu, nyuma duun yia -Lago fuo 'paa.

¹²Nu, 'nani a nva da, we 'ni -Lagonyumaa -yɔgbuv 'dekpva we yi -bhıa. Nu, wee 'nani yibheli -yɔ nyuma duun yi 'yaa -Lago fuo 'paa. ¹³-Slo lu a slo lu we nu, a mi Klisu gbuzɔnu gbu 'nɔɲwe zuda. 'Nanıdlı nya a -yɔ -Zeluzalemuv -Lagonyuma -yɔ nyuma tɔlva suslo lu amiaa zɔzɔnvlı 'wu. Nu, -mvv weee 'gbu, wa yia -Lagolubho -muni 'nɔɲwe -kakte yibhelia, 'in wa yia -Lagɔv 'ɲni 'yilimania. ¹⁴-Lago wa yia bhuhoea amiaa ze wa -kaliaa 'gbu. Nu, -Lago ka au 'nani 'kadı duun 'wvuv. ¹⁵-A 'pa -Lago fuo, 'nani -we 'nia 'wvupalı -nani -ka, ɔ nva -au 'wvuv 'gbu!

10

Pɔlv gbaa ɔ 'deɛ -gvgbu -wa -sɔlva ɔ -yɔwv, wa 'yu

¹Nu, -amı Pɔlv ka daa wa gbaa, in -ka au glaa -mi, 'in na tia na 'de 'wu 'kienyi, 'in un -ka au -yɔbhuda -mi 'pıpi, 'in na sɔlva au -yɔwv, -amı laa au Klisu dli -dlɔv -yɔ ɔ zɔzɔnu nya. ²Amı na bhuhoea, da un -ka amiaa -gbe mni, a 'na 'sulu 'mi, 'in un 'ka au -yla gbu gba 'klu 'cıcı nya -ni! 'In nyuma tɔlva pupalia we 'wlvkvun la ni, nyumaa lenvgbuv sɔlv -a nva gbu le. Cuv, -maa -yla na yi 'yaa gbu gbaa 'klu 'cıcı nya. ³Nu, gbuzɔnu -wa, -a mi -glɔnyuma nya, 'in -a 'nia -gɔlv gv -glɔnyumaa gvgv sɔlv. ⁴Nu, tvgv -lunya -a gulva tv, we 'ni dɔdv -muni -gv -nyumaa tvgv -lunya: nu, -Lagɔv -gbe we 'tute bhva, 'in -we weee sɔlva -Lago -yɔwv, la we saa -mvv. 'In -a saa yoyowlkvun lapupalıe la. ⁵Nu, weli weee, -we 'deɛ 'yilimanunya yia gbaa -Lagɔv yiloo gbegbeıv, -bha -a salta we la. -A 'yibha -a 'ka nyumaa 'wlvkvun lapupalıe weee -kaslv sa kpa, 'in we 'ka Klisu 'nɔɲwe zu. ⁶'In -a mi lamnazıda, -a 'ka nyumaa 'nɔɲwesanya -kaslv 'wupa, -zugba a -ka nyumaa 'nɔɲwezunya tiklu nya -mi.

⁷-Luu ku -yɔ a ylaa! We -ka nu, nyume yabhlo dı we dli 'wu nu, ɔ 'debhlo mi Klisu -nv nya ni, ɔ dı 'ya we dli 'wu nu, -amıa mi 'ya Klisu -nv nya. ⁸Nu, se -we Nyumaa -Kanyɔ 'nye -au, un -ka na 'de 'yilimani we 'gbu, we -ka -bha -guzı -se ni, amıa dlızuvve -gıwvlaylimanie gbu -wa, we 'ni amıa lasasıe gbu. 'In, un 'na 'ka zu nu we

'gbv. ⁹Nyume yabhlogbɔɔ'ɔ gbalt -ni nu, in 'yibha in 'ka ain nyano dlu slu 'sebhenya -we na paa ain yoo nya -ni. ¹⁰Nu, -we wa gbaa mu ni, wa nee: «Pɔlv 'sebhenyaa nukpla -welunya wɔlv 'wu, 'in we tea. 'In ɔ -ka -ain glaa -mi ɔ tɔɔ tɔɔ ɔ lenvgbv 'wu, 'in ɔ weli mia gbukpva nya.» ¹¹Nu, -ɔ -ka 'sa gba, -mɔ yibheli we 'jie: -a -ka -mi 'pɔpi sa -amiaa weli 'tea 'wu 'sebhe 'wu, -a -ka amiaa -gbe mni, 'sa -amiaa lenvgbv yia 'wotemania!

¹²Nu, nyuma -tɔlva kwalia wa 'de 'ɲni bhabha, -a'a pɔpali we 'wlukuvn la nu, -a 'ka wa nya 'wɔmneni, 'in -a 'ka 'ya -amiaa 'de wa yibhɔlv, we 'ni muv?! Wa 'de wa 'bhua 'wu wa yibhɔlv -lu nya, wa 'ka wa 'de yibhɔlv, 'in wa palta wa 'de, wa 'de 'wu. Nu, wa 'ni 'ylimna. ¹³Nu, we -ka -amia, -a'a 'ylimani -amiaa 'de we'e zi -bha -gv. Lubho -we -a 'kaa nu, da -Lago palta we -bɔlv -bha -a -yɔ we nunve bhlolua, 'in ɔ yia -ain 'yoo 'nye -a 'ka amiaa -gbe mni. ¹⁴Da -a mnia amiaa -gbe, -a 'ni wee -bɔlvnya -guzi. Nu, -amia mnia amiaa -gbe tia, 'in -Lagobv -we gbaa Klisu gbuzɔnv gbv, 'in -a yia ain -yla we gba. ¹⁵-A'a zi -bɔlv -gv -amiaa 'dɛɛ 'ylimanie nya, nyuma -putuu luhoo 'gbv. -A di we dli 'wu nu, amiaa dluzvve yia -gɔwɔlaylimania, 'in -a 'ka mneni -a 'ka -amiaa lubho -nunve -gɔwɔlaylimani bhabha ain nyidi. 'In -bɔlv -we -Lago palta -ain -yla, -a'a zi we -gv. ¹⁶-Muv 'bigv, -Lagobv -a yia gbaa, -mɔ amiaa lugbein -dɔlvnya -gv. 'In -a 'ni mneni -a 'ka -amiaa 'de 'ylimani lubho -we nyuma -putu nva wa 'dɛɛ nv lubhonudaa 'gbv.

¹⁷Nu, we mi ɛlida -Lagosebhe 'wɔv:
«Nyume -ɔ -ka gba ɔ 'ka ɔ 'de 'ylimani,
-mɔ 'ylimani -mɔ 'de lubho
-we Nyumaa -Kanyɔ nva lɛɛ 'gbv.»

¹⁸Nu, we 'ni nyume -ɔ kwali ɔ 'de 'ɲni, 'mɔ wa sa -bha, nu, nyume -ɔ Nyumaa -Kanyɔ kwalia 'ɲni, 'mɔ wa saa -bha.

11

Pɔlv -yɔ yocian -wa laa wa 'de -Zezuu tietienya

¹'Aa! A -ka mneni a 'ka na -sabhe 'wlu ɔ laslv -sɛ ni, we nanı 'yli! Cun, a -tv na 'gba ɔ. ²In -kali amaa zɛ zenyidi nya, 'in wee zenyidi nya zekalie -muni mia, -Lagɔ -gbe we bhva. Nu, in ka amiaa sɔ kpa nukpasu -bhlogbɔɔ -nv nya: mɔ -wa Klisi. Cun, mɔ

'yu na kpaa ain, neɛ 'ɲwɔnyu -ɔ -yɔ nukpasu 'ni -slɔ -budu 'wɔdi mɔ. ³Nu, nyano na nva, sa *tɔbhe nva *Eɔv -dawli 'wu, 'in we yia ɔ mnɔnv ni, wa yi 'sa amia 'wlukuvn lapɔpali 'nyuu 'nye, a yi Klisu -yolanenie sazɔnv sa gwevla 'pɔpi. ⁴Zɔ a yligbea we gege nu, -Zezu ka gbv -amia gbaa ain -yla, nyume yabhlo yi -Zezu -putuu gbv gba ain -yla. 'In a mi 'ya lamnazida, a 'ka zuzu -yɔ -Lagobv -putu -we ka gbv -amia 'nra ain -yla gba, a 'ka -muv gbv -yɔɲwuu.

⁵In di we dli 'wu nu, in 'ni -mi 'kienyi -lu yabhlogbɔɔ 'wu amiaa -Zezuu tietienya 'kadı -manı -yɔ. ⁶Cun, in 'ni gba sa -yi, gbuzɔnv -wa, nu, we -ka -Lagɔ yilo, -muv mi -muv 'dɛɛ sa! -A ka we ain 'klɔslolu 'yli wee nya, -amiaa lenvgbv wee 'wu.

⁷Da in gbaa ain -yla -Lagɔ gbuzɔnv gbv, bhe in gbaa we. 'In in yia na 'de 'wɔti 'kienyi, in 'ka ain 'ylimani 'gbv. 'Lee, gbonyuu in nva lɛ yi? ⁸Da in mia ain glaa lubho nuda, leglizi -putunya pɛnia 'mi, 'in na bhua wa 'gwezinya 'wu, -zugba na sa ain 'wu we nya. ⁹Nu, da in mia amiaa -gbe, in 'ni nyume yabhlogbɔɔ 'wlugba nya -mi, -lu bɔa 'mi 'wuu 'gbv. Nu, bhelia -wa 'bhva Masedvani, -lu -we ka gbv mia 'mi -yɔ, -maa 'nyea 'mi we. In ka na 'dɛɛ dli lakpa nu, in 'na -zɛli amiaa 'wlugba -ni. 'In 'sa na yia na 'dɛɛ dli lakpa 'kɔmuv. ¹⁰Nu, Klisu gbuzɔnv -weli mia 'mi 'wuu 'gbv, in nɛɛ, Akai -dɔlv wee -mni -gv, nyume yabhlogbɔɔ 'na 'ka 'mi 'dɛɛ 'ylimani -gbv -muni ɲweɛ labhalı. ¹¹Lɛɛ -lu ka 'gbv na gba 'sa? In 'ni amiaa zekalu gbv -wa yi? Sa in -kalia amiaa zɛ, -Lagɔ -yi we 'ji.

¹²Nu, -we in mia da lenvda, 'mv na yia lenva 'kɔmuv. 'In -wa mia yoyo -welunya datalıda, wa 'ka wa 'de 'ylimani, nu, -amiaa nunvlubho -yɔ wa nunvlubho -bhlo, in 'ka wa 'ji gba. ¹³Nu, waa nyuma -manı, tietienyaa nu yoyo -nv wa -mia. Yo wa tubhua wa nunvlubho 'wu, 'in wa nva wa 'de Klisu tietienya 'wu. ¹⁴ɲwegaga -subhalıgbv yabhlogbɔɔ 'ni we 'wu -mi. 'Lee, -Saataan 'dɛɛ 'bhitili we 'de zlu 'anzı 'wɔlaa? ¹⁵Nu, -Saataan lubhonunya 'ka wa 'de -Lagɔ -ɔ mia tiklu lubhonunya 'wunv, -muv 'ni -yokali. Nu, sa wa lenvgbunya mia, 'sa wa yia wa dɔlv -gv bhıalıda 'ya.

¹⁶Nu, 'mu na gbaa da: nyume yabhlogbɔɔ 'na 'bhulu 'mi 'wu -sabhebhanyɔ 'bhisa -ni. 'In we -ka nu, a ka 'sa we 'wlukvun gbuzɔnusa ni, a ŋwuu we -yɔ nu, in mi -sabhebhanyɔ nya, 'in -ami 'ka 'ya mneni, in 'ka na 'de 'ylimani -sele. ¹⁷Cun, gbuzɔnu -wa, in -ka na 'de 'ylimani, -we na gbaa da, in 'mia we gba Jejitapee sɔlv, -zugba -sabhebhanyɔ 'bhisa na gbaa. ¹⁸Nu, nyuma -duun ylimania wa 'de dɔdɔgv -gbunyaa 'gbv. Nu, nanu 'de na yi 'yaa 'ylimania. ¹⁹Amia -wa laa amiaa 'de gbuyilonya, amia ŋwnunua -sabhebhanya, 'de 'yibadi, we 'ni muv? ²⁰Wa 'ka au 'wɔbhu galɔ 'bhisa, wa 'ka au 'wluli, wa 'ka au 'wie 'wɔyili, wa 'ka au 'ylilatli, wa 'ka au 'kpayukwli 'wu subha, 'wlu a dulia -muv weee zo la. ²¹Zv mi 'bhada, we 'ni muv? In 'ni 'wlu 'temani, we 'ni muv? A ka zukpa, gbonyuu in nva!

We -ka nyume yabhlo mneni ɔ 'ka ɔ 'de 'ylimani -lu yabhlo 'wu, -ami mneni in 'ka 'ya 'sa nu. Gba na gbaa -sabhebhanyɔ 'bhisa. ²²Eblee* wa -mia yi? -Ami mi 'ya we nya! Izlaelnyuma wa -mia yi? -Ami mi 'ya we nya! *Ablaamuv 'yuoyua wa -mia yi? -Ami mi 'ya we nya! ²³Klisu lubhonunya wa -mia yi? In mi we nya, in -zi wa. In -ka 'sa gba: -sabhebhanyɔ 'bhisa in gbaa! In ka lubho nu, in -zi wa, in ka -kaslv pla, in -zi wa! Wa ka 'mi selt duun bhabha, in -zi wa! 'In in ka tlithee ŋwe -yɔ 'plili bhla weee nya, in -zi wa. ²⁴Nu, -pnu glv 'sɔ -we* Zuifu paa nyuma, 'in -bhlo bhua we ŋwee, in 'plili we zo -zakpa gbu. ²⁵*Wlɔmv -nyuma ka 'mi selt 'nyumu -zakpa ta. Wa li 'mi -bho 'wu -zakpa -bhlo. 'Glv 'kadu -yɔ 'mi mni 'nyuglu -zakpa ta, 'in in yia 'yli -bhlo li 'nyu -gv -zakpa -bhlo.

²⁶Na nɔnve duun 'wu, in ka tlitlie ŋwe -yɔ -di, yeye nyu kwee, 'wienyaa nyuma -bhanya kwee, na bhelia Zuifu kwee, -wa 'nia Zuifu kwee, in ka tlitlie ŋwe -yɔ -di, 'gbe 'kadu nɔkple, da bebleenyaa, gumunyu -gv -yɔ yoyobhelaa kwee. ²⁷In ka siasia -libho duun nu, in ka 'yilaakple -gv bhla tɔlva nya. ŋwɔ -yɔ 'nyumatv ka 'mi 'bha, 'in bhla tɔlva nya, 'in 'yi lilili, ŋwɔtlo ka 'mi 'bha, 'in in 'ni 'woplanaa -ka. ²⁸In in 'ni gbu tɔlva gba. Nu, leglizɔ weee -we -gv na lɔlva dli, mv -wa na 'wlukvun lapupalie 'ylo 'yli.

* 11:22 Zuifunya. * 12:2 Yalɔ tanu: Zuifu duun dlu nu, yalu -zakpa ta. Pɔlv nɛɛ, ɔ ka yalu tanu -gv pla, mɔ -Lagɔɔ 'de dulia la.

²⁹Nyɔɔ yɔmanɔ 'wu, 'in we 'ni 'ya -ami 'wu -bhoa, nyɔɔ bhilili gbonyuu lv, 'in we 'ni 'mi -yɔkpa?

³⁰We -ka nu, in 'ka na 'de 'ylimani, -zugba na 'wɔyomanie 'wu na yia na 'de 'ylimania. ³¹-Lagɔ -ɔ -wa Nyumaa -Kanyɔ -Zezuu Dide, -ɔ ka 'ŋni wa mnunia -zv weee nya, 'in we 'nia bhiloluda -ka, ɔ -yi we 'ji nu, in 'ni yo 'tubhuda -mi. ³²Da in mia -Damasi, dɔdɔv 'wlulapilunyɔ -ɔ mia nyumaa 'wlulapilunyɔ Aletasu lubho nuda, ɔ yia 'sloja we gbee plalɔda 'yiligbeli, wa 'ka 'mi kpa 'gbv. ³³Nu, wee gbee lv 'suoo finetli 'yli wa wlelia 'mi -ciɛ 'kadu nɔkple, sanɛɛ 'sa in -dia ɔ kwee.

12

Pɔlv 'ylikaktie -yɔ -we -Lagɔ -slolua ɔ 'klv

¹'Lee, in 'ylimani na 'deɛ? -Muv 'ni -lu 'wu -ka. Nu, 'ylikakenyaa -yɔ gbunyaa 'kluslɔlue -we -Lagɔ wlaa, we gbu na yia -sleɛn da gbaa. ²Nu, nyume yabhlo mia Klisi 'wu in -yi ɔ. We -zv kugbua le -mnua ni, wa 'bhua ɔ 'wu, 'in wa yia ɔ yalu tanu* -gu kwa. (-De ɔ ka ɔ ku nɔkple -tuv, -de ɔ ka ɔ ku nɔkple 'tlaa, in 'ni -muv 'ji -yi, -Lagɔɔ 'debhlogbɔɔ -yia we 'ji.) ³In -yi we 'ji nu, -Lagɔ ka nyume -manɔ 'wɔbhu, 'in ɔ yia ɔ yali kwa. 'Piɛn, -de ɔ ka ɔ ku nɔkple -tuv, 'in -de ɔ ka ɔ ku nɔkple 'tlaa, in 'ni -muv 'ji -yi, -Lagɔɔ 'debhlogbɔɔ -yia we 'ji. ⁴In welinya dɔdɔgv -nyume 'nia mneni ɔ 'ka gba, 'in -we ka se wa 'a 'nyea ɔ, ɔ ka we lusa, -mɔ ɔ 'nva we. ⁵Nu, nyume -manu 'gbv na yia na 'de 'ylimania, 'in in 'na 'ka na 'de 'ylimani na 'deɛ 'gbv, -we slolua na 'wɔyomanie, we 'wu na ylimania na 'de. ⁶In -ka yaa 'yibha in 'ka na 'de 'ylimani, in 'na 'ka yaa -sabhebhanyɔ -ze, nu, gbuzɔnɔv 'dekpva na gba yaa. 'In in 'ni 'yibha in 'ka na 'de 'ylimani. -We ka gbu -wa, -we na nva le, wa yia -yɔ, 'in -we na gbaa, wa nva, in 'ni 'yibha nyume yabhlogbɔɔɔ 'wlukvun lapupalie 'ylimani we -zi we 'wu.

⁷In 'yiliwɔgbunya -Lagɔ -slolua 'mi 'klv, in yi na 'de 'ylimani we 'wɔv 'gbv, siasie 'tite yia na ku zo pla, -Saataan tietienyɔ 'bhisa, -zugba we bhiti 'mi, 'in we kulva 'mi 'yoo in yi na 'de 'ylimani 'gbv. ⁸-Zakpa ta in bhubhoa Jejitape nu, ɔ -sa 'mi siasie

-muni 'wu. ⁹ In ɔ yia we 'bigopali 'mi -yiae: «Na 'nani ka -na -nu nyini. Nu, -na 'wuyomanie 'wu na 'tite slolua we 'de tenyi tenyii.» In 'yibha in 'ka na 'de 'ylimani na tɔtɔɔ -mumie 'wu, 'in Klisu 'tite 'ka 'mi -gu yi, 'in we 'ka 'mi 'wupa. ¹⁰ We 'dɛɛ 'gbu, na 'wuyomanienya klaa, na vɛlie klaa, na gbu sloo 'yiyie klaa, na 'klyie 'wupalie klaa, we -yo na dilɔbenya mia, -we lu na plɔlia Klisu 'gbu, 'muna nya na yia we. Nu, in -ka 'wuyomani, -bha in 'tea la tenyii.

Kolentu leglizu dilɔbe mi Pɔlv -yo

¹¹ Gba na gbaa -sabhebhanyo 'bhisa, 'in amiaa de nua 'mi we 'wu -gla nya. Amia 'ka yaa na -gugbu gba. Nu, in 'ni -lu yabhlogbɔɔ nya -moo, amiaa tietienya 'kadi 'ni 'mi 'wuzi -lu yabhlogbɔɔ 'wu. ¹² Na lenvgbunya -we slolua we nu, -Zezuu *tietienyo in -mia sazɔnu sa ni, we ka lenv dlitie nya kpɛɛn kpɛɛn aun nyidi. We ka lenv -lu: -we -wa gwedigbunya -yo gbu 'kadi -yo ninee 'ɣnɔpaligbunya. ¹³ Nu, in 'ni amiaa 'wlugba -zɛ, we 'ni -muv 'wobhu, lɛɛ -lu in nu leglizi -putunya -yla lɛa, 'in in 'ni -muv aun -yla lenva? A -ka we -yoyi gbonyuu nya ni, -zugba a ti na -yogbu 'wu!

¹⁴ A -tali, in mi lamnazida in 'ka amiaa -gbe mni -zakpa tanv nya, 'in in 'na 'ka amiaa 'wlugba -zɛ. Nu, amiaa da na tala, in 'nia amiaa 'gwezii datali. We 'ni nu, yua 'ka 'gwezi lazv wa dideaa -nv nya, 'yuaa didea zva 'gwezi la wa 'yuaa -nv nya. ¹⁵ We -ka -ami, na -lu weee in kaa, 'nye na nyea we aun, 'in na wlaa na 'dɛɛ -kpabhie amiaa 'wusasiee 'gbu. 'Lee, amiaa zɛ in -kalia bhahaa 'gbu, amiaa na zekalie mia zobeda yi?

¹⁶ -Yo a yia we ɣwnua nu, in 'ni amiaa 'wlugba -zɛ. 'In nyuma -tɔlv yia gbaa nu, in ka -dawli, 'in -dawli nya in kpa aun.

¹⁷ 'Lee, nyuma -wa in tiea amiaa -gbe, in ka wa 'yabhlo -gv 'plɔli, 'in in yia aun 'wlɔli yi?

¹⁸ In ka Titi bhuhhoe ɔ mni amiaa -gbe, 'in in yia bheli yabhlo a -yia, ɔ 'bi 'pali. 'Lee, Titi ka aun 'wlɔlii? ɔ -yo 'mi 'sɔ, dli -bhlo nya -a 'ni nɔɔ, 'in 'yoo -bhlo -a 'ni bhlii?

¹⁹ We 'bi ka 'wugwle, -zugba a papali we 'wlukɔvɔn la nu, -a mi -amiaa 'dɛɛ -mumie tiklu 'yiliblanɔnɔda aun 'yliya 'wu. -Innya! Sa Klisi 'yibhaa, 'sa -a gbaa -Lago 'yu. Najjili -talea, amiaa dliuzvɛe -gɔwɔlaylimaniee 'gbu, -a gbaa gbu weee -muni. ²⁰ Nu, in mi

nyano nɔda nu, da in -ka amiaa -gbe nyini, sa in 'yibhaa in 'na 'ka 'sa aun yli, 'in sa amia 'yibhaa, a 'na 'ka 'sa 'mi 'yu. In mi nyano nɔda nu, in 'ka aun nyidi gbunya -muni yli: -zɛ -yo zenyi, 'cɛ -yo -yomumnie, vɛli weli -yo nyuma tɔlvɔ yo -gɔlazɔlvɛ, 'dɛɛ 'ylimanie -yo gbu bidi -bidi bidii lenve. ²¹ In mi nyano nɔda nu, da na -putu -ka amiaa -gbe mni lv, na -Lago 'bhali 'mi zv aun 'yu. In mi 'ya nyano nɔda nu, nyuma daun -wa mia gbonyuu lenvɔda bha 'bhisa, 'in wa 'nia -slɔ pɔnplagbunya klaa, mɔnɔgbɔv lenve -yo wa nɛmɛ -bhogbɔv lenve 'bibhu, 'in in 'ka wa -gu wili.

13

'Wobhlolu gbu lapalie -yo fusaweli

¹ Nu, na -zakpa tanv yia da amiaa -gbe mnia. Sanɛɛ 'sa we mia celida -Lagɔsɛbhe 'wɔɔɛ:

«Gbuɔ dayunya 'sɔ,

gbuɔ dayunya taa weli -gu,
wa dia gbuɔ wli 'wu.»

² Nu, -wa weee nua 'cɔn gbonyuu lɛ, we -yo nyuma -tɔlv weee -yla na paltɔ gbu la. In ka we gba pepe da na 'sɔnu mnia amiaa -gbe, 'in 'mv na gba 'yaa -zɛɛn da, da in 'nia aun glaa -mi. Da na -putu -ka aun 'yia mni, in 'na 'ka nyumɛ yabhlogbɔɔ nyazi 'yɔli. ³ -We -slolua nu, -ami 'wu Klisi plɔlia in ɔ gbaa, a 'yibha a 'ka we 'yu, 'in 'yia a yia we. Klisi 'ni 'wuyɔlv amiaa gbɛgbɛn, ɔ 'tite ɔ slolua aun glaa. ⁴ Nu, gbuzɔnv -wa, ɔ 'wuyɔlvɛ 'wu wa yia ɔ *su -gv lakɔlv, 'in -slɛɛn -Lagɔɔ 'tite nya ɔ -gaa 'yliyo. 'In -a mi ɔ 'wuv 'gbu, -amia yɔlv 'yaa 'wu. Gbonyaa lenve nya amiaa gbɛgbɛn, 'klv -a yia we aun -slolua nu, -Lagɔɔ 'tite nya -a -yo ɔ -gaa 'yliyo.

⁵ A 'yibha amiaa 'de la, 'in a yla amiaa 'dɛ, -de a mi -Lagɔnyuma nya 'piɛun. Amiaa 'dɛ -yi we 'ji nu, -Zezu Klisi mi aun 'wu, we 'ni mɔv? Yaayɔ, a 'ni mneni a 'ka amiaa dliuzvɛe lenvgbu -sloluu? ⁶ In di we dli 'wu nu, 'ji a yia we yibhelia nu, we 'ni 'sa -mi -amiaa -nv nya, nu, -amia ka dliuzvɛe lenvgbu -Zezu Klisi 'wu. ⁷ -Lago -a bhuhhoea nu, a 'na nunv gbonyuu yabhlogbɔɔ lɛ -ni. We 'ni nu, -a 'ka we aun 'klɔslolu nu, -a ka zukpa we gbu. -Innya, -a 'yibha nu, a nu gbuzɔnvɔ 'dɛbhlogbɔɔ lɛ. -Amia 'ni zukpa -kaoo, -muv 'ni gbu yabhlogbɔɔ. ⁸ Nu, -a 'ni mneni -a 'ka -Lagɔɔ gbuzɔnvɔweli -yowɔsɔlv,

we lubho -a 'kaa nu -bhlogbɔɔ. °Cun, -a -ka 'wuyɔlv, 'in amia -ka late, 'muna -wa -amiaa -nu nya. -A -ka 'ya -Lagɔ bhubhoeda -mi, -we -a yibhaha ɔ, mu -wa nu, a -ze -Lagonyuma tiklu. ¹⁰ We 'dɛɛ 'gbv, da in -tlɔlvɔ -sɔ da aun -yɔ la, 'in na cɛlia gbv weee -muni aun 'wɔ. Nu, zɪ in -ka aun glaa -mi, in yi aun kpa 'nyumu, se -we Nyumaa -Kanyɔ 'nyea 'mu sɔlv. Wee se Nyumaa -Kanyɔ 'nyea 'mi, amiaa dlu -gɔwɔlaylimantee gbv -wa, we 'ni amiaa lasastee gbv.

¹¹ -Slɛn, in ka we 'wɔlvha, bheliau -a gbelie. A -talɪ amiaa -mumie tiklu da, a 'pɔpɔli 'kvayli, amiaa dlu -mi -bhlo, a -dɪ la -dlɔɔ, 'in zɛkalɪdɪ -yɔ 'wɔtɔtɔve -dlɔɔɔ -Lagɔ -yɔ aun 'sɔ 'ka -mi.

¹² A sɪsalɪ fɔ gbɪgbɪlelie nya, -Lagɔbhelia 'bhisa. -Lagonyuma weee nɛɛ wa -sa aun fɔ.

¹³ Nu, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ŋwana aun 'nyu la, -Lagɔ zɛkalɪdɪ -yɔ Zuzu 'Pɔpa ɔ susɔlvɔ -aun 'wɔ, -yɔ a 'dɛ weee 'sɔ -tv.

Sebhe Pɔlv 'paa -Galasii -nyuma yoo -Lagɔnyuma mia -Galasii -dɔdɔ -gv, 'ma *Pɔlv 'paa 'sebhe yoo. Nyuma tɔlva nɛɛ -Galasii -Lagɔnyuma -yla ni, wa 'ni Zuifvɔ lɛnvɔgbvɔ tɔlva -gv nɔ, wa 'na 'ka gbv 'wɔbhv. We 'dɛɛ 'gbv Pɔlv yia wa 'wɔcɛl, 'in ɔ nɛɛ wa -yla ni, ɔ -ka -Zezu *Klisi dli -gv zɔ, 'in -mɔɔ bhva gbv 'wɔ. Ni, -amɔaa lɛnvɔgbvɔny 'ni mneni we 'ka -aun gbv 'wusa.

Fusawɛli

¹⁻² -Ami -Zezu Klisi *tietienyo *Pɔlv -yo -Lagɔbhelia weee mia -seli, -amɔa cɛlta da -Galasii *leglizinya 'sebhe ni 'wɔ. Nyuma 'ni 'mi lapali, 'in nyume yabhlogbɔɔ 'ni we 'kɔlv nya -mi. -Zezu Klisi -yo Dide -Lago ɔ 'bhua ɔ 'wɔ tlitlunya glaa, ma palta 'mi la. ³ -Amɔaa Dide -Lago -yo -amɔaa -Kanyo -Zezu Klisi 'ɣwana aun 'nyu la, 'in wa 'nye aun 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ. ⁴ Klisi ka ɔ 'dɛ wla -amɔaa gbɔnyuuu 'gbv, ɔ 'ka -aun pue, 'in ɔ 'ka -aun bhla 'nyii -mni kwɛɛ -sa, -amɔaa Dide -Lagoɔ dɔmagnɔ nyaa. ⁵ -Lagoɔ 'ɣni 'yilimani 'kɔmɔv! * -Amen!

-Lagɔgbv -putu 'ni -mi

⁶ Amɔa -Lago laa [Klisi] 'nanɔ nyaa, a 'ka ɔ 'bɔbhv sa slɔv, 'in a 'ka gbɔslɔlɔsɔ -putu 'bibholu -Lagɔgbv 'bhisa, -mɔv ka 'mi 'ɣwɛgaga -sɔbhali. ⁷ Nu, -Lagɔgbv -putu 'ni -mi. Nyuma tɔlva mi -bha, -wa 'yibhaa wa 'ka Klisi -Lagɔgbv 'bhiti saputu sa, ma nva amɔaa dli zɔ bidi -bidi bidi. ⁸ 'In, we yi -amɔaa 'dɛgbolɔ -zɛ, we yi yalu 'anzɔ yabhlo -zɛ, -Lagɔgbv -a gbaa da aun -yla, ɔ -ka we 'bhiti saputu sa, 'kplɛ kpa ɔ! ⁹ -A ka we gba aun -yla pepe, 'in 'mɔ na gba 'yaa da aun -yla -slɛɛn: -Lagɔgbv a 'nva tia, ɔ -ka we 'bhiti saputu sa, 'kplɛ kpa ɔ!

¹⁰ 'Lee, nyuma 'ka 'mi 'ɣni kwalu da un mia -talɔda, yaayɔ, -Lagoɔ -nv -wa yi? -Innya, -Lagoɔ -nv un 'yibhaa. 'Lee, un 'ka nyumaa dɔdɔnamanu da un mia -talɔda yi? In -ka yaa nyumaa dɔdɔnamanuɛ datalɔda -mi, un 'na 'ka yaa Klisi lubhonvnyo -zɛ.

-Lago ka -bha Pɔlv -sa -Zezu *tietienyo nya

¹¹ Nu, na bhelia, un nɛɛ aun -ylae: -Lagɔgbv na gbaa da, we'e 'bhv nyumɛɛ -gbɛ. ¹² Nu, we -ka -ami, nyume 'ni 'mi we 'nye, 'in nyume

yabhlogbɔɔ 'ni 'mi we -slolu, -Zezu Klisi -slolua 'mi we 'klv.

¹³ In mi bhaa *Zuifvɔ -Lagɔbɔbɔ -yloogblv, sa na nɔɔ a ka we 'nv. Sa na palta -Lagoɔ *leglizinya 'kliye 'wɔ 'kua 'tɛtɛ nya, un 'ka wa lasaa 'gbv, a -yi we 'ji. ¹⁴ In mi bhaa Zuifvɔ -Lagɔbɔbɔ -yloogblv, un -zi na -lima 'wɔ Zuifvɔ glaa, 'in un dɔlu -gɔla bhahba, un -zi wa, -amɔaa dukpasu lɛnvɔgbv 'wɔ.

¹⁵⁻¹⁶ 'In, -mɔv weee 'yu, -Lago ka -bha 'mi -sa pepe, -zugba un mi -slɔ na 'nyaa nɔvklɛ, 'in ɔ yia 'mi la ɔ 'nanɔ nya, un 'ka ɔ lubho nv. Da we namana -Lagoɔ dɔdɔ ɔ 'ka 'mi 'wɔ ɔ 'Yu -slolu, 'in un 'ka -mɔɔ gbv gba nyuma -wa 'nia Zuifvɔ -yla, -bha -bhlokpadɛ un 'ni nyume yabhlogbɔɔ 'dɔzɔwɛli layibha. ¹⁷ 'In -wa -zɛa 'mi 'yu -Zezu tietienya, un 'ni -maa -gbɛ mni * -Zeluzalɛmv, ni, -bhagɔgalɔda un mnia Alabii -dɔdɔ -gv, 'bhie, un yia lubhiti -Damasɔgbɛ nɔvklɛ.

¹⁸ -Zu ta 'plta, 'in un yia -Zeluzalɛmv mni, Pielu yibheliee 'gbv. 'In un li ɔ -gbɛ 'yli kugbua lɛ gbu. ¹⁹ Nu, we 'ni Pielu -yo Nyumaa -Kanyoɔ bheli *'Zake 'wɔbhv, un 'ni -Zezu tietienyo -putu 'yi 'yli nya.

²⁰ -We na cɛlta da aun 'wɔ, gbuzɔnv -wa, 'in -Lagoɔ 'dɛ -yi we 'ji ni, un 'nia yotɔbhv.

²¹ -Mɔv 'bɔv, 'in un yia Silii -yo Silisi -dɔdɔ -gv mni. ²² Nu, Klisi leglizinya mia Zudee -dɔdɔ -gv 'ni -slɔ 'mi 'yi 'yli nya. ²³ -We wa gbaa waa leglizinya 'nva zlɛmɛ -bhlogbɔɔ, mɔ -wa ni: nyume ɔ palɔ bhaa wa 'kliye 'wɔ, 'in -Lagɔgbv -we ka 'gbv ɔ gɔa la, ɔ 'ka we lasa, ɔ mi -slɛɛn we gbada. ²⁴ 'In wa yia -Lagoɔ 'ɣni -mnunɔda -tv na 'gbv.

2

Wa ka Pɔlv yibheli -Zezu tietienyo nya

¹ -Zu kugbua lɛ -mnva 'plta, 'in un -yo Banabasi 'sɔ yia -Zeluzalɛmv lumni, 'in un yia Titɔ 'wɔbhv, un -yo -mɔɔ yi 'yaa mni.

² 'In -Lago -slolua 'mi we 'klv 'gbv, un yia -mɔ mni. In -yo nyumaa 'yugalunya 'kadu 'dɛkpva gbelia 'wlu, -Lagɔgbv na gbaa -wa 'nia Zuifvɔ -yla, un ka we 'ji gba wa -yla. In 'ni 'yibha lubho un nva, 'in un mia nuda, we tv 'wɔ bhe. ³ 'In 'dɛbhie, na nɔnɔnyo Titɔ mia *Glekt nya, wa 'ni ɔ *kni 'wupa -gla nya. ⁴ -Mɔv bhla, yoyobhelia -tɔlva -wa -bhoo zlɛmɛ -aun lv 'wiemi, -maa 'yibha yaa ɔ *kni 'wɔpapie. Waa nyuma ni ka -aun lubho, wa 'ka -amɔaa 'dɛ -yla -tɔtɔe -Zezu

Klisi nyaa -aun -yolatattal, 'in wa 'ka -aun titee gal' wuwu lu. ⁵Nu, waa nyuma -man, -a 'ni wa 'wlu zo laslolu 'kienyii -kpa, 'in -Lago'gbu 'ka aun nyidi -tu gbuzonu nya.

⁶'In -wa mia leglizunyaa 'yugalunya 'kadi nya ni, -we wa -mia, we 'ni 'mi 'yliya 'wu -lu yabhlogbooo nya -mi, -we ka gbu -wa, -Lago'w yla nyumaa ku -yo, in nee, waa nyuma -man 'ni 'mi -yla gba -gla nya ni, in nu gbu -putu yabho le lu. ⁷'In, wa ka we yibheli nu, sa -Lago dia we 'gba Piel' 'wlu, 'in o gbaa Zuifu -yla -Lago'gbu, 'sa o dia 'mi we 'gba 'wlu, 'in na gbaa nyuma -wa 'nia Zuifu -yla -Lago'gbu. ⁸Nu, -Lago -o nua lubho, 'in o yia Piel' o tietienyo -zeli Zuifu nyidi, mo -bhlokpa de nua lubho, 'in o yi 'yaa -ami o tietienyo -zeli, nyuma -wa 'nia Zuifu nyidi. ⁹Nu, nyuma -yi *Zake, Sefasi* we -yo *Zaan, leglizunyaa 'yugalunya 'kadi nya, 'in 'nani -Lago nua 'mi 'wu, -maa ka we yibheli. 'In wa yia in -yo Banabasi kwee kpa. Sane sa -a bhlii weli -bhlo, -amii 'ka nyuma -wa 'nia Zuifu nyidi lubho nu, 'in wamii 'ka Zuifu nyidi lubho nu. ¹⁰Gbu yabhlogbooo wa yibhali -aun: wa nee -a 'na dlulu leglizunyaa bobabhanya 'wu -ni, 'mu -ami nua le dli weee nya.

Polu palu Piel' -yla gbu la Antiosugbe nokple

¹¹'In da Piel' nynie Antiosu, gbonyuu o nua le, in yia we o 'klusubha. ¹²Nu, da nyuma 'Zake tiea, -maa 'nia -slo nyini, -zugba Piel' -yo -Lagonyuma -wa 'nia Zuifu lia dabudu. 'In da -maa nynie, o yia wa nya lilie 'yigliheli, o yia wa gwevla. -We ka gbu -wa, Zuifu -Lagonyuma gva nyumaa kni 'wupapie 'wu, 'ma o soa. ¹³'In -amii -Lagobhelia Zuifu yia Piel' dli 'so -bhogbu lenu, 'in Banabasi 'degbolu yi 'yaa we lubho.

¹⁴Da in 'yia we -yo nu, wa'a kpa wa 'de tiklu -Lago'gbu gbuzonu solu, 'in in nee Piel' -yla nyumaa -zejila 'wue: «-Mi mi Zuifu nya, 'in -in yia -wa 'nia Zuifu, -maa lenugbu lenu, -in 'ni we Zuifu titee solu lenu. 'In sa -in mneni -in 'ka gba nyuma 'nia Zuifu, wa nu -gla nya Zuifu lenugbu lea?»

Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu ka nyuma tiklu -ze dluzovee 'gbu

¹⁵-Amia mia, Zuifu 'zayli -a -mia, -a 'ni gbonyuu -lenunya, -wa'a zua -Lago tite

* 2:9 PIEL.

'nujwe, wa nyidi. ¹⁶-Mu bhla, -a -yi we 'ji nu, -Lago'w yibheli nyume, nyume tiklu nya *Moizu titee 'nujwezovee 'gbu, nu, dluzovee -bhlogbooo -Zeu Klisi -guu gbu -wa. We 'gbu, -amii yi 'yaa -Zeu Klisi gbu -yogwuu, 'in -Lago 'ka -aun yibheli nyuma tiklu nya, -amii dluzovee Klisi 'wuu 'gbu. Nu, we 'ni titee 'nujwezovee gbu. Nu, -Lago 'na 'ka nyume yabhlogbooo yibheli nyume tiklu nya, titee 'nujwezovee 'gbu.

¹⁷'In, we -ka nu, tiklumie -Lago 'yliya 'wuu da -a mi -talda Klisi 'gbu, 'in -a -ka 'ya gbonyuu -lenunya nya -mi, -wa 'nia Zuifu 'bhisa, 'lee, Klisi paa nyuma 'kvayli wa nu gbonyuu le yi? -Innya! ¹⁸In 'yibha zlume in 'ka -mi tiklu -Lago 'yu, titee 'nujwezovee 'gbu, 'in in yia we 'bibhu. In -ka we lu lubhiti, -zugba na 'de in 'nia titee 'nujwezonyo 'wuu. ¹⁹Nu, we -ka tite -bhlo, mu -laa 'mi tlitlie, 'in we -ka -ami, in ka tli titee gbegbeu, 'in in 'ka 'yliyogada -tu -Lago'gbu. 'In in yia *su -gu tli Klisi nya. ²⁰'In, in -ka 'yliyogada -mi, we 'ni na de -ga 'masleen 'yliyo, nu, Klisi -gaa 'yliyo 'mi 'wu. Nu, -Lago' Yu ka na zekalte -slolu, 'in o yia o 'de wla na 'gbu, o dluzovee nya na ku -gaa -sleen da 'yliyo. ²¹Nu, in 'na 'ka -Lago' nanu daa gba -innya. We -ka nu, tite nu nyume tiklu -Lago 'yu, -zugba bhe Klisi tlia.

3

-Lago yibhelia nyuma, nyuma tiklu nya Klisi dluzovee 'gbu

¹Oo -Galasii -nyuma, -gwwutunya, nyoo -salu aun a? Wa 'ni da aun -Zeu Klisi *su -gu lakulve 'kluslolu vaa? ²Nu, gbu go -bhlo mia da, a 'pali we 'bigu. Zuzu 'Pupa a 'yia, tite 'nujwezovee 'gbu a yia o 'yi yaayu, -Lago'gbu a 'nua, a zua dli -guu gbu -wa yi? ³Sa amii -gu 'ka 'ya sa 'wutua? A ka -Lago'gbu gwedi -Lago' Zuzu nya, 'in a 'yibha a 'ka -sleen we 'wubha amii 'de tite nyaa? ⁴-We weee 'wu a 'plila, bhe -wa yi? -Innya, we 'ni mneni we 'ka bhe -ze. ⁵'In -Lago -ka o Zuzu aun 'nye, -zugba o nu gwedigbu le aun nyidi, amii titee 'nujwezovee gbu -wa yaayu, -Lago'gbu a 'nua 'in a zua dli -guu 'gbu, o nua we le yi?

-Lago' dluzonyo *Ablaamu
⁶Nu, *-Lagobhe nee *Ablaamu daac:

«Ɔ ka -Lago dli -gu zu.

Ɔ dlizuzvee 'gbu,

-Lago yia ɔ yibheli nyume tiklu nya.»

⁷ We 'gbu, a yibheli we 'ji nu, -wa zua -Lago dli -gu, ma -wa Ablaamu 'yuoyuaa 'debbie. ⁸ -Lagosebhe ka we gba, nu, nyuma -wa 'nia Zuifu, wa dlizuzvee 'gbu -Lago yia wa yibhelia nyuma tiklu nya, ɔ 'de 'yu. We 'gbu, -Lago yia Ablaamu -yla wee gbuzonu -muni gba pepe nu:

«'Nyu wa yia dudugu -nyuma weee laɲwnaa -na 'gbu.»

⁹ Ablaamu ka -Lagoo gbu -yɔɲwnu, 'in -Lago yia ɔ 'nyulaɲwna. 'Sa -bhloo 'de -wa weee ɲwnua -Lagoo gbu -yɔ, -Lago ɲwnaa wa 'nyula.

¹⁰ Nu, -wa weee zua titee 'nuɲwezuzvee dli -gu, me yia wa kpa. Nu, -Lagosebhe nee:

«-We weee mia celida -Lagoo titee 'sebbe 'wu,

-ɔ'ɔ zua we 'nuɲwe 'komuu, me yia ɔ kpa.»

¹¹ We mi 'ya gbuzonu nya, nu, nyume yabhlogbo 'ni mneni ɔ 'ka -mi tiklu -Lago 'yu titee 'nuɲwezuzvee 'gbu. Nu, -Lagosebhe nee:

«-Ɔ -Lago yibhelia nyume tiklu nya dlizuzvee 'gbu,

'yliyogagie -moo yia 'ya.»

¹² 'In tite'e 'bhu dlizuzvee -gbe. Nu, we mi 'ya celidac:

«-Ɔ zua titee lenugbu weee 'nuɲwe,

ɔ -tu we lenuda 'komuu,

'in ɔ 'ka 'yliyogagie 'yi.»

¹³ Klisi ka ɔ 'de meyoalatnyo -zeli -amuaa 'bigu, sanee 'sa ɔ zitia -aun 'wu titee me kwee. Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wue:

«Nyoo nyoo wa -ka bizi su 'wlu,

me mi ɔ -nu nya.»

¹⁴ Nu, sanee 'sa we nua, 'in 'nyulaɲwna -weli -Lago gbaa Ablaamu -yla, nyuma -wa 'nia Zuifu, wa 'ka we 'yi -Zezu Klisi 'gbu. 'In Zuzu -Lago gbaa ɔ 'ka wla, -a 'ka we 'yi dlizuzvee 'gbu.

Tite -yɔ -lu -we -Lago gbaa ɔ 'ka wla

¹⁵ Na bhelia, dudu -guv gbu yabhlo na yia da palta: we -ka nu, weli nyume 'kaa ti, ɔ -ka we ti sazonu sa, nyume yabhlogbo 'ni mneni ɔ 'ka -bha we lasali, 'in ɔ 'na 'ka we -gu -lu yabhlogboo pali. ¹⁶ Cun, -li -we -Lago 'kaa wla, ɔ ka we gba Ablaamu -yɔ ɔ 'yuoyu

-yla. 'In -Lagosebhe 'ni -gbae: «Ablaamu -yɔ ɔ 'yuoyua,» 'in -muv 'ka 'wlu nee nyuma duunu gbu wa gba, nu, -Lagosebhe nee sac: «-In -yɔ -na 'yuoyu,»

nyume yabhlogboo we saa 'ɲni, mo -wa Klisi. ¹⁷ -We in 'yibhaa in 'ka gba mu nu: -Lago ka weli ti Ablaamu -yla, 'in ɔ nee, -gu ɔ yia we 'yiligbea -kli. -Zuv 'wlu 'so -zu gbu -bhlo 'ya kugbua (430) 'plia, 'bhie, Moizu tite yia yi. -Muv 'ni mneni -muv 'ka weli -Lago tia -bhalasali, 'in -lu -Lago gbaa ɔ 'ka wla, we 'ni mneni we 'ka we lasa. ¹⁸ 'In we -ka nu, 'bu -we -Lago wlaa, titee solu wa yi we, -zugba we 'ni -lu -Lago gbaa ɔ 'ka wlaa solu 'bhu, 'in, -lu -we -Lago gbaa ɔ 'ka wla, mu -yɔ ɔ -slolua ɔ 'nanu Ablaamu -yla.

-We ka 'gbu -Lago yia tite pali

¹⁹ 'In lee -lu ka 'gbu -Lago yi tite pali nyuma -ytaa? Pali ɔ palta we, 'in da nyuma -saa ɔ dumagbu 'nuɲwe ɔ 'ka we -slolu. 'In we 'ka 'sa lenuda -tu tiklu, 'in Ablaamu 'yuoyu -ɔ ka 'gbu -Lago gbaa ɔ 'ka Ablaamu -lu 'nye, 'in -moo yiyibhla 'ka nyini. -Lago zua wee tite 'anzinya ɲwee, 'in 'anzinya yia Moizi 'wubhu 'kolu nya, -Lago -yɔ nyuma nyidi. ²⁰ Nu, kolu mia, nyuma 'so nyidi ɔ mia. 'In, -Lagoo 'debhlogboo: ɔ 'ni kolu -ka.

²¹ -Muv gbaa nu, -li -we -Lago gbaa ɔ 'ka wla, tite mi we -yotv nya yi? -Innya! We -ka nu, -Lago ka tite yabhlo pali, we mneni we 'ka nyuma 'yliyogagie 'nye, -zugba nyume mneni yaa ɔ 'ka nyume tiklu -ze -Lago 'yliya 'wu, titee 'nuɲwezuzvee solu. ²² We 'ni 'sa -mi, nu, -Lagosebhe nee, duduguli weee mi gbonyuuu tite zo. 'In -lu -we -Lago gbaa ɔ 'ka wla, nyuma -wa ɲwnua -Zezu gbu -yɔ, -maa 'ka we 'yi, wa dlizuzvee -Zezu Klisi -guv 'gbu.

²³ Da -Zezu Klisi dlizuzv bhla 'nia -slu nyini, -zugba -a mi -kaslucian nya tite kwee, wee dlizuzvee -Lago 'kaa -aun 'kluslolu we wuwue nya. ²⁴ Sanee 'sa, tite -zea -amuaa 'yliyozonyo tiklu, 'bhie, Klisi yia yi, 'in -a 'ka nyuma tiklu -ze -Lago 'yliya 'wu, ɔ dlizuzuzvee 'gbu. ²⁵ -Sleen, -Zezu Klisi dlizuzv bhla ka nyini 'gbu, -a 'ni 'masleen ɔ 'yliyozonyo -moni kwee -mi.

²⁶ Nu, a 'de weee mi -Lagoo 'yua nya -Zezu Klisi dlizuzuzvee 'gbu. ²⁷ Nu, amia weee -wa wa batizea Klisi 'wu, a ka Klisi 'wuwlu -ze. ²⁸ We 'gbu, -Lago 'yliya 'wu, 'wusisalida 'ni Zuifu -yɔ -wa 'nia Zuifu nyidi -mi, we 'ni

gali -yo nyuma -zɔnu nyidi -mi, 'in we 'ni nukpasi -yo 'ɲwɔni nyidi -mi. Nu, a 'dɛ weee -bhlo -Zezu Klisi 'wu. ²⁹A mi Klisu -nu nyaa 'gbu, a mi Ablaamuu 'yuoyua nya. 'Bɪ -Lago gbaa ɔ 'ka wla, 'yia a yia we.

4

Nu, -a 'ni 'maslɛɛn gali, -Lagoɔ 'yua -a -mta

¹-We in 'yibhaa in 'ka gba mu ni: 'bilinyo -ka -slɔ 'yislɔkpilɛ nya -mi, 'wusisalida 'ni ɔ -yo gaylo nyidi -mi, 'in -zugba mɔ -wa wee 'bɪ weee -kanyɔ. ²Nu, nyuma -wa zua ɔ, 'in -wa zua ɔ -li 'ylyiyo, ɔ mi wa kwɛɛ tiklu, 'in bhla -we ɔ dide 'paa ɲwɛɛ, 'in we nynia. ³Nu, 'sa -bhloo 'dɛ we mia -amɪaa -nu nya. Da -a mia zlumɛ 'yislɔkpilɛ 'bhisa, -a mi dɔdɔgɔvɔ 'titenyaa gali nya. ⁴'In, bhla -we -Lago zua, da we nynia 'cɛ, ɔ yia ɔ 'Yu yoo 'pa. 'ɲwɔnɔ gwalia ɔ, 'in ɔ yia Zuifovɔ titee zɔnyumɛ -zɛ. ⁵'In -wa mia tite zɔ, ɔ 'ka wa 'wuziti. Sanɛɛ 'sa ɔ 'kaa -aun -Lagoɔ 'yua -zɛli.

⁶-Lago 'ka we -slolu a mi ɔ 'yua nyaa 'gbu, ɔ yia ɔ 'Yuu Zuzu yoo 'pa -amɪaa dibhe 'wu, Zuzu -ɔ kpɪa 'wu: «Aba* , 'oo Dide!» ⁷We 'gbu, -in 'ni 'maslɛɛn gaylo, nu, -Lagoɔ 'yu -in -mta. 'In -in mi ɔ 'yu nyaa 'gbu ni, -in mi 'ya 'bilinyo nya -Lagoɔ 'nanu sɔlu.

Pɔlvɔ lva dli -Galasii -nyumaa 'gbu

⁸Zlumɛ a -yo -Lago 'ni wɛli -ka, -zugba a mi bublii gali nya, 'in -mɔvɔnya 'ni -Lago -zɔnu nya -mi. ⁹'In -slɛɛn a -yi -Lago, -we in 'kaa gba mu -wa nu, -Lago -yi aun. Dɔdɔgɔvɔ 'titenya, -we 'nia 'tite 'wu -ka, 'in -we 'na 'kaa aun -lu yabhlogbɔɔ -yla lɛnu, sa a bhiti 'ya lv -mɔvɔ zaa? Sa a 'yibha a 'ka 'ya -mɔvɔ gali -zea? ¹⁰'Yli klaa, 'cɔvɔ klaa, bhla klaa, -we -yo -zv tɔlvaa 'nuɲwɛzɔvɛ -wa amɪaa -yɔkpagbu. ¹¹Amɪaa 'gbu na nua nyano: lubho weee in nua amɪaa 'gbu, bhe we yia 'wɔtvɔ yi?

¹²Na bhelia, amia na bhuhhoe, a -mi 'mi 'bhisa, -we ka gbu -wa, -ami ka na 'dɛ nu amia 'bhisa titee gbɛgbɛun. 'In a 'ni 'mi gbunyu yabhlogbɔɔ -yla lɛnu, da in mia amɪaa -gbɛ. ¹³'In -we nua lɛ, 'in in yia zlumɛ amɪaa -gbɛ -tv, 'in in yia aun -yla -Lagoɔgbu gba, a -yi we. Gu in kaa -yɔɔ gbu -wa. ¹⁴Na guzu -nu mi laylagbu nya amɪaa -nu nya,

* 4:6 Zuifɔwɛli -wa. We ji -wa: «-Baba».

'in a 'ni 'mi 'wɔnyɛ, 'in a 'ni 'mi kwɛɛ -sa. Nu, -Lagoɔ 'anzi yabhlo 'bhisa a kpaa 'mi, -Zezu Klisi 'degbolu 'bhisa. ¹⁵Da amɪaa zlumɛ 'mɔna -tɔlvɔa? -We in 'kaa gba amɪaa daa mu -wa nu, we -ka yaa 'yli wa sa -mɔ, -zugba a ka -mɔ amɪaa 'yli -sa, a ka 'mi we yoo 'nyɛ! ¹⁶'Lee, gbuzɔnɔgbu na gbaa da aun -yla, we 'gbu in yia amɪaa tonyumɛ -zɛ -slɛɛn yi?

¹⁷Waa nyuma -wa nynia aun -yɔla, wa 'ni amɪaa zekali sazɔnu sa. Wa 'yibha wa 'ka aun 'mi 'bɪ -sa, 'in a 'ka wa 'bibholu we gbu -wa. ¹⁸Cun, gbuzɔnu -wa, nyumaa zekalie -ka aun ye sazɔnu sa, mu nania 'yli. We -zɛ dli -zɔnu nya. A nu we lɛ bhla weee nya, we 'na -zɛli na 'yibadi -bhlogbɔɔ -ni. ¹⁹Na 'yua, amɪaa 'gbu in mi 'yaa da siada lv, nɛɛ ɲwɔnɔ -bho luzi, mɔ. 'In in mi 'sa sada tiklu, 'in Klisi 'ka aun 'wɔladuli, 'in a 'ka Klisi 'wɔwɔlv -zɛ kpɛɛn kpɛɛn. ²⁰Nu, in 'yibha in 'ka bhla -mɔni nya aun kwesi -mi, in 'ka aun -yla gba sɔ -putu lv. -We in 'kaa lɛnu -slɛɛn, in 'ni we -yi. Amɪaa 'gbu dlɔlvɛ mia da 'mi -yo.

*Agaa -yo *Salaa gbuu 'wɔpaligbu

²¹A gba -slɔ we 'mi -yla, amia -wa 'yibhaa a 'ka Moizu tite 'nuɲwɛ zv, -we wee tite -minu 'sebhe gbaa, a'a 'nu wee? ²²Nu, we mi cɛlida we 'wɔɛ, Ablaamu 'yi nukpasuyua 'sɔ. 'Yabhlo ɔ -yo gaylonɲwɔnɔ *Agaa gwalia, 'in -gɔvɔ ɔ -yo nyumɛzɔnuɲwɔnɔ *Sala gwalia. ²³Nu, 'yu ɔ -yo gaylonɲwɔnɔ Agaa gwalia, nyumaa dɔmɔmagbu sɔlv wa gwalia -mɔɔ. 'In -ɔ ɔ -yo nyumɛzɔnuɲwɔnɔ gwalia, wɛli -Lago wlaa, we sɔlv wa gwalia -mɔɔ. ²⁴Wee gbuu 'wɔpaligbu -minu 'ji -tɔ 'wu, waa 'ɲwɔni 'sɔ -manɔ 'wɔsuslɔlvɛ gbu 'sɔ wa slɔlua. We tianɔ mia, *'wɔsuslɔlvɛ -we -Lago -yo Ablaamu -yo *'izlaɛlɛnyuma nua lɛ -gɔgɔ wa laa *Sinaii 'wlu, we yli -wa Agaa, wee 'wɔsuslɔlvɛ tite nua nyuma galu 'wu. ²⁵Nu, Agaa mia, mɔ -wa Sinaii -gɔgɔ Alabii -dɔvɔ -gv. Mɔ -wa dɔvɔ -minɔ -gvu -Zeluzalɛmɔgbɛ, -we ka gbu -wa, we -yo we 'yua weee mi gali nya. ²⁶Nu, yalu -Zeluzalɛmɔ mia, mu -wa -Zeluzalɛmɔ -we 'nia gaylo nya -mi, 'in mu -wa -amɪaa 'nyaa.

²⁷Nu, we mi cɛlida -Lagoɛbhe 'wɔɛ: «Gblɔtonɲwɔnɔ, a li 'mɔna! Ama 'nia 'yugwaltee kuu 'cɔnvɛɛ 'ji -yi, a 'kpi 'wu 'mɔna nya! Nu, 'wɔnyɛɲwɔnɔ yua yia 'wɔzumania,

wa 'ka 'wuyibharjwnoo 'yua 'wuzi.»

²⁸ 'In amia, na bhelia, welɩ -Lago wlaa amia mia we -gvu 'yua nya, *izaki 'bhisa.

²⁹ Zlume, 'yu wa gwalia nyumaa dumagbvu solv, mo palta -o wa gwalia -Lagoo Zuzuu solv 'klyiye 'wv. 'In 'sa -bhloo 'de we mia desleen nuda. ³⁰ 'In -Lagosebhe nee lea? We nee:

«-In vu gaylojwno -yo o 'yu.

Nu, gaylojwnoo 'yu -yo nyumezoojwnoo 'yu

'ni mneni wa 'ka wa didee 'bi dlili.»

³¹ We 'gbv, na bhelia, -amia 'ni gaylojwnoo yua, nyumezoojwnoo 'yua -a -mia.

5

-Zezu Klisi ka -aun gaylo -flii -sa

¹ Klisi ka -aun gaylo -flii -sa, 'in -a 'ka -amiaa 'de -yla -mi sazoo sa. A -tv -muv solv gege, 'in a zv amiaa 'de 'ylyio, a yi 'ya gal -ze lv.

² A yla, -amɩ Pɔlv nee aun -ylae: wa -ka aun *kni 'wupa, a 'ka -mi tiklu -Lago 'yu nu, -zugba Klisi 'ni -lu yabhlogboo nya -mi amiaa -nv nya. ³ In nee 'ya aun -yla -tapae, nyoo nyoo -ka kni pla, o zu tite weee 'nujwe -gla nya. ⁴ Amia -wa 'yibhaa -Lago yibheli aun nyuma tiklu nya titee solv, a -yo Klisi ka 'wudo. 'In -Lagoo 'nani ka aun 'wubo. ⁵ Nu, we -ka -amia, -Lago -a dia dli 'wv, mo yia -aun yibhelia nyuma tiklu nya o 'de 'yu, 'in 'mv -a mia wuda, -Lagoo Zuzuu 'tite -we nva -amiaa dluzove 'wv lubho, we nya. ⁶ Nu, -Zezu Klisi 'wv, -in 'ka kni 'wv -mioo, -in 'ni kni 'wv -mioo, -muv 'ni gbu yabhlogboo. Nu, -we nania 'yli, mv -wa dluzove -we nva gbu le nyumee zekalie nya.

A 'na 'bhitili gaylo 'wv lv -ni

⁷ A ka -gwagwie gwedi 'nanuv, nyoo yomanu amiaa bhv 'wv, nu, a 'na zolv gbuzoo 'nujwe -nia? ⁸ -We wa gbaa aun -yla, 'in wa yia aun lu, -Lago -o laa aun, we 'nia o -gbe 'bhv. ⁹ Lee, wa'a gba da «*Goo -sele wa palia 'flood 'pue weee -yo, mv yilua wee?» ¹⁰ -Ami mia, Nyumaa -Kanyo 'wv, na dli mi aun -gv nu, amia 'na 'ka 'wlukuvon lapopalie -putu 'yi. 'In nyumee -o -ka amiaa 'wlv -nyumoo, -Lago yia o -kaslv 'wupaa.

¹¹ We -ka -ami, na bhelia, we -ka knuplagv in mi yaa gbada gbuzoo sa, lee ka 'gbv wa pa 'mi 'klyiye 'wva? We -ka yaa 'sa -mi, -zugba, Klisu su -gv thligbv in mia

gbada, we 'na 'ka nyume yabhlogboo 'cedlv -la. ¹² Nu, -wa nva amiaa dli zo bidi -bidi bidi, wa lelɩ 'ya wa 'de!

¹³ Na bhelia, amiaa 'de -yla -tutvee 'gbv -Lago yia aun la. A 'na 'ylyigbeli we -gv, 'in a 'ka amiaa yicee lenvgbv lenv -ni. Nu, a nonnv lubho -yla zekalidli nya. ¹⁴ Nu, weli gv -bhlo ni nukple tite weee 'bhaa 'wlv:

«-In -kalt -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

¹⁵ Nu, -fliinuma 'bhisa, a -ka mumnuda -mi, a -ka lenvonnuda -mi, a zv amiaa 'de 'ylyio, a yi amiaa 'dee klu lasa.

Zuzu 'Pupa -gali aun 'yu

¹⁶ In nee aun -ylae: a no -Lagoo Zuzuu solv, a yi 'masleen amiaa yicee dlwonynigbv lenv. ¹⁷ Nu, -amiaa yicee dlwonynigbv -yo -Lagoo Zuzu 'ni weli -bhlo -ka, 'in -Lagoo Zuzu -yo -amiaa yicee dlwonynigbv 'ni weli -bhlo -ka. Nu, -yo we mummia, 'in -we a 'yibhaa a 'ka lenv, a yi we lenve kweyomneni. ¹⁸ We -ka nu, -Lagoo Zuzu -gali aun 'yu, -zugba a 'ni 'masleen tite zo -mi, 'in we 'ni 'masleen aun njwezi.

¹⁹ 'In -a -yi -amiaa 'dee yicee lenvgbv, -we -wa: mutni klaa, pvnplagbv klaa, we -yo gbonyuu weee lenve, ²⁰ yoyolago weee bubue, -dlabhaa lenve, nyuma 'wvnynyemie, -zlesasie, zenyinunve, 'cepapie, -yomumnie, zva 'wodidie, gwepapie -pue njwee, ²¹ nyume -putuu -luu dli 'wvnyinyie, nv nyumee 'bhahue, nyugbalilie, 'in we -yo we 'wovlv -gbv talvaa lenve. In ka we gbu aun -yla gba tua, 'in 'mv na gbaa -sleen da aun -yla: nyuma -wa nu 'saa, -maa 'na 'ka *-Lagoo nyumaa 'wlvapilte 'wv 'bi 'yi.

²² Nu, zvoojvgbv bhva -Lagoo Zuzuu -gbe, mv nu: zekalidli, 'muvnadli, 'wvtutve -dloo, dlitie, gbu -zoojv lenve, dli -zoojv -kakte -yo weli -gvtutve, ²³ dli -dloo -kakte, we -yo 'dee dli lakpakpie 'so. Tite'e -solv -muv weee -yo 'wv. ²⁴ -Wa mia [-Zezu] Klisu -nv nya, wa yicee -yokpagbv -yo we dlwonynigbv, wa ka we lakolv *su -gv. ²⁵ -Lagoo Zuzu ka -aun 'ylyiogagie 'nyee 'gbv, -a no 'ya oo Zuzuu solv. ²⁶ -A 'na 'yylimani -amiaa 'de -ni, -a 'na lilali 'cedlv -ni, -a 'na nonnv zenyi -gbe -ni.

6

A sisali 'wv amiaa -yogbv 'gba nya

¹ Na bhelia, we -ka nu, nyume yabhlo ka gbonyuu lubbhili, amia -wa nɔa -Lagoo Zuzu sɔb, a 'slamanɔ ɔ 'wu -Lagoo 'yloogbɔ. 'In a nu we le dli -dlɔɔ nya. A zu amiaa 'de 'yliyɔ, amia yi 'ya laylagbu lubbhili. ² A sɔsɔl 'wu amiaa -yɔgbu 'gba nya. A -ka 'sa nu, -zugba Klisu tite a bhelia 'yli. ³ We -ka nu, nyume yabhlo pɔpɔl 'wlukun la nu, ɔ mi nyume 'kadu nya, 'in -zugba ɔ 'ni -lu yabhlogbɔ nya -mi ni, ɔ 'degbolu ɔ nva -dawli 'wu. ⁴ Nu, nyume -ɔ -ka -mi, ɔ bhli ɔ 'deɛ lenvgbu 'yliyɔ la, 'in -we ɔ nva le, we -ka 'ylinanɔ ni, ɔ -ka ɔ 'de 'ylimania yi we 'wu, we -ze ɔ 'debhlogbɔ -yla, ɔ 'na palɔ ɔ 'de nyume -putu 'wu -ni. ⁵ 'In nyume -ɔ -ka -mi, mɔ 'kaa ɔ 'deɛ 'gba 'wɔbhu.

⁶ Nyume -ɔ wa slolua -Lagoweli, ɔ zɔzɔnnya mia, ɔ 'nye we tɔlva nyume -ɔ slolua we ɔ.

⁷ A 'na nɔnɔ amiaa 'de -dawli 'wu -ni: nyume 'e palɔ -Lago gla. -We ka gbv -wa, -we nyume glva, we 'ya ɔ yia 'kwa. ⁸ -We nania nyumeɛ yice dudu, ɔ -ka we gbv, tɔtɔle 'nia bhloluda -ka, 'mu ɔ yia 'kwa. 'In, we -ka nu, -we nania -Lagoo Zuzu dudu, 'mu ɔ gbv, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu ɔ yia 'kwa. ⁹ -A 'na sialɔ gbuzɔnɔ lenve 'wu -ni. We -ka nu, 'kva 'ni -aun 'yililawla, bhla -zɔnɔ yia yia, 'in -lu -a glva, -a 'ka we 'ya 'kwa. ¹⁰ We -ka 'sa -mi, da -a kaa bhla, -a nu nyuma weee -yla gbuzɔnɔ le. -Amiaa bhelia -wa zva -Zezu Klisi dli -gv, ma -yla -a 'kaa we lenv tia.

'Dizoweli 'wɔbhlolunv -yɔ fusaweli

¹¹ A yla 'sebhɛɛ 'ya 'kadɔ -muni, na 'deɛ sɔ nya in cɛtia da we aun 'wu.

¹² Nyuma -wa 'yibhaa a pla kni -gla nya, -wa 'yibhaa wa 'yi wa -yɔ gbv weee lenvda, ma -wa. Nu, wa 'yibha tɛin wa 'na 'palɔ wa 'klyie 'wu, Klisu suu 'gbv -ni. ¹³ Nu, waa nyuma -wa dia kni la, wa 'degbolu'u zu tite 'nɔɔwɛ. 'In wa 'yibha a pla kni, wa 'ka wa 'de 'ylimanɔ nu, wa ka aun 'bɔ ku -yɔtɔ. ¹⁴ We -ka -ami, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu sugɔtlile -bhlogbɔɔ 'gbv na ylimania na 'de. Nu, wee suu 'gbv duduguli yia tli na gbegebɛn. 'In -ami yia tli dudugulii gbegebɛn. ¹⁵ Nyume 'ka kni 'wu -mioo, nyume 'ni kni 'wu -mioo, -muv 'ni gbv. Nu, -we nania 'yli, mu -wa, nyume -ze nyume lolu.

¹⁶ -Wa weee nɔa na gbvsloluweli -muni -gv, -Lagoo 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ -yɔ ɔ nyazidli -mi wa -gv, 'in we -mi 'ya -Lagoo Izlaelnyuma weee* -nu nya.

¹⁷ Bhla -we yia yia, nyume yabhlogbɔɔ 'na sialɔ 'masleen 'mi -ni. -We ka gbv -wa, 'kpakɔnnya mia da na ku -yɔ, mu slolua nu, -Zezu -nu in -mia.

¹⁸ Na bhelia, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi njwana aun 'nyu la. -Amen!

* 6:16 We ji -wa: -Lagonyuma tikli.

'Sebhe Pɔlv 'paa Efezi -nyuma yoo
 -Lagonyuma mia Efezigbe nukple, 'ma
 *Pɔlv 'paa 'sebhɛ ni yoo. ɔ mi -kaslv 'wv
 *Wlɔmv, 'bhie ɔ yia wee 'sebhɛ ni cɛlt. ɔ nɛɛ
 we 'wv nu, -Lagonyuma weee -bhlo, we 'dɛɛ
 'gbv wa kikalɩ zɛ.

Fɔsawɛlt

¹ Amia -Lagonyuma mia Efezigbe nukple,
 -wa zva -Zezu *Klisi dli -gv, -amɩ Pɔlv -zea
 -Lagoo dvmagbv nya -Zezu Klisi *tietienyo,
 -amɩ cɛlt da an 'wv.

² Nu, -amɩaa Dide -Lagoo -yo Nyumaa -
 Kanyo -Zezu Klisi ɣwna an 'nyu la, 'in wa
 'nye an 'wotɔtve -dlɔɔ.

-Lagoo ka -an zɔzɔnv 'nye -Zezu Klisi 'wv
³ -A -mnunɩ -amɩaa -Kanyo -Zezu Klisi
 Dide -Lagoo 'ɣni! ɔ ka -an 'nyulajwna
 Zuzu 'Pɔpaa 'nyulajwnie weee nya, -mɔ
 yalɩ 'pɩpɩ Klisi 'wv. ⁴ Nu, dudvɔ lalalɛ 'yu
 -Lagoo ka -bha -an -sa, -a 'ka ɔ -nv -zɛ
 Klisi 'wv. 'In -a 'ka -mɔwlvda -tv, -zugba
 gbvnyuu yabhlogbɔɔ 'nɩ -an kweyli -mɩ ɔ
 'yliya 'wv.

-Lagoo -kalɩ -amɩaa zɛɛ 'gbv, ⁵ ɔ yia 'cun gba
 nu, ɔ 'ka ɔ 'yua -an 'wɔnv -Zezu Klisi 'wv.
 Nu, ɔ zɔzɔnv 'wv, -we ɔ 'yibhaa, mv mia dɛ.
⁶ We 'gbv -a -mnunɩ -Lagoo 'ɣni bhabha, ɔ
 'nanɩ 'kadv 'gbv. Dli weee nya ɔ nyɛa -an
 we, ɔ duma yuu 'ɣni nya. ⁷ Nu, -Zezuu 'pɩn
 zɩtia -an 'wv, 'in -Lagoo yia -amɩaa -yɔgbv
 'wvtɩ. Sanɛɛ 'sa -Lagoo -slolua ɔ 'nanu 'ylilo,
⁸ wee 'nanɩ -we ɔ nva -an 'wv bhabha, mv
 -wa nu, ɔ ka -an gbvɩlo -yɔ 'ylimnee weee
 'nye. ⁹ ɔ dli da -gbv mia zizeda, ɔ ka we -an
 'kluslolu. 'In ɔ ka 'cun gba nu, ɔ 'yibha ɔ 'ka
 we gbalɩ Klisi 'wv. ¹⁰ Wee gbv -Lagoo gbaa, ɔ
 'ka we lɛnv gbalɩ, bhlanya -mnu bhɩalida,
 mv -wa nu, ɔ 'ka yalɩ -lu weee -yɔ dudv -gv -
 lu weee 'wlvugwlvɩ. 'In Klisi 'dehbhlogbɔɔ
 'ka we 'wlvɩpɩnyo -zɛ.

¹¹ -A -yɔ Klisi 'wɔsuslvluɛ 'gbv, 'pɔpvɛ
 ka gbv -Lagoo gbaa, -a ka -amɩaa -nv 'yɩ. Nu, -
 Lagoo ka 'cun -bha -an -sa, gbv ɔ 'kaa lɛnv, we
 sɔlv. Cun, gbv -we ɔ gbaa 'in -we ɔ 'yibhaa,
 ɔ ka -lu weee lɛnv, we sɔlv. ¹² Nu, -amɩa dia
 Klisi dli 'wv tia, -a 'ylimanɩ -Lagoo 'ɣni! We
 'gbv -Lagoo yia -bha -an -sa.

¹³ Amia 'ya, gbvzɔnv -wɛlt -we amɩa pulva
 yukwli, -Lagobv -we 'nye an 'pɔpvɛ, we

'gbv a ka Klisi dli -gv zv. 'In -Lagoo yia amɩaa
 yibhelida zv, Zuzu 'Pɔpa ka gbv ɔ gbaa nya,
 'in ɔ yia we an 'nye. ¹⁴ Zuzɔnvnya -Lagoo
 dia la ɔ nyumaa -nv nya, Zuzu 'Pɔpa -wa
 we tianv, 'in mv temania -amɩaa dli la nu,
 -amɩaa 'wɔztɩɛ -ka gba, 'in -a yia wee -li -
 mɩnɩ. Nu, -a -mɩnɩ -Lagoo 'ɣni 'kadu we
 'gbv!

Pɔlv bhubhoɛa -Lagoo Efezi -
 Lagonyumaa 'gbv

¹⁵ We 'dɛ weee 'gbv, sa a zva Nyumaa -
 Kanyo -Zezu dli -gv, 'in a -kala -Lagonyuma
 weee zɛ, -amɩ ka 'ya -mvv 'nvv 'gbv, ¹⁶ na paa
 -Lagoo fuo 'kɔmvv, amɩaa 'ɣni nya. 'In in -
 ka -Lagoo bhubhoɛa -mɩ, 'in na paa an dli
 -gv. ¹⁷ 'In -we na yibhalɩ -amɩaa -Kanyo -
 Zezu Klisi 'ɣnumɩ -Dide -Lagoo mv ni: nu,
 ɔ 'nye an gbvɩlo -Zuzu, we 'ka -Lagoo an
 'kluslolu, 'in a 'ka ɔ yibheli sazɔnv sa. ¹⁸ ɔ
 -kalɩ amɩaa dli 'wv ɔ zɩ 'ka -mɔ slo. 'In -
 we a dia dli 'wv, -we ka 'gbv ɔ yia an la,
 a 'ka we 'wɔlanu. 'In zuzɔnvnya ɔ nyɛa ɔ
 -mɔwlvnya, a 'ka we 'ylilo 'kadu yibheli. ¹⁹ -
 Lagoo na bhubhoɛa, 'in -amɩa zva Klisi dli -
 gv, -gbloɔ -yɔtɩɛ 'kadu -Lagoo dia la -amɩa
 -Lagonyumaa -nv nya, a 'ka we yibheli. 'In
 wee 'tɩɛ ɔɔ -Lagoo -slolua 'kva 'tɩɛ weee nya,
²⁰ da ɔ 'bhua Klisi 'wv tɩtɩɛ lv, 'in ɔ yia ɔ
 ladɩ ɔ lilisɔlv -mɔ yalɩ 'pɩpɩ. ²¹ Nu, yalɩ 'tɩɛ
 weee -gv, se weee -gv, ɣwɛzilo weee -gv,
 nyumaa 'wlvɩpɩɛ weee -gv, we -yɔ 'ɣnɔ
 'ɣni wa 'kaa la da, dudv -mɩnɩ -yɔ dudv 'ka
 'yaa yi -gv, Klisi pɩla we 'dɛ weee 'wlv la.
²² -Lagoo ka -lu weee Klisi bhv zɔ lapalɩ. 'In ɔ
 yia ɔ 'yilgbeli *Leglizu 'yugalnyo 'kadu nya.
 Leglizu -kpabhiee 'wlv Klisi -mia, ²³ *Leglizu
 -wa Klisi ku -kpabhie. 'Mv ɔ yea kɛkɛ, 'in,
 -Lagoo lala -li weee ɔ Klisi ye 'yaa.

2

-A ka tɩtɩɛ lv 'wɔsɔ, 'in -a yia
 'yliyogagɩ 'yɩ

¹ Zlɩmɛ a ka 'yliyogaa -tɩtɩɛ tɩ, amɩaa gbv
 -mɩmɩnɔɛ -yɔ amɩaa gbvnyii 'gbv. ² Wee
 dudv -mɩnɩ -gvv lɛnvgbv 'nyii a nva lɛ zlɩmɛ.
 'Tɩɛ 'nyii -kanyo mia yalɩ -yɔ dudv 'sɔ
 nyɩɩ, 'mɔ a zva 'nvɣwe. Nyuma -wa'a zva
 -Lagoo 'nvɣwe, wee zuzu mɩ 'yaa -slɛn da
 wa 'wv lubhonvda. ³ -Amɩa weee mɩ 'ya
 zlɩmɛ nyuma -manɩ 'bhisa. -Amɩaa yɩɛɛ
 dɩwɔnyɩgbv 'cunnya -a nva lɛ. 'In -a nva
 -amɩaa yɩɛ -yɔ -amɩaa 'wlvkɔv lapɔpalɩ

'nyiii dvmagbu le. 'Sa -bhloo 'de -amta miaa 'gbu, -a yi 'yaa -Lagoo 'ce zo 'pluha nyuma tɔlua 'bhisa.

⁴In, -Lagoo nyazidli 'yli, 'in ɔ -kalti -amtaaa ze bhahba. ⁵We 'deɛ 'gbu, da -a tlia 'yliyoga tɔltie gbunya mnɔmnɔe lu, 'in -Lago yia -aun 'yliyogagie 'nye Klisi nya. Cɔn, -Lagoo 'nanu 'gbu a yia 'pu. ⁶-A mi -Zezu Klisi 'wuu 'gbu, -Lago yia -a -yo ɔ 'so 'wobhu tɔltie lu. 'In ɔ yia ɔ -yo -aun 'so -mɔ yali 'pɔpɔ ladi. ⁷Zuzonu -we -Lago nua -aun -yla le -Zezu Klisi 'wu, -we ka 'gbu ɔ yi 'saa nu, mu -wa nu: ɔ 'nani 'kadu ka 'ɲnumnie 'nia bhloluda -ka, ɔ 'yibha ɔ 'ka we 'yli -sɔlu -zu weee yia yiaa -nu nya. ⁸Nu, -Lagoo 'nanu 'gbu a yia 'pu, amiaa dɔzuzue -yo. Wee 'pɔpɔe 'e 'bhu amiaa -gbe, -Lagoo wlawalu -wa. ⁹Wee 'pɔpɔe 'e 'bhu amiaa 'deɛ lenugbuu -gbe. We 'gbu, nyume yabhogbɔo 'na 'ylimani ɔ 'de -ni. ¹⁰Nu, -Lago nua -aun le, 'in mɔ -laa -aun la -Zezu Klisi 'wu, gbuzonu -gbunya lenvee 'gbu. 'In wee gbuzonu -gbunya mia, -Lago ka we lamnazi pepe, -a 'ka we lenu 'gbu.

-A mi nyuma -bhlo nya Klisi 'wu

¹¹Nu, amiaa -mumi -kwikwi cɔn mia, a ligbe we! A 'ni *Zuifu tɔn nya -mi. 'In Zuifu laa aun «nyuma -wa 'ni kni 'wu -mu». 'In wa laa wa 'de «kni 'wu -nyuma», nyumeɛ sɔ ka wa kni 'wu 'paa 'gbu. ¹²We bhla a 'ni Klisi -yi, a mi 'lakpanya nya, 'in -Lagoo nyuma ɔ -saa -bha, a 'ni wa glaa -mi. Welinya -we -Lago -yo ɔ nyuma bhla, -lu ɔ 'kaa wa 'nye -gu, amiaa -nu 'ni we lu -mi. A 'ni dli 'wudu -lu -ka, 'in a 'ni -Lago -yi dɔdɔgu. ¹³In -sɔlɛn, -Zezu Klisi 'wu -mumiee 'gbu, amia -tɔlɔla zɔme -Lago -yo la, -Zezuu 'pɔn ka aun ɔ -yo behi.

¹⁴Nu, Klisi de -wa -amiaa 'wɔtɔtɔe -dɔɔ. Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu, 'ma ɔ -zɛlia nyume -bhlo. ɔ wɔla ɔ ku tɔltie -yla, 'suo -we sisalia wa -yo, 'in we nua wa tɔnyuma 'wu, ɔ yia we -wɔ, ¹⁵'in ɔ yia Zuifu tite -yo we -gba -yo we lenu sɔ lamummi. 'In ɔ yia wa 'de 'sɔ nyume lɔlu -bhlo -zɛli ɔ 'de 'wu. Sanɛɛ 'sa ɔ zɔa 'wɔtɔtɔe -dɔɔ wa nyidi. ¹⁶Klisi *su -gu tɔltie nya ɔ -zɛlia waa nyumaa -zakpa 'sɔ nyume -bhlogbɔo, 'in ɔ yia wa -yo -Lago 'wɔsulɔlu, ɔ yia 'wɔnyenyenie lasa. ¹⁷Amia -wa 'nia Zuifu, -wa -tɔlɔla zɔme -Lago -yo la, 'in -wa -wa -Zuifu, -wa cupaa -Lago -yo, sanɛɛ 'sa Klisi yia, 'in ɔ yia aun -yla 'wɔtɔtɔe -dɔɔ wɛli -zɔnu gba. ¹⁸Nu, ɔ Klisi 'gbu, -a

'de weee, Zuifu -yo -wa 'nia Zuifu, -a mneni -a 'ka Dide -Lago 'yu 'yiligbe, -Lagoo Zuzu -bhlogbɔo nya.

¹⁹We 'gbu, amia 'nia Zuifu, a 'ni -sɔlɛn 'lakpanya, a 'ni 'plɔplɔnya, nu, -Lagoo -mɔwɔnyumaa bhelia a -mia -sɔlɛn, 'in a mia -Lagoo zɔyali -nyuma nya. ²⁰-Budu -we ka gwe mia -Zezuu tietienya -yo *-Lagogbuu -falpanya nya, 'mu a -mia. 'In -Zezu Klisi 'de mia we gwɔgwɔ 'yli -tɔkpa -zɔnu nya. ²¹Wee -budu wa mia 'subhada, mɔ temania we da weee la, mɔ nua we le, 'in we -klu tɔlɔmania, 'in we zɛa -mɔwɔlu -budu 'kadu, Jelitape 'wu. ²²A -yo Klisi 'wɔsulɔlu 'wu, amia mi 'ya -budu wa subhaa lu. Wee -budu -we zɔ -Lago dɔla la ɔ Zuzu nya, 'in a -yo amiaa bhelia -tɔlua weee 'ka we -ze.

3

Lubho -we Pɔlu 'kaa nu -wa 'nia Zuifu nyidi

¹We 'gbu, -ami *Pɔlu -wa -Zezu Klisi -kasɔnyume amia -wa 'nia Zuifu 'gbu, -ami na bhuhoea da -Lago.

²-Lagoo 'nani nya, lubho ɔ gbaa in nu amiaa 'gbu, a ka we 'di 'nu gbuzonu sa. ³-Lago ka na 'yli -blo 'yilikakie 'wu, ɔ gbu mia zizeda, ɔ 'ka 'mi we 'kluslolu. ('In ka 'cɔn wɛli ya 'sɔle cɛli we 'gbu. ⁴'In a -ka we zɛlɔda -mi, a 'ka we 'jiyibheli nu, Klisi gbu mia zizeda -de 'wu na nu we laa, -de 'in 'nu we 'wɔlaa!) ⁵-Lago 'ni zɔme zizegbu -muni -amiaa dukpasɔ 'kluslolu. Nu, ɔ ka -sɔlɛn we -Zezuu tietienyaa -mɔwɔlɔnu -yo -Lagogbuu -falpanya 'kluslolu ɔ Zuzu nya. ⁶Wee zizegbu nu: -Lagogbuu 'gbu, -wa 'nia Zuifu, wa -yo Zuifu 'sɔ ka ku -bhlo -zɛ. 'In -lu -Lago zɔla ya, 'yia wa -yo Zuifu yia we dabudu. 'In -lu -we -Lago gbaa ɔ 'ka wa 'nye -Zezu Klisi 'wu, 'yia wamɔ yi 'yaa we.

⁷-Lago ka 'mi ɔ 'nani 'wɔnu, 'in ɔ yi 'saa 'mi -Lagogbuu lubhonnyo 'wɔnu ɔ 'tite nya. ⁸Nu, -ami -wa -Lagonyuma weee 'kienyile. 'In -Lago yia 'mi 'nani ni 'wɔnu, nu, in gba Klisi 'ɲnumnie -we -tɔa 'wuu gbu, -wa 'nia Zuifu -yla. ⁹Sa -Lago nua ɔ zizegbu le, -ami yia we nyuma weee 'kluslɔlu vaa. -Lago -laa -lu weee la, 'in ɔ yia gbu -muni zizeda ti ɔ 'de 'wu pepe -zu duun nya. ¹⁰'In -sɔlɛn, *Legliu gbegbeɛn, se -yo 'titeɛ -cian mia yali, -maa 'kaa -Lagoo gbuyilo yibheli. Wee gbuyilo mia, sɔ weee lu -Lago sɔlɔlu we. ¹¹Nu, gbu -Lago gbaa ɔ 'ka lenu, -we ka

gbagbie ɔ -ka bhaa bhli, we 'de weee lenve ka gba -amīaa -Kanyo -Zezu Klisi 'wu. ¹² - A mi Klisi 'wu, 'in -a zva ɔ dli -gυv 'gbu, - a mnēni -a 'ka -Lago -yolanyini -amīaa 'de nya, ɔ dliwudidie weee nya. ¹³ We 'gbu, in nēē aun -yīae: siasie -we lu in mia da 'plilida amīaa 'gbu, we 'na wlali aun 'kuaylila -ni: amīaa 'ḡni -yomnuni -gbu -wa.

-Zezuu nyumaa zekali gbu

¹⁴ We 'de weee 'gbu, na sibhliha 'kukolu Dide -Lago 'yu. ¹⁵ Mɔ zva yali -yɔ dudv -gυv zva weee 'ḡni. ¹⁶ -We na zlalā ɔ, mυ -wa nu, ɔ 'temani amīaa dli la, ɔ 'ḡnumie 'kaduv sɔlv, ɔ Zuzuu 'tite nya. ¹⁷ 'In amīaa dli zuzvɔee gbɛgbɛn, Klisi -dili amīaa dibhe 'wu la. 'In -Lago na bhuhhoe 'yaa ni, a fa somi gege nyumee zekalidli 'wu. ¹⁸ 'In, sa Klisi nyumaa zekalidli 'yiliaguwɔla, we -tlɔlv la, we 'paa 'wu, 'in we -tɔa 'wu, 'in a -yɔ -Lagonyuma weee 'ka we 'wolanunve kweyomnēni. ¹⁹ 'In, Klisi nyumee zekalie -we -zia -lu weee wa -yia 'wu, a 'ka we yibheli 'ya. Nu, -Lago yeli aun ɔ lenv -lu weee -nya, 'in a 'ka ɔ 'wɔwlv -zɛ -kpɔ.

²⁰ -Lago 'ḡni yilimani! ɔ 'tite nva -aun 'wu lubho. 'In da -a -ka ɔ -lu -zlat, ɔ mnēni ɔ 'ka we lenv, 'in ɔ -luu lenv se -zi -amīaa -zlatla -li weee -yɔ -amīaa 'wlukuvn lapɔpali -gbu weee 'wu. ²¹ ɔ 'ḡni 'yilimani *Leglizi 'wu, 'in we 'yilimani -Zezu Klisi 'wu, bhla weee -yɔ -zv weee nya! * -Amēni!

4

A -ka dli -bhlo Klisi 'wu

¹ Nu, -amī mia -kaslv 'wu Nyumaa -Kanyo lubhonunvee 'gbu, -amī bhuhhoea da aun. -Lago ka aun la, amīaa nɔnɔbhv -ka we 'klu. ² A ti amīaa 'de 'wu 'kienyi, a -ka dli -dlɔɔ -yɔ dlitie 'komuv. A bibeli -yɔ zekalidli nya. ³ Nu, a gv la, 'wusuvsloue -Lago Zuzu 'nyea aun, 'wɔtɔvɔe -dlɔɔ nya, a 'ka we lakpa. Mυ kpɔkɔpalia aun la. ⁴ Ku -bhlogbɔ a -mia, 'in -Lago Zuzu -bhlogbɔ. 'Sa -bhlokpade dliwɔdi -lu -we ka 'gbu -Lago yia aun la, -muv mi 'yaa -bhlogbɔ. ⁵ Nyumaa -Kanyo -bhlogbɔ, dli zuzvɔe -bhlogbɔ, -amīaa batizee batizee Klisi 'wu -bhlogbɔ. ⁶ -Lago -bhlogbɔ, mɔ -we nyuma weee Dide, mɔ pilā nyuma weee 'wlu la, mɔ nva nyuma weee 'wlv lubho, 'in ɔ dila wa 'de weee 'wu la.

⁷ Nu, -Lago ka -a 'de weee 'nanī 'wɔvɔv -bhlo -bhlo, 'in ɔ -ka -mi, sa Klisi yibhɔlvɔ ɔ -nv, 'sa ɔ yia we. ⁸ We mi celida * -Lagosebhe 'wvɛ:

«Da ɔ -gbīaa yali,

ɔ -yɔ -kaslvnyuma ka -gbīa.

'In ɔ yia nyuma -li 'nyɛ.»

⁹ «ɔ ka -gbīa» sa -muv 'ji mia? Klisi 'kaa yali -gbīa, ɔ ka dudv zɔ lasibhli tia. ¹⁰ -ɔ kwlia, mɔ -bhloo 'de -gbīa 'yaa yali 'pɔpɔ, 'in ɔ 'ka dudv weee -gv ye. ¹¹ -Li Klisi 'nyea nyuma mυ ni: mɔ -zēlia nyuma tɔlvā tietienya, tɔlvā -Lagɔgbv -falɔpanya, tɔlvā -Lagɔ gbvgbanya, tɔlvā *legliznyaa 'yugalunya -yɔ -slolunya. ¹² Sanɛɛ 'sa ɔ mnāzia -Lagonyuma -yɔ, ɔ lubhonunvee 'gbu, 'in Klisi ku 'ka -gυwlaylimani dli zuzvɔe 'wu. ¹³ Sanɛɛ 'sa -a 'de weee 'kaa 'wusuvslou -bhlo, -a 'ka dli -bhlogbɔ zɔ, 'in -a 'ka -Lago 'Yū yibheli sazɔnv sa. -A 'ka 'yilgweladolu, 'in sa Klisi mia gbada -lu weee 'wu, -a -yɔ ɔ 'ka 'sa 'wɔmnēni tɛn.

¹⁴ -Muv 'dɛɛ 'gbu, -a 'ni -slɛn 'nyenyeyua, -wa -yɔ 'glv -yule 'wɔwlvā, 'in yoyogbv -slolunya gbuvslou 'wlvā 'nyugbv -yɔ -pɔpɛ, 'in we 'ka -aun kwa sɔ weee lv. 'Bhie, waa nyuma -wa kwaa wa -lima -putu gbunyuu lv -dawli nya, 'in wa 'ka -aun daalasali. ¹⁵ Nu, -a -mi Klisi 'bhisa. -A -ka gbuzɔnv gbada -mi zekalie nya, 'in -a yilimani gbu weee 'wu, Klisi -ɔ -wa -amīaa 'yugalunya, ɔ gbɛgbɛn. ¹⁶ Cun, Klisi mi ku -kpabhiee 'wlu nya. ɔ 'gbu 'lali weee kikalā la gege, 'in we mia -bhlo. 'Lali 'wvbelida -bhlo -bhlo mia, mυ suslolu ka 'wu, 'in 'lali weee -ka we lubhonvda -mi, ku -kpabhiee yilimani, 'in we dolua 'wlvā zekalie nya.

-Mumvɔ lolu Klisi 'wu

¹⁷ Nu, gbu na gbaa aun -yīa, 'in na kpalia ḡwe Nyumaa -Kanyo 'ḡni nya, mυ ni: nyuma -wa 'mia -Lago 'wu -mi, 'in wa 'wlukuvn lapɔpali gbu'v bhliā 'yoo -zɔnv, a 'na nɔnv wa 'bhisa -ni. ¹⁸ 'In wa 'yilimnee mi nikpise 'wu. 'Yliyogagie -we -Lago wlaa, wa 'ni we -ka. -We ka gbu -wa, wa 'ni gbu -yi, 'in wa dli -gv 'tea la. ¹⁹ Wa ka zɔ kwneɛ 'pa, 'in wa yia wa 'de gbunyii suwlvasali, pɔnpɔlvagv weee lenve -yɔ lɛklī -kakiē nya.

²⁰ 'In amīa, -we a 'kpā Klisi daa, we 'ni -muv mi dɛ! ²¹ A ka 'piɛm ɔ -gugv weee 'nv. A mi -Lagonyuma nya, 'in gbuzɔnv mia -Zezu 'wu, wa ka we aun -slolu. ²² We 'gbu,

a 'bhu amiaa nōnōbhu 'cun 'bi. Amiaa -mimisō 'cun -we ka dli 'wōnyingbu nua -dawli, 'un we kwaa aun mnōmnoe lu, a 'bhu we 'wu. ²³ A 'tide amiaa 'de 'yi, -Lago 'ka aun nyuma lolu -zeli kpeen kpeen, amiaa dli -yo amiaa 'wlukuvn lapupalie 'wu. ²⁴ A -ze nyuma -lolu -wa -Lago -laa la o 'dēe 'wuwlu nua. 'In, gbu tuklu -yo -mōwlvgbu -we bhua gbuzōnuv -gbe, a -ze we lenunya.

²⁵ We 'gbu, a 'na 'tubhulu yo -ni! Nu, -o -ka -mī o gba gbuzōnuv o -libheyi -yla. Nu, ku -bhlogbōō 'lali -a 'de weee -mia. ²⁶ 'In da a -ka 'ce 'pa, a zv amiaa 'de 'yliyo a yi gbunyuu lu bhili. Nu, amiaa 'ce 'na -bheli 'yiv -ni. ²⁷ A 'na 'nyeni *'Kuzu 'yoo, 'un we 'ka aun ŋwezi -ni. ²⁸ -o -ka -benyi 'wienyo nua -mī, o 'bhu 'wie 'bi. O nu lubho o 'dēe sō nua, o 'ka -lu 'yi sazōnuv sa, 'un o 'ka bobabhanya 'wusa.

²⁹ Welī 'nyuu yabhlogbōō 'na 'tlali aun ŋwee -ni. A gba welī -zōnuv 'dekpva, -we 'kaa amiaa -lima 'wusa, 'un we 'ka wa dli zōvōe -gūwōlaylimani. 'In we 'ka -wa pulva aun yukwli, 'nani 'wuv. ³⁰ A 'na tili -Lagoō Zuzu 'Pūpaa -gu 'wu yuoyuo -ni. O Zuzu nua -Lago zva amiaa yibhelida o -nu nua, 'un 'wōzitiyli nua, o 'ka aun gbunyuu kwēe -sa 'taataa. ³¹ Gbuv dli 'wu ladile, 'ce -yo 'klokalo, -zle -yo veliweli weee mia, a vliwi we amiaa 'de gwe! A kpa amiaa 'de la, a 'na nūnuv 'nyii yabhlogbōō -ni. ³² A nōnūnuv 'nani 'wu, 'un a -ka nyazidli. A titli -yōgbu 'wu, sa -Lago tia amiaa -yōgbu 'wu Klisti 'wu.

5

A nō zli 'klv

¹ Nu, a mi -Lagoō 'wuyibha yua nyaa 'gbu, a -ze o 'tidelinya. ² Nu, a nō zekikali bhu, sa Klisti -slova we 'yli, 'sa. O -kali -amiaa ze, 'un o yia o 'de wla -Lago -yla -amiaa 'gbu, 'nyenyelu -yo -zila -bubolu ka ŋne nania -Lago dōdō 'bhisa.

³ A mi -Lagoō -mōwlvnyaa lu -nyuma nyaa 'gbu, mutngbv klaa, pūnplagbv weee klaa, we -yo leklikagbv 'na 'tlali aun nyidi -ni. ⁴ ŋwee 'nyuu weli, gbukpva weli -yo pūnpla weli gbagbie mia, we 'ni 'ylinani, we 'na 'tlali aun ŋwee -ni. Nu, a yibheli -Lagoō 'nani, a 'pa o fuo. ⁵ A yibheli we 'ji nu: mutngbv lenyōv, pūnplagbv lenyōv -yo leklikanyō (leklī mī yoyolagōō bubōe 'bhisa), mvv -kanyō 'ni 'bi -ka Klisti -yo *-Lagoō nyuma 'wlulapilie zō.

⁶ Nu, nyume yabhlogbōō 'na mnōnuv aun -dawliweli nua -ni. Sanēe -sukpa -gbunyaa 'gbu, nyuma -wa'a zva -Lago 'nōŋwe, 'un o palta wa 'ce -yo. ⁷ A -yo wa 'sō 'na gbōlv -lu yabhlogbōō 'lwu -ni. ⁸ -Benyi a mi nikpise 'wu, 'un -slēn a -yo Nyumaa -Kanyō ka 'wōsuslolu 'gbu, a mi zli 'klv. We 'gbu a nō zli 'klv -nyuma 'bhisa. ⁹ Nu, zli 'klv -nyuma mia, zōzōnuv weee 'yiligbe sō tuklu -yo gbuzōnuv wa nua le. ¹⁰ -We nania Nyumaa -Kanyō dōdō, a -tali we 'wōsulidaa da. ¹¹ Nikpise 'wu -gbu -we'e wlaa -lu yabhlogbōō, a 'na nūnuv we le -ni. Nu, a weli we zli 'klv. ¹² Nu, gbu waa nikpise 'wu -nyuma nua le zizewiemī, we gbagbie ka 'debbie zv. ¹³ Wa -ka wa lenyōgbunya 'bhlesa, 'un we tlaa zli 'klv bēblee. ¹⁴ 'In -we weee mia 'bhlewlvda, zli we zea. We 'gbu wa nēe:

«-Mī mia 'yīaa 'wu, -in ganō,

-in -sō 'wu tilitinya lu,

'in Klisti 'ka o zli -mī -gu zli.»

¹⁵ A zv amiaa nōnōbhu 'yliyo. A 'na nōnuv -gūwōtunya 'bhisa -ni, nu, a nō gbuyilonya 'bhisa. ¹⁶ Nu, zlyua -we 'wu -a mia da, we -nyu 'yli, a 'na -nyumōnuv bhla la -ni. ¹⁷ We 'gbu, a 'na -zeli -gūwōtunya -ni. Nu, a gu la, a 'ka Nyumaa -Kanyōō dōmagbv 'wolanu.

¹⁸ A 'na lōlv nū 'wu -ni. Nū duuun mame mia, gbu bidi -bidi bidii lenve lu we kwaa aun. Nu, -Lagoō Zuzu ye aun. ¹⁹ A 'pūpali 'kwayli, -Lagoōebhēe luv nua, gbalie -yo Zuzu 'Pūpaa luv nua. A bhli Jējitapee 'ŋnikwali -lvv amiaa dli weee nua. ²⁰ A 'pa Dide -Lago fuo 'kōmvv, 'un gba weee 'gbu, -amiaa -Kanyō Klisti 'ŋni nua.

-Lagonyuma kwukwalia, wa nōnōbhu

²¹ Klisti sōsodli a kaa 'wuv 'gbu, a zlvō -bha.

²² ŋwū, sa a zva -bha Nyumaa -Kanyō, a zv 'sa -bha amiaa 'lowlia. ²³ Nu, 'ŋwūōō 'lowli mī 'ŋwūōō -kanyō nua, 'sa Klisti mia *'Leglizi -Kanyō nua. Nu, Leglizi -we -wa Klisti ku, Klisti mī we 'wlu nua, 'un o mī 'yaa we Gbūwōsanyō nua. ²⁴ Sa Leglizi zva Klisti -bha, 'ŋwū zv 'sa -bha wa 'lowlia sō weee lu.

²⁵ ŋwū 'lowlia, a -kali amiaa 'ŋwū ze, sa Klisti -kalia Leglizi ze, 'un o yia o 'de wla we 'gbu. ²⁶ Sanēe 'sa o wlvā Leglizi -yo, weli -yo 'nyu nua, we 'ka -Lagoō -nū -ze.

²⁷ Nu, Klisti 'yibha o 'ka Leglizi -slova o 'de 'yu we 'ylinanō weee 'wu. -Zugba we mī

-mawlada, 'sla 'ni we -yo -mi, we ku 'ni 'pnada -mi, 'in 'hni yabhlogbɔɔ 'ni we -yo -mi. ²⁸Sanɛɛ 'sa, 'hwnu 'lowlia 'kaa wa 'hwnu zekali, wa 'dɛɛ ku 'bhisa. -ɔ -ka ɔ 'hwnɔɔ zekali, ɔ 'dɛgboluu zɛ ɔ -kalia. ²⁹Nu, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni cɪ -slɔ ɔ 'dɛɛ ku 'wɔnyɛ, 'in ɔ ku ɔ nyɛa lililu, 'in ɔ kpaɛ we 'nanɔv. 'Sa Klisi nva Leglizu gbɛgbɛɪn, ³⁰-we ka gbɔ -wa, -a mɪ ɔ ku -kpabhiɛɛ 'lalinya nya. ³¹Nu, we mɪ cɛɪɪda -Lagɔsɛbhe 'wɔɛ:

«We 'gbɔ,
 nyumɛ yia ɔ dide -yo ɔ 'nyaa kwesi
 'bhua yia,
 'in ɔ 'ka ɔ 'hwnɔɔ -yɔlanɛ,
 'in wa 'dɛ 'sɔ 'ka ku -bhlo -zɛ.»

³²Wee zizegbɔ -mɪni 'yli. 'In -amɪ, in nɛɛ aɪn -yɪaɛ: Klisi -yo Leglizu 'sɔɔ 'wɔpaliɪgbɔ -wa. ³³'Sa we mɪ 'yaa amia 'hwnu 'lowliaa -nɔ nya, ɔ -ka -mɪ, ɔ -kali ɔ 'hwnɔɔ zɛ, ɔ 'dɛ 'bhisa, 'in 'hwnɔɔ -ɔ -ka -mɪ, ɔ zɔ -bha ɔ 'lowli.

6

'Yua -yo wa didea

¹Amia 'yua, -we a 'kaa lɛnɔ mɔ nu: a zɔ amiaa didea 'nɔhwe, nu, mɔ mia tiklu Nyumaa -Kanyo 'yliya 'wɔ. ²«-In zɔ -na dide -yo -na 'nyaa 'nɔhwe», mɔ -wa titeɛ tianɔ -we -Lagɔ dia zɔzɔnɔ ɔ 'kaa wlaa wɛɪ -gɔ: ³mɔ -wa nu,

«-In 'ka zɔzɔnɔ -dlɔɔ 'yɪ,
 'in -in 'ka -gwɪɛ dɔdɔ -gɔ.»

⁴'Yuaa didea, a 'na palɪ amiaa 'yua 'cɛ -nɪ. 'In a zɔ wa, wa 'wɔslamanɪ nya, 'in a 'ka wa 'dɪzɔ Jɛjitapɛɛ wɛɪ sɔɪ.

Gali -yo wa -cian

⁵Gali, a zɔ amiaa -cian 'nɔhwe -seli dɔdɔ -gɔ, wa sɔsɔvɛ -yo wa -bhazɔvɛ dli -zɔnɔ nya. Sa a zɔa Klisi 'nɔhwe, 'sa. ⁶We 'nɪ nu, da wa mia aɪn -gutalɪda -bhlo, -bha a 'ka wa -yɪa lubho nɔ, 'in a 'ka wa dɔdɔnamanu 'gbɔ -nɪ. Nu, a nɔ -Lagɔɔ dɔmɔgbɔ lɛ, amiaa dli weɛɛ nya, Klisi lubhonunya 'bhisa. ⁷Nu, a nɔ amiaa -cian -yɪa lubho dli -zɔnɔ nya, nɛɛ Nyumaa -Kanyoɔ 'dɛ -yɪa a mɪ we nɔda, we 'nɪ nyuma -yɪa. ⁸Nu, a yibheli we 'ji nu, we yɪ nyɔɔɔ nyɔɔ nya -mɪ, ɔ -ka -lu -zɔnɔ lɛnɔ, ɔ yɪ gali -zɛ, ɔ yɪ nyumɛ -zɔnɔ -zɛ, we 'pɛniɛ ɔ yɪa Nyumaa -Kanyo kwɛɛ.

⁹Amia -wa -cian, a nɔ 'sa amiaa galɪ gbɛgbɛɪn, a 'na palɪ wa -yɪa gbula 'cɛ nya -nɪ. A yibheli we 'ji nu, a -yo wa 'sɔɔ -Kanyo -bhlogbɔɔ yalɪ. Nu, ɔ'ɔ gbɔzɪ nyuma 'wɔ.

-Lagɔɔ tɔgɔ -li

¹⁰'In -slɛɛn, a titɪɪ amiaa 'tɪtɛɛ da Nyumaa -Kanyo -yo ɔ -gbɔɔyɔ 'tɪtɛ 'kadɔ 'wɔ. ¹¹A 'bhɪ -Lagɔɔ tɔgɔ -lu weɛɛ 'wɔ, a 'ka 'yɪligbɛ gɛgɛ 'Kuzuu -dawli 'yɪ. ¹²Nu, -a -yo -glɔnyuma 'nɪ tɔ nyɪdɪ -ka. Nu, yalɪ 'pɪpɪ zuzu 'nyɪɪɪ 'tɪtɛ -yo nɪkpɪsɛ -dɔdɔ -mɪni -gɔv 'wlulapɪɪnya -yo -wa kaa sɛ -yo -cian, 'ma -a -yo wa kaa tɔ nyɪdɪ. ¹³We 'gbɔ, a 'bhɪ -Lagɔɔ tɔgɔ -lu weɛɛ 'wɔ! 'In da 'yɪɪ 'nyuu -ka nyɪni, a 'ka amiaa tɔnyumɛ 'yɪ 'yɪligbɛ gɛgɛ. 'In, a -ka gbɔ weɛɛ lu, 'in a 'ka amiaa 'yɪligbɛ ɔ -gɔ -tɔ gɛgɛ.

¹⁴A mɔazi la, a 'bhɪ gbɔzɔnɔ 'wɔ amiaa -jɪlaa 'bhisa. A -pla tiklumɪɛ 'wɔ nɛtɛ -bana nya. ¹⁵A -pla -gɔɪadɔlɔvɛ bhɪ 'wɔ -sakwɪa 'bhisa, 'in -Lagɔgbɔ -we wlaa 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ, a 'ka we gba. ¹⁶A 'bhɪ 'kɔmɔv dɪzɔzɔvɛ 'wɔ, amiaa lɔvzɪzɛ -lu nya. 'In we nya a mɛniɪa a 'ka gbɔnyuuu dideɛ 'gbɔv weɛɛ kaa -kɔsɔ hweɛ nyumɔnɪ. ¹⁷A 'bhɪ 'pɔpɔvɛ 'wɔ kna -kloo 'bhisa, 'in a 'ka -Lagɔɔ hweɛ wɛɪ 'wɔbhɪ tɔgɔgbɪɛ -we -Lagɔɔ Zuzu wlaa 'bhisa. ¹⁸A -zɪɪɪ we 'dɛ weɛɛ -Lagɔ, ɔ bhɪbhɔvɛ -hoɛ nya. Bhɪa weɛɛ nya, a bhɪbhɔvɛ -Lagɔ ɔ Zuzu nya. Amiaa dli -tɔ -gada 'kɔmɔv. A bhɪbhɔvɛ -Lagɔ, -Lagɔnyuma weɛɛ 'gbɔ. ¹⁹A bhɪbhɔvɛ 'yɪ nanɔv 'gbɔ -Lagɔ. 'In in -ka gbɔa yɪ -Lagɔ 'ka 'mɪ ɔ wɛɪɪ tiklu hweɛ zɔ. 'In dli tɛɪɔ nya, in 'ka zizegbɔ mia -Lagɔgbɔ 'wɔ 'bhɪsɛ, we gbɔgbɪɛ nya. ²⁰In yɪ -slɛɛn -kasɪɪ 'wɔ -mɪɔɔ, weɛɛ -Lagɔgbɔ -zɔnɔv wɛɪ -kwanyɔ in -mia. We 'gbɔ a bhɪbhɔvɛ -Lagɔ, 'in sa in 'kaa we gba, in 'ka 'sa we gba dli tɛɪɔ nya.

Fusawɛɪɪ 'wɔbhɪɪɪɪɪɪɪ

²¹-Amiaa bhɪɪɪ -zɔnɔ -yo -amiaa nɔnɔnyɔ -zɔnɔ Tɪsɪkɪ, -ɔ -a -yo ɔ nɔa Nyumaa -Kanyoɔ lubho, mɔ yɪa na -gɔgbɔ weɛɛ aɪn -yɪa gbɔa. 'In -we in mia -zɛda a 'ka we yibheli. ²²-Amɪ tɛɪa ɔ amiaa -gbɛ na 'dɛ nya, ɔ 'ka aɪn -amiaa -gbɛ dɪ -salɪ, 'in ɔ 'ka amiaa dli latɛmanɪ.

²³Nu, Dide -Lagɔ -yo Nyumaa -Kanyo -Zɛzu Klisi 'nyɛ -Lagɔbhɪɪa weɛɛ 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ -yo zɛkalɛ, we -yo dɪzɔzɔvɛ. ²⁴Nu, nyuma weɛɛ -wa -kalia -amiaa -Kanyo -Zɛzu

Efezi -nyuma 6:24

226

Efezi -nyuma 6:24

Klisu ze, zekalidi -we'e 'bhwa la nya, -Lago
ɲwna wa 'nyu la.

'Sebhe Pɔlv 'paa Filipov -nyuma yoo
-Lagonyuma mia Filipugbe nukple, 'ma
*Pɔlv 'paa 'sebhe ni yoo. ɔ mi -kaslv 'wv
*Wlvmv, 'bhiɛ ɔ yia wee 'sebhe ni cɛlv. Nu,
Filipov -Lagonyuma 'paa Pɔlv -lu yoo, we
'dɛɛ 'gbv, ɔ yia wa 'wvcɛlv ɔ 'ka wa fuo 'pa,
wa ɔ 'wvsasie -yɔ ɔ zɛ wa -kaliaa 'gbv.

Fvsaaveli

¹-Amia -Zevu *Klisu lubhonvnya, *Pɔlv
-yɔ Timotee 'sɔ, -amia cɛlv da 'sebhe ni
aun 'wv. Amia, -Lagonyuma weee mia -
mɔ Filipugbe nukple, -wa mia -Zevu Klisu
'wv, we -yɔ amiaa 'yugalinya kpaɛi, we -yɔ
amiaa *diaklvnya 'sɔ, -a -sa aun fv.

²-Amiaa Dide -Lagɔ -yɔ -amiaa -Kanyɔ -
Zevu Klisu ŋwana aun 'nyu la, 'in wa 'nye aun
'wvɔtvɔv -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo Filipugbee -
Lagonyumaa 'gbv

³Sa na paa amiaa da dli 'kɔmvv ni, 'sa na
paa na -Lagɔ fuo. ⁴In -ka -Lagɔ bhuhboeda
-mi a 'dɛ weee 'gbv, 'mvna nya na nva we
lɛ 'kɔmvv. ⁵-We ka gbv -wa, 'yvl -we nya a
zva Klisu dli -gv, 'in we 'ka -zɛɛn yvl, amia -
saa 'mi 'wv, -Lagɔgbv 'ka lamneni. ⁶Na dli
mi we -gv nu, -Lagɔ -ɔ dia wee lubho -zɔnv
-mnu gwe -mɔ amiaa dli zɔ, we lɛnvda ɔ
yia -tva tiklv, 'in we 'ka 'wlvbha -Zevu Klisu
lvvzlv.

⁷In -ka a 'dɛ weee daa 'wlvkvvv
lappalvda -mi sa, we klv -wa, -we ka gbv
-wa, amiaa zɛ in -kalia. Na 'dɛ yi -kaslv 'wv
-mi, in yi -Lagɔgbv 'wvgvda -mi we gbagbie
nya nyuma 'yu, 'nani -we -Lagɔ nva 'mi 'wv,
in -yɔ a 'dɛ weee 'sɔ, 'in -a yia we 'yi dabvdu.
⁸Nu, -Lagɔɔ 'dɛ -yi we 'ji nu, sa -Zevu Klisu
'yibha aun tetenyi ni, 'sa in 'yibhaa a 'dɛ
weee.

⁹In -ka -Lagɔ bhuhboeda -mi amiaa 'gbv,
-we na zlvla ɔ mv ni: amiaa -Lagɔ -yɔ
nyumɛɛ zekalvdlv 'ylvimani -gvvɔlv bhabha,
'in we -sa aun 'wv, a 'ka -li -yɔyɔ vaa, 'in a
'ka -li 'wvlanv kpeɛn kpeɛn. ¹⁰In a 'ka gbv -
zɔnv -bhasa sayibheli, a 'ka -mɔvlvda -tv,
a yi 'ŋni -yɔ -ka Klisu lvvzlv. ¹¹Gbvzɔnv -
gbv tiklv -we -Zevu Klisu 'nyɛa aun -nya ni,
we nv lubho 'nanv -mɔ amiaa dli zɔ tetenyi,
'in wa 'ka -Lagɔɔ 'ŋni 'ylvimani -mvv 'gbv, 'in
wa 'ka ɔ 'ŋni bhli.

Sa -Lagɔgbv mnenia la

¹²Bheliaun, in 'yibha a 'ka we 'jyibheli nu,
-we ylv da 'mi ni, we ka -Lagɔgbv lamneni
sazɔnv sa. ¹³-We ka gbv -wa, 'sluja weee -
wa kva nyumaa 'wlvlavlvnyɔ 'kadv *Sezaaa
-budu ŋwe, wa -yɔ nyuma weee -yi we 'ji nu,
Klisu 'gbv in mia -seli -kaslv 'wv. ¹⁴Na -kaslv
-plavlie 'gbv, -Lagɔbhelia duun yia -amiaa -
Kanyɔ dli 'wvdu. Wa 'tɛmania dli bhabha,
'in wa yia -Lagɔgbv gba nyuma -ylv, wa 'ni
nyanɔ nv.

¹⁵Nu, gbvzɔnv -wa, wa glaa tvlv gbaa
Klisu gbv zenyi -nvnv -yɔ -yɔmunnie nya.
'In tvlv gbaa we dli -zɔnv nya. ¹⁶-Mama
gbaa -Lagɔgbv 'nandlv nya, -Lagɔ -yɔ na
zekaliev 'gbv, -maa -yi we 'ji nu, in 'ka -
Lagɔgbv 'wvgv 'gbv in mia -seli -kaslv 'wv.
¹⁷-Wa gbaa Klisu gbv -yɔmunnv dli nya, wa 'a
gba ɔ gbv gbvzɔnv sa. Wa 'yibha wa 'ka na
svasie -gvpalv -seli -kaslv 'wv.

¹⁸-Mv 'ni gbv, wa yi we gba dli 'sɔ nyaoo,
wa yi we gba dli -bhlo nyaoo, Klisu gbv
wa mia gbada. In mi we 'mvna lida, 'in
we 'mvna na yia lia 'kɔmvv! ¹⁹Nu, in -yi
we 'ji, -Lagɔ a bhuhboea na 'gbv, laylagbv
weee -mnu 'wv 'pvpv na yia 'yia, -Zevu
Klisu Zuvuu na 'wvsasiev 'gbv. ²⁰Nu, -we
in 'yibhaa tenyi tenyii, 'in in dia dli 'wv,
mv -wa zv yabhlogbɔɔ 'na 'ka 'mi 'bha. We
yi deslɛɛn -zɛ, we yi 'kɔmvv -zɛ, na 'dɛ yi
'yliyɔgaoov, in yi thoo, in 'yibha Klisu 'ŋni
'ylvimani 'mi 'wv, we 'gbv na dli 'tɛa 'wv.

Pɔlv nɛɛ -Zevuu 'gbv ɔ -gaa 'ylyiɔ

²¹We -ka -ami, nu, Klisu -wa na
'yliyɔgagiev. 'In in -ka tlv, -tvv in 'yia.
²²In in -ka 'yliyɔgada -tv dvdv -mnu -gv,
in mneni in 'ka lubho -zɔnv nv -Lagɔ -ylv.
Nu, -we in 'kaa -bhasa, -de 'yliyɔgagievoo, -
de tlvtlvoo, in 'ni we -yi. ²³Na dli mi sɔ 'sɔ lv.
In 'yibha in 'bhv dvdv -mnu -gv, 'in in 'ka
Klisu kwesi mni, mv nania 'yli bhabha na -nv
nya. ²⁴In in -ka 'yliyoga dvdv ni -gv, -mvv
nani 'yli amiaa 'gbv. ²⁵We 'gbv, na dli zɔ, -
tva na -yɔ a 'dɛ weee yia, in 'ka aun 'wusa, in
amiaa dlvzvɛ 'ka -gvvlaylvimani, amiaa
'mvna 'ka -gvbho. ²⁶Bhie, zlv in -ka amiaa
-gbe luyi, -Zevu Klisu 'ŋni a yia -mnnvna
bhabha -gvladolv nya, na 'gbv.

-Lagonyumaa nɔnɔbhv

²⁷ -We namia 'yli, mu -wa nu, amiaa nonobhu -ka Klisu -Lagogbuu 'klv. We -ka 'sa -mi ni, un -ka an 'yia mniioo, un 'ni mniioo, un 'nu nu, amiaa weli -yo amiaa dli mi -bhlo, un 'dliuzvze -we -Lagogbu wlaa, a gu we 'wu dabudu. ²⁸ A 'na nunu nyano amiaa tonyuma kwee -ni. Wa -ka an -yowusoluda -mi, mu slolua nu, wamia ka mno, 'in mu slolu 'yaa nu, amia ka gbu 'wobhu. 'In -Lagoo -gbe we bhva. ²⁹ Nu, -we mia Klisu -nu nya, amia -Lago nva 'nanu 'wu, we 'ni o dliguzvze -bhloo gbu, nu, a sia 'ya o 'gbv. ³⁰ -Golv -we ka guda a 'yia zlume 'mi, 'in a nva nu, in mi we guda 'komvu, mu -bhlokpade amia mi 'yaa de guda.

2

-Zezu Klisu 'd'ee 'kienyi -titte -yo o 'ylilo

¹ Nu, Klisu temania an la, o amiaa zekalie paa an 'kuayli, o Zuzu nva an -bhlo, we 'ni muv? Klisu 'gbv a 'yibhali -yibhala, a ka nyazidli a 'dekpva nyidi -bhlo -bhlo, we 'ni muv? ² Nu, we -ka 'sa -mi, amia na bhubhoea, a -ka dli -bhlo, amiaa 'wlukvun lappalie -mi -bhlo, a kikali ze. A -ka 'sa nuda -mi, 'in a yelia 'muna na dli zo. ³ A 'na nunu -lu yabhlogbo le -yomunne -yo 'd'ee 'ylimanie klo nya -ni. A ti amiaa 'de 'wu 'kienyi. A 'bhu amiaa -lima 'wu nee ma 'yli ma -zi an. ⁴ Nu, nyume 'na titali o 'd'ee zuzonu -bhlogbo da -ni. Amia weee titali 'ya amiaa -limaa nuv zuzonu da.

⁵ Dli -we -Zezu Klisu kaa, a -ka we a 'dekpva nyidi.

⁶ -Zezu Klisu, sa -Lago mia,

'sa o mia -kpo.

Sa o -yo -Lago 'so mnenia 'wu,

o 'ni we 'klili.

⁷ 'In -we weee o kaa,

o ka we -yohwnu o 'ka we 'yitide,

'in o yia o 'de gaylo 'wunu.

Cun, o ka nyume 'debbie -ze:

o -yo nyuma 'so yia 'wuwlv weee.

⁸ O ka 'ya o 'de 'wuti 'kienyi:

-Lagoo 'nuhwewzvee 'gbv,

'in o yia tlithee gbu -yohwnu.

Wa yia 'debbie o *su -gu lakolv,

'in o yia tli.

⁹ We 'gbv,

-Lago yia o nyumaa 'wlulapukpe 'kadu -gu ladl,

'in 'hni -we 'yilia -we zia 'hni weee 'wu,

-Lago yia we o 'nyc.

¹⁰ Nu, -Lago 'yibha,

o lalalu weee mia yali,

-we mia dudv -gu -yo dudvu zo,

we 'sibhli 'kukolu -Zezu 'yu,

oo -Zezuu 'hnu 'nuhwewzvee 'gbv.

¹¹ 'In we 'ka lalalu weee hwee 'tla nu,

-Zezu Klisu -wa Nyumaa -Kanyo.

'In Dide -Lagoo 'hnu 'ka munda -tu.

-Lagonyuma mi dudv -gu zli 'bhisa

¹² We 'd'ee 'gbv, na 'talea -zonv, da un mia -benyi amiaa -gbe, a ka -Lago 'nuhwew zv 'komvu, 'in da un 'mia -sleen da amiaa -gbe -mi, a zv 'ya o 'nuhwew bhabha. A nu lubho, 'in a 'ka amiaa 'pupve gbal. A nu we le -Lagoo sosve -yo -yotele nya. ¹³ Nu, -Lagoo 'de mi amiaa dli zo lubho nuda, o dumagbu 'ka an dudonaman, 'in a 'ka 'ya we lenu.

¹⁴ Amiaa lenvgbu weee 'wu, a 'na 'hwuwweni zo -ni, 'in a 'na kpkpeli -ni.

¹⁵ 'In gbonyuu 'na -mi -ni an kweyli -ni, 'in a -tv -mowluda, a 'ka -Lagoo 'yua tiklu -ze, gbonyuu -lenunya -yo -dawlician nyidi. A -nyuma wa nyidi dudv -gu ylv 'bhisa, nikpise 'wu. ¹⁶ 'In weli -we wlaa 'yliyogagie, a gba we nyuma -yla, 'in zli -Zezu Klisu -ka luyi, 'muna na yia lia o 'yu amiaa 'gbv. 'In 'ji na yia we yibhelia nu, lubho in nva, we 'ni bhe, 'in un 'ni sia bhe.

¹⁷ Amiaa -Lagoo dliguzvze -we mia 'slaka 'bhisa, wa yi 'debbie we 'gbv na 'pion laslu nee we nyu, 'muna na lia. 'In na -yo a 'de weee lia 'muna dabudu. ¹⁸ Nu, amia li 'sa -bhloo 'de 'muna, 'in a -yo 'mi li we dabudu.

Timotee -yo Epafloditi 'so

¹⁹ Nyumaa -Kanyo -Zezu -ka we -yohwnu ni, Timotee na yia dayli amiaa -gbe tiea. 'In da o -ka luyi, o 'ka 'mi -yla amiaa -zoo di -sa, 'in -muv 'ka 'ya 'mi 'kuayli 'pa. ²⁰ Nu, -wa -yo 'mi 'so mia -seli, o 'debhlogbo kaa amiaa gbu. 'In mo 'yibhaa o 'ka an -yobe, o 'ka an 'wusa. ²¹ 'In -wa weee -tua 'wu, wa 'd'ee zuzonu wa nonva 'yilibla, nu, wa'a lv -Zezu Klisu gbuu 'gbv dli. ²² Amiaa 'de -yi we 'ji nu, Timotee ka 'mi 'wusa bhabha. Sa 'yu saa o dide 'wu, 'sa. O -yo 'mi 'so, 'in -a yia -Lagogbu gba dabudu. ²³ 'In di we dli 'wu nu, da un -ka na 'd'ee gbegben gbu -yoyi tuklu, 'mo na yia amiaa -gbe tiea slvi. ²⁴ 'In na dli mi we -gu nu, Nyumaa -Kanyo ka we -yohwnu, dayli na 'de yi 'yaa an 'yia.

²⁵Na bheli Epafloditi a tiea zlume na -gbe, o 'ka 'mi 'wusa, 'in -li in 'yibhaa, 'in a yia we o kwee zu. 'Mo na -yo o nva lubho, 'in 'mo na -yo o gva tu dabudu. 'In -sleɛn, we mi nu, in 'bhitili o lu la amiaa -gbe. ²⁶A 'de weee 'tu mi o 'bhadaa 'gbu, o 'yibha o 'ka au 'yi. Da o 'nva nu, a ka o gunv di 'nu, 'in we yia o dli sumani. ²⁷Gbuɔɔnu -wa, o ka gu nu, o felt 'debbie tlia, 'in -Lago yia o nyazi 'yili. We 'ni o 'de -bhlo, nu, -Lago ka 'ya -ami nyazi 'yili, na -gu yi 'wotu -kɔɔnu bhahhaa 'gbu. ²⁸We 'gbu, kwe na puloa la, in 'ka o lɔlabhitili amiaa -gbe, 'in a -ka o 'yi, a 'ka 'muna li, 'in na siasie 'ka zobe. ²⁹A kpa o 'muna weee nya, -Lagobheli 'bhisa. 'In a zu o -sukpa -nyuma 'nuɔwe. ³⁰-We ka gbu -wa, Klisu lubhoo 'gbu o felia tlia. O 'deɛ 'puppe o -saa dli, 'in sa a 'ka yaa 'mi kwali, 'in o yi 'saa nu.

3

Sa nyume 'kaa -mi tiklu -Lago 'yiliya 'wu

¹'In -sleɛn, na bhelia, a li 'muna Nyumaa -Kanyoo 'gbu. Welɩ in celta zlume au 'wu, mu -bhloo 'de na celta da au 'wu. Nu, we'e sialɩ 'mi, 'in we nani 'yili amiaa -nu nya.

²A zu amiaa 'de 'yliyo lubho 'nyuuu nnyaa gbegeɛn, a zu amiaa 'de 'yliyo gwɩ -bhonyumaa gbegeɛn, 'in a zu amiaa 'de 'yliyo, nyuma 'yibhaa nyumaa *kni 'wɔpapie -gla nya, -maa gbegeɛn! ³-We ka gbu -wa, -amia bubɔa -Lago o Zuzu nya, -amia mia kni 'wu 'degbolu. -Zeku Klisu 'gbu -a yilmania -amiaa 'de, 'in -we nyuma dia dli 'wu, -a a di we dli 'wu.

⁴'In -ami mnɛni in 'ka na 'de dli 'wɔdi, 'mu nyuma tɔlva -ka mnɛni -maa 'ka -maa 'de dli 'wɔdi, na -nu -zi 'ya -maa -nu 'wu. ⁵Nu, wa gwalia 'mi, we 'yili gbe-taa zli wa 'paa 'mi kni 'wu. *Izlaɛli -dɔdɔwɩakpe in -mia, Ebleee 'zayli* in -mia, Bezamɛɛɛ zɔayli, we -ka -Lago titee 'nuɔwezɔda, *Faliznyume in -mia. ⁶Na -guladolue *Zuifɔv -Lagoɔloogblɩ 'gbu, in yia *leglizɩnya 'kliye 'wɔpali. 'In we -ka -mumie tiklu ka da nyuma mia -talɩda, -Lago titee 'nuɔwezɔve 'wu, 'ɔni yabhlogbɔ 'ni 'mi -yo -mi.

⁷Nu, -li weee mia zlume 'mi 'yiliya 'wu -tnɩv nya, -sleɛn -Zeku Klisu 'gbu -li -kpua

nya na bhua we 'wu. ⁸Cun, -li weee mia, -li -kpua 'bhisa na bhua we 'wu. -We ka gbu -wa, in -ka na -Kanyo -Zeku Klisu yibheli, -muv nani 'yili -muv -zi -li weee. O 'gbu, in yia -li weee kwe 'bisa, 'in na bhua we 'wu kaluko 'bhisa, in 'ka -Zeku Klisu 'yili 'gbu, ⁹'in in 'ka o 'wu -mi. We 'ni na 'deɛ tiklumumie bhua -Lago titee 'nuɔwezɔve -gbeɛ gbu. -Cunnya, na dɩzɔve Klisu -gɩv -gbe we bhua. Tiklumumie -we bhua -Lago -gbe, 'in -we -Lago nyɛa -o zua o dli -gu, mu -wa. ¹⁰-We in 'yibhaa, mu -wa: in 'ka -Zeku Klisu yibheli nuɔweɛɛ, we -yo 'tite -we 'bhua o 'wu tɩtɩe lu. In 'yibha in 'ka o siasie yibheli, 'in sa o tlia, in 'ka 'sa tli. ¹¹'Sa -bhloo 'de, in di we dli 'wu nu, 'wu -ami na yi 'yaa -sɔa tɩtɩnya glaa.

-A -gwa -a 'ka we 'wlulapalɩda nyini!

¹²'In 'ni gba nu, in ka na -gwagwɛe 'wlulapalɩda nyini. 'In, in 'ni gba nu, sa -Lago 'yibhaa in -mi, in mi 'sa -sɩ tɛn. 'In na -gwagwɛe na zua 'yliyo, -we ka 'gbu in mia -gwada, in 'ka we kpa. -We ka gbu -wa, -Zeku Klisu ka 'ya na 'de kpa. ¹³Na bhelia, in 'ni gba nu, in ka we 'penie 'yi. Nu, gbu -we na nva le: -we 'plia, 'wu na dɩa -muv, 'in na gva la, -we mia 'mi 'yu in 'ka we yli. ¹⁴We 'gbu na gwa, in 'ka we 'wlulapalɩda nyini. 'In 'penie ka 'gbu -Lago yili -au la yali, in 'ka we 'yi -Zeku Klisu 'wu.

¹⁵-Amia weee dolua da 'yiligwe la -Lagoɔloogblɩ, -a pupali 'sa 'wlukɩv la. 'In we -ka nu, saputu sa a pupali 'wlukɩv la, -Lago yia amiaa 'wlukɩv -bloa we -gu. ¹⁶Sa we -ka -moo, 'yoo -we -a bhliɩ tiklu, 'in we yia -zɛɛn yli, -a zu we 'yliyo.

¹⁷Na bhelia, a 'de weee 'tideli 'mi. -A ka we 'yili -slolu, -we -a -slolua nyuma -wa nɔa we -gu, a yla wa. ¹⁸Nu, Klisu, -o tɩlia *su -gu, nyuma -duun nɔa o tɩnyuma 'bhisa. In ka au -yla we gbada -gwɛ, 'in 'mu na gba 'yaa da -zɛɛn au -yla, wie nya. ¹⁹Wa nu we 'wlulapalɩda -wa, wa mnɔmnɔe. Wa nukpla -wa wa -Lago. Zubhaligbunya wa nva le, we 'wu wa yilmania wa 'de. 'In dɩdɩgu gbu 'dekpua -gu wa pupala dli la. ²⁰Nu, we -ka -amia, yalɩnyuma -a -mia. 'In -amiaa Gbuɔsanyo, Nyumaa -Kanyo -Zeku Klisu, -o 'kaa yali 'bhu, 'mo -a mia wuda. ²¹Mɔ yia -amiaa ku -we 'kaa zen 'bhitiɩ, 'in o 'ka we

* 3:5 Zuifɔv 'zayli -wa.

o 'de'e hluku 'bhisa nu. -We ka gbu -wa, o ka se 'kadu, -we nyea o -li weee 'wlulapilite.

4

'Dizoweli

¹Na bhelia -zonu, amiaa 'tu mi 'mi 'bhada bhabha, in 'yibha in 'ka aun 'yi. 'Muna a laa 'mi 'wu. Amiaa 'gbu, na ylimania na 'de. We 'gbu, na 'talea -zonu, a -tu Nyumaa -Kanyo 'wu gege.

²Evodii -yo Sentisi, amia na bhuhhoe, a 'nunnu 'wula, 'in a -mi -bhlo Nyumaa -Kanyo 'wu. ³'In -mi, -o na -yo o nua lubho dabudu ni, in nee -mi -yiae: -in -sa waa 'hwnu -manu 'wu. -We ka gbu -wa, wa -yo 'mi 'so ka lagu, 'in -Lagobu yia lamneni. Wamia klaa, Klema -yo bhelia -tolva -wa ka 'hni mia celida 'yliyogagee 'sebbe 'wu, 'ma na -yo wa nua lubho dabudu.

⁴A li 'muna 'komuu Nyumaa -Kanyo 'wu. 'Mu na gba 'yaa da, a li 'muna! ⁵Nyuma weee yibheli amaa dli -dlawo 'ji. Nu, Nyumaa -Kanyo ka cupa. ⁶A 'na lulu -lu yabhlogbawo 'gbu dli -ni. Gbu weee 'wu, -we a -ka 'yibha a -zlati we -Lago, o bhuhhoe nya, we -yo o fuopapie nya 'ya. ⁷'In a -ka 'sa nu, 'wututve -dlawo we -Lago wlaa, -we -zia nyumaa 'yilimnee weee 'wu, mu yia amiaa dli -yo amiaa 'wlukusun lapupalite 'yliyozwa, -Zezu Klisi 'wu.

⁸Nu, na bhelia, gbu weee 'wu, -we weee nania 'yli, 'in -we ka 'hni wa 'kaa -mnini, we ye amiaa dli zo: -we weee -wa gbuzonu, -we wa 'kaa 'nuhwe zu, -we weee mia tiklu, -we weee mia -mowluda, -we weee nania -Lago -yo nyuma dudu, 'in we -yo -we weee wa 'kaa 'ylimani. ⁹Nu, -we in -slolua aun, -we a 'yia 'mi kwee, -we a 'nua 'mi hwee, 'in -we in nua le a 'yia -yo, a nu we le. 'In -Lago -o nyea nyuma 'wututve -dlawo, -mawo -yo aun 'so 'ka -mi.

Polu paa Filipogbee -Lagonyuma fuo

¹⁰Nyumaa -Kanyo 'muna -zu 'mi 'wu, -we ka gbu -wa, sa a -kalia na ze -benyi, a ka we -slolu -sleen lugada. Gbuzonu -wa, na gbu ka aun -yokpa bhabha. 'In sa a 'kaa 'mi we -slolu, 'sa 'ni -mi. ¹¹'In we 'ni nu, -lu in 'ni -kaa 'gbu na gba 'sa. Nu, in ka 'muna 'wu -mimie 'kpa, saa 'de na gbegein gbu yi -mi. ¹²'In -ka boba 'wu -mi, in -yi na 'de kpa sa. In -ka -lu duun -ka, in -yi na 'de kpa sa.

'Yli weee -yo da weee, hwo yi 'mi 'bhada -miao, 'in in yi luoo, in -yi na 'de kpa sa -lu duun -yo -lu -slele 'wu sazonu sa. ¹³Klisi 'tite o 'nyea 'mu 'gbu, in mneni we 'de weee kweyo. ¹⁴-Muu bhla, gbuzonu a nua le, 'in a yia 'mi 'wusa na saste lu.

¹⁵Filipov -nyuma, amiaa 'de -yi we 'ji nu, in 'kaa -Lagobu gbabbee gwedi, da in 'bhua Maseduan -dudu -gu, *leglizi yabhlogbawo 'ni 'mi 'wusa 'gwezi nya, amia -bhlogbawo -saa 'mi 'wu. ¹⁶Cun, da in pia zlume Tesaloniki, -zakpa -nyacuan a 'paa 'mi -we in 'nia -ka yoo! ¹⁷We 'ni nu, 'nyenyeluu da na tali. Nu, in 'yibha -Lago hwna aun 'nyu la, 'in amiaa 'yiyulu 'ka -gubho. ¹⁸-Lu weee a 'paa 'mi yoo, Epafloditi ka we wla. -Li in 'yibhaa, amiaa wlawlalu ka we 'wuzi. 'In -lu yabhlogbawo 'o bo -sleen 'mi 'wu. Amiaa wlawlali 'wlu *-lasiklo ka hne menia, we -yo 'slaka -we nania -Lago dudu, mu. ¹⁹We 'gbu, na -Lago kaa 'hnumnilu weee, -we weee a 'nia -ka, 'nyea o yia we aun o 'namidli 'kadu nya, -Zezu Klisi 'wu. ²⁰-Amiaa Dide -Lagawo 'hni 'ylimani -zu weee nya! *-Ameni.

Polu 'wubhlolu weli

²¹'In -sa -Lagobhelia weee fu -Zezu Klisi 'wu. Na bhelia -wa -yo 'mi 'so mia -seli, -maa -sa 'ya aun fu. ²²-Selii -Lagonyuma weee -yo nyumaa 'wlulapilunyo 'kadu *Sezaa -budu zo lubhonunya -sa aun fu.

²³Nu, Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisi hwna aun 'nyu la.

'Sɛbhɛ Pɔlv 'paa Kolosv -nyuma yoo
-Lagonyuma mia Kolosvugbe nukple, 'ma
*Pɔlv 'paa 'sebhe ni yoo. ɔ mi -kaslv 'wv
*Wlɔmv, 'bhie ɔ yia wee 'sebhe ni celi. Nu,
Epaflasi 'bhva Kolosvugbe nukple, -zugba
nyuma mi -mɔ yoyogbv -sloluda, 'in ɔ yia
Pɔlv 'di -la. -Bha Pɔlv celia -Lagonyuma 'wv
nu, -Zevu -wa -lu weee -Kanyo, 'in -a mneni
-a 'ka gbv 'wobhv -we ka gbv -wa, ɔ ka -
amiaa 'gbv tli.

Fɔsawɛli

¹-Ami *Pɔlv, -ami -wa -Zevu *Klisu *ti-
etienyo -Lagoo dɔmagbv nya, 'in -yo -amiaa
bheli Timotee sɔ celia da au 'wv. ²Amia,
-amiaa bhelia, -wa mia -Lagonyuma nya
Kolosvugbe 'wv, -wa'a 'bhɔlva -Lagowɛli -gv
la, -a -sa au fɔ.

-Amiaa Dide -Lago nywa au 'nyu la, 'in ɔ
'nye au 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ.

Pɔlv paa -Lago fuo Kolosv -
Lagonyumaa 'gbv

³-Amiaa -Kanyo -Zevu Klisu Dide -Lago -a
paa fuo amiaa 'gbv, 'in -a mi -Lago bhuh-
hoeda 'kɔmv amiaa 'gbv. ⁴Sa a zva -Zevu
Klisu dli -gv, 'in sa a -kalia -Lagonyuma weee
zɛ, -a ka we 'nv. ⁵Nu, -li -zɔnv -we mia au
wɔda yali, -we ka 'di a 'nva we gwedilida
ni, mv -wa -Lagowɛli -zɔnv. We 'gbv a zva
-Lago dli 'wv, 'in a -kalia nyuma weee zɛ.
⁶Wee -Lagogbv -we mia au nyidi, 'in we
yia 'bhue 'pa ni, we mi 'ya gbuzɔnv lɛvɛ
nya lamnenida -dɔdɔ weee -gv. 'Yli -we nya
wee -Lagogbv nynia amiaa -gbe tia ni, a ka
we 'jiyibheli gbuzɔnv sa nu, -Lago ka au
'nani 'wɔnv. ⁷-Amiaa jijli -tale Epaflasi, -ɔ
-yo -au 'sɔ nva -Lagolubho ni, -ɔ mia Klisu
lubhonnyo tiklu nya -au nyidi, mɔ -slolua
we au. ⁸Zekalidli -we -Lagoo Zuzu zva au
'wv, mɔ -salia we 'di -au.

⁹We 'gbv, 'yli -we nya -a 'nva amiaa -
gogbv ni, we 'bhv wee 'yli 'wv -a mi -Lago
bhuhhoeda amiaa 'nyu nya 'kɔmv. -Lago -
a bhuhhoeda, ɔ 'ka ɔ dɔmagbv au 'klɔslolu,
'in a 'ka we yibheli kpɛɛn kpɛɛn. Nu,
Zevu 'Pupa 'nye au gbuyilo -yo 'ylimnee.
¹⁰Amiaa nɔnbhv -ka 'sa we 'klv -Lago 'yu,
'in a 'ka ɔ dɔdɔnamani weee. A 'ka 'bhue
'pa, 'in a 'ka gbuzɔnv -gbv weee lɛvɛ, amiaa
-Lagoo yibhelie 'ka -gɔwɔlaylimani. ¹¹-Lago

-a bhuhhoeda nu, ɔ 'temani au la -lu weee
'wv, ɔ 'tite 'kadu -we -zia 'tite weee 'wv nya,
'in a 'ka 'sa we lakpa 'kɔmv, dltie nya. ¹²'In
a 'ka Dide -Lago fuo 'pa 'mvna nya. ɔ 'gbv,
'bi -we -Lagonyuma yia 'yia zli 'klv, we mi
amiaa -nv nya. ¹³Nu, mɔ -saa -au nikipisee
'tite kwɛɛ, 'in ɔ yia -au ɔ dɔma yuu nyumaa
'wlulapilie zɔ kwa. ¹⁴ɔ Yu zitea -au 'wv, ɔ
'gbv -Lago yia -amiaa gbonyuu 'wɔt.

Klisu 'de -yo ɔ lɛvɔgbv

¹⁵Klisu -wa -Lago wa'a 'yia -yoo 'wɔwlv.
Mɔ mia la tia lalalu weee 'yu. ¹⁶Nu, mɔ
'wv -Lago nva yali -lu -yo dɔdɔ -gv -lu weee
lɛ, -we wa yia -yo, 'in -we wa'a 'yia -yo
klaa. 'Nyumnikpe, 'wlulapilie, 'tite -yo se,
mv weee -Lago -laa la ɔ gbɛlv, 'in ɔ -yla.
¹⁷ɔ Klisu mi la -lu weee 'yu, 'in ɔ 'gbv -
lu weee kikalua la. ¹⁸Sa 'wlv mia nyumɛ -
kpabhiee -kanyo nya ni, 'sa ɔ mia *Leglizu
'wlv nya. Mɔ -wa 'yliyogagie gwedilida,
mɔ -saa 'wv tɔltɔnya glaa tuatia, 'in ɔ 'ka -
lu weee 'yugali. ¹⁹Nu, -Lago 'yibha sa ɔ 'de
mia, ɔ 'Yu mi 'sa -kpɔ. ²⁰-Lago 'yibha 'ya ɔ
'ka ɔ 'Yu 'wɔplil, 'in ɔ -yo ɔ lalalu weee 'ka
'wɔsuslolu. -Zevu tia, ɔ 'pɔn jitea *su -gv,
we 'gbv, -Lago yia 'wɔtɔtɔve -dlɔɔ wla yali -
yo dɔdɔ -gv.

²¹Amia -wa mi bhaa 'lakpanya nya, 'in
a mia -Lagoo tonyuma nya amiaa 'wlukɔvɔ
lappalie 'nyuu -yo amiaa gbonyuu lɛvɛ
'gbv ni, ²²-slɛɛn, -Lago ka au 'wɔsuslolu ɔ
'de nya, -Zevuu nyime kuu tɔltɔlv. 'In
a 'ka ɔ 'klv 'yigbe -mɔwlvda, -zugba 'sla
'ni au -yo -mi, a 'ni 'nyu -yo -ka. ²³Nu,
amiaa dɔzɔvɔve -tv 'wv gege, 'in we 'temani
'wv. -Lagogbv -we a dia dli 'wv, a 'na vlalu
we gwe -ni. Wee -Lagogbv -we a -ka bhaa
'nv, wa gbaa dɔdɔgv -nyuma weee -yla, we
lubhonnyo -ami Pɔlv -zea.

Pɔlv mi ɔ -Lagolubhoo gbv gbada

²⁴-Slɛɛn, siada 'in mia da amiaa 'gbv ni, 'in
mi we 'mvna 'wv. Nu, Klisu siasie tɔlva -tua
lv ni, 'mv 'in mia gbalida nanv kuu siasie
nya, ɔ ku -kpabhie -we wee *Leglizu -miaa
'gbv. ²⁵-Ami, 'in ka *Leglizu lubhonnyo -zɛ.
-Lago -saa -bha 'mi, 'in 'ka au glaa ɔ lubho
nv, 'in 'in 'ka ɔ gbv au -yla gba kpɛɛn kpɛɛn.
²⁶-Lagoo zizelu 'kadu -ka bhaa -benyi -mi,
ni, 'mv -Lago -saa -slɛɛn 'bhle ɔ -mɔwlvnya
-yla. ²⁷Nu, 'ma -Lago 'yibhaa ɔ 'ka wa ɔ
'nyumnɔ -zizelu 'kadu 'klɔslolu. Nyuma -wa

'na *Zuifov 'gbv, o yia o zizelu 'bhlesa. Wee zizeluu ji nu: Klisi mi aun 'wu, 'in a -yi sa we 'ji nu, a ka 'bi -Lagoo 'nyumnie 'kadu 'wu.

²⁸ O Klisi gbu -a mia da gbada nyuma weee -yla, wa gbu -yla lapalie -yo wa gbusloluwe nya, gbuyilo bhabha nya, 'in -o -ka -mi o 'ka -mowlonyo -ze -Lago 'yu, Klisi 'wu. ²⁹ We 'gbv, Klisi 'tite 'kadu -we mia 'mi 'wu lubho nuda, we nya na nva lubho, 'in na gva la.

2

¹ Nu, 'in 'yibha a yibheli we 'ji nu, amia klaa, Laodiseee -Lagonyuma -yo nyuma weee -wa 'nia -slo 'mi 'yi wa 'yli nya, amiaa 'gbv in mia da laguda. Tu 'kadu -wa! ² In -ka 'sa nuda -mi ni, -zugba in 'yibha wa 'temani dli, wa kikalz ze, 'in wa 'ka nyime -bhlo -ze. 'In wa 'ka 'ylimna bhabha, 'in wa 'ka -Lagoo zizelu yibheli kpæen kpæen. Wee zizelu mia, mu -wa Klisi. ³ Gbuyilo -yo -luyiloo 'nyumnie weee bhva -Lagoo -gbe, mo 'wu we mia zizada.

⁴ -We na gbaa da aun -yla ni, nyuma yi aun 'yloogblv lasali -dawliweli nyaa gbu -wa. ⁵ Nu, na 'debbie -gbolu 'ni aun glaa -mi ni, na dli -yo aun 'so mi. Amiaa lenugbunya mia 'cece, 'in a zva Klisi dli -gu gege ni, in -ka we -yoyida -mi, na dli meni.

Dhizovze -we ka gbu wa -slolua aun ni, a -tu we -gu gege

⁶ Nu, sa a 'nyunua -Zezu Klisi gbu -yo amiaa -Kanyo nya ni, a no 'sa o 'wu. ⁷ Dhizovze -we ka gbu wa -slolua aun ni, a -tu we -gu gege. A -ka somi -Zezu Klisi 'wu. O mi -buduu gwe nya: a -tu 'ylimanida o -gu. A 'pa 'yli weee nya -Lago fuo, -we weee o nva aun -yla lee 'gbv.

⁸ A zo amiaa 'de 'ylyio, nu, nyime yabhlogbo 'na 'pali aun yo -yo weli -kpuaa lubhu nywe -ni. -We -wa dudugu -nyumaa gbusloluwe ni, duduguv 'titenyaa -gbe we bhva, nu, we'e 'bhv Klisi -gbe. ⁹ -We weee mia -Lago 'wu, Klisi -o -zea nyime ni, mo 'wu we 'de weee -dila la. ¹⁰ A ka -lu weee 'yi o 'wu, mo -wa 'tite weee -yo se weee 'wluwapuluny.

¹¹ 'In 'ya ni, Klisi 'wu wa 'paa aun kni 'wu, nyumee so 'ni we lenv, nu, Klisi nyumee kni 'wopapie mia, -we saa nyime o lenugbv 'cun 'bi, mu -wa. ¹² Sa a -yo Klisi 'so tlia amiaa batizee batizee lv, 'sa wa 'bhluu aun o nya.

'In -Lago yia a -yo o 'so 'wobhu tlitlunya glaa, dli -we a zva -Lagoo 'tite -gbv 'gbv. Wee 'tite nya -Lago 'bhua Klisi 'wu tlitlunya glaa. ¹³ A ka zlume 'ylyioaga -tlitlie tli, amiaa gbunyii -yo kni a 'nia 'wu -mu 'gbv. Nu, -sleen, -Lago ka a -yo Klisi 'so 'ylyioagagie 'nye, 'in o yia -amiaa gbunyuu weee 'woti. ¹⁴ Tite -we mia celida 'sebhæ -gu, -we dia -aun 'gbv 'wlu ni, -Lago ka we lamumni, 'in o yia we lasa, we lakulve nya -Zezuu *su -gu. ¹⁵ Zuzu 'nyii -we kaa nyumaa 'wluwapulue -yo senya ni, wee su -gu -Lago -saa we 'tite kwee. O ka we lu, 'in o yia we -zejila 'wu wleli -kaslonyuma 'bhisa.

¹⁶ We 'bhv -zeen 'wu, -we a lia, -we a maa, 'fetu 'yli, 'cu lolu -yo *Nyapeylu 'gbv, nyime yabhlogbo 'na 'bhulu amiaa -yogbv 'wu we 'gbv -ni. ¹⁷ -We mia da weee, -li -we yia yia, we zuzu -wa. We 'ni we 'debbie -gbolu. Nu, Klisi -wa we 'debbie -gbolu. ¹⁸ Nu, nyime -o -ka o 'de 'woti 'kienyi -dawli sa, 'in o -ka aun -yla gba ni, a bobo -Lagoo 'anzunya, a 'na 'nyunuu we -yo -ni. Nyime -o -ka 'sa nu ni, o 'ka amiaa 'penie -gusaa gbu -wa. Nu, -mo 'sasukpa -nyime mia, -we -nya yia o 'yli -gu, 'mu o talva dli, 'in o ylimania o 'de, 'in o pupalia 'wluwuv la dudugu -nyuma 'bhisa. ¹⁹ Nu, Klisi -o -wa wlu, o 'o ne -mo -yola. Klisi 'gbv ku lia 'nanuv, 'in 'kvanua -yo tolunya munna 'wu. Sa -Lago 'yibhaa, 'in ku ylimani 'saa.

A ka tli, 'in a yia 'ylyioagagie lolu 'yi Klisi nya

²⁰ A ka tli Klisi nya, 'in o yia aun duduguv 'titenya kwee -sa. 'In lee ka 'gbv, -we bhva dudugu -nyumaa -gbe, a nu we lea? Cun, lee ka 'gbv a tide nyuma 'yi, 'in wa pali aun -yla sanee -sukpa -titea, ²¹ 'in wa gba: «-In 'na 'bhulu we 'wu -ni», «-In 'na 'yili we nywe -ni», 'in «-In 'na zili we kwe -nia»? ²² Nu, wee titenya -muni mia, -we -wa 'plipli -li, -we 'kaa labhu, we gbu we gbaa. Dudugu -nyumaa gbuslolu -yo wa titenya -wa. ²³ Gbusonv -wa, titenya -muni 'wlv gbuyilo nyuma 'ylyia 'wu, we -yo wa -Lagoo bobo -so bhva dudugu -nyumaa -gbe. Wa tia wa 'de 'wu 'kienyi -dawli sa, 'in wa palia wa ku 'klyie 'wu. Nu, we 'ni -lu yabhlogbo nya -mi, we 'ni mnene we 'ka -amiaa dli 'nyuu lenugbv -aun 'bi -sa.

3

¹ A ka tlitlie lv 'woso, 'in a yia 'ylyioagagie

luvi Klisu nya, we 'gbu, a titali yali -lii da, mo Klisu -dia -Lagoo lilisolu la. ² Amiaa dli -tu yali -li -yla, amiaa dli 'na -tulu dudu -gu -li -yla -ni. ³ Nu, a ka tli -nya, 'in amiaa 'yliyogagie mi zizada Klisu -gbe -Lago 'wu. ⁴ Klisu -wa amiaa 'yliyogagie tuklu, zli o yia 'bhlewlua, we zli a -yo o 'so wlba 'bhle, 'in o 'gnumnie zea amiaa -nu 'ya.

'Wlowlue lolu -Zezu Klisu 'wu

⁵ We 'de'e 'gbu, gbunya mia aun 'wu, -we -wa dudu -gbu -nu, a 'bhu we 'bi. Sab-hisa: mutnigbu klaa, pounplagbu lenve klaa, zvbhali gbu 'tu klaa, dli 'nyuu -lii 'wonyinyinie klaa, we -yo lekli. (Nu, lekli mia ni, yoyolagonyaa bubue -wa.) ⁶ Wee gbunyii -minu 'gbu, -Lagoo 'ce 'kaa nyuma -wa' a zua -Lago 'nunjwe bhuti. ⁷ Nu, bhla -we nya a mia wee gbunyii -minu lu ni, 'sa a nua -nya.

⁸ Nu, -sleen, 'ceparie klaa, nyume 'cedlolate -yo nukple'e 'ylinyuno mia, a vla we gwe. Nyume'e velivete -yo weli 'nyuu 'na 'tali aun njwee -ni. ⁹ A 'na 'tubhulu -tubhulu yo -yla -ni, amia -wa 'bhua amiaa -mumiso 'cin -yo we lenugbu 'nyii 'bi. ¹⁰ Nu, a ka nyume lolu -ze. 'In nyume -lolu bhitia 'komvu, o 'ka o lala -Lagoo 'wuwlu -ze. 'In o 'ka 'ya -Lago yibheli kpeen kpeen. ¹¹ Nu, nyume -o 'nia Zuifu klaa, -o -wa Zuifu klaa, -o mia kni 'wu klaa, -o 'nia kni 'wu -mi klaa, yiyinyo klaa, titinanyo* klaa, gaylo -yo -o 'nia gaylo klaa, wa 'ni -seli -mi. Nu, Klisu mi we 'de weee nya, 'in o mia -a 'de weee 'wu.

¹² -Lago ka -bha aun -sa, o 'yibha a -ze o 'de'e nyuma -kpo, o -kali amiaa ze. We 'gbu a -ka nyazidli, a -ka 'nanidli, a ti amiaa 'de 'wu 'kienyi, a -ka dli -dlao, 'in a -ka dlitie. ¹³ A bibeli -yo, 'in 'yabhlo -ka o -libheyi -yo 'ce 'pali -we o nua o -yla lee 'gbu ni, a titli -yogbu 'wu. Sa -bhlokpade Klisu tia amiaa -yogbu 'wu ni, amia titli 'ya 'sa -yogbu 'wu. ¹⁴ We 'de weee 'wlu ni, a kikalzi ze. Nyume'e zekalidli mi amiaa nyollikpe nya tein: mu zela aun nyume -bhlo. ¹⁵ Klisu 'wotvute -dlao, -we ka 'gbu -Lago yia aun la, a 'ka ku -bhlo -ze ni, wee 'wotvute -dlao 'bhu amiaa dli weee 'wu, we 'ka we -ka. 'In a 'pa -Lago fuo 'yli weee nya. ¹⁶ Nu, Klisu weli -mi aun nyidu duun e. A suslolu gbu, 'in a pupali gbu -yla la, gbu yilo nya. A 'pa -Lago fuo, a bhli

o 'gnumnuni -lbu, -we mia Louisebhe 'wu. A gbali o, a bhli o luv weee, -we o Zuzu 'Pupa zua aun 'wu, 'munadli nya. ¹⁷ -We weee a nua le, 'in -we weee a gbaa, we -mi Nyumaa -Kanyo -Zezuu 'jni nya. A 'plili o gbegbeun, 'in a 'ka Dide -Lago fuo 'pa.

-Lagonyumaa -gligbo 'yli gbu

¹⁸ Ylikwotnjwi, -o -ka -mi o zu o 'lowli 'nunjwe, 'sa we mia Nyumaa -Kanyo 'yliya 'wu.

¹⁹ 'Jwnu 'lowlia, -o -ka -mi o -kali o 'njwawo ze, o 'na 'sulu o 'klu -yo -ni.

²⁰ 'Yua, a zu amiaa didea 'nunjwe gbu weee 'wu, mu namia Nyumaa -Kanyo dudu.

²¹ 'Yuaa didea, a 'na -lali amiaa 'yua 'cedlo -ni, we yi wa 'kuayli lawla.

²² Gali, a zu amiaa -cian 'nunjwe -seli dudu -gu, gbu weee 'wu. We 'na -zeli wa 'yibadi -bhlo -ni, we yi 'wlu nee nyuma a mi 'yili-manida. Nu, a zu wa 'nunjwe dli -zonu nya, Nyumaa -Kanyoo sosodli a kaaa 'gbu. ²³ We yi lee -lubho -ze, a nu we dli weee nya, nee Nyumaa -Kanyoo lubho a mi nuda, a 'na 'yili we nyumaa -nu 'bhisa -ni. ²⁴ A yibheli we 'ji nu, Nyumaa -Kanyo yia aun 'penia. 'In zuzonunya o zua la amiaa -nu nya, a 'ka we 'yi. Nu, Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisu lubho a mia nuda. ²⁵ Nyume -o nua gbonyuu le, we 'penie o yia gbonyuu nya. Nu, -Lago o gbuzi nyuma 'wu.

4

¹ Amia nyumaa -cian, a zu amiaa gali 'nanvu, 'in a nu -we mia tuklu le wa -yla. A yibheli we 'ji nu, amia ka 'ya -Kanyo yali.

'Dizoweli

² A -tu -Lago bhuhhoeda 'komvu, amiaa dli -tu -gada, 'in a 'ka -Lago fuo 'pada -tu 'yli weee nya. ³ A bhuhhoe 'ya -Lago -amianvu 'gbu -nya, 'in -Lago 'ka -aun 'yoo 'nye, -a 'ka o gbu gba nyuma -yla. Klisu gbu mia zizada, -a mneni -a 'ka we gba, we 'gbu in mia -seli -kaslu 'wu. ⁴ A bhuhhoe -Lago, 'in sa in 'kaa we -slolu, in 'ka 'sa we gba kpeen kpeen.

⁵ A zu amiaa nonobhu 'yliyoo, -wa 'nia -Lago 'wu -mu gbegbeun, gbu yilo sa. Bhla -we -Lago nyea aun wa nya ni, a 'na -nyumawo we la -ni. ⁶ Amiaa njwee weli -mi tuklu 'yli weee nya, we -mi gumu 'bhisa,

* 3:11 GLEKI NEE «Siti -nyume». Siti -nyumaa dudu mia, -mo tululu la bhahba, 'in wa laa wa titinanya.

'in a yibheli nyuma -yla gbvu 'bigupali sa 'nanvu.

Fusaweli 'wobhlolunu

⁷ -Amiaa bheli -zonu Tisiki, -o mia lub-hononyo tiklu nya, -o na -yo o nva Nyumaa -Kanyoo lubho, mo yia aun -yla na -gbe -gbu weee gbaa. ⁸ Na 'dɛɛ 'yibadi in tiea o amiaa -gbe, a 'ka -amiaa -gbe gbu yibheli, 'in o 'ka amiaa dli lateman. ⁹ Tisiki -yo amiaa 'yibha 'yibha -bheli tiklu Onezimu in tiea da aun 'wu, 'in wa 'ka -we weee mia -seli 'plida -amiaa -gbe aun -yla gba.

¹⁰ Alistaki in -yo o 'so mia -kaslu 'wu ni, o nɛɛ, o -sa aun fu. We -yo 'ya Banabasu didee bheli 'yu Maliki, -o ka gbv wa gbaa aun -yla ni, o -ka amiaa -gbe mni, a kpa o 'nanvu. ¹¹ -Zezu -o wa laa Zutusi sa 'yaa aun fu. -Zuifu -wa -zea -Lagonyuma glaa, waa nyuma ta -manu -bhlogboɔ nya na nva *-Lagoo nyumaa 'wlulapili -lubho. Ma paa 'mi 'kuayli.

¹² Epaflasi -o -wa amiaa -zoo -bheli ni, o nɛɛ, o -sa aun fu. -Zezu Klisu lubhononyoo 'zayli o -mia: 'komvu, o mi lagoda, -zugba o bhuhhoe -Lago amiaa 'gbv. O 'yibha a -tu -Lagonyuma genyii -yo -wa suan la nya -Lago 'yu, 'in a 'ka o dumagbu lenu 'yli weee nya.

¹³ In mneni in 'ka o daa gba nu, amia klaa, Laodisee -yo Ielapolisi -nyumaa 'gbv, o mi suada. ¹⁴ -Dotloo -yu Luku -o ka ze -a -kalia bhabha, o -yo Demasi 'so nɛɛ wa -sa aun fu.

¹⁵ Amiaa bhelia -yo amiaa bhola mia Laodisee, a -sa wa fu, we -yo Nefaa -yo *leglizi -we gbelia 'wlu o -budu zo.

¹⁶ Nu, a -ka 'mv 'sebhɛ ni zeli amiaa -gbe ni, a 'pa we yoo Laodisee leglizi -gbe. 'In wa 'ka 'ya we zeli -maa nyidi. 'In -we in 'paa Laodisee -nyuma yoo, we -ka amiaa -gbe nyini, amia zeli 'ya -muv.

¹⁷ A 'tulv Alisipu nu, o zv o 'de 'yliyɔ, Nyumaa -Kanyoo lubho -we ka 'gba wa dia o 'wlu, o 'ka we nu tiklu.

¹⁸ -Ami Polv mia -sleɛn da fusaweli -muni celida na 'dɛɛ so nya: in -sa aun fu. A 'na dlvl -ni, nu, in mi -kaslu 'wu -ni.

-Lagoo 'nanidli -yo aun -mi.

Tia -sebbe Pɔlv 'paa Tesaloniki -nyuma yoo -Lagonyuma -wa mia Tesalonikigbe nukple, 'ma *Pɔlv 'paa 'sebbe ni yoo. Pɔlv ka wee 'gbe nukple mni, 'in ɔ 'ni mneni ɔ 'ka -mɔ -tv, *Zuifunya ka ɔ -yɔwɔsɔlv 'gbv. 'Sebbe ni ɔ 'paa -mɔ -Lagonyuma yoo, ɔ 'ka -maa -yla -Lagoweli 'ji gba kpɛɛn kpɛɛn, 'in sa -Lagonyuma 'kaa nɔ, ɔ 'ka we wa -slolu.

Pɔlv -saa Tesaloniki -nyuma fu

¹-Ami *Pɔlv cɛla 'sebbe ni, we -yɔ Silasi -yɔ Timotee 'sɔ. Amia, *'leglizi -we mia Tesaloniki, Dide -Lago -yɔ Nyumaa -Kanyo -Zezu *Klisu sɔ nya, amia -a cɛla 'wu.

-Lago ŋwana ain 'nyu la, 'in ɔ 'nye ain 'wututve -dlɔɔ.*

-We Tesaloniki -nyuma nva le

²'Yi weee nya, -a paa -Lago fuo amiaa 'gbv. Nu, -a -ka -Lago bhuhboeda -mi, -amiaa dli 't' 'bhv ain -gv. ³-We a nva le, amiaa dli mi -Zezu -gvv 'gbv, we -yɔ lubho a nva, a -kali -Zezuu zɛɛ 'gbv, a 'ni -amiaa -Kanyo -Zezu dliɔzɔvɛ 'yitidee 'gbv, -a -ka -Lago bhuhboeda -mi, we 'dɛ weee mi -amiaa dli zɔ. ⁴-Amiaa bhelia, -a -yi we 'ji nu, -Lago -kali amiaa zɛ, 'in ɔ yia -bha ain -sa, a 'ka ɔ -nv -zɛ. ⁵-We ka gbv -wa, -Lagɔgbv -a gbaa ain -yla 'tutɛ nya, 'in Zuzu 'Pɔpa yia -ain 'wusa, -a -yi we 'ji nu, -we -a gba gbuzonv -wa. We 'ni gbagbaweli 'dekpva. Nu, a yibheli we 'ji, -a -yɔ ain 'sɔ mia, a ka -amiaa nɔnɔbhv 'yi, amiaa zɔzɔnɔv 'yiytee 'gbv -a yi 'saa nv. ⁶Nu, amia, a ka -ain 'tideli, -a -yɔ -amiaa -Kanyo. Da a mia siada bhahba, 'in a yia -Lagoweli 'wɔŋwɔn 'mɔna nya. Wee 'mɔna mia, Zuzu 'Pɔpa wlaa we. ⁷-Sleɛn amiaa nɔnɔbhv tiklu Masedvani -yɔ Akai -Lagonyuma mia nɔda.† ⁸Nu, -Lagoweli 'bhva amiaa -gbe, 'in we yia da weee lamneni. We 'ni Masedvani -yɔ Akai -bhlogbɔɔ, nu, amiaa -Lagɔɔ dliɔzɔvɛɛ 'di ka da weee lamneni. -We ka 'gbv -a 'kaa we gba -tapa, we 'ni -mi. ⁹-A mɔna amiaa -gbe, sa a kpaa -ain, 'in su a tɛla -we -zɛa amiaa -lago, sa a 'bhva we 'bi, 'in a yia -Lagɔɔ -gbe

* 1:1 nu, a zɛli -Zezuu tietienyaa lenvgbunya 15.22 'in a 'ka Silasu -gvgbv 'wolanu. Timotee -nv mia, a zɛli lenvgbunya 16.1. Tesalonikigbe mia, mv -wa 'gbe 'kadu Glesɩ -dɔvɔ -gv. 'Mv wa laa -sleɛn Saloniki (Lenvgbunya 17.1-9). † 1:7 nu, Masedvani, Wlɔmɔ -dɔvɔ -wa bha, -sleɛn, Glesɩ -dɔvɔ kibhe -wa. Akai, Glesɩ -dɔvɔ kibhe -putu -wa. * 2:1 A zɛli -Zezuu tietienyaa lenvgbunya 16.19-24; 17.1-9

'bhiti, -ɔ -wa 'yliyɔga -Lago, -Lago -zɔnv, nyuma weee mi we gbada. ¹⁰-Lago mia, ɔ 'Yu a mia wuda, -ɔ 'kaa yali 'bhv, mɔ -wa -Lagɔɔ 'Yu -Zezu. 'Mɔ, -Lago -sɔlva tɩtɩunya glaa 'wv, 'in ɔ 'ka -ain -Lagɔɔ 'cɛ -we cipaa 'wusa.

2

-We Pɔlv nva le Tesaloniki

¹-Amiaa bhelia, amiaa 'dɛ -yi we 'ji nu, we 'ni bhe -a mni amiaa -gbe.*

²'In, a -yi 'ya we 'ji nu, wa ka -ain kpa 'nyumɛɛ, wa ka -ain veli Filipvgbe 'wv. Da nyuma -sɔlva -ain -yɔ 'wv, 'in -Lago yia -ain 'kvayli 'pa -bhlokpade -a 'ka wee -Lagɔgbv gba. ³Da -a mia ain 'dizɔda, -a 'ni yotubhv. Dli -zɔnv nya -a gbaa we. -A 'ni nyumɛ -dawli 'wɔwv. ⁴Nu, we 'ni 'sa -mi, sa -Lago 'yibhaa, 'sa -a gbaa we. -We ka gbv -wa, -Lago ka -ain layla, 'in ɔ yia -amiaa gbv -yɔŋwɔn, -a 'ka ɔ gbv gba. -A 'ni nyumaa dɔvɔnamanɛɛ datalida -mi, nu, we 'ni 'sa -mi. -Lagɔɔ dɔvɔnamanɛɛ da -a tala. ɔɔ -Lago mia, mɔ sɩsalia -amiaa dli -yɔ. ⁵A -yi we 'ji nu, we 'ni ŋwɛɛ 'nuni nya -a gba ain -yla, 'in -Lago mi -amiaa gbudayinyo nya. We 'ni amiaa kwɛɛ -luu datalɛɛ 'gbv -a yi we gba. ⁶Amia klaa, nyuma -putu klaa, -a 'ni ŋwɔn nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ka -amiaa 'ŋni -mɔni. -A mneni yaa -a 'ka nyuma 'kadɩ zɛ ain glaa, -we ka gbv -wa, -Zezu Klisu tietienya -a -mia. ⁷Nu, we 'ni 'sa -mi. -A mi ain glaa -dlɔɔ nɛɛ 'ŋwɔn -ɔ mi ɔ 'yu kwɛ -yɔlatitlida. ⁸-A 'ni ain 'yibha -sɛ, 'in -a 'ni -Lagoweli -bhlogbɔɔ ain 'nye, nu, -amiaa 'dɛ -a wlaa. -We ka gbv -wa, a ka -ain dɔvɔ namani -sleɛn. ⁹-Amiaa bhelia, sa -a nva lubho, zlɔɔ, sabɔɔ, -a mi lubho 'wv -mvv yi 'wlv nu, -a -tv nyumɛ yabhlogbɔɔ sɔ nya.

¹⁰Amia, a -yɔ -Lago 'sɔ mi -amiaa gbudayunya nya. -We -a nva le, -Lagonyuma 'yu, we mi tiklu, we 'ni gbonyuu lv -ka. Nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni mneni ɔ 'ka -ain gbv dli. ¹¹A -yi we 'ji nu, sa dide kpaa ɔ 'yua, 'sa -a kpaa ain -bhlo -bhlo. ¹²-A 'paa ain 'kvayli, 'in -a yia ain -bɛlv -yɔpali. 'Yi weee nya -a slolua ain, a 'ka amiaa lenvgbv 'bhiti, we 'ka -Lagɔɔ dvmagbv -zɛ. ɔɔ -Lago laa ain,

* 2:1 A zɛli -Zezuu tietienyaa lenvgbunya 16.19-24; 17.1-9

'in nyuma -wa 'wlu o pita la, a 'ka wa glaa -mu. 'In a 'ka o 'hnummie 'yi.

¹³ -Lago -a pa 'yaa fuo 'yli weee nya. -We ka gbu -wa, da -a gbaa aun -yla -Lagoweli, a ka we yukwli pulv. A 'ni we -yohwnu nyumaa weli 'bhisa, -Lagoweli 'bhisa a hwnua we -yo. 'Mu we -mia gbuzonu nya. 'Sa wee weli nva lubho -wa zwa -Lago dli -gv, wa dli zo. ¹⁴ -Amiaa bhelia, gbu -we ylia Zudee -leglizinya -we mia -Zezu Klisu -nu nya, wee gbu -bhlokpade ylia aun. Sa Zuifu stalia Zudee -leglizinya, 'sa amiaa -zoo -bhelia stalia aun. ¹⁵ Waa Zuifu, wa ka *-Lagogbu -falpanya 'bha, 'in wa yia -amiaa -Kanyo -Zezu 'bha, 'in wa yia aun 'klyie 'wupalta mni. Wa 'ni -Lago dudu nani, nyuma weee tunyuma wa -mia. ¹⁶ Wa 'yibha wa 'ka yaa -aun 'yoo -kulu -a yi nyuma -wa 'nia Zuifu -yla -Lagogbu gba. Gbonyuu wa nva le, sanee wa yelia we -gv. We 'wlu lapalida, 'in -Lagoo 'ce yia wa yli.

Tesaloniki -nyumaa tv bhaa Polv

¹⁷ -We mia -amiaa -nu nya, mu -wa nu, bhelia, we 'yli 'sole ka 'pli. -A tia -bha aun, -amiaa 'yli ka aun -yobhu, nu, -amiaa dli mi aun -gv, 'in amiaa 'tv mi -aun 'bhada, 'in -a yia 'kli 'yi, -a 'ka aun 'yi. ¹⁸ -A 'yibha -a 'ka amiaa -gbe lumni. -Ami Polv, we 'ni -zakpa -bhlogbo in ylali amiaa -gbee mnummie la. Nu, *-Saatan ka -aun 'yoo -kulu. ¹⁹ -We ka 'gbu -a 'yibhaa -a 'ka aun 'yi, mu -wa nu, da -amiaa -Kanyo -Zezu Klisi -ka luyi ni, -mama ka 'gbu -a 'ka dli zo o 'yua? -Mama ka 'gbu -a 'ka 'muna lia? Nyoo slolu we nu, -a ka gbu weee 'wlubha? Amia -wa, we 'ni nyuma -putu. ²⁰ Gbuzonu -wa. -Wa laa -aun 'muna 'wu, -wa mia -amiaa 'hnumnulu nya, amia -wa.

3

¹ -Sleen, amiaa 'tv ka -aun 'bha bhabha. We 'dee 'gbu, -a yia weli bhli nu, na 'debhlo -tv Ateni.*

² 'In -a yia -amiaa bheli Timotee tie, -o -yo -aun 'so nva -Lagolubho, 'in -o gbaa -Zezu Klisu gbu. 'Mo -a tiea amiaa -gbe, o 'ka aun 'kuayli 'pa, 'in o 'ka aun latemani -Lagoo dliguzove 'wu, ³ -muv yi 'wlv nu, siasie -we mia -aun yhida, we yi -aun glaa nyime

yabhlogbo lazuklu. Amiaa 'de -yi we 'ji nu, -Lago ka hwnu wee 'sasokpa -siasie 'ka -aun yli. ⁴ Da -a mia -slo aun kwesi, 'in wee siasie 'nia -slo aun yli, -a ka aun -yla gba nu, -a 'de weee wa yia stalia. A -yi we 'ji nu, gbuzonu -wa, 'sa we 'plia sa. ⁵ We 'gbu in 'ni mneni in 'ka we -gv ladi, 'in in yia Timotee tie, sa amiaa dli mia -Lago -gv, o 'ka we -yoyi. In ka nyano nu, -ami nee yaa 'sa -Saatan yia aun laylaa, 'in -amiaa lubho 'ka 'wotu bhe.

⁶ Nu, -sleen, Timotee ka amiaa -gbe 'bhu, 'in o yia lumni, 'in o yia amiaa 'di 'nanu -aun -sali. Sa amiaa dli mia -Lago -gv, 'in sa a kikalta ze, o nee nu, 'yli weee nya, amiaa dli mi -aun -gv 'muna nya. Sa -a 'yibhaa -a 'ka aun 'yi, 'sa -amiaa 'yiyitee 'tu bhaa aun. ⁷ Sa -bhlokpade, amiaa gbu ka -aun 'kuayli 'pa siasie -yo -yokali gbu nyidi. -We 'paa -aun 'kua 'yli, mu -wa amiaa dli mi -Lago -gv. ⁸ -Sleen, a ka -Lagogbu lakpa -klii 'gbu, we ka -amia pue. ⁹ 'Muna a laa -aun 'wu -Lago 'yu. We 'gbu, sa -a 'kaa -sleen -Lago fuo 'pa, we 'ni -mi. ¹⁰ Zluoo, saboo, -a mi -Lago bhubhoeda bhabha, o 'ka -aun 'yoo 'nye, -a 'ka 'wugbeli, 'in -we a 'nia 'wolanu, a 'ka we -aun -slolu, 'in we 'ka amiaa dli -gupali.

¹¹ Nu, -amiaa Dide -Lagoo 'debbie -gbolu -yo -amiaa -Kanyo -Zezu -sa -amiaa 'yoo, -a 'ka aun 'yia mni. ¹² -Amiaa -Kanyo nu le, sa -a -kalia amiaa ze dli weee nya, a 'ka 'sa zekikali, 'in a 'ka 'sa nyuma weee zekali. ¹³ Sanee o yia amiaa dli latemania, 'in 'yli -we nya -amiaa -Kanyo -Zezu 'kaa yi, o -yo o -mowlunya 'so, a 'ka -mi tuklu, a yi gbu 'wlu -ka -amiaa Dide -Lago 'yu. [*-Ameni.]

4

Amiaa nonobhu -we nania -Lago dudu, mu ni

¹ -Sleen, -amiaa bhelia, sa a 'kaa no, 'in a 'kaa -Lago dudu namani, a ka we yibheli -amiaa -gbe. Gbuzonu -wa. 'Sa a mia noda. Nu, amia -a palta zukpa bhabha -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu 'hni nya, a nu we le -tapa. ² -Amiaa -Kanyo -Zezu -gugbu -a slolua aun, amiaa 'de -yi we -sleen. ³ -We -Lago 'yibhaa mu -wa nu, a -mi tuklu, a -yo 'hwnu -putu -yo nukpasu -putu 'na -duli -budu 'wu -ni. ⁴ A 'de

† ^{2:15} A zeli -Zezu tietyenaa lenugbunya 9.22-29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; 18.12 * ^{3:1} A zeli -Zezu tietyenaa lenugbunya 17.15 † ^{3:6} A zeli -Zezu tietyenaa lenugbunya 18.5. Polv 'paa Kolenti -nyuma 'sebbe yoo.

weee glaa, -mōmō -ka -mī, ɔ yibheli ɔ 'ɣwnɔ -kwa sa sa tiklu, wa yi ain 'ɣni sa.*

⁵Amīaa 'ɣwnɔ latalɔ dli 'na -zili ain ɣwɛ la -ni, 'lakpanya -wa 'nia -Lago -yi 'bhisa. ⁶Nyume yabhlogbɔɔ 'na nɔnu ɔ -libheyi gbonyuu 'wluo -ni. ɔ 'na nɔnu ɔ -dawli 'wu -ni. -A ka 'cɔn gbu ni ain -yla gba 'klu 'cɔcɔ nya. Nu, -wa -ka 'sasokpa -gbu ni lɛnu, -Lago yia wa -kasɔ 'wɔpaa. ⁷We 'ni nyume -putu nya -budu 'wɔdɔdiee 'gbu, -Lago yi -ain la. -A 'ka -mī tikluu 'gbu ɔ yia ain la. ⁸-We ka gbu -wa, nyume -ɔ 'ni wee gbu ni -yɔɣwnu, we 'ni nyume ɔ -sa kwɛɛ, -Lago -ɔ 'nyɛa ain ɔ Zuzu 'Pɔpa, 'mɔ ɔ -saa kwɛɛ.

⁹We -ka amīaa bheliāa zekali gbu, wɛlɔ -we in 'kaa we 'bigɔpali, we 'ni -mī. Nu, sa a 'kaa amīaa bheliāa zekali, -Lago ka we amīaa 'dɛ -slolu. ¹⁰'Sa -bhlokpade, -amīaa bhelia -wa mia Masɛdvanɔ -dudu weee -gɔ, a -kala wa zɛ. Nu, bhelia, amīaa zukpa -wa, a kpa we la -kli. ¹¹-We -a 'kaa amīaa dli zo zo, mɔ -wa nu, a -mī -dlɔɔ, a 'na plali amīaa -limaa gbu 'wu -ni. A nu amīaa 'dɛɛ lubho. -A ka 'cɔn we ain -yla gba. ¹²A -ka 'sa nu ni, -wa 'nia -Lago -yi, 'in wa zɔa ain 'nɔɣwɛ, 'in a 'na 'ka nyume -putuu kwɛ nya -mī.

-Zezuu yiyigbu

¹³-Slɛɛn, bhelia -wa 'mua 'yli, -a 'yibha nu, a yibheli wa -gugbu, amīaa dli yi sumani, -wa 'nia -Lago dli -gɔ zu 'bhisa. ¹⁴-Amīa dli 'wu nu, -Zezu ka tli, 'in ɔ yia 'wɔsɔ, we mī 'ya -amīa dli 'wu nu, -wa 'mua 'yli, 'in wa dli mia -Zezu -gɔ, -Lago yia wa 'wɔsɔlɔa wa -yɔ -Zezu 'sɔ. ¹⁵-We Nyumaa -Kanyɔ -slolua -ain, 'in -a yia we ain -yla gba, mɔ -wa nu, da Nyumaa -Kanyɔ -ka yi, -amīa -gaa da 'yliyɔ, -a 'na 'ka titlɔnya 'yugali. ¹⁶-Lago yia we ɣwɛ -gɔ -saa, 'in 'anzunyaa -kanyɔ 'ka 'wɔkɔ. Nyuma yia -Lagoɔ lɛglɛ 'nua, tɔn, Nyumaa -Kanyɔɔ 'debhie -gbolu yia yali 'bhua, ɔ 'ka lasibhli. -Wa ka dli mia -Zezu Klisti -gɔ, 'in wa yia tli, -maa yia 'yliyogagie 'yia tia. ¹⁷Tɔn, -amīa -mama -gaa da -slɛɛn 'yliyɔ, -Lago yia -ain 'wɔbhua yalɔpɔpa 'wu, -a -yɔ wa 'sɔ, -a 'ka Nyumaa -Kanyɔ yoo mni -mɔ yali. -Slɛɛn, -a -yɔ ɔ 'ka -mī 'ylɔ weee -nu nya. ¹⁸We 'dɛɛ 'gbu, a 'pɔpali 'kwayli wɛlɔ ni nya.

* 4:4 We 'ji -putu -wɛɛ: a 'dɛ weee glaa, -mōmō -ka -mī, -mɔɔ yibheli -mɔɔ ku kpa sa sa tiklu, wa yi ain 'ɣni sa.

5

¹Bheliān, we -ka we bhla -yɔ we 'ylu gbu, -we -a 'kaa ain -yla gba, we 'ni -mī. ²Amīaa 'dɛ -yi we 'ji nu, Nyumaa -Kanyɔ yiyiyli mia, da nyume 'nia ɔ wɔda -mī, -bha ɔ yia yia, sa 'wienyɔ tlalia nyume 'bhisa. ³Nyuma -ka gbada -mī: «-A mī -dlɔɔ. Gbu 'ni -ain yli!» -Bha -bhlokpade gbu 'kadɔ 'kadɔ ylia wa glagla sa! Wa 'ni mneni wa 'ka we 'wɔtla. Sa 'ɣwnɔɔ gwali gwaleɛ siasie tlalia ɔ, 'sa we yia wa 'tlalia. ⁴Nu, -amīaa bhelia, a 'na nɔnu nɛɛ nyuma -wa mī nikipise 'wu 'bhisa -ni. Nu, wee 'ylɔ 'na 'tlali ain 'wienyɔ 'bhisa -ni. ⁵A 'dɛ weee, zlu nyuma a -mia, 'in a mia saan nyuma nya. -A 'ni sabɔ -yɔ nikipise nyuma nya -mī. ⁶We 'dɛɛ 'gbu, a 'na ɣwɔnɔ 'yɔlɔ nyume -putu 'bhisa -ni. A -tu 'yliyɔgada, 'in a 'ka -mī 'cɛ. ⁷Nu, sabɔ wa ɣwɔa 'yɔlɔ, sabɔ wa lɔa nu 'wu. ⁸-Amīa mia, -a mī zlu nyuma nya. -A -tu 'wu 'cɛ. -A zu -Lago dli -gɔ, -a -kali ɔ zɛ, we 'ka 'wɔ 'slɔjayu -pla ɔ nete -bana 'wu. -A dɛ we dli 'wu nu, -Lago yia -ain gbu 'wɔsa, 'in we 'ka 'wɔ nɛɛ, -a ka 'slɔjaa nete -kloo 'wluo -pla. ⁹Nu, -Lago 'ni -bha -ain -sa, ɔ 'ka -ain 'kliyie 'wɔpaa 'gbu. ɔ 'ka -ain gbu 'wɔsa -amīaa -Kanyɔ -Zezu Klistu 'ɣni nyaa 'gbu, ɔ yia -ain -bha -sa. ¹⁰-Zezu mia, -amīaa 'gbu ɔ yia tli, -a -ka 'yliyogaaɔ, -a -ka 'yli 'muoo, -a -yɔ ɔ 'sɔ 'ka -mī. ¹¹We 'dɛɛ 'gbu a 'pɔpali 'kwayli, a sisali 'wu, sa a mia da nuda 'bhisa.

'Dɔzɔwɛlɔ -yɔ fɔsawɛlɔ

¹²Bheliān, amīaa zukpa -wa. -Wa mia lubho nuda ain glaa, -wa -Lago tiea wa 'ka ain 'yugali, wa 'ka ain gbu -slolu, nu, a zu wa 'nɔɣwɛ. ¹³A zu -bha wa zekalidli nya wa lɛnɔgbɔɔ 'gbu. 'Wɔtɔtɔue -dlɔɔ -mī ain nyidi.

¹⁴Bheliān, amīa -a bhubhoea. -Wa 'yaa, a zu wa 'di. -Wa mia nyano nuda, a 'pa wa 'kwayli. -Wa 'nia late, a -sa wa 'wu. 'in a 'ka dlutie -ka nyuma weee gbɛgbɛn. ¹⁵A zu amīaa 'dɛ 'yliyɔ, a 'na nɔnu 'nyii 'lɛɛji nyii lɛ -ni. -We a 'kaa lɛnu, we -zɛ gbɔzɔnu lɛnɔ a 'dekpɔa nyidi, we -yɔ nyuma -putuu gbɛgbɛn.

¹⁶⁻¹⁸-We -Lago 'yibhaa, a nu lɛ -Zezu Klisti 'wu, mɔ -wa nu, 'ylɔ weee nya a li 'muna. 'Yli weee nya a bhubhoe -Lago, gbu weee -we 'wu a yia 'plɔlia, a 'pa -Lago fuo.

¹⁹ A 'na -kɔlv -Lagɔɔ Zuzu yoo -ni. ²⁰ Welɩ -we ɔ wlaa, a 'na nyɛni we 'wɔ -ni. ²¹ A sisali -lu weee 'wɔ, 'in -we -ka 'yilinani a 'ka -mɔv lakpa. ²² A zu amɩaa 'dɛ 'yiliyo: a 'tide 'yilinyuno -lu weee 'yi.

²³ 'Wɔtɔtɔe -dlɔɔɔ -Lagɔ nu lɛ a 'ka -dlɔɔ -ni. Amɩaa zuzu klaa, amɩaa dli klaa, amɩaa ku klaa, we -yɔ a 'dɛ weee, 'in 'yli -we nya -amɩaa -Kanyɔ -Zezu Klisi -ka yi, a yi gbɔnyuu yabhlogbɔɔ kwɛɛ -ka. ²⁴ -Lagɔ -ɔ laa aɩn, lɛ ɔ yia we nua. -We ka gbɔ -wa, ɔ'ɔ -sali -bha ɔ wɛli la.

²⁵ -Amɩaa bhelia, a bhuhhoe -Lagɔ -amɩaa 'ɣni nya.

²⁶ A -sa -amɩaa bhelia fu dli weee nya.

²⁷ In nɛɛ aɩn -yla -Lagɔ 'yu, a zɛli 'sebhe ni -Lagonyuma weee 'yibadi.

²⁸ Nu, -amɩaa -Kanyɔ -Zezu Klisi ɣwna aɩn 'nyu la.

1Sebhæe 'sonu Põlv 'paa Tesaloniki -nyuma yoo

'Sebhæe 'sonu *Põlv 'paa Tesaloniku -Lagõnyuma yoo, mu -wa. Nu, sa -Lagõnyuma 'kaa nõ, -zugba wa wu -Zezuu luyiyie dudv -gu, 'mu ɔ -slolua wa 'sebhæ ni 'wu.

Põlv -saa Tesaloniki -nyuma fu

¹-Ami *Põlv celta 'sebhæ ni, we -yo Silasi -yo Timotee 'sõ. Amia, *leglizi -we mia Tesaloniki, Dide -Lagõ -yo Nyumaa -Kanyo -Zezu *Klisu sõ nya, amia -a celta 'wu.

²Nu, Dide -Lagõ -yo Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisu ñwna aun 'nyu la, 'in wa 'nye aun 'wõtõtve -dlõ.

-Lagõ gbuwbhubhue tiklu

³Bhelian, we mi -amiaa dli zõ, -a 'ka -Lagõ fuo 'pa amiaa 'gbu 'yli weee nya. Nu, dli a zva -Zezu -gu, we mi -gubhoda, 'in amiaa zekikalidli mi -gu 'wulaylimanida, we 'gbu, we mi tiklu, -a 'ka -Lagõ fuo 'pa. ⁴We 'gbu -bhlokpade, amiaa 'gbu -a slolua -amiaa 'de -Lagõnyuma glaa. Gbu -we ka 'gbu -a slolua -amiaa 'de, mu -wa nu, a mi siada, wa mi aun 'klyie 'wupalida, 'in a yia dlitie 'yi, a 'ni -Lagõ dli -gu -sa.

⁵Wee gbu ni slolua nu, -Lagõ gbuwbhubhue tiklu. Nu, gbu -we weee lu amia 'plilida, -wa -Lagõ pilia 'wlu la, a 'ka wa -zee gbua. -Lagõ nyumaa 'wlulaplie mia, we 'gbu a mia siada. ⁶Nu, -we mia tiklu, 'mu -Lagõ yia lenva. -Wa mia aun salida, sialta ɔ yia wa. ⁷Mõ yia aun siatie 'wusaa, a -yo -aun 'sõ. Le ɔ yia we nua, da wa yia -amiaa -Kanyo -Zezu 'yia, -mõ yali, ɔ -yo ɔ 'anzi 'titenya 'sõ. ⁸Yia ɔ yia -kosuu mü -we 'yilia nya, -wa 'nia -Lagõ -yi we -yo -wa 'nia -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu gbu -yõñwnu, ɔ 'ka wa -kaslv 'wupa. ⁹Waa nyuma mia de, -Lagõ yia wa -kaslv 'wupaa, 'in ɔ 'ka wa lasa 'yli weee -nu nya. Wa 'na 'ka -amiaa -Kanyo kwesi -mi. ɔ -ka yi, wa 'na 'ka ɔ 'tite -yo ɔ 'ñnumnie -yõyi. ¹⁰Wee yli mia, we nya ɔ yia yia, ɔ nyuma tiklu 'ka ɔ 'ñni 'ylimani, 'in -wa -ka ɔ dli -gu zv, wa 'ka ɔ yia 'mõna nya. Amiaa 'de, glaa a yia wa -mia. -We ka gbu -wa, a ka -amiaa gbudayiweli dli -gu zv.

¹¹We 'deæ 'gbu, -a bhuhhoea -Lagõ 'yli weee nya amiaa 'gbu. A -zlali -Lagõ, a 'ka -mi 'nanuv, 'in 'yoo -we ka 'gbu ɔ yia aun la,

a 'ka we -gu nõ tiklu. Gbuzonuv lenvee 'tu -we mia aun 'bhada, -Lagõ 'tite 'ka aun -yõbe, a 'ka we lenv, 'in -we a nua le amiaa dli mi -Lagõ -guv 'gbu, we 'ka we -gu yeli. ¹²We -ka 'sa 'plida -mi ni, -amiaa -Kanyo -Zezuu ñni yia 'ylimania amiaa 'gbu, 'in amiaa 'ñni 'ka 'ylimani zonuv 'gbu. -We ka 'gbu ɔ 'kaa we lenv, mu -wa nu, -amiaa -Lagõ -yo Nyumaa -Kanyo -Zezu Klisu ka aun 'nani 'wõnu.

2

Nõkple 'ylinyunonyõ gbu

¹-We mia -amiaa -Kanyo -Zezu Klisu yiyigbu nya, -a 'yibha -a 'ka we aun -yla gba. Bhelian, amiaa zukpa -wa. Wa -ka gba -Zezu yiyiyli ka nyini, ²a 'na nunv nyano sa slvi -ni, a 'na sumani amiaa 'deæ 'wlukõvõn la -ni. Wa yi gba nu, Zuzu gbaa weoo, nyume gbaa weoo, wa -ka gba -we in celta mu gbaa weoo, a 'na lali we gbuzonuv -ni. ³Nyume 'na nunv aun -dawli 'wv -ni. -We ka gbu -wa, wee 'yli 'ni -slõ nyini. Nu, nyume 'ni -slõ -Lagõ -yõwõlv, 'in nõkple 'ylinyunonyõ -ɔ -Lagõ 'kaa lasa, ɔ 'ni -slõ yi, wee 'yli 'na 'ka nyini. ⁴Ɔ nõkple 'ylinyunonyõ mia, -lu weee -we nyuma bubõa, wa laa wa -Lagõ, we -yo ɔ yia 'wõsvõa, ɔ 'ka we 'yu -galu, 'ya *-Lagõbudu 'kadv zõ ɔ yia plaa, ɔ 'ka -mõ ladi, 'in ɔ 'ka gba nu, mõ -wa -Lagõ.

⁵Da in mia aun kwesi, in ka -we weee mia ni aun -yla gba, 'lee, a ka we 'wodlvv? ⁶Nu, -we kulva ɔ 'yoo, 'in ɔ'õ yia, amiaa 'de -yi we. 'Sa -bhlokpade ɔ bhla 'ni -slõ nyini, ɔ nõkple 'ylinyunonyõ 'na 'ka yi. ⁷'Tite -we -nyua 'yli, 'in -we mia zizeda, we mi we lubho nõda 'gamu. -Ɔ kulva we 'yoo, ɔ 'ni -slõ labhv, wee gbu 'na 'ka nyini. ⁸-Bha wa yia ɔ nõkple 'ylinyunonyõ -yõyia. 'Mõ Nyumaa -Kanyo -Zezu yia 'bhaa ɔ ñwee -põpe nya. 'Mõ -Zezuu yiyiee lilie yia lasaa. ⁹Ɔ nõkple 'ylinyunonyõ yia -Saataan 'tite nya yia, gbu 'kadu -yo gwedigbv ɔ yia lenva yo nya. ¹⁰'Ylinyuno -gbu weee ɔ yia lenva, 'in ɔ 'ka -wa mia mõda -dawli 'wõnu. Mõda wa yia. -We ka gbu -wa, gbuzonuv -we 'kaa wa gbu 'wusa, wa 'ni we 'yibha, 'in wa 'ni we 'wõñwnu. ¹¹We 'deæ 'gbu -Lagõ paa wa yoyõ -tite yoo, wa 'ka gbu 'nia gbuzonuv nya -mi, wa 'ka we dli -gu zv. ¹²Sa 'bhisa, -wa 'nia gbuzonuv dli -gu zv, 'in wa 'yibhaa gbunyuu, -Lagõ yia wa gbu -dula.

A 'temani dli

¹³Nu, bhelia, -Lagɔ -kalt amiaa zɛ, we mi -amiaa -nu nya -a 'ka -Lagɔ fuo 'pa amiaa 'gbu, 'yɪ weee nya. -We ka gbu -wa, we gwedɪda, -Lagɔ ka -bha aun -sa, a 'ka gbu 'wubhu. -Lagɔ Zuzu nva we lɛ, a 'ka -Lagɔ -nu -zɛ, we -yɔ amiaa gbuzɔnu dɪgɔzɔvɛ 'sɔ, mu -saa aun gbu 'wv. Nu, -Lagɔ ka -bha aun -sa, 'in -wa ɔ -saa gbu 'wv tiada, a 'ka wa glaa -mi. ¹⁴ɔ ka aun la -Lagɔgbu -a gbaa aun -yla, we gbɛgbɛin, a 'ka -Zezu Klisu 'ɲnumnie 'yɪ. ¹⁵Bheliaun, we 'gbu a 'temani dli, 'in gbu -a slolua aun we -yɔ -we -a cɛla aun 'wv, a kpa we la -kli.

¹⁶-Amiaa Dide -Lagɔ, ɔ -kalt -amiaa zɛ, mɔ 'pala -amiaa dli bɛlv -yɔ 'yɪ weee -nu nya, 'in ɔ yia -aun dliwɔdidie -zɔnu 'nyɛ ɔ 'nanɪdli nya. ɔ -yɔ -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'debhie ¹⁷'temani amiaa dli la, 'in wa 'nyɛ aun 'tɪtɛ, gbu weee mia tiklu, a 'ka we lɛnu, 'in a 'ka we gba.

3

Pɔlv nɛɛ: «Wa bhubhoe -Lagɔ, wa nu lubho»

¹-Slɛɛn, bheliaun, a bhubhoe -Lagɔ -amiaa 'gbu, -amiaa -Kanyɔ wɛli 'ka lam-neni da weee, 'in nyuma 'ka -bha we zɔ, amiaa -gbɛ 'bhisa. ²A bhubhoe 'ya -Lagɔ, ɔ 'ka -aun nyuma 'nyii -yɔ nukplɛ 'yɪinyunonya kwɛɛ -sa, we ka gbu -wa, we 'ni nyuma weee zɔ -Lagɔ dli -gv. ³Nu, Nyumaa -Kanyɔ mia, ɔ mi ɔ wɛli -gv, la ɔ yia aun 'temani, 'in ɔ 'ka aun 'yɪiyɔzɔ gbonyuuu dide kwɛɛ. ⁴-Lagɔ ka -amiaa dli 'wv 'temani aun -gv, nu, -we -a 'yibhalia aun, a mi we lɛnvda, 'in lɛ a yia we nva. ⁵Nyumaa -Kanyɔ -slolua -aun, 'in sa -Lagɔ -kalt nyumaa zɛ, a zɔ we dli -gv, 'in -Zezu Klisu 'ka amiaa dli latemani.

⁶Bheliaun, -a nɛɛ Nyumaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'ɲni nya, amiaa bhelia -wa 'yaa, 'in wa 'nia -amiaa -sloluwɛli 'wɔɲwnu, a 'bhu wa kwesi. ⁷Sa a 'kaa -aun 'tideli, amiaa 'dɛ -yi we, nu, -a mnia amiaa -gbɛ, -a 'ni 'ya. ⁸-Amia, -a ka nyumɛ yabhloo lililu li bhee? -Innya, we 'ni 'sa -mi. -A ka lubho nu, -a ka sia bhabha. Zlɔo, sabɔo, -a mi lubho nuda, -mɔv yi 'wlv nu, -a -mi aun glaa nyumɛɛ sɔ nya. ⁹We mi yaa tiklu -a 'ka amiaa lililu li, we 'ni -a 'ni we mnenii 'gbu -a yi lubho nu. Nu, -we a 'kaa lɛnu, 'mv -a -slolua aun. ¹⁰Nu, da -a mia amiaa -gbɛ, -a ka aun -yla gbu ni

palt: «Nyumɛ -ɔ 'ni 'yibha ɔ 'ka lubho nu, ɔ 'na lili -ni.»

¹¹-A ka 'nu nu, aun glaa, nyuma tɔlva 'ya, wa'a pla lubho, wa -limaa gbɛgbɛin -gbu wa plaa 'wv. ¹²Waa nyuma mia ni, -a 'pa wa 'kvayli -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu 'ɲni nya, wa nu lubho -dlɔ, wa 'ka wa 'dɛɛ lililu 'yɪ.

¹³Amia, bhelia, gbuzɔnu lɛnvɛ -ka aun sialɪda -mi, a 'na 'tideli we 'yi -ni.

¹⁴Nu, -we -a yibhalia da aun 'sebhe ni 'wv, nyumɛ -mɔmɔ 'ni we 'nuɲwɛ zɔ, a zɔ ɔ 'yɪiyɔ, a 'na nyini -ni ɔ -yɔ la -ni, 'in we 'ka ɔ zɔ 'bhalu. ¹⁵Nu, a 'na 'bhulu ɔ 'wv amiaa tnyumɛ nya -ni, a zɔ ɔ 'dɪ amiaa bheli 'bhisa.

Welupapie

¹⁶-Amiaa -Kanyɔ, ɔ -mia -dlɔ, ɔ 'nyɛ -aun 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔ 'yɪ weee nya sɔ weee lv. Nyumaa -Kanyɔ -yɔ a 'dɛ weee 'sɔ -mi.

¹⁷-Ami Pɔlv cɛla wee fusawɛli ni, 'sa na tlia na 'sebhe weee -gv na 'ɲni la sa. Mu -wa na cɛlɪl.

¹⁸Nu, -amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisu ɲwna a 'dɛ weee 'nyu la.

Tia -sebhε Pɔlv 'paa Timotee yoo
 'Sεbhε *Pɔlv 'paa ɔ 'tale Timotee yoo, mu
 -wa. Timotee mia, nyimeslɔyu, -ɔ -saa Pɔlv
 'wu ɔ lubho -nuda, mo -wa. Sa -Lagɔnyumaa
 'Yugalinyɔ 'kaa -mɪ tklu, 'mυ Pɔlv celia
 Timotee 'wu.

Fusawεli

¹-Ami *Pɔlv celia 'sebhε ni. -Zezu *Klisu
 *tietienyɔ in -mia. Nu, -Lagɔ -ɔ -saa -aun
 gbu 'wu, ɔ -yɔ -Zezu Klisi -a mia wuda, ma
 -zεlia 'mɪ wa tietienyɔ.

²-Mɪ Timotee na celia 'wu. -Amiaa -Lagɔ
 dlɔguzɔvε 'wu, -mɪ -wa na 'yuu 'zayli.

Nu, -amiaa Dide -Lagɔ -yɔ -amiaa -Kanyɔ
 -Zezu Klisi ηwna -mɪ 'nyu la, wa 'yuli -mɪ
 nyazi, 'in wa 'nye -mɪ 'wɔtɔtɔvε -dlɔɔ.

³Da in mia Masedvanɪ mɪnda, in nεε -mɪ -
 yia: «-In -tu Efezi, -in -tu -bha.» Nyuma -wa
 mia yoyogbu -sloluda, -in -kulu wa yoo. ⁴-
 In 'tulw wa, wa 'sasukpa -ninenya nɪ -yɔ wa
 dukpasu zεlɪzεlte -we 'mia bhloluda -ka, wa
 'bhv we 'bɪ. Wee gbɔnya mia dε ni, -zle we
 laa, 'in we'e kwaa -aun 'yloogbu we 'wu wa
 noa -Zezu 'bɪ dlɪzɔvε nya. ⁵-We ka 'gbu in
 yia gbu nɪ gba, mu -wa nu, wa 'ka zekikalɪ.
 Nyuma 'ka wa -limaa zekalɪ, wa -ka dlɪ -zɔnv,
 wa nυ gbuzɔnv 'dekpva lε, 'in wa zv -Lagɔ
 dlɪ -gv dlɪ weε nya. ⁶Nyuma tɔlva ka wee
 'yloogbu labhulv. Wa'a nu -slεεn gbuzɔnv
 lε, -zle -klo -kpva wa saa. ⁷Wa 'yibha wa 'ka
 -Lagɔ tite -slolunya -zε. Nu, gbu wa slolua,
 wa 'nɪ we -yi, 'in welɪ -we wa mia gbada 'tite
 nya, wa 'dε'ε 'nυ we 'wula.

⁸-A -yi we 'ji ni, -Lagɔ tite nanɪ 'yuli. -
 In -ka we 'yliyɔzv sa we mia cεluda, 'in we
 nanɪ 'yuli. ⁹-A 'nυ we 'wula ni, -Lagɔ 'nɪ
 ɔ tite palɪ nyuma tkluu 'gbu. Nu, nυkplε
 'ylinyunonyaa 'gbu ɔ yia we palɪ. -Wa nva
 'ylinyuno gbu lε, ma -wa. -Wa solva -Lagɔ
 -yɔ 'wu, -wa'a zva -Lagɔ 'nυηwe, -wa nva
 gbɔnyuu lε, -wa 'mia -mɪ tklu -Lagɔ 'yu, -
 wa nyania -Lagɔgbu, -wa bhaa we 'nɪ wa
 dide -zε wa 'nyaa, -wa bhaa nyuma, ma -wa.
¹⁰Nu, -wa kaa mɔtnɪ kwe, nυkpasia -wa -yɔ
 nυkpasia dia -budu 'wu, -wa paa galɪ pelv,
 -wa tubhva yo we -yɔ -wa'a gba gbuzɔnv
 gbuvbhunya 'yu. -Lagɔ palɪ 'yaa ɔ tite,
 gbɔnyuu pnɪu 'gbu, nυ mɪ nyumoa gbu -
 slolue tklu. ¹¹Wee -slolue mia, we mɪ -
 Lagɔgbu -we -Lagɔ tia 'mɪ -yɔ lubho nya, we

mɪ we glaa. Nu, mυ gbaa 'wɔtɔtɔvε -dlɔɔ -
 Lagɔ ηnyililo gbu.

Pɔlv paa -Lagɔ fuo ɔ nyazidlu 'gbu

¹²-Amiaa -Kanyɔ -Zezu Klisi na paa fuo.
 Mɔ 'nyea 'mɪ 'tite, in 'ka ɔ lubho nυ. Mɔ 'yia
 'mɪ nyumε -ɔ kaa we 'klv, in 'ka ɔ lubho nυ
 nya. ¹³-Amɪ, -ɔ gba bhaa ɔ daa gbɔnyuu, -
 amɪ, -ɔ 'palɪ bhaa ɔ 'klyie 'wu, -amɪ, -ɔ velɪ
 bhaa ɔ, nu, ɔ ka 'mɪ nyazi 'yuli. -We ka gbu
 -wa, -we na nυ bhaa lε, in 'nɪ we -yi. In 'nɪ
 ɔ dlɪ -gv zv 'gbu. ¹⁴-Amiaa -Kanyɔ ka 'mɪ
 'nanɪ 'wluo nυ, 'in dlɪzɔvε -yɔ zekalɪ -we
 -a gbɔlva 'wu -Zezu 'wu, ɔ yia 'mɪ -mυv 'nye.

¹⁵Nu, welɪ -zɔnv -we nyuma weε 'kaa -
 yɔηwnu, mυ -wa nu, -Zezu Klisi yia dɔdɔ
 -gv, ɔ 'ka gbɔnyuu -lεnunya gbu 'wusa, -
 amɪ -wa gbɔnyuu -lεnunya -kanyɔ. ¹⁶Nu,
 -Lagɔ ka 'mɪ nyazi 'yuli. -We ka 'gbu ɔ yia -
 amɪ gbɔnyuu -lεnunya -kanyɔ nyazi 'yuli,
 mυ -wa nu, -Zezu Klisi 'ka ɔ dlɪtɪ weε -
 slolu nyuma -yla. 'In sa -wa yia -Zezu dlɪ -gv
 zva, 'in wa 'ka 'yliyɔgagie 'yi, -amɪ 'ka wa
 'yuli -slolunyɔ -zε. ¹⁷Nyuma 'wlulapɪlunyɔ -ɔ
 ka nyumaa 'wlulapɪlɪ 'nia bhloluda -ka, -ɔ
 'na 'kaa tli, -ɔ wa'a 'yia -yɔ, mɔ -wa -Lagɔ -
 bhlogbɔɔ. 'ηnumtɪ -yɔ -bhazɔvε -mɪ ɔ -nυ
 nya 'yuli weε nya! *-Amen!

¹⁸Na 'yu Timotee, 'dɪ na yia -mɪ zva,
 we -yɔ welɪ -we -Lagɔ 'nye bhaa ɔ gbɔv -
 falɪpanya, we 'dε 'sɔ -bhlo. -In kpa weε welɪ
 la -kli, -in -in 'ka -gɔlv -zɔnv gv. ¹⁹Zv -Lagɔ
 dlɪ -gv, -in 'na nɔnv zɔbhahɪ gbu lε -nɪ. Tɔlva
 ka wee 'yoo -zɔnv -gv labhulv, 'in wa yia
 dlɪ -Lagɔ -gusa, 'in wa dlɪzɔvε yia wa 'wu
 -nyumo. ²⁰Imeneε -yɔ Alezandɪ mɪ wa glaa.
 'Ma in tɪla *-Saatan, 'in wa 'ka we 'wula 'nυ
 nu, wa'a velɪ -Lagɔ.

2

A bhuhoe -Lagɔ nyuma weε -nυ nya

¹Tiada, -we in gbaa a nυ lε, mυ -wa nu, a
 bhuhoe -Lagɔ nyuma weε -nυ nya, a 'palɪ
 -Lagɔ -belv -yɔ, a 'palɪ ɔ zukpa -yɔ wa -nυ
 nya, 'in a 'ka ɔ fuo 'pa wa 'gbu. ²-Wa pɪlɪ -
 aun 'wlu la -yɔ -wa -gala -aun 'yu, a bhuhoe
 -Lagɔ wa 'ηnɪ nya, tɪ yi -amiaa -gbε yi, -a 'ka
 'wɔtɔtɔvε -dlɔɔ 'yɪ -Lagɔ 'nυηwezɔvε nya,
 we -yɔ bhv tklu nɔnvε nya ɔ 'yu. ³-We mia
 da ni, we mɪ tklu -amiaa gbɔwusa -Lagɔ 'yu,
 'in mυ nania ɔ dɔdɔ. ⁴Nu, ɔ 'yibha nyuma
 weε 'bhv gbu 'wu, 'in wa 'ka ɔ gbuzɔnv
 'wɔηwnu. ⁵Nu, -Lagɔ -bhlogbɔɔ, 'in -a -yɔ

o 'so nyidi 'kolv -bhlogboo, mo -wa nyume - Zezu Klisi, ⁶-o wlaa o 'de o 'ka nyuma weee 'wuzitt. -We mia de ni, mu slolua we bhlaa 'debhie -gbolu nu, -Lago 'yibha nyuma weee 'bhu gbu 'wu. ⁷-We mia daa 'gbu -Lago yia -bha 'mi -sa, in 'ka o *tietienyo -yo o gbugbanyo -ze. Mo tiea 'mi 'lakpanya -wa 'nia *Zuifuv -gbe, in 'ka wa o weli -zovv -yo wa dli o -gu -zovve -slolu. -We mia da, gbuovv -wa, in 'ni yo -tubhuda -mi.

Sa nukpasia -yo 'jwmi 'kaa -Lago bhuhhoe

⁸We 'dee 'gbu in 'yibha nukpasia bhuhhoe -Lago da weee. Wa -ka -Lago bhuhhoeda -mi, wa 'bhu wa -mowlv so 'wu -Lago 'yu, wa 'na 'pali 'ce -ni, gbu 'na -mi -ni wa dli zo -ni.

⁹-We mia 'jwmi -nv nya ni, in 'yibha wa -pla -bana 'wu sa tiklu, wa 'de 'nuvwezvove nya, wa 'na weli wa 'de -yo -ni. Wa 'na lvali wa nyi 'nanuv, nyumaa dli 'wu gbizee 'gbu -ni. -Can klaa, tukpa yua -zovv klaa, 'naa -we ka -vale 'tea klaa, wa 'na -plali we 'wu -ni. ¹⁰-We 'kaa wa 'ylinamani mu -wa nu, wa nu -lu -zovv le, -we mia da ni, 'jwmi -wa gbaa nu, wa mi -Lago 'nuvwe -zuda, wa nu we le.

¹¹Nu, wa -ka 'jwmi -sloluda -mi, wa 'jwmi we -yo -dlv, wa zv -bha we. ¹²'in 'nye 'jwmi 'yoo o 'ka nukpasia gbu -slolu. Wa 'na -kali 'tite nukpasia -gu -ni, nu, wa 'na gbalu vwe -ni. ¹³Nu, -Lago -laa * -Adan la tia, -muv 'bigu, o yia *'Evo la -la. ¹⁴-o -Saatan nva -dawli 'wu, we 'ni -Adan, Euv -Saatan nva -dawli 'wu, in o 'nia -Lago tite 'nuvwe zv. ¹⁵We yi 'sa -miov, 'jwmi yia 'yua gwalia, 'in -Lago yia wa gbu 'wusaa, wa -ka -Lago dli -gu -zuda -mi, wa -ka wa -limaa zekali, wa -ka -mi tiklu, wa -ka wa 'de 'nuvwe -zuda -mi, 'in -Lago saa wa gbu 'wu.

3

-Lagonyumaa 'yugalunya

¹-We na yia gbaa gbuovv -wa, nu, nyume -ka gba o 'ka -Lagonyumaa 'yugaluno -ze, lubho -zovv o 'yibhaa. ²-Lagonyumaa 'yugaluno mia, o -mi tiklu, wa 'na 'jwmiwvni o zo -ni. O -mi 'jwmi -bhloo 'lowli nya, o -mi sa 'ce. O yibheli o 'de kpa sa. -We nana 'yli, 'mu o 'kaa lenu, o kpa 'lakpanya sa 'nanuv, in o yibheli gbu -slolu sa. ³O 'na -zeli nubhanyo -ni. O 'na -zeli -golvovv -ni. O 'na -zeli 'gwexii ze -zovv -ni. ⁴O yibheli o 'dee -buduvwee 'yliyovv sa. O

zv o 'yua so -we lv wa 'kaa o 'nuvwe zv sazovv sa. ⁵Nu, nyume -o 'nia mneni o 'ka o 'dee -buduvwee 'yliyovv, o 'ni mneni o 'ka -Lagonyuma 'yliyovv. ⁶Nyume -o 'nyea o 'de -Lago yoo 'lulolu, we 'na -zeli -moo -ni, we 'ni -muvv, in -moo ylimania -moo 'de, in -Lago dila -moo gbu, sa o dila -Saatan gbu. ⁷-O 'kaa -Lagonyuma 'yugali, o nu gbuovv le, in o -mi 'nuvwezvovv sa, -wa 'nia -Lago -yi, wa 'yliya 'wu, we 'ni -muvv, in -maa nyea o 'wu, in o bhoo -Saatan -lubhu vwe.

*Diakli -lubho

⁸'Sa -bhlokpade, *diakli -mi 'nuvwezvovv sa. Wa 'na 'tubhovv yo -ni. Wa 'na 'ma -ni nu duun -ni. Wa 'na -tali 'gwezi la -dawli nya -ni. ⁹Gbuovv -we -Lago wlelia -aun -yla zlv 'klv, wa -tv we 'klilida dli weee nya. ¹⁰A -ka amiaa diaklina -bha -saa yi, a yla wa la. Wa 'ni gbunyuu kwe -ka, wa nu diakli -lubho. ¹¹'Sa -bhlokpade, wa 'jwmi -mi 'nuvwezvovv sa, wa 'na -zeli fen -cian -ni. Wa -mi 'ce. -We mia -lu -zovv nya, wa nu we le 'yli weee nya. ¹²Waa diakli mia, wa -mi 'jwmi -bhlo -bhloo 'lowli nya. Wa yibheli wa 'yua -yo wa -buduvwee kpa sa. ¹³Wa -ka wa lubho nu 'nanuv, in wa zua wa 'nuvwe, in wa zua wa dli weee -Zezu Klisi -gu, wa 'na 'ka dli lv.

Gbu 'kadu -Lago -slolua -aun

¹⁴In mi 'sebhe ni celida, -zugba na dli mi nu, in 'ka -mi 'yia mni dayli. ¹⁵In -ka -seli -gwleda -mi, -a 'ni 'yiyli -mi -pa, 'sebhe ni -na yia 'yia, sanee -na yibhelia sa wa 'kaa -Lago zavvli no, mu -wa 'yliyoga -Lago *leglizi. Wee leglizi -gu gbuovv -dia la, in 'mu wa 'kaa lakpa -kli. ¹⁶Nu, gbuovv -wa, weli -we gbaa sa -a 'kaa -Lago 'yloogblu no, -we mi yaa zizada, -Lago ka we -aun 'kluslolu, wee weli 'yli.

'Mo wa 'yia nyume nya,
 'mo Zuzu 'Pupa 'yia nyume tiklu nya,
 'mo 'anzi 'yia -yo,
 o gbu wa gbaa 'lakpanya -yia.
 'Mo wa zua dli -gu dudu -gu,
 'mo -Lago 'bhua 'wu o 'jwmiwv 'wu.

4

Yoyogbu -slolunya

¹-Lago Zuzu nee sa 'vayv ni, dudu bhia -bhla mia, nyuma tolva yia -Lago dli -gusaa. -Dawli -ka -zuzu wa yia 'nuvwe zua, in zuzu

'nyii yia wa gbu -slolua. ² Welɛ 'so -nyuma -wa tubhɔa yo, ma yia wa 'yloogblɔ -zɔnu -gu lasala. Waa nyuma mia, wa 'wlukɔvɔn ka -gba 'wulabhɔlv, wa 'nɪ 'maslɛɛn mneni wa 'ka gbunyuu -yɔ gbuzɔnu -yɔsɪsali. ³ Wa nɛɛ, wa 'na kwali 'ɲwnɔ -nɪ, wa 'na lililɪ lɪlɪ tɔlvɔ -nɪ. Nuɪ, -Lago -laa wee lililɪ la, 'in -wa zva ɔ dli -gu, 'in -wa yia ɔ gbuzɔnu yibhelia, wa 'ka we li ɔ fuopapie nya. ⁴ -We weee -Lago -laa la, we nani 'yli, -we wa 'kaa we glaa -sa, we 'nɪ -mɪ. A kpa we 'dɛ weee la -Lagoɔ fuopapie nya. ⁵ Nuɪ, -Lagɔwɛlt -yɔ -amɪaa -Lagoɔ bhuhɔe nva we lɛ, 'in -lu weee yia -lu tuklu -zɛ.

-Zezu Klisu lubhonunyo -zɔnu

⁶ Wee gbu mia da nɪ, -in -ka we -na bhelia -sloluda -mɪ nɪ, 'in -na zɛa -Zezu Klisu lubhonunyo -zɔnu. Nuɪ, -Lagoɔ dlɔgɔzɔwɛlt -yɔ gbuzɔnu -we 'bɪ -in mia, mɔ -wa -na lililɪ -zɔnu. ⁷ Titina -nine -we -Lago 'nɪa 'yɪbha, -in 'bhɔ we 'bɪ. -We -in 'kaa lɛnv, mɔ -wa nu, -we -Lago 'yɪbhaa -in -mɪ we 'bɪ. ⁸ Nyumɛ -ka -gwa, ɔ ku 'ka latɛmani, we nani 'yli -sɛ. -Lago -yloogblɔv -gwagwɛ mia, we nani 'yli -lu weee glaa. Mɔ kaa -amɪaa -zɛɛn gbu -yɔ -amɪaa 'yliyɔgagɛ -we mia yida kwɛɛ. ⁹ Wee wɛlt mia, we mɪ dlɔgɔzɔ sa, 'in we nani 'yli wa 'ka we -yɔɲwɪnɪ dli weee nya. ¹⁰ -We ka 'gbɔ -a mia lubhɔ nɔda, -a mia siada, mɔ -wa nu, -a ka 'yliyɔga -Lago dli 'wɔdu. Nuɪ, mɔ saa nyuma weee gbu 'wɔ, 'in -wa zva ɔ dli -gu, 'mɔ ɔ saa gbu 'wɔ, we -zi nyuma -putu.

¹¹ -We mia da, zɔ we 'dɪ wa, 'in -in 'ka we wa -slolu. ¹² Wa 'na tlɪli -mɪ 'yli la -nɪ nu, -in mɪ nyimeslɔyɪ nyaa 'gbɔ. Nuɪ, -we -na nva lɛ, we -slolu sa -Lagoɲyuma 'kaa nɔ. -Na wɛlt -zɛ wɛlt -zɔnu, -na lɛnvɔgbɔ -mɪ 'nanɔv, -in -kalt -na -limaa zɛ, -in zɔ -Lago dli -gu, -in -mɪ tuklu. ¹³ Bhla in 'nɪa -slɔ yi, -in tɪli -na 'dɛ -Lagɔwɛlt zɛlie -zɛjɪla 'wɔ, nyumaa 'kwayli -papie, we -yɔ nyumaa gbusloluɛ. ¹⁴ -We -Lago 'nyɛa -mɪ, -we mia -mɪ 'wɔ, -we ɔ 'nyɛa -mɪ, da nyuma gbaa -Lagɔwɛlt -na gbeɲɛɪn, 'in nyuma kpasɪ yia -mɪ sɔ -gu lapali, -in 'na -salt we 'klɔ -gu la -nɪ. ¹⁵ Wee gbu mia dɛ nɪ, -in nɔ we lɛ dli weee nya, 'in nyuma weee 'ka we -yɔyɪ nu, -in mɪ 'yɪ mɪnda -Lago -yloogblɔ. ¹⁶ Zɔ -na 'dɛ -yɔ -na -slolɔgbɔ 'yliyɔ. -In kpa we la -kli. -In -ka 'sa nɔda -mɪ, 'in -na saa -na 'dɛ gbu 'wɔ, we -yɔ -wa mia -mɪ yukwli pɔlvda.

5

Sa Timotee 'kaa -Lagoɲyuma weee kpa

¹ -In 'na subhalt nyuma kpasɪ 'klɔ wa gbunyii 'klɔ 'cɪcɪ nya -nɪ, nu, sa -in 'kaa -na dide -yla gba, -in gba 'sa wa -yla. -In 'bhɔ nyimesia 'wɔ -na bhelia 'bhisa, ² 'ɲwnɔ -kpasɪ 'wɔ -na 'nyaa 'bhisa, 'yiesia 'wɔ -na bhɔlvɔa 'bhisa. -Na dli -mɪ tiklu -maa 'yɪ.

³ -Dɔgbajwɪnɪ -wa 'nɪa nyuma -ka, -in kpa wa 'nanɔv. ⁴ -Dɔgbajwɔnɔ -ka 'yɪ -ka, we 'nɪ -mɔvɔ, ɔ -ka 'yɔyɔyɔ -ka, nu, -we nani 'yli -Lagoɲyuma 'wɔ, -we -Lagoɲyuma nva lɛ wa -budɔɲwɛɛ, waa 'ylaasli 'kpa we tɪa. -We wa didea -yɔ wa 'nyaaɲyɔ nva wa -yla lɛ, wa nɔ we 'lɛɛji lɛ wa -yla. Mɔ nani -Lago dɔdɔ.

⁵ Nuɪ, -dɔgbajwɔnɔ -zɔnu, ɔ -nɪa nyumɛ -ka, -Lago ɔ dia ɔ dli weee 'wɔ, zlvɔɔ, sabɔɔɔ, ɔ mɪ -Lago bhuhɔoɛda, ɔ mɪ ɔ zɪkpa 'palɪda -mɔɔ 'ka ɔ 'wɔsa. ⁶ -Dɔgbajwɔnɔ ɔ nva ɔ 'dɛɛ dɔmagbɔ lɛ, ɔ 'dɛ yi 'yliyɔgaoɔ, ɔ ka tlɪ. ⁷ 'Dɪ -in 'kaa wa zɔ, 'in nyuma 'na 'kaa wa gbu dli, mɔ -wa nu, ⁸ nyumɛ kpa ɔ zɔayli -nyuma 'nanɔv, ɔ kpa ɔ -budɔɲwɛɛ -nyuma 'nanɔv we -zi -maa 'wɔ, ɔ 'nɪ 'sa nɔ, ɔ 'nɪ -Lagoɲyuma -yɔɲwɪnɪ, ɔ -zi 'lakpanya -wa 'nɪa -Lago -yi.

⁹ Nuɪ, -dɔgbajwɔnɔ ɔ ka -zɔ 'nɪa -slɔ -zɔ glɔ ta nyɪnɪ, -in 'na 'bhulu ɔ 'ɲnɪ 'wɔ -dɔgbajwɪnɪ 'sebhɛ -gu -nɪ. -Mɔv 'bɪgɔ, ɔ -ka nɪkpasu -bhlogbɔɔ ɲwɔnɔ, ¹⁰ 'in wa 'ka gba nu, gbuzɔnu ɔ nva lɛ, ɔ ka ɔ 'yua zɔ 'nanɔv, ɔ ka ɔ 'lakpanya kpa 'nanɔv, ɔ ka -Lagoɲyuma bhɔ -yɔwɔlv, 'in ɔ ka gbuzɔnu -gbɔ weee lɛnv.

¹¹ -Dɔgbajwɪnɪ -dɔgbɔnyɪa mia, -in 'na 'bhulu wa 'ɲnɪ 'wɔ 'sebhɛ -gu -nɪ, we 'nɪ -mɔvɔ, ylvkwɔ -tɔ yia wa 'bhaa, 'in wa 'ka Klɪsɪ sɔ lv lapali. ¹² Nuɪ, wa -ka 'sa nu, -Lago yia wa -yɔgbɔ 'wɔbhua, -we ka gbu -wa, wa nɛɛ tɪa wa ka wa 'dɛ wla -Lago -yla, 'in wa 'nɪ we lɛnv. ¹³ -Mɔv 'bɪgɔ, 'yamani wa yamania, 'in wa -yɔ -ziezie plɪta -budu -bhlo -bhlo ɲwɛɛ. We 'nɪ 'ya -bhlogbɔɔ wa 'ya, -zɛ -ɔtan wa yia -zɛa, 'in wa 'ka wa -limaa gbu 'wɔsɪli, 'in -we wa 'na 'ka yaa gba, 'in wa gbaa we. ¹⁴ We 'dɛɛ 'gbɔ, in 'yɪbha waa -dɔgbajwɪnɪ -dɔgbɔ -kwɔ yli, wa gwali 'yua, wa zɔ wa -budɔɲwɛɛ 'yliyɔ. -Amɪaa tɔnyuma yi -aɪn 'ɲnɪ sa. ¹⁵ Nuɪ, -dɔgbajwɪnɪ -dɔgbɔv tɔlvɔ ka 'yoo -zɔnu -gulabhɔlv, 'in wa yia -Saatan 'bɪ mɪnɪ. ¹⁶ -Lagoɲwɔnɔ -ka -dɔgbajwɪnɪ -budɔɲwɛɛ -ka, ɔ -sa -mɔɔ 'wɔ, ɔ 'gba yi leglɪzɪ 'wlu -mɪ. We -ka 'sa -mɪ,

-dogbanwnti -wa 'nia nyuma -ka, 'in leglizi saa wa 'wu.

¹⁷Nyuma kpası -wa zua -Lagonyuma 'yliyo 'nanuu, -in zu wa 'nujwe, a zu wa 'nujwe -zakpa 'so. Nu, -wa mia stada -Lagobbu gbagbie -yo we -slolee gbu 'wu, wa zu wa 'nujwe, wa 'ka nyuma pnu -zi. ¹⁸Nu, *-Lagosebhe nee: «'Bhli -ka 'mno 'titlida -mi, -in 'na gbvan -ni we njwe -ni.» We nee 'yae: «Nyume -o nua lubho, we nanı 'yli o 'ka o 'penigwezi 'yi.» ¹⁹Wa -ka nyuma kpası gbu 'wlu la dli, we gbodayunya 'so, ta 'ni -mi, -in 'na pulu wa yukwli -ni. ²⁰Nyume -ka gbonyuu lenu, gba o -yla gbu -zejila 'wu, 'in we 'ka nyuma tolva nyanu dli 'wupalı.

²¹-Mi na palia -belu -yo, -Lago klaa, -Zezu klaa, we -yo -Lagoo 'anzunya, wa 'yu. Wee gbu mia, -in zu we 'nujwe, -in 'na sisalı nyuma -yo -ni, -in 'na 'bhulu nyumee -yogbu 'wu yilo -njwee -ni. ²²-In 'na palı nyume so -gu la slı o 'ka -Lagolubho nu -ni. -In 'na plalı nyume -putuu gbonyuu 'wu -ni, -in -mi tiklu.

²³-In 'na 'manı -sleen 'nyuu 'dekpva -ni, nu, -in 'ma nu -se, -na nukplee 'gbu. -We ka gbu -wa, 'yli tolva nya, 'in -na nukplee glopa.

²⁴Nyuma tolva nu gbonyuu mia, wa yi sa -muv -yo -gwı, 'bhie wa bhua wa -yogbu 'wu. 'In tolva -nu mia, wa ka wa -yogbu 'wubhu 'bhie wa yia wa gbonyuu -yo. ²⁵'Sa -bhlokpade, lenugbu -zonu mia, -yo wa yi we, 'in -we wa'ia yia -yo, we 'ni mneni we 'ka zizeda -tu.

6

¹-Wa mia galı nya, wa zu wa -cian 'nujwe dli weee nya, nyuma yi -Lago velı, 'in -we in -slolua ain, wa yi we daa gbonyuu gba. ²We -ka nu, wa -cian mi -Lagonyuma nya, wa 'na nyeni wa 'wu -ni, -maa mi wa bhelia nyaa 'gbu. We 'ni -muvv, -we wa 'kaa lenu, mu -wa nu, wa nu wa zolubho sazonu sa. -We ka gbu -wa, -wa ka zolubho wa mia nuda, wa -Lagobhelıa -wa, 'in wa 'yibha -maa.

'Jnumnılii 'zaylı

Gbu -in 'kaa -slolu, 'in 'dı -in 'kaa wa zu, mu mia da: ³ni, nyume -ka gbu -putu -sloluda -mi, o 'ni -amıaa -Kanyo -Zezu Klisu weli -zonu 'wunjwu, we -yo -we -a -slolua ain -Lagobbu 'wu, 'o 'de o 'ylimanıa, o 'ni gbu -yi. -Zle gu mi o -yo, kpeli o kpela. -We mia da ni, mu kwaa nyume zenyi -nunve

'wu, 'in wa gua -golu, 'in wa velıa wa -lima, wa pupalıa 'wlukuvn la 'nyumee. ⁵-Zle wa saa we'e bhlo, wa dli -nyu 'yli, 'in wa 'ni gbuzonu gbu -yii 'gbu, wamıa nee nu, -wa mia -Lagoo 'yloogblu, 'jni wa yia mnia.

⁶Nu, gbuzonu -wa, nyumee 'gba -ka o dli da nyini, -Lagoo 'yoo mneni we 'ka o 'jnumnie -ze. ⁷Kwe klo nya -a yia dudv -gu, kwe klo nya -a yia labhva. ⁸We -ka 'sa -mi, -a -ka lilılu -ka, -a -ka -bana -ka, -amıaa -nu -tu sa. ⁹-Wa 'yibhaa wa 'ka 'jnumnyıa -ze, -Saatan ylaa wa la, 'in wa bhoo lubhu njwe: wee lubhu mia, mu -wa gbu -klo wa 'yibhaa, -we nyumaa nyume, 'in we saa wa la weee. ¹⁰Nu, 'gwezii 'yibha -dli mia, gbonyuu 'yli -bhlo -bhloo gwe -wa. 'Gwezii 'yiyıee 'tu ka nyuma tolva 'bha, 'in wa yia -Lagoo 'yloogblu labhulu 'pıpi. We ka stıasie wa ple zu zu.

'Dızoweli

¹¹Nu, -mi -Lagonyume, -in 'bhı wee gbu ni 'bi, -in -mi tiklu -Lago 'yu, -in -yo -Lago 'so -mi, -in zu o dli -gu, -in -kalı -na -limaa ze, -in -ka dltıe, -in -ka dli -dlıo. ¹²-In gu -golu -zonu -we mia -Lagoo 'yloogbluv -nu nya. -In kpa 'yliyogagıe -zonuv -laklı la. Wee 'yliyogagıe mia, 'mu -Lago lala -mi, -in -ka we yıbheli, gbuzonu -in 'jwnua -yo, 'in -in yia we gba nyuma duuuı 'yıbadı. ¹³-Lago -o 'nyea -lu weee nyapeli, o -yo -Zezu Klıstı, -o mia gbuzonuv dayınyo nya Ponsı Pilatı 'yu, wa 'yu in nee -mi -yla: ¹⁴-in zu -Lagoo tıte 'nujwe, -in 'na -nyumonu we -ni, -in -mi tiklu wa yi -mi gbu dli. -Amıaa -Kanyo -Zezu Klıstı 'ni -slo yi, -in -mi 'sa. ¹⁵Bhla -Lago -saa -bha, we nya o yia yia. Omıo, mo -wa 'wututue -dlıo -Lago, mo -wa -Lago -bhlogbo, mo pıla nyumaa 'wlulapınyıa 'wlu la, mo -wa -cian weee -Kanyo. ¹⁶Mo -bhlogbo 'na 'kaa labhu, o ladıda mıa, san 'tite -we nyume 'na mneni o 'ka -yolanyıni, mu bıbea we. Nyume 'ni mneni o 'ka o -yoyı. Nyume yıbhlogbo 'ni -slo o 'yi, 'in wa 'na 'ka o 'yi. Wa -mnum o 'jni, 'tite weee -mi o -nu nya 'yli weee nya. -Ameni!

¹⁷-We -ka dudv -gu -jnumnyıaa -nu ni, -in gba wa -yla nu, wa 'na 'ylimanı wa 'de -ni. Gba wa -yla nu, wa 'na dli wa 'jnumnılu dli 'wu -ni, nu, we'e -gwle, wa zu -Lago dli -gu. Mo nyea -ain -lu weee, we -gu palıe nya, 'in -a 'ka 'mna lıi 'gbu. ¹⁸Gba wa -yla,

wa nu gbuzɔnu lɛ, wa 'ɛnumnie mia, we -
ze gbuzɔnuɛ lɛnue. Wa be wa -lima -yɔ wa
'ka wa 'wusa wa 'ɛnumnulu nya. ¹⁹ Wa -ka
'sa nu, 'in wa subhaa wa 'ɛnumnulu -zɔnu -
we 'na 'kaa lazuklu, wa cicu 'gbu, 'in wa 'ka
'yliyɔgagie -zɔnu 'yi.

²⁰ Timotee, -we -Lagɔ zva -mi kwɛɛ, zu we
'yliyɔ sa 'nanuu. -Zlɛ klo -yɔ -Lagɔgbu'u gba,
we 'dɛɛ 'gbu, wa -ka we -sada -mi, -in 'na
pali we ɛwɛɛ -ni. Wa -ka gbu wa laa -luyiloo
gbu gbada -mi, -in 'na pali we ɛwɛɛ -ni. Wee
gbu mia, yo -wa yo. ²¹ Nyima tɔlva nɛɛ, wa
ka wee -luyilo 'yi, nu, wa dli 'ni -slɛɛn -Lagɔ
-gɔ -mi.

-Lagɔ ɛwna aɛn 'nyu la.

'Sɛbhɛɛ 'sɔnu Pɔlv 'paa Timotee yoo
'Sɛbhɛɛ 'sɔnu *Pɔlv 'paa ɔ 'tale Timotee
yoo, mv -wa. Pɔlv mi -kaslv 'wv *Wlɔmv,
'bhie ɔ yia wee 'sɛbhɛ ni cɛlv. 'Dizwɛlv
tɔlvɔ Timotee 'kaa -Lagɔnyimaa 'yugalunya
zv, wa 'ka -mi tiklv, 'mv Pɔlv cɛlv ɔ 'wv.

Fusawɛlv

¹-Ami *Pɔlv cɛlv 'sɛbhɛ ni, -Lagɔ ka we
'wɔɣwɔnu, 'in un yia -Zɛv *Klisv *tietienyo
-zɛ. -Lagɔ nɛɛ gbvzɔnu nya nu, 'yliyɔgagie ɔ
yia wlaa, wee 'yliyɔgagie mia, -wa -yo -Zɛv
'sɔ -ka -mi, ma yia we. 'In ɔ yia 'mi tie, in 'ka
we gbugbanyɔ -zɛ.

²-Mi Timotee, na dudɔnanɔ -yu, -mi na
cɛlv 'wv. Nu, -amimaa Dide -Lagɔ -yo -amimaa
-Kanyɔ -Zɛv Klisv ɣwna -mi 'nyu la, wa 'yilv
-mi nyazi, 'in wa 'nye -mi 'wɔtɔvte -dlɔɔ.

Pɔlv 'paa Timotee 'kvaayli

³-Lagɔ na paa fuo, na dukpasɔ ka ɔ bubɔ,
wa 'bɣv, -ami na bubɔ 'yaa ɔ dli tiklv nya.
In -ka ɔ bhuhɔɔda -mi, zlvɔɔ, sabɔɔɔ, na
dli 'i 'bhv -mi -gv, we 'gbv na paa -Lagɔ fuo.
⁴Nu, na dli 'i 'bhv -na 'miv -gv, -na 'tv mi 'mi
'bhada, mv 'kaa 'mi 'mɔna 'wɔla. ⁵In 'ni we
'wɔdvl. Nu, -na dli mi -Zɛv Klisv -gv. Tiada,
-na 'nyaasa Loist ka ɔ dli -gv zv, ɔ 'bɣv, -na
'nyaa Enisv -wa. 'In un -yi we 'ji nu, -na dli
mi 'ya ɔ -gv, we 'gbv na paa ɔ fuo. ⁶We 'dɛɛ
'gbv in nɛɛ -mi -ylɛ: 'tite -Lagɔ 'nyeɛ -mi,
-in 'ka ɔ lubho nu, da in palia -mi sɔ -gvla,
-in 'na 'tideli we 'yi -ni, we yi -nyumv. ⁷Nu,
Zuv -Lagɔ faa -aun 'wv, we 'ni nyanɔ -zuv:
-we ɔ Zuv nva lɛ, mv -wa nu, 'tite ɔ yelia
-aun, amimaa bheliɛɛ zekalidli ɔ nyeɛ -aun, 'in
-a 'ka -amimaa 'dɛ kpa sa -yi.*

⁸Zv 'na 'bhali -mi -amimaa -Kanyɔ gbv -
gbada -ni. -Ami, -ɔ wa 'paa -kaslv 'wv ɔ
'gbv, zv 'na 'bhali -mi na 'gbv -ni. -We -in
'kaa lenv, mv -wa nu, wa -ka -mi stala yi
-Lagɔgbv 'gbv, -in ɣwɔnu we -yo 'tite -we -
Lagɔ 'nyeɛ -mi nya. ⁹Mɔ -saa -aun gbv 'wv,
'in mɔ laa -aun, -a 'ka ɔnv nyuma tiklv -zɛ.
ɔ -ka 'sa nu, we 'ni -amimaa lenvgb -zɔnv
gbv, ni, ɔ ka 'cun we -yɔɣwɔnu 'nanidli nya, -
zugba ɔ 'ni -slɔ -lu yabhlogbɔɔ lala. ¹⁰-Slɛɛn,
-Lagɔ ka we -aun -slolu -amimaa Gbvwusanyɔ

-Zɛv Klisv gbvgbɛn. Nu, mɔ lua tltlie. ɔ
ka we -aun 'kluslolu nu, -a -ka -Lagɔgbv -
yɔɣwɔnu, 'yliyɔgagie -we 'mia bhlloluda -ka,
'in -a 'yia we. ¹¹Wee -Lagɔgbv mia, -Lagɔ ka
-bha 'mi -sa in 'ka we gba, in 'ka ɔ tietienyo -
yo ɔ gbv -slolunyo -zɛ. ¹²We 'gbv stasie -we
'wv in mia 'plhɔda, we'e 'bhali 'mi zv. -We
ka gbv -wa, -ɔ in zva dli -gv, in -yi ɔ, 'in na
dli 'tɛlv we -gv nu, -we ɔ tia 'mi -yo, 'wv ɔ
yia we 'paa, 'in gbvwɔbhuyli 'ka nyini.

¹³Welv -zɔnv -in 'nva da 'mi ɣwɛɛ, -in gba
we wɛlv -bhlokpadɛ -na -lima -yɛ. -In nu
we lɛ dlvzɔvɛ -yo zekalidli nya -Zɛv Klisv
'wv. ¹⁴Welv -zɔnv -Lagɔ tia -mi -yo, -in zv we
'yliyɔ, Zuv 'Pupa ɔ -dula -aun 'wɔlaa 'gbv.

¹⁵Nu, -in -yi we 'ji nu, -wa mia -Azii -dvdv
-gv, wa ka 'mi 'bi 'bhv, Fizɛlv -yo Elumozɛn
mi wa glaa. ¹⁶Nu, Onezifɔlv mia, ɔ ka 'mi
'kvaayli 'pa tenyii, zv 'ni ɔ 'bha in mi -kaslv
'wv 'gbv. -We ɔ nva lɛ, -Lagɔ 'pali we 'bɣv
ɔ nyuma -yɛ. ¹⁷Da ɔ nyinia *Wlɔmv, 'in ɔ yia
'mi 'yilibilanɔnv bhahba, 'in ɔ yia 'mi 'yi. ¹⁸-
Lagɔ 'yilv ɔ nyazi ɔ nyumaa gbvwɔbhuzli. Da
-a mia Efezvgbe nukplɛ, -na 'dɛ -yii 'debbie
we 'ji nu, ɔ ka 'mi 'wusa sɔ weɛ lv.

2

-Zɛv Klisv 'sluja -zɔnv

¹-Mi na 'yu, -mi -Zɛv Klisv 'nyeɛ 'nanidli
-in kpa we la -kli, 'in we 'ka -mi latemant.
²-We -in 'nva 'mi ɣwɛɛ nyuma duun 'yibadi,
-in zv we 'dli nyuma -zɔnv, 'in -maa mneni
-maa 'ka we nyuma -putu -slolu. ³-In -ka
stada -mi -Zɛv Klisv 'gbv, -in ɣwɔnu we -
yo ɔ 'sluja -zɔnv 'bhisa. ⁴Nyuma -ka 'sluja
pla, -ɔ -ka gba ɔ 'ka ɔ -kanyɔ dudv namani,
ɔ ɔ pla nyuma -kpvaɛ gbv 'wv. ⁵Nyuma -ka
-gwagwada gbeli, -ɔ 'ni we -gwagwɛɛ tite
'nvɣwe zv, wa 'na 'ka gba ni, -mɔɔ nyinia
tia. ⁶Kpaapanyɔ -ɔ nva ɔ kpaɛ lubho sa
'titeɛ, mɔ yia we lililuv tianv. ⁷-We in mia
gbada, pupali we 'wlukvɔn la sa 'nanuv, 'in
-Lagɔ 'ka -mi 'tite 'nyeɛ -in 'ka we 'dɛ weɛ
'wɔlanv.

⁸-Na dli -bho -Zɛv -gv, mɔ -sɔɛ 'wv
tltlvnya glaa, *-Davidi mɔ ɔ dukpasa nya,
mv -wa -Lagɔgbv -we na gbɛɛ nyuma -
yɛ. ⁹Wee -Lagɔgbv 'gbv in mia stada, wa
ka 'mi gbvan, 'in wa yia 'mi -kaslv 'wvpa
gbvnyumonyɔ 'bhisa. Nu, -Lagɔwɛlv mia,

* 1:7 We 'ji -putu -wɛɛ: -Lagɔ 'ni -aun nyanɔdli nukplɛ zv, 'tite klaa, nunnanie klaa, we -yo 'dɛ
-kpakplɛ 'nanuv, we dli ɔ zva -aun nukplɛ.

we 'ni gbanda -mi. ¹⁰ We 'dɛɛ 'gbu, in 'nia wee siasie 'wluzolasalida -mi, -wa -Lago -saa -bha ɔ -nu nya, 'in wamɔa 'ka 'yoo 'yi. Wee 'yoo -gu -Zezu Klisi -saha wa gbu 'wu, 'in ɔ 'ɣnimnie -we 'nia bhloluda -ka, wa 'ka we 'yi. ¹¹ Wee welnya ni mi gbuɔɔnu nya:

«-A -yo ɔ 'so ka tli,
'yliyogagie -a -yo ɔ 'so yia 'yia.

¹²-A 'ni siasie 'wluzolasali,
-a -yo ɔ so yia nyuma 'wlulapɔtia.

-A -ka ɔ gbu kpeli,
'in ɔ kpelia -amɔaa gbu.

¹³-Amɔaa dli -ka ɔ -gubhu,
ɔɔnu dli mi -aun -gu,
-we ka gbu -wa,
ɔ 'ni mneni ɔ 'ka ɔ 'dɛ kpeli.»

-We nana -Lago dudu, mu ni

¹⁴-In -sa wa dli glu gbu ni -gu, zu wa 'di nu, wa 'na kpeli weli 'ji -gu -ni. Wee kpeli kpeli mia, we mi bhe. Nu, -lu -bhlogɔɔ we nua le, mu -wa nu, -wa pɔlva we yukwli, 'ma we bhla la. ¹⁵Nu, -we mia -na -nu nya, -in gu la, 'in nyume wa ylaa la, 'in wa yia ɔ 'yi nyume tuklu nya -Lago 'yu, -in 'ka ɔ -ze, mɔ -wa lubhonnyo ɔ ɔ lubho'o 'bhala zu, 'in ɔ gbaa weli -zɔnu tuklu. ¹⁶Nu, -zle -klo wa saa nɛɛ -Lago 'ni yaa lamɔ, -in 'na pali we ɣwɛɛ -ni. -Wa palia we ɣwɛɛ, -Lago -yo wa mia 'bhuda. ¹⁷Wa weli mia, 'gbia vou -wa, 'in we lia yice. Imenee -yo Fileti mi waa nyuma glaa. ¹⁸Wa ka weli -zɔnu 'yloogblu labhulu, wa nɛɛ: «-Lago ka -aun titlunya glaa 'wɔsɔlu pepe.» 'in we yia nyuma tɔlva -Lagoɔ dliɔzɔvɔɛ -nyumɔ. ¹⁹-Muɔ bhla, *-Lagoɔbuduu bhu 'tute ɔ palia glu, we mi -bha gege, -mɔ wa celia: «-Lago -yi ɔɔnu nyuma, 'in nyuma weee gbaa nu, wa -mi -Lagoɔ -nu nya, wa 'bhu gbɔnyuu 'bi.»

²⁰Nu, 'ɣnimnnyoɔ -budu zɔ mia, we 'ni -can kna -yo 'gwezi knaa 'dekpa wa yli -mɔ. Nu, tɔlva mi mame nya, 'in tɔlva mia su nya. We tɔnu mia, 'feti 'kaduɔ zli wa lilia we 'wu. 'in we 'sɔnu mia, 'yli weee nya wa lilia -muɔ 'wu. ²¹We -ka 'sa -mi, nyume ɔ -ka gbɔnyii ni 'bibhu, -Lago yia ɔ 'dɛɛ nu lubho wlaa kna -zɔnu 'bhisa. Nu, ɔ -kanyo yia -bha ɔ -saa -mɔɔ 'dɛɛ -nu nya, ɔ gbu -su 'wu -mɔɔ kwɛɛ. ɔ so mi lubho -zɔnu weee -yla. ²²Nyimesiaa dliɔwɔnyili mia, -in -gwa we kwɛɛ. -We -yo -in 'kaa lanyni, mu -wa nu, -in nu gbu tuklu le, -in zu -Zezu dli -gu, -in -kali -na -limaa ze, -in -mi -dlɔɔ. -Wa kaa dli tuklu, 'in wa

bhubhooa -Lago, -in -yo wa 'so nu gbu ni le. ²³Wa -ka kpelida -mi, we -tukwlaa, -we wa gbaa, wa 'ni we -yi, -in 'na pali we ɣwɛɛ -ni. -in -yi we 'ji nu, wee kpeli mia de, -gɔlu -gu we palia 'wlu la. ²⁴We 'ni 'ylinani -Lagoɔ lubhonnyo 'ka -gɔlu gu, -we ɔ 'kaa lenu, mu -wa nu, ɔ -ka 'nani nyuma weee gbɛgbɛin. ɔ yibheli gbu -slolu sa, ɔ 'na zulu gbu nukple la -ni. ²⁵Nyuma -wa kpelia ɔ, ɔ pali wa -yla gbu la dli -dlɔɔ nya, -zugba ɔ dli mi nu, -Lago yia we lenua, 'in wa 'ka wa dli 'bhiti. ²⁶Sa 'bhisa, wa -ka 'wlu -gu -ka, 'in wa bhua *'Kuzuu lubhu ɣwɛɛ, mu kpa wa, wa 'ka we dumagbu lenu.

3

Duduɔ 'wɔbhlolu -bhla -gbunya

¹-In yibheli we 'ji nu, duduɔ 'wɔbhlolu bhla, duduɔ -gbu yia 'temania. ²Nu, nyuma yia wa 'dɛ 'yibhaa, 'gwezii 'talea wa yia -zea, wa 'dɛ wa yia -slolua, wa 'dɛ wa yia 'ylimania, -Lago wa yia vela. Wa 'na 'ka wa dide -yo wa 'nyaa 'nuɣwe zu. Wa 'na 'ka 'nani yibheli, wa 'na 'ka -Lagoɔ -lu 'nuɣwe zu. ³Wa 'na 'ka wa nyuma 'yibha, wa 'na 'ka nyazidli -ka. Nyuma wa yia yo -yo zɔlva, -gɔlu wa yia kwe -kaa, wa 'na 'ka wa 'dɛ kpa sa -yi, wa 'na 'ka gbɔzɔnu 'yibha. ⁴Waa nyuma mia, wa -lima wa yia -dawli 'wɔnuva, dli -slo wa yia -kaa, wa 'dɛ wa yia 'ylimania bhabha. -We nana wa 'dɛ dudu, mu wa yia 'yibhaa we 'ka -Lago -zi. ⁵Ma yia 'wɔba nɛɛ nyuma mi -Lagoɔ 'yloogblu, wa 'ka ɔ 'tuteɛ 'zayli -bhalasali. Waa mia de, -in 'na nyinini wa kwesi la -ni. ⁶Tɔlva dila -buduɣwɛɛ la -dawli nya, 'in 'ɣwni -wa -yɔlva 'wu 'in wa kpa -maa. Waa ɣwni mia, wa ka gbɔnyuu lenu duun, 'in gbu -kpa wa 'yibhaa, 'in wa mnia we 'bi. ⁷-Lu -kpiakpie nani wa dudu, 'in wa 'ni mneni wa 'ka gbɔzɔnu yibheli. ⁸Zanɛɛ -yo -Zablɛɛ ka *Moizi -yɔwɔsɔlu, 'sa -bhlokpade waa nyuma ni -sɔlva -Lagoɔgbu -yɔwɔ. Wa 'wlukɔɔn ka -nyumɔ, 'in wa dliɔzɔvɔɛ bhe. ⁹Nu, wa 'na 'ka 'yugbɛin mni, wa -sabhe wa yia -yɔyɔ, sa wa 'yia waa nyuma sɔ nu -nu -yo.

'Dizuwɛli

¹⁰Nu, -mi, sa in kpa na 'dɛ, -in ka we -yɔyɔ, -we na slolua nyuma, -we in nua le, -we in gbaa in 'ka lenu na lubho 'wu, -in -yi we. Sa na zua na dli -Lago -gu, sa in kaa dliɛɛ, sa in -kalia na -limaa ze, sa na temania dli,

-in -yi we. ¹¹ Sa wa palta 'mi 'khyie 'wu, sa wa sialta 'mi, -in -yi we. Sa wa sialta 'mi Antioṣu, Ikoniumu we -yo Listitligbe nukple, -in -yi we. Nu, Nyumaa -Kanyo yia 'mi we 'de weee 'wosaa. ¹² Gbuṣoṣu -wa, nyuma weee -wa 'yibhaa wa 'ka -Lagoṣo 'yoo bhli, wa -yo -Zezu 'so, 'khyie 'wu wa yia wa 'paltā. ¹³ Nu, -mumu -wa 'nyii -cian -yo -dawli -cian, gbonyuu lu -maa yia plaa. Nyuma wa yia -dawli 'wunua, 'in wa 'ka wamta -dawli 'wunu. ¹⁴ Nu, -mi, -we -in 'nua, -we -in ḡwnua -yo dli weee nya, -in 'temani dli we -gu. -Wa -slolua -mi we, -in -yi wa. ¹⁵ Nu, we 'ka -na 'yislo bhla 'bhu, -in -yi -Lagoṣewli. Wee weli mia, we mneni we 'ka -mi gbuyilo 'nye, 'in -in 'ka -Zezu dli -gu zu, -Lago 'ka -mi gbu 'wosa. ¹⁶ Weli weee -we mia celida *-Lagoṣebhe 'wu, -Lagoṣo 'wonyapeliweli -wa. -We we nua le, mu ni: nyuma we slolua, nyume -ka gbonyuu lenu, 'in we slolua we o, nyume we mnazia, 'in we slolua -aun sa -a 'kaa tiklu -mi, ¹⁷ 'in we 'ka -Lagonyume la mnazi 'ce, o 'ka gbu -zoṣu weee lenu.

4

¹² In nee -mi -yla: -in gba -Lagoṣbu. - Mi na zwa 'di -Lago -yo -Zezu Klisti 'yu. -Zezu o 'kaa tlitlunya -yo 'yliyoganyaa -yogbu 'wobhu, o 'kaa lu yi, o 'ka nyuma 'wlulapli, o 'gbu na zwa -mi 'di. -In gba wa -yla -Lagoṣbu, -in 'temani 'wu we -gu. Da -ka 'ylinanoo, da -ka 'ylinyunooo, -in gba we, -in lu wa. Nyuma -ka gbonyuu lenu, gba we wa -yla, 'in -wa -ka gbu -zoṣu lenu, 'pa wa 'kuayli. -In nu -we weee mia ni le, nu we le gbuṣlolu -yo dlitie nya. ³ Nu, bhla mia yida, wa 'na 'ka gbuṣlolu tiklu yukwli pɔlu. -We nania wa 'de dudu, 'mu wa yia lenua. Gbu -slolunyya -zlo wa yia 'wlu gugwala, 'in -we menia wa yukwli 'yoo 'wu, 'in -maa 'ka we gba. ⁴ Gbuṣoṣu -yla wa yia yukwli 'sumani, 'in wa 'ka we -kali ninenya -yla. ⁵ Nu, -mi, -in kpa -na 'de 'nanuu, -in di stasie 'wlu zola, -in gba -Lagoṣbu, gbal -na lubho -Lagoṣo 'yloogbu.

⁶ Nu, -ami mia, in ka na 'de wla 'slaka nya pepe, 'yli -we nya in 'kaa labhu, we ka cipa. ⁷ In ka -golo -zoṣu gu, in ka wee -gwagwie bhloluda nyini, in 'ni -Lagoṣbu 'yitide. ⁸ -Sleen, -o nyinia -gwagwie nya tia, o -tnuu mia, -Lago ka we la mnazi 'mi -yla, mu -wa nu, mo bhua nyumaa -yogbu 'wu tiklu. We 'ni na 'de -bhlo -yla, nu, -wa weee mia o

yiyie wuda zekalidli nya, ma yia wee -tnuu 'yia.

Pɔlu 'wobhlolu -gbunya

⁹ -In 'yi 'kli -in 'ka na -gbe yi slui. ¹⁰ Nu, Demasi 'yibha desleen -dudugu gbuṣo 'gbu, o ka 'mi 'bibhu, 'in o yia Tesaloniki mni. Kle-sansi ka -Galasii mni, 'in Titu yia Dalumasi mni. ¹¹ Luku 'debhlo -tua 'mi -yo. -In -ka yida -mi, -in 'bhu Maluku 'wu, -in -yo o 'so yi, nu, 'wu o saa 'mi bhabha na lubho 'wu. ¹² In ka Kisiki tie Efezi. ¹³ Nu, na -guslunaa in tia Tloasi -mo Kalipusu -buduḡwee, -in -yo we yi, we -yo na gligl -sebbe. Nu, -in 'na dluṣu we numeku -nu 'wu -ni.

¹⁴ Alezandli, -o mia bhlabhlanyo nya, o ka 'mi gbu -yokpali bhabha. -We o nua le, Nyumaa -Kanyo 'kaa we 'leeji wla. ¹⁵ In -mi, -in zu -na 'de 'yliyo o gbegeḡin, nu, o ka -amtaa weli -yowuṣolu bhabha.

¹⁶ Da wa kwaa 'mi gbuwobhunya 'yu tiada, nyume yabhlogbo 'ni 'mi gwelu -mi. Wa 'de weee ka 'mi 'bibhu. Nu, -Lago 'na dli wee gbu wa 'wlu -ni. ¹⁷ Nu, -amtaa -Kanyo mia, o mi 'mi kwesi, 'in o ka 'mi 'tute 'nye, 'in in yia o weli gba we -gu yelie nya, 'in 'lakpanya weee -wa 'nia *Zuifu, wa yia we 'nu. 'In -Lago yia 'mi -jla ḡwee -sa. ¹⁸ Nyumaa -Kanyo yia 'mi gbonyuu weee zo 'wobhua. Mo yia 'mi gbu 'wosaa, 'in da o pila nyuma 'wlu la yali in 'ka -mo nyini. Wa -mnuni o 'ḡni 'yli weee nya. *-Ameni!

Pɔlu 'paa weli

¹⁹ Nu, in -sa Plisili -yo Akilasi fu, we -yo Onezifoluu -buduḡwee -nyuma. ²⁰ Ewlasiti ka Kolenti -tu, 'in Tlofimu ka gu bhli, we 'gbu in yia o Milee tu. ²¹ Da ḡwotloyibhla 'nia -slo da nyini, -in 'yi 'kli -in 'ka na -gbe nyini. Ebulusi klaa, Puden klaa, Linusi klaa, Klodia klaa, we -yo -amtaa bhelia weee, wa nee wa -saa -mi fu.

²² -Amtaa -Kanyo -yo -mi 'so -tu. -Lago ḡwna aun nyu la.

'Sebhē Pōlv 'paa Titu yoo

Titu mia, *Pōlv 'tale yabhlo -ō -saa ɔ 'wv ɔ -Lagolubho nuda, mō -wa. Nu, -Lagonyumaa 'yugalunyo yabhlo ɔ -mi bhaa Kletu. Sa nyumē 'kaa -Lagonyumaa 'yugalunyo -zōnv -zē, 'mv Pōlv cēta ɔ 'wv. 'Sebhē 'sō Pōlv 'paa Timotee yoo, we nukpla gbu -yo -we ɔ 'paa Titu yoo 'wvwlv.

Fvsaweli

¹ Nu, -amū *Pōlv, -ō -wa -Lagōv lubhonunyo -yo -Zezu *Klisu *tietienyo, -amū cēta 'sebhē nū. Lubho -we -Lagō 'nyēa 'mī, mv -wa nū, -wa ɔ -saa -bhā, in kwa wa dlizuzvee 'yoo -gv, 'in in -slolu wa, wa 'ka gbuzōnv yibheli, wa 'ka -Lagōv sōlv nōda -tv. ² We -ka 'sa -mī nū, -maa mneni -maa 'ka we dli 'wvdi nū, 'yliyogagie -we 'nūa bhloluda -ka, -Lagō yia we -maa 'nyēa. Nu, -Lagō, -ɔ' ɔ 'tubhua yo, ɔ ka ɔ weli wla wee 'yliyogagie -mūnū -maa 'nyenyēe daa, -zugba -lu yabhlogbōv 'nū -slō lamū. ³ Nu, bhla -we -Lagō 'paa ḡwēē, we nynia, 'in ɔ yia ɔ weli zli 'klv wleli. Wee weli mia nū, mv -wa gbu -we ɔ tia 'mī -yo nū, in mni gbaa da weee, sa -amīaa Gbuwvsanyo -Lagō gbaa we -mī, we sōlv.

⁴ Titu, na 'yuu 'zayli -amīaa dlizuzve -bhlo Klisu 'wv, -mī na cēta da 'wv: Nū, Dide -Lagō -yo -amīaa Gbuwvsanyo -Zezu Klisu nū -mī 'nanū 'wv, 'in wa 'nyē -mī 'wvotvōv -dlōv.

-Lagonyumaa 'yugalunyo lapalte

⁵ Nu, in -ka -mī Kletidvōv -gv tī nū, - in 'ka gbu -we -tva 'wvūv 'wlvubhaa gbu -wa. 'Gbeo 'gbe -we -ka -mī, we mī nū, - in palū -mō -Lagonyumaa kpasī la, sō -we in -slolua -mī lv: ⁶ -Lagonyumē kpasā mia, ɔ -mī 'cē, ɔ -mī 'ḡwnō -bhloo 'lowli nya. ɔ 'yua -mī dlizunya nya,* 'in nyūma 'na -salū wa 'yliyōtelō dī -yo wa gbuūv 'nūḡwē -sa dī -nū. ⁷ Nu, -Lagonyumaa 'yugalunyo mia, ɔ kwē nya -Lagolubho mia. We 'dēē 'gbv, ɔ lēnvgbv -mī 'cē: ɔ 'na -mī -nū 'dēē 'ylimanunyo klāa, 'cekanyo klāa, nūbhanyo klāa, we -yo -gōlvōnnyo nya -nū. ɔ 'na ttālū dli 'nyūū nya 'ḡwēzi la -nū. ⁸ Nyūma -ka ɔ -gbē yi, ɔ yibheli wa kpa sa, 'in ɔ -kalū zōzōnv lēnveē zē. ɔ yibheli ɔ 'dē, ɔ -mī

* ^{1:6} Tōlvā nēē: ɔ 'yua -mī 'yua -zōnv nya.

nyumē tklu nya, -mōwlvda, 'bhie ɔ yibheli ɔ 'dē kpa sa. ⁹ Welī -we mia dlizuzv sa, 'in -we -yo -we wa -slolua ɔ 'sō mia -bhlo nū, ɔ -tv we -gv. We -ka 'sa -mī nū, 'in ɔ mnenia ɔ 'ka nyūma 'kuayli 'pa gbu tkllū slolue nya. 'In ɔ slolua ɔ kpēlvkēlvnyā sa -maa mōvā.

Yoyogbv slolue labubalunya

¹⁰ Nu, gbu -nyumōnyā -zu 'wv. Wa glāa, dumadu mī *Zuifv -wa -zēa -Lagonyūma nya. Gbukpvagbv gbāgbēē lubho -yo -dawlī wa kaa. ¹¹ We mī nū, -in 'mūnū wa ḡwē. -We ka gbu -wa, -ḡlvḡbō -kpābhie wa mūnnia la, -we wa 'na 'kaa -slolu, we slolue nya wa 'ka 'ḡwēzi 'yī zvbhālī sōlv. ¹² Nu, wa 'dēē bheli Kletu -nyumē yabhlo, -ɔ -wa gbuū -falupanyo, ɔ nēē: «Kletu -nyūma, yocīaan klu, nūma 'nyūi, 'yalōnyā -wa ka -yōkpvagbv weēē -wa liliē.» ¹³ 'In weēē gbudayiwēli nū mī gbuzōnv nya. We 'dēē 'gbv, -in gba wa -yā 'klv 'cīcī nya, 'in wa 'ka dli tkllū zō. ¹⁴ Wa 'na nēnī 'maslēēn Zuifv ninenyā -yo nyūma -wa 'bhōlvā gbuzōnv 'yoo -ḡulāa 'wlukvūv -titenyā -yōlā -nū. ¹⁵ Nu, -lū weēē mī -mōwlvda nyūma -wa ka dē mia -mōwlvda -yā. -Wa kaa pūn, 'in wa'a zva dli nū, -lū yabhlogbōv 'nū -mōwlvda -mī wa -yā, -we ka gbu -wa, wa 'ylimnēē -yo wa 'wlukvūv ka pūn. ¹⁶ Wa -ka ladū, wa nēē nū, wa -yī -Lagō, 'in wa lēnvgbv -nanv palā -Lagō -blīgv. Zēn wa kaa, yukwliyōsulōnyā -yo -wa 'nūa -lū -zōnv yabhlogbōv lēnveē mneni, 'ma wa -mīa.

2

Gbusloluē tkllū

¹ Nu, -mī, -we -yo -slolue tkllū 'sō mia -bhlo, -in -slolu we. ² -In gba nyūma kpast -yā nū, wa -mī 'cē. Wa -mī 'nūḡwēzv sa, wa yibheli wa 'dē, 'in wa -mī gege wa dlizuzve klāa, zekalte klāa, we -yo wa dlitīe 'wv.

³ Sa -bhlokpadē, gba 'ḡwnū kpast -yā nū, wa tllī wa 'dē -Lagō. Wa 'na -zēlv nyūmaa 'ḡnū -nyumōnyā -yo nūv galī -nū. Wa -mī 'ḡwnū 'dlizunya -zōnv nya. ⁴ We -ka 'sa -mī, 'in wa slolua 'ḡwnū -dōgbv -maa 'lowliā -yo -maa 'yuaa zekalte. ⁵ 'In wa slolua -maa -maaa 'dēē yibheliē -yo -maaa 'lowlii 'debhlo -yā -mūmīe, we -yo -ḡlvḡbōkḡḡwnū -zōnv -wa zva wa 'lowliā 'nūḡwē. Nu, -mūv yī 'wlv nū, nyūmē yabhlo gba gbu 'nyūū -Lagōwēlv daa.

⁶'Sa -bhlokpade, gba nyimesia -yla nu, wa yibheli wa 'de. ⁷-Mi, -na 'de, -in -mi so weee lu ladiude -zõnuv 'yilislolunyõ nya. -In -ka -sloluda -mi, -in nu we le sazõnuv sa, -in 'na kpukplali -ni. ⁸Nu, -in gba weli tiklu -we zo wa 'nia mneni wa 'ka 'ñwuwẽ. We -ka 'sa -mi ni, 'in -na kpelikpelunya zea zõv nima, gbu 'nyuu yabhlogbõ -we wa 'kaa gba -amtaa daa, we 'ni -mu 'gbu.

⁹We mi nu, gali pili wa -cian zõla gbu weee 'wu, 'in wa -tu -maa dumagbu lenuda. Wa 'na kpeli -maa ñwẽ -yo -ni, ¹⁰'in wa 'na yilili -maa -lu yabhlogbõ -ni. Nu, -we wa 'kaa lenv, mv -wa nu, wa -slolu 'yil weee nya ni, wa mi gali -zõnuv nya wa -cian -yla. We -ka 'sa -mi ni, gbuslolue -we gbaa -amtaa Gbuwusanyõ -Lagõ gbu, 'in wa nyea we 'ñni so weee lu.

¹¹Nu, -Lagõ ka õ 'nanidli zli 'klu wleli. Mu 'wu nyuma weee gbuwubhuhvẽ bhua.

¹²'In nõnõbhv -we -yõ -Lagõ 'so õ gbaa -yõ dudõgv -nyumaa dliwõnyili, sa -a 'kaa we 'bibhv, mv slolua we -aun. 'In -amtaa nõnõbhv 'ka -mi 'ce dudv ni -gv, we 'ka -mi tiklu -Lagõ 'nuñwẽzõ sa. ¹³Nu, 'mõna -yil -we -a dia dli 'wu, 'sa -a 'kaa we wv. -Zezu Klisi -õ -wa -amtaa -Lagõ 'kadv, we -yõ -amtaa Gbuwusanyõ, we zli õ 'ñnumnie 'kaa bhlewlv. ¹⁴Õ -Zezu ka õ 'de wla -amtaa 'gbv, õ 'ka -aun 'wuziti gbõnyuu weee kwẽ, 'in õ 'ka -aun -mõwlõlv -a 'ka nyuma -wa mia õ 'debhlogbõõ -nu nya -ze, 'in -a 'ka -gladoluda -mi -lu -zõnuv lenuda.

¹⁵Nu, -we -in 'kaa -slolu 'tite nya, -zugba -na pa -na yukwlipõlõnya 'kvayli, we -yõ -na subha wa lenvgbv 'nyii wa 'klu, mv mia de. Nyume yabhlogbõ 'na tlili -mi 'yil la -ni.

3

-Lagõnyumẽ nõnõbhv

¹Nu, ligbe -Lagõnyuma nu, wa pili nyumaa 'yugalunya -yõ 'gbee -cian zõla. Wa zv -maa 'nuñwẽ, 'in wa -mi -kli wa 'ka lubho -zõnuv weee nv. ²Wa 'na gbal weli 'nyuu nyumẽ yabhlogbõõ daa -ni. Wa -mi -dlõ, wa -ka dli -zõnuv, 'bhie wa -yõ nyuma weee -mi nnada 'yil weee nya. ³-We ka gbu -wa, bha, -amta mi 'ya 'sa titinanya -yõ gbuw 'nuñwesanya nya, -a ka mno. Dliwõnyili -yõ dudõnanõlii 'yil -bhlo -bhloo gali -a -mia -benyi. Nõkplẽ 'yilinyuno -yõ -luu 'tv 'wu -a mia -benyi, 'in -a mia bha 'wõnyẽ sa, 'in

-a -yõ -amtaa -lima nyunyẽna 'wv. ⁴Nu, da -amtaa Gbuwusanyõ -Lagõ -slolua õ 'nanidli -yõ õ nyumaa zekalidli nyuma 'klu, ⁵õ ka -aun gbu 'wusa. We 'ni nu, libho -zõnuv -a nuv gbu, nu, nyazi õ 'yila -aun gbu -wa. Õ ka -aun gbu 'wusa, 'in õ yia Zuzu 'Põpaa 'tite nya -amtaa 'lulolu gwali -a 'ka 'yiliyõgagie lolu 'yil, -amtaa -yõwõlue nya. ⁶Õ Zuzu 'Põpa -Lagõ yia -aun -gvslua sa duun, -amtaa Gbuwusanyõ -Zezu Klisi gbegbẽin. ⁷'In, õ 'nanidli nya -a 'ka nyuma tiklu nya -mi -Lagõ 'yu, 'in 'yiliyõgagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -a mia dli 'wodida, a 'ka we 'yil. ⁸Nu, weli ni mi dliõzõv sa. 'In 'yibha nu, -in gba wee gbõnya mia da -zakpa duun, 'in -wa zõa -Lagõ dli -gv, wa 'ka libho -zõnuv nõnue 'yiliyõzõ 'nanv, 'in wa 'ka wa 'de we tli. -We nana 'yil, 'in -we kaa 'nuñwẽ nyumaa 'yiliya 'wv, mv mia de.

⁹Nu, gbukpõvgbv -gv kpelie klaa, -we weee -wa dukpasu 'ñni 'sebhe klaa, we -yõ -zle -yõ *Moizu tite -gv kpelie, -in bhlii we -yõla. We bhebhe, 'in we 'ni 'ji -ka. ¹⁰-Õ sisala nyuma -yõ, -in 'pali õ zli -zakpa -bhlo, -zakpa 'so, 'bhie, -in 'ka õ -na 'de -yõjlat. ¹¹We -ka 'sa -mi ni, -in -yi we 'ji nu, 'sasvõkpa -nyumẽ ka 'yoo -zõnuv -gulabhõlv, õ gbõnyii slolua nu, õ mi 'yoo 'nyuu -gv.

'Wubhlolu -yibhali -gbõnya

¹²Nu, Alitemasi -yõ Tisiki 'so nyidi, nyõõ in -ka -mi 'wõtie, -in 'yil 'kli -in 'ka 'mi 'yia mni Nikopolisi, in ka dli -sa in 'ka -meme ñwõtliyibhla 'paa 'gbv. ¹³'In, titee yilonyõ 'kadu Zenasi -yõ Apolõsv 'so -ka 'lakpa 'wu mnda -mi, -in 'yil 'kli -in 'ka wa -yõbẽ. Sa -in 'kaa nu, 'in wa -yõgbv weee 'ka gba, -in nu 'sa. ¹⁴Cun, we mi nu, -amtaa -Lagõnyuma 'kpa libho -zõnuv nõnue, wa tli wa 'de we, 'in wa 'ka nyumaa -yõbẽbie kweyõmneni. Nu, wa 'na -dli la bhe -ni.

¹⁵Nu, nyuma weee -wa -yõ 'mi 'so mia -seli, wa nẽ wa -sa -mi fv. Nyuma -wa -kalia -amtaa zẽ dliõzõv 'wv, -in -sa wa fv -aun -yla.

-Lagõ ñwna a 'de weee 'nyu la.

'Sēbhē Pōlv 'paa Filemō yoo

'Sēbhē *Pōlv 'paa ɔ 'tale Filemō yoo, mu -wa. Filemō ka gaylo yabhlo -ɔ wa laa Onezimv. Ɔ Onezimv ka -flii -bho ɔ -kanyo kwεε. Ɔ -yɔ Pōlv gbelia 'wv -kaslv 'wv, 'in ɔ yia -Lagōgbv -yɔɣwnu. 'Sēbhē nɪ 'wv, -we Pōlv yibhalia Filemō, mu -wa nɪ, ɔ ɣwnu ɔ gayloo 'wvbhu gbv -yɔ, 'in ɔ kpa -mɔɔ -Lagōbheli 'bhisa. Nu, ɔ 'na kpali ɔ gaylo -ɔ -bhōa ɔ kwεε -flii 'bhisa -nɪ.

Fɔsawɛlɪ

¹ Filemō, -na fɔv! -Amɪ *Pōlv, -amɪ mia -Zevu *Klisu 'gbv -kaslv 'wv nɪ, in -yɔ -amaa bheli Timotee sɔ paa da -mɪ 'sēbhē yoo. ² -Mɪ, -amaa jijli -tale Filemō, -mɪ -yɔ -aun 'sɔ nva -Lagōlubho dabvdu nɪ, -in -yɔ -amaa bhōlv Afia klaa, -Lagō tɔgɔnyɔ Alɪsɪpɔ klaa, we -yɔ *leglɪzɪ -we gbelia 'wlv -na -buduɣwεε, in -sa aun fɔ. ³ Nu, -amaa Dide -Lagō -yɔ Nyɪmaa -Kanyo -Zevu Klisu ɣwna aun 'nyu la, 'in wa 'nyε aun 'wɔtɔtɔe -dlɔɔ.

Pōlv paa -Lagō fuo Filemō ɔ 'gbv

⁴ Filemō, na jijli -tale, 'kɔmɔv in -ka -Lagō bhuhhoeda -mɪ nɪ, 'in na paa -mɪ dli -gv, -Lagō na paa fuo -na 'gbv. ⁵ Nu, sa -in zva dli Nyɪmaa -Kanyo -Zevu Klisu 'wv nɪ, 'in -in -kalia -Lagōnyuma weε zε, in ka we 'nv. ⁶ Nu, -Lagō na bhuhhoeda -na 'gbv, dli zɔvɔ -bhlo -a kaa, we -slolu zɔzɔv weε lɛvɛ tenyi tenyii -in 'ka Klisu lubho nɪ. ⁷ Na bheli -zɔv, sa -in -kalia -Lagō -yɔ ɔ nyɪmaa zε, mu -laa 'mɪ 'mɔna 'wv, 'in mɔ 'paa 'mɪ 'kvayli. -We ka gbv -wa, -in ka -Lagōnyumaa dli -belv -yɔpali.

Pōlv bhuhhoeda Filemō Onezimv 'gbv

⁸ Nu, -we -in 'kaa lɛv, we se mɪ 'mɪ -yla, in 'ka -mɪ -yla we gba Klisu 'wv. ⁹ -Amɪ Pōlv, -ɔ -wa nyɪsɔa, 'bhie, -ɔ mia -kaslv 'wv -Zevu Klisu 'gbv, in nεε -mɪ -ylac: -a kɪkali zε, we 'gbv na bhuhhoeda -mɪ. ¹⁰ -In -tali, da in mia -seli -kaslv 'wv, Onezimv ka na 'yu -zε -Zevu Klisu 'wv, ɔ 'gbv na bhuhhoeda -mɪ. ¹¹ Cun, -benyi, ɔ 'nɪ nyɪmε 'wv -ka -mɪ 'yliya 'wv, nɪ, -slɛɛn mia da, ɔ mɪ nyɪmε nya -a 'dε 'sɔɔ -nv nya.*

* 1:11 Onezimv jɪ -wa glɛkɪwɛlɪ 'wv: «ɔ mɪ nyɪmε nya»!

¹² -Ɔ na bhitia da lv -na -gbε, na 'dεε dibhe -wa. ¹³ Da in mia da -kaslv 'wv, -Lagōgbv gbabvεε 'gbv, in 'yibha yaa, in 'ka ɔ na 'dε kwesi tɪ, ɔ 'ka 'mɪ 'wɔsa -na 'bɪv. ¹⁴ Nu, -we ka gbv -wa, in 'nɪ 'yibha, in 'ka -lv yabhlogbɔ lɛv, -zugba in 'nɪ -na ɣwεε wɛlɪ 'nv. In 'na 'ka gba nɪ, -in nɪ 'mɪ -yla zɔzɔv lε -gla nya, nɪ, we -zε -na 'dεε dlu da gbv.

¹⁵ Na dli nεε nɪ, -we ka 'gbv ɔ yia -mɪ -yɔ 'bhv bhla -sɛlɛ nya nɪ, ɔ 'ka -mɪ kwesi -tɔ 'ylɪ weε nyaa gbv -wa. ¹⁶ Nu, ɔ 'nɪ 'maslɛɛn gaylo -kpva nya -mɪ, ɔ -zi -slɛɛn gaylo 'wv. Ɔ mɪ na yɪcɛ nya -Zevu 'wv, 'in ɔ mneni ɔ 'ka -na yɪcɛ nya -mɪ, we 'ka na -nv 'wɔzi. Filemō, ɔ mɪ -na gaylo nya, 'in ɔ mɪ 'yaa -na -Lagōbheli -zɔv nya.

¹⁷ -In -ka 'mɪ 'wvbhu -na nɔnɔnyɔ nya nɪ, in -ka yaa -na -gbε yi, sa -in 'kaa 'mɪ kpa, -in kpa 'sa ɔ. ¹⁸ Ɔ -ka -mɪ -yla gbonyuu lɛv, -na kpabv -ka ɔ 'wlv -mɪ, nɪ, -in zɔ 'mɪ we 'wlv. ¹⁹ -Amɪ Pōlv, na 'dεε sɔ nya na cɛla da we: -amɪ yia weε kpabv -saa. 'In in 'na 'ka -mɪ ligbe nɪ, na kpabv mɪ -mɪ 'wlv. -Na 'yliyɔgagie -we mia -Lagō 'wv, mu -wa na kpabv -mɪ 'wlv, we 'nɪ mɔv? ²⁰ Cun, na bheli, -we na gbaa -in nɪ lɛ nɪ, -in nɪ we lε -amaa -Kanyo ɔ 'ɣnɪ nya. -In 'pali na dli belv -yɔ Klisu 'gbv.

²¹ In mia 'sēbhē nɪ cɛla, -zugba na dli 'tε -mɪ -gv 'wv. Nu, -we na yibhalia -mɪ, in -yi we 'ji, lε -na yia we nva, we 'ka -mɔv 'wv -zi. ²² -Mɔv 'bɪv, -in mnazi -buduu 'yu yabhlo zɔ la 'mɪ -yla. -Lagō a mia bhuhhoeda na 'gbv, in dɪ we dli 'wv nɪ, -yɔ -Lagō yia we ɣwnua, 'in in 'ka aun 'yia mɪ.

'Wvbhlolu -fɔsawɛlɪ

²³ Epafɪstɪ, -ɔ -yɔ 'mɪ mia -kaslv 'wv -Zevu Klisu 'gbv nɪ, ɔ nεε, ɔ -sa -mɪ fɔ. ²⁴ -Wa na -yɔ wa nva -Lagō lubho: Malɪkɪ klaa, Alɪstakɪ klaa, Demastɪ klaa, we -yɔ Lukɪ 'sɔ, wa nεε, wa -sa -mɪ fɔ.

²⁵ Nu, Nyɪmaa -Kanyo -Zevu Klisu ɣwna aun 'nyu la.

'Sebhe wa 'paa Eblenya yoo
 -Lagonyuma wa mia 'klyte 'wupalda, wa
 'ka wa 'kwayli 'paa 'gbu wa yia 'sebhe ni
 celt. Wee 'sebhe slolua we -aun nu, *Klisi
 ka -amtaa 'gbu tli. We 'dee 'gbu, -a 'ni
 'masleen mneni -a 'ka 'slaka -putu -sa -Lago
 -yla. Mu gba 'yaa -aun -yla *'wusulolue
 swaa 'sebhe nukpla -nyuma -wa zua -Lago
 dli -gu bhabhaa -gugbu.

-Zezuu gbegebein -Lago gbaltia -sleen -aun
 -yla

¹Bha mia, -amtaa dukpası -yla -Lago gbaa
 o gbus -falupanyaa gbegebein. O ka wa -yla
 gbu gba -zakpa duun, we -yo soo 'yli -bhlo
 -bhlo lv. ²-Sleen, -lu weee bhia bhla, o 'Yuu
 gbegebein o gbaltia aun -yla. Oo 'Yu gbegebein
 o -laa dudv la, 'in o nee nu, mo yia -lu weee
 'yia. ³Sa -Lago mia, o ka we -aun -slolu, 'in
 omo mi 'ya 'sa. O welu 'tite nya o kaa dudv.
 O ka nyumaa gbonyuu -bhasa, 'in o -dia 'tite
 -ka -Lago lilisolv la.

-Lago 'Yu 'yli o -zi 'anzunya

⁴Nu, oo Yu mia, 'kadu -we -Lago -zela o,
 sa we -zia 'anzunyaa -nu 'wu, 'sa -bhlokpade
 'hni -we o 'yia o kwee -muv -zia 'anzunyaa
 'hni 'wu.

⁵Lee, -Lago ka -slo 'anzi yabhlo -yla gbae:
 «-In mi na 'Yu nya, nu -zee,
 in ka -na Dide -zee»?

Yaayu:

«O Dide na yia -zea, 'in omo 'ka na 'Yu -zee?»

⁶Da -Lago tiea o 'Yu tianv dudv -gv, o nee:

«-Lago 'anzi weee -gbli 'wlu la o 'yu.»

⁷Nu, -we -Lago gbaa 'anzunyaa da, mu ni:

«-Pipe 'bhisa 'anzunya yia na lubho nya,
 -kosuu mo 'bhisa we yia we nya.»

⁸In -Lago nee o 'Yu -yla:

«-Mi -Lago, -mi yia nyuma 'wlulapita
 'yli weee -nu nya.

Sa -na pita nyuma 'wlu la we tiklu.

⁹-We mia tiklu, 'mu -in 'yibhaa.

Gbonyuu mia, 'wu -na nyaa we,
 we 'dee 'gbu, -Lago, -na -Lago,
 o yia -bha -mi -sa o -nu nya.

'In, o yia -mi 'muna yeli -na 'bi -zonus
 'nyenyie nya,

we 'ka -na nononyaa -nu 'wuzi.»

¹⁰-Lago nee 'yac:

«Nyumaa -Kanyo, -lu weee gwedida,

-mi mia,
 -mi -laa dudv la,
 'in -in yia yali lenv -na so nya.

¹¹We 'de weee mia,
 'pia we yia.

'In, -mi mia,
 -in mi -bha 'yli weee nya.

-Bana 'bhisa we 'de weee yia goa,
¹²'naa 'bhisa -na yia we gla.

Gbuzonu -wa,
 'naa 'bhisa -na yia we 'bhitia.

'In -mi, -'in 'bhiti,
 -na 'yliyogagie 'ni bhloluda -ka.»

¹³-Lago 'ni -slo 'anzi yabhlo -yla gbae:
 «Yi na lilisolv ladula,

'in in 'ka -na tunyuma -na bhv zo la-
 palu.»

¹⁴'Anzunya mia, zuzunya -we nya -Lago
 lubho, 'mu we 'de weee -mia. We 'ni muv?
 Nu, 'mu -Lago tiea nyuma -wa o 'kaa gbu
 'wusa, we 'ka wa kwali.

2

Gbuwusastie 'kadu

¹We 'dee 'gbu, weli -we -a 'nua, -a zu we
 'yliyo 'nanuv, we 'ni -muv, 'in -a bhulva 'yoo
 -zonv -gula. ²Weli -we -Lago zua 'anzunya
 nyee, nyuma ka we 'jiyibheli nu, we mi
 gbuzonu nya. Tolva 'ni we -bha zu, tolva 'ni
 we 'nujwe zu, 'in -Lago yia wa -kaslv 'wupa
 wa lenvgbu 'gbu.

³We -ka 'sa -mi, 'bhie, -amia -ka -Lago
 'sasokpa gbuwusastie 'kadu yolokpali ni,
 'lee, sa -a 'na 'ka -kaslonnyuma nya -mia?
 Wee gbuwusastie mia, Nyumaa -Kanyo gbaa
 we gbu tia. -Muv 'bigu, -wa 'nua weee gbu wa
 yia we -gu no, 'in wa yia -aun -slolu nu, we
 mi gbuzonu nya.

⁴-Lago 'de ka 'ya weee gbu gwelupa. Gbu
 'kadu -yo gwedigbu 'yli -bhlo -bhlo nya o
 'palia we gwelw, we -yo o Zuzu 'Pupaa 'titee
 'yli -bhlo -bhlo -we o diilia o dumagbu nya,
 we nya.

⁵Nu, dudv -we mia yida, we gbu -a gbaa.
 -Lago 'ni 'anzunya 'tite 'nye we -gv. ⁶-
 Lagowelu beta yabhlo nee:

«-Lago, nyoo nyume -mi,
 'in -na pupali o -gv dli laa?

'In nyoo nyume 'yu -mi,
 'in -na mnazi o -yogbu?»

⁷-In ka o 'anzunya zo -gali bhla -selee -nu
 nya.

-In ka o 'hni -mnuni, -in ka -bha o -zu,

⁸'in -in yia o 'tite 'nye -lu weee -gv.»

-Lago ka nyume 'tite 'nye -lu weee -gu, -muv ji -wa nu, o puli -lu weee 'wlu la, 'in -zeen yli nya, -a yi we -yo nu, nyume 'ni -slo 'tite -ka -lu weee -gu. ⁹-We -a yia -yo mu ni: nu, -Zezu ka 'anzunya zo -gali bhla -selee -nu nya, 'in -Lago 'nani nya o 'ka tli nyuma weee 'gbu. Nu, o ka tltithee stasie hwee 'yu 'gbu, -a yia -sleen o -yo, -zugba o 'hni mni, 'in wa zo -bha o.

¹⁰-o -laa dudu la, -Lago -wa, 'in mo kaa we 'de weee la. We 'dee 'gbu, we meni nu, o gbalu -Zezuu tiklumume -moo stasie 'wu, -moo 'ka 'yuaa -zlo o 'hnummie 'wukwa. Nu, mo saa wa gbu 'wu.

¹¹Nu, -Zezu -o wlvba -mo nyuma -yo -wa o wlvba -mo, wa 'de weee ka Dide -bhlo. We 'dee 'gbu -Zezu -ka wa la bhelia ni, we'e 'bhali o zo. ¹²-Zezu nee -sleen -Lago -yla: «-Na -gugbu na yia na bhelia -yla gbaa.

-Mo nyumaa -zlo nyidi, -na 'hni na yia bhlia.»

¹³O nee 'yae:

«-Ami mia, -Lago -gu na yia na dli zua.»

We 'bigu:

«-Ami mi -bha, in -yo 'yua, -wa -Lago 'nye'a 'mi yoo.»

¹⁴Waa yua mia, yice -yo 'pion wa gbolva 'wu. We 'dee 'gbu -Zezuu 'debbie -gbolu yia nyume -ze wa 'bhisa, 'in o yia tli o 'ka *Kuzu, -we kaa tltithee 'tite kwee, lu. ¹⁵Nu, nyuma 'wlv gal, wa mi tltithee soda dudu -guv 'gbu. -Zezuu tltithee ka wa gaylo 'wusa. ¹⁶We -sleen 'vayt nu, we 'ni 'anzunya o yi 'wusaa, ni, *Ablaamuv 'yua o yia 'wusaa. ¹⁷-We mia dee 'gbu, o 'ka yaa o bhelia nya 'wuwlv so weee lv, 'in *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu kaa nyazidli, -o nva -Lagolubho 'nanuv, o 'ka we -ze wa -yla. 'Sa o nva, 'in -Lago tia nyumaa gbunyuu 'wu. ¹⁸Nu, -Zezuu 'de ka sia bhabha, 'in 'Kuzu yia o layla. We 'dee 'gbu, -wa 'Kuzu -ka laylaa yi, o mneni o 'ka wa 'wusa.

3

-Zezu 'yli o -zi *Moizi

¹Na -Lagobhelia, amia weee -wa -Lago laa, a yla o -Zezu. 'Mo o tiea, -amiaa dlizugbu -we -a gbaa, -moo 'ka we -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -ze. ²Sa *Moizi nu bhaa -Lago lubho 'nanuv -mo -Lago -budu zo, 'sa -Zezu nva onuv lubho -we -Lago 'nye'a o. ³Nu, -o 'subhaa -budu, 'mo wa zua -bha we 'ka -buduu 'debbie -zi. 'Sa

-bhlokpade, -Zezu mi -bhazusa o 'ka Moizi -zi. ⁴-Buduu, -we -ka -mi, we ka wenuv 'subhanyo. 'In -o 'subhaa -lu weee, -Lago -wa. ⁵Bha mia, Moizi -wa lubhononyo -zonv -mo -Lago -buduu -kpabhie zo. -We -Lago 'kaa gba, 'mu o gbaa. ⁶-Sleen, Klisi -wa 'Yu -o -wa wee -Lago -buduu -kanyo. Wee -budu mia, -amia -wa, -zugba we -ka nu, -a 'te dli, 'in -we -a dia dli 'wu we'e 'bhali -ain zo.

-Lagonyumaa nyapelida

⁷Nu, Zuzu 'Pupa nee:

«A -ka -zeen -Lago gbagbaweli 'nu,

⁸a 'na 'temani amaa dli la -ni, nee da a -solva zlume -Lago -yo 'wu da beblee,

'in a yia o layla, we 'bhisa -ni.

⁹-Mo wee da beblee,

-we in nva le -zu glv 'so zo,

amtaa dukpasi ka we -yoyt.

We mi 'sa 'bhie, wa yia 'mi layla.

¹⁰We 'dee 'gbu in yia wa -yo 'cepalit.

'In in nee na 'de -ylae:

«Waa nyuma mia de,

'komuv wa mnoo wa 'wlukuvv lapupalie nya, wa'a hwnu na gbagbaweli 'wu.»

¹¹In 'paa 'ce, 'in in yia bi:

«In nee nu, nyapelida in mnazia la wa -yla, wa 'na 'ka -bha pla.» »

¹²Bhelian, a nu 'nanuv, -muv yi 'wlv nu, an glaa nyume yabhlogboo ple 'nyuu -yo o -Lago dligusastie 'gbu o 'bhv 'yliyoga -Lago 'bi. ¹³A 'pupalit 'kuayli 'yli weee nya, wee 'ylinya -we *-Lagosebhe laa «-zeen», we nya, gbonyuu yi an glaa nyume yabhlogboo -dawli 'wuvv, 'in o yi -Lago -yla yukwli sumani. ¹⁴-A -ka Klisi dli -gu zoda -tu we 'ka we gwedida 'bhv we 'ka we bhloluda nyini, -zugba -a mi Klisi nononya nya.

¹⁵A ligbe nu, -Lagoweli nee:

«A -ka -zeen -Lago gbagbaweli 'nu,

a 'na 'temani dli la -ni, da a solva o -yo 'wu, we 'bhisa -ni.»

¹⁶'Lee, nyoo -nyuma 'nu -Lago gbagbaweli, 'in wa yi o -yowusolva? -Wa weee Moizi -saa gaylofii Eziputu -dudu -gu, ma -wa. ¹⁷'Lee, nyoo -yo -Lago palit 'ce -zu glv 'so zaa? -Wa weee nva gbonyuu le, 'in wa yia da beblee tili, ma -wa. ¹⁸-Lago bia, o nee: «Nyapelida in mnazia la wa -yla, wa 'na 'ka -bha pla.» 'Lee, -mama o sa 'hna? -Wa 'nia o 'nuywe zo, ma -wa. ¹⁹-A ka we 'jijybheli

nu, wa 'ni -Lago dli -gu zu, we 'gbu wa 'nia wee nyapelidaa plaplie mneni.

4

¹-Lago ka weli wla nu, nyapelida o mnazia la, -mo -a yia plaa. Nu, a nu 'nanuv -muv yi 'wlv nu, aun glaa nyume yabhlogboɔ bhli -bha -plaplie. ²Wa ka -aun -yla -Lagogbu gba, -amīaa dukpasī 'bhisa. Nu, wa 'nva we, we bhe wa -gbɛ, -we ka gbu -wa, wa 'ni wee weli 'wɔɣwɔnu dliɔzvɔe nya. ³-Mumv -ka -amīa, -amīa -wa zva -Lago dli -gu ni, nyapelida -we o mnazia la, -mo -a plaa. -Lago nɛɛ we daɛ:

«Da un mia 'cɛ 'pada,
-bha in bia nu,
nyapelida un mnazia la wa -yla,
wa 'na 'ka -mɔ pla.»

'Sa o gbaa, 'in -zugba ɔnɔv lubho ka -nanv dudɔv lalalie -gu 'wlvbhalī. ⁴Nu, -mɔ -Lagoweli 'wv, 'yli gbesɔnɔv -gugbu we gbaa: «-Lago nva lubho weee, wee 'yli gbesɔɔ zli o nyapea.» ⁵Wee gbu -bhlokpade -Lago gbaa: «Nu, nyapelida un mnazia la wa -yla,

wa 'na 'ka -mɔ pla.»

⁶-Wa 'nva tiada -Lagogbu, wa 'ni we -yɔɣwɔnu, we 'dɛɛ 'gbv, nyapelida -Lago mnazia la, wa 'ni -mɔ pla. Nu, tɔlva mneni wa 'ka -mɔ pla. ⁷We 'dɛɛ 'gbv -Lago yia 'yli yabhlo -bhasa. Wee 'yli o laa «-zɛɛn.» Wee yli mia, o ka bha -mɔ 'yugbein *Izlaelunyīmaa 'wlvapilunyo *-Davidi 'wvplli, 'in o yia we -gugbu gba. -A ka bha we -yɔyɔ, o nɛɛ o weli 'wv nu:

«A -ka -zɛɛn -Lagoɔ gbagbaweli 'nv,
a 'na 'tɛmanī amīaa dli la -ni.»

⁸Nyapelida, -we ka -gugbu -Lago gbaa, we -ka yaa nu, *-Zozue ka nyuma we 'wukwa, -Lago 'na 'ka yaa -mɔ 'yugbein 'yli -putuu -gugbu gba. ⁹-Muv ji -wa nu, -Lagonyūmaa nyapelida mi -bha, 'yli gbesɔnɔ -we nya -Lago nyapea, we -yɔ we 'wvwlv. ¹⁰-Lago nva lubho, 'in o yia nyape. 'Sa -bhlokpade, nyapelida -we -Lago mnazia la, -o -ka -bha pla, nyapea -mɔɔ yi 'yaa. ¹¹We 'dɛɛ 'gbv, -a fa -mɔ 'kva la, 'in -a 'ka wee nyapelida pla. -A 'yi 'kli, -muv yi 'wlv nu, -aun glaa nyume yabhlogboɔ bhli o 'ni -Lago 'nɔɣwe zuv 'gbv, Izlaelunyīma 'bhisa.

¹²-Lagoweli -ga 'yliyo, 'in we kaa 'tɛtɛ 'wv. We 'nɛ we -zi 'yliso -tugugble. Nyumɛɛ ku zo we plaa, 'in da o zuzu -yɔ o nyapeli suslolua 'wv, 'in we sisali -bha 'yli, 'in we sisali 'yaa 'lali 'ylijijlida -yɔ we bnu 'yli. Nyumɛɛ

'wlvkɔvɔv lapɔpaliɣbu -yɔ o dliwɔnyiniluu gbu we bhua 'wv. ¹³-Lu weee -we o -laa la -we 'kaa zizada -mi o 'yu, we 'ni -mi. We 'dɛ weee mi o 'yu, o 'yli yi we -yɔ. O -yla -a yia -amīaa lɛnugbu weee gbaa.

-Zezu -wa -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu

¹⁴-A ka *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu, o 'tɛ la. Mɔ mnia -Lagoɔ -gbɛ. Mɔ -wa -Lagoɔ 'Yu -Zezu. We 'dɛɛ 'gbv, -we -a zva dli -gu, -a kpa we la. ¹⁵-Amīaa -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu mia, -a -ka siada -mi, o mneni o -yɔ -a ka sia dabɔdɔ, 'in o 'ka -amīaa 'wvɔɔlɔe 'wvlanv. Nu, 'Kuzu ka o layla sɔ weee lv -aun 'bhisa, 'in ɔmɔ 'ni gbɔnyuu lɛnv. ¹⁶We 'dɛɛ 'gbv, -a -yɔ dli 'wɔtɛlo nyni -Lagoɔ 'ɣnumɔkpe -yɔla. -Bhɛde mia, o 'nanidli mi -bha. -A -ka -bha nyni, 'in -Lago yilia -aun nyazi, 'in o saa -aun 'wv -amīaa siasia bhli 'nanidli nya.

5

¹-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -mɔmɔ -ka -mi, nyuma glaa wa -saa o, 'in o nva -Lagolubho nyuma -yla. Mɔ wlaa -li -yɔ 'slaka nyūmaa gbɔnyuu 'gbv. ²O -Lagobubonyaa -kanyo de mia, o 'ni 'wɔtɛ. We 'dɛɛ 'gbv -wa 'nia gbv -yi, -wa mɔɔa, o mneni o 'ka wa gbɛgbɛin gbu kpa sayibheli. ³O 'dɛ 'ni 'wɔtɛɛ 'gbv, we 'ni nu, nyūmaa gbɔnyuu -yɔ -slaka -bhlogboɔ o 'ka -sa, ni, o 'dɛɛ -yɔ -nv klaa 'ya. ⁴-O 'kaa o 'dɛɛ 'ylimantɛ nya o 'dɛ -sa -Lagobubonyaa -kanyo nya, o 'ni -mi. -Lago -bhlogboɔ mnenia o 'ka nyume *-Lagobubonyaa -kanyo -zeli *-Awlɔɔn 'bhisa.

⁵'Sa -bhlokpade, Klisti 'ni o 'dɛ 'ylimantɛ, o 'ni o 'dɛ la -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu. -Lago gbaa o -ylaɛ:

«Na 'Yu -in -mia, ni,
-zɛɛn in ka -na Dide -zɛ.»

⁶-Lago nɛɛ 'ya -Lagoɔsbhɛɛ beta -putu 'wvɛ:
«Melikisedɛku -bho *-Lagobubonyo -in -mia,
'yli weee -nv nya.»

⁷Da Klisti mia dudv -gu ni, 'in o yia -Lago bhubhoe. -Mɔ o bhubhoe weli 'wv, -Lago o -zlala -li, 'wvɔkɔkɔpɛ -yɔ wie nya. -Lago -o mnenia o 'ka o tilitɛ gwɛvlali, 'mɔ o bhubhoea. 'in o pili -Lago zɔlaa 'gbv, -mɔɔ yia o yukwli pɔlv. ⁸Klisti mia de ni, -Lagoɔ Yu -wa. We mi 'sa 'bhie, 'in o yia o siaste 'wv -Lagoɔ 'nɔɣwɛzɔvɛ 'kpa. ⁹O tiklumumie gbaa, nyuma weee -wa zva o 'nɔɣwe, 'in o

yia wa Gbuwusanyo -ze, 'yili weee -nu nya. ¹⁰In -Lago yia o -bhasa o bubonyaa -kanyo 'kadu nya, Melikisedeku lenugbuu solu.

A li lililu 'tite

¹¹Wee gbu ni -gu, gbu -duun -a yia gbaa. Nu, a'a 'nu gbu 'wola slui, we 'gbu amiaa gbuu 'ji -yla gbagbie -kali -yo. ¹²Amiaa 'bi ka -Lagogbu -yowogwle. A mneni a 'ka yaa -sleɛn gbuslolunya -ze 'bhie, amia 'ka yaa -muv lenu, we mi tein nu, wa -slolu an -Lagowelu tianu. Amia 'kaa lililu 'tite li, amia mia nyitinyu 'nyeda. ¹³O tva nyitinyu 'nyeda, 'yuyolu -wa. O 'ni gbuozonu -yo gbuonyuu -yosisali sa -yi. ¹⁴In lililu 'tite mia, nyuma kpasu -nu -wa. Gbu weee -we 'wu wa 'pluta, we ka wa 'wlukoon latemani, 'in wa yia gbuonyuu -yo gbuozonu -yosisalie 'kpa.

6

¹We 'dɛɛ 'gbu, Klisu -gugbuu sloluee gwedilida mia, -a 'na -tulv -muv -bhlogbo -gu -ni, nu, -a no -sleɛn nyuma kpasu -sloluweli -zonu -gu. Wee sloluee gwedilida, mu -wa nu, -a 'bhv gbu -kpuva 'bi, -a zu -Lago dli -gu. ²Nu, batizee batizee * gbu klaa, nyumaa so 'wlu lapalie klaa, tlitlunya glaa 'wusosve klaa, we -yo -Lago nyumaa -yogbu 'wobhuzli, -a 'na -tulv we -gu ni. ³-A be 'yu, nu, -Lago -ka njwuu, 'mw -a yia lenva.

⁴'Lee, nyuma -wa bhlia, wa mneni wa 'ka luyii? Nu, wa ka -Lago san 'yi, wa yia -Lago wlawlalu -we bhva yali njweyi, 'in wa yia Zuzu 'Pupa yibheli. ⁵Wa ka -Lagoweli njweyi, 'in wa yia we 'jiyibheli nu, we nani 'yili. 'In da -Lago -ka nyuma 'wlulapilida -mi, 'tite -we 'kaa yi, wa ka we yibheli. ⁶-Muv 'bigu, wa -ka bhli ni, waa nyuma mia, wa 'ni wa dli bhitiee 'sonu mneni, -we ka gbu -wa, -zakpa 'sonu wamia kulva -Lago 'Yu *su -gu la, 'in wa yia nyuma 'yoo 'nye wa 'ka o veli.

⁷Kpaa dudv mia ni, 'nyu -ka lva -zakpa duun, 'in we maa we, 'in -wa nva -bha lubho, 'in we wlaa wa -yla kpa -lu -zonu. We -ka 'sa -mi ni, -Lago njwnaa we 'nyu la. ⁸In wee dudv -ka 'wia -sunya -yo -petu 'nyuu wla ni, -zugba wee dudv 'ni -lu 'woku, -Lago yia we me -yolatia slui, 'in siea we yia.

⁹Na bhelia -zonu, -a -ka 'sa gba, -a mi we -gu nu, 'yoo -zonu a bhlia. Wee 'yoo mia,

* 6:2 nu, Zuifuv budobudoe -yo batizee batizee -gugbu we gba 'yaa.

gbuwusa -yoo -wa. ¹⁰-We 'nia tuklu -mi, -Lago o nu we le: -we a nva le, we -yo sa a -slolua nu, a -kali o ze -Lagonyumaa 'wusatie nya, 'in a mia we lenuda, o 'na 'ka we 'wudlv.

¹¹-We -a yibhalia ain, mu -wa nu, a 'de weee -gu -tv ladoluda, 'in a 'ka we 'wlulapalida nyini, 'in -we weee a dia dli 'wu, we 'ka lenu.

¹²We 'dɛɛ 'gbu a 'na 'yamanu -ni, nu, a 'tideli nyuma -wa zva -Lago dli -gu, 'in -wa kaa dlitie o gbu 'wu. Waa 'sasvka -nyuma mia, ma yia -Lago kwelu -we ka weli o wlaa.

-Lago wlaa Ablaamu -yla o weli

¹³Da -Lago wlaa Ablaamu -yla o weli, o ka o 'dɛɛ 'jnu nya bi. Nu, -o 'yilia o -zia -Lago, o -kanyo 'ni -mi, we 'gbu, o 'dɛɛ 'jnu nya o bia. ¹⁴O neɛ: «Cun, 'nyu na yia -mi lanwnaa, 'in in 'ka -mi 'yuoyuaa -zlo 'nye.» ¹⁵Ablaamu nva dli tiee, 'in -we ka weli -Lago wlaa, 'in o yia we 'yi.

¹⁶Nyuma -ka bia yi ni, nyume -o 'yilia o -zia wa 'wu, -moo 'jnu nya wa bia. Wa -ka 'sa nu, -bha wa yia we gbuozonu nya. Nu, mu saa -zle la.

¹⁷'Sa we mia Ablaamu zwayli -nyumaa -nu nya. Nu, -lu -zonu -we ka weli -Lago wlaa ma 'kaa we 'yi. -Lago 'yibha o 'ka -slolu nu, o o 'bhulu o weli -gu la, we 'dɛɛ 'gbu, o wlaa o weli, 'in o yia bi.

¹⁸Nu, gbu 'so -we'e 'bhitia, mu -wa o weli -wlawlie -yo bibie. -We mia de -gu, -Lago 'ni mneni o 'ka yo 'tubhu. We 'dɛɛ 'gbu, -amia -wa 'yia zizada -Lago zo dliwudlie -we o dia -ain 'yu la we 'kninie nya, we ka -ain 'kuayli 'pa bhabha.

¹⁹-We -a dia dli 'wu, mu zva -ain 'yiliyo. -A mi we -gu -kli, we 'te la, 'in we plaa -Lago -mowluda 'tata, -we ka gbu -wa, we gege -buduu gwe 'bhisa.

²⁰Nu, we 'wu -Zezu plaa tia -ain 'yu o 'ka -ain 'wusa. O ka Melikisedeku -bho *-Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -ze, 'yili weee -nu nya.

7

-Lagobubonyo Melikisedeki

¹Nu, oo Melikisedeki mia, mo -wa zlume Salemugbee 'wlulapilinyo, 'in -Lago -o mia -mo yali 'pupi, -moo bubonyo o -mia. Da Ablaamu mia tv -yo 'bhuda, -zugba o ka nyumaa 'wlulapilunya lu ni, 'in oo

Melikisedeki yia o yoo mni. Wa gbe-
lia 'wu, 'in o yia Ablaamu 'nyulanwna.
² 'In -moo yia -we weee -moo 'yia waa
nyumaa 'wlulapulunya kwee, we kugbuuaa -gu
-bhlonu o 'nye. Oo Melikisedeki 'hnu ji -wa
nyumaa 'wlulapulunyo tiklu. 'In, o mi 'yaa
Salemugbee 'wlulapulunyo nya, muv ji -wa,
o pilu nyuma 'wlu la 'wotutue -dlao nya. ³ Oo
Melikisedeki mia, o dide klaa, o 'nyaa klaa,
we -yo o dukpasi, -a 'ni wa -yi. O gwaligbu
-yo o titligbu 'so, wa'a gba -muv -gugbu. O
'wlv -Lago 'Yu, o mi -Lagobubonyo nya 'yli
weee -nu nya.

⁴ Amiaa 'de yla sa o 'yilia, 'in -amiaa
dukpasa Ablaamu yia -lu o 'yia tu -guda,
we kugbuuaa -gu -bhlonu o 'nye. ⁵ Nu, -
Lago tite nee nu, *Leviii 'yuoyua -wa mia -
Lagobubonyo nya, wa 'yibhali -lu weee kug-
buuaa -gu -bhlonu Izlaelunyuma. Wa 'yibhali
we wa, -maa 'de yi, Ablaamu 'yuoyua nya
-mi wama 'bhisa. ⁶ Melikisedeki 'ni Leviii
zuayli -nyume, 'in Ablaamu yia o -luu kug-
buuaa -gu -bhlonu 'nye, 'in Ablaamu o -
yla -Lago wlaa weli, omo yia -moo 'nyu-
lanwna. ⁷ -A -yi we 'ji nu, kpara njwna
'bisayau 'nyu la. -Muv 'ni kpelle -gola -
ka. ⁸ -Lagobubonyo mia, ma yia nyuma kwee
-luu kugbuuaa -gu -bhlonu. Nu, nyuma -
maa -mia, 'in 'yli yabhlo nya, tla -maa yia.
'In Melikisedeki mia, omo ka 'ya wee -luu
kugbuuaa -gu -bhlonu 'yi, 'in o mi 'yliyogada
'yli weee -nu nya, 'sa -Lagoweli gbaa. ⁹ Leviii
zuayli -nyuma yia nyuma kwee -lu kugbuuaa
-gu -bhlonu. 'In wa mneni wa 'ka gba
nu, Ablaamu gbegebein Leviii 'debbie ka
wee -lu kugbuuaa -gu -bhlonu 'peni. ¹⁰ Nu,
Ablaamu mi *Leviii dukpasa nya. 'In da
o -yo Melikisedeki 'kaa 'wugbeli ni, -zugba
Levii mi o 'pion 'wu, wa 'ni -slo o gwali.

-Zeu -yo Melikisedeki

¹¹ Leviii solbu -Lagobubue -wa Moizu titee
gwe. Nu, Leviii solbu -Lagobubue -ka yaa
gba ni, wa 'na 'ka yaa -Lagobubue so -putu
ligbe: -we mia Melikisedeki -bho -nu nya,
'in -we 'nia -Awlaon -bho -nu. We 'ni muv?
¹² 'In wa -ka -Lagobubue so 'bhiti ni, we mi
nu, wa 'bhiti tite. ¹³⁻¹⁴ Nyumaa -Kanyo o
ka -gugbu -Lagoweli gbaa, zua -putu 'yli -
nyume o -mia. Nyuma weee -yi we 'ji nu, Zu-
daa zuayli -nyume -wa. Nu, -Lagobubonyo
yabhlogbo 'ni wee zua ni 'yli 'bhulu. 'In

Moizu mia -Lagobubonyaa -gugbu gbada, o
'ni wee zua ni 'yli -nyumaa -gugbu gba.

¹⁵ -A yi -sleen we -yo 'nanvu nu, -
Lagobubonyo -putu -ka yi ni, -moo 'wlv
Melikisedeki. ¹⁶ We 'ni zuayli -tite -gu o
-zeli -Lagobubonyo. 'Yliyogagie -we 'nia
bhloluda -ka, we 'tite -gu o -zelia we.
¹⁷ Gbuzonu -wa, -Lagoweli nee:
«-Mi -wa Melikisedeki -bho -Lagobubonyo
'yli weee -nu nya.»

¹⁸ -Sleen mia, tite sva ka 'pli, -we ka gbu -wa,
we 'ni 'tite -ka, 'in we bhe. ¹⁹ Nu, Moizu tite
'ni mneni we 'ka -lu yabhlogbo -mawulu,
'in -muv 'ka gba. Nu, dluwudite -we -
zia tianu 'wu, -Lago ka we -an -slo. We
gbegebein -a nymia o -yola.

²⁰ We bhli -muv -gu, -Lago yia bi. Nu, -wa -
zea o bubunya tiada, o 'ni -maa 'gbu bi. ²¹ Nu,
-Zeu o -zela -Lagobubonyo bibie nya, o nee
o -yla:

«Jejitape ka bi,
'in o 'na 'ka o weli -gu luyi:
<-Mi -wa na bubonyo
'yli weee -nu nya.> »

²² We 'dee 'gbu, -sleen, *'wususloluwe -we -
Lago -yo -ain nua le -Zezuu gbegebein, we 'yli
we -zi 'wususloluwe -we o -yo nyuma nua le
Moizu gbegebein.

²³ -Muv 'bigu, gbu -putu mi -bha. Nu, -
Lagobubonyo duun ka 'pli, -we ka gbu -wa,
-bhlo ka tli, 'in wa palu -bhlo o 'bigu. Wa
'yabhlogbo 'ni -Lago buboda -tu 'yli weee
-nu nya. ²⁴ Nu, -Zeu mia, -moo mi -bha
'yli weee -nu nya, 'in o 'kaa o 'bigu 'plili -
Lagobubonyo nya, -moo -kanyo 'ni -mi. ²⁵ We
'dee 'gbu -wa nymia -Lago -yola o gbegebein,
o mneni o 'ka wa gbu 'wusa, 'yli weee -nu
nya. -We ka gbu -wa, -Zeu -ga 'yliyogada
'yli weee nya, 'in o mi -Lago bhuhhoeda -maa
'gbu.

²⁶ We mi tiklu nu, -Zeu -mi -amiaa * -
Lagobubonyaa -kanyo 'kadu nya, -we ka
gbu -wa, o mi -mawluda, 'sla -yo gbonyuu
yabhlogbo 'ni o 'wu -mi. O -yo gbonyuu
-lenunya mi -yobhobhluda, 'in -Lago yia o
'wobhu yali, o pilu -lu weee 'wlu la. ²⁷ O
'ni -Lagobubonyaa -cian 'kadu tula 'bhisa
-mi. We 'ni nu, sa zli zla -bhlo, 'sa o 'ka
'slaka -sa -Lago -yla o 'dee gbonyuu -yo
nyumaa gbonyuuu 'gbu, -maa 'bhisa. We 'ni
-muv. Nu, -zakpa -bhlogbo o -saa 'slaka o
'dee wlawhie 'slaka nya. ²⁸ Nyuma 'ni 'wute,

'in 'ma Moizu tite saa -Lagobubonyaa -cian 'kadi nya. 'In titee 'bigu -Lago bia. Wee bibie mia, mu -zela -Lagoo 'Yu -o mia tiklu we 'ka gba 'yli weee -nu nya, o bubonyaa -kanyo.

8

-Zezu -wa 'wusloluwe loluu 'kolu

¹-We -a mia gbada, we ji nu: -a ka 'sasvka -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -o -dia 'tute -ka -Lagoo 'hnumkpee lilisolu la -mo yali.

²-Lagoo -mowluda o nua lubho. -Mo -wa numekupalu debhie. 'Mu Jejitaɛ 'subhaa, we 'ni nyume 'subha we.

³-Lagobubonyaa -cian 'kadi weee wa -saa -bha wa 'ka -lu wla, 'in wa 'ka 'slaka -sa -Lago -yla. We -ka 'sa -mi ni, da -Zezu yia, -lu -we o 'kaa wla, we mi o kwɛɛ. ⁴Klisti -ka yaa dudu -gu -mi, o 'nia -Lagobubonyo -zea yi, -we ka gbu -wa, Moizu titee solu, -Lagobubonya -wa wlaa -li -Lago -yla wa mi dudu -gu. ⁵Waa -Lagobubonya mia, *-Lagobudu zo wa nua lubho. Wee -Lagobudu -yo yali -nu 'wowlu, 'in yalili -zonusu zuzu -wa. Da Moizu 'kaa 'wusloluwe numekupalu 'subha ni, -Lago nɛɛ o -ylaɛ: «-In -mna 'wu, -in 'subha we, we 'wowlu -nu -we in -slolua -mi 'klu -gogo 'kadu 'wlu 'bhisa.» ⁶Sa lubho -we -Lago 'nyea -Zezu 'yilia we -zia waa -Lagobubonyaa -nu, 'sa -bhlokpade wee 'wusloluwe -we ka 'kolu -Zezu -miaa 'yililo -zia 'wusloluwe tianu. -We ka gbu -wa, wee 'wusloluwe mia, -Lagoo wlawlawelunya -gu we bhua.

⁷We -ka yaa nu, wee 'wusloluwe tianu mi gbada, wa 'na 'ka yaa we 'lululu lenu.

⁸Nu, -Lago dilia o nyuma gbu:

«Jejitaɛ nɛɛ:

⟨'Yli -we nya in 'kaa *'wusloluwe lolu lenu, in -yo Izlaelinyuma -yo Zudaa nyuma 'so nyidi, wee 'yli mi yida.

⁹'Wusloluwe -we in -yo wa dukpasɛ nua le -maa so -yowubhulve -yo -maa Eziptu -nyumaa kwɛɛ -saste nya, wee 'wusloluwe -lolu -muni -yo we 'na 'ka 'wowlu.

Wa 'ni wee 'wusloluwe 'nɔɔwe zuɔ 'gbu,

'in in yia wa so 'bisa,

'sa Jejitaɛ gbaa.

¹⁰Wee 'ylunya -minu 'bigu, sa in -yo Izlaelinyuma 'so 'kaa 'wuslolu,

mu nu: na tite na yia wa 'wluksun zua,

'in in 'ka we celi wa dli zo,

'in in 'ka wa -Lago -ze,

'in wamia 'ka na nyuma -ze.

¹¹Wa 'na 'ka 'masleen wa -lima gbu -slolu.

Nyume yabhlugoo 'na 'ka o bheli -yla gbae:

«-In yibheli Jejitaɛ» -we ka gbu -wa,

we 'ka 'nyenyeyua -gu 'bhu we 'ka nyuma kpasɛ yli,

yibhelia wa 'de weee yia 'mi.

¹²Wa gbonyii na yia 'wutia,

'in in 'na 'ka 'masleen wa lenugbu 'nyii dli -gu 'pa.»

¹³Nu, -Lago -ka 'wusloluwe loluu gbu gba ni, -zugba o ka we tianu 'sua -zeli. 'In -we -ka sua, we ka go, 'in la we yia dayli 'bhua.

9

'Wusloluwe tianu 'slaka

¹'Wusloluwe tianu mia, we ka tite, sa nyume 'kaa -Lago bubo, 'mu we slolua. We ka -Lagobuboda yabhlo dudu -gu. ²We 'deɛ 'gbu nyuma yia -bha numekupalu 'subha. We nukpleɛ tianu mia, 'mu wa laa -Lagoo -mowluda. We nukpleɛ mia, 'nape -yo 'tabhle -yo 'floo wa 'nyea -Lago, we mi -bha. ³-Mo we luv, 'naa yabhlo -dia wee numekupalu 'wu 'so. Wee 'naa luv -wa we nukpleɛ 'sonu -we wa laa -Lagoo -mowluda 'tata. ⁴-Bhedeɛ mia, 'wlgusielilu -we mia -can nya, we mi -bha. 'In 'kesu -we nukpleɛ 'wusloluwe weli mia, we mi -bha. Wee 'kesuu ku -yo mi -can nya. We nukpleɛ mia, -can -tukpu -we kaa *manu 'wu klaa, -Awloɔn koosu -we minia -yo klaa, we -yo tukpanya -we -gu -Lago celia o 'wusloluwe weli, we mi -mo. ⁵-Mo we -gu *selubeɛn 'so -we wa tɛla, we mi -bha. Mu slolua ni, -Lago mi -bha. 'Kesuu 'wlu -we -gu wa mnia numɛɛ 'pɔn gbonyuu lamumnie saa, -mo we -kapuɛnya nynia. Nu, we 'ni we 'ji -gba -bhla.

⁶Nu, we nukpla -luu ladide -ka sa bhia, 'yli weee nya, -Lagobubonya plaa we nukpleɛ tianu 'wu, 'in wa nua wa -Lagobubo -lubho. ⁷We nukpleɛ 'sonu mia, -Lagobubonyaa -kanyo 'kadu -bhlogoo plaa -memeɛ. -Zu 'wu, o pla -mo -zakpa -bhlogoo. Numɛɛ 'pɔn 'ni o kwɛɛ -mi, o 'ni mneni o 'ka -mo pla. O -ka -mo pla ni, 'in o wlaa we -Lago -yla, o 'deɛ 'gbu, we -yo nyumaa gbonyii -we ka 'ji wa 'nia -yii 'gbu.

⁸Sanɛɛ 'sa Zuzu 'Pupa slolua -aun nu, yalu -mowluda 'tataa 'yoo 'ni -slɔ -kalɛ. 'Mu, wee

numekupaluv tianu 'ni -slɔ labhu, we 'na 'ka -kalti. ⁹-We mia de, we 'yli yabhlo -wa. Mu slolua -zɛɛn -aun ni, -we weee wa wlaa -Lago -yla, 'slaka weee wa -saa, we 'ni mneni we 'ka nyumɛ ɔ bubɔa -Lago, ɔ dli dli tiklu -zeli we 'ka gba. ¹⁰Wee wlawlali -yo 'slakanya mia de ni, lilie klaa, 'mamie klaa, we -yo budobudoe gbuɔ 'dekpuwa we gbaa. We'e nonu nyumaa dli -lu yabhlogbɔɔ, 'in bhla -we nya -Lago nva -lu weee 'wusulosue lolu le, -bha wee 'sasɔkpa -tite 'bhva la.

Klisi 'pɔwɔn 'yililo

¹¹Nu, Klisi yia *-Lagɔɔbɔnyaa -kanyo 'kadu nya. 'In -li -zɔnu -we mi bhaa la, mɔ yia we -aun 'nyɛa. Numekupalu -we zɔ ɔ nva ɔ lubho ni, we 'yli, 'in we mia 'nanuv we 'ka dudu -gu -nu -zi. We 'ni nyuma 'subha we. -We -Lago -laa la dudu -gu, we 'ni we glaa -mi. ¹²Nu, Klisi pla -Lagɔɔ -mɔwɔlɔda 'tata -zakpa -bhlogbɔɔ 'yli weee -nu nya. ɔ ka -mɔ pla, 'in we 'ni -vɔɔ 'pɔwɔn -yo 'bhliyuu 'pɔwɔn ɔ wla 'slaka nya, nu, ɔ 'dɛɛ 'pɔwɔn ɔ wlaa. 'Sa ɔ -saa -aun gbu 'wu 'yli weee -nu nya. ¹³Nu, -vɔɔ 'pɔwɔn klaa, 'bhligbɔɔ 'pɔwɔn klaa, we -yo 'bhlii 'tɔtɔ, 'mu wa slua, -wa plaa puun, wa 'wluo. Tɔɔn, 'in wa puun mumnia la, 'in wa wluo -mɔ. ¹⁴We -ka 'sa -mi, Klisi 'pɔwɔn 'yli, we ka 'tite 'wu we -zi numaa -nu. Nu, -Lagɔɔ Zuzu ɔ -mɔ la 'yli weee -nu nya, we 'tite nya ɔ wlaa ɔ 'de, 'slaka -we 'nia 'sla -yo -ka nya -Lago -yla. We 'dɛɛ 'gbu, ɔ 'pɔwɔn mneni we 'ka -amɔa dli zɔ lawɔɔ, 'in gbu -we kwaa -aun tɔtɔ 'wu, we 'ka we -aun 'wusa. 'In -a 'ka 'yliyɔga -Lagɔɔ lubho nu.

'Wusulosue loluu 'kɔɔ

¹⁵We 'dɛɛ 'gbu, Klisi mia -Lagɔ -yo nyuma 'sɔ nyidu 'wusulosue loluu 'kɔɔ nya. Nu, nyuma -wa -Lago laa, 'in -wa -yla ɔ wlaa ɔ wɛli zɔzɔnu -we mia 'yli weee -nu nyaa daa, -maa 'ka we 'yli Klisi tɔtɔlee 'gbu. 'In ɔ 'ka wa 'wɔziti gbɔnyuu -we wa nva le 'wusulosuee tianuv bhla, we gbɛgbɛin.

¹⁶Weli nyumɛ tia, wa 'ni -slɔ we -sɔlu nu, ɔ ka tli, wa'a nɔ we -gu. ¹⁷Nu, nyumɛ -ka wɛli ti 'bhie ɔ 'ka tli, we ka 'nuɔwɛ. -Mɔɔ -ka 'yliyɔga, we sa bhe. ¹⁸We 'dɛɛ 'gbu 'pɔwɔn 'ni laslue ni, 'wusulosuee tianu 'na 'ka lɛnu. ¹⁹Nu, tɔada mia, Moizi zɛla -Lagɔɔ titee nukpla -wɛli weee nyuma weee -yla. Tɔɔn, ɔ gbɔantia *isɔpɔsuu 'kliya 'wluo 'kwleenii zalɔ la, ɔ faa we 'bhliyuaa 'pɔwɔn klaa, -vɔɔ 'pɔwɔn klaa, we -yo 'nyu lu, 'in ɔ

yia we 'mni -Lagɔɔ titee 'sebhe -yo nyuma weee -gu. ²⁰'In ɔ nɛɛ: «-We mia da ni, mu -wa 'wusulosuee 'pɔwɔn. 'Wusulosuee -we -Lago gbaa a zɔ 'nuɔwɛ, mu -wa.» ²¹'Ya 'sa -bhlokpade ɔ 'mnia 'pɔwɔn numekupalu -gu, we -yo -li -we 'wu wa bubɔa -Lago, -muv weee -gu. ²²-Mɔ tite 'wu, -lu -we 'pɔwɔn 'na -mɔwɔlɔ, we 'ni 'wɔzu. 'Pɔwɔn 'ni laslue ni, nyumaa -yɔgbu 'wɔtɔtɔ 'ni -mi.

Klisi plaa yali nyumaa 'gbu

²³Wee numekupalu nukplali mia, yalulii zuzu we -mia, 'in numaa 'pɔwɔn nya wa 'kaa we -mɔwɔlɔ. Nu, we mi nu, wee yalulii -yo -slaka 'yli we -zi dudu -gu -nu. ²⁴We 'ni nyumaa 'subha 'subha -mɔwɔlɔda -we -wa yali -nuv zuzu, we 'wu Klisi pla. Nu, -mɔ yalu 'debbhie -gbolu ɔ plaa, 'in ɔ mia -slɛɛn -Lago 'yu -amɔa 'gbu. ²⁵-Zu ɔwɛɛ *-Lagɔɔbɔnyaa -kanyo 'kadu plaa -mɔwɔlɔda 'tata numaa 'pɔwɔn nya. Nu, Klisi 'ni yali pla ɔ 'ka ɔ 'de wla -zakpa duun. ²⁶We -ka yaa 'sa -mi, we 'ka duduɔ lalabhla 'wɔbhu, ɔ ka yaa sia -zakpa duun. -Innya, we 'ni 'sa -mi. Nu, -slɛɛn mia, duduɔ bhia bhla Klisi 'wɔa dudu -gu -zakpa -bhlogbɔɔ ɔ 'ka gbɔnyuu lasa, ɔ 'dɛɛ wlawɛ 'slaka nya. ²⁷Sa nyuma weee yia tɔa -zakpa -bhlogbɔɔ, 'in we 'bɔgu -Lago 'ka wa -yɔgbu 'wɔbhu, ²⁸'sa -bhlokpade Klisi wlaa ɔ 'de -zakpa -bhlogbɔɔ ɔ 'ka nyuma duun gbɔnyuu lamumni. ɔ -zakpa 'sɔnu yia 'wɔa. -Muv mia, we 'ni gbɔnyuu ɔ yi lamumnia, nu, -wa mia ɔ wɔda, 'ma ɔ yia gbu 'wusaa.

10

Klisi yia -Lagɔɔ dumagbu lɛnu

¹Moizu tite mia, we 'ni yalulii 'yilii 'debbhie. Nu, zɔzɔnu -we 'kaa lɛnu, we zuzu -wa. We 'dɛɛ 'gbu, -zu ɔwɛɛ -slaka -bhlokpade -we wa tua -sada, nyuma -wa nynia -Lago -yola, we 'ni mneni we 'ka wa nu tiklu we 'ka gba. ²We -ka yaa -muv ni, -zugba -mama bubɔa -Lago, -maa dli 'na 'ka -maa gbu dli -maa gbɔnyiii 'gbu, 'in wa 'na 'ka 'slaka -sada -tu, wa ka -mɔwɔlɔ 'yli weee -nu nyaa 'gbu. ³Nu, we 'ni 'sa -mi. Wee 'slaka wa saa da -zu ɔwɛɛ, mu nva le, 'in wa ligbea wa gbɔnyii. ⁴-We ka gbu -wa, 'bhligbɔɔ 'pɔwɔn -yo -vɔɔ 'pɔwɔn 'ni mneni we 'ka nyumɛ gbɔnyii lamumni.

⁵We 'dɛɛ 'gbu Klisi 'kaa dudu -gu yi ni, ɔ nɛɛ -Lago -ylɛɛ:

«-In 'ni 'slaka -yo wlawlali 'yibha.

Nu, -in ka 'mi ku 'nye.

⁶'Slaka -numa -we wa siea we -yo gbonyuuu
'slaka

'ni -mi dudb nani.

⁷We nya, in gbae:

<-Lago, -ami ni.

Yi in yia in 'ka -na dumagbu lenu.

Mu mia na daa celida,

-mō -Lagoō gligli -sebhē 'wu.» »

⁸Klisti nēe tiaē: «'Slaka klaa, wlawlali klaa, 'slaka -numaa -siesie klaa, we -yo gbonyuuu 'slaka, -in 'ni we 'yibha, 'in we 'ni -mi dudb nani.» Dmō ka 'sa gba, 'in Moizu tite -nanu nēe nu, wa nu we le. ⁹Ɔ nēe 'yae: «-Ami, yi in yia, in 'ka -na dumagbu lenu.» Bhlasabhla -slaka mia, 'mu Klisti -saa la onnu 'slaka nya.

¹⁰-We -Lago 'yibhaa, 'mu -Zezu Klisti nua le, ni, ɔ 'de ɔ wlaa -zakpa -bhlogbōō 'slaka nya 'yli weee -nu nya. We gbēgbēin -a wlvba -mō.

¹¹Zlu zli, -Lagobubōnyō -mōmō -ka -mi, -mōō yligbe bhv -gu -mōō -Lagobubō -lubho nuda. 'Slakaa 'yli -bhlo ɔ saa -zakpa duun, 'in we 'ni mneni we 'ka nyumaa gbonyii -bhasa. ¹²Nu, Klisti -sa 'slaka -zakpa -bhlogbōō 'yli weee -nu nya nyumaa gbonyiii 'gbv, 'in ɔ yia -Lagoō lilisolv ladi. ¹³-Sleēn mia, ɔ mi -Lago wuda -mōō 'ka ɔ tunyuma ɔ bhv zo lapali. ¹⁴Nu, 'slaka -bhlogbōō nya ɔ nua nyuma weee -wa ɔ mia -mōwlvbuda, tuklu we 'ka gba 'yli weee -nu nya.

¹⁵Zuzu 'Pupa mi 'ya we gbudayinyō nya -aun 'yu. Ɔ nēe:

¹⁶«Jejitape nēe:

<'Wusloluē na -yo wa 'sō yia cī lēnva, mu ni:

na tite na yia wa dli zo zua.

'In, in 'ka we celī wa 'wlukvun.» »

¹⁷Ɔ nēe 'yae:

«In 'na 'ka wa gbonyii -yo wa mnōmnōē dli -gv 'pa.»

¹⁸Nu, -Lago -ka wa gbonyii 'woti ni, -zugba wa 'ni 'masleēn gbonyuuu 'slakaa gbu -ka.

A -tu dli zuda

¹⁹Na bhelia, -amīaa dli 'te 'wu -mōwlvda 'tataa plada -Zezuu 'pivōōn 'gbv. ²⁰Ɔ ka 'yoo -lolu -we kwaa nyūma 'yliyogagie 'wu -aun -yla lapali. We ka numekupalv nyidi naa 'wuplūl. -Muv ji -wa nu, ɔ 'dēē ku 'wu we 'plūla. ²¹-Muv 'bigv, -a ka *-Lagobubōnyaa -kanyō yabhlo, mō -wa -Lagoō -buduu -kanyō. ²²-Amīaa dli mi -mōwlvda gbonyuu

-we dūla -aun gbv daa, -amīaa ku mi -yōwlvda 'nyu -zōnv nya, we 'gbv, -amīaa -gv -bi, 'in -a nyūni -Lago -yola dli weee nya. ²³Nu, dliwvddite -we ka gbu -a mia nyūma -yla gbada, -a kpa we la -kli, -we ka gbu -wa, -Lago -ɔ wlaa ɔ weli, ɔ'ɔ 'bhulv we -gu la. ²⁴-A 'yi 'kli sa -a 'kaa 'kvayli 'pupalī, -a 'ka nyūmaa zekali, 'in -a 'ka 'nani nu, we daa. ²⁵Nu, 'wlu -a gbēlia da zli tōlva zli, -a 'na -salī -muv kwe 'bi -ni, sa tōlva mia we nuda 'bhisa. -A 'pupalī 'kvayli, we mi ni, -a nu we le bhabha, da a mia we -yoyida ni, Nyūmaa -Kanyōō yiyibhla ka cipa.

²⁶-A ka gbuzōnv 'kpia, 'in -sleēn, -a -ka gbonyuu lēnuda -tu -amīaa 'de 'yibadi ni, 'slaka -we 'kaa -amīaa gbonyii lamumni, we 'ni -mi. ²⁷We -ka 'sa -mi, -we -bhlogbōō -a 'kaa wv nyānō dli nya, mu -wa nu, -Lago yia -amīaa -yōgbv 'wvbhva, 'in ɔ 'ka ɔ tunyuma -sie -kosu 'kadu 'wu. ²⁸Nyūme -ɔ 'ni Moizu tite 'nūgwe zv, nyūma 'so, nyūma ta -ka we gbudayinya nya -mi, wa 'na 'ka ɔ nyazi 'yli, 'in wa bhāa ɔ. ²⁹We -ka 'sa -mi, nyūme -ka -Lagoō 'Yu 'wvnyē, -kaslv 'wu -Lago yia ɔ 'paa 'nyūmēē. We 'ni mvv? Nu, ɔō nyūme mia, 'wvusloluēē 'pivōōn -we 'wlvbva -mō ɔ, ɔ -ka we 'yi gbu -kpva nya, 'in -Lagoō Zuzu -ɔ slolva -aun -Lagoō 'nani, ɔ -ka ɔ veli ni, -a -yi we 'ji nu, -Lago yia ɔ -kaslv 'wvpaā 'nyūmēē. ³⁰«Kpasaste mia, na -nv -wa. -We ka 'klv nyūme kaa, -ami wlaa we.» -Ɔ gbaa we, -a -yi ɔ. 'In ɔ nēe 'yae: «Jejitape yia ɔ nyūmaa -yōgbv 'wvbhva.» ³¹'Yliyoga -Lagoō kwēē bhilīe mia, we -kali -yo.

³²A ligbe amīaa -Lagōgbv gwēdida, da -Lagōō san 'mmia aun 'wu. -Muv 'bigv, a yia sia bhabha, 'in a yia we 'wu amīaa 'de lakpa -kli. ³³Zli tōlva zli, 'in wa velia aun, 'in wa palia aun 'klyie 'wu -zejila 'wu. -Wa wa mi 'saa nuda, 'in a yia -maa luv 'yligbe. ³⁴A -yo -wa mia -kaslv 'wu ka sia. Wa -saa aun amīaa zuzōnv kwēē, 'in a yia we -yōgvvnu 'muna nya. -We ka gbu -wa, a -yi we 'ji nu, a ka 'hnmnie yabhlo, we -zi -lu weee 'wu, 'in we mia 'yli weee -nu nya. ³⁵'Kva 'na wlvli aun 'ylila -ni, nu, -lu -we ka 'klv a kaa, we mi we bhahda. ³⁶We mi ni, a -ka dlitie, 'in a -ka -Lagoō dumagbu lēnu, 'bhie a yia -we ka weli -Lago wlaa aun -yla. ³⁷'In -mō -Lagōweli 'wu, -Lago nēe:

«Bhla -sele nya, sa -sele,

'in -ɔ 'kaa yi, -mōō 'kaa yi.

Ɔ 'na 'ka 'masleēn -mō -gwle.

³⁸ -ɔ zva 'mɪ dli -gv,
 -mɔɔ mi nyume tiklu nya 'mɪ 'yu,
 'in 'yliyogagie -mɔɔ yia 'yia.
 Nu, ɔ -ka lɔbhiti ni,
 ɔ 'na 'ka 'maslɛɛn 'mɪ dɔdɔnamani.»*

³⁹ -Wa bhitia lɔ, 'in wa mɔɔɔ, -amta 'nɪ wa glaa -mi. Nu, -wa zva -Lago dli -gv, 'in ɔ saa wa gbu 'wu, wa glaa -a mia.

11

Nyuma wa yibhelia wa dliɔzɔvee 'gbu
¹ Nyume -ka -Lago dli -gv zɔ ni, -lu -we -gv ɔ dli mia, ɔ mneni ɔ 'ka gba nu, ɔ 'ka we 'yi. ɔ -yɪ we 'ji ni, -lu -we ɔ 'ɔ 'yia -yo, we mi la gbuzɔnu nya. ² Bhlasabhla -nyuma ka -Lago dli -gv zɔv 'gbu, ɔ yia wa 'yi nyuma tiklu nya. ³ -A ka -Lago dli -gv zɔv 'gbu, -a nva we 'wɔla nu, ɔ ka dɔdɔ lala ɔ weli nya. -Lu weee wa yia -yo, ɔ ka we lala, -lu wa 'nia mneni wa 'ka -yɔyɪ, we nya.
⁴ *Abeli ka -Lago dli -gv zɔv, we 'dɛɛ 'gbu 'slaka ɔ -saa -Lago -yla, we yia ɔ bheli kpasa Kɛɛɛn -nu 'wuzi. Dliɔzɔvee 'gbu Abeli yia nyume tiklu -zɛ, 'in -Lago yia ɔ wlawlaluu gbu -yɔɔɔwɔnu. Abeli ka tli, 'in ɔ mi gbada 'yɪ weee nya, -we ka gbu -wa, ɔ ka -Lago dli -gv zɔv.
⁵ Enɔku ka -Lago dli -gv zɔv, 'in -Lago yia ɔ 'wɔbhɔ -mɔv yi 'wɔ nu, ɔ tli. -Lago yia ɔ 'dɛ kwesi ɔ belɪ. We 'dɛɛ 'gbu wa 'nɪ mneni wa 'ka ɔ 'yi. -Lagoweli nɛɛ nu, da -Lago 'nia -slɔ Enɔku 'wɔbhɔ, -mɔɔ nani ɔ dɔdɔ. ⁶ Nyume - ɔ 'nɪ -Lago dli -gv zɔv, -mɔɔ 'nɪ mneni -mɔɔ 'ka ɔ dɔdɔ namani. Nyume -ɔ -ka -Lago -yɔlanyni, dli ɔ zva nu, -Lago mi, 'in -wa talia ɔ da, 'in ɔ nva wa 'nani 'wu.
⁷ *Nowee ka -Lago dli -gv zɔv. Gbunya - we 'kaa cɪ lɛnu, 'in -we wa'a 'yia -slɔ -yo, we -gɔgbu -Lago gbaa ɔ -yla, 'in ɔ yia we -yɔɔɔwɔnu. We 'dɛɛ 'gbu ɔ bhilaa batoo 'kadu ni, 'in we yia ɔ -yo ɔ -buduywɛɛ -nyuma gbuwɔsa. 'Sa Nowee dɪta dɔdɔgv -nyuma gbu. Nu, -Lago 'yia ɔ nyume tiklu nya, -we ka gbu -wa, ɔ ka -Lago dli -gv zɔv.
⁸ Ablaamu ka -Lago dli -gv zɔv. Da -Lago laa ɔ, 'in ɔ yia -mɔɔ weli 'wɔɔɔwɔnu, -mɔɔ 'nɔɔwɛzɔzɔvee nya. -Lago nɛɛ ni, ɔ 'ka ɔ dɔdɔ 'nyɛ ɔ -nu nya. ɔ yia wee dɔdɔv gbɛgbɛɛn mni, -zugba ɔ 'nɪ -bha da -yi. ⁹ Dliɔzɔvee 'gbu, dɔdɔ -we -Lago 'kaa ɔ 'nyɛ,

ɔ yia -mɔɔ ladli 'lakpayu 'bhisa. -Mɔ ɔ - dɪlia *'naabudu zɔ la. 'Sa *'izaki -yɔ *Zakɔbu 'sɔ nu 'yaa. -Lu -we ka weli -Lago wlaa Ablaamu -yla, wama yi 'yaa we 'yia. ¹⁰ Nu, 'gbe yabhlo, -we ka -budunya mia 'gwlu sa 'nanɔv, 'mu Ablaamu mia wuda. Wee gbe mia, -Lago ɔɛ tlia we la, 'in ɔ yia we 'subha.

¹¹ Ablaamv 'ɔɔwɔ *Sala ka -Lago dli -gv zɔv. We nya -Lago 'nyɛa ɔ 'yu -yiyiee 'tite, -zugba ɔ ka gɔ. -We ka gbu -wa, ɔ mi we -gv ni, -Lago ɔ 'bhɔlv ɔ weli -gv la. ¹² We 'dɛɛ 'gbu, ɔɔ nyume yabhhlogbɔɔ yia zva 'kadu lala, -zugba ɔ gɔgɔe kapa kapaa 'gbu ɔ 'wɔv nyume -ɔ mi tɪɪda yida. Waa zɔyali -nyumaa 'wuzulo 'wɔv sa -zeli we mi yali. Wa 'wɔv 'ya gumunyuu ɔɔwɔ -buse, nyume 'nɪ mneni ɔ 'ka wa zeli.

¹³ Dliɔzɔvee nya waa nyuma weee tlia. Zɔzɔnɔnya, -we ka weli -Lago wlaa wa -yla, wa 'nɪ we kwɛzi, nu, wa ka we -yɔyɪ 'pɪpɪ, 'in we yia wa 'mɔna 'wɔla. Wa nɛɛ ni, 'lakpanya wa -mia, 'in wa mia nɔnɔnya nya dɔdɔ -gv. ¹⁴ Wa -ka 'sa gba ni, mu slolua ni, dɔdɔ -we -gv wa 'kaa ladɪ, wa mi we datalida. ¹⁵ Da wa 'bhɔv ni, wa'a pupali wa 'wɔlukkɔn we -gɔla. We -ka yaa wa dli mi we -gv, -zugba wa mneni wa 'ka lɔbhiti. ¹⁶ Nu, dɔdɔ -zɔnɔ -we -gv wa 'kaa ladɪ, -we ka da wa mia talida, -we mia yali, mu -wa. We 'dɛɛ 'gbu wa -ka -Lago la wa Dide, we'e 'bhali ɔ zɔv. Nu, ɔ ka wa -yla 'gbe yabhlo 'subha.

¹⁷ Ablaamu ka -Lago dli -gv zɔv. We nya ɔ wlaa Izaki 'slaka nya da -Lago ylaa ɔ la. Nu, ɔ ka ɔɔwɔ ɔ 'ka ɔ 'yu yabhhlogbɔɔ wla 'slaka nya, -zugba -Lago ka ɔ -yla weli wla. ¹⁸ -Lago nɛɛ 'cun ɔ -ylae: «'Yuoyua -wa in gbaa -mi -yla ni, 'yia -na yia wa, Izaku gbɛgbɛɛn -na yia wa 'yia.» ¹⁹ -Bha Ablaamu pupalia 'wɔlukkɔn la ni, -Lago ka 'tite ɔ 'ka Izaku 'wɔsɔlv tɪɪɪɪnya glaa. We 'dɛɛ 'gbu, -Lago 'nyɛa ɔ 'yu ɔ yoo lv, we 'wɔv sa tɪɪɪɪnya glaa -mɔɔ bhv.

²⁰ Izaki ka -Lago dli -gv zɔv. We nya ɔ ɔɔwɔnaa *Zakɔbu -yɔ *Ezau 'nyu la, -we 'kaa wa 'yɪ cu 'gbu.

²¹ Zakɔbu ka -Lago dli -gv zɔv. We nya ɔ tɪɪɪɪ bhla cɪpaa, 'in ɔ yia *-Zɛzɛfvɔ 'yua 'nyulanwɔna -bhlo -bhlo. ɔ kwɪlia 'wɔ ɔ kɔɔsu -gv, 'in ɔ yia -Lago bubbɔ.

* 10:38 We ji -wa 'yae: nyume -ɔ mia nyume tiklu nya 'mɪ 'yu, dliɔzɔvee 'yoo -gv ɔ yia nɔda -tva.

²² -Zezefu ka -Lago dli -gu zv. We nya, o tlitli bhla cupaa, 'in o yia Izlaelnyumaa Ezipotu-tla gbu gba. 'In -we wa 'kaa o 'kwie nonu, o yia we gba.

²³ Moizu dide -yo o 'nyaa ka -Lago dli -gu zv. We nya wa gwalia o, 'in wa yia o zize 'cu ta zo. Wa 'yia nu, o 'yu nani 'yli, wa 'ni tite 'nuhwe -sasiee daa nyano nu Ezipotu -nyumaa 'wluwapilunyo kwee.

²⁴ Moizi ka -Lago dli -gu zv. We nya o 'yilimania, o 'ni 'yibha wa gbaa nu, Moizu mia, Ezipotu -nyumaa 'wluwapilunyo 'hwnoyuu yu -wa. ²⁵ O ka we -yohwuu o 'ka sia -Lagoo nyuma glaa. We mi 'sa 'bhie, o mneni yaa o 'ka gbonyuuu lenve 'wu -muna li bhla -selee -nu nya. ²⁶ Ezipotuv 'hnumnili -zu 'wu, nu, wa 'ka o veli -Lagoo -Bhasanyo 'bhisa, -muv nani o dudu we -zi -lu weee. Nu, -we -Lago 'kaa cu o 'nye we -gu o 'yli mia.

²⁷ Moizi ka -Lago dli -gu zv. We 'gbu o yia Ezipotu 'bhu, 'in o 'ni wa 'wluwapilunyo kwee nyano nu. O ka dli 'temani nee nyume -o yi -Lago -yo, -Lago -o wa 'a 'yia -yo. ²⁸ O dluzovee 'gbu o yia *'Wuzitylu 'fetu -sasie ladi. 'In o nee Izlaelnyuma -yla wa tli kolo 'pion -yo, -muv yi 'wlv nu, 'anzi -we -Lago zva tlitlie kwee, we 'bha Izlaelnyumaa 'yuaa tianu.

²⁹ Izlaelnyuma ka -Lago dli -gu zv. We nya wa yia *gumunyu Zalu luplulu dudu klo -gu 'bhisa. 'In Ezipotu -nyuma -wa mia wa 'bi 'kaa 'plia yi, 'in 'nyu yia -maa -gu yeli.

³⁰ Izlaelnyuma ka -Lago dli -gu zv. We nya wa bibea Zelikogbe 'yli gbeso, 'in we suo yia bhli.

³¹ Naabizihwno *Wlaabu ka -Lago dli -gu zv. We nya -wa 'a zva -Lago 'nuhwe, 'in o -yo wa 'nia tli dabudu. Nu, nyumaa didedidenya -wa mia Izlaelnyuma nya, o ka wa zize.

³² Sa in 'ka 'ya gbaa? Nu, Zedeon klaa, -Balaki klaa, Samuson klaa, Zefute klaa, -Davidi klaa, Samueli klaa, we -yo *-Lagogbuv -falpanya, -maa -gugbuv gbagbie -tlolu 'mi -yla la. ³³ -Maa ka -Lago dli -gu zv. We nya -maa lua dudu duun -gu -nyuma, -maa plia nyuma 'wlu la tiklumie nya, -we ka weli -Lago wlaa -maa -yla, 'in -maa yia we 'yu. Nu, -maa ka -jlaa hwe gbuan, ³⁴ 'in -maa yia -kosu 'tite nyumonu, 'in -lu 'nia -maa yli tugugble 'yu. Nu, wa 'ni bha late, 'in wa yia latemani. Tu 'wu, wa ka latemani, 'in wa yia wa tonyuma -gogalu. ³⁵ 'Jwni tolva ka

-Lago dli -gu zv. We nya wa 'yia wa tlitlunya 'wusoda, 'in wa -yo wa 'so yia -mi.

Nu, tolva wa 'palia 'klyite 'wu bhabha. We mi 'sa 'bhie, -maa 'ni -maa 'dee 'yitide gbu -yohwuu. Nu, 'klyite 'wu -maa tlulia, 'in we 'bigu, -maa 'ka 'yliyogagie -zovu 'yi. ³⁶ Tolva mia, -maa wa vela, 'in wa selia -maa. Tolva wa gbuan nete -llukpe nya, 'in wa yia wa -kaslu 'wupa. ³⁷ Tolva wa 'bhaa gboku 'wu, wa yia tolva 'wudi 'so, 'in wa yia tolva 'bha tugugble nya. Tolva gwaa la, bhlabhle ku -yo wlii ku -wa -maa -bana. Wa yia -maa boba 'wuti, wa yia -maa 'klyite 'wupalu, 'in wa yia -maa gbonyuu 'wluo nu. ³⁸ Dudugu -nyuma 'ni waa nyuma -manu 'klv -ka. -Maa -yo lagwagwie ka da weee 'plili: wa ka da beblee 'plili, wa ka -gogo 'wlu mni, 'in wa yia tukpanya -yo 'bhukanya 'wu ladu.

³⁹ -Lago ka wa yibheli dlizunya nya, -we ka gbu -wa, wa 'de weee ka o dli -gu zv. Nu, -we ka weli -Lago wlaa wa -yla, wa 'ni 'masleen we 'yi. ⁴⁰ -Lago ka 'ya -a 'de weee -yla -lu -zovu ladi, we 'dee 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka -mi tiklu we 'ka gba, -zugba -a 'ni wa glaa -mi.

12

A 'temani dli siasie 'wu

¹ Waa gbudayinyaa -zlo bibea -aun, 'in wa mia -aun ylada. We 'dee 'gbu, -we weee nyenia -aun -a 'bhv we 'bi. Gbonyuu, -we bhlia -aun la bhebhe, -a 'bhv we 'bi. Gwagwa -yoo wa palia -aun -yla la, -a 'temani dli -a -yo gwagwie 'ka we bhloluda nyini. ² -A yla -Zezu 'yli weee nya. Mo -wa -amua dluzovee gwedida, 'in mo -wa we gbalunyo. O yi 'muna -we o 'kaa li -yoo 'gbu, o hwnua wa 'ka o *su -gu lakulu, o 'ni -muv zv -lu la. -Slee mia, o -dili -Lagoo 'hnumnikpee lilisolu la.

³ Cun, a 'pa -Zezu dli -gu. Sa gbonyuu -lenunya -solva o -yowu, 'in o 'nia -maa kwee -gwa, a ligbe we, 'kva yi aun 'ylila wla, 'in a yi -Lago dli -gu -sa. ⁴ A ka gbonyuu nya gu, 'in a 'ni we nya tlitlie 'yu nyini. ⁵ -Lago ka aun 'dizu, 'in a yia dlv. O 'yua 'bhisa o gbaa aun -yla:

«Na 'yu, Jejitape -ka -mi 'woslamanu ni, -un zv -na 'de 'yliyo.
O -ka -mi -yla -na gbu lapali ni,
'kva 'na wlali -mi 'ylila -ni.
⁶ Jejitape mia,
-wa ka ze o -kala,

'ma o slamantia 'wu.
-Wa weee o yia o 'yua 'bhisa,
'ma o paa -kaslv 'wu.»

⁷ A -ka siada -mi, -Lago 'ka aun 'wuslamani gbu -wa. O 'yua 'bhisa o bhua aun 'wu. 'Yu, o o dide'e 'slamantia 'wu, -moo 'ni -mi. ⁸ -Lago mia, o 'yua weee o slamantia 'wu. O 'ni aun 'wuslamani ni, -zugba bhoyi -gv -yua a -mia, a 'ni o 'yuaa 'debhie -gbolu. ⁹ -Amiaa dudv -gv -didea ka -aun 'wuslamani, 'in -a yia wa 'nuywe zv. Nu, we -ka 'sa -mi, -amiaa Dide -Lago o mia yali, -a pili o zola, -a 'ka 'yliyogagie 'yi. ¹⁰ -Amiaa dudv -gv -didea mia, 'wu wa slamantia -aun bhla -sele yabhlo nya wa dlu da. 'In -Lago mia, -amiaa 'de zozonv 'gbu o slamantia -aun 'wu, -a 'ka -mowlvda -mi o 'de 'bhisa. ¹¹ Wa -ka -aun 'wuslamani -mi, we'e namani -aun dudv, we'e -la -aun 'muna 'wu. 'In cici, -wa wa 'slamanti kpa 'wu, 'in -maa tua 'wu tiklu 'wotvtve -dlao nya.

¹² We 'de 'gbu amiaa sonya -we sia, 'in -we a belia zo, a 'bhu we 'wu. Amiaa 'kukolu -we sia, a 'temani we la. ¹³ A pali 'yoo -zonzv la amiaa bhu -yla, o mia 'tigida o yi bhli, nu, o 'ka 'pv.

'Yibhaligbunya

¹⁴ Nu, a fa -moo 'kva la a 'ka 'wotv -dlao nyuma weee nya, 'in bhu -we nania -Lago dudv, a 'ka we no. We 'ni -muv ni, nyume yabhogbo 'na 'ka Jejitape 'yi. ¹⁵ A zv amiaa 'de 'yliyov, -muv yi 'wlv nu, a pali -Lago 'nanidli -bligv. 'In -petu 'nyuu yabhogbo 'na mini aun glaa -ni, we 'ka gbu duun -nyumo, 'in we 'ka we gu nyuma 'wulamneni -ni. ¹⁶ A zv amiaa 'de 'yliyov -muv yi 'wlv nu, aun glaa nyume yabhogbo -ka mutni kwe, 'in a yi -we mia -Lago -nv nya 'wonye Ezau 'bhisa. Nu, mo 'paa o 'de kpasabi pelv o 'busvayu kwee lililuu -kaklv -bhlogbo 'gbu. ¹⁷ A -yi we 'ji nu, -mo 'yu gbegeen, o 'yubha o dide nywa o 'nyu la, 'in -moo 'ni we -yoywnu. Nu, wie nya o bhuhoea o dide -moo 'ka -moo weli 'bhiti, 'in -moo 'ni we mneni.

¹⁸ Amianuv -Lago -yolanynie -yo bhlasabhla -Izlaelnyumaa -nv 'ni -bhlo -mi. Nu, -gogo 'kadu -we wa mnenia wa 'ka kwezi, amia 'ni we -yolanyni. -Kosu 'kadu klaa, nikpise klaa, -sabo klaa, we -yo 'nyuu -pive 'kadu, a 'ni we -yoyi. ¹⁹ A 'ni legle -yo weli 'nv. Nu, Izlaelnyuma ka 'sasvka weli 'nv, 'in wa nee wa 'nia we -putu yukwli polv.

²⁰ -We ka gbu -wa, -Lago nee wa -yla: «-O -ka -gogo 'kadu ni kwezi, we yi nime -ze, a 'bha o gboku 'wu.» Wee weli mia de, we -kali -yo wa -yla. ²¹ -We wa 'yia -yo, we ka wa nyanodli 'woslu, 'in Moizi nee: «In ni telida, nyanv ka 'mi dli 'woslo.»

²² 'In amia, a ka -gogo 'kadu wa laa *Sion -yo 'yliyoga -Lago 'gbe -yolanyni. Yalu *-Zeluzalemu, mo 'anzu 'wlv -nyacun mia 'muna lida, -mo -wa. ²³ -Lago tia -yua -wa ka ni mia yali celida, da wa gbelia 'wlv, a ka -bha -yolanyni. -Lago, o bhua nyuma weee -yogbv 'wu, a ka o -yolanyni. A ka nyuma tiklu -wa ka tiklumime gbaa -yolanyni. ²⁴ -Zezu -o -wa *'wusosloue loluu 'kolv, a 'ka o -yolanyni. 'In o 'pion -we wa slua la, 'in -we 'yilia we -zia Abelv 'pion, a 'ka we -yolanyni.

²⁵ We -ka 'sa -mi, a zv amiaa 'de 'yliyov, a yi -o mia aun -yla gbu gbada, -bligvpali. Da dudv -gv, Moizi ka Izlaelnyuma 'dizv, -maa 'ni o weli 'wuywnu, 'in -Lago yia wa -kaslv 'wupa. -We -ka -amia, yali -Lago mia -aun -yla gbu gbada. Nu, -a -ka o -bligvpali, -a 'ni mneni -a 'ka o kwee 'tla. ²⁶ Bha mia, -Lago weli zuklua dudv. -Zeen mia, o ka we gba -aun -yla, o nee: «Dudv -tapa na yia zuklua, 'in -sleen we 'ni dudv -bhlogbo, nu, dudv -yo yali 'so na yia zuklua.» ²⁷ O -ka gba «-tapa» ni, gbu yabhlo we sloua -aun. Mu -wa nu, -lu -we -Lago -laa la, -we 'kaa zuklu, la we yia 'bhva. Nu, -we 'nia mneni we 'ka zuklu, -bha we yia -tua.

²⁸ -Amia mia, -Lago ka -aun 'tite 'nye, -a -yo o 'so 'ka nyuma 'wlulpali. Wee 'wlulpalte 'ni mneni we 'ka zuklu, we -ka 'sa -mi, -a 'pa -Lago fuo, -a bubv o o dumasa, 'nuywezvze -yo savse nya. ²⁹ Cuv, -amiaa -Lago mia, -kosu -we saa -lu la, 'mu o -mia.

13

Sa -a 'kaa -Lago dudvnamani

¹ Nu, a -tv zekikalida, sa -Lagobhelia 'kaa we nv, 'sa. ² 'Lakpanya, -wa yia amiaa -gbe, a kpa wa so 'so nya. Nyuma tolva nu 'saa, 'in wa yia 'anzuyaa 'lakpasu kpa, wa 'ni we 'jiyibheli. ³ -Wa mia -kaslv 'wu, a 'pa wa dli -gv nee amia -yo wa so mi -kaslv 'wu. -Wa, wa mia stalida, a 'pa 'ya -maa dli -gv, -we ka gbu -wa, amia ka ku, 'in wa mneni wa 'ka aun stali.

⁴ Nu, nyuma weee zu kukwalee 'nuṛṛwe. 'Lowli -yo ɔ 'ḡwɔnɔ mumnɔ -yla tiklu. Mutni kwe -cian -yo -wa -yo nyuma weee dia -budu 'wu, -Lago yia wa -yogbu 'wubhua.

⁵ 'Gwezii 'yilibulanɔnɔ 'na -zeli amiaa dli zu gbv -bhlogbɔ -ni. -We a kaa, we namani aun dudu. -Lagoɔ 'de neɛ:

«In 'na 'ka ci 'sa -mi ti,
in 'na 'ka ci -mi 'bibhu.»

⁶ We -ka 'sa -mi, -a mnemi -a 'ka gba, -amiaa -gu nya -bie:

«Jeditape yia 'mi 'wusa.

In 'na 'ka nyano nɔ.

Leɛ -lu nyuma 'ka 'mi nonva?»

⁷ A ligbe amiaa 'yugalunya tianɔ -wa gbaa aun -yla -Lagoɔgbv. Da wa -gaa 'yliyɔ, bhu -we wa nɔa, amiaa 'de ka we -yoyi. Sa wa nva -Lagoɔ dli -gu -zuda, a nu 'sa. ⁸ -Zezu mi -Zezu -bhlokpade nya. Zubha klaa, -zɛɛn klaa, we -yo 'yli weee nya, ɔ'ɔ 'bhiti. ⁹ -Slolue loluu 'yli -bhlo -bhlo -we bhva da -putu, a 'na 'tideli nyuma 'yi wa 'ka aun -dawli 'wunv we nya. -We 'kaa aun 'kuayli 'pa, we namani 'yli nu, we -mi -Lagoɔ 'nani nya, lililuu titee 'nuṛṛwezube -we'e -saa we 'nuṛṛwe -zunya 'wu, we 'na -zeli -muv -ni.

¹⁰ -Amia ka 'slakagusalilu yabhlo. We -gu -slaka mia, -Lagobubɔnya, -wa saa *Zuifv numekupalɔ zɔ 'slaka, wa 'ni we 'klv -ka wa 'ka we li. ¹¹ Wanuv -gbe, *-Lagobubɔnyaa -kanyɔ 'kadu mia, -mɔwɔlɔda 'tata ɔ -yo numaa 'pɔn plaa. Nu, mv -wa nyumaa gbonyuuu 'slaka. Wee numaa -kpabhiɛ mia, wa 'gbe -glima wa siea we. ¹² We 'dɛɛ 'gbv, -Zezu yia -Zeluzalemvgbee -glima tɔlɔ, ɔ 'ka nyuma -mɔwɔlɔv ɔ 'dɛɛ 'pɔn nya. ¹³ -We mia 'dɛɛ 'gbv, -a 'tla -mɔ, -a -yo ɔ 'sɔ 'ka 'wugbeli 'gbe -glima, 'in wa 'ka -aun vɛlɔ ɔ 'bhisa. ¹⁴ Da dudugv -gbe -we 'wu -a mia, 'plia we yia. Nu, 'gbe -we 'kaa ci yi, we da -a mia -talida. ¹⁵ Nu, 'slaka -we -a 'kaa -sa -Lago -yla -Zezuu gbegbein, mv -wa nu, -a bhli -Lagoɔ 'ḡni 'yli weee nya. -Muv ji -wa nu, ḡwɛɛ -a wlelia we nu, -Lago 'yli. ¹⁶ A 'na dɔlv gbuzɔnɔv lɛnve -yo 'wusisalie 'wu -ni, nu, mv -wa 'slaka -we namani -Lago dudu.

¹⁷ A zu amiaa 'yugalunya 'nuṛṛwe, a pilɔ wa zɔla. Ma zva amiaa zuzu 'yliyɔ. -We ka gbv -wa, 'ma -Lago yia we -gugbv layibhaa. A -ka wa 'nuṛṛwe zu, 'in wa nva wa lubho 'muna nya. We 'ni -muv, 'klv -susue nya wa yia we nva, 'in -muv 'na 'ka aun 'wusa.

¹⁸ A bhuhhoe -Lago -amiaa -nv nya. A -yi we 'ji nu, -amiaa 'wlukvɔvɔn dɔlɔ -aun gbv, nu, gbuzɔnɔv lɛnve 'klɔ -a mia 'yida 'yli weee nya. ¹⁹ Amiaa zukpa -wa, -we na yibhalu aun 'debbie mv -wa nu, a bhuhhoe -Lago ɔ 'ka 'mi 'yoo 'nye, 'in in 'ka aun glaa nyini svɔ.

²⁰ -Lago, -ɔ nyea -aun 'wɔtvɔvɔ -dɔv, mɔ 'bhua bhlabhleɛ 'yliyɔzɔnyɔ 'kadu, -amiaa -Kanyɔ -Zezu 'wv tɔtlɔnya glaa, 'wvuslɔlue -we 'nia bhloɔda -kaa 'pɔn nya. ²¹ ɔ -Lago 'nye aun 'tɛɛ a 'ka gbuzɔnɔ ɔ 'yibhaa lɛnɔ. -We namani ɔ dudu, ɔ nv we lɛ -aun 'wu -Zezu Klisu gbegbein. 'ḡnummie -mi -Zezuu -nv nya 'yli weee nya. *-Amɛni.

Wɛlipapie

²² Bheliain, amia na palta zukpa. Nu, a pulv 'kuayli -pa -wɛlɔ ni yukwli dɔlɔtie nya. Nu, -we in cɛla da 'sebhɛ ni 'wu, we 'ni tɔlvɔ bhahha. ²³ In 'yibha a yibheli we 'ji nu, wa ka -amiaa bheli Timotee -kasv 'wusa. ɔ -ka na -gbe yi -pa ni, in -yo ɔ 'sɔ, 'in -a mnia amiaa -gbe.

²⁴ A -sa amiaa 'yugalunya weee -yo -Lagonyuma weee fv. Italiɔ -dudu -gu -bhelia neɛ, wa -sa aun fu.

²⁵ -Lago ḡwɔna a 'de weee 'nyu la.

'Zakee 'sebhε

*'Zake -wa bha *-Zeluzalemuv -Lagonyumaa 'yugalunyo yabhlo. 'Sebhe ni ε celia, ε 'ka -Lagonyuma we -slolu nu, wa -ka -Zezu dli -gu zv, we mi nu, wa nεnεbhv -mi tiklu.

Fusaweli

¹ -Ami, *'Zake, saa aun fu. -Lago -yo Nyumaa -Kanyo -Zezu *Klisu lubhonunyo in -mia. *Zuifu weee mia -Lagonyuma nya, wa palia 'klyie 'wv, -wa mnenia la dudv weee -gu, 'ma na paa na fusaweli yoo.

Dlizuzve -yo gbuylu

² Na bhelia, laylagbu -bhlo -bhlo -nya -we lu a yia 'pluia, a yla we 'muna 'kadu nya. ³ A yibheli we 'ji nu, a -ka dli 'temani laylagbu 'wv, dlitie we nyεa aun. ⁴ Nu, amiaa dlitieε lenugbu -zεnv nυ lε tiklu, 'in a 'ka -mi tiklu gbada, -lu yabhlogbε 'na bεlv aun 'wv -ni. ⁵ Amiaa lunyume yabhlo 'ni gbu -yi ni, ε -zlali we -Lago, ε 'kaa we ε 'nyε. -Lago nyεa nyuma weee -lu bhe 'namidli nya, 'in ε'ε kpotεa we, ε 'ka we ε 'nyε. ⁶ Nu, ε -zla we dlizuzve weee nya, ε 'na lεlv dli -ni. Nu, nyume ε lva dli, ε 'wlv gumunyu -gbugbu, -we -pυpe bhua 'wv, 'in we kwaa we sε weee lv, mv. ⁷ -Muv 'sasvka -nyume 'na -dili dli zε, ε 'na gbali -niε: «Jεjitapeε kwe -lu na yia 'yia.» ⁸ Nu, dlilunyo -wa, dli ε lva ε lenugbu weee 'wv.

Boba -yo 'ηnumnie

⁹ Na bheli bobabhanyε dli namani, nu, -Lago yia ε 'ηni 'wobhua. ¹⁰ In 'ηnumnunyε dli namani, nu, -Lago ka ε 'ηni zεbeli. Nu, bhia ε 'ηnumnie yia -fliii -petuu -bv 'bhisa. ¹¹ Sa 'yiv -ka 'wusε we suloo 'tite nya, we yelia -petu, we -bv bhlia, 'in we 'ylinano bhua la, 'sa 'ηnumnunyε yia labhua ε lenulu glaa.

¹² Nyume ε dia laylagbu zε la dli 'tite nya, 'wvutvε -dlεε mi ε -nv nya. Nu, ε laylaylee 'biv, ε yia ε 'penie 'yia. ε 'penie mia, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -Lago gbaa ε 'ka -wa -kala ε zε 'nyε, mv -wa.

Gbonyuuu lenv tv'v 'bhv -Lagεε -gbe

¹³ Nu, gbonyuuu lenv tv -ka nyεε 'bha, ε 'na gbali -niε: «-Lago ka 'mi we 'tv 'bhalu».

Gbonyuuu lenv tv'v 'bha -Lago, 'in ε'ε 'bhali nyume gbonyuuu lenv tv. ¹⁴ Nu, nyumeε 'dεε dli 'wonyini -gbonyuu mia, mv ylaa ε la. Mv gbizea ε 'wv, 'in ε bhoa we lubhu ηwe. ¹⁵ 'In weε dli 'wonyini -gbonyuu mia, mv plaa nυkpla, 'in we gwalia gbonyuu. 'In da gbonyuu -ka 'ylimani 'kaduv, 'in -muv gwalia titlie.

¹⁶ Na bhelia -zεnv, a 'na nνnv amiaa 'dε -dawli 'wv -ni. ¹⁷ Nyenyεlu weee -we nanta 'yli, 'in -we mia tiklu, -Lagεε -gbe we bhua. 'Ylv klaa, 'cv klaa, -zεli klaa, mε -laa we la. 'Bhiti weε -li -muni bhitia, 'in we tia -aun nikpise 'wv. -Lago'ε 'bhiti we 'bhisa. ¹⁸ ε dvmagbu nya, ε -la -aun la gbuzεnv weli nya. 'In -a 'ka ε lalalu weee 'yugalunya -zε.

Wεlu yukwli pulve -yo we -gugbu lenve

¹⁹ Na bhelia -zεnv, a yibheli we 'jie: nyuma -mi yukwli -punya slv nya, 'in wa -mna 'wv gbu -gbada, wa -mna 'wv 'cε -pada. ²⁰ Nu, 'cεpanyo mia, ε'ε nυ gbu tiklu lε -Lago 'yliya 'wv. ²¹ We 'gbu, a palι punplagbu -yo lenugbu 'nyuu weε -bliv. Wεlv -Lago faa aun dli zε, a ηwuu 'dεε 'wvttite 'kienyi nya we gbu -yo. Nu, mv mnenia we 'ka aun gbu 'wusa.

²² A 'na nνnv amiaa 'dε -dawli 'wv -ni: a 'na pulv -Lagweli yukwli bhe -ni, a nε we -gu zuzεnv sa. ²³ Nu, ε pulva -Lagweli yukwli, 'in ε'ε nεa we -gu, ε 'wlv sa nyume -mεni: nyume ε ylaa ε 'dε -vligni 'wv, ²⁴ 'in -muv 'biv, ε -ka ε 'dε ylaylie bhia, ε mnia -bha -bhlokpade sa ε munnia 'wvla, 'in ε dlva we 'wv. 'Sa εε nyume mia. ²⁵ Nu, nyume ε bhlia -Lagεε tite tiklu 'yliyo la, 'in ε nεa we -gu, 'mε -Lago yia 'nyulaηwnaa ε lenugbu 'wv. Weε titeε 'gbv, ε 'kaa ε 'dε -yla -tv. ε 'na pulv we yukwli bhe -ni, 'in ε 'na dlvl we 'wv -muv 'biv -ni. Nu, ε zv we 'nvηwe.

²⁶ Nyume ε dia we dli 'wv, 'in ε gbaa: «-Lagonyume in -mia», ε 'ni ε mva kpa sa -yi, ε 'dε ε nva -dawli 'wv: bhe ε mia -Lago 'wv. ²⁷ Nu, -we Dide -Lago ylaa sa -mεwlv -Lago 'wv -mimie -yo -Lago 'wv -mnumnie -zεnv nya, mv ni: -Lagonyume kpa kwiiyua -yo -dugbarjwv 'nanuv wa siasie 'wv, 'in ε 'ka ε 'dε 'yliyεzv dudugvu gbonyuuu gbεgbein.

2

Amiaa lenugbu -mi -bhlo nyuma weee gbεgbein

¹ Na bhelia, -amīaa -Kanyo -Zezu Klisti -o ka 'hni -zia 'hni weee 'wu, amīa zva o dli -gu. Amīaa lenugbu -mī -bhlo nyūma weee gbegebein. ² Sabhisa, 'hnumnyo yabhlo plaa amīaa *-Lagobudu zo sowo -can -yo 'ylinano -bana -zōnu bhabha nya, 'in bobabhanyo yabhlo yia -mō pla 'ya -bana -zōzu nya. ³ A 'bhitia -o kaa -bana -zōnu 'wuu -gbe la, a yia o 'nūhwe zu, 'in a nēē o -yla: «-Mī, -in -dī da la 'hnumnyaa ladida!» 'In a nēē bobabhanyo -ylaē: «-Mī, -in -tu de 'yilineda! We 'ni -mūuu, -in -dī da la, dudu na bhv -yo.» ⁴ We -ka 'sa -mī, -yōsīsalīgbu a nua lē a 'dekpu nyidi, 'in a bhua nyūmaa -yōgbu 'wu wa ku -yo, 'wlukūun lapupalie 'nyūu nya.

⁵ A pu yukwli, na bhelia -zōnu: dudu -gū bobabhanya -Lago -saa -bha wa 'ka 'hnumnyaa -ze dliuzve 'wu. 'In -Lagoo 'hnumngbe -Lago gbaa -wa 'yibhaa o, o 'ka we wa 'nye, wa 'ka we 'yi, we 'ni mu? ⁶ 'In amīa, amīa nyēa bobabhanya 'wu! 'Hnumnyaa 'ni an 'nyii 'wōnuda -mī? 'In ma 'ni an gbwōbhunya dlu kwada -mū? ⁷ -Zezuu 'hni -zōnu -Lago 'nyēa an, maa'a -nyūmō wee?

⁸ Cua, na bhelia, -Lagoo 'hnumni -tite, sa we mīa celida *-Lagōēbhē 'wu, mū nu: «-In -kali -na -libheyii ze -na 'de 'bhisa.»

A -ka we -gu nō, -zugba -lu -zōnu a nua lē. ⁹ Nu, amīaa lenugbu 'ni -mī -bhlo nyūmaa gbegebein, gbonyūu a nua lē. 'In -Lagoo tite luelia an gbu, a 'ni we 'nūhwe zu 'gbu. ¹⁰ Nu, nyūmē -o 'mī -Lagoo tite weee lu -tite yabhlo 'nūhwe zu, we 'de weee o 'nīa 'nūhwe zu. ¹¹ Nu, -Lago -o gbaa:

«-In -yō 'hwnō -putu 'na -dili -budu 'wu -ni»,*
o nēē 'yāē:
«-In 'na 'bhali nyūmē -ni.»
-Mū 'gbu, -in -yō 'hwnō -putu 'ni -budu 'wudi, -in -ka nyūmē 'bha, -in 'ni -Lagoo titee 'nūhwezūnyō.

¹² -Lagoo tite -we ka 'gbu a 'kaa amīaa 'de -yla -tu, amīaa -yōgbu -Lago yia 'wōbhua we gbegebein. A gba 'sa, 'in a nu 'sa. ¹³ Nu, nyōō nyō'o 'yilia o -lima nyazi, -Lago 'nīa o nyazi 'yilia yi o gbwōbhū zli. Nu, nyazidli mīa, mū lua gbwōbhūbhue.

Dliuzve -yō lenugbu -zōnyaa

¹⁴ Na bhelia, nyūmē -o gbaa nu, o ka dliuzve, 'in we lenugbu -zōnyaa 'nīa -mī, lēē -lu o 'yi we 'wua? -Mū 'sasūkpa -dliuzve mneni we 'ka o gbu 'wūsa?

¹⁵ Sabhisa, -de amīaa bheli yabhloo, -de amīaa bhōlo yabhloo, wa 'ni 'naa -ka, 'in hwo -ka wa 'bhada -mī 'yli weee nya, ¹⁶ 'in amīaa lūnyūmē yabhlo -ka wa -yla gba: «A nō 'nanuu -nyāē, hwo'tlo 'bhv an -gu la, 'in a lu -nyāē!» 'in -we wa ku 'yibhaa, o 'ni we wa 'nye, lēē -lu o 'yi we 'wua? ¹⁷ Sa we mīa dliuzvee -nu nya. We lenugbu -zōnyaa 'ni -mī, -zugba we ka tli.

¹⁸ Nu, nyūmē yabhlo yia gbaaē: «-Amī, in ka dliuzve, 'in -mī, -in ka lenugbu -zōnyaa.»

Gbaa na yia o -yla: «-Na dliuzve 'nīa lenugbu -zōnyaa -ka, sa we 'ka -mīa? -Slolu 'mī we. 'In -amī 'ka -mī na dliuzve -slolu na lenugbu -zōnyaa gbegebein.» ¹⁹ -In -yi we 'ji nu, -Lago -bhlogbōo, we nani 'yli bhabha! Zuzu 'nyii -yi 'ya we 'ji, 'in we tēta nyāno nyāa 'debhie.

²⁰ -Gwōtūnyō, dliuzve -we 'nīa lenugbu -zōnyaa -ka, we 'ni -lu 'wūku, -in 'yibha -in 'ka we 'jiyibhelii? ²¹ Lee, sa -Lago yibheli -amīaa dukpasa *Ablaamu, nyūmē tiklu nya? O lenugbu -zōnyaa gbu -wa, da o wlaa o 'yu *Izaku 'slaka nya -Lago -yla. ²² -Na yi we -yō: o dliuzve -yō o lenugbu -zōnyaa 'so da yabhlo we nōa -nyā. 'In o lenugbu -zōnyaa -we kwaa o dliuzve yoo 'gbu, o dliuzve yia tiklu -mī. ²³ -We -Lagōēbhēē 'ya gbaa gbuzōnu -wa, 'sa we nua:

«Ablaamu ka -Lago dli -gu zu.
O dliuzvee 'gbu,
-Lago yia o yibheli nyūmē tiklu nya.»
'In wa yia o la -Lagoo 'tale. ²⁴ A yi we -yo nu, nyūmēē lenugbu -zōnyaa -yō -Lago yibhelia o nyūmē tiklu nya, we 'ni o dliuzve -bhlogbōo -yō.

²⁵ Sa -bhloo 'de we nua 'naabizūhwnō *Wlaabuu -nu nya. O 'bhua Zuifū tītienya 'wu, 'in o yia wa 'wūsa 'yoo -putuu 'wōplite nya. O lenugbunya -yō -Lago yibhelia o nyūmē tiklu nya, we 'ni mu? ²⁶ Gbuzōnu -wa, ku -we 'nīa nyapelī 'wu -ka, sa we tlia, 'sa -bhloo 'de dliuzve -we 'nīa lenugbu -ka, -mū tlia.

* ²¹ gīēktwēli 'wu, we ji -wa nu: -wa kōkwāla, wa -yō nyūma -putu 'na -dili -budu 'wu -ni.

3

ʼŊwɛɛ miɔ

¹ Na bhelia, amiaa lɔnyuma duun 'na ŋwnunu nyumaa gbɔslɔlunyaa -zɛ gbu -ni. Nu, amiaa 'dɛ -yi we 'ji nu, -amia nyumaa gbɔslɔlunyaa -yɔgbu -Lago yia 'wɔbhua, we 'ka nyuma weee -yɔgbu -zi. ² Mnɔ -a 'dɛ weee mnɔ sɔ duun lɔ. Nyumɛ -ɔ'ɔ mnɔa cɪ ɔ gbagbawɛli 'wɔ, nyumɛ tiklu -wa. ɔ -yi ɔ 'dɛ kpa sa sazɔnɔ sa.

³ Sabhisa, numɛsɔvɔnyaa ŋwɛɛ -a zva nɛtɛ we 'ka -aun 'nɔŋwɛ zɔv 'gbu, 'in -a mneni, -a 'ka we ku -kɔpabhiɛ 'yoo da -sɔlu. ⁴ Mu mia, 'glɔnyaa 'dɛbhiɛ -we 'yɩia, 'in -we -pɪpɛ 'tɪtɛnya sua, we 'yoo dasɔlu -lu 'kienyi -lɛ! Mu sɔluwa we 'yoo da -nya. 'In da we 'papanyɔ 'yɩbhaa, 'in we mɩna -mɔ -nya. ⁵ Sa -bhloo 'dɛ, mɔ mia ku -kibhe -sɛlɛ nya -amiaa 'lalinya nyɪdi, 'in we yɩlimania we 'dɛ gbu 'kadɪ 'wɔ.

A yɩa, 'sa -kosu 'kienyi -lɛ mnenia, we 'ka 'kwɩa 'kadu 'yɩlɩpɩ! ⁶ Mɔ 'wɩs sa -kosu yabhlo. Dɔdɔgbu 'nyuu 'bhɔlɔda -wa. Mɔ mi -amiaa 'lalinya nyɪdi, mɔ plɩta -amiaa ku weee pɔun. Sa we nva, mɔ ni: we 'wɩs sa -Kosuu -kapu ka wee mɔɔ 'dɛ 'yɩlɩfa, 'in we 'dɛ faa nyumɛɛ dɔdɔ -gu -gbu weee 'yɩi.

⁷ -Fliinuma weee -yɔ 'ziانيا, dliɔnɔnɔ -numa -yɔ 'nyulu -numa, nyumɛ mneni, ɔ 'ka we gbu -sɔlu, 'in nyumɛ sɔluwa we gbu. ⁸ Nu, nyumɛ yabhlogbɔɔ 'ni mneni, ɔ 'ka mɔ gbu -sɔlu. We 'wɩs sa tibhe: gbɔnyuu -we nyumɛ 'na kpa sa -yi, 'mɔ we -mia, nyumɛ 'bha -gu yea we.

⁹ Mu -a bhua 'wɩ, 'in -a mɩnɩna -amiaa Dide Jɛjitapɛɛ 'ŋni. 'In 'mɩ -a bhu 'yaa 'wɩ, nyuma -wa -Lago -laa la ɔ 'dɛɛ 'wɔwɩb nya, 'in -a bhɩa wa gwɛzɛ. ¹⁰ Wee ŋwɛ yabhlogbɔɔ 'wɩ Jɛjitapɛɛ 'ŋnumɩnɩ -yɔ gwɛzɛ -bhlɩbhɩɛ tɩaa. Na bhelia, we 'na -mɩni 'sa -ni. ¹¹ 'Wɩbɩwɩlɩnyu yi we 'bhɔka yabhlogbɔɔ 'dɛ 'wɩ mɛnɔ nyu -yɔ kalɔ nyu wɩlɩi? ¹² Na bhelia, magloosu yi gwii 'bhue 'paa? Yaayu, *-dɩsɔ yi magloo tɩvɔ? -lɩnya. 'In 'ya, gumunyuu 'wɩdɔa 'ni mneni we 'ka mɛnɔ -nyu -kɔvɩ wɩa.

Gbuɩyɩlo -we bhua -Lagoɔ -gbɛ

¹³ Aun glaa nyɔɔ -yi gbua, 'in -ɔ mna 'yɩlia? ɔ -sɔlu we ɔ lɛnɔgbu nya ɔ nɔnɔbhɩv -zɔnɔv gbɛgbɛɩn, gbuɩyɩlo -yɔ dɩ -dlɔɔ nya. ¹⁴ Nu, zɛnyi 'nyuu -yɔ kpɩkpɩli -zuzu -ka aun 'wɩ -mi, a 'na 'yɩlimani amiaa 'dɛ -ni, a 'na

'tɩbhɩv yɔ -Lagoɔ gbɔzɔnɔ -yɔ -ni. ¹⁵ -Muɔ gbuɩyɩlo 'ni'a -Lagoɔ -gbɛ 'bhv, nu, dɔdɔ -guv -nɩ mɩ, nyumɛɛ zuzu -nɩ mɩ, *Kuzuɩ 'dɛbhɩɛ -gbɛ we bhua. ¹⁶ Nu, da zɛnyi -yɔ kpɩkpɩli -zuzu -ka -mi, gbu bɩdi -bɩdi bɩdi -yɔ gbɔnyuu 'yɩi -bhlo -bhlo weee mi 'ya -bhade.

¹⁷ Nu, gbuɩyɩlo -we bhua -Lagoɔ -gbɛ we mi -mɔwɩdɩa tɩa, -mɩv 'bigu, we 'yɩbha 'wɩtɩvɛ -dlɔɔ, we -yi we 'dɛ kpa sa nyumaa gbɛgbɛɩn. Nyuma we zva 'nɔŋwɛ, we ka nyazɩdɩ, 'in we nva gbɔzɔnɩya lɛ. We 'ni nyumɛɛ -yɔgbwɛpɩɩɛ -yɔ dɩ 'sɔɔ gaylo nya -mi. ¹⁸ Dɩ -dlɔɔ -nyuma -wa bɩbelɩa nyuma -yɔ, wa dɩ -dlɔɔ mia, mɩ yɩa 'yɩiyɔgbagɛ tiklu wɩaa.

4

Dɔdɔgbɩli 'yɩbhayɩbhɛ

¹ -Golɩnya -yɔ -zɩɩnya mia aun nyɪdi, da we bhɩvɩa? Amiaa dɩwɔnyɩli, -we sumania amiaa dɩ, mɩ nva we lɛ, we 'ni mɩv? ² A 'yɩbha -lu yabhlo, 'in a'a 'yɩ we. A ka nyumɛ -bha dɩ nɔkpɩɛ, 'in amiaa dɩ nyɩna -lu 'wɩ, 'in a 'ni mneni, a 'ka we 'yɩ. A ka -zɩɩnya -yɔ -golɩnya kwɛ. 'In a'a -zɩlɩ -Lago -lu, we 'gbu, a'a 'yɩa we. ³ 'In we 'ni 'sa -mi ni, -lu a zɩaa 'nyumu a 'ka amiaa dɩwɔnyɩliɩ dɩmagbu lɛnɩ, we 'gbu, a'a 'yɩa we.

⁴ -Lagoɔ -dawɩnɩnya a -mia! A 'ni we 'ji -yi ni, dɔdɔgbɩli 'yɩbhayɩbhɛ sisalɩ nyumɛ -yɔ -Lago -yɔɔ? Cɩn, a -yɔ dɔdɔgbu -li -ka 'talɛ li, -Lagoɔ tɩnyuma a -zɛa. ⁵ -Lagoɔsbhɛɛ 'ya nɛɛ: «Zuzu -zɔnɩ -Lago zva -aun 'wɩ, 'mɩ ɔ yɩbhaa -yɔla zɛnyɪdɩ nya.» Amiaa dɩ nu, wɛli -we we gbaa, bhe -wa yi? ⁶ Nu, 'nanɩ 'kadu -Lago nva -aun 'wɩ, we 'gbu -Lagoɔsbhɛ nɛɛ 'yae:

«Tɛmanɩ -Lago tɛmania 'dɛɛ 'yɩlimanɩnya -yɔ.

'In -wa tɩa wa 'dɛ 'wɩ 'kienyi, ɔ nva wa 'nanɩ 'wɩ.»

⁷ Nu, a tɩ amiaa 'dɛ 'wɩ 'kienyi -Lago 'yu. A 'tɛmanɩ amiaa 'dɛ 'Kuzu -yɩa, 'in we 'ka aun -yabhv 'pɩpɩ. ⁸ A nyɩi -Lago -yɔla, 'in ɔ 'ka aun -yɔlanɩni. Gbuɩyɩlo -lɛnɩnya, a -wɔlv amiaa kwɛnya -yɔ! Dɩ 'sɔ -nyuma, a mnazi amiaa dɩ -yɔ! ⁹ A yɩbhɩ amiaa 'dɛɛ nyazɩ 'ji. A wɩ, 'in amiaa 'mɩ kwɩ! A 'bhɩtɩli amiaa nyanyɛ wɩe 'wɩ, 'in a 'bhɩtɩli amiaa 'munalɩliɛ dɩu sulo 'wɩ! ¹⁰ A tɩ amiaa

'de 'wu 'kienyi Jejitape 'yu, 'in o 'ka amiaa 'hni 'wobhu 'kaduv.

-In 'na 'bhulu -na bhelii -yogbu 'wu -ni

¹¹Na bhelia, a 'na gbal weli 'nyuu bheliaa daa -ni. -o -ka o bhelii daa weli 'nyuu gba, -o -ka o bhelii -yogbu 'wobhu, -zugba -Lagoo tite -yla o gbaa weli 'nyuu, 'in we -yogbu o 'bhua 'wu. -In -ka titee -yogbu 'wobhu, -in 'ni we 'nujwezonyo, we -yogbu 'wobhunyo -in -mia. ¹²-Lagoo 'debhlogboo palia tite, 'in o 'debhlogboo -wa gbuwobhunyo. Mo mnenia nyumee puepue, 'in mo mnenia nyumee mnoube. 'In -mi, nyoo -in -mia, 'in -na bhu -na -libheyii -yogbu 'waa?

A 'na 'ylimani amiaa 'de -ni

¹³Amia -wa gbaa: «-Zeen, cizi, 'gbe -muni 'wu -a yia mia, -a 'ka -mo -zu -bhlo li, -a 'ka -vale 'pa, 'in -a 'ka 'gwezi 'yu», a pulu 'mi yukwli -sleen. ¹⁴Amia -wa 'mia -we 'kaa cizi lenv -yi! Sa amiaa dudv -gv mia? 'Nyuu bhuhui -we soa 'wu, 'in we mna la -bha -bhlokpade, 'mu a -mia.

¹⁵Sanee a 'ka yaa gba: «-Lago -ka hwnu, -a -ka 'puda -mi, sanee -yo sanee -a yia nua.» ¹⁶Nu, -sleen a mi 'dee 'ylimanunya nua, 'in a ylimania amiaa 'dee 'hni. 'Dee 'ylimanie mia, 'yli we -nyua. ¹⁷-Muv 'gbv, -o -yia gbuzonu -we o 'kaa lenv, 'in o'v nua we le, gbonyuu o nua le.

5

Gbv lapalie 'hnumnunya -yla

¹'In -sleen amia 'hnumnunya pulu 'mi yukwli! A wi, 'in a klu, gbonyii yia aun yltaa 'gbv. ²Amiaa 'hnumnuli ka zen pla, 'in -muta yia amiaa 'naanya pla. ³'Glt ka amiaa -can -yo amiaa 'gwezi kpa, wee glt yia amiaa -yogbuu dayilu -zea, 'in mu yia amiaa yice lia -kosu 'bhisa. A ka 'hnumnuli 'wloggwali 'wobhlolu -yli weee 'wu. ⁴Amiaa luhonunya -wa nua amiaa kpaanya lubho, a 'ni wa 'penigwezi wla. A pulu wa gbuv lapalwelnunya yukwli! -Wa palia amiaa kpa -lii 'ya, wa 'wokpeli ka 'Tite -ka -Lagoo yukwliyoo mni tuklu. ⁵Amiaa 'dee 'hnumnuli -yo amiaa 'dee dumagbunya a nua le dudv -gv, -zugba a li 'kplu -li, a zv ku nee numa -we wa 'ka 'bha we 'bha yli nua, 'in wa 'ka li mu. ⁶A ka nyuma tuklu gbv 'wlu ladu, 'in a yia wa 'bha, wa 'ni -gla zv aun -yla.

Dlitie -yo -Lago bhuhhoe

⁷We 'de weee 'gbv, na bhelia, a -ka dlitie tuklu, 'in Nyumaa -Kanyo 'ka yi. A yla, kpaapanyo waa o kpa -luu 'ya -zonv dudv 'kaa wla, dlitie nya tuklu, 'in 'nyu tianv -yo 'wobhlolunyu lva o kpa. ⁸We 'gbv, amia -ka 'ya dlitie, a 'temani dl, nu, Nyumaa -Kanyoo yibhla ka cipa. ⁹Na bhelia, a 'na 'pupali ylv -yo -ni, nu, -Lago yi amiaa -yogbu 'wobhu. Gbuwobhunyo ka cipa, o ka plada cipa 'le!

¹⁰Na bhelia, a 'pa *-Lagobvu -falipanya dl -gv, -wa gba bhaa -Lagobvu Jejitapee 'hni nua. A 'tideli wa dlitie, wa stasie 'wu. ¹¹A yla, nyuma -wa sia dlitie nya -a nee 'wutotue -dlao mi wa -nu nua. A ka *Zobvu dlitie 'du 'nu, 'in -we Jejitapee nua o -yla le lugada, a ka we -yoyi. Nu, Jejitapee mi yeda zozonu -yo nyazidi nua.

¹²Na bhelia, gbv weee 'yu, a 'na bili yali -ni, a 'na bili dudv -ni, a 'na bili -lu yabhlogboo gweze nua -ni. Nu, amiaa un -ze un, 'in amiaa -unnya -ze -unnya, -Lago yi amiaa -yogbu 'wobhu.

¹³Amiaa lunyume yabhlo mi siadaa? O bhuhoe -Lago. Amiaa lunyume yabhlo mi 'muna 'wuv? O bhli -Lagobunya. ¹⁴Amiaa lunyume yabhlo ka gu -yoo? O la *leglizu nyuma kpas, 'in waa nyuma kpas 'ka o 'kpi -yotli Nyumaa -Kanyoo 'hni nua, 'in wa 'ka o -Lago bhuhoe. ¹⁵-Lagobhuhoe dlizvwe nua, mu yia guzonyo -moni puea, 'in Jejitapee yia o 'wobhua. 'In o -ka gbonyii lenv, -Lago yia o gbonyii 'wotia. ¹⁶We 'gbv, a gbvgbali amiaa gbonyii -yla -bhlo -bhlo, 'in a 'ka -Lago bhuhoe -bhlo -bhlo, 'bhie, a 'ka 'pv. -Lagoo bhuhoe weli -zonv -we nyume tuklu 'bhua 'wu -Lago 'yu, we ka 'tite 'kadu 'wu.

¹⁷'Sa -muv mi 'yaa -Lagobvu -falipanyo *Eliii gbv nua. O mi zlume nyume nua -aun 'bhisa. 'In o yia -Lago bhuhoe dli weee nya nu, 'nyu 'na lual -ni, 'in -zv ta 'cv gbelibhlo 'wu 'nyuu 'ya 'ni dudv -gv bhli. ¹⁸-Muv 'bigv, o yi 'yaa -Lago bhuhoe, 'in 'nyu yia lva, 'in dudv -gv -li yia zv.

-Lagonyuma mna, wa lalale

¹⁹Na bhelia, amiaa lunyume yabhlo -ka gbuzonu 'bibhu o -ka mna, 'in nyume yabhlo -ka o lalali, gbuzonu o nua le. ²⁰A yibheli we 'ji nu, gbonyuu -lenonyoo 'yloogblv 'nyuu, -we -gv o mia, -o salia we -gv o la, o gbonyuu

-lenonyoo zuzu o -saa thitie 'wo. 'In o 'gbu
-Lago yia gbonnyuu duun lamumnia.

Tia 'sebhε Piel 'paa yoo

Piel celta 'sebhε ni. Nu, -Zezuu *'bunɔnya kugbua le 'sɔɔ glaa -nyume yabhlo ɔ -mi bhaa. -Lagɔnyuma -wa wa palta 'kliye 'wu, 'ma ɔ 'paa 'sebhε ni yoo. ɔ nεε wa -yla ni, wa ka -Zezu 'kliye 'wupalɪ, 'in ɔ yia sia. We 'dεε 'gbu, -Lagɔnyuma -ka stada -mi, wa -ka wa 'kliye 'wupalɪda -mi, we mi nu, wa 'yiligbe gege, 'in wa 'ka -Lago dli -gɔ zv.

Fusaweli

¹-Ami Piel -wa -Zezu *Klisu *tietienyo, amia -wa -Lago -saa -bha, 'in -wa mia lam-nenida laga -dudu -gɔ, -mɔ Pɔɔn, -Galasii, Kapadɔsu, -Azii -yɔ Bitinii, amia na celta 'wu.

²Dide -Lago ka -bha aun -sa, ɔ gbu ɔ gba bhaa tiaa sɔlv, 'in a mi ɔ -nɔ nya, ɔ Zuzuu 'gbu, 'in a 'ka -Zezu Klisu 'nɔɔwε zv, 'in ɔ 'pɔɔn -ka aun -gɔ slo, a 'ka -mɔwlv.

Nu, -Lago 'nye aun zɔzɔnu -yɔ 'wɔtɔtɔvε -dlɔ bhahba.

Dhwɔdidie -we'e 'bhva la

³-A -mnuni -amias -Kanyɔ -Zezu Klisu Dide -Lagɔɔ 'ɲni! ɔ nyazidlɪ 'kadu nya ɔ 'nyeε -aun 'yliyɔgagie lolu, -Zezu Klisu 'wɔbhuhhue nya tlɪtlɪnya glaa. We 'dεε 'gbu -amias dli 'tεa 'wu 'kɔmɔv. ⁴-A wɔ zɔzɔnu -Lago zva la ɔ nyumaa -nɔ nya. Wee zɔzɔnɔnya -muni 'ni mneni we 'ka -nyumɔ, we 'ka pɔnpɪla, 'in we 'yli 'na 'ka tlɪ. -Lago ka wee zɔzɔnu -muni lazɔ yalɪ amias -nɔ nya. ⁵Amia -Lago mia 'yliyɔzɔda ɔ 'tɪtε nya, amiaa dlizɔzɔvεε 'gbu, 'pɔpɔvε -Lago yia -slɔlɔ 'wɔbhlɔlu bhla, amia yia we 'yia.

⁶A li we 'wu 'muna, we -ka ni, laylagbɔv 'yli -bhlo -bhlo -mumv -ka aun yli deslεen, 'in we 'ka amias dli sumani, bhla -seleε bhla, -bhlɔkpade a li 'muna. ⁷We -ka ni, -Lago ka laylagbɔ 'yitide we yli aun, amias dli 'yiyie gbɔ -wa. Amias 'dε -yi we 'ji nu, -can mneni we 'ka labhu, 'in wa paa we -kosu 'wu, wa 'ka we 'dεgbolu 'yi. 'in amias dlizɔzɔvε 'yia -we zia -can, 'mɔ wa ylalia la. 'in zli -Zezu Klisu -ka luyi, wa 'ka amias 'ɲni 'ylimani, wa 'ka amias 'ɲni -mnuni, wa 'ka aun 'nɔɔwε zv. ⁸A 'ni -Zezu 'yi, 'in a -kalia ɔ zε. 'in a'a 'yi -slɔ ɔ -yɔ, 'in a zva ɔ dli -gɔ. ɔ 'gbu a lia 'muna 'kadu -we ka gba -weli wa 'mia -ka. ⁹-We ka gbɔ -wa, a

ka amias dlizɔzɔvεε 'pɛnε 'yi, amias zuzuu 'pɔpɔvε nya.

¹⁰*-Lagɔgbɔv -falɔpanya ka 'klɪ 'yi, wa 'ka wee 'pɔpɔvεε 'ji 'wɔlanɔ. 'in zɔzɔnu -Lago 'kaa aun 'nye, wa yia we -falɪ 'pa. ¹¹Gbɔ -we Klisu Zuzu gbɔa wa -yla, bhla -we nya we 'kaa lεnɔ, 'in sa we 'kaa lεnɔ, 'in wa gva la, wa 'ka we yibheli. Nu, ɔ Zuzu mia wa 'wu, mɔ gbɔa wa -yla tia Klisu stasia gbɔ -yɔ ɔ 'ɲnumɪε 'kadu 'kaa we 'bɪgɔ yi. ¹²-Lago ka ɔ gbɔv -falɔpanya we 'klɔslɔlu ni, gbɔ wa mia zlumε gbada, we 'ni wa 'dεε -nɔ, ni, amias -nɔ -wa. Wee weli -zɔnu -muni waa -Lagɔgbɔv gbanya mia -slεen da aun -yla gbada, Zuzu 'Pɔpaa 'tɪtε bhva yalɪ nya, wa gbɔa we. 'in 'anzunyas 'dεbhie -gbolu 'yibha we 'ka we 'ji 'wɔlanɔ.

A -tv -mɔwlvda amias lεnɔgbɔ weε 'wu

¹³We 'dεε 'gbu, a mnazi amias 'dε la amias 'wlvukun lapɔpale 'wu, 'in a 'ka gbɔ lεnɔ! A zv amias 'dε 'yliyɔ. 'in -lu -zɔnu -we -Lago 'kaa aun 'nye -Zezu Klisu yiyizlɪ, amias dli 'tεmani we -gɔ 'wu. ¹⁴Sa 'yua zva wa didea 'nɔɔwε, a zv 'sa -Lago 'nɔɔwε. Amias dlɔwɔnyɪli a nɔ bhaa lε, -zugba a 'ni -slɔ -Lago -yi, a 'na mnuni 'maslεen we 'bɪ -ni. ¹⁵'In -we ka gbɔ -wa, -Lago -ɔ laa aun, ɔ mi -mɔwlvda. Amia -tv 'ya -mɔwlvda amias lεnɔgbɔ weε 'wu. ¹⁶Nu, we mi celɪda *-Lagɔsebhε 'wɔvε,

«In mi -mɔwlvdaa 'gbu, a -tv -mɔwlvda.»

¹⁷-Lago -ɔ bhua nyumεε -yɔgbɔ 'wu, nyumεε lεnɔgbɔv sɔlv, 'in ɔ'ɔ gbuzia nyuma 'wu, 'in a laa «Dide», amias -Lagɔbhuhhoe weli 'wu, da a -gaa -slɔ 'yliyɔ dudu -gɔ, amias nɔnɔbhɔ 'wu a zv -Lago 'nɔɔwε, 'in a sɔ ɔ. ¹⁸Amias 'dε -yi we 'ji nu, we 'ni 'gwezi -yɔ -can -we bhva la nya -Lago zitɪ aun 'wu, amias nɔnɔbhɔ -kpɔv amias dɔkpasi tia aun -yɔ kwεε. ¹⁹Nu, Klisu 'wlvɔ bhlabhleyu, 'sla -yɔ gbɔ yabhlogbɔɔ 'nia -yɔ -mi, ɔ 'pɔɔn -zɔnu nya -Lago zitia aun 'wu. ²⁰-Lago 'ni -slɔ dudu lala, 'in ɔ yia -bha Klisu -sa, amias Gbɔwusanyɔ nya. 'in ɔ yia ɔ -slɔlu 'wɔbhlɔlu -ylɪnya ni nya, amias zɔzɔnu 'gbu. ²¹-Lago -ɔ 'bhua Klisu 'wu tlɪtlɪnya glaa, 'in ɔ yia ɔ 'ɲnumɪε 'nye, Klisu 'gbu a ɲwɪna ɔ gbɔ -yɔ. We 'gbu a zva dli, 'in a dia -Lago dli 'wu.

²²A ka gbuzɔnu 'nɔɔwε zɔv 'gbu, -Lago ka aun -yɔwɔlv. 'in a 'ka amias -Lagɔbhelia

'yibha sazɔnu sa. A kɪkalti zɛ dli weee nya.
²³ -Lago ka aun nyuma lolu -zɛli, we 'ni -luu
 'ya -we tlia nya. -Luu 'ya we'e tlia, we nya
 -wa. -Lagoweli -we -gaa 'yliyo, 'in -we mia
 la 'yli weee nya, mu nya ɔ -zɛlia aun nyuma
 lolu. ²⁴ Nu, we mi celida -Lagosebhe 'wɔe:

«Nyuma weee 'wɔ -petu,
 'in wa 'ɲnumtie weee 'wɔ -petuu -bu.
 -Petu -ka ye, 'in we -bu bhilia.

²⁵ 'In -Lago weli mi la 'yli weee nya.»
 Wee weli nya wa gbaa aun -yla -Lagɔgbu.

2

'Yliyɔga -tukpa -yo -mɔwɔ -nyuma

¹ We 'gbu, nukpleyinyuno, yo, weli 'sɔ -
 kaktie, zenyi -yo weli -wɛlnya mia, a 'bhu we
 'dɛ weee 'bu. ² Sa 'yuyolua 'yibhaa nyitnyu,
 a 'yibha 'sa nyitnyu 'wɛlala -we -wa -Lago
 weli. A -ka we 'nyɛda -mi, a 'ka 'ylimani, 'in a
 'ka 'pupve 'yi. ³ Nu, a ka we ɲwe 'yi, 'in a
 yia we 'jiyibheli nu, Jejitape ɲɛ.

⁴ A nyini Nyumaa -Kanyɔ -Zezu -yɔla, mɔ -
 wa 'yliyɔga -tukpa, -we nyuma -saa kwnɛɛ,
 'in -Lago -saa -bha ɔ dli da -tukpa tiklu
 nya. ⁵ Amia -zɛ 'ya 'yliyɔga -tukpa, 'in -Lago
 'ka ɔ -budu 'subha aun nya, -budu -we zɔ a
 'kaa -Lagoɔ 'dɛɛ bubɔnya -zɛ. 'Slakanya -we
 nama -Lago dɔdɔ -Zezu Klisu 'gbu, a 'ka we
 -sa. ⁶ We mi celida -Lagosebhe 'wɔe:

«A yla! Tukpa tiklu in -saa -bha,
 'mu in mia ladida *Siɔngbe nukple,
 'in we 'ka -buduu gwigwiyili -tukpa -
 zɔnu -zɛ.

ɔ -ɔ ka we dli -gɔ zu,

'kua 'na 'ka ɔ 'yililawla -gba.»

⁷ Amia -wa ɲwnua -Lagoɔ gbu -yo, weee tukpa
 ka 'ɲni -gɔ, amia -Lagoɔ 'yuaa -nu nya. 'In
 -wa 'a ɲwnua -Lagoɔ gbu -yo,

«Tukpa -budusubhanya -saa kwnɛɛ,
 mu -zɛa -buduu gwigwiyili -tukpa -
 zɔnu.»

⁸ We mi 'ya celidɛ:

«Tukpa -we nyuma gozoa,
 'in we bhilia wa la, mɔ -wa.»
 Wa'a ɲwnu -Lagoɔ weli -yɔɔ 'gbu, wa gozoa
 we. 'Sa -Lago zua we la, wa -nu nya.

⁹ 'In amia, amia -Lago -saa -bha, a ka
 nyumaa 'wlulapilunyɔ -Lagobubɔnya -zɛ. A
 ka -Lagoɔ -mɔwɔnya -yo ɔ 'debhlogbɔɔ -
 nu -zɛ, 'in a 'ka ɔ lenugbu 'kadɪ gba. -We ka
 gbu -wa, mɔ -saa aun nikpise 'wu, 'in ɔ yia
 aun ɔ zli 'kadɪ 'klu -la. ¹⁰ -Benyi, amia 'nia

-Lagoɔ nyuma, a ka -slɛɛn ɔ nyuma -zɛ. 'In
 amia -Lagoɔ 'yilia -benyi nyazi, 'in -slɛɛn
 amia ɔ yilia nyazi.

A nɔ -Lagoɔ lubhonɔnya 'bhisa

¹¹ Na jilji -talea, in nɛɛ aun -ylaɛ: a mi
 'lakpanya -yo 'pluplunya nya dɔdɔ -gɔ. A zu
 amiaa 'dɛ 'yliyo nyumaa dliwɔnyinili 'nyiii
 gbɛgbɛin, -we gɔa amiaa zuzu -gbɛ tv.

¹² Amiaa nɔnɔbhu -mi tiklu -wa 'nia -Lago -
 yi 'yliya 'wu. Wa -ka sa aun gbonyii lenɔnya
 'wɔpaliɔɔ, amiaa lenugbu -zɔnu wa yia yib-
 helia. 'In da -Lago -ka yi, ɔ 'ɲni wa yia -
 mnua.

A zu nyumaa 'wlulapilunya 'nɔɲwe

¹³ Nyumaa -Kanyɔɔ 'gbu, a zu nyuma weee
 'wlulapilunya 'nɔɲwe. A zu nyumaa 'wlu-
 lapilunyɔ 'kadɪ 'nɔɲwe, mɔ kaa se 'kadɪ
 aun -gɔ. ¹⁴ 'Gbee -cian, -wa nyumaa 'wlu-
 lapilunyɔ 'kadɪ tiea, wa 'ka gbonyii -lenɔnya
 -kasɔ 'wɔpa, 'in wa 'ka gbuzɔnu lenɔnya
 'ɲnikwali, a zu wa 'nɔɲwe. ¹⁵ Nu, -Lago
 'yibha a nu gbuzɔnu lɛ, 'in a 'ka titinanya
 -yo gbukpɔaa gbanya ɲwe 'munu. ¹⁶ A mi
 amiaa 'dɛ -yla, 'in a 'na -tɔɔ -mɔv dli, a
 'ka gbonyuu lenɔ -ni. Nu, a nɔ -Lagoɔ
 lubhonɔnya 'bhisa. ¹⁷ A zubha nyuma weee,
 a -kalti amiaa -Lagobheliaa zɛ, a sɔ -Lago, 'in
 a zubha nyumaa 'wlulapilunyɔ 'kadɪ.

A nɔ -Zezuu nɔnɔbhu

¹⁸ Lubhonɔnya, a ti amiaa 'dɛ 'wu 'kienyi
 amiaa -cian 'yu, 'in a sɔ wa. We 'ni -wa mia
 -dlɔɔ, 'in wa kaa 'nani -bhilo -yla a 'ka we
 lenɔ, a nu we lɛ 'ya -wa 'tea -yla. ¹⁹ We -ka
 nu, -in 'ni gbu lenɔ, 'in wa palti -mi 'klyie
 'wu, -in -ka we 'gba 'wluzɔladi -Lagoɔ 'gbu,
 'in -Lago ɲwnaa -mi 'nyu la. ²⁰ Nu, wa -ka
 aun 'klyie 'wɔpali gbonyuu a nua lɛɛ 'gbu,
 'in a -ka we 'wluzɔladi, 'ɲni -mɔmɔ we nyɛ
 aun a? Nu, a -ka gbu -zɔnu lenɔ, wa -ka we
 'gbu aun 'klyie 'wɔpali, a -ka we 'wluzɔladi,
 'in -Lago ɲwnaa aun 'nyu la. ²¹ -We mia dɛɛ
 'gbu -Lago yia aun la. Nu, Klisu 'dɛ ka 'ya sia
 amiaa 'gbu, ɔ ka aun 'yoo da -slolu, a 'ka ɔ
 nɔnɔbhu nɔ.

²² «ɔ 'ni gbonyuu yabhlogbɔɔ lenɔ,
 'in ɔ 'ni yoweli ɲweɛ -ka.»

²³ Da wa wɛla ɔ, ɔ 'ni we 'biɲpali wɛte nya.
 Da wa palti ɔ 'klyie 'wu, ɔ 'ni wa 'wluɔ
 'kpili. Nu, -Lago -ɔ bhua nyumɛɛ -yagbu 'wu
 tiklu, 'mɔ ɔ tɛla ɔ 'dɛ. ²⁴ 'In mɔ 'bhua -amiaa
 gbonyuuu 'gba 'wu, ɔ 'dɛɛ ku zɔ, ɔ 'dɛɛ *su

-gv. 'In -a 'ka tli gbonyuuu gbegein, -a 'ka 'yliyogagie tiklu 'yi. ɔ lenonve -yo a 'ya 'pupue. ²⁵ Nu, a 'wlu zlume mnomo -bhlabhle. 'In -sleen, nyume ɔ -wa amiaa 'Yliyozonyo, 'in ɔ kva amiaa zuzu nwe, a ka ɔ -gbe luyi.

3

-Lagonyumaa 'nwnu -yo wa 'lowliaa ladi so

¹ 'Nwnu, amia zu 'ya amiaa 'lowlia 'nnywe. 'In wa tɔlua -wa'a nwnua -Lagɔgbu -yo, amiaa nonobhu -zonnu 'gbu, wa 'ni wa -yla -Lagɔgbu gbaoo, wa 'ka -Zezuu gbu -yonywnu. ² 'In wa 'ka amiaa nonobhu mia -mowloda -yo nyumee 'nnywezuzwe -yoyi, 'in we 'ka wa dli kwezi. ³ Amiaa 'ylinano 'na -zeli ku -yoo 'ylinano -ni, -we -wa 'nyii -yomnazie, -can kpelie, we -yo -bana -zonnu 'wuplaphe. ⁴ Nu, amiaa 'ylinano -ze kuzoo 'ylinano -we mia dibhe 'wu, we'e 'bhua la. -We -wa dli -zonnu -yo dli -dlɔɔ, mu 'yilia -Lago 'yilia 'wu. ⁵ Zlume -Lagonywnu -wa dia -Lago dli 'wu, 'sa wa namania wa 'de 'yili sa. Wa 'lowlia wa zua 'nnywe. ⁶ 'Sa *Sala zua *Ablaamu 'nnywe, 'in ɔ yia ɔ la: «Na -kanyo», 'in -sleen a ka ɔ 'nywnyua -ze, a -ka gbuzonu lenuda -mi, -zugba a'a nu nyano gbu yabhlogbo kwee.

⁷ Amia 'nwnu 'lowlia 'ya, a yibheli amiaa 'nywnu kpa sa, a -yo wa 'soo lenugbu weee 'wu. A yibheli we 'ji nu, wa 'ni late an 'bhisa. A zubha wa, -we ka gbu -wa, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -Lago wlaa, 'ya wa yia we an 'bhisa 'ya. A -ka 'sa nu, -lu yabhlogbo 'na 'ka amiaa -Lagobhubhoe weli 'yoo -kulu.

A 'yi dli -bhlo

⁸ Nu, -sleen, a 'de weee 'yi dli -bhlo. A kikalɔ ze -Lagobhelia 'bhisa. A -ka nyazidli, 'in ɔ -ka -mi, ɔ ti ɔ 'de 'wu 'kienyi ɔ -libheyi 'yu. ⁹ A 'na 'pali gbonyuu 'bigu gbonyuu -ni, a 'na 'pali velle 'bigu velle -ni. Nu, a 'pali we 'bigu 'nyulanjwina weli nya. We 'gbu, -Lago yia an la, ɔ 'ka an 'nyulanjwina. ¹⁰ -Lagosebhe nee:

«Nyume ɔ -ka gba ɔ 'ka 'pipee -zonnu 'yi, 'in ɔ 'ka 'muna 'wu -mi 'yili weee nya, gbonyuu 'na 'tlali ɔ nyee -ni, 'in ɔ 'na 'tubhulu yo -ni.

¹¹ ɔ pali gbonyuu lenve -bligu, ɔ nu gbuzonu le.

'In ɔ -tali 'wotutue -dlɔɔ da so 'so nya.

¹² Nu, nyuma -wa mia tiklu, Jejitapee 'yili mi wa -yo, 'in ɔ pulva wa -Lagobhubhoe weli yuk-wli.

'In ɔ solva gbonyuu -lenunya -yo 'wu.»

A mnazi la, -we ka 'gbu, amiaa dli 'tea 'wu, a 'ka we gba

¹³ A -ka gbuzonu lenuda -mi dli weee nya, nyoo 'ka an -yla gbonyuu lenva? ¹⁴ We -ka nu, gbuzonu lenvee 'gbu a mi siada, 'muna mi amiaa -nu nya.

«A 'na nonu nyano nyuma kwee -ni,

'in amiaa dli 'na sumani -ni.»

¹⁵ Nu, a 'yilimani Klisi -mo dibhe 'wu, amiaa -Kanyo nya. 'In a mnazi la 'komuu, -we -gu amiaa dli 'tea 'wu, nyoo nyoo -ka an layibha, a 'ka we 'ji gba ɔ -yla. ¹⁶ 'In a nu we le dli -dlɔɔ -yo nyumee 'nnywezuzwe nya. Amiaa 'wlukusun -dlɔɔ -mi tiklu, 'in -wa dia an gbu 'wlu, 'in -wa gbaa amiaa nonobhu Klisi 'wuu daa gbonyuu, 'in zu 'ka wa 'bha.

¹⁷ We -ka -Lagoo dumagbu, nu, a -ka gbuzonu lenuda -mi, a sia, -muv nani 'yili, we -zi a 'ka sia gbonyuu lenve nya.

Sa Klisi sia amiaa 'gbu

¹⁸ Nu, Klisi 'debbie -gbolu tliti 'wu -zakpa -bhlogbo, gbonyuuu 'gbu. Mo -wa gbuzonu lenunya, mo tlia 'nyiiiaan 'gbu, 'in ɔ 'ka an -Lago -gbe kwa. Wa ka ɔ nyume ku 'bha, 'in -Lago yia ɔ 'wobhu tlitie lu Zuzu 'Pupa nya. ¹⁹ ɔ Zuzu nya ɔ mnia gbu gbaa zuzunya mia -kaslu 'wu -yla. ²⁰ Nyuma -wa 'nia zlume -Lago weli 'nnywe zu, da -Lago mia wuda dlitie nya, bhla -we nya *Nowee bhlaa batoo 'wu, wa zuzu -wa. We bhla, nyuma ya 'so -le -wa -gblaa wee batoo 'wu, wa gbeta, ma 'pua 'nyu -gv. ²¹ Wee 'nyu -muni, batizee batizee -we saa -zeen da an gbu 'wu, we 'wuwlu -wa. Wee batizee batizee 'ni pun ku -yosaste 'nyu nya. Nu, mu slolua -Lago 'bi -a yia nɔa 'wlukusun -dlɔɔ nya. -Zezu Klisi ka 'wuso tlitie lu 'gbu, wee batizee batizee puea an. ²² -Zezu Klisi mnia yali, ɔ -di -Lagoo lilisolu la. -Mo ɔ pila 'anzi -yo senya, we -yo yalu 'tite weee 'wlu la.

4

A nu -Lagoo dumagbu le

¹ Klisi ka sia ɔ ku zu, we 'gbu, amia kpa 'ya amiaa 'de la -muv solu. ɔ -ka sia ɔ ku zu, ɔ -yo gbonyuu ka 'yilibhubhlu. ² -Sleen da, ɔ dudv -gvu pnu -tva 'wu, ɔ 'na

nonu nyumaa dliwonyini -gbonyuu le -ni, o nu -Lagoo dumagbu le. ³Cun, amia mia de, zlume a ka nyuma -wa 'na -Lago -yii dumagbu lenu. 'In a nva motnigbu le, amiaa dli nynthia nyumaa -lu 'wu 'nyumee, nu bhaa aun, a lia duun, a maa bhabha, 'in a bubaa yoyolagonya titina sa. ⁴Wa ka we -yoyi nu, a -yo wa 'so 'ni gwagwabhv -bhlo 'wu -mi, wa gbonyuu -lenue -we -zua 'wu nya. Mu subhalia wa hwegaga, we 'gbu wa vela aun. ⁵-Lago o mnazia la, 'in o yia 'yliyoganya -yo tlitlunya -yogbu 'wubhua, mo 'yu wa yia wa lenugbunya gbaa. ⁶We 'gbu, wa yia -Lagobu gba 'debbie tlitlunya -yla. Gbu -we wa nva le, da wa mia dudv -gu, 'in wa yia wa -yogbu 'wubhu we 'gbu, nyuma weee 'bhisa. -Sleen, sa -Lago -gaa 'yliyo, wa 'ka 'sa 'yliyoga o Zuzu 'Pupaa solu.

A yibheli -Lagoo wlawlalu kpa sa

⁷-Lu weee labhu bhla ka cipa. A -ze gbuyilonya -yo -guladolunya, 'in a 'ka -Lago bhubhoe mnenni. ⁸Nu, -lu weee 'yu, a kikalz ze dli weee nya. Nu, zekalie mia, gbonyii -duun we mumnia la. ⁹A kpokpali 'lakpasu 'nanuu, a 'na 'hwuwweni -hwuwweni zo -ni. ¹⁰-Lu -Lago 'nyea aun -bhlo -bhlo, a nonnu 'nanu 'wu we nya. A -ka 'sa nuda -mi, 'in a zea -Lagoo wlawlali 'yliyozunya -zonu. ¹¹-o -ka gbagbiee -nu 'yi, o gba weli -Lago zva o hwee. -o -ka nyumaa 'wysastee -nu 'yi, o nu we le 'tute -we -Lago nya o, we nya. 'In -lu weee 'wu, -Lagoo 'hni 'ka 'ylimani -Zezu Klisi 'wu, -Zezu -o kaa 'hnumnie -yo 'tute, -zu weee nya. *-Amen!

Wa -ka aun 'klyie 'wupalida -mi Klisu 'gbu, a li 'muna

¹²Na 'talea -zonu, stastee -kosu 'kadu -we yia aun ylia, 'in we 'ka aun layla, we 'na subhali aun hwegaga -ni. 'In a 'na 'bhulu we 'wu, nee gbu -we 'na 'ka yaa aun yli 'bhisa -ni. ¹³Sa wa sialta Klisi, wa -ka 'sa aun stalida -mi, a li 'muna. 'In zli o 'hnumnie yia 'bhlewua, amiaa dli 'ka namani, 'in a 'ka 'muna li. ¹⁴Wa -ka aun veli Klisu 'hni 'gbu, 'wotutue -dlao mi amiaa -nu nya. Nu, 'hnumni -Zuzu, -Lagoo Zuzu mi aun -gu. ¹⁵Nu, aun glaa wa 'na stali nyume yabhlogbooo nyume -bhabhie klaa, 'wie -yilylie klaa, gbonyuu lenue klaa, we -yo nyume -putuu gbu 'wwoyigbie 'gbu -ni. ¹⁶'In -o -ka siada -mi, o mi Klisu -nu nyaa 'gbu, o 'na nonu zu -ni, o 'pa -Lago fuo, Klisu 'hni o -gu -mumiee 'gbu.

¹⁷Bhla -we nya gbuwobhubhue 'kaa gwedi, we ka nyini. 'In -Lagonyuma -gu we yia gwedita tia. 'In wee gbu 'wobhubhue -ka -amia -gu gwediti, sa we 'ka 'wlulapali -wa'a 'hwnua -Lagobu -yoo -nu nya? ¹⁸-Lagosebhe nee:

«Nyuma tuklu nu 'pupue -ka -yokamani ni, sa we 'ka -mi gbonyuu -lenunya -yo -wa'a 'hwnua -Lagobu -yoo -nu nya?»

¹⁹We 'gbu, sa -Lago 'yibhaa, -wa weee mi 'saa siada, -lu weee lalanyo -o'v 'bhulva o gbagbaweli -gu la, wa zu wa 'de o kwee. 'In wa -tu zozonu lenuda.

5

Pieli zva -Lagonyuma kpasti 'di

¹Nu, -sleen -wa mia aun glaa -Lagonyuma kpasti nya, ma -yla na gbaa gbu. -Ami mi 'ya -Lagonyume kpasu nya. 'In ka Klisu stastee da 'yi. 'In 'hnumnie 'kadu yia 'bhlewua, na -nu mi we glaa. 'Di -we na zva aun nu ni: ²sa 'nooluu zvanayaa 'yliyozunya zva 'noolu 'yliyo, -Lagonyuma -Lago 'nyea aun yoo, a zu 'sa wa 'yliyo, dli -zonu nya, we 'na -zeli -gla -ni, sa -Lago 'yibhaa we, 'sa. A 'na nonu we le 'gwezi -yiytee 'gbu -ni. A nu we le, -guladolue nya, wa zekaltee 'gbu. ³Nyuma -wa 'wlu -Lago palu aun la, a 'na nonu wa 'nyii 'wu -ni. Amiaa gbolenu so -ze -Lagonyuma -yla gbuv 'yililolue. ⁴'In zli bhabhiee 'yliyozunya -Kanyo 'kadu -ka luyi, -can -kloo -we'e 'bhua 'yiligla, a 'ka we 'yi.

Pieli zva -Lagonyuma tolva 'di

⁵Sa -bhlokpade, nyimesia, a ti amiaa 'de 'wu 'kienyi nyuma kpasti 'yu. 'In a 'de weee, a ti amiaa 'de 'wu 'kienyi, -o -ka -mi o 'ka o -libheyii zolubho nu. Nu, -Lagosebhe nee:

«Nyuma -wa ylimania wa 'de, -Lago solva wa -yo 'wu, 'in -wa tia wa 'de 'wu 'kienyi, -Lago nua -maa zozonu 'wlu.»

⁶A ti amiaa 'de 'wu 'kienyi -Lagoo so 'tute zo, 'in 'yli -we o zva, we -ka nyini, o 'ka aun 'ylimani. ⁷A zu amiaa -yokpagbu weee -Lago kwee. Nu, mo zva aun 'yliyo.

⁸Amiaa -gu -tu ladoluda, 'in a zu amiaa 'de 'yliyo! Nu, amiaa tonyume, *'Kuzu, mi 'ce 'pada, hwo -bha -jla 'bhisa, 'wokpikpie nya, 'in -o we 'kaa lii datalie nya. ⁹A 'yiligbe we 'yu gege dluzozve nya. Nu, amiaa 'de -yi

we 'ji, amiaa -Lagobhelia mnenia dudv weee
-gu la, wa mi siada aun 'bhisa.

¹⁰ 'In a -ka sia bhla -sele nya, -Lago -o -
wa 'nani weee -kanyo, -o laa aun, o 'hnumnie
'nia bhloluda -ka, -we 'wlvva 'bhle -Zezu
Klisi 'wv, a 'ka we yibheli. O de yia aun -
yomnasia, mo yia aun 'wotemania, mo yia
aun 'tite 'nyea, mo yia aun 'yligbelia gege.
¹¹ 'Tite -mi o -nu nya -zv weee nya. *-Amen!

'Wobhlolu -fusaweli

¹² 'Sebhe na paa da aun yoo, Silivcen * so
celta we. -Ami 'yliya 'wv -Lagobheli tiklu
yabhlo -wa. Wee 'sebhe -kibhe 'ni na paa
aun yoo, un 'ka aun 'kvayli 'pa, 'un un 'ka aun
-yla gba ni, -Lagoo wlawlalu -zonv ni, a kpa
we la -gli.

¹³ -Lagonyuma mia -seli Babilonugbe†
nokple, -wa -Lago -saa -bha aun 'bhisa, wa
nee, wa -sa aun fv. 'In na 'yu Maluki nee, -
moo -sa 'ya aun fv. ¹⁴ A sisali fv, a gbighleli
zekikale nya.

Amia weee mia Klisi 'wv, 'wototve -dloo
-tv amiaa -nu nya.

* 5:12 Silast. † 5:13 Babilonv: Wlomsv 'tvañni -wa.

'Sēbhēe 'sōnu Pieli 'paa yoo

'Sēbhēe 'sōnu -we Pieli cēla, mu -wa. Pieli mi -Zezuu *'binōnya kugbua lē 'sōo glaa -nyumē yabhlo nya. -Lagonyuma -yla o cēla 'sēbhē nī, o 'ka wa -yla gba nu, wa zu wa 'dē 'yliyō yoyogbuu -slolunya gēgēu. Nu, wa 'na nōnu yoyogbuu -slolunya 'bī -nī.

Fusaweli

¹ -Ami Simō Pieli, -o -wa -Zezu *Klisu lubhonnyo -yo o *tietienyo, -amī cēla da aun 'sēbhē nī 'wō. -Amīaa -Lago -yo Gbuwusanyo -Zezu Klisi mi tiklu, we 'gbu a yia dlizove -zōnu 'yī -amīa 'bhīsa. ² A -yī -Lago -yo -amīaa -Kanyo -Zezuu 'gbu, wa 'nyē aun zōzōnu -yo 'wūtōtōe -dlōo bhabha.

-Lago -amīaa lalee -yo -amīaa -bhasasie

³ -Li -we -a 'kaa -ka, 'in sa -Lago 'yibhaa -a -mī dūdū -gū, -a 'ka 'sa -mī, o ka we -aun 'nyē o 'tite nya. -o laa -aun, 'in -a 'ka o 'dēe 'hnumnie -yo o zōzōnu dlili, -Lago 'gbu -a yia o yibheli. ⁴ Sanēe 'sa -Lago gbaa o 'ka -aun -li -zōnu -yo -li 'kadī 'nyē. -Li -Lago gbaa o 'ka -aun 'nyē, -a 'yīa, mu saa aun 'wēyliylie -yo dūdūgū -lii dlwōnyinyie 'nyīi 'bī. 'In we nyēa aun we se, 'in amīaa dli 'ka -Lago dli 'bhīsa -mī.

⁵ We 'dēe 'gbu, a gu la, a 'ka amīaa dlizove -gū amīaa lēngū -zōnu palī, 'in a 'ka amīaa lēngū -zōnu -gū -Lago yibheliē tiklu palī.

⁶ A gu 'yīa la, a palī -Lago yibheliē -gū amīaa 'dēe kpakpie tiklu, a palī amīaa 'dēe kpakpie tiklu -gū dlitie, 'in dlitie -gū a palī -bha gbuu 'klū -gū zōve, 'in gbuu 'klū -gū zōve -gū a palī -bha -Lago -yōlanēnie. ⁷ Amīaa -Lago -yōlanēnie -gū, a -yo amīaa -Lagobhelia 'yibhali -yibhali, 'in -Lagobhelia 'yibha 'yibhie -gū, a palī -bha nyūmē zēkalie. ⁸ -Kwīkwī -zōnnyā a 'kaa -ka mu nī, a -ka weē -kwīkwī -zōnnyā -mīnī -ka duun, 'in we yīlīmānī amīaa lēngū -gūwōla, -amīaa -Kanyo -Zezu Klisi yibheliē 'wō. ⁹ Nu, -o 'nī -kwīkwīnnyā -mīnī -ka, o 'wō sa 'lōlōnyo o 'o 'yī la 'pūpū, 'in sa -Lago -saa o gbōnyīi 'cūn -yo, o ka we 'wūdlū.

¹⁰ We 'gbu, bheliān, a 'tēmānī amīaa 'dē la 'yīa bhabha, -Lago ka aun la, 'in o yīa aun -bhasa, a kpa we gbu -kli. Nu, a -ka 'sa nūda -mī, a 'na 'ka cī gbōnyūu lōbhīlī. ¹¹ -Amīaa

-Kanyo -yo -amīaa Gbuwusanyo -Zezu Klisi 'hnumnie 'na 'kaa labhu, sanēe 'sa -Lago 'kaa we 'yoo -kālī aun -yīa.

Gbuololue -we -wa gbuzōnu

¹² We 'dēe 'gbu na yīa aun ligbea, weē -li -mīnī 'gbu 'kōmūv. 'In -yī we 'jī nū, a -yī -li -mīnī, 'in -Lago -zōnu wa -slōlua aun, a mī we -yōlanēda. ¹³ 'In, 'in 'yībha tenyū, 'in 'ka amīaa dli glusa, amīa ligbeligbie nya, da 'in -gaa -slō da 'yīlyō na ku -mīnī 'wō. ¹⁴ Nu, 'in -yī we 'jī daylī na bhua weē tītīlīku -mīnī 'wō, sanēe -amīaa -Kanyo -Zezu Klisi -slōlua 'mī we 'klū. ¹⁵ Nu, la na yīa gūa, 'in, 'in -ka tli, na 'bigū, a 'ka gbōnyā -mīnī ligbedā -tū 'kōmūv.

-Wa 'yīa -Zezu Klisi 'yīlīo -yo

¹⁶ Nu, -a 'kaa da -amīaa -Kanyo -Zezu Klisi yīyīgū -yo o 'tītēe gbu gba aun -yīa, we 'nī nīnē wa -dī 'wlukūn wa 'pa, 'mū -a 'nū. Nu, -amīa ka o 'yīlīo -yōyī -amīaa 'dēe 'yīlī nya. ¹⁷ -Amīaa 'yībadī Dīde -Lago 'paa o 'hnumnie -gū, 'in o yīa o 'yīlīmānī. -Lago 'hnumnie 'kadū 'wō o nēe o -yīlāe: «-o mīa da na dūmā -yū -wa, mō 'wō na zūa na 'mūna weē.» ¹⁸ Weē wēlī -we 'bhūa yālī -amīaa 'dē ka we 'nū, da -a -yo o 'sō mīa -mōwlv -gōgō 'wlv.

¹⁹ We 'dēe 'gbu, -amīa zūa -Lago -falipanyā wēlī dli -gū gbuzōnu nya. A -ka wa wēlī yukwī pūlv, gbuzōnu a nūa lē. Weē wēlī 'wlv sa 'nāpē mī -nyūmāda nīkpīsē 'wlv tiklu, 'in zli yī zli, 'in zlōkpa -zēlī 'ka amīaa dli zō lī. ²⁰ A yībheliē we 'jī tīa nū, -Lago -falipanyā wēlī mīa cēlīda * -Lago sēbhē 'wlv, * -Lago -falipanyo yābhlogbōo 'nī mnenī, o 'ka we 'jī gba o 'dē nya. ²¹ Nu, nyūmē yābhlogbōo 'nī cūn -slō -Lago -falī 'pa o 'dēe dūmagbū nya. Nu, Zuzu 'Pūpa sua wa 'bhīe, wēlī -Lago zūa wa 'hēwē, 'in wa gbaa we.

2

Yoyogbuu -slolunya (Zudī 4-13)

¹ Bha bhlasabhla, yoyogbuu -falipanyā ka 'tla *'izlaelinyūmā nyīdī. 'Sa -bhloo 'dē yoyogbuu -slolunya yīa 'tlaa aun nyīdī. Yoyogbūnyā mōnōnyā nyūmē, we slōluenyā suaa. 'In wa 'ka 'dēbhīe Nyūmā -Kanyo, -o zītia wa 'wlv, kwēē -sa. Sanēe 'sa wa yīa wa 'dē lasaa slū. ² Nyūmā -duun yīa wa 'bībhōlua, wa pūnplā -gbūnyā lēnē nya.

Wa 'gbu, wa yia -Lagoo 'yoo -zõnu gla palia. ³Wa 'gwezii dudunanuv 'gbu, yoyogbunya wa yia aun -slolua, 'in wa 'ka aun 'gwezi 'wlusa. 'In wa -kaslv mî lamnazida pepe we 'bi ka 'wugwle. 'In wa lasanyõ 'nî 'y'laa 'jwodã -mî.

⁴Nu, 'anzunya -we nua gbonyuu lë, -Lago 'nî we 'wõtî, õ ka we gbuan, 'in õ yia we *glukaslv 'wv viteli nikpise 'wv. -Mõ õ dia we la tiklu, 'in gbuwobhu yî 'ka nyini. ⁵Nu, -Lago 'nî bhabenyi -nyuma 'wõtî. õ -lvalia zezeguda, 'in 'nyu yia gbonyuu -lenunya weee lasa. -Lagoo titee gbu tiklu mia, 'mv *Nowee gbaa, 'in õ 'debhlogbõ -yõ nyuma gbesõ -Lago puea. ⁶-Lago ka *Sodõmugbe -yõ *Gomõlugbe lasasie -dîlî -kosu nya, gbu yia gbonyuu -lenunya weee yîa, we 'yîsîlõlue -wa. ⁷*Lõtõ -wa nyume tiklu, -õ mia mvtõngbuv lenunya nyidi, 'in -maa lenvgbu sumania õ dîlî, -Lago ka õ pue. ⁸Nu, õõ nyume tiklu -õ mia wa nyidi, wa -sabhebhagbv 'nyuu wa nua lë, õ yia -yõ, 'in õ nua 'kõmuv, mv sumania õ nyume -zõnu dîlî -weii -weii. ⁹Sanë 'sa, Jëjitapë -yia nyuma, -wa nea õ -yõla, laylagbv 'wusa sa, 'in õ yia gbonyuu -lenunya sõ yabhlo lv ladia, 'in õ 'ka wa -kaslv 'wupa gbuwobhu zî. ¹⁰Nu, -wa nua wa 'dëe yicëe dõmagbv lë, 'in wa nyëa -Lagoo wa 'wlulapîe 'wv, 'ma -Lago yia -kaslv 'wupaa yia tia.

Waa yoyogbuv -sloल्या 'teyliyõ, 'in wa yilimania wa 'dë. Wa'a zõ yalu 'jnumnunya 'nvhwe, 'in wa velu -maa. ¹¹'Anzunya ka 'dëe latelõ -yõ 'tîte -zia yoyogbuv -sloल्या 'wv, -mvunya'a dîlî yalu 'jnumnunya gbu 'wlu la, Jëjitapë 'yu, 'in we'e veli wa. ¹²'In waa nyuma -mant velu -lu wa'a 'nua 'wula. Nyume zuzu slolua wa 'yoo da. Wa 'wlv -fliinuma 'nîa 'yilimna, -we we gwalia, wa 'ka we kpa, 'in wa 'ka we 'bhaa gbu -wa. 'Bhaa wa yia wa -fliinuma 'bhisa. ¹³Sanë 'sa wa yia stia, sa wa stiala nyuma tõlva. We nanî wa dudv wa 'ka wa dõmagbv 'nyii lenv zî beblëe. Da wa -yõ aun 'sõ -ka amiaa 'feti -sada -mî, 'in wa nua aun -dawli 'wv. Wa amiaa nyidi -mumie mia, puvnplagbv -yõ zobhalgbv -wa. ¹⁴Nu, nyuma -putuu -budu 'wvdî -lubho wa kaa. Gbonyuu'u -lvêlî wa -gba, nyuma -wa yõlua 'wv 'in wa salia -bha -maa la. 'Gwezi 'yiyie -bhlogbõ wa dîlî nyinia 'wv. We 'gbu -Lagoo më mia wa -gvl! ¹⁵Wa ka 'yloogblv -zõnu -gv 'bhv, 'in

wa yia wa 'dë mñõnu. 'In wa yia Bozõõ 'yu *-Balamuv 'yoo bhli. -Mõõ 'yibha bhaa gbonyuuu 'pëniwëzi. ¹⁶Nu, -Lago ka -Balamv gbu -yia lapali, õ 'nî õ 'nvvhwe zuv 'gbu. -Sokofali 'jwõõ -we'e gbaa, 'in we yia õ -yia nyume weli gba. 'In we yia -Balamv, -õ -wa -Lagõgbuv -falipanyõ, õ gbukpvagbuv lenve 'yilgbeli.

¹⁷Waa yoyogbuv -sloल्या 'wlv sa 'nyuu 'wlukva mna, 'in wa 'wlv yalipõpa -pîpë 'kadv mî 'suda. -Lago ka wa 'bî lazv nikpise -dlugba tîiltlii 'wv. ¹⁸Wa 'dëe 'yilimanî -gbukpvanya wa gbaa, 'in nyuma -wa 'bhva 'lulolu gbonyii lenunya nyidi, 'in wa salia -maa 'yloogblv la, wa yicëe dõmagbunya lenve -yõ wa mvtõngbuv lenve nya. ¹⁹Wa neë -maa -yîa: «Amiaa 'dë -yîa a yia -tua.» -Zugba wa 'dë mî lenvgbu cun saa wa la, we galî nya. Nu, nyume lenvgbu -zilia õ 'jwë la, we gaylo õ -mia.

²⁰Nu, nyuma -wa -ka dudv -gvv puvnplagbv lubhv, -amiaa -Kanyõ -yõ -amiaa Gbuvwsanyõ -Zëzu Klîsu yibheliee 'gbu, 'in -muv 'bigv, wa -ka wa 'dë 'yitide, -muv -ka wa lu, wa 'wobhlolu -kwîkwî nyumania 'yîlî, 'in we zia we tianv. ²¹Wa ka 'yoo tiklu yibheli, 'in -Lagoo tite wa -slolua wa, wa yia we -bligpalî. Nu, wa 'nî yaa wee 'yoo tiklu yibheli, -muv nanî 'yîlî wa -nv nya. ²²-We yîa wa, mv slolua we nu, -we gbuv nine nî gbaa gbuzõnu -wa: «-We gwî gwezea 'mv we lia lv.»

'In «-Bobo -we wa budõa, plaplî we mîlî 'yaa dlîlia.»

3

Lv -Zëzu yia yia

¹Na jijli -talea, 'sëbhëe 'sõnu na paa da aun yoo. We 'dë 'sõ nõkplë, amiaa dîlî na saa glu, amiaa -gvladolue nya, 'in amiaa 'wlukvun lapupalî sõ 'ka -mî tiklu. ²Nu, weli -Lagõgbuv -mõwlv -falipanya gbaa zîlme, amiaa dîlî -tu we -gv. We -yõ Nyuma -Kanyõ -yõ Gbuvwsanyõ tite, tietienya -slolua aun.

³A yibheli we 'jî gbu weee 'yu nu, 'wobhloluylunya 'wv, nyumaa glapalunya yia 'tîlaa, wa 'dëe dõmagbv 'nyii lenve nya. 'In wa 'ka aun gla palî. ⁴'In wa gbæ: «õ neë lv õ yia yia, we 'nî mvv? Gbuzõnu -wa, da õ mia? -Amiaa dîdëe ka tîlî 'bî ka 'wugwle, 'in sa -lî mia dudbv gwedîlîda 'cun, 'sa -bhlokpade we mia!» ⁵'Dëe 'yibadi waa

nyuma dlva gbunya -muni 'wu, nu, -Lago -laa yali la o weli nya, we 'bi ka 'wugwle. 'Nyu lu dudu 'tlaa, 'in 'nyu nya o nva we le. ⁶'In -bhlokpade zezeguda lua, wee 'nyu yea tia -dudu -gu, 'in we yia we lasa. ⁷Wee -Lagoweli -bhlokpade zva bhla -minu yali -yo dudu la, we 'ka gbonyuu -lenonyaa -yogbu 'wobhu bhla -yo wa lasa bhla ylu. Wee bhla -bhloo 'de nya -kosu 'kadu yia wee yali -yo dudu lasaa.

*-Ament!

⁸'In na jijli -talea, -lu -we a 'na 'kaa 'wudlu mu nu: nu, Jejitapee -gbe, 'yli -bhlo 'wlu -zuv 'wlu gbu, 'in zuv 'wlu gbu 'wlu 'yli -bhlo. ⁹Jejitapee 'e kpeke gbu o gbaaa lenve nya, sa nyuma talva pupalia we 'wlukuvun la 'sa. 'In dlitie o kaa amiaa gbegebein. Nu, o 'ni 'yibha nyume yabhlogbo 'bhu la, o 'yibha nyuma weee dlu 'bhiti.

¹⁰Sa 'wienyo tlalia nyume, 'sa Nyumaa -Kanyo yia yia. Wee 'yli nya yali yia labhua -jiji 'kadu nya, 'in -kosu 'ka yali -li -sie. 'In dudu -yo we -gu -lu weee 'ka labhu. ¹¹Nu, la wee -li weee -muni yia 'bhva saa 'gbu, -we a 'kaa lenu, a 'nu we 'wbla 'nanuv! Amiaa nonobhu -mi -mowluda, 'in a ne -Lago -yola. ¹²A wu -Lago yiyiyli, 'in a gu la so weee lu, 'in wee 'yli 'ka nyini dayli. Wee 'yli nya -kosu yia yali lasaa, 'in yali -li weee 'ka nyano -kosuu slo kwee. ¹³'In -Lago nee: yali lolu -yo dudu -lolu -we -gu tuklummie mia, 'mu o yia wlaa, 'in 'mu -amia mia wuda.

¹⁴Na jijli -talea, -we ka gbu -wa, a -ka 'yli -muni wuda -mi, a gu la, a 'ka -mowlu, gbonyuu 'na -muni ain kweyli -ni -Lago 'yu, 'in 'wototve -dlao 'ka a -yo o 'so nyidu -mi. ¹⁵A zu we 'wlukuvun nu, -amiaa -Kanyo dlitie -wa -amiaa puepue. 'Mu -amiaa bheli -zovu *Polo celta ain 'wu, gbu yilo -Lago 'nyea o, we nya. ¹⁶'Mu o celta o 'sebbe weee 'wu, da o gbaa wee gbu -minu daa. -Mo we nukple weli talvaa 'wolanve 'te. Titinanya -wa 'nia -Lago -yi 'nanuv, -maa kamania wee welu 'ji 'wu. Sa wa nva -Lagoweli, datolva 'sa. Sa nee 'sa wa saa wa 'de la.

¹⁷'In amia, na jijli -talea, -sleen a -yi gbunya -muni 'gbu, a zu amiaa 'de 'yliy, nyuma 'nyii palia -Lago -bligv, wa yi ain mnovu. 'In a 'ka 'yiligbeda -tu gege amiaa dluzoze 'wu. ¹⁸'In a -tu 'yilimanda -amiaa -Kanyo -yo -amiaa Gbuwusanyo -Zezu Klisu 'nanu -yo o yibhelie 'wu. O 'hnu mni desleen -yo 'yli weee nya!

Tia -sebhε Zaan 'paa yoo

*Zaan -o cεlia -Zezuu -gugbu, mε -bhlokpade cεlia 'sebhε nu. -Lagonyuma -yla o cεlia 'sebhε mia da o 'ka wa -yla gba nu, wa zu wa 'dε 'yliyoyoyogbuu -slolunyaa gbεgbεin. -We ka gbu -wa, -maa 'yibha -maa 'ka wa -dawli 'wuvu. o nεε nu, -Lagonyuma -ka zεkikaluda -mi, 'in wa -ka -Lagoo tite 'nuηwe zuda -mi, wa mneni wa 'ka we 'jyibheli nu, wa mi -Lagoo 'yua nya.

Wεli -we nyεa nyume 'yliyogagie

¹Wεli -we nyεa nyume 'yliyogagie, we -gugbu -a cεlia aun 'wu. Nu, da -Lago 'nia -slε -lu weee lala, we mi la. Wee Wεli mia da ni, -a ka we 'nu, -a ka we -yoyi -amīaa 'yli 'so nya. -A ka we yla, 'in -amīaa so yia we kwεzi. ²Nu, wee 'yliyogagie 'wlvā 'bhle, -a ka we -yoyi. We gbodayunya -a -mia. 'Yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, -we -yε -amīaa Dide -Lago 'so mia, -mε ka we -aun 'klvslolu. Wee 'yliyogagiee gbu -a gbaa aun -yla. ³Nu, -we -a 'yia -yε, -we -a 'nva, we gbu -a gbaa aun -yla, a -yε -aun 'so 'ka dli -bhlo -ka. We -ka 'sa -mi ni, -a 'dε weee 'ka dli -bhlo -ka, -a -yε Dide -Lago -yε o 'Yu -Zezu *Klisti 'so. ⁴Nu, 'mυ -a cεlia aun 'wu, 'in -amīaa 'muna 'ka gba.

-A nε zli 'klv

⁵Gbu -we -a 'nva -Zezu Klisti ηwεε, 'in -a mia aun -yla gbada, mυ mia da: -Lago mi zli nya, 'in nikipise 'ni o 'wu -mi -gba. ⁶-A -ka gba nu, -a -yε -Lago 'so ka dli -bhlo, -zugba -a nε nikipise 'wu, yo -a kaa, 'in gbuzonu 'ni -amīaa lεnvgbu 'wu -mi. ⁷Nu, -Lago mi zli 'klvu 'gbu, -a -ka zli 'klv nε, -zugba -a -yε -amīaa -lima 'so ka dli -bhlo, 'in o 'Yu -Zezuu 'pion wlvā -aun -yε -amīaa gbunyuu weee gbεgbεin.

⁸-A -ka gba nu, -a'a nu gbunyuu lε, -amīaa 'dε -a nva -dawli 'wu, 'in gbuzonu 'ni -aun 'wu -mi. ⁹-Lago mi tkli, 'in -we o -ka gba, 'mυ o nva lε. We 'dεε 'gbu -a -ka -amīaa gbunyii o -yla gba, 'in o tia -amīaa gbunyii 'wu. 'In o wlvā -aun -yε, -we weee 'nia tkli -mi, we gbεgbεin. ¹⁰-A -ka gba nu, -a 'ni gbunyuu lεnu, yokanyε -a -zεlia o, 'in o wεli 'ni -aun 'wu -mi.

* 2:10 We 'ji yabhlo ni: -we 'kaa o bheli labhli, we 'ni o 'wu -mi. We 'jii 'sonu ni: -we 'kaa o labhli, we 'ni we 'wu -mi.

2

¹Na 'yilaasli, a yi gbunyuu lεnu 'gbu na cεlia aun 'sebhε ni 'wu. Nu, we -ka nu, nyume yabhlo ka gbunyuu lεnu ni, -a ka 'wuplalunyo Dide 'yu, mε -wa -Zezu Klisti, nyume tkli. ²Omε mia, o ka o 'dε wla -amīaa 'slaka nya -Lago 'ka -amīaa gbunyii 'wuti. We 'ni -amīa -bhlogbεεε gbunyii o 'ka 'wuti, nu, dεdεgυ -nyuma weee gbunyii o 'kaa 'wuti.

-A -kalι -amīaa bheliaa zε

³-A -ka -Lagoo tite 'nuηwe zuda -mi, -a mi we -gυ nu, -a -yi o. ⁴Nyume -o -ka gba nu, o -yi -Lago, 'in -zugba o'ε o tite 'nuηwe, yokanyε -mεε -mia, 'in gbuzonu 'ni -mεε 'wu -mi. ⁵We 'ni -mυvu ni, -o -ka o wεli 'nuηwe zu, -Lagoo zεε 'dεbhie -mεε -kala we 'ka gba. Sa -a 'kaa we 'jyibheli nu, -a mi -Lago 'wu, mυ nu: ⁶nyume -o -ka gba o mi -Lago 'wu, sa -Zezu nεa, o nε 'sa.

⁷Na bhelia -zεnu, -we in cεlia aun 'wu, we 'ni tite lolu, nu, tite sva -wa, 'in we -yε aun 'so mi we gwedilida. Wee tite sva mia, wεli -we a 'nva, mυ -wa. ⁸We mi 'sa 'bhie, tite lolu in cεlia aun 'wu. Sa wee tite mia gbuzonu nya -Zezu -yε aun 'wu, wa mneni wa 'ka we -yoyi. Nu, nikipise mi mnuda, 'in zlu 'zayli mi lida pepe.

⁹-o -ka gba nu, o mi zli 'klv nεda, -zugba o nyε o bheli 'wu, εε nyume mia, o mi -slε nikipise 'wu. ¹⁰-o -ka o bheli zekali, o mi zli 'wu. -We 'kaa o labhli, we 'ni o 'wu -mi.* ¹¹Nyume -o nyεa o bheli 'wu, o mi nikipise 'wu. Nikipise 'wu o nεa. Mε o mia mnuda, o 'ni -bha da -yi, nikipise ka o 'lεlv 'gbu.

A 'na zlv dεdεgυlu dli -gυ -ni

¹²Na 'yilaasli, -we ka 'gbu na cεlia aun 'wu, mυ -wa nu, -Lago ka amīaa gbunyii 'wuti -Zezuu 'gbu. ¹³Na didea, -we ka 'gbu na cεlia aun 'wu, mυ -wa nu, -o mi bhaa -bha da -lu 'kaa gwedi, a -yi o. Nyimesia, -we ka 'gbu na cεlia aun 'wu, mυ -wa nu, a ka gbunyuuu dide lu. ¹⁴Na 'yilaasli, a -yi Didee 'gbu, na cεlia aun 'wu. Didea, -o mia we gwedida, a -yi o, we 'gbu na cεlia aun 'wu. Nyimesia, a 'te la, -Lagoweli mi aun 'wu, a ka gbunyuuu dide lu, we 'gbu na cεlia aun 'wu.

¹⁵A 'na -kalι dεdεgυ zε -ni. A 'na -kalι dεdεgυlu yabhlogbεεε zε -ni. Nyume -o -ka dεdεgυluu zekali, o 'ni Dide -Lagoo zekali.

¹⁶ -Lu weee mia dudɔgbu, mu ni: nyumeɛ dliwɔnyinili 'nyii klaa, nyuma -wa yia -lu -yo, 'in we 'tu bhaa wa klaa, we -yo nyuma -wa yilimania wa 'de wa 'ɲnumntee 'gbu. Wee -li mia de, we'e 'bhv Dide -Lagoo -gbɛ, dudɔgbu we bhua. ¹⁷ A yibheli we 'ji nu, dudɔ mi 'plida, we -yo nyumaa dliwɔnyinili. Nu, nyume -ɔ nva -Lagoo dumagbu le, ɔ 'yliyogagie 'ni bhloluda -ka.

Klisu tɔnyume

¹⁸ Na 'yilaasli, dudɔv bhia bhla ka cɔpa. A ka 'nu nu, Klisu tɔnyume mi yida. 'In -sleen, Klisu tɔnyumaa -zlo ka yi, we 'deɛ 'gbu, -a -yi we 'ji nu, dudɔv bhia bhla ka cɔpa. ¹⁹ Waa nyuma mia, -aun glaa wa 'bhva. Nu, wa 'ni -amtaa lɔnyuma nya -mi. We -ka yaa nu, -amtaa lɔnyuma wa -mi, -zugba wa ka -aun glaa -tv. Wa jlajle slolua sa 'vayi nu, wa 'yabhlogoo 'ni -amtaa lɔnyume nya -mi.

²⁰ -Mumv -ka amtaa, -Zezu Klisi ka aun Zuzu 'Pupa 'nye. We 'deɛ 'gbu a 'de weee -yi gbuzɔnv. ²¹ We 'ni nu, a 'ni gbuzɔnv -yii 'gbu, in yi aun 'wucel. Nu, a -yi gbuzɔnv, 'in a -yi we 'ji nu, gbuzɔnv 'v gwali yoo 'gbu na ceta aun 'wv.

²² Nyoo -wa yokanyoo? Nyume -ɔ gbaa nu, -Zezu 'ni *-Lagoo -Bhasanyo nya -mi, mɔ -wa yokanyo, mɔ -wa Klisu tɔnyume. 'In ɔ 'ni Dide -Lago -yo ɔ 'Yuu gbu -yɔɲwnu.

²³ Nyoo nyoo 'ni ɔ 'Yu -Zezuu gbu -yɔɲwnu, Dide -Lagoo gbu ɔ 'ni 'yaa -yɔɲwnu. -ɔ -ka ɔ 'Yuu gbu -yɔɲwnu, Dide -Lagoo gbu ɔ ɲwnu 'yaa -yo. ²⁴ We 'deɛ 'gbu, weli -we a 'nva we gwedida, we -tv aun dli zo. We -ka 'sa -mi, 'in a tua -Lago -yo ɔ 'Yu 'so 'wv. ²⁵ -We ka weli -Zezu wlaa, mu -wa nu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda -ka, 'mu ɔ yia -aun 'nye.

²⁶ -Wa 'yibhaa wa 'ka aun -dawli 'wɔnv, wa 'gbu in yia aun gbu ni 'wucel. ²⁷ Amia mia, -Zezu Klisi ka aun Zuzu 'Pupa 'nye, 'in we -dili aun 'wɔla. -Sleen, a 'ni gbvslolunyyaa gbu -ka. Nu, ɔ Zuzu slolua aun gbu weee, 'in gbu ɔ slolua aun, we mi gbuzɔnv nya, we 'ni yo. We 'deɛ 'gbu, a -tv Klisi 'wv, sa ɔ Zuzu -slolua we aun 'bhisa.

²⁸ Cun, na 'yilaasli, a -tv Klisi 'wv, 'in zli ɔ -ka yi ni, -amtaa dli 'ka 'wɔte, -muv yi 'wlv nu, zv 'bha -aun ɔ 'yu -muv zli.

-Lagoo 'yua

²⁹ A -yi we 'ji nu, Klisi mi tiklu, we 'deɛ 'gbu a mneni a 'ka 'ya we 'jijibheli nu,

nyume -ɔ nva gbu tiklu le, ɔ mi -Lagoo 'yu nya.

3

¹ A yla, Dide -Lago 'ni -amtaa zekali -se! ɔ ka 'debbie -aun la ɔ 'yua. Nu, gbuzɔnv -wa, ɔ 'yua -a -mia. -We ka 'gbu dudɔgbu -nyuma 'nia -aun -yi -Lagoo 'yua nya, mu -wa nu, wa 'ni -Lagoo 'de -yi. ² Na bhelia -zɔnv -wa ka ze in -kali, -sleen, -a mi -Lagoo 'yua nya, 'in -we -a 'kaa -ze, we mi zizeda. -A -yi we 'ji nu, Klisi -ka yi ni, sa ɔ mia, 'sa -a yia -mia, -we ka gbu -wa, -yo -a yia ɔ 'yia sa -gwu. ³ Nyume -ɔ ka dli 'te 'saa Klisi -gv 'wv, sa Klisi mia -mɔwɔluda, 'sa ɔ yia -mɔwɔluda -tua.

⁴ Nyume -ɔ nva gbonyuu le, -Lago -yo -moo -solva 'wv. Nu, gbonyuuu lenve mia, -Lagoo -yɔwɔsolve -wa. ⁵ Nu, a -yi we 'ji nu, -Zezu Klisi ka yi ɔ 'ka nyumaa gbonyuu lamumni, 'in gbonyuu 'ni ɔ 'wv -mi. ⁶ Nyume -ɔ -ka -Zezu 'wv -mi, ɔ 'ɔ -tv gbonyuu lenuda. -ɔ tua gbonyuu lenuda, -moo 'ni ɔ 'yi, -moo 'ni ɔ -yi.

⁷ Na 'yilaasli, nyume 'na nɔnv aun -dawli 'wv -ni. Nyume -ɔ nva gbu tiklu le, sa -Zezu mia tiklu, 'sa ɔ mia tiklu. ⁸ Nyume -ɔ nva gbonyuu le, ɔ mi *Kuzuu -nv nya. -We ka gbu -wa, we 'ka we gwedida 'bhv, 'Kuzu mi gbonyuu lenuda. Nu, -we ka 'gbu -Lagoo 'Yu yia yi, mu -wa nu, ɔ 'ka 'Kuzuu lenvgbv lasa.

⁹ -Wa weee mia -Lagoo 'yua nya, wa'a -tv -sleen gbonyuu lenuda, -we ka gbu -wa, -Lagoo 'yliyogagie mi wa 'wv. Wa mi -Lagoo 'yua nyaa 'gbu, wa 'ni mneni wa 'ka gbonyuu lenuda -tv. ¹⁰ Sa wa sisalia -Lagoo 'yua -yo 'Kuzuu 'yua 'wv, mu ni: nyuma -wa'a nva gbu tiklu le, 'in nyuma -wa 'nia wa bhelia zekali, waa nyuma mia, wa 'ni -Lagoo 'yua nya -mi.

-A kikal ze

¹¹ Cun, weli a 'nva we gwedida, mu ni: -a kikal ze. ¹² -A 'na -mi -ni *Kaen 'bhisa -ni, -ɔ mia gbonyuuu didee -nv nya, 'in ɔ yia ɔ bheli 'bha. -We ka 'gbu ɔ yia -moo 'bha, mu -wa nu, ɔ lenvgbv -nyu 'yili, -zugba ɔ bheli nva gbu tiklu le.

¹³ Bheliann, dudɔgbu -nyuma -ka aun 'wɔnyeda -mi, we 'na sobhali aun ɲwegaga -ni. ¹⁴ -Amia, -a kikal zee 'gbu, -a -yi we 'ji nu, -a ka yaa tli, 'in -a yia 'yliyogagie 'wɔplli. -Wa'a kikal ze, tilitle 'wv -maa tua. ¹⁵ Nyume -ɔ nyaa ɔ bheli 'wv, nyumebhanyo ɔ -mia, 'in a -yi we 'ji nu, 'yliyogagie -we 'nia bhloluda

-ka, we 'ni nyumbhanyo yabhlogboo 'wu -mi. ¹⁶Sa -a 'kaa nyumaa zekali, -a ka -sleen we yibheli. -Zezu Klisi ka o 'yliyogagie wla -amtaa 'gbu. We 'dee 'gbu, -a wla -amtaa 'yliyogagie -amtaa bheliaa 'gbu. ¹⁷We -ka 'sa -mi, nyume 'ka 'ylile -ka, 'in o bheli 'ka gbu 'yi, 'in o 'ka -moo -yo nukple 'wukla, wa 'ni mneni wa 'ka gba nu, -Lagoo zekalie mi o nyume 'wu. ¹⁸Ylaasli, a 'na kukali ze nywee la -yo gbagbawelu 'dekpa 'wu -ni. A kukali ze gbuzonu sa amtaa lenugbu 'wu. ¹⁹Wee gbu ni 'wu, -a -yi we 'ji nu, -a mi gbuzonbu 'yoo -gu, 'in -amtaa dli pia la -Lago 'yu. ²⁰We -ka nu, -amtaa dli ka -aun gbu dli, -a -yi we 'ji nu, -Lago 'yili o -zi -amtaa dli, 'in o -yi gbu weee.

²¹Nu, na bhelia -zonu, -amtaa dli 'ni -aun gbu dli ni, 'in -a yia -Lago 'yu kalo nya, ²²'in -we weee -a -ka o -zlali, 'nye o nyea we -aun. -We ka gbu -wa, o titenya -a zua 'nujwe, 'in -a nya o dudunanoo gbu le. ²³O tite nu: -a zu o 'Yu -Zezu Klisi dli -gu, 'in -a kukali ze, sa Klisi gbaa, we solo. ²⁴O -ka -Lagoo titenya 'nujwe zu, o mi -Lago 'wu, 'in -Lago mi o 'wu. Nu, -Lago ka -aun o Zuzu 'nye, we 'dee 'gbu -a -yi we 'ji nu, o mi -aun 'wu.

4

A sisali -Lagoo Zuzu -yo yoyo -zuzu 'wu ¹Na bhelia -zonu, -wa -ka gba nu, wa ka -Lagoo Zuzu 'wu, -a 'na zulu wa 'de weee dli -gu -ni. Yoyogbu -falpanya duun mneni da weee la. We 'dee 'gbu a yla wa 'de weee la, 'in -wa -ka -Lagoo Zuzu 'wu -ka, a 'ka we 'jiyibheli. ²Sa a 'kaa -Lagoo Zuzu yibheli, mu nu: -wa weee gbaa nu, -Zezu Klisi ka yice 'wu yili, wa ka -Lagoo Zuzu 'wu. ³-Wa wee'e gba 'saa, wa 'ni -Lagoo Zuzu 'wu -ka. Zuzu -we mia wa 'wu, Klisi tonyumee -nu -wa. A ka 'nu nu, yia we yia, 'in -sleen, we mi dudu -gu.

⁴Cun, amia na 'yilaasli, a mi -Lagoo -nu nya. A ka yoyogbu -falpanya lu. -We ka gbu -wa, Zuzu -o mia aun 'wu, o -zi -we pia dudu -nyuma 'wulaa -nu. ⁵Wamia mi dudu -nyuma nya, 'in wa gbaa dudu -nyumaa gbugba solo. We 'dee 'gbu dudu -nyuma pulua wa yukwli. ⁶Nu, -amia mia, -a mi -Lagoo -nu nya. Nyume -o -yia -Lago, mo pulua -aun yukwli. 'In -momo 'mia -Lagoo -nu nya -mi, -moo salia -aun yukwli -gula. Wee gbu ni -gu -a sisalia gbuzonu -Zuzu -yo yoyo -zuzu 'wu.

-Lago mi zekalie nya

⁷Na bhelia -zonu, -a kukali ze, -we ka gbu -wa, zekalie mia, -Lagoo -gbe we bhua. -Wa weee -ka zekalidli -ka, -Lagoo 'yua wa -mia, 'in wa -yi -Lago. ⁸-Wa 'ni zekalidli -ka, wa 'ni -Lago -yi, -we ka gbu -wa, -Lago mi zekalie nya. ⁹Sa -Lago -slolua -aun nu, o -kalt -amtaa ze, mu nu: o ka o 'Yu yabhlogboo tie dudu -gu -a 'ka 'yliyogagie 'yi -moo gbegebu.

¹⁰Zekalie mia, we 'ni nu, -amia -kalt -Lagoo ze. Nu, -Lago -kalt -amtaa ze, 'in o yia o 'Yu tie, -moo 'ka -moo 'de wla 'slaka nya, ¹¹'in -Lago 'ka -amtaa gbunyii 'wuti.

¹¹Na bhelia -zonu, -Lago -ka 'sa -amtaa zekali ni, we mi nu, -a kukali ze. ¹²Nu, nyume yabhlogboo 'ni -slo -Lago 'yi. -A -ka zekikali, -zugba -Lago mi -aun 'wu, 'in o zekalie ka gba -aun 'wu. ¹³Sa -a yibhelia we 'ji nu, -a mi -Lago 'wu, 'in -Lago mi -aun 'wu, mu nu: o ka -aun o Zuzu 'nye. ¹⁴'In -a ka -Lagoo 'Yu 'yi. Dide -Lago ka o 'Yu tie -moo 'ka dudu -nyuma gbu 'wusa. Nu, -amia ka we da 'yi, 'in we gbudayiweli -a mia da gbada. ¹⁵Nyume -ka gba nu, -Zezu mi -Lagoo 'Yu nya, -Lago mi -moo 'wu, 'in -moo mi -Lago 'wu. ¹⁶'In sa -Lago -kalt -amtaa ze, -a -yi -moo, 'in -amtaa dli mi we -gu. -Lago mi zekalie nya. -o -ka zekalidli -ka, o mi -Lago 'wu, 'in -Lago mi o 'wu. ¹⁷-We slolua nu, -Lagoo zekalie ka gba -aun 'wu, mu nu: -Lagoo gbuwobhu zli, dli -a yia 'tmania o 'yu, -we ka gbu -wa, sa -Zezuu Klisi mia, 'sa -amia mia dudu ni -gu. ¹⁸Nyume -ka zekalidli -ka, o'o nu nyano. Nu, zekalidli -we gbaa, mu vua nyanodli. Nyume -ka nyanodli -ka, we 'wlu sa nu, -Lago dli o gbu. We -ka 'sa -mi, -o nua nyano, -moo zekalie 'ni gba.

¹⁹-Amia mia, -a ka zekalidli. -We ka gbu -wa, -Lago -kalt -amtaa ze tia. ²⁰Nyume -ka gba nu, o -kalt -Lagoo ze, 'in o -ka o bheli 'wonye, yokanyo -moo -mia. Gbuzonu -wa, nyume 'ni o bheli -o o yia -yoo zekali, o 'ni mneni o 'ka -Lago -o o'ka 'yia -yoo zekali. ²¹Nu, tite -we -Lago 'nyea -aun, mu nu: nyume -o -ka -Lagoo zekali, we mi nu, o -kalt o bheli ze.

5

A zu -Lagoo 'Yu dli -gu

¹-Wa weee zua dli nu, -Zezu mi -Lagoo -Bhasanyo nya, -Lagoo 'yua wa -mia. 'In -wa

-kaha didee zε, wa -kalı 'ya ɔ 'yuaa zε. ²-A -ka -Lagoo zekalı, 'ın -a -ka ɔ titenya 'nuɲwe zɔ nu, -bha -a yibhelia we 'ji nu, -a -kalı ɔ 'yuaa zε. ³Nu, sa wa kaha -Lagoo zε, mu nu: ɔ titenya wa zua 'nuɲwe. 'In ɔ titenya 'ni 'te -aun -yla, -we ka gbu -wa, ⁴-wa weee mia -Lagoo 'yua nya, wa ka dɔdɔ lu. Sa -a mneni -a 'ka dɔdɔ lua? Nu, -amıaa dlızɔzve nya -a mneni -a 'ka dɔdɔ lu. ⁵Nyoo mneni ɔ 'ka dɔdɔ lu, we 'ni -ɔ zua dlı nu, -Zezu mı -Lagoo 'Yu nya 'wubhua?

⁶-Zezu Klisu mia, mɔ -yɔ 'nyu -yɔ 'pɔn 'so yia.* We 'ni 'nyu -bhlogbɔɔ nya ɔ yi. 'Nyu -yɔ 'pɔn nya ɔ yia. Nu, Zuzu -ɔ -wa gbuzɔnɔ, ɔ mı we gbɔdayınyɔ nya. ⁷Gbɔdayınyı ta mı -bha: ⁸-Lagoo Zuzu klaa, 'nyu klaa, we -yɔ 'pɔn. 'In we 'de ta ka weli -bhlo. ⁹Nyuma -ka gbɔɔ da 'yi, wa -ka we gba, 'ın -a laa we gbuzɔnɔ. -Lagoo -ka gbɔdayınyɔ nya -mı, ɔ weli 'yli we -zi -mɔɔ. Gbu -we ka da -Lagoo 'yia, mu nu: ɔ 'Yuu gbɔdayınyɔ ɔ -mıa. ¹⁰Wee gbu mia da, -ɔ zua -Lagoo 'Yu dlı -gɔ, we mı ɔ dlı zɔ. Nu, -ɔ'ɔ zua -Lagoo dlı -gɔ, mɔ zelia ɔ yokanyɔ, -we ka gbu -wa, -we ɔ gbaa ɔ 'Yuu -gugbu nya, -mɔɔ 'ni we gbuzɔnɔ la. ¹¹-Lagoo gbɔdayıweli nu: ɔ ka -aun 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka 'nyε, 'ın ɔ Yu -wa wee 'yliyɔgagiee 'bhɔluda. ¹²-ɔ -ka -Lagoo 'Yu 'wu -ka, wee 'yliyɔgagie mı ɔ -nɔ nya, -ɔ 'ni ɔ 'Yu 'wu -ka, we 'ni ɔ -nɔ nya -mı.

'Yliyɔgagie -we 'nia -bhloluda -ka

¹³Nu, -we ka 'gbu ın yia aun 'sebhe ni 'wɔceli, mu -wa nu, a 'ka we 'jiyibheli nu, 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka, mu -wa amıaa -nɔ, amıa, -wa zua -Lagoo 'Yu dlı -gɔ. ¹⁴-We ka 'gbu -a temania dlı -Lagoo 'yu, mu nu: -a -ka -Lagoo -lu -zlalı ɔ dlı da, 'ın ɔ pulba -aun yukwli. ¹⁵-A -yi we 'ji nu, -a -ka ɔ -lu -zlalı, yukwli ɔ pulba -aun 'gbu, -a yibheli we 'ji nu, -luo -lu -a yia ɔ -zlalıa, 'yia -a yia we.

¹⁶Gbonyuu -we'e kwaa nyıme tlıtlıe 'wu, -ɔ -ka ɔ bheli 'yi we lenɔda, -mɔɔ bhuhhoe -Lagoo -mɔɔ bhelii 'gbu, 'ın -Lagoo yia ɔ bheli 'yliyɔgagie 'nyεa. 'Sa we mia -wa ka gbonyuu'u kwaa wa tlıtlıe 'wɔɔ daa. Nu, gbonyuu -we kwaa nyıme tlıtlıe 'wu, -mɔɔ mı. -Wa nva gbu -mını le, ın 'ni -gba nu, a bhuhhoe -Lagoo -maa 'gbu. ¹⁷Gbu weee -we

'nia tiklu -mı, gbonyuu -wa. Nu, gbonyuu -we'e kwaa nyıme tlıtlıe 'wu, -mɔɔ mı.

¹⁸-A -yi we 'ji nu, -wa weee mia -Lagoo 'yua nya, wa'a -tu gbonyuu lenɔda, -we ka gbu -wa, -Lagoo 'Yuu debhie zua wa 'yliyɔ, 'ın gbonyuuu dide 'na 'ka wa 'yu.

¹⁹-A -yi we 'ji nu, -a mı -Lagoo -nɔ nya, 'ın dɔdɔ weee mı gbonyuuu didee 'tite kwεε.

²⁰-A -yi we 'ji nu, -Lagoo 'Yu ka dɔdɔ -gɔ yi. ɔ ka -aun gbuılo 'nyε, -a 'ka -Lagoo 'zayli yibheli. -A mı -Lagoo 'zayli 'wu, ɔ 'Yu -Zezu Klisu gbεgbεun. Mɔ -wa -Lagoo 'zayli, 'ın mɔ -wa 'yliyɔgagie -we 'nia bhloluda -ka.

²¹'Ylaaslı, a zı amıaa 'de 'yliyɔ yoyolagoo gbεgbεun.

* 5:6 Wee 'nyu mta, we lu Zaan batizea ɔ. 'In we 'pɔn mia, we jitea ɔ tlıtlıe bhla, mu -wa.

¹Sebhēe 'sōnu Zaan 'paa yoo

'Sebhēe 'sōnu *Zaan cēlia, m̄v -wa. Zaan nēē wee 'sebhēe 'w̄u nu, we nan̄i 'ȳli -Lagōnyūmaa -n̄v n̄ya wa 'ka zekikali.

F̄v̄sawēli

¹-Am̄i -Lagōnyūmē kpasa, ama 'ḡwnō -ō -Lagō -saa -bha, ō -yō ō 'yua 'sō, 'in am̄iaa ka zē in -kalia gbuzōnu sa, am̄iaa na cēlia 'w̄u. We 'n̄i na 'dēbhlogbōō -kali am̄iaa zē. Nu, -wa weee -yia gbuzōnu, wa -kali 'ya am̄iaa zē. ²-We ka gb̄v -wa, gbuzōnu -d̄li -aun 'w̄ula, 'in 'w̄u we yia -aun -tua 'ȳli weee -n̄v n̄ya.

³Nu, Dide -Lagō -yō ō 'Yu -Zēzu *Kl̄isi ḡwna -aun 'nyu la, wa 'ȳli -aun nyazi, 'in wa 'nyē -aun 'w̄ōt̄ōt̄ōe -dl̄ōō. Wa nu we lē gbuzōnu sa, zekalidli n̄ya.

Gbuzōnu -yō zekalidli

⁴In 'yia nu, am̄iaa 'yua t̄ōlva m̄i gbuzōnu 'yloogbl̄v n̄ōda, sa Dide -Lagō gbaa -aun -yia, we sol̄v, -m̄v̄v ka 'm̄i 'm̄ōna 'w̄ula bhabha. ⁵-Slēn, 'ḡwnō -zōnuma, -we a 'kaa lēn̄v, m̄v nu: -a kikali zē. We 'n̄i tite lolu in celi aun 'w̄u, nu, -we -a 'n̄va we gwed̄ida, m̄v -wa. ⁶Zekalie mia, m̄v -wa -Lagōō titenyaa 'n̄vḡwez̄ōv̄e. 'In tite -we a 'n̄va we gwed̄ida, m̄v -wa nu, a kikali zē.

A z̄v am̄iaa 'dē 'ȳliyō yociaan gbēgbēv̄n

⁷Nu, -dawlician duun ka d̄v̄d̄v̄ weee -ḡōlam̄neni. Sa -Zēzu Kl̄isi -zēa nyūmē, 'in ō yia d̄v̄d̄v̄ -ḡv̄ yi, wa'a la we gbuzōnu. Nu, 'sas̄v̄kpa -nyūmē mia, -dawlikanyō -yō Kl̄isi t̄onyūmē ō -mia. ⁸A z̄v am̄iaa 'dē 'ȳliyō, -we ka 'gb̄v a yia lubho n̄i nu, a yi we m̄n̄ōn̄v, a 'ka we -t̄n̄v̄v weee 'ȳi. ⁹Nyūmē -ō'ō -tua Kl̄isi -sloluwēli -ḡv̄, 'in ō pal̄ia we -ḡv̄, -m̄ōō 'n̄i -Lagō 'w̄u -ka. -ō tua Kl̄isi -sloluwēli -ḡv̄, -m̄ōō kaa Dide -Lagō -yō ō 'Yu 'sō 'w̄u. ¹⁰Nu, nyūmē -ka am̄iaa -gbē gb̄v -slolua yi, we -yō Kl̄isi -n̄v 'n̄i -bh̄lō -m̄i n̄i, a 'na 'nyē -n̄i ō kpe -n̄i. A 'na -salt̄ ō f̄v̄ -n̄i. ¹¹A -ka ō f̄v̄ -sa n̄i, gb̄v̄nyūu ō n̄va lē, we l̄v̄ a b̄hl̄ilia.

Wēlipap̄ie

¹²In 'yibha in 'ka gb̄v duun gba. In 'nia we 'sebhēe 'w̄ocēlia yi. Nu, -we na dl̄i mia -ḡv̄ n̄i, m̄v -wa nu, in m̄n̄i -m̄ō am̄iaa -gbē, 'in -a 'ka we 'kl̄v gb̄v̄gb̄ali, 'in -am̄iaa 'm̄ōna 'ka gba.

¹³Nu, am̄iaa bh̄ōlō -ō -Lagō -saa -bha, ō 'yua nēē nu, wa -sa aun f̄v̄.

'Sebhεε tanu Zaan 'paa yoo

'Sebhεε tanu *Zaan cεlia, mu -wa. ɔ 'tale Gayusi ɔ 'paa wee 'sebhε yoo. Nu, Gayusi mi bha -Lagonyumaa 'yugaluno yabhlo nya. ɔ 'dizovzee 'gbu Zaan yia ɔ 'wuceli. Diotlefu mi Gayusi *leglizu nukpla -nyume yabhlo nya, 'in ɔ'ɔ zu Gayusi 'nurjwe. -We Gayusi 'kaa lenu, 'mu Zaan cεlia ɔ 'wu, 'in ɔ nεε 'ya nu, Diotlefu bhli Gayusi 'nurjwezovze.

Fusaweli

¹-Ami, -Lagonyumε kpasaa, -mi Gayusi, - ɔ -wa na bheli -zɔnu, 'in -ɔ ka zε in -kali gbuzɔnu sa, -ami cεlia -mi 'wu.

² Na bheli -zɔnu, in 'yibha nu, -in -ka 'kuayli gbu weee 'wu. In -yi we 'ji nu, we nanu 'yli -na zuzu -nu nya, nu, we -mi 'ya 'sa -na kuu -nu nya. ³Bhelia tɔlva yia -amuaa -gbe, wa gbaa nu, gbuzɔnu mi -mi 'wu, 'in -in mi gbuzɔnu 'yloogblu nɔda, -muv ka 'mi 'muna 'wola bhabha. ⁴In -ka 'nu nu, na 'yua mi gbuzɔnu 'yloogblu nɔda, 'muna -muv laa 'mi 'wu, we -zi gbu weee.

Gayusi -saa ɔ bhelia 'wu

⁵ Na bheli -zɔnu, -mi saa -na bhelia 'wu, 'in 'lakpa -bhelia -wa mia wa glaa, 'in -na saa wa 'wu. -In -ka 'sa nuda -mi, we mi tklu -Lago 'yu. ⁶Sa -in -kalia wa zε, -maa ka -seli we gba -Lagonyuma 'yu. -Maa -ka 'lakpa 'wu mnia yi, sa -in 'kaa -maa -yɔbe, 'in we 'kaa -Lago dudu namani, -in -ka 'sa wa -yɔbe, we nanu 'yli. ⁷Nu, *Klisu 'ɲni nya wa bhelia 'yoo! 'In -wa 'nia -Lago -yi, wa 'ni -maa kwεε -lu yabhlogbɔ 'wobhu. ⁸We -ka 'sa -mi, we mi nu, -amia be 'sasokpa -nyuma -yɔ. -A -ka 'sa nu, -zugba -a -yɔ wa 'so mi lubho -bhlo -gu -Lago gbuzɔnu labubanie 'wu.

Diotlefu -yɔ Demetliusu

⁹ In ka leglizi weli kibhe 'wuceli. Nu, Diotlefu -ɔ 'yibhaa nyumaa 'yugalie, ɔ'ɔ ɲw-nunu -an 'wu. ¹⁰We 'dεε 'gbu, in -ka -mɔ yi nu, -we ɔ nua lε, 'in gbunyuu ɔ gbaa -amuaa daa, zli 'klv na yia we wlelia. We 'ni -we mia dε -bhlo ɔ nu lε, ɔ'ɔ kpa -amuaa bhelia ɔ 'so nya. 'In -wa 'yibhaa wa 'ka we lenu, 'in ɔ panu -maa 'wu, 'in ɔ -vua -maa -Lagonyuma glaa.

¹¹ Na bheli -zɔnu, -ɔ nua gbunyuu lε, -in 'na 'tideli ɔ -ni. Nu, -ɔ nua gbuzɔnu lε, 'mɔ -in 'kaa 'tideli. -Wa nua gbuzɔnu lε,

wa mi -Lago -nu nya, 'in -wa nua gbunyuu lε, wa 'ni -Lago -yi. ¹²Nyuma weee nεε nu, Demetliusu mi nyume -zɔnu nya, 'in gbuzɔnu gba 'yaa we, ɔ daa. 'In -amia, -a nεε 'ya nu, ɔ mi nyume -zɔnu nya. 'In, -in -yi we 'ji nu, -amuaa gbodayiweli mi gbuzɔnu nya.

Welupapie

¹³Nu, gbu duun na yi yaa -mi -yla gbaa, 'in in 'ni 'yibha in 'ka we celi 'sebhε 'wu. ¹⁴Na dli mi nu, 'yilya -a yia dayli, 'in -a 'ka we 'klv gbvghali.

¹⁵Nu, 'wɔtutve -dlɔ -mi -na -nu nya. -Na 'talea mia -seli, wa nεε nu, wa -sa -mi fu, 'in -amuaa 'talea mia -mɔ, -in -sa wa fu -bhlo -bhlo.

Zudi 'sebhē

-Lagonyuma -yla Zudi cēlia 'sebhē ni, ɔ 'ka wa -yla gba nu, gbu -we yoyogbuu -slolunya paa nyuma ḡwe, wa zu wa 'de 'lyiyo we gbeḡbein. Yoyogbuu -slolunya slolua -Lagonyuma nu, wa mneni wa 'ka gbonyuu lenu. Zudi nēē ni, -Lagō yia waa yoyogbuu -slolunya -kaslu 'wupaa.

Fusaweli

¹ Amia -Lagō laa, -wa ka ze -amiaa Dide -Lagō -kalia, 'in -wa ɔ paa 'wu -Zezu *Klisu -nu nya, amia, -ami -Zezu Klisu luhononyo, *Zakee bheli Zudi paa da 'sebhē ni yoo.

² Nu, -Lagō nyazidli klaa, ɔ 'wututue -dlōo klaa, we -yo nyumaa zekalie 'ylimani -gōwola tenyi tenyii an glaa.

Yoyogbuu -slolunya (2 Pi 2.1-17)

³ Na jijli -talea, in 'yibha zlume bhabha ni, in 'ka an 'wu celi, 'pūpue -we -a 'de weee gbōlva 'wu, we gbu -gv. 'In na dli ka -slēēn 'mi 'su -gla nya nu, in celi 'sebhē -muni an 'wu, 'in in 'ka an 'kwayli 'pa, a 'ka dliuzve Klisi 'wuu -yōtu gv, -we -Lagō 'nyea ɔ nyuma -zakpa -bhlogbōo, -zu weee -nu nya. ⁴ Nu, gbonyuuu lenunya tōlva ka an nyidi pla 'wiemi, -wa'a sōa -Lagō. Weli -we gbaa -amiaa -Lagō 'nanu gbu, ma kamania we 'wu, 'in wa nua wa pūnplagbu, gbu tiklu 'bhisa. -Zezu Klisi ɔ -wa -amiaa 'wlulapilunyo -yō Nyumaa -Kanyo -bhlogbōo, 'in wa kpelia ɔ gbu. Nu, wa -kaslu 'wu -pa -gbu -we mia wa wuda, *-Lagōsebhē ka we gbu gba, -muv 'bi ka 'wugwle.

⁵ Nu, gbu na yia da gbaa, amiaa 'de yi we 'ji -yioo, amiaa dli na sibhlia we -gula. Nu, Jejitape -saa ɔ nyuma gbu 'wu Eziputu -dudu -gv, 'in -muv 'bigu, nyuma -wa 'nia ɔ dli -gv zu, 'in ɔ yia wa 'bha. ⁶ A ligbe 'ya 'anzunya 'nia se wa 'nyea we -gv -tu, 'in we yia we 'deē ladida 'bhu: -Lagō yia we *glukaslu 'wupa, nikpise -dlugba 'wu, gbu an -llukpe 'na 'kaa do 'wu, 'in we 'ka -mō gbuwōbhu -yli 'kadu wulu. ⁷ Nu, a ligbe *Sodōmō klaa, *-Gomōlv klaa, we -yō we kwesi -gbenyaa gbu. Wee 'gbenya -muni nuvpla -nyuma ka wee 'anzunya -muni mutni -bho -gbu weee lenu. Nukpasi -yō nuvpassia dia -budu 'wu,

'in 'ḡwmi -yō 'ḡwmi dia -budu 'wu. 'In -slēēn, wa mi -kosu -we'e nyumoa -kaslu 'wu. Wee wa gbu -muni, gbu 'kaa ɔ lenu, we 'yli -slolue -wa.

⁸ Nu, waa yoyogbuu -slolunya -mani, sanēē -sukpagbu -bhlokpade wamia nua le: wa 'wlukūn lapupali -gbukpūnya 'wlu 'ylaaylayle 'dekpua, mu sua wa, 'in wa nua wa 'deē ku -yla gbonyuu le. Wa tilia -Lagō se 'ylila, 'in wa vela yalu 'ḡnumunya 'kadu. ⁹ 'Debhie, 'anzunyya -kanyo Miseli 'ni -muv lenu. Da Miseli -yō 'kuzunyya 'yugalunyo mia *Moizu 'kwie 'tūtōda, veli weli 'ni we ḡweē 'tla *Kuzuu gbeḡbein. We nēē 'Kuzu -yla sa -bhlogbōo: «Jejitape 'kpili -mi 'wluo!» ¹⁰ Nu, waa nyuma -mani, -lu wa 'nia -yi 'mu wa vela, 'in -lu wa -yia dudu -gv -luyilo ḡweē, -fliinumaa -luyilo 'bhisa, -muv mōnua wa. ¹¹ Gbonyuu yli wa! Wa ka Kaēn yoo -gv nōo 'gbu, wa ka nyuma -dawli 'wōnu 'ḡwezii 'gbu *-Balamu 'bhisa, 'in wa zua yia labu, wa ka nyumaa 'yugalunya -yōwōsōlv Kolee 'bhisa' gbu.

¹² Nu, wa -ka an nyidi -mi, amiaa -Lagōsukwe 'kadu a gbōlva 'wu, we gwe, -nana -wa. 'In zu 'bha wa, wa 'deē lulue -bhlogbōo wa nōnua 'yli 'bula. Wa 'wlu sa yalipupa -we -pūpe su, 'in we'e lualt 'nyu. Wa 'wlu sa su we'e 'pa 'bhue, we 'bhue -pa bhla. 'In we -ka 'tlu, titluee -zakpa 'sō we tlia. ¹³ Wa 'wlu sa gumunyyu -bhalibhla -gbugbu, 'in wa nua wa zobhaligbunya le, nēē 'nyuu 'fuflii pūnplanu. Wa 'wlu sa -zeli mō -we mni mō, -we yi mō, 'in -Lagō ka wa 'bi lazu nikpise dlugba 'wu, 'yli weee -nu nya.

¹⁴ Waa nyuma -manu daa, Enōku ɔ -wa *-Adaan 'yuoyua gbesōnu, -mōo 'paa gbuu -fali -muni, ɔ nēē: «A -tali, Jejitape -yō ɔ -mōwlv -anzunyya 'wlu sanume yia yia, ¹⁵ 'in ɔ 'ka dūdugv -nyuma weee -yōgbu 'wōbhu. 'In nyuma weee -wa'a sōa -Lagō, ɔ 'ka wa -kaslu 'wupa, wa lenu -gbonyuu weee -we nya wa -sōlva ɔ -yōwōsu 'gbu. 'In 'yliyōtite -weli waa gbonyuu -lenunya gbaa ɔ -yla, 'in wa 'nia ɔ 'nūḡwe zu, we 'gbu.» ¹⁶ Nu, waa nyuma -mani, 'yli weee nya wa ḡwunwenia zō, 'in wa bhua gbuw: wa 'deē dliwōnyigbuu sōlv wa nōa. 'In wa gbaa 'deē 'ylimaniweli, 'in wa nua nyuma -dawli 'wu -maa 'ḡnikwalie nya, wa 'ka -maa -tnuv kwēē 'yu 'gbu.

-Lagonyumaa 'dizoweli

¹⁷Nu, na jijli -talea, a ligbe gbu -amuaa -Kanyo -Zezu Klisu tietienya gbaa zlume aun -yla. ¹⁸Wa nee aun -yla nu: «'Wobhlolu -bhlanya nya, nyuma -wa yia -Lago -yo aun glapala, yia wa yia, 'in wa 'ka wa 'deε dhwonyinili 'nyii sɔlv -mɪ.» ¹⁹Nu, ma sisalia nyuma -yo, nyumεε zuzu mia wa 'wɔ, mɔ sua wa, 'in -Lagoɔ Zuzu 'nɪ wa 'wɔ -mɪ.

²⁰'In, amua, na jijli -talea, amuaa -mɔwlv dlizɔvε 'wlv sa -buduu gwe wa palɪ glu. A dɪ we -gv la 'kɔmɔv. 'In a bhubhoe -Lago ɔ Zuzu 'Pɔpaa 'tite nya. ²¹'In a -tɔ -amuaa -Kanyo -Zezu Klisi wuda, 'in ɔ 'ka aun 'yliyɔgagie -we 'nɪa bhloluda -ka 'nye, ɔ nyazɪdlɪ nya. Sanεε 'sa a 'kaa -Lagoɔ nyumaa zekalɪdlɪ 'wɔtv.

²²A 'yɪlɪ dlɪ 'sɔ -cian nyazi. ²³A pue tɔlvε, wa gbɔwɔbhɪ -kosuu 'wɔsasiε nya. 'In a 'yɪlɪ 'ya tɔlvε nyazi, nyano dlɪ nya. 'In wa -bananya wa lɛv -gbunyii plalia pɔv, a nye we 'wɔ.

'Nyulaywna wɛlv 'wɔbhlolunv

²⁴-Lago -ɔ mnenia ɔ 'ka aun 'yliyɔv, 'in a 'na 'kaa gbonyuu lobhlili, ɔ mneni ɔ 'ka aun ɔ 'ɲnumme 'kadv 'yɪ wleli, -zugba 'sla yabhlogbɔɔ 'nɪ aun -yo -mɪ, 'in a mɪ yeda 'mɔna 'kadv nya. ²⁵-Lago -ɔ -wa -Lago -bhlogbɔɔ, -ɔ 'plɪlɪ -amuaa -Kanyo -Zezu Klisi 'wɔ, mɔ -saa -aun gbu 'wɔ. Mɔ kwεε 'ɲnumme klaa, 'yɪlɪ klaa, we -yo 'tite -yo se mia, bhabenyi bhla, dɛslɛɛn -yo 'yɪlɪ weεε -nɔ nya!

*-Amenɪ.

Zaaan 'yliwugbbu 'sebhε

*Zaan -o cεlia -Zezuu -gugbbu, mε cεlia 'sebhε -muni. -Mε Zaaan 'yli -kaktε 'wu, -li -we 'kaa ci lεnu, 'mu -Lagε -slolua ε 'klv. Sa -Zezu 'kaa -lu weεε 'wlulapuli, 'in sa ε -yε -Lagεnyuma yia 'yliyεgada -tua 'yli weεε -nu nya, weεε 'sebhε slolua we -aun. -We weεε mia dε Zaan cεlia -aun 'wu, -a 'ka we zεli, 'in we 'ka -aun 'kvayli 'pa -zugba -a wu -Zezuu yiyili.

-We -Zezu wlelia zli 'klv

¹Nu, zizεgbu weεε -we -Zezu *Klisti wlelia zli 'klv, 'mu 'sebhε ni slolua. -Lagε 'nyεa we -Zezu yoo, ε 'ka we ε lubhonunya 'klvslolu. 'In -yo we yia dayli lεnua, wa 'ka we yibheli. We 'dεε 'gbu -Zezu yia ε 'anzunya tie ε lubhonunyε Zaaan -gbe, ε 'ka weεε gbunya ε 'klvslolu. ²'In -we *Zaan 'yia -yε, ε yia we nyuma -yla gba. ε nεε -Lagεweli -wa, -Zezu mi we gbudayunyε nya. ³-ε -ka 'sebhε ni zεli, 'wotεtve -dlεε mi ε -nu nya. -Wa -ka weεε weli -we 'bhua -Lagεε -gbe yukwli pεlv, 'in wa -ka we 'nεnεε zε, 'wotεtve -dlεε mi wa -nu nya. Nu, weεε gbunya ba bhla ka cεpa.

Fusaweli

^{4,5}-Ami, Zaan, cεlia *leglizi gbeso, -we mia -Azii -dudu -gv 'wu. -Lagε, -ε mi -bha, -ε mi bhaa -bha, -ε yia yia, εmε klaa, zuzu gbeso -we mia ε 'ηnumnikpe 'yu klaa, we -yε -Zezu Klisti ηwna aun 'nyu la, 'in wa 'nyε aun 'wotεtve -dlεε. ε -Zezu Klisi mia, -we 'plia, 'mu ε gbaa gbuzεnu nya. Mε -soa tilitunya glaa 'wu tia, mε pila dudεgu -nyuma weεε 'wlulapunya 'wlu la. -Zezu Klisti -kali -amta zε. ε tia, ε 'pion nya ε -saa -aun gbunyuu kwεε. ⁶ε suslolu -aun 'wu ε 'ka -aun 'wlulapuli, ε ka -aun ε bubunya -zεli -a 'ka ε Dide -Lagεε lubho nu. Nu, nyuma weεε -mnni ε 'ηni. 'In 'tite weεε 'ka ε -nu nya -mi 'yli weεε nya. *-Amεni!

⁷A yla, yia ε yia -mε yaluppa 'wu, nyuma weεε yia ε -yoyia. Nu, -wa ka 'debbie tva ε, 'yia wa yia ε, 'in 'lakpanya weεε yia wia ε 'gbu. Cun, we -mi 'sa. -Amεni!

⁸Jejitape nεε: «-Ami -wa we gwedida, -ami -wa we bhulida. 'Tite weεε mi 'mi kwεε, in mi -bha, in mi bhaa -bha, yia na yia.»

Zaan 'yia -Zezuu 'tite -yε

⁹-Ami, amta bheli Zaan, wa mi in -yε aun 'so stalda bhabha. In -yε aun 'so, -Lagε puli -aun 'wlu la, in -yε aun 'so, -a 'temani dli, -a -yε -Zezu 'so mi. -Ami Zaan, -ε gbaa -Lagεgbu, in mi -Zezuu gbudayunyε nya, we 'gbu wa yia 'mi kpa, in wa yia 'mi 'nyunyidududu -gv ti. Weεε dudu wa laa Patimεsv. ¹⁰-Lagεyli nya, 'in -Lagεε Zuzu yia 'mi 'wobhu. -Mε 'mi lv, weli 'tite -we 'wlvε legle, 'mu in 'nva. ¹¹We nεε: «-We -na yia -yε, -in cεli we 'sebhε 'gbeso. -In -ka we cεli, -in 'pa we yoo leglizi gbeso -gbe. Efezigbee -nu mi, Simingbee -nu mi, Peligamugbee -nu mi, Tiatiligbee -nu mi, Saldigbee -nu mi, Filadelfigbee -nu mi, 'in Laodisegbee -nu mia.»

¹²In 'bhitia la, in 'ka -ε mia 'mi -yla gbu gbada yibheli, 'in in yia -can -nape gbeso -yoyi. ¹³Weεε 'nape nyidi, -bha in 'yia nyumεε 'wuwlv -yε, ε ka -bana -blεlεε 'wu, ε 'kikle 'yli mi gbuaanda -can -cεsli nya. ¹⁴ε 'wluo nyi pεlv 'paupaun 'kwleeni 'bhisa, 'in ε 'yli nyumaa -kosu 'bhisa. ¹⁵ε bhv lia nete wa fa -kosu 'wu 'bhisa, 'in ε weli mi -wlowlo gumunyuu -jiji 'bhisa. ¹⁶-Zεli gbeso mi ε lilisε 'wu. 'In 'nεnεε 'yilisε -tugugble mia ε ηwεε. ε klv lia 'yivgbagbu ylv 'bhisa. ¹⁷In 'yia ε, 'in in yia ε bhv -yε bhili, 'in in yia -gblo. 'In ε yia 'mi ε lilisε -gulapali. ε nεε: «-In 'na nεnu nyano -ni. -Ami -wa we gwedida, -ami -wa we bhloluda. ¹⁸-Ami -wa 'yliyεganyε. In ka bha tli, -sleεn in -ga 'yliyε 'yli weεε nya. Tilitie mi 'mi kwεε, 'in in pila tilitunya 'gbe 'wlu la. ¹⁹-We -in 'yia -yε, -in cεli we. -We -na yia -yε, we -yε -we -na yia -yoyia desleεn, -in cεli we. ²⁰-We mia -zεli gbeso -nu nya, -we mia 'mi kwεε, we -yε -can -nape gbeso, we 'ji -we mia zizeda, 'mu na yia gbaa. Weεε -zεli gbeso mia, msv -wa 'anzi gbeso -we -Lagε tiea leglizi gbeso 'wu. Weεε -can -nape gbeso mia, mu -wa weεε leglizi gbeso.»

2

'Sebhε -we Zaan cεlia Efezu leglizi 'wu

¹«Nu, leglizi -we mia Efezigbe nukple, -in cεli we 'anzi 'wu:

«Nyumε -ε kaa -zεli gbeso lilisε 'wu, 'in ε nεa -can -nape gbeso nyidi, ε weli nu: ²-We weεε -in nva le, in -yi we. Sa -in nva lubho 'tite, 'in -in yia dhtie 'yi, in -yi we. In -yi we 'ji nu, -in -yε 'nyii -cia'an nna.

Tɔlva nɛɛ, -Lagoo tietienya wa -mia, 'in wa 'ni we nya -mi. -In ylaa wa la, 'in -in yia we 'jiyibheli nu, yocian wa -mia. ³-In ka dlitie, wa ka -mi sialu na 'gbu, 'in 'kva 'ni -mi 'ylila wla.

⁴«Cun, 'sa we mia, 'bhie gbu -we mia -an nyidi, mu nu: sa -in -kalia na zɛ we gwedida, -in 'ni -sleen 'sa na zekali. ⁵We -ka 'sa -mi, sa -in -kali bhaa na zɛ, -in 'pa we dli -gu. 'Bhiti -na dli, 'in -we -in nua lɛ we gwedida, nu we lɛ lv. -In 'ni 'bhiti ni, 'in na yia -na -gbe, 'in na salia -na 'nape we 'bi 'wola. ⁶Cun, gbu yabhlo gbaa -na daa: 'Nikolaa 'bunyumaa lenugbu -na nyɛa 'wu -ami 'bhisa.

⁷«-ɔ -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoo Zuzu gbaa -Lagonyuma -yla, ɔ 'nu we. -Gugalunya na yia suu 'bhue 'nyɛa. Wee su mi -Lagoo -gbe. We bhue mia, mu nyɛa nyume 'yliyogagie.»

'Sebhe -we Zaan cɛlia Siminu leglizɪ 'wu

⁸ «Nu, leglizɪ -we mia Siminɪgbe nukple, -in cɛli we 'anzi 'wu:

«-ɔ mia tia, -ɔ mia we bhloluda, -ɔ tli bhaa, 'in ɔ yia 'yliyogagie 'yi lɔgada, ɔ weli nu: ⁹Wa mi -mi salida, -in mi bobabhanyo nya, -in -yi we 'ji. Nu, -in mi 'ɲnumnyo nya. In -yi we 'ji nu, tɔlva ka -mi velɪ 'nyumɛɛ. -Maa nɛɛ -maa mi *Zuifu nya, 'in -maa 'ni we nya -mi. *-Saataan 'ɲni nya wa suslolua 'wu. ¹⁰Nu, sia -na yia, -in 'na nunu nyano -ni. A yibheli we 'ji nu, *Kuzu yia an laylaa: -kaslv 'wu wa yia amiaa tɔlva 'paa we 'ka au sialu 'yli kugbua 'wu. Nu, wa -ka -mi 'bhaa yi, -in 'na -salɪ 'mi dli -gu -ni. 'In, in 'ka -mi -can -kloo 'nyɛ. Wemu -can -kloo mia, nyuma -wa ka 'yliyogagie 'nia bhloluda -ka, ma plaa we 'wluo.

¹¹«-ɔ -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoo Zuzu gbaa -Lagonyuma -yla, ɔ 'nu we. -Gugalunya mia, tɪtlɪɛe 'sonu 'na 'ka wa 'bha.»

'Sebhe -we Zaan cɛlia Pelɪgamuv leglizɪ 'wu

¹² «Nu, leglizɪ -we mia Pelɪgamuvge nukple, -in cɛli we 'anzi 'wu:

«-ɔ kaa 'nenɔ 'yliso -tugvgble, ɔ weli nu: ¹³In -yi -na ladida da, mɔ *-Saatan pilua nyuma 'wlu la. In -yi we 'ji nu, -na dli mi 'mi -gu. Da wa 'bhaa Antipasi -ɔ gbaa na

gbu tuklu, -mɔ -Saataan ladida, -in 'ni 'mi dli -gusa.

¹⁴«Cun, we mi 'sa 'bhie, gbu 'kienyi mi -an nyidi. -Mɔ -na -gbe, nyuma tɔlva slolua *-Balamuv gbu. ɔɔ -Balamu slolua -Balaki sa ɔ 'kaa *Izlaɛlunyuma gbunyuuu 'yoo 'wokwa. ɔ nɛɛ wa li -zila -bubɔnume, 'in wa -ka mutni kwe. ¹⁵'Sa -bhlokpade tɔlva -wa ɲwnua 'Nikolaa 'bunyumaa gbu -yo, -maa mi 'yaa -na -gbe. ¹⁶We 'dɛɛ 'gbu, -in 'bhiti -na dli. We 'ni -muvu, 'in na yia amiaa -gbe dayli, 'in na dila au tu na ɲwɛɛ -tugvgble nya.

¹⁷«-ɔ -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoo Zuzu gbaa -Lagonyuma -yla, ɔ 'nu we. -Gugalunya mia, -Lagoo lililu -we mia zizada, 'mu na yia wa 'nyɛa we -yo tukpa 'pupa. Wee tukpa mia, 'ɲni lolu mi we -gu cɛlida. Nyume yabhlogboɔ 'ni we -yi, we 'ni -ɔ 'yia wee tukpa 'wobhu.»

'Sebhe -we Zaan cɛlia Tiatilu leglizɪ 'wu

¹⁸ «Nu, leglizɪ -we mia Tiatilɪgbe nukple, -in cɛli we 'anzi 'wu:

«ɔɔ -Lagoo 'Yu -ɔ ka 'yli nyumaa nɛɛ -kosu, 'in ɔ bhv lia telɪɛlunɛɛ 'bhisa, ɔ weli nu: ¹⁹In -yi -na lenugbu. In -yi we 'ji nu, a kikalɪ zɛ. -Na dli mi 'mi -gu, 'in -na saa -na -lima 'wu, 'in -in kaa dlitie. In -yi we 'ji nu, -we -na nua -sleen lɛ, we -zi -we gwedidaa -nu 'wu.

²⁰«We mi 'sa 'bhie, gbu yabhlo mia in -yo -mi 'sɔ nyidi, mu nu: 'ɲwɔɔ -ɔ wa laa Zezabelɪ, -ɔ laa ɔ 'dɛ -Lagovbu -falɪpaɲwɔɔ, 'in -ɔ a 'tidea 'yi amiaa 'dɛɛ -gbe, mɔ nua na lubhonunya -dawli 'wu ɔ gbagbawɛli 'wu. Mɔ kwaa wa gbunyu lu, 'in wa kaa mutni kwe, 'in wa lia -zila -bubɔli. ²¹In ka ɔ 'yli zɔ ɔ 'ka ɔ dli 'bhiti, 'in ɔ 'ni we -yɔɲwɔ. ²²We 'dɛɛ 'gbu, lɛ na yia we nua, 'in ɔ 'ka gu 'kadu bhli ɔ -yo -wa ɔ -yo wa dia -budu 'wu 'sɔ. Nu, -maa 'ni -maa dli 'bhiti, 'in -maa 'ka ɔ lenugbu 'bibhu ni, 'in na paa -maa siasɛ ɲwɛ. ²³ɔ 'yua na yia 'bhaa. 'In leglizɪ weɛɛ 'ka we 'jiyibheli nu, -ɔ yia nyumɛɛ dli zɔ -yo ɔ 'wlukuvn la, -ami -wa. -ɔ -ka -mi, -we -in -ka lenv, we 'klɔlv -na yia 'yia 'mi kweɛ. ²⁴Nu, amia Tiatilɪnyuma tɔlva, a 'ni we slolue -yɔɲwɔ. Wee gbu wa laa: <-Saataan nacɪ -we mia zizada.> In nɛɛ au -yla, in 'ni au 'gba -putu 'wludida -mi.

²⁵Nu, in 'ni -slo lv yi ni, -we mia aun kwεε, a kpa we la -kli.

²⁶⁻²⁸ «-Wa -ka -gugali, -wa -ka na dumagbu -yɔŋwnu we 'ka we bhloluda nyini, 'tite -we in 'yia na Didee kwεε, 'mu na nyεa wa. 'In na nyεa wa 'tite wa 'ka laganya 'wluwulupli, wa 'ka wa kpa -gla nya, 'in wa 'ka wa -wlo bla -nyida 'bhisa. 'In na nyεa wa zlukpa -zεlyia. ²⁹-ɔ -ka 'nɔnu -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoo Zuzu gbaa -Lagonyuma -yla, ɔ 'nu we.»

3

'Sebhe -we Zaan celta Salidu leglizɪ 'wu

¹«Nu, leglizɪ -we mia Salidigbe nukple, -in celi we 'anzi 'wu:

«Nu, ɔ kaa -Lagoo zuzu gbeso -yɔ -zeli gbeso kwεε, ɔ weli nu: In -yi -na lenugbu. Wa nεε: -in -ga 'yliyɔ, -zugba -in ka tli. ²-In gano, -we -tva 'wu, 'in we mia -mi kwεε, -in 'temani we la, we yi tli. -We ka gbu -wa, in ka we 'jijibheli nu, -na lenugbu 'ni -mi tuklu na -Lagoo 'yliyia 'wu.

³Nu, -in ligbe weli -we -in 'nua, 'in -in yia we -yɔŋwnu. -In zɔ we 'nuŋwe, 'in -in 'ka -na dli 'bhiti. We 'ni -mɔvɔ, -in 'ni gano ni, 'in na tlalia -mi 'wu 'wienyɔ 'bhisa, 'in bhla -we nya in 'kaa -na -gbe yi, -in 'na 'ka we yibheli.

⁴«We mi 'sa 'bhie, -Lagonyuma tolva mia Salidigbe nukple, wa 'ni -slo wa -bana pɔunplali. Waa nyuma mia -bana 'pupa wa yia 'wɔplaa, wa -yɔ 'mi 'so ka nɔ, -we ka gbu -wa, wa ka we 'klu.

⁵'Sa -bhlokpade, -wa -ka -gugali, ma plaa wee -bana 'wu, 'in wa 'ŋni -we mia celida 'yliyɔga -sebhe 'wu, in 'na 'ka we lamumni. 'in na gbaa wa 'ŋni -zɔnu na Dide -yɔ ɔ tietienya 'yu. ⁶-ɔ -ka 'nɔnu -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoo Zuzu gbaa -Lagonyuma -yla, ɔ 'nu we.»

'Sebhe -we Zaan celta Filadelfii leglizɪ 'wu

⁷«Nu, leglizɪ -we mia Filadelfigbe nukple, -in celi we 'anzi 'wu:

«ɔ mia tuklu, ɔ gbaa gbuɔnu, ɔ kaa nyumaa 'wluwulupliyo * -Davidu -lakli kwεε, ɔ -ka kolo -kalu, 'in wa 'nia mneni wa 'ka we kla, 'in ɔ -ka -bha kla, wa 'nia mneni wa 'ka -bha -kali, ɔ weli nu: ⁸In -yi -na lenugbu, in -yi we 'ji nu, -in 'ni late 'nanu, -zugba -na zɔ na weli 'nuŋwe,

'in -in 'ni na gbu kpeli. -In -tali, in ka kolo yabhlo -kali -mi -yla, -we nyume yabhlogboɔ 'nia mneni ɔ 'ka kla. 'Nyuma -wa suslolua 'wu -Saataan 'ŋni nya, 'in wa laa wa 'de Zuifu, 'in wa 'nia we nya -mi, yocian wa -mia. -In -tali, -we in 'kaa wa -yla lenu, mu nu: 'kva 'tite nya na yia wa -mi 'yu -laa, 'in wa 'ka -mi 'yu 'kukolu 'sibhli, 'in wa 'ka we 'jijibheli nu, in -kali -na ze. ¹⁰-In ka na weli dli -gu zɔ dlitie nya, we 'deε 'gbu na yia -mi 'wukua siasia bhla. Nu, wee siasie mia dudu weεe -gu yida, we 'ka nyuma weεe layla.

¹¹«Dayli na yia. -We -in kaa, -in kpa we la -kli. We -ka 'sa -mi, nyume yabhlogboɔ 'ni mneni ɔ 'ka -mi -na -can -kloo kwεε -sa. ¹²-ɔ -ka -gugali, mɔ yia * -Lagobudu 'kadu bhu -zεa, 'in wa 'na 'ka -bha ɔ vu. ɔɔ -gugaliyo -gu na yia na -Lagoo 'ŋni celta we -yɔ -Lagoo 'gbee 'ŋni. Weε -Lagoo gbe mia, mu -wa * -Zeluzalemɔ -lolu, -we 'kaa -Lagoo -gbe 'bhu yali, 'in we 'ka lasibhli. ɔɔ -gugaliyo -gu in 'kaa na 'ŋni lolu celi. ¹³-ɔ -ka 'nɔnu -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoo Zuzu gbaa -Lagonyuma -yla, ɔ 'nu we.»

'Sebhe -we Zaan celta Laodisee leglizɪ 'wu

¹⁴«Nu, leglizɪ -we mia Laodisegbe nukple, -in celi we 'anzi 'wu:

«ɔ gbaa -Lagoo dumagbu, ɔ -wa gbudayinyo tuklu, ɔ-ɔ 'tubhua yo, ɔ ka so nya -Lago -laa -lu weεe la, ɔ weli nu:

¹⁵In -yi -na lenugbu. -In 'ni woto, -in 'ni -su. Na dli nεε, -in -zε we 'yabhlo. ¹⁶Nu, -in 'ni -su, -in 'ni woto, -in wɔwlo, we 'deε 'gbu, gwεzεa na yia -mi. ¹⁷-In nεε nu, 'ŋnumnyo -in -mia. -In ka -lu duun 'yi, 'in -in ka -lu weεe -in 'yibhaa. -In mi 'sa gbada, -zugba -in mi poli poli nyazinyo nya, bobabhanyo -in -mia. -In mi kpanu nya, -in mi 'lolonyo nya. -In mi 'sa, 'in -in 'ni we 'ji -yi. ¹⁸We 'deε 'gbu, 'di -we na zva -mi, mu nu: -in yi na -gbe, -can -we wa 'kplia 'wu -kosu 'wu, -in 'ka we zɔ, 'in -in 'ka 'ŋnumnyo -zɔnu -zε. Yi, -in 'ka -bana 'pupa zɔ, -in 'ka we 'wɔpla, -na kpanu yi -mi zobhali. -In zɔ 'ya nyakpo, -in 'ka we 'yliyia 'wu pali, -in -in 'ka layi.

¹⁹«-We mia na -nu nya, nyuma -mama ka zε in -kalia, -maa na sialia, in 'ka -maa gbu sloluu 'gbu. We -ka 'sa -mi, -in 'bhiti

-na dli, -in yi 'mi 'bi -goladolue nya. ²⁰-In pu yukwli! In 'yligbe -budunwεε, in mi kōko bhilda. -ɔ -ka na weli 'nu, 'in ɔ -ka -bha -kali, 'in na plaa ɔ -budu zɔ, 'in na -yo ɔ 'so lia dabhlo.

²¹«-Ami, in mi -gugalunyo nya. In -yo na Dide ka ɔ 'hnumnikpe -goladi. We 'dεε 'gbu, -ɔ -ka -gugalunyo nya -mi, mɔ -yo 'mi 'so 'kaa na 'hnumnikpe -goladi. ²²-ɔ -ka 'nunu -yukwli 'wlu -ka, -we -Lagoo Zuzu gbaa -Lagonyuma -yla, ɔ 'nu we.»

4

-Mɔ yali wa -mnunia -Lagoo 'hni

¹-Muv 'bɪgu, 'in in yia -mɔ na 'yli -kaktie 'wu gbu -putu -yoyi: klolo yabhlo mi hwekalida yali. Wee weli -we in 'nua tiada, -we 'wba legle, we nεε 'mi -yla: «-Gbla -seli, -we 'kaa ci lenv, in 'ka -mi we 'kluslolu.» ²Tɔnn, -Lagoo Zuzu 'bhua 'mi 'wu, 'in in yia 'hnumnikpe -yoyi -mɔ yali ladida -zugba we -guladunyo mi we -gv. ³-ɔ -dia kpe -gula, li ɔ lia tukpa -zonv wa laa zasipu -yo salidvanti 'bhisa. -Zuku lia tukpa -zonv wa laa emewlodv 'bhisa, mv bibeaa wee kpe. ⁴Wee 'hnumnikpe mia, 'hnumnikpe -putu glv -bhlo 'ya -mnua bibeaa we. Nyuma kpasɪ glv -bhlo 'ya -mnua, -wa kaa -bana 'pupa 'wu, 'in wa kaa -can -kloo 'wluo, ma -dia wee kpenya -gula. ⁵Nyuu 'yika -papie klaa, weliyaa klaa, we -yo -dεε -gangie, mv bhua wee 'hnumnikpe 'wu. We 'yu, ylv gbesɔ mi -nyumada sa 'titeε, mv -wa zuzu gbesɔ -we mia -Lago 'yu. ⁶Wee 'hnumnikpe 'yu, we 'wlsa gumunyu ka klv mi 'sese 'veli 'bhisa, mv mi -bha.

Wee 'hnumnikpe kwesi, 'yliyogali -mnua mi -bha. 'Yli mneni we ku -yɔla weee. We mi we 'yugbein -yo we lugbein. ⁷Wee 'yliyogaluu tianv -yo -jla 'wuwlv. We 'sonv -yo 'bhligblv -yule 'wuwlv, we tanuv klv -yo nyumεε -nv 'wuwlv, 'in we -mnuanv 'wba -galibha -ciεε -we mia -bhilda. ⁸Wee 'yliyogali -mnua mia dε ni, we 'yabhlo ka -kapue gbelibhlo. 'Yli mnenia we ku -yɔla. We mi we -kapue dli, 'in we tɔlva mia we -gv. Zhoov, sabooov luv we bhlia -nya. We nεε:

«Jejitape, -ɔ mi tuklu, -ɔ mi tuklu, -ɔ mi tuklu,

'titeε weee mi ɔ kwεε,

-ɔ mi bhaa -bha, -ɔ mia -bha, -ɔ yia yia.»

⁹Wee mia luv bhilda -zugba we mnunia -ɔ -dia 'hnumnikpe -gulaa 'hni, -ɔ -gaa 'yliyɔ 'yli

weee nya, 'in we gbaa ɔ 'hni -zonv, 'in we paa ɔ fuo. ¹⁰Da wee 'yliyogali -ka luv bhli -bhlo, 'in waa nyuma kpasɪ glv -bhlo 'ya -mnua sibhlia 'kukolu -ɔ -dia 'hnumnikpe -gv la 'yu. 'In wa bubaa -ɔ -gaa 'yliyɔ 'yli weee nya, 'in wa vitelia wa -can -kloo ɔ 'hnumnikpe 'yu, -zugba wa gbæ:

¹¹«Jejitape, -amiaa -Lago,

we mi tuklu -a 'ka -na 'hni -mnuni,

-a 'ka -bha -mi zɔ,

'in we mi tuklu -a 'ka -mi fuo 'pa

-na 'titeε 'gbu.

-We ka gbu -wa, -mi -laa -lu weee la.

-In nεε, -lu yi la, 'in -lu yia layi,

'in -in yia we lala.»

5

Ghliɔ -sebhεε klalili wa -wla

¹'In in yia ghliɔ -sebhεε -yoyi, we mi ɔɔ 'hnumnikpee -guladunyo liliɔ 'wu. We -gv -yo we dli mi celida. We mi klada -luu klalili gbesɔ nya. ²In 'yia 'anzɪ 'titeε yabhlo -yo, we 'yibhaa la weli 'titeε nya, we nεε: «Nyoo ka we 'klv ɔ 'ka -luu klalili gbesɔ ni -wlv, 'in ɔ 'ka 'sebhε ni -bloa?» ³Nu, nyumε -ɔ 'kaa we -kali, ɔ 'ni -mi. ɔ 'ni yali -mi, ɔ 'ni dudv -gv -mi, ɔ 'ni glv -mi. Nyume yabhlogboɔ 'ni mneni ɔ 'ka wee 'sebhε 'wotali. ⁴Nyume -ɔ kaa we 'klv ɔ 'ka 'sebhε ni -blo, ɔ 'ka we zeli, ɔ 'ni -mi. We 'gbv in yia wi -wɔwɔ. ⁵Tɔnn, waa nyuma kpasu 'yabhlo nεε 'mi -ylæε: «-In 'na wili -ni. -In -tali, ɔmɔ Zudaa zvayli -jla, -ɔ -wa 'wlulapulunyo -Davidu yu, ɔ ka -gugali, mɔ kaa we 'klv ɔ 'ka wee -luu klalili gbesɔ -wlv, 'in ɔ 'ka 'sebhε ni -blo.»

⁶-Bha in 'yia *Bhlabhleyu -yo 'yligbeda.

ɔ mi 'hnumnikpe kwesi 'yliyogali -mnua -yo nyuma kpasɪ nyidi. ɔ Bhlabhleyu 'wlsa -blu wa -di ɔ 'slakaa -nv nya. ɔ ka 'gwi gbesɔ -yo 'yli gbesɔ. Mv -wa zuzu gbesɔ, -we -Lago 'paa yoo dudv weee -gv. ⁷ɔ Bhlabhleyu bea -ɔ -dia 'hnumnikpe -gv la -yo, 'in ɔ yia wee 'sebhε 'wobhu -mɔɔ lilikwesɔ 'wu. ⁸ɔ 'bhua wee 'sebhε 'wu, tɔnn wee 'yliyogali -mnua -yo nyuma kpasɪ glv -bhlo 'ya -mnua yia ɔ 'yu 'kukolu 'sibhli. -ɔ -ka -mi, ɔ ka ɔ -pete kwεε, 'in -can -dɔko -we nukple 'wli mia, -mɔɔ ka -muv kwεε. Wee wli mia, mv -wa -Lagonyumaa bhuhoe -weli. ⁹-Bha wa bhlia luv lolu:

«-ɔ kaa we 'klv ɔ 'ka 'sebhε ni 'wobhu, -mi -wa.

-ɔ kaa we 'klu ɔ 'ka we -luu klalili -wɔ,
 -mɪ -wa,
 -we ka gbu -wa,
 -ɔ jitea ɔ 'pɔn ɔ 'ka nyuma 'wɔzɪtɪ -Lago -yla,
 -mɪ -wa.
 Nyuma -wa 'bhva zva weee 'yli klaa,
 wɛlu 'yli -bhlo -bhlo -gbanya klaa,
 klu weee nyuma klaa,
 we -yɔ -wa 'bhva laga dɔdɔ weee -gv,
 -ɔ zɪta wa 'wɔ -Lago -yla,
 -mɪ -wa.

¹⁰Nɪ, -ɔ nva we lɛ,
 'ɪn -Lago pɪta -maa 'wlu la,
 -mɪ -wa.
 -ɔ nva we lɛ -maa 'ka -Lagɔbɔbɔnya -zɛ,
 'ɪn -maa 'ka ɔ dɔmagbu lɛnu,
 -mɪ -wa.
 -Mɪ nva we lɛ -maa 'ka nyuma weee 'wlu-
 lapɪlɪ
 dɔdɔ weee -gv.»

¹¹ɪn -talɪ 'yaa -bha, 'ɪn ɪn yia 'anzinyaa
 wɛlt 'nɔ. We -zu 'wɔ, wa 'nɪ mneni wa 'ka we
 zɛlt. Nu, wee 'yliyɔgali -mnva klaa, nyuma
 kpasɪ klaa, we -yɔ 'ɪnnumnikpe, 'mɔ we bibea
 -nya. We 'dɛ weee mɪa lɔv bhlɪda 'tɪtɛɛ, ¹²we
 nɛɛ:
 «Nɪ, Bhlabhleyu -ɔ wa -dɪa -blɪ 'slaka nya,
 'tɪtɛ klaa, 'ɪnnumnie klaa, gbuɪilo klaa,
 we -yɔ latɛlo mɪ ɔ -nɔ nya.
 We 'dɛɛ 'gbv, we mɪ tiklu nyuma 'ka -bha ɔ
 zɔ,
 wa 'ka ɔ 'ɪnɪ -mnɪnɪ,
 'ɪn wa 'ka ɔ 'ɪnɪ -zɔnɔ gba.»

¹³ɪn ɪn yɪ 'yaa lɔv -putu 'nɔ. -Lu weee -
 Lago -laa la, -we mɪa yalt, -we mɪa dɔdɔ -gv,
 -we mɪa glu, we -yɔ -we mɪa gumunyu lɔ,
 we 'dɛ weee bhɪta lɔv, we nɛɛ:
 «-ɔ -dɪa 'ɪnnumnikpe -gv la,
 ɔ -yɔ Bhlabhleyu 'sɔ,
 'tɪtɛ weee mɪ wa -nɔ nya,
 'ɪnnumnie weee mɪ wa -nɔ nya.
 Wa bhɪlɪ wa 'ɪnɪ, 'ɪn wa zɔ -bha wa
 'ylɪ weee -nɔ nya.»

¹⁴ɪn wee 'yliyɔgali -mnva nɛɛ: «-Amɛnɪ!»
 Nyuma kpasɪ 'sɪbhɪlɪa 'kukolu, 'ɪn wa yia ɔ
 bɔbɔ.

6

Bhlabhleyu -wɔɔa -luu klalɪ gbesɔ

¹Tɔn, 'ɪn ɪn yia ɔv Bhlabhleyu -yɔyɪ. 'ɪn
 ɔ yia wee glɪglɪ -sɛbhɛɛ klalɪluu tɪanɔ -wɔ.
 -Bha -bhlokpadɛ 'yliyɔgali -mnvaa 'yabhlo
 'kpaɪa 'wɔ 'tɪtɛɛ, -dɛ 'bhɪsa. 'ɪn ɪn yia we
 'nɔ. We nɛɛ: «Yɪ!» ²ɪn -talia -bha, 'ɪn ɪn yia

numɛsɔn 'pɔpa -yɔyɪ. -ɔ -dɪa we -gv la, ɔ ka
 pnɪ kwɛɛ, 'ɪn wa yia ɔ -can -kloo yoo 'nyɛ.
 Nɪ, ɔ ka -gɔgalt, 'ɪn -gv ɔ yɪ 'yaa -galtɪ mɪna.
³-Mɔv 'bɪgv, ɔv Bhlabhleyu yia wee -luu
 klalɪluu 'sɔnɔ -wɔ. -Bha -bhlokpadɛ, 'ɪn
 ɪn yia 'yliyɔgaluu 'sɔnɔv wɛlt 'nɔ. We nɛɛ:
 «Yɪ!» ⁴'ɪn numɛsɔn -putu yabhlo yia 'tla,
 we -za -kosu 'bhɪsa. -ɔ -dɪa we -gɔla, 'mɔ
 wa 'nyɛa 'yoo, ɔ 'ka dɔdɔ -gv tɔ -la, 'ɪn
 dɔdɔgv -nyuma 'ka 'bhɔbhaltɪ. -Bha wa 'nyɛa
 ɔ tɔvgɔblɛ yoo.

⁵-Mɔv 'bɪgv, ɔv Bhlabhleyu yia wee -
 luu klalɪluu tanɔ -wɔ. -Bha -bhlokpadɛ,
 ɪn 'nva 'yliyɔgaluu tanɔv wɛlt. We nɛɛ:
 «Yɪ!» ɪn -talia -bha, 'ɪn ɪn yia numɛsɔn -
 yɪlɔkpa -yɔyɪ. -ɔ -dɪa we -gv la, ɔ ka kilo
 kwɛɛ. ⁶Wɛlt yabhlo 'tlaa wee 'yliyɔgali -
 mnva nyɪdɪ, we nɛɛ: «'Mnɔ -yɔ -gooo 'klɪ
 yia yia. Nu, 'mnɔ kilo -bhlo kaa 'ylɪ -bhlo
 -lubhoo 'pɛnɪgwezi, -gooo kilo ta kaa 'ylɪ -
 bhlo -lubhoo 'pɛnɪgwezi. -Mɔmɔ -ka 'kpaɪ -
 yɔ nɔ, -ɪn 'na zɪlɪ we kwɛ -nɪ, we -valɛ -tɔ sa
 'cɛ.»

⁷-Mɔv 'bɪgv, ɔv Bhlabhleyu yia wee -luu
 klalɪluu -mnvanɔ -wɔ. -Bha -bhlokpadɛ ɪn
 'nva 'yliyɔgalu -mnvanɔv wɛlt. We nɛɛ:
 «Yɪ!» ⁸ɪn -talia -bha, 'ɪn ɪn yia numɛsɔn -
 yɔyɪ, we fuakaa. -ɔ -dɪa we -gɔla, ɔ 'ɪnɪ wa
 laa tɪltɪɛ. Tɪltɪnyaa 'gbe -yɔ ɔ 'sɔ nɔ. 'ɪn
 wa yia wa 'tɪtɛ 'nyɛ wa 'ka nyuma 'bhaa mɪ
 dɔdɔv kibhɛ -mnvanɔv -bhlo -gv. 'Sa wa
 mɪna wa 'ka nyuma 'bha tɔvgɔblɛ klaa, ɪwɔ
 klaa, tɪltɪɪgv klaa, we -yɔ -fliinɪma 'nyɪɪ nya.

⁹-Mɔv 'bɪgv, ɔv Bhlabhleyu yia wee -
 luu klalɪluu gbunɔ -wɔ. -Bha -bhlokpadɛ,
 ɪn yia nyuma wa 'bhaa, wa zuzu -yɔyɪ
 'slakagɔsalulu zɔ. Waa nyuma mɪa, wa
 ka -Lagowɛlt -yɔɪɪwɪn, 'ɪn wa mɪa we
 gbudayɪnya nya, we 'gbv wa yia wa 'bha.

¹⁰Wa 'kpaɪa 'wɔ 'tɪtɛɛ, wa nɛɛ: «-Amɪaa -
 Kanyɔɔ 'zaylɪ -ɔ mɪ -mɔwɔlɔda, dɔdɔgv -
 nyumaa -yɔgbv -na yia 'wɔbhua, 'ɪn -ɪn 'ka
 wa gbv dɪlɪ -amɪaa -yɔkpasastɛɛ saa. 'Lee,
 bhla -mɔmɔ -na wɔlv wea?» ¹¹Tɔn, wa yia
 -maa -bana 'pɔpa 'wɔladlɪlɪ, 'ɪn wa nɛɛ -maa
 -yla, -maa wɔ -sɛ, nɪ, -maa bhɛlɪa -yɔ -maa
 lubhonɔ -lima -wa wa yia 'bhaa -maa 'dɛ
 'bhɪsa, -maa ɪwɛ -ka gba 'bhɪɛ.

¹²ɪn -talia -bha, 'ɪn ɪn yia Bhlabhleyu -
 yɔyɪ, 'ɪn ɔ yia -luu klalɪluu gbelɪbhlonɔ -wɔ.
 -Bha dɔdɔ zɔklua 'tɪtɛɛ. 'ɪn 'ylɔ yia ylumanɪ
 nɛɛ -gbɛnaa, 'ɪn 'cɔ yia zamani 'pɔn 'bhɪsa.

¹³ɪn -zɛlt yia bhɪlɪ dɔdɔ -gv, su wa zɔbhala,

-pīpe -ka 'pli, sa we 'bhue jitea, 'sa -zeli jitea dudu -gv. ¹⁴'In yali yia labhu nyumaa 'yliya 'wu, nēē -bita wa glu. -Gōgō weee -yō dudu weee mia 'nyu nyidi, 'in we yia 'tlu. ¹⁵Tōn, dudu -nyumaa 'wulapulunya klaa, nyumaa 'yugalunya klaa, 'slujaa 'yugalunya klaa, 'hnumnunya klaa, nyuma 'tite klaa, gali klaa, we -yō -wa 'nia gali nya -mi, wa 'de weee yia zize -gōgō 'bhuka 'wu, we -yō tukpa -nyidi. ¹⁶Wa nēē tukpa -yō -gōgō -yla: «A bhlili -an -gv. A zize -an 'pīpī, -ō -dia 'hnumnikpe -gv la kwēē. A zize -an 'pīpī Bhlabhleyu 'ce kwēē. ¹⁷Nu, we ka nyini, wa 'cepayli 'kadu ka nyini. Nyōō mneni ɔ 'ka we 'yu 'yiligbea?»

7

Nyuma 'wlu glu ta -zakpa kugbua lē 'sō (144.000)

¹-Muu 'bigu, 'in 'in yia 'anzi -mnua -yoyi 'yiligbeda dudu gwigwi -mnua 'yli. -Muu mi dudu -pīpe -mnua 'yoo -kōlōda, -muu yi 'wlu nu, -pīpe yabhlogbōō 'pli dudu -gv, gumunyu -gv we -yō su 'wlu. ²'In, 'in yia 'anzi -putu yabhlo -yoyi 'wusōda 'ylob 'wusōlōda. -Lu -we nya wa zua -Lagōō yibhelida nyuma -yō, we mi we kwēē. 'Anzi -mnua -we -Lagō 'nyea 'tite we 'ka gumunyu -yō dudu siali, we 'kpia 'wu 'titeē we -yla, we nēē: ³«A 'yiligbe -slō, nu, -a 'ni -slō 'yliyōga -Lagōō yibhelida -Lagōō lubhonnyaa 'klu -yō zū, dudu klaa, su klaa, we -yō gumunyu, a 'na siali we -nu.» ⁴'In -wa -Lagō zua ɔ 'dēē yibhelida -yō, 'in 'in yia wa 'jwe yibheli. *Izlaēlu zua weee 'yli, nyuma 'wlu glu ta -zakpa kugbua lē 'sō (144.000).

⁵Zudaa zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000). Lubenu zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Gadu zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

⁶Aselu zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Nefotalii zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Manasee zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

⁷Simeōō zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

*Leviii zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Isakaaa zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

⁸Zabulōōn zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

*Zezefuu zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Bezameēē zwayli, nyuma 'wlu glu ta (12.000).

Wa 'de weee 'klu -yō wa zua -Lagōō yibhelida.

Nyumaa -zlo bibea 'hnumnikpe

⁹-Muu 'bigu, 'in -tala -bha, 'in 'in yia nyumaa -zlo -yoyi. Waa nyuma -zu 'wu, -ō mnenia ɔ 'ka wa zeli, ɔ 'ni -mi. Nu, dudu weee -gv -nyuma wa -mia: laga weee -gv -nyuma mi -bha. Zua weee 'yli -nyuma mi -bha. Klu weee nyuma mi -bha. Welu weee nyuma mi -bha. Wa 'yiligbe 'hnumnikpe -yō Bhlabhleyu 'yu. Wa ka -bana 'pūpa 'wu, 'in savn mia wa kwēē. ¹⁰Wa 'kpia 'wu 'titeē, wa nēē:

«-Amīaa -Lagō -ō -dia 'hnumnikpe -gv la, ɔ -yō Bhlabhleyu 'sō, gbuwusaste mi wa -nu nya!»

¹¹Nu, 'anzi weee bibea wee 'yliyōgali -mnua klaa, waa nyuma kpasī klaa, we -yō 'hnumnikpe. Wa -gbliā 'wlu la 'hnumnikpe 'yu, 'in wa yia -Lagō bōbō. ¹²Wa nēē: «-Amen!»

Nyuma weee gba ɔ 'hni -zōnu. Nu, nyuma weee -mnunū ɔ 'hni, gbuyilo weee mi ɔ -nu nya, nyuma weee 'pa ɔ fuo, nyuma weee zū -bha ɔ,

'tite -yō latelo weee mi ɔ -nu nya.

We -mi 'sa, 'in we 'ka 'sa -tu

'yli weee -nu nya.»

¹³-Bha nyime kpasā yabhlo 'yibhaa 'mi laē: «'Lee, waa nyuma kaa de -bana 'pūpa 'wu, mōō -nyuma wa -mi, 'in mō wa 'bhulva?»

¹⁴'In nēē ɔ -yla: «Na -kanyō, -ō -yia we 'ji, -mi -wal!»

ɔ nēē: «Waa nyuma mia de, wa ka wa siali bhahba. Wa ka wa 'dēē -bana -wōlu Bhlabhleyu 'pūn lu, 'in we yia pōmanī tenyii.

¹⁵We 'gbu wa 'yiligbea -Lagōō 'hnumnikpe 'yu, zliōō, sabōōō, wa 'ka ɔ dumagbu lēnu ɔ -budu 'kadu zō, 'in -ō -dia 'hnumnikpe -gv la, 'in -mōō kua wa 'wu. ¹⁶'Jwō 'na 'ka 'maslēē wa 'bha, 'nyumatō 'na 'ka 'maslēē wa 'bha, 'ylo -yō slo 'na 'ka 'maslēē wa 'bha. ¹⁷Nu, Bhlabhleyu -ō mia 'hnumnikpe kwesi, mō yia wa 'nyuwlukua lu kwaa, bhlabhlēē 'yliyōzōnyō 'bhisa. 'In -Lagō yia wa 'mō weee sia.»

8

Bhlabhleyu -wlōa gliglu -sebhēē klaluluu gbesōnu

¹Nu, Bhlabhleyu -wlōa wee gliglu -sebhēē klaluluu gbesōnu, 'in -Lagōō -gbē yia 'wōtu blenyii 'lēlu kibhe -bhlo. ²'In, 'in yia 'anzi gbesō -yoyi 'yiligbeda -Lagō 'yu. ɔ yia we lēglē gbesō 'wōladlili.

³Anzi -putu yia, 'in we yia 'slakagusalulu kwesi 'y'ligbe, -can -doko mi we kwεε, we nukple wa siea 'wli. Wa 'nyea we 'wli duun yoo, we suslolua -Lagonyuma weee bhuhhoeweli -yo 'wli 'wu, 'in we -yo we yia 'slakagusalulu 'yu mni, we 'ka we -Lago 'nye. Wee 'slakagusalulu mi -can nya, 'in we mia -Lago 'hnumnikpe 'yu. ⁴'In 'wlu gbeylo -yo -Lagonyuma weee bhuhhoeweli yia 'wuso 'anzi kwεε -Lago 'yu. ⁵Toon, 'anzi 'bhua -doko 'wu, we yia we yeli 'slakagusalulu -kosu nya, 'in we yia we dudv -gu 'mni. -Bha -bhlokpade, -de -gaan, welunya gbaa, 'nyu 'paa 'yika, 'in dudv yia zuklu.

Tia -legle -mnvaa weli

⁶'Anzi gbeso, -we kaa legle gbeso kwεε, mu mnazia we 'de la we 'ka we bhli.

⁷We tianv bhlia we legle, 'in -zeli nyu klaa, -kosu klaa, we -yo 'pion, -we mia 'wusosloluda, 'in we yia we dudv -gu 'mni. Dudv kibhe ta -gu -bhlo yia si, su ta glaa -bhlo -yo -petu yalv weee yia si.

⁸We 'sonv bhlia we legle: -kosu 'kadu 'wlv -gogo -we mi sida, 'mv wa vitelia gumunyu lv, 'in gumunyu taa nv -bhlo yia 'pion -ze. ⁹Gumunyu lv -li ta glaa -bhlo yia tli, 'in we yia 'glv ta glaa -bhlo lasa.

¹⁰We tanv bhlia we legle: -zeliya 'kadu 'bhva yalv, 'in we yia bhli, wee -zeliya mia, -kosu mv 'bhisa we nyumaa, mv bhilia 'nyuwluanya -yo -gbua 'kadi ta glaa -gbua -bhlo lv. ¹¹Wee -zeliya wa laa kalblu, 'in wee -gbua ta glaa -bhloo 'nyu yia kaman. 'In wee 'nyu yia nyuma duun 'bha we 'kikaloo 'gbv.

¹²Wee 'anzi -mnvanv bhlia we legle, 'in 'y'lv kibhe taa nv -bhlo klaa, 'cv kibhe taa nv -bhlo klaa, we -yo -zeli ta glaa -bhlo yia -nyumo. Sa zlu taa nv kibhe -bhlo -tva nikpise 'wu, 'sa saboo taa nv kibhe -bhlo 'na 'cv -yo -zeli san 'yi.

¹³Nu, 'in -talia -bha, 'in 'in yia -galibhacice mia -bluda -mo yalv 'pipu 'wokpiweli 'tute 'nv, we neε: «Gbonyuu, gbonyuu, gbonyuu mi dudv -nyumaa -nv nya 'anzi taa pni -ka wa legle bhli!»

9

Legleε gbunv

¹Nu, 'anzu gbunv bhlia we legle, -zeliya yabhlo -we bhlia dudv, 'in 'in yia we -yoyi. 'Bhuka -we 'mia bhloluda -ka, we -lakli wa

'nyea wee -zeliya yoo. ²We -kalia wee 'bhuka, gbeylo -we 'wlv -klaaa gbeylo mu 'tlaa -mo, 'in we yia 'y'lv -yo -pipi ylumani. ³Wee gbeylo 'wv -gangannya 'tlaa, 'in we yia dudv -gu lamneni. 'In -Lago yia 'tite -we -yo -klagbetaa 'tite 'wuwlv wa 'nye. ⁴Wa neε we -yla we 'na nv gbonyuu -petu -yla le -ni, we -yo sunya -yo -titi -wotv. Nu, nyuma -wa 'na -Lago yibhelida 'klo -yo -ka, 'ma we 'kaa gbonyuu -yla lenv. ⁵Wa 'ni wee -gangannya 'yoo 'nye we 'ka nyuma 'bha. Wa neε nu, we salv wa bhaha 'cv gbu zo. Sa -klagbeta -ka 'pa, 'in -bha globoa ni, we nv 'sa we. ⁶We bhla, titliee da wa yia -talia, 'in wa 'na 'ka we 'yi, we tv yia nyuma 'bhaa, 'in kwεε -mv yia wa -gwaa.

⁷Wee -gangannya 'wlv nimesvun, -we wa mnazia la tugv -nv nya, 'in -we ka 'wlv 'wlv neε -can -kloo mi -bha. We 'klo -yo nyumaa 'klo 'wuvlv. ⁸We 'nyi 'wlv 'hwnu 'nyi. 'In we gla 'wlv -jlaa gla. ⁹We ka netebana 'wu, 'in we -kapuee paa -jiji. We -jiji mia, we 'wlv neε nimesvun duun mi -wotloo 'wugbizeda -gwagwie nya we 'ka tv -gva mni. ¹⁰Wee -gangannya gv 'wlv wee -klagbetaa gv, -we mia 'y'litelida seeni 'bhisa. We gv nya we mnenia we 'ka nyuma -yla gbonyuu lenv 'cv gbu zo. ¹¹Wee -gangannya ka 'wlv pilunyo: 'bhuka -we 'na bhloluda -ka, we 'wv -kuzuu 'anzi we -mia. Nu, we 'hni -wa Abadon zuifweli 'wv, Apolion *glekiweli 'wv. We ji -wa -Lunyumonyo. ¹²Tatia -gbonyuu 'plia de, nu, we -tv lv 'so.

Legleε gbelibhlonv

¹³Nu, 'anzu gbelibhlonv bhlia we legle ni, 'in, 'in yia weli yabhlo 'nv. -Lago 'slakagusalulu gwigw -mnva 'y'li we 'bhva. Wee 'slakagusalulu mi -can nya, 'in we mia -Lago 'yu. ¹⁴Wee weli neε wee 'anzu gbelibhlonv kaa legle kwεε -yla: «'Anzi -mnva -we mia gvaanda, -gbua 'kadu wa laa Eflatu kwesi, -in -blo we -nya.» ¹⁵Wee 'anzi -mnva mia, -Lago ka we lamnazi o lubhoo -nv nya. Wee -zv nu cv nu yli ni 'leli teun -nv nya o mnazia we la, we 'ka mni, we 'ka nyuma 'wvsalv, 'in we 'ka nyuma ta glaa -bhlo 'bha. Nu, weli gbaa, 'in wa yia we -blo. ¹⁶'Sloja -wa mia nimesvun -gv, wa zeli wa 'mi -yla, wa hwe nyini minion 'wlv -bhlo. ¹⁷-Mo na 'y'li -kake 'wu, -wa

-dia wee nimesvun -gula, sa in 'yia wa -
 yo mv nu: netebana mia wa 'wu, we -za -
 kosu 'bhisa, we ylu yali 'bhisa, we -za lu -
 bhuhheε nukple 'bhisa. Wee nimesvunnya
 'wlu 'wlsa -jlaa 'wlu. 'In -kosu klaa, gbeylo
 klaa, we -yo -bhuhhui slo tlaa we ηweε.
¹⁸ Nu, -kosu klaa, gbeylo klaa, we -yo -
 bhuhhui slonya 'tlaa da we ηweε ni, mv -wa
 siasie ta. Mv 'bhaa dudvgu -nyuma ta glaa -
 bhlo. ¹⁹ Nu, wee nimesvunnya 'tute mia, we
 mi we ηwe -yo, 'in we mia we gun -yo. We
 gun 'wlsa tibhe. We ka 'wlu, we nya we nva
 nyuma -yla gbonyuu le.

²⁰ Wee siasie 'ni dudvgu -nyuma weee
 'bha. Nyuma -wa -tva -bha, wa 'ni
 wa telitelu 'buhv. Wa mi -bhlokpade
 'kuzunya bubada, telitelu mia -can nya
 klaa, 'gwezi nya klaa, nete nya klaa, tukpa
 nya klaa, we -yo su nya, wa 'ni we bubve
 'buhv. 'In wee telitelu mia, we'e 'yi la,
 we'e 'nv 'in we'e no. ²¹ Nu, wa 'ni wa dli
 'bhiti, wa mi nyuma 'bhada -bhlokpade, wa
 mi ylisi lenuda, 'in wa -yo nyuma weee dia
 -budu 'wu, 'in tɔlva ylia 'wie.

10

'Anzi -yo gligli -sebhε -yule

¹ 'In in yi 'yaa 'anzi 'tute -putu -yoyi yali
 'bhuda. Yaluppa wela we 'wu -bana 'bhisa,
 'in -zuku yia we 'wlu bibe. We klv nyumaa
 'yly 'bhisa, 'in we bhvgu 'wlsa -kosuu -
 dolv. ² Gligli -sebhε -yule mi we kweε, we
 mi ηwekalida. Gumunyu -gv we dia lilibhu
 la, 'in we yia dudv -gv kɔpɛbhv ladi. ³ Sa -jla
 kpia 'wu 'titeε, 'sa we 'kpia 'wu. We 'kpia
 'wu tɔvn, 'in -de gbeso yia -gan. ⁴ Wee -
 de gbeso -gangieε 'bigv, in 'yubha yaa in
 'ka we weli cel. -Bha -bhlokpade, 'in weli
 yabhlo yia gba -mɔ yali. We neε 'mi -ylae:
 «Weli -we wee -de gbeso gbaa, -in zize we.
 -In 'na celulu -lu yabhlogbo -ni.»

⁵ Nu, wee 'anzi in 'yi yaa -yo 'yligbeda, -
 we ka bhv yabhlo mia gumunyu -gv, 'in we
 'yabhlo mia dudv -gv, we yia liliso 'wobhu
 yali. ⁶ 'In we yia bi -Lago -ɔ -gaa 'yliyɔ 'yly
 weee nya, ɔ 'ηni nya, -Lago -ɔ -laa yali -yo
 we 'wu -lu weee la, -ɔ -laa dudv -yo we -gv
 -lu weee la, we -yo gumunyu -yo we lv -lu
 weee. Wee 'anzi neε: «We bhla 'ni 'masleεn
 latlv. ⁷ Nu, zli 'anzu gbeso yia we legle
 bhla, -Lago 'wlukvun -gbv mia zizeda, we
 zli ɔ nva we le. Cun, le ɔ yia we nva, sa ɔ gbaa

we, ɔ lubhonunya -wa mia ɔ gbv -falipanya
 nya -yla, 'sa.»

⁸ 'In weli -we in 'nv yaa -mɔ yali, we neε
 'ya 'mi -ylae: «'Anzi yligbea gumunyu -yo
 dudv -gv, -in mni we -gbe, 'in 'sebhε -we
 mia ηwekalida we kweε, -in 'bhu we 'wu.»

⁹ 'In in yia we -yobe. In neε we -yla ni,
 we 'nye 'mi wee 'sebhε -yule yoo. We neε
 'mi -yla: «-In 'bhu we 'wu, -in 'ka we li.
 Nu, kamania we yia -na nukple, ni, lv 'kpi
 'bhisa we yia menia -na ηweε.» ¹⁰ 'In -saa wee
 'sebhε we kweε, in lia we, lv 'kpi 'bhisa we
 menia 'mi ηweε. -Sleεn in mnaa we, 'in we
 yia kamani na nukple.

¹¹ Wa neε 'mi -yla, we mi 'ya ni, in gba -
 we -Lago yia lenva, klu duun klaa, laganya
 klaa, weli 'yly -bhlo -bhlonya klaa, we -yo
 nyumaa 'wluwalipunya daa.

11

-Lago gbudayunya 'so

¹ -Mv 'bigv, gbleε yabhlo -we -yo su -
 we nya wa yibhɔlva -lu 'so 'wuwlv, wa yia
 'mi we yoo 'nye. 'In wa neε 'mi -ylae: «-
 In -so 'wu -in 'ka -Lagobudu 'kadv -yo we
 'slakagusalulu yibhɔlva mni. -Wa mia -mɔ
 -Lago bubada, -in zeli wa. ² Nu, -in ti -
 budvηweε 'wu. -In 'na yibhɔl -bha -ni, -
 we ka gbv -wa, -wa 'nia Zuifu, wa ka we
 wa 'nye, 'in ma yia -Lago -mɔwlv gbe -
 gunɔa 'in wa 'ka we lawwlv 'cv gv 'so,
 'cv 'so zɔ. ³ Nu, na gbudayunya 'so na yia
 yoo 'paa wa 'ka -Lagoweli gba wee 'yly 'wlu
 gbelibhlo 'yly gv ta nya, -gbenaa nya 'wu.»
⁴ Nu, ma -wa *olivusu 'so -yo 'nape 'so -we
 'yligbea dudv -Kanyo -Lago 'yu. ⁵ Nyume -
 ka we -yla gbonyuu lenva yi, 'in -kosu tlaa
 we ηweε, 'in we bhaa ɔ. Nyume -ɔ -ka we -yla
 gbonyuu lenva yi, 'sa -bhlokpade -mɔ yia
 tlia. ⁶ Waa gbudayunya ka 'tite wa 'ka 'nyu
 'yligbeli -mv yi 'wlv we lva wa -Lagobv -
 falipa bhla. Nu, wa ka 'tute wa 'ka 'nyu 'pɔn
 'wlabhiliti. 'In wa ka 'tute wa 'ka dudv -gv
 siasieε 'yly -bhlo -bhlo lala wa dlu da.

⁷ 'In gbv -we ka da wa 'yia ni, wa -ka we
 gbagbe bha, 'in 'bhuka -we 'nia bhlo luda
 -ka, -mɔ nime yabhlo yia 'tlaa, we 'ka wa tv
 dlu, we 'ka wa lu, 'in we 'ka wa 'bha. ⁸ 'In wa
 'kwienya 'ka lasluda -tv -mɔ 'gbe 'kadv -
 gblvgbv 'wu, da nyuma kolva wa -Kanyo *su
 -gula. Wee gbe mia, 'mv wa palia *Sodmv

-yo Ezipotv 'wv. ⁹ Nu, nyumaa 'yli -bhlo -bhlo -wa 'bhva zva -bhlo -bhlo 'yli, -wa gbaa weli 'yli -bhlo -bhlo, we -yo -wa 'bhva laga -bhlo -bhlo -gv, -maa yia wa 'kwie ylaa 'yli ta kibhe nya. Wa 'na 'ka wa 'bhluhluhgv -yoywuu. ¹⁰ Waa *-Lagogbuu -falupanya so nu tlithe yia dudvgy -nyuma 'muna 'wvlaa, 'in wa 'ka -lu 'nyinyeni 'muna nya. Waa nyuma so ni ka wa sial tenyiii 'gbv.

¹¹ Nu, 'yli ta kibhe -ka 'pli ni, 'in nyapelie bhva -Lago -gbe, 'in we plaa wa 'wv, 'in waa nyuma soa 'wv. -Maa -ka wa -yoyi, 'in -nyanigbo kpalia -maa. ¹² 'In weli 'tite yabhlo yia wa 'de 'so -yla gba yali: «A -gbla -seli.» 'In wa yia -mo yali -gbla yalipupa 'wv -zugba wa tonyuma yla wa. ¹³ -Bha -bhlokpade dudv zuklua 'titee, 'in wee 'gbe kibhe kugbuuaa -gv -bhlonv yia labhv. 'In nyuma 'wlu gv -bhlo 'wlu kugbua le gbu (7.000) yia tli wee dudv zukluuee 'bigv. Nyuma tolva -wa -tva -bha, -nyanigbo yia -maa -kpali, 'in wa yia -Lago -o mia yalu 'hni -mnun.

¹⁴ Gbonyuuu 'sonv ka 'pli, -sleen, wee gbonyuuu tanv yia dayli yia.

Leglee gbesonu

¹⁵ 'Anzu gbesonu bhla we legle, 'in wa yia weli 'tite -nya 'nv yali. We nee:

«Dudv 'wlu lapile mi -sleen -amuaa -Lago Jejitape

-yo o -Bhasanyo 'so kwee.

Ma yia nyuma weee 'wlu lapila,

'yli weee -nv nya.»

¹⁶ 'In waa nyuma kpasu gv -bhlo 'ya -mna, -wa -dia 'hnumnikpenya -gv la -Lago 'yu, wa -gbla 'wlu la, 'in wa yia -Lago bubo.

¹⁷ -Mo wa -Lagobuboweli 'wv wa nee:

«Jejitape, 'tite weee -Kanyo -Lago,

-mi -o mi bhaa, 'in -o mia,

-mi -a paa fuo.

Nu, -na 'tite nya -in pila -sleen nyuma weee 'wlu la

¹⁸ Nu, laga ka 'ce 'pa,

'in -na 'cepapie yia 'wvso.

'Yli -we nya -in 'kaa titlunyaa -yogbo 'wobhu we ka nyini.

Wee yli nyinia -in 'ka -na gbvu -falupanya

-wa nva -na lubho,

we -yo -na nyuma -wa soa -na 'hni -yo,

we 'ka nyuma kpasu -zeoo,

we 'ka 'nyenyeyua -zeoo,

-in 'ka wa -tnuv wla,

'in -wa -saa dudv la,

-in 'ka wa lasa.»

¹⁹ Nu, -Lagobudu 'kadv -we mia yali -kaha hwe, 'in wa yia -mo 'kesu -yoyi. Nu, wee 'kesu nvkple, weli -we suslolua -Lago -yo o nyuma 'wv, 'in -we wa celia -li -gv, mv mia -mo. Toun, 'nyu 'paa 'yuka, welynva gbaa, -de -gaan, dudv zuklua, 'in -zeli nyu yia lva.

12

*-Zatibhe -solva 'hwno yabhlo -yowu

¹ Nu, gwedilu yabhlo 'tlaa yali: 'hwno yabhlo -wa. 'Ylv mi o 'wv -bana nya, 'in 'cv mi o bhv zo. -Zeli kugbua le so mia o 'wluo -kloo 'bhisa. ² O 'hwno mi nvkpla. O gwali bhla ka nyini, o mi luzii 'gbv o kpia 'wv. ³ 'In gwedilu -putu yi 'yaa yali 'tla. *-Zatibhe 'kadu -wa, we -za. We ka 'wlu gbeso, we -yo 'gwi kugbua. We 'wlu -mumu -ka -mi, -muv ka -can -kloo -gv. ⁴ We gun nya we yilipea -zeli ta glaa -bhlo la, 'in we vitelia we dudv. Nu, o 'hwno mi gwalida yida, 'in wee -zatibhe yia o 'yu 'yilgbe, nu, o -ka gwali ni, we 'ka o 'yu mna. ⁵ 'In o 'hwno yia nvkpasuyu gwali. Nu, nvkpasuyu -o 'kaa dudv weee -gv nyuma 'yoo da -slolu 'klv 'cici nya, mo -wa. 'In wa yia -Lago -yo o 'hnumnkpe kwesi o 'yu belu. ⁶ Toun, o 'hwno yia -flii -bho, 'in o yia da beblee mni, da -Lago mnazia o -yla 'bi la. O li -mo 'yli 'wlu gbelibhlo, 'yli gv ta (1.260), 'in -zugba o yu lililu o li.

⁷ -Sleen, tv yia yali bhli. 'Anzunya -kanyo Miseli -yo o -anzunya, we -yo -zatibhe yia gv, 'in -zatibhee 'anzunya yia we 'wusa. ⁸ 'In we yia -zatibhe -yo we 'anzunya lu. Nu, we 'ni we 'klv -ka we 'ka yali -tv. ⁹ 'In wa yia wee -zatibhe 'kadu 'de 'pipee viteli. Mv -wa da bhlasabhla *-tibhe -we wa laa '*Kuzu, 'in wa la 'yaa -Saatan. Mv nva dudvgy -nyuma weee -dawli 'wv. Wa vitelia we dudv, 'in wa yi 'yaa we 'anzunya we 'bi viteli.

¹⁰ -Muv 'bigv, in yia weli 'tite yabhlo 'nv -mo yali. We nee: «Nyumaa gbuwosabhla ka nyini. -Sleen mia, -amuaa -Lago ka o 'tite -slolu, 'in dudv 'wlu lapile mi o kwee. -Sleen mia da, o -Bhasanyo ka we -slolu ni, mo kaa se. Nu, -we dila -amuaa bhelia gv 'wlu la, wa ka we 'pipee viteli. Cun, zluo, saboo, -we dila -amuaa bhelia gv 'wlu la -Lago 'yu, 'mv wa vitelia. ¹¹ Nu, -amuaa bhelia ka -gugali, Bhlabhleyuu 'pion -yo gbudayiweli 'gbv. Wee weli 'gbv wa yia

ɣwɔn wa 'ka wa 'yliyogagie wla, 'in wa 'ka tli. ¹²We 'deɛ 'gbu yali -in li 'mɔna. Wa ka wee -zatibhe viteli, we 'deɛ 'gbu, -wa weee -dia yali la, a li 'mɔna! Nu, gbɔnyuu mi dudu -yo gumunyuu -nɔ nya. -We ka gbu -wa, 'Kuzu ka -mɔ lasibhli 'ce nya. Nu, we 'yli 'ni 'wɔzu, we 'de -yi we 'ji.»

¹³Wee -zatibhe 'yia nu, wa ka we dudu viteli ni, ɔ 'ɣwɔn -ɔ gwalta da nɔkpasuyu, 'in we yia ɔ 'bi vuvue bhli. ¹⁴Nu, -Lago 'nyea ɔ -galibhacice -kapue 'so, ɔ 'ka -blu, da beɛɛ -Lago mnazia la ɔ -nɔ nya, ɔ 'ka -mɔ mni. -Meme mia ɔ mneni ɔ 'ka -mɔ -zɔ ta kibhee* lililu 'yi ɔ 'ka we li. 'In tibhe 'ni ɔ -yɔɔpa. ¹⁵Wee tibhe yia 'nyu gwɛɛɛ ɔ 'bi, 'in we yia -gbua -ze, we 'ka yaa ɔ 'ɣwɔn mna. ¹⁶'In dudu yia ɔ 'ɣwɔn 'wusaa yi. Wee dudu -kalia ɣwe, -gbua -we -zatibhe gwɛɛɛ, 'in we yia we 'ma. ¹⁷'In wee -zatibhe yia ɔ 'ɣwɔn -yɔɔɔpali, 'in we yia ɔ 'yua pnu -yo ɔ 'yuoyaa -gbe tu kwa. -Maa mia, -Lago tite -maa zua 'nɔɣwe, 'in -maa mia -Zezuu gbudayunya nya. ¹⁸-Bha wee -zatibhe bea gumunyuu -gɔgɔ -gv, 'in we yia -bha 'yiligbeda -tu -bɔse -gv.

13

Nume -we 'tlaa gumunyuu -gv

¹-Muv 'bigu, 'in yia nime yabhlɔ -yɔyi gumunyuu -gv 'tlada, we 'gwi kugbua, 'in we 'wlu gbesɔ. 'In we 'gwi -mɔmɔ -ka -mi, -muv ka -can -kloo -gv. 'In we 'wlu -mɔmɔ -ka -mi, -Lagoɔ veli ɣni mi we -gv celida. ²Wee nime 'in 'yia -yo, we 'wlsa gbi. We bhv 'wlv sa 'cekanume 'kadu yabhloo bhv, 'in we ɣweɛ 'wlv -jlaa ɣweɛ. 'Mu -zatibhe 'nyea we latelɔ, we -yo we 'ɣnumnikpe -yo we 'tite. ³Wee nimeɛ 'wlu yabhlo 'wlv sa tlitlile mi we -yo, -muv 'bigu 'in we yi 'pv. Nu, ɣwegaga -subhalia nyuma weee, 'in wa yia we 'bi mni. ⁴Nu, wee -zatibhe mia, 'mu duduɔ -nyuma weee bubɔa, -we ka gbu -wa, mu 'nyea wee nime 'tite. 'In nyuma weee bubɔ 'yaa wee nime, -zugba wa gbac: «Nyɔɔ mi nime ni 'bhisa? 'Lee, nyɔɔ 'ka we nya gva?»

⁵We ka 'yoo 'yi we 'ka we 'de 'ylimani, 'in we 'ka -Lago veli. 'In we ka 'tite 'yi, we 'ka we lenv 'cv glv 'so 'cv 'so nya. ⁶We -bloa ɣwe 'in we yia -Lagoɔ velie bhli: we veli ɔ 'ɣni, we veli ɔ ladida, 'in we yia -wa

-dia yali la veli. ⁷Wee nime ka yoo 'yi we -yo -Lagonyuma 'ka tugv, 'in we 'ka wa lu. We yia 'yoo 'yi we 'ka zua weee 'yli -nyuma klaa, nyuma klu weee klaa, wlv 'yli -bhlo -bhloo gbanya weee klaa, we -yo laga weee 'wlvapili. ⁸'In duduɔ -nyuma weee yia we bubɔa. Nu, duduɔ lalabhla, nyuma ka ɣni 'nia 'yliyoga -sebhɛ 'wv celida -mi, ma yia we bubɔa. Wee 'sebhɛ mia, Bhlabhleyu wa 'bhaa 'slaka nya, ɔ -nɔ -wa.

⁹Nu, -ɔ -ka 'nɔnɔ -yukwli 'wlu -ka, ɔ 'nɔ we.

¹⁰Nu, -lu -we 'yli nyume 'kaa mnɔni, we 'yli ɔ mnɔni.

Nyume -ɔ 'kaa -kaslv 'wv mni, -kaslv 'wv ɔ mni.

Nyume -ɔ tugugble 'kaa 'bha, tugugble bhaa ɔ.

We -ka 'sa -mi, -Lagonyuma -ka dlitie, wa -tv -Lago dli -gv -zuda.

Nime -we 'tlaa glu

¹¹Tɔn, 'in yia nime -putu -yɔyi glu 'tlada. We ka 'gwi 'so 'wlv, -muv 'wlv bhlabhleyuu 'gwi, nu, -zatibhe 'bhisa we gbaa. ¹²Nimeɛ tianv 'tite we kaa. We -ka nyuma 'yu 'tla, mu nva le, 'in -maa bubɔa nimeɛ tianv -we tlitlile felɔ 'bhaa. ¹³'In wee nime nva gwedigbu 'kadɔ le, 'in we subhalia -maa ɣwegaga. Sa 'bhisa, we sa -kosu yali, 'in we laa we dudu -gv, nyuma weee 'yibadi. ¹⁴Gwedigbunya -we wee nime nva le nimeɛ tianv 'yu, we nya we nva duduɔ -nyuma -dawli 'wv. 'In we gbaa -maa -yla nu, nime -we tugugble nva le, 'in we yia 'pv, wa telv we 'wvwlv. ¹⁵Nime -we 'tlaa glu, mu 'yia 'tite we 'ka wee telitelilu nyapeɛte 'nye -muv 'ka gbagbie mneni. 'In -wa 'nia we bubee ɣwɔn, we 'ka wa 'bha. ¹⁶Mu nva we le, 'in nyuma weee, 'yuaoo, nyuma kpastoo, 'ɣnumnyaaoo, bobabhanyaoo, -wa 'nia galoo, we -yo gal, 'in wa yia we yibhelida -yɔka -gla nya. We 'ni wa lilisɔ -yo -mi, -zugba wa 'klu -yo -wa. ¹⁷Nu, nyume -ɔ 'ni wee nimeɛ yibhelida -yɔka, -ɔ 'ni we 'ɣni -yɔka, -ɔ 'ni we nimeloo -yɔka, wa 'a 'nye ɔ 'yoo ɔ 'ka -lu zɔ, 'in ɔ 'ka -lu pelv 'pa.

¹⁸Nu, gbuyilo -bhla bea. -ɔ -ka 'ylimna, ɔ sisali wee nimeɛ nimeloo 'wv, 'in ɔ 'ka we 'wlvɔn. Nu, wee nimeloo mia, nyume

* 12:14 -zɔ ta kibhe we -yo 'cv 42 -yo 'yili 1.260 mi -lu -bhlo nya.

yabhloo ηni -wa: mu -wa 'wlu ta glu ta 'ya gbelibhlo (666).

14

Nyuma wa zitia 'wu, wa luv

¹In -tali 'yaa -bha, 'in un yia Bhlabhleyu -yoyi. ²Ɔ mi *Siangogo 'wlu 'yligbeda, we -yo nyuma 'wlu glu ta -zakpa kugbua le 'so (144.000). Ɔo Bhlabhleyu -yo Ɔ Didee 'ηni mi wa 'klu -yo celida. ³Weli yabhlo yia yali 'bhu. Wee weli 'wlv gumunyuu -jiji, we 'wlv 'ya sa -de -gan. Wee weli men -pete wa mia bhli daa weli 'bhisa. ⁴Waa nyuma mi 'ηnumukpe klaa, 'yliyogali -mnuv klaa, we -yo nyuma kpasti 'yu luv lolu bhli da. Wee luv mia, nyume yabhlogbo 'ni mneni Ɔ 'ka we bhli, we 'ni waa nyuma 'wlu glu ta -zakpa kugbua le 'so (144.000) -wa -Lago zitia 'wu dudugv -nyuma glaa 'wobhu. ⁵-Maa mia, -maa 'ni -maa 'de pun -plali 'ηwni duun nya. Cun, 'sa -maa -tua 'wu sa 'paunpaun. Da Bhlabhleyu -ka 'plili, -maa mi Ɔ 'bi. -Lago ka -maa 'wuziti dudugv -nyuma glaa -maa 'ka Ɔ -yo Bhlabhleyuu tia -nyuma -ze. ⁶-Maa 'ni yotobhu. Cun, -maa 'ni gbonyuu 'wlu -ka -Lago 'yu.

'Anzi ta

⁶Toun, in yia 'anzi -putu -yoyi -bluda -mo yali 'pupi. Mu yia -Lagobgv gbaa yia, dudugv -nyuma -yla. Wee -Lagobgv 'ni bhloluda -ka. Nu, laga weee klaa, zva weee 'yli -nyuma klaa, weli 'yli -bhlo -bhloo gbanya klaa, we -yo nyumaa klu weee -yla we yia we gbaa. ⁷Wee 'anzi nee weli 'tite nyae: «A so -Lago! A bhli Ɔ 'ηni! Nu, bhla -we nya Ɔ 'kaa nyumaa -yogbv 'wobhu, we ka nynii 'gbv. Yali klaa, dudv klaa, gumunyu klaa, we -yo 'nyuwlukvanya, -Ɔ -laa we la, a bubo Ɔ.»

⁸'Anzi 'soun yia tianv 'bi yi, -zugba we gbae: «Ɔ ka bhli, Babilonugbe 'kadu ka bhli. Ɔ ka Ɔ 'mama nv laga weee 'nye sa duun, wa 'ka we 'ma. Nyume -Ɔ -ka wee nv 'ma, 'in -moo bhlilia Ɔ motni lv.»

⁹Toun, 'in 'anzu tanv yia so -gaa 'yu 'bi yi. We nee weli 'tite nyae: «Nyume -Ɔ -ka wee nune -yo we telitelinu bubo, -Ɔ -ka we yibhelida 'klu -yo -kaoo, Ɔ -ka we so -yo -kaoo, ¹⁰Ɔ nyume yia -Lago 'cee nv 'maa. Wee nv mia, we 'te, 'in -Lago yia we Ɔ 'ce -korp 'woslua. Ɔo nyume yia sia -kosu -yo

-bhuhui slo 'wu. Sta Ɔ yia -Lago -mowlv -anzinya -yo Bhlabhleyu 'yu. ¹¹-Kosu -we yia wa siala sa bhabha, we gbeylo yia -gblada -tua 'yli weee -nv nya. -Sleen, -wa bubo wee nune klaa, we telitelinu klaa, we -yo -wa kaa we yibhelida -yo, saboo, zluo, wa mi siada, wa stasie 'na 'ka bhlo.»

¹²We 'gbv -wa mia -Lago -nv nya, -wa zva Ɔ tite 'nunjwe, 'in wa dli tua -Zezu -gv ni, -maa mia, -maa -ka -sleen dlitie.

¹³Toun, 'in un yia weli yabhlo 'bhva yali 'nv, we nee: «-We na yia -mi -yla gbaa ni, -in celi we: <-Wa thlia -Lagolubho 'wu ni, 'wututue -dlao mi wa -nv nya.»

«-Bha -bhlokpade, -Lago Zuzu nee: <Nyapea wa yia wa lubhoo 'bigv. Wa lenugbv -zonunya -yo wa no.» »

*-Dloya -sa bhla

¹⁴In yla 'yaa -bha, 'in un yia yalipupa -yoyi. -Ɔ mia we -gladida, Ɔ 'wlv sa nyume. -Can -kloo mi Ɔ 'wluo, 'in 'nenɔ -bhleka mi Ɔ kwee. ¹⁵'Anzi -putu 'tlaa -Lagobudu 'kadu zo, we 'kpa 'wu 'tite, we nee -Ɔ -dia yalipupa -gv la -ylae: «-In 'bhu -na -bhleka 'wu, -in bhli -lu -didie. Nu, -luu -didi bhla nynia, -we ka gbv -wa, -didi bhla bea dudv weee -gv.» ¹⁶Toun -Ɔ -dia yalipupa -gv la, Ɔ yia Ɔ -bhleka latli dudv -gv, 'in we yia -li -di dudv -gv.

¹⁷-Muv 'bigv, 'in 'anzi -putu yia -Lagobudu 'kadu, -we mia yali, zo 'tla. -Muv ka 'ya 'nenɔ -bhleka kwee.

¹⁸Toun, 'yabhlo yia 'slakagusaluu gbegbein 'bhulv. -Muv mia, -muv ka -kosu -gv 'tite. We nee, we kaa 'nenɔ -bhleka kwee -yla weli 'tite nyae: «-In 'bhu -na -bhleka 'wu, -in -sa *-dloya, 'in -in 'ka we 'wlugvwlali. Nu, -dloya -we mia -mo su 'wlv dudv -gv, we ka zali.» ¹⁹Wee 'anzi tlia we -bhleka la dudv -gv, 'in we yia -dloyaa gwaa -sa. 'in we yia we -dloyaa 'wonyazolu 'kadu nukple viteli. -Muv -wa -Lago 'ce.

²⁰Nu, 'gbe luv wa 'nyazoa wee -dloya 'wu, 'in 'pion yia -mo 'tla. Wee 'pion mia, mu 'mnia kilo 'wlv gbeta (1.600) -gv, 'in we -gvwopapie yia numesvun ηwe -yo nyini.

15

'Anzi gbeso -yo 'wubhlolu -siasie gbeso

¹-Muv 'bigv, 'in un yia gwedilu -putu -yoyi -mo yali: we 'yli, 'in we yia nyuma ηwegaga subhali. 'Anzi gbeso ka siasie gbeso kwee.

Wee stasie -wa 'wubhlolu -stasie. Nu, mu nya -Lagoo gbalia o 'ce.

² Toun, in yia -lu yabhlo -yoyi, we 'wlv sa gumunyu 'sese -we -yo -kosu mi 'wustusloluda. -Wa lua nune klaa, we telitelunv klaa, we -yo we nimeloo, wa 'yiligbe gumunyu -gv. Wa ka -Lagoo -pete kwee. ³ Wa mi -Lagoo lubhononyo *Moizi -yo Bhlabhleyuu luv bhlida. Wa nee:

«Jejitape,

'tite weee -Kanyo -Lagoo,
-na lenvgbunya 'yli,
'in we nania 'yli.

Nyuma weee 'wluwulunyoo,
-na yoo mi tuklu,
'in we nania 'yli.

⁴ -o 'mia nyuu o 'ka -mi so,
'in o 'ka -na 'nyu 'ylimani,
-moo -kanyo 'ni -mi.

-We ka gbu -wa,
-mi -bhlogboo mia -mowluda.

Nu, dudugv -nyuma weee yia -mi 'yu 'wlu-
lagblia
wa 'ka -mi bubo,
-we ka gbu -wa,
wa ka -na lenvgbv tuklu -yoyi.»

⁵ -Muv 'bigv, 'in in yia -Lagobudu 'kadu -yoyi nyekalida -mo yali. -Mo we nukple, -Lagoo -mowlv -ladulida mi -mo. ⁶ 'Anzi gbeso -we stasie gbeso mia kwee, mv 'tlaa -Lagobudu 'kadu zo. We ka -bana 'pupa 'paupa 'wu. We 'kikleyli mia, -can -cesli mia -bha. ⁷ Wee -yliyogali -mnvaa 'yabhlo 'nyea wee 'anzi gbeso -can -kopv gbeso yoo. Wee 'kopv mi yeda 'yliyoga -Lagoo 'ce nya. ⁸ Gbeylo yabhlo 'bhva -mo -Lagoo 'tite -yo o 'nyumne 'wu, mv yea -Lagobudu 'kadu. Nu, stasie gbeso -we mia 'anzi gbeso kwee, we 'ni -slo 'pli ni, nyume yabhlogboo 'ni mneni o 'ka -Lagobudu 'kadu zo pla.

16

Stasie gbeso

¹ -Muv 'bigv, in 'nva weli 'tite yabhlo -we 'bhva -Lagobudu 'kadu zo, we nee 'anzi gbeso -ylae: «-Lagoo 'cee kopv gbeso ni, a mni we nukpla -li jitea dudv -gv.»

Stasiee tianv

² 'Anzi tianv mnia, 'in we yia wenuv 'kopv nukpla -lu jite dudv -gv. 'Gbia 'nyii -we cono, 'in we yia nyuma -yoyi. Nu, nyuma -wa kaa wee numee yibhelida -yo, 'in wa

buboo -we wa teta, 'ma wee 'gbianya yia -yo.

Stasiee 'sonv

³ -Muv 'bigv, 'anzu 'sonv yia wenuv 'kopv nukpla -lu jite -mo gumunyu lv, 'in 'nyu yia 'pion -ze, 'kwiee 'pion 'bhisa. 'in gumunyu lv -lu weee yia tli.

Stasiee tanv

⁴ Wenuv 'anzu tanv yia we -nv jite -mo -gbvanya -yo 'nyuwlvbanya lv, 'in we 'de weee yia 'pion -ze. ⁵ 'Anzi -we kaa 'nyi weee -gv weli, 'in in yia we weli 'nu, we nee:

«-Mi o mi -bha,
-mi o mi bhaa tiada,
-mi -wa -Mowlunyoo.

Sa -na bhua dudugv -nyumaa -yogbv 'wu ni,
we tuklu.

⁶ -We ka 'gbv we mia tuklu,
mv -wa ni,
maa jitea -Lagonyuma -yo o gbuv -
falipanyaa 'pion.

We 'dee 'gbv,
-in ka wa 'pion 'nye,
'in wa yia we 'ma,
mv -wa wanuv 'penie.»

⁷ Nu, -mo 'slakagusalilu 'wu weli yabhlo 'bhva, in 'nva we, we nee:

«Jejitape,
'tite weee -Kanyo -Lagoo,
gbuzonv -wa:

-na gbuvubhubhue mi gbuzonv nya,
'in we mi tuklu.»

Stasiee -mnvanv

⁸ -Muv 'bigv, 'anzu -mnvanv yia -mvuvuv 'kopv nukpla -lu jite 'ylo -gv. 'in 'ylov san yia 'wotemani, 'in we yia nyuma -sie. ⁹ Toun 'ylo 'pva, 'in we yia nyuma -sie 'nyumee, -zugba wa vela -Lagoo -o 'paa wee gbonyii yoo. 'Sa we mia 'bhie, wa'a 'bhiti wa dlu 'in wa'a nyuu wa 'ka -Lagoo 'nyu 'ylimani.

Stasiee gbunv

¹⁰ -Muv 'bigv, 'anzu gbunv jitea wenuv 'kopv nukpla -lu wee numee 'nyumnikpe -gv. Toun, 'in sabo yia be da wee numee pila -lu weee 'wlu la. Nu, nyuma mua wa 'dee -kwitaya wa stasiee 'gbv. ¹¹ Wa kuu 'conve -yo wa 'gbianya 'gbv wa vela -Lagoo -o mia yali, -zugba wa zv wa gbonyii lenve 'yliyoo.

Stasiee gbelibhlonv

¹² Nu, wee 'anzu gbelibhlonv yia -mvuvuv 'kopv nukpla -lu jite -gbua 'kadu -we wa

laa Eflati lu, 'in we yia mna, nyumaa 'wlu-lapilunya -wa mia 'yilw 'wusoluda, wa -ka yi, wa 'ka 'plu 'gbv. ¹³ -Muv 'bugv, in yia zuzu 'nyii* ta -we -yo gborjwu 'wuwlua -yoyi, -zugba we tlaa -zatibhe klaa, wee nume klaa, we -yo yoyogbuu -falipanyo njwee. ¹⁴ Nu, 'Kuzu 'paa wee zuzunya yoo, gwedigbunya we nva le. Dudu weee -gv we mnia we 'ka nyumaa 'wlulapilunya weee 'bumni, we 'ka wa 'wlugugwlalu, 'in wa 'ka tu gv, 'tite -ka -Lagoo 'yli 'kaduv zli.

¹⁵ Nyumaa -Kanyo nee: «Nu, 'wienyo 'bhisa na yia yia. -Momo 'ni 'ytaa 'wu -mi, 'in o -ka o -bana lazv o 'de kwesi ni, 'wututve -dlao mi o -nv nya. 'In oo nyume 'na 'ka no kpanv nya, nyuma -ka o ylada -mi, zv 'na 'ka o 'bha.»

¹⁶ Wama nyumaa 'wlulapilunya weee, 'ma zuzu 'nyii gogwllaha 'wlu da yabhlo. -Mo wa laa zuifuweli 'wu Amagedon.

Siastee gbesonu

¹⁷ Nu, wee 'anzu gbesonu jitea wenuv 'kopus nukpla -lu -mo yali -pipi 'wu. -Mo -Lagobudu 'kadu zo, o 'hnumnikpe 'wu weli 'tite yabhlo 'tlaa, we nee: «We ka bhia.»

¹⁸ Toun, 'nyu 'paa 'yika, welynua gbaa, -de -gaan, 'in dudu yia zuklu 'titee. Nu, nyuma -ka bhaa dudu -gv lamu we 'ka -zeen yli, dudu 'nia -slo 'sa zuklu. ¹⁹ 'Gbe 'kadu yia ladi lu ta, 'in laga -gbenya yia labhu. -Lagoo dlu yia Babilonu -gv -bho, 'in o yia we nu -kopu 'nye, we 'ka 'ma. Wee 'kopu mi yeda o 'ce 'kadu nya. ²⁰ Dudunya -we mia gumunyu nyidi, 'nyu ka we 'de weee mna, wa'a 'yi 'masleen -gogonyaa 'wlu -yo. ²¹ 'Jwotlo -pue bhva yali, -zugba we bhlii nyuma -gv tukpa 'kadu 'bhisa. We 'wuwolve mnenu we 'ka kilo gv 'so nyini. 'In njwotlo -pue nu 'gbv nyuma velia -Lago, -we ka gbu -wa, 'yli wee siaste 'yilia.

17

-Lago 'bhua Babilonu -yogbu 'wu

¹ Wee 'anzu gbeso -we kaa 'kopu gbeso kwee, we 'yabhlo bea 'mi -yo, 'in we nee 'mi -yla: «Yi, sa -Lago yia 'naabizujwno 'kadu -kaslu 'wupaa, in 'ka -mi we 'klvslolu. Oo njwno -wa 'gbe 'kadu -we mia 'nyii -zlo kwesi. ² Nu, dudugu -nyumaa 'wlulapilunya

-yo oo 'njwno 'so ka -budu 'wudi. Dudugu -nyuma ka o nu 'ma sa duun. 'In -momo -ka o nu 'ma, -moo -kanyo ka o mutni lu bhlii.»

³ -Lagoo Zuzu 'bhua 'mi 'wu, 'in 'anzi yia 'mi da beblee kwa. -Meme mia, 'in in yia 'njwno yabhlo -yoyi, -zugba o -di nime zalv -gola. Wee nume -gv wlu gbeso, 'in we 'gwi kugbua, 'in -Lagoo veli -njnunya mia we -yocelida da weee. ⁴ Oo 'njwno ka 'naa -zonu -bana zalv 'wu. Nu, -can klaa, tukpa -zonu klaa, we -yo 'hnumnli wa laa 'pelu, mu nya o -kpea. -Can -kopu mia o kwee. Nu, -nyanu yea wee 'kopu: mu -wa o -yo nukpasiaa -budu 'wudidtee pun. ⁵ 'Jni yabhlo, -we ka ji mia zizeda, -muv mi o 'klv -yo celida. Mu -wa:

BABILONU GBE 'KADU

'NAABIZUJWNU 'NYAA -YO

DUDU -GUU -NYANU GWEDIDA

⁶ 'In in yia we 'jiyibheli nu, -Lagonyumaa 'pon -yo -Zezuu gbvdayunaa 'pon -we o 'maa, we nu mi o 'bhada.

'In 'yia o -yo, 'in we yia 'mi njwegaga -subhalt. ⁷ 'Anzi nee 'mi -ylae: «Lee -lu ka 'gbv we yi 'sa -mi -lvelia? Nu, oo 'njwno -yo nime -we -gv o -dia la, nime -we kaa 'wlu gbeso -yo 'gwi kugbua, we 'ji -we mia zizeda, 'mu na yia -mi -yla gbaa. ⁸ Nime -we -in 'yia de -yo, we mi bhia la. -Sleen mia, we 'ni lamu. 'Bhoka -we 'nia bhloluda -ka, we 'wu we yia 'tlaa, 'in wa 'ka we lasa. We 'ka duduv gwedida bhlii, nyuma -wa ka jni 'nia 'yliyoga -sebhe 'wu celida -mi, njwegaga yia wa subhaa wa -ka wee nime 'yi. -We ka gbu -wa, wee nime mi bhia la, -sleen mia, we 'ni lamu, nu, lu we yia yia.

⁹ «-Sleen mia, -in 'nu gbu 'wola gbuyilo nya. We -gv wlu gbeso mia, -gogo gbeso -wa. -Mo oo 'njwno -dila la. 'In we mi 'yaa nyumaa 'wlulapilunya gbeso nya. ¹⁰ Nu, nyumaa 'wlulapilunya gbu mia waa gbeso -manu glaa, -maa ka bhli, wa 'ni -sleen wa 'bi 'wu -mi. Nu, wa gbelibhlonu pita -slo nyuma 'wlu la. Wa gbesonu 'ni -slo nyini. 'In o -ka yi, o 'na 'ka -gwle. ¹¹ 'Bhlasabhla -numee tianu mia, -we mi bhala la, 'in -we 'nia -sleen lamu, mu -wa nyumaa 'wlulapilunyoo gbetanu. We mi waa nyumaa 'wlulapilunya gbeso -manu glaa. La wa yia we -saa.

¹² «'Gwi kugbua -in 'yia de -yo ni, nyumaa 'wlulapilunya kugbua -wa. Wa 'ni -slo wa

* 16:13 Zuzu 'nyii: 'sebhe tolva nee pun -ka zuzu.

'tite 'yi. Nu, wa -ka wa 'tite 'nye ni, 'in wa -yo wee nime 'so pilia nyuma 'wlu la, bhla -selee -nu nya. ¹³Waa nyumaa 'wlulapilunya weee mia, wa 'wlukuvngbu -bhlo. We 'dee 'gbu wa yia wa latelo -yo wa 'tite wee nime -yla ti. ¹⁴Ma yia Bhlabhleyu tu dila, 'in lua o yia wa. -We ka gbu -wa, mo pilia nyumaa 'wlulapilunya weee 'wlu la, 'in o mi -ciaan nu -kanyo nya. Nyuma -Lago laa, 'in o yia -bha wa -sa, 'in wa mia tiklu -Lago 'yu, -maa -yo o so yia wa lua.»

¹⁵-Muv 'bigu, 'anzi nee 'mi -ylae: «'Nyi -we -in 'yia de -yo, da 'naabizijwno -dia la, mu -wa nyumaa klu klaa, nyumaa -zlo klaa, laga klaa, we -yo welu 'yli -bhlo -bhlo gbanya. ¹⁶Gwi kugbua -we -in 'yia de -yo, we -yo wee nime, munya yia o 'naabizijwno 'wonyea. -We weee o kaa kwee, kwee we yia we o -saa -nya, 'in we 'ka o ti kpanu nya. O yice we yia lia, 'in we 'ka o pnu -kosu 'wupa. ¹⁷-We ka 'gbu we 'kaa we lenv -nya, mu -wa nu, -Lago zua we we dli 'wu, we 'ka dli -bhlo -ka, 'in we 'ka we 'tite nime -yla ti o dumagbu nya. We 'dee 'gbu, 'tite weee waa nyumaa 'wlulapilunya yia wee nime yoo 'nyea. 'Sa we yia -mia, 'in we 'ka -Lago welu -gugbu lenvbhla yli. ¹⁸Nu, 'ijwno -in 'yia de -yo, wee 'gbe 'kadu -wa. Mu pilia da dudugu -nyumaa 'wlulapilunya weee 'wlu la.»

18

Babilonugbee bhlibhlie

¹-Muv 'bigu, 'in in yia 'anzi -putu -yoyi yali 'bhuda. We ka 'tite, 'in we san nynie dudvu da weee. ²We 'kpa 'wu 'titee, we nee: «O ka bhli, Babilonugbe 'kadu ka bhli. -Bha zuzu 'nyii dila -sleen la. Pwunkazuzu weee -yo pwunkazia weee -we wa nyea 'wu, mu dila -bha la. ³Nu, o ka laga weee o nu 'nye sa duun, 'in -mamo -ka o nu 'ma, 'in -moo -kanyo bhilila o motni lv. Dudugu -nyumaa 'wlulapilunya -yo o 'so ka -budu 'wudi. 'Ya, o 'hnumnie 'kadu 'gbu, dudv -guv -valepanya ka 'gwezi duun 'yl.»

⁴'In in yia weli -putu 'bhva yali 'nu, we nee: «Na nyuma, a 'tla Babilonugbe nukple. A -ka we lenv, a 'na 'ka o gbonyuu glaa -mi,

'in stasie -we yia o bhitia, a 'na 'ka we 'wu -mi. ⁵Nu, o gbonyii ylia yali. -Lago 'ni o lenvgbu 'nyii 'wudlv. ⁶Sa o nua o nyuma, a nu 'sa o. -We o nua nyuma -yla le, a nu we -zakpa 'so le o -yla. 'Kopu -we 'wu o 'nyenia nyuma nu, a pali -mo 'telv nuv -zakpa 'so o -yla. ⁷Dee 'ylimanie -yo 'hnumnie o 'yibhaa. We 'dee 'gbu, a 'nye o 'sasokpa -stasie -yo guwowlwlvbe.

O nee o 'de -yla: <In -di 'hnumukpe -gula. In 'ni -dugbarjwno, 'in gu 'na 'ka 'mi 'wuwlv.» ⁸We 'dee 'gbu, stasie 'kadu -we yia o ylia 'yli -bhlo nya, mu nu: nyime -bhagu klaa, guwowlwlvbe klaa, we -yo ijwo. We 'de weee yia o -gbe yia. 'In -kosu 'ka o -sie. Cun, Jejitaep -o 'bhua o -yogbu 'wu, o ka 'tite.»

⁹Nu, dudugu -nyumaa 'wlulapilunya -yo o ka -budu 'wudi. Wa ka o 'gwezi li. We mi 'saa 'gbu, -kosu -we yia o -slea, wa -ka we gbeylo -yoyi, wia wa yia. -Gle wa yia 'paa wee 'gbee 'gbu. ¹⁰Wa 'na 'ka we kwesi lanyni, -we ka gbu -wa, nyanv wa yia nua wee stasie 'kadu 'gbu, 'in wa 'ka gbae: «Gbonyuu! Gbonyuu! Babilonugbe 'kadu, 'gbe 'tite, -Lago 'ce 'kadu ka o laga 'leli -bhlogbo nya.»

¹¹Nu, dudv -guv -valepanya mi wida, wa mi -gle 'pada wee 'gbee 'gbu. Wa -vale'e zo -sleen. ¹²Wa pelupa -li nu: -can klaa, 'gwezi 'pupa klaa, tukpa -zonv klaa, 'pelili klaa, 'naa -zonv klaa, 'naa -zalu -we ka -vale 'tea klaa, -mislo naa klaa, we -yo suu 'yli -bhlo -bhlo -we wa'a 'yia bhebhe. Teltelili mi 'ya -bha, tolva mi lvogla nya, tolva mi su -zonv nya, tolva mi nete -zonv nya, 'in tolva mia tukpa 'nanu nya. ¹³Zapuv nnanli mi -bha, -li -we ka hne menia, we mi 'ya -bha, -mu -wa: *-lasiklo klaa, *mili klaa, we -yo 'wli. Nu, nu klaa, 'kpi klaa, bleya -yo we bhubhu klaa, 'bhlinya klaa, bhlabhlenya klaa, numesuvnyia klaa, we -yo -numesuvn 'wugbizewotlonya mi 'ya -bha. 'Bhie, galu -yo nyuma tolva mi -bha. ¹⁴Nu, -valepanya nee wee 'gbe -ylae: «-Lu weee a 'yibhaa,

wa'a 'yi -sleɛn we amaa -gbe. -We ka -vale 'tea, -we nania 'yli, we ka amaa -gbe mɔɔ, wa 'na 'ka 'masleɛn we 'yi amaa -gbe.»¹⁵ -Valepanya, -wa 'ya 'gwezi wa -vale 'bi wee 'gbe 'wu, wa 'na 'ka we kwesi lanyini. Nyano wa yia nua wee siasie 'kadɔv 'gbɔ. Wia wa yia, -gle wa yia 'paa.¹⁶ 'Wɔ wa yia 'kpiaɛ:

«Gbonyuu! Gbonyuu!

Gbe 'kadɔ mia da ni,
'naa -zɔnɔ -yɔ 'naa -zalu
-we ka -vale 'tea,
zɔmɛ mu kaa we kuu.

-Can klaa, tukpa -zɔnɔ klaa, we -yɔ 'pɛlɛli,
'mɔ ɔ kpelia zɔmɛ.

¹⁷ Ni, 'lɛli -bhlogbɔɔ nya
we -li -zɔnɔ weee 'bhua la.»

Batoo -panya weee klaa, -wa plɛlia gumunyu -gɔ klaa, we -yɔ -wa nua batoo 'wɔ lubho -yɔ -wa yia wanɔv lililu 'nyu -gɔ -valepapie 'bi, wa 'dɛ weee ka wee 'gbe gwevla.¹⁸ -Kosu mia wee 'gbe -sieda, wa -ka we gbeylo -yɔyɔ, 'in wa 'kpa 'wɔɛ: «Gbe mia dɛ, we 'sɔnɔ 'ni -mɔ.»¹⁹ Bla wa slua 'wluo, -zugba wa wi, wa pa -gle, wa gbac:

«Gbonyuu! Gbonyuu!

Babilɔnɔgbe 'kadɔ,
nyuma weee -wa plɛlia amaa -gbe
batoo 'wɔ gumunyu -gɔ,
wa ka 'gwezi -cian -zɛ amaa 'gbɔ.
Ama 'bhua la 'lɛli -bhlo nya.»

²⁰ Yali, wee 'gbe ka labhu, a li 'muna. -Lagonyuma, ɔ tietienya, ɔ gbɔv -falupanya, amia li 'ya 'muna. Ni, -Lago ka wee 'gbe ɔ 'cɛ 'kluslolu gbɔ -we we nua lɛ aun -yla, we 'gbɔ.

²¹ Tɔɔn, 'anzi 'tite yabhlo yia tukpa 'wubhu. Ni, wee tukpa wɔv 'wɔ -glɛgbɔ 'bhisa. We 'bhua we 'wɔ, we vitelia we gumunyu lu, 'in we nɛɛ:

«A yla, 'sa -bhlokpade wa yia Babilɔnɔgbe vitelia,
'in we 'ka labhu.

²² Wa 'na 'ka 'masleɛn lɔv 'nɔ Babilɔnɔgbe nɔkple.

Wa 'na 'ka -petee wɛli 'nɔ.
Wa 'na 'ka 'masleɛn lɛgle 'nɔ.
Wa 'na 'ka lubho -yɔ lubhonɔnya 'yi.
Wa 'na 'ka 'masleɛn 'wu -jiji 'nɔ.

²³ Napɛɛ san 'na 'ka 'masleɛn li -mɔ Babilɔnɔgbe nɔkple.

Wa 'na 'ka nyimeslɔyɔ -yɔ ɔ 'ɲwɔɔ wɛli 'nɔ.

Ni, amaa -valepanya 'yilia -benyi dɔdɔ weee -gɔ,

'in a yia laga weee -dawli 'wɔnɔ amaa ylisi nya.»

²⁴ Ni, -Lagɔgbɔv -falupanya -yɔ -Lagonyuma tɛtɛli, we -yɔ nyuma weee -wa wa 'bhaa dɔdɔ -gɔv tɛtɛli mɔ ɔ 'wlu.

19

Luluee lɔv

¹ -Mɔv 'bɔgɔ, 'in in yia nyumaa -zloo wɛli 'nɔ -mɔ yali gbada. Wee wɛli nɛɛ:

«*Aleluya!

-Amia -Lago ka -aun gbɔ 'wusa.

-Lago ɔ 'yilia, 'in ɔ 'tea la,
'mɔ ɔ -mia.

² Ni, ɔ gbɔwɔv bhuhue tikli,
'in ɔ gbaa gbɔzɔnɔ.

'Naabizɲwɔɔ 'kadɔ mia,
ɔ ka ɔ gbɔv dili.

ɔ ka dɔdɔgɔ -nyuma duun pɔnplali wa nya mɔtnɛ lenve nya.

ɔ ka -Lagonyuma 'bha:
we 'dɛɛ 'gbɔ, -Lago yia wa kpasa.»

³ Wee wɛli nɛɛ 'yae:

«Aleluya!

Wee 'gbe 'kadɔv gbeylo mɔ 'wɔsɔda 'yli weee -nɔ nya.»

⁴ Waa nyuma kpasi glɔ -bhlo 'ya -mnua -yɔ 'yliyogali -mnua -kulva 'kukolu -Lago ɔ -dia 'ɲnumnikpe -gɔ la, ɔ 'yu, 'in wa yia ɔ bubɔ, -zugba wa gbac:

«-Amen! Aleluya!»

Bhlabhleyuu 'ɲwɔɔkwafɛti

⁵ 'Ya, wɛli yabhlo 'tlaa 'ɲnumnikpe 'wɔ, we nɛɛ:

«Amia, -Lagoɔ lubhonɔnya,

amia sɔa da ɔ,
we 'dɛ yi 'yua -sɛsɛ -zɛɔɔ,
we 'dɛ yi nyuma 'kadɔ -zɛɔɔ,

a 'dɛ weee bhli -amia -Lagoɔ 'ɲni.»

⁶ Tɔɔn, in yia wɛli -we 'wɔv nyumaa -zlo mia gbadaa wɛli 'nɔ. -We 'wɔv 'ya gumunyu -yɔ -dɛɛ -jiji. We nɛɛ:

«Aleluya!

Cun, -sleɛn mia, Jɛjitape,

'tite weee -Kanyo -Lago pɛli
nyuma weee 'wlu la.

⁷ -A li 'muna,

-a 'ylimanti -Lagoɔ 'ɲni 'muna nya.

Ni, -sleɛn mia,
Bhlabhleyuu 'ɲwɔɔkwakwie -wa.

Ἰηωνο ο ο -saa -bha ο -nu nya,
-moo ka -moo 'de 'ylinamani.

ο ο ka 'wupla -bana yabhlo 'yi.

'Naa -zoon -bana -wa,

li we lia,

'in we mia -mowluda.»

(Nu, wee 'naa -zoon mia, mu -wa - Lagonyumaa libho -zoon.)

⁹ 'Anzi nεε 'mi -yla: «-We in mia gbada, -in celi we, -Lagoweli 'debhie -gbolu -wa. Nu, -wa wa laa Bhlabhleyuu 'ηwnokwafeti 'wu, 'wotutue -dlao mi wa -nu nya.»

¹⁰ Toun, in yia 'kukolu 'sibhli 'anzu bhv -yo, in 'ka we bubb. 'In we nεε 'mi -ylae: «-In nu 'nanuu, -in 'na nuuu 'sa -ni. Nu, -ami mia, -Lagoo lubhonuyoo in -mia, -mi -yo -na bhelia -yo -na bhola -wa mia -Zezuu gbudayunya nya, an 'bhisa. -Lagoo 'de -bhlo -in 'kaa bubb.»

Cun, -Zezuu gbudayiweli -wa -Lagogbuu -falpanyaa welu somi.

Nimesuun 'pupaa -guladinyo

¹¹ -Muu 'bigv, 'in in yia yalu ηwekali -nu -yoyi. -Bhede mia, nimesuun 'pupa mia -bha. Wee nimesuun -guladinyo wa laa Welu -bhlo -yo Gbuzoon. ο gbuwubhuso -yo ο tuguso tiklu. ¹² ο 'yli nyumaa -kosu 'bhisa. -Can -klooo -zlo mia ο 'wluo. 'ηni yabhlo mi ο -yocelida, nyume yabhlogboo 'ni we -yi, we 'ni ο 'de -bhlo 'wobhu. ¹³ -Bana -we mia ο 'wu, 'pion wotomania we, tugonyoo -bana 'bhisa. ο ηni -wa -Lagoweli. ¹⁴ Yalu 'sluja mi ο 'bi, wa 'de weee mi nimesuun 'pupanya -gv. -ο -ka -mi, 'naa -zoon -bana 'pupa 'painpaun mi ο 'wu. ¹⁵ -ο -dia wee nimesuun -gv la, ο ka 'nenoo -tugugble ηweε. Wee tugugble nya ο yia dudugu -nyuma bhutia. 'Ma ο yia ηwe -gv zua 'tite nya. Mo yia -dloya 'wonyazoa 'tite -ka -Lagoo 'ce 'kadu 'wu. ¹⁶ Nu, 'ηni yabhlo mi ο -bana -yo ο bhogu -yo celida. Wee ηni -wa:

NYUMAA 'WLULAPILINYAA

'WLULAPILINYO

WE -YO

NYUMAA -CIAAN NU -KANYO

¹⁷ -Muu 'bigv, 'in in yia 'anzi yabhlo -yoyi 'ylo nukple. 'Zia weee, -we mia -bluda -mo yali 'pupi, we 'kpiu 'wu 'titeε we -yla, we nεε: «A yi. A suslolu 'wu, -Lagoo lililu 'kaduu 'gbu. ¹⁸ Nu, a yi nyumaa 'wlupalunya klau, 'slujaa 'yugalunya klau, we -yo nyuma 'tite, a yi wa 'kwie lia. A yi nimesuunnya -yo we -guladnyaa 'kwie lia. A yi nyumaa 'yli -bhlo

-bhloo 'kwie lia: we 'de yi galu -zeoo, we yi -wa 'nia galu nya -mi -zeoo, we yi 'yilaaslu -zeoo, we yi nyuma kpasu -zeoo, a yi wa 'de weee 'kwie lia.»

¹⁹ Toun, wee numε klau, nyumaa 'wlu -laplunya klau, we -yo we 'sluja, 'in in yia we -yoyi. Wa ka 'wlugugwlati wa -yo ο nimesuun -guladinyo -yo -moo 'sluja 'so 'ka tu gv. ²⁰ Nu, wa ka wee numε -yo wee yoy -olagobuu -falpanyo kpa. Wee yoyogbuu -falpanyo ka gwedigbu lenu wee numε 'yu we 'ka nyuma -dawli 'wunu. Nyuma -wa kaa wee numεε yibhelida -yo, 'in wa bubbu we telitelunu, 'ma we nua -dawli 'wu. Nu, we 'de 'sao 'yliyoganu wa vitelia -kosu 'kadu -yo -bhuhhui -slo 'wu.

²¹ 'In nimesuun -guladinyo yia nyumaa pnu 'bha ο 'nenoo -tugugble -we mia ο ηweε, we nya, 'in 'zia weee yia wa 'kwie li.

20

-Zezu pulta nyuma 'wlu la -zu 'wlu gbuu -nu nya

¹ -Muu 'bigv, 'in in yia 'anzi yabhlo -yoyi yali 'bhuda. -Lakli yabhlo -yo -peklee 'kadu yabhlo mi we kweε. Nu, 'bhuka -we 'nia bhloluda -ka, we -lakli -wa. ² 'In we yia -zatibhe kpa. *-Zatibhe mia, *tubhe, -we mi bhau, mu -wa. Nu, 'Kuzu wa laa *-Saatan, mu -wa. Wee 'anzi kpaε we, 'in we yia we gbuan wee -peklee nya, -zu 'wlu gbuu -nu nya (1.000). ³ We vitelia we 'bhuka 'wu, we 'paa we -lakli ηwe, 'in we yia we -gugbal: -muu yi 'wlv nu, we 'tla wee 'bhuka 'wu, -zugba -zu wa -dlia we, we 'ni -slo gba, we yi -mo 'tla, we yi dudugu -nyuma -dawli 'wunu. Nu, we bhla -ka bhia ni, 'in wa 'ka we 'yitide bhla -selee -nu nya.

⁴ Toun, 'in in yia 'ηnumnikpenya -yoyi. -Wa -dia we -gula, ma 'yia 'tite wa 'ka nyumaa -yogbu 'wobhu. Nyuma wa -dia 'wlu -gv, 'in in yia wa zuzunya -yoyi. -We ka 'gbu wa yia wa 'bha, mu -wa nu, -Zezuu gbudayunya wa -mia, 'in wa yi 'yaa -Lagogbu gba. Waa nyuma mia, wa 'ni wee numε -yo -we wa telia bubb. Wa 'ni wee numεε yibhelida 'klv -yo -ka, 'in wa 'ni we so -yo -ka. Waa nyuma mia, wa ka tlitlunya glau 'wuso, 'in wa -yo Klisu 'so yia nyuma 'wlupalu -zu 'wlu gbuu (1.000) -nu nya. ⁵ Ma -wa tiatia -nyuma -wa -Lago -solva tlitlunya glau 'wu. Wee -zu 'wlu gbu 'ni -slo bhia ni, nyuma talua 'na 'ka 'wuso.

gbelibhloo pnu yiyalata 'klv -yo, ta beta yabhlo, 'in ta mia beta -putu. ¹⁴Wee 'gbee 'suoo gwe mia, tukpa kugbua le 'so nya we mia. Bhlabhleyuu tietienya kugbua le 'soo 'hni mi wee tukpanya -yocelida.

¹⁵'Anzi, -we mia 'mi -yla gbu gbada, -can gblee -we nya we yibhlova -lu, we mi we kwεε, we 'ka 'gbe klaa, we klolonya klaa, we -yo we 'suo yibhלו. ¹⁶Wee 'gbee beta -mnua weee -bhlo. Nu, 'anzi 'bhua we -can gblee 'wu, 'in we yia wee 'gbe yibhלו. We tlolo klaa, we 'wulaylilo klaa, we -yo we -gwoopaloo, we 'de weee -bhlo. We nyini -luu yibhלוlulu 'wlu glu ta. ¹⁷'Anzi yia we 'suonya yibhלו: we tlolo nyini yibhלוlulu glu gbeso 'ya -mnua. -Luu yibhלוlulu -we 'anzi kaa, mu -bhlokpade dudugu -nyuma kaa. ¹⁸Wee 'gbee suo mia, tukpa -zonu -we wa laa zasipu, we nya wa 'subhaa we. -Caan 'zayli nya wa 'subhaa wee 'gbe. Li we lia 'veli 'bhisa, 'in wa yia we 'wula. ¹⁹Nu, wee pa mia, tukpa -we -gu we mia 'subhada, tukpa -zonuu 'yli -bhlo -bhlo nya we mia. Tukpaa tianu mi zasipu nya, we 'sonu mi safili nya, we tanu mi agati nya. We -mnuanu mi emewlodoo nya. ²⁰Wee gbuuu mi onisi nya, we gbelibhlonu mi saliduanu nya. We gbesonu mi klisoliti nya, we gbetanu mi belili nya. We gbonuanu mi topazi nya. We kugbuanu mi klisopazi nya. We kugbua le -bhlonu mi tulukvazi nya. We kugbua le 'sonu mi ametisiti nya. ²¹Wee kolo kugbua le so mia, 'pelili kugbua le so -wa, 'in kolo -bhlo mia wee 'pelili -bhlo nya. Wee 'gbee -gbloglobu 'wu mia we mi -caan 'debbhie -gbolu nya, 'in wa yia we 'wula 'veli 'bhisa.

²²Nu, wee 'gbe nukple, in 'ni *-Lagobudu yabhogboo -yoyi, -we ka gbu -wa, Jejitape, 'tite weee -Kanyo -Lagoo 'debbhie -gbolu -yo Bhlabhleyu mi we nya. ²³Wee 'gbe 'ni 'ylo -yo 'cuv saan gbu -ka. -We ka gbu -wa, -Lagoo 'hnummie san lia we 'wu, 'in Bhlabhleyu mia we zli nya. ²⁴Nu, dudugu -nyuma yia wee 'gbee zli 'klv noa, 'in dudugu -nyumaa 'wulapulunya -yo wa 'hnummili yia yia. ²⁵Wee klolonya 'na 'ka kla 'mnummu, -we ka gbu -wa, sabo 'na ka wee 'gbe nukple be.

²⁶Dudu -guu 'hnummie weee -yo we 'tite yia wee 'gbe nukple yia. ²⁷Punkalu -we 'kaa wee 'gbe nukple pla, we 'ni -mi. Nyuma -wa nya zubhaligbu le, we -yo yocian, wa 'ni mneni wa 'ka wee 'gbe nukple pla. Nu, -wa

ka hni mia Bhlabhleyuu 'yliyoga -sebbe 'wu celida, ma -bhlogboo 'kaa -mo pla.

22

¹Nu, 'anzi yia 'mi -gbua yabhlo 'klvslolu. -Gbua -we 'wu 'nyu -we wlaa 'yliyogagie wlua, mu -wa. Li wee 'nyu lia lili veli 'bhisa. -Lago -yo Bhlabhleyuu 'hnumnukpe 'wu we tlaa, ²'in wee 'nyu plila wee 'gbee -gbloglobu 'wu. Da wee -gbuaa so bhuhlua -yo su yabhlo mi -bha, mu wlaa 'yliyogagie. -Zu -bhlo 'wu, we tnonu 'wula -zakpa kugbua le 'so. 'Cu -bhlo, 'in we tnuva. 'In we kpu jipea dudugu -nyuma weee. ³Me 'na 'ka -sleen lamu. Nu, -Lago -yo Bhlabhleyuu 'hnumnukpe yia wee 'gbe 'wu -mia, 'in -Lagoo lubhonunya yia o buboo. ⁴O 'klv wa yia -yoyia, 'in o 'hni 'ka wa 'klv -yo celida -mi. ⁵Sabo 'na 'ka be, nyume yabhogboo 'na 'ka 'nape -yo 'ylov saan gbu -ka, Jejitape yia o zli wa -gu 'mniaa 'gbu, 'in wa 'ka nyuma 'wulapuli 'yli weee -nu nya.

-Zezuu yiyigbu

⁶-Muu 'bigu, 'anzi nee 'mi -ylae: «Wee weli mi dliguzu sa, 'in we mia gbuzonu nya. Nu, Jejitape o 'nyea o gbuu -falpanya o Zuzu, mo tiea o 'anzi, -we 'kaa dayli lenu, we 'ka we o lubhonunya 'klvslolu.»

⁷-Zeu nee: «A pu yukwli, yia na yia dayli! -Falpaweli -we mia 'sebbe ni 'wu, -wa zua we 'nuhwe, 'wutotve -dloo mi wa -nu nya.»

⁸Nu, -ami *Zaan, -ami 'nua wee weli, 'in -ami 'yia wee -li -yo. Da in bhia we 'nunu -yo we -yoyiyie, 'anzi -we -slolia 'mi we 'klv, 'in in yia we bhv -yo bhili in 'ka we bubo. ⁹'In we nee 'mi -ylae: «-In nu 'nanuu, -in 'na nuuu 'sa -ni. Nu, -mi klaa, -na bhelia -Lagobuu -falpanya klaa, we -yo -wa weee zua 'sebbe nu weli 'nuhwe klaa, -Lagoo lubhonunya -ami -mia aun 'bhisa. Nu, -Lagoo 'de -bhlo -in 'kaa bubo!»

¹⁰-Muu 'bigu, we nee 'mi -ylae: «-Falpaweli -we mia da 'sebbe ni 'wu, -in 'na zizeli we -na 'debbhie -nu nya -ni. Nu, we lenubhla ka cipa. ¹¹-O -ka nyume 'nyuu, o -tu gbonyuu lenuda, -o -ka puun -ka, o -tu puunplada, -o -ka nyume tiklu, o -tu gbuzonu lenuda. -O -ka -mowloda -mi, o -tu -mowloda.»

¹²-Zeu nee: «A pu yukwli. Dayli na yia. In -ka yida -mi, celili nya na yia yia. 'In -o -ka -mi, -we ka 'yiyiklu o -ka -ka, 'in na nyea we o, o lenugbuu 'gbu. ¹³-Ami -wa

*Alifa -yɔ *Omega, -amɪ -wa we gwedɪda, 'ɪn ɪn mɪa we bhɪalɪda nya, we tɪanv -yɔ we 'wɔbhlɔlunv.»

¹⁴-Wa wɔlvɔ wa -bana, 'wɔtɔtɔvɛ -dlɔɔ mɪ wa -nɔ nya. Nɪ, ma kaa we 'klv su -we wlaa 'yliyɔgagɪv, wa 'ka we 'bhue lɪ, wa ka we 'klv wa 'ka 'gbee klɔlɔ ɪwɛɛ plalɪ. ¹⁵-Wa 'na 'kaa wee 'gbe nɔkplɛ plɔ, ma nɪ: -wa nva numɛgbv lɛ klaa, ylisɪnɔnya klaa, mɔtnɪ kwɛ -cɪan klaa, nyuma -bhanya klaa, -wa bɔbɔa yoyɔ -lagɔ klaa, we -yɔ -wa 'yɪbhaa yɔ 'ɪn wa tubhva yɔ. 'Pipee wa tua.

¹⁶«-Amɪ -Zezu tɪvɛ na 'anzɪ aɪn 'wɔ we 'ka wee wɛlɪ nɪ gba -mɔ leglɪzɪnya -yla. We 'dɛ weee mɪ gbɔzɔnɔ nya. Nyumaa 'wlulapɪlɪnyɔ -Davidu zɔaylɪ -nyumɛ ɪn -mɪa: zlvkpa -zɛlɪya ɪn -mɪa.»

¹⁷-Lagɔɔ Zuzu -yɔ 'ɪjwɔɔyɪ -ɔ Bhlabhleyu -saa -bha ɔ 'ka ɔ 'ɪjwɔɔ -zɛ, wa nɛɛ: «Yɪ!»

Nyumɛ -ɔ -ka we 'nɔ, -mɔɔ -kanyɔ gba: «Yɪ!» -ɔ 'nyumatv -ka 'bhada -mɪ, ɔ yɪ. Nyumɛ -ɔ -ka 'nyu -we wlaa 'yliyɔgagɪv 'yɪbha, sa bhe ɔ yɪa we.

'Wɔbhlɔlɔ -yɪbhalɪgbv

¹⁸We 'dɛɛ 'gbv, -amɪ Zaan nɛɛ aɪn -yla: -wa weee -wa 'nva -falɪpawɛlɪ -we mɪa 'sɛbhɛ nɪ 'wɔ cɛlɪda, -ɔ -ka we -lɪ -lɛ -gɔpalɪ, -Lagɔ yɪa stasɛ, -we mɪa da 'sɛbhɛ nɪ 'wɔ cɛlɪda, ɔ stasɛ -gɔpalɪa. ¹⁹Wee -falɪpawɛlɪ -we mɪa *-Lagɔsɛbhɛ nɪ 'wɔ cɛlɪda, -ɔ -ka we -gusa, su -bhue -we wlaa 'yliyɔgagɪv, -mɔɔ -kanyɔ 'na 'ka we lɪ, 'ɪn ɔ 'na 'ka -mɔwlv gbe nɔkplɛ plɔ.

²⁰-Zezu nɛɛ: «-We weee mɪa dɛ, gbɔzɔnɔ -wa.» 'ɪn ɔ nɛɛ: «Cun, yɪa na yɪa daylɪ.» -Amɛnɪ! Yɪ, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu!

²¹Nɪ, Nyumaa -Kanyɔ -Zezu ɪjwɔɔ nyuma weee 'nyu la.